

อนาลโย

ผู้ไม่มีความอาลัย

อนาลโย

ผู้ไม่มี ความ อาย

วัตรและปฏิบัติของหลวงปู่ขาว อนาลโย ตั้งแต่วันอุปสมบทเป็นต้นมา
ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรม ปฏิบัติสมควรแก่ธรรมอย่างยั้ง

จนเกิดประจักษ์พยานในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สันติภูมิจิโ เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้เฉพาะตน

อกาลิโก ที่ผู้ปฏิบัติได้และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล

ปัจฉัตถ์ ที่ผู้รู้พึงรู้ได้เฉพาะตน

อนุตตรัง ปุญญกเขตตัง โลกัสสาตี

พระอริยบุคคลจึงเป็นนาบุญของโลก ที่ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

แม้หลวงปู่ขาว อนาลโย จะละสังขารลาโลกไปนานแล้ว

แต่ธรรมะเป็นอกาลิกยังคงทำกายผู้ปฏิบัติอยู่ตลอดกาลเวลา

คณะศิษย์จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อถวายเป็นอาภริยบูชา

ในองค์หลวงปู่ขาว อนาลโย

หากมีข้อผิดพลาด บกพร่อง หรือประมาณพลาดพลั้งประการใด

คณะศิษย์กราบขอขมาต่อองค์หลวงปู่มา ณ ที่นี้ด้วย

อนาลัย

ผู้ไม่มีความอาลัย

หลวงปู่ขาว อนาลัย

วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู

ชีวประวัติ ปฏิปทา และพระธรรมเทศนา

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๔๑๓-๑๐๗-๑

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๙

จำนวนพิมพ์ : ๕,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : กองทุนเฉลี่ยวออยู่วิทยานุสรณ์

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ห้ามจำหน่าย

พิมพ์ที่ : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด

๖๑ ซ.เพชรเกษม ๖๙ ถ.เลียบบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ เขตหนองแขม กรุงเทพฯ

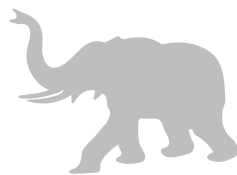
โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๔-๓๓๕๑-๙ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๐๐๗๘

E-mail: silpasiamprinting@hotmail.com

Website: www.silpasiam.com

สารบัญ

- ๑ ประวัติหลวงปู่ขาว อนาลโย
โดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน
- ๑๒๗ ประวัติอาพาธประกอบกรรมของพระอาจารย์ขาว อนาลโย
โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์
- ๑๖๕ ฌราวาสธรรม
พระธรรมเทศนาหลวงปู่ขาว อนาลโย
- ๒๐๗ สมณธรรม
พระธรรมเทศนา หลวงปู่ขาว อนาลโย
- ๒๔๕ คำถาม-คำตอบ ปัญหาธรรม หลวงปู่ขาว อนาลโย
- ๓๓๑ สืบต่อปฏิปทาหลวงปู่ขาว อนาลโย จากรุ่นสู่รุ่น
- ๔๐๑ ภาพจารึก หลวงปู่ขาว อนาลโย

พร. อาจารย์ขาว อกลอย

หลวงปู่ขาว ชาวาว่อ อกลอย วัดศักดิ์คงเพลา อำเภอ
หนองบัว-ลำภู จังหวัดอุดรธานี เป็นพระเถระฝ่ายเถรวาท
อริยสงฆ์ มีจริยาวัตรหนักแน่นตั้งมั่นในธรรมปฏิบัติที่มีกฎ
แก้สยขานต์สยขานต์ตามแบบถืออย่างสมถะใจว่า ท่านเป็นผู้เห็นธรรม
อย่างแท้จริง เพาะฝึกสมาธิ สงบบริบูรณ์อยู่ในท่านของคลองธรรม
เป็นปกติวิสัย ไม่แสดงอาการหวั่นไหวเพราะประสพอารมณ์ที่ปรากฏ
หรือไม่ว่าปรากฏที่เด่นมากก็ตาม คงดำรงอารมณ์มั่นคงหนักแน่น
มีสติสัมปชัญญะอย่างสมบูรณ์ มีศรัทธาเห็นรู้แจ้งเห็นจริงตาม
ธรรมเป็นจริง มุ่งสอนให้อารมณ์จิตใจ สบายมีขันใจไปตามธรรมตาม
มีศรัทธาถือถือ ถึงขนาดหักกลองบนใบบัว อ้อมกลอกกลิ้งตกก็ไม่ล้มล้ม
จับถือใบบัว ฉะฉาน.

ตามอาชาของท่านว่า อกลอยนั้น น่าชวนให้เทใจว่า หลวงปู่
ชื่อตัว ชื่อขาวนั้นเอง, ที่จริงคำว่า อกลอย แปลว่า ไม้มีอาลัย คือไม้
มีดอกดกอันงอในร่มเงาเป็นเทือกของ หิ้งในบุตถล รัตน เวระเพียร
ทั้งหลาย ทรงธรรมจึงถือว่า ผู้ซึ่งยึดมั่นถือรั้นอยู่เช่นนี้ เป็นผู้
มีใจไม่ระอาด หมดองด เพาะนิวหนองด้วยศรัทธาถือถือ เป็นหนมดอ
ถือ มุ่งสอนด้วยวิธีที่ทันสมัย เป็นพระเห็นชอบตามธรรมเป็น
จริง จึงชื่อ ใจระอาดวิสุทธ, มีขาวเป็นรับไว้แล้วไม่มีอื่นแปล
เปื้อน หลวงปู่ขาว มีอาชาว่า อกลอย จึงทำให้เทใจว่า ผู้มีใจขาว
บริสุทธิ์ คือออกกับใจของท่านบริสุทธิ์ด้วยกัน ท่านผู้มีใจบริสุทธิ์
ท่านมี อ้อมทิมหนักวิจรชาติ รวมเป็นปุศมัยะเช่นปกติวิสัย
สยขานต์สยขานต์และผู้เคารพนับถือ ซึ่งถวียุทธคุณของท่าน ด้วย
ปีถมนปฏิบัติที่ตนตนปฏิบัติที่ตนเองปรารถนาตลอดชีวิต เพื่อเป็น
ถึงรักพระยุทธท่านผู้ทรงคุณถวียุทธ จัดเป็นกถาวที่ของสมถะแท้.

วิมลสมาธิในสงฆ์
วัดกษมณีสถิตมหาราม. กทม.

คำขวัญระดับเขต

รวมพลังเพื่อคนในเขตที่มี สันติภาพแต่พัฒนา สืบ นาคะเสถียร งาม

งามมาเกิดทั้งนั้น เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร

ใจดีทั้งนั้น หากจะเลี้ยงชีพอยู่ได้ ทั้งคนที่มีชื่อว่าสันติภาพงามงามใจดี

งาม เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร งาม

งามมาเกิดทั้งนั้น เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร

งามมาเกิดทั้งนั้น เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร

งามมาเกิดทั้งนั้น เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร

งามมาเกิดทั้งนั้น เมื่อเกิดมาแล้วต้องดูแลด้วยหัวใจ สืบ นาคะเสถียร

งามมาเกิดทั้งนั้น

ประวัติหลวงปู่ขาว อนาลโย
วัดท่าคลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู
โดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

เริ่มเขียนประวัติ หลวงปู่ชา อนุบาลโย

นับแต่ได้ตะเกียกตะกายเขียนประวัติของหลวงปู่มั่น
ภุริทัตตเถระ มาก็นับเป็นเวลา ๑๐ กว่าปีแล้ว

เป็นความรู้สึกปลงใจว่าจะยุติใน
การขีดเขียนประวัติของท่านผู้ใดอีก
ต่อไปนอกจากเขียนเรื่องอรรถธรรมอื่นๆ
เป็นครั้งคราวเท่านั้น เพราะการเขียน
ประวัติของพระอาจารย์ที่สำคัญๆ
แต่ละองค์ต้องใช้ความพินิจพิจารณา
อย่างมากเพื่อให้สมเกียรติคุณที่มีใน
องค์ท่าน และท่านเป็นที่เคารพนับถือ
ของประชาชนพระเถระจำนวนมาก
จนประมาณไม่ได้ จะเขียนแบบสุกเอา
เผากินย่อมไม่สมควรกับองค์ท่าน

แม้หลวงปู่ชา อนุบาลโย วัดถ้ำ
กลองเพล ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของ
หลวงตาบัวอย่างยิ่งได้สิ้นชีวิตลง เมื่อ
วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ นี้ ก็มิได้
คิดดำรงไว้จะเป็นผู้เขียนประวัติของท่าน
แต่อย่างใด เพราะได้ปลงใจว่าจะยุติ
การเขียนประวัติใดๆ แล้ว แต่ที่ประชุม
ในวงงานนี้ พร้อมทั้งเจ้าอาวาส คือ
พระอาจารย์เพ็ง เขมาภริโต ต่างขอร้อง
ให้หลวงตาบัวโดยเฉพาะเป็นผู้เขียน
ประวัติของท่านโดยถ่ายเดียว เมื่อขอ

ถวายคำขอร้องนี้กลับคืนหาคณะกรรมการที่ประชุมก็ขอร้องกลับคืนอย่างเต็ม
จึงตกลงใจสนองพระคุณหลวงปู่ท่านตามกำลังความสามารถเท่าที่จะเป็นไปได้
ดังนั้นจึงขอภัยจากท่านคณะกรรมการที่รับผิดชอบของงานนี้ และท่านผู้อ่าน
ทั้งหลายในความบกพร่องที่มีในหนังสือเล่มนี้ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

แต่การเขียนประวัติของท่านจะเขียนเท่าที่จำเป็น ทั้งเวลาท่านเป็นฆราวาส และ
เวลาท่านมาบวชเป็นพระจนถึงวาระสุดท้าย เพื่อให้ทันกับงานซึ่งกำหนดจะมีขึ้นตาม
ที่ประชุมกำหนดในลักษณะคาดๆ เอาไว้เพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรง
โปรดเกล้าฯ อีกวาระหนึ่ง โดยที่ประชุมกำหนดวันที่ ๑๐ - ๑๑ - ๑๒ กุมภาพันธ์
๒๕๒๗ หากจะเขียนให้เต็มตามความเป็นมาทุกแง่ทุกมุมทั้งสองเพศ คือเพศฆราวาส
และเพศสมณะของท่าน เรื่องจะมากมายซึ่งอาจไม่ทันกับเวลาที่มีน้อยอยู่แล้ว

การเขียนประวัติท่าน จะเขียนตามเค้าโครงของต้นฉบับที่เจ้าอาวาสวัดถ้ำกลองเพล
นำมามอบให้ ซึ่งมีเนื้อเรื่องแต่เริ่มต้นชีวิตแห่งฆราวาส จนถึงที่สุดแห่งเพศสมณะ
นับว่าสมบูรณ์ในความรู้สึกของผู้เรียบเรียงที่ได้อ่านดูก่อนเขียนประวัติท่าน

ชีวประวัติของหลวงปู่ขาว

พระหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล อ.หนองบัวลำภู
จ.อุดรธานี นามเดิมท่านชื่อ ขาว โคระเถา

เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ.
๒๔๓๑ ตรงกับวันอาทิตย์ ปีชวด
ณ บ้านบ่อชะเนง ต.หนองแก้ว
อ.อำนาจเจริญ จ.อุบลราชธานี บิดาชื่อ
พัว มารดาชื่อ รอด โคระเถา

ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดา
เดียวกัน ๗ คน ตามลำดับดังนี้

๑. นางวัน โคระเถา ๒. นายบุญจันทร์
โคระเถา ๓. นางหนูแดง โคระเถา
๔. หลวงปู่ขาว โคระเถา ๕. นายกาเหว่า

โคระเถา ๖. นางหลอด โคระเถา
๗. นางไหล โคระเถา พี่และน้องได้ถึงแก่อ
อนิจกรรมไปหมดแล้ว

การอาชีพเมื่อเป็นฆราวาสของ
หลวงปู่ ท่านทำนาค้าขาย เป็นคนขยัน
หมั่นเพียรมาก มีนิสัยซื่อสัตย์ สุจริต
โอบอ้อมอารีกับญาติมิตรเพื่อนฝูง และ
ผู้เกี่ยวข้องดีมาก ใครๆ ก็รักและชอบ
คบค้าสมาคม มีเพื่อนฝูงมาก แต่เป็น
เพื่อนที่ดี มิใช่แบบมีเพื่อนฝูงมาก

เหล่ายาปลาปิ้งมาก ลากกันลงนรกทั้งเป็นและล่มจมไปเป็นแถวๆ ดังที่รู้ๆ เห็นๆ กันอยู่ในสมัยจรวดรวดเร็วทันใจ คนสมัยนั้นมักมีแต่คนดี การคบกันจึงเป็นสง่าราศี แก้วศ์สกุลมากกว่าจะพาให้เสียหายล่มจม

เมื่ออายุ ๒๐ ปี บิดามารดาก็จัดให้มีครอบครัว ภรรยาชื่อ นางมี มีบุตรธิดาด้วยกัน ๗ คน คนหัวปีเป็นชายชื่อ คำมี ได้ออกบวชตามพ่อคือหลวงปู่ เวลาท่านออกบวชแล้วจนสิ้นอายุในเพศนักบวชเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ นี้เองที่วัดถ้ำกลองเพล เมื่อบวชแล้วก็ติดสอยห้อยตามหลวงปู่ และมาอยู่ที่วัดถ้ำกลองเพลด้วยจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต คนที่สองชื่อ นายลี โครธา เป็นผู้มีความศรัทธา อุตสาหะติดตามมาปฏิบัติ และถวายอาหารบิณฑบาตหลวงปู่เป็นประจำ ลูกที่มีนิสัยทางศาสนาอย่างเด่นชัด มีอยู่ ๒ คน นอกนั้นก็ธรรมดาเหมือนโลกทั่วๆ ไป แต่จะไม่ออกนามลูกๆ ท่าน

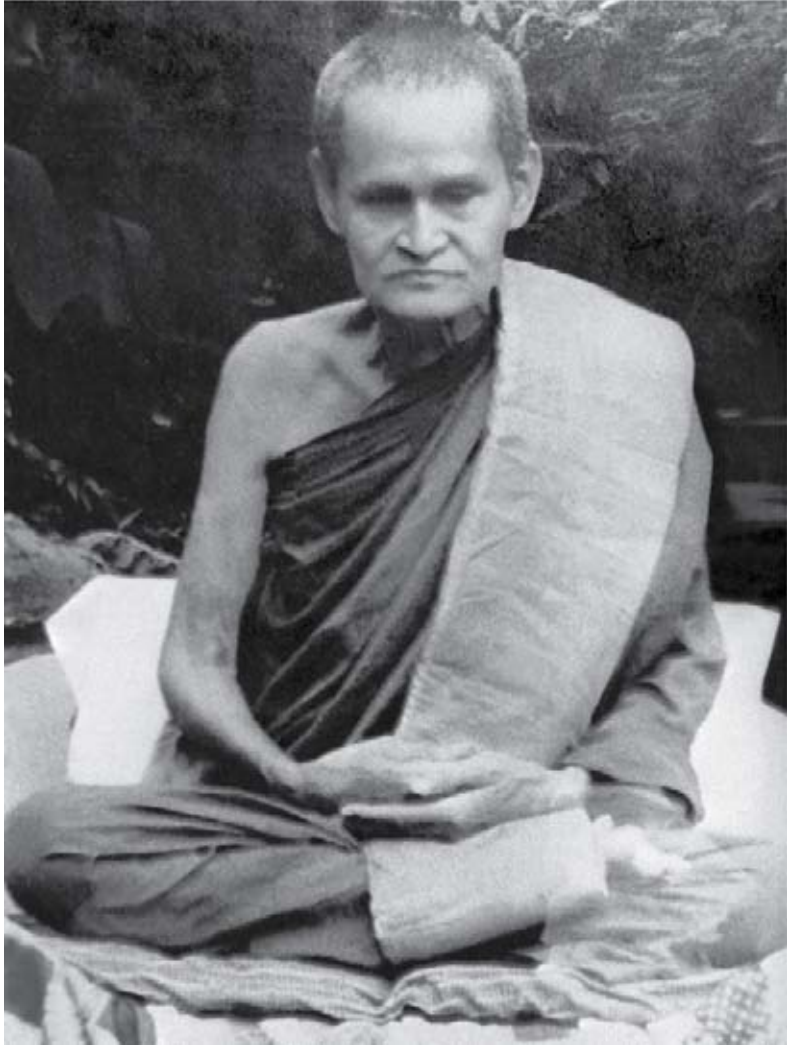
ท่านอยู่ครองฆราวาสตามประเพณีของโลก.....ปี แต่รู้สึกไม่ค่อยราบรื่น ซึ้งใจนักในระหว่างคู่ครองทั้งสองที่อยู่ร่วมกันมา เนื่องจากภรรยาไม่ตั้งอยู่ในความสันโดษ คือ ความยินดีในสมบัติที่มีอยู่ของตนได้แก่คู่ครอง แต่ชอบหาเศษหาเลยซึ่งเป็นยาพิษทำลายจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่ง ตลอดสมบัติและความมั่นคงของครอบครัว คือเมียคบขู้ผู้ชายอื่นซึ่งเป็นประเภทกาฝากอันเป็นตัวทำลายถ่ายเดียว จนถึงกับอยู่ด้วยกันไม่ได้จริงยั่งยืน หากจะคิดว่าถึงวาระกรรมหรือกรรมบันดาลก็สุดจะคาดคิดค้นเดาได้ถูก เพราะถ้าไม่มีเหตุสะเทือนใจอย่างหนัก เช่นนี้เกิดขึ้น ท่านอาจจะยังไม่คิดในแง่อรรถธรรมถึงกับต้องสละตนออกบวชในระยะนั้นก็ได้ เพราะเท่าที่ทราบในประวัติความเป็นมาของการครองเรือนที่เป็นต้นเหตุให้ท่านคิดมากถึงกับคิดถึงการออกบวชก็มาจากสาเหตุที่เมียมีขู้ไม่อาจสงสยไปอย่างอื่นอยู่แล้ว

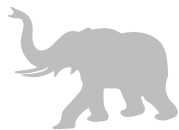
ดังนั้นการที่เมียมีขู้หรือผู้มีขู้ เมียมีหลายผู้ หรือผู้มีหลายเมียเหล่านี้ จึงควรยกให้กิเลสราคะตัดหน้าตัวไม่รู้จักอิมพอกवादต้อนเข้าสู่คลัง **มหัจฉตา** ของมันไปเสีย เพื่อไม่ให้มีความกระทบกระทั่งเทือนถึงอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่มีส่วนรู้เห็นและผิดด้วย เพราะเรื่องทำนองนี้มีอยู่ทั่วไปและยิ่งจะนับวันมากขึ้นถ้าโลกต่างพอใจส่งเสริม

โดยไม่สนใจเห็นโทษของมันด้วยอรรถธรรม คือ **สนุดฺดูฐิ ปรมํ ฌนํ** ความยินดีเฉพาะ
ผ้า-เมี่ยงของตนเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างประเสริฐอยู่แล้ว เพราะความสงบสุข
ของครอบครัวผ้า-เมี่ยงอยู่ที่ความยินดีต่อกัน และอยู่ที่โอวาทแห่งธรรมบทนี้ มิได้
อยู่ที่ **มหิจฺจตา** หลายผ้าหลายเมี่ยงดังที่คิดและสนใจใฝ่ฝันกันเลย ดังนั้นโลกครอบครัว
ผ้าเมี่ยงถ้าอยากมีความสุขร่มเย็นจริงยั่งยืน จึงไม่ควรฝักใฝ่ใส่ใจเสาะแสวงหา
หญิงชายเศษเดนประเภทยาพิษมาเคลือบแฝงครอบครัวผ้าเมี่ยง ควรรักสงวน
และบำรุงรักษาสมบัติคือคูครองที่มีอยู่ของตนให้มีความอบอุ่นตายใจและเห็นอก
เห็นใจกันตลอดไปจนวันอาสาน จะเป็นผู้ครองความสุขได้สมใจที่ใฝ่ฝัน

คำว่า **ราคะตันทา** นั้นย่อมนเหมือนไฟในครัวเรือน โลกปราศจากไม่ได้ทั้งสองอย่าง
คือต้องเสาะแสวงกันทั้งหญิงทั้งชายในเรื่องครอบครัวผ้าเมี่ยง เพราะราคะตันทาเป็น
นายบังคับให้จำต้องแสวงไฟสำหรับหุงต้มแกง ตลอดแสงสว่างต่างๆ อันหาประมาณ
ไม่ได้ จำต้องมีสำหรับมนุษย์และครอบครัว ทั้งสองอย่างนี้หากนำมาทำประโยชน์
ตามความจำเป็นก็ย่อมสนองความต้องการได้เท่าที่ควร แต่ถ้าประมาทลืมหิว
ขาดความระมัดระวัง ทั้งสองอย่างนี้ย่อมเผาผลาญมนุษย์ให้ฉิบหายวายปวงไปได้
ไม่อาจสงสัย ดังนั้นปราชญ์ท่านจึงสอนมนุษย์ผู้อยู่ใต้อำนาจแห่ง **ราคะคิ โทสะคิ**
โมหะคิ เหล่านี้ด้วยธรรมอันเป็นน้ำดับไฟ ไม่ปล่อยให้ลุกลามใหญ่โตจะกลายเป็น
โลกวินาศ เช่นเดียวกับการรักษาไฟในบ้านไม่ให้เป็นอันตรายแก่ตนและสมบัติ
ทั้งหลายฉะนั้น

สาเหตุให้ท่านออกบวช

การเริ่มออกบวชของท่านได้ปรากฏขึ้นในวาระต่อมา
ที่ได้พบเห็นสิ่งที่รักและปักลึกสุดชั่วหัวใจ กลับกลายเป็น
มหาภัยสังหารทำลายหัวใจอย่างไม่เคยคาดคิด
มาก่อนเลย

ท่านเองเกิดความทุกข์และความ
เคียดแค้นแสนจะอดกลั้นทนทานได้
ในเหตุการณ์นั้น แต่ก็คงมีบารมีธรรม
ที่เคยบำเพ็ญมา มาช่วยสะกิดใจไว้ได้
ทันท่วงทีในขณะนั้นว่า แม้แต่มดตัว
เล็ก ๆ กัดเรายังรู้สึกเจ็บ และปัดออก
ในทันทีทันใด ก็การฆ่าคนให้ล้มตายนั้น
ความทุกข์ของผู้จะถูกฆ่าแม้เป็นฝ่ายผิด
และรู้ตัวว่าผิดจะมีทุกข์มากขนาดไหน
จงยับยั้งใจไว้พิจารณาให้ดีและละเอียด

ถึถ้วนก่อนจะสายเกินแก้ว่าทำไมเราจึง
เป็นผู้ยินดีและพอใจทำในสิ่งเลวร้าย
ที่โลกทั้งหลายไม่พึงปรารถนาและ
ปราศญาติเตียนอย่างยิ่งเช่นนี้ เราฆ่าเขา
ให้ตายสมใจแล้ว เราจะได้อะไรที่พึงใจ
เป็นเครื่องตอบแทนบ้าง นอกจาก
มหันตโทษมหันตทุกข์ล้วน ๆ ไม่มี
ประมาณเท่านั้น จะสะท้อนย้อนกลับ
มาเผาผลาญเรา คำว่า เมียมี่ชู ผัวมีชู
เมียมี่หลายผัว ผัวมีหลายเมีย นี่เพ็งมา

เกิดแก่เราคนเดียวเท่านั้นหรือ ในโลกทั้งหลายตลอดดวงนักราชัญที่ท่านมาเป็น ศาสดา มาเป็นพระสาวก มาเป็นครูอาจารย์สอนเรา ท่านไม่เคยมีเคยเจอสิ่ง สกปรกอันเป็นสมบัติของสัตว์นรกเหล่านี้มาละหรือ ในโลกมีเฉพาะเราคนเดียว เจอเฉพาะเราคนเดียวเท่านั้นหรือ รับผิดชอบและตัดสินใจให้ถูก ถ้าจะไม่ตั้งหน้าทำลาย ตัวเองให้ฉิบหายจนไม่มีเชื้อแห่งความดีเป็นเครื่องสืบต่อภพต่อชาติในภพต่อไป คนเราจะรู้ว่าตนโง่หรือตนฉลาด จะลุ่มจมหรือจะเอาตัวรอดปลอดภัยถึงแดนแห่ง ชัยชนะได้ ย่อมถือเหตุการณ์เป็นเครื่องวัดดวงในการปฏิบัติตัวต่อเหตุการณ์นั้นๆ

ปราชญ์ทั้งหลายแต่ดึกดำบรรพ์มา ท่านไม่เคยเสียท่าเสียทีเพราะการทุ่มตัว ให้กับสิ่งเลวทรามทั้งหลาย นอกจากท่านคิดอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลง สิ่งเลวร้ายให้กลายเป็นปุ๋ยหล่อเลี้ยงธรรมให้เจริญภายในใจถ่ายเดียว แต่ตัวเจ้าเอง ทำไม่จะทำตัวเป็นมนุษย์เหลวไหลแตกกระจายไม่เป็นท่าด้วย การทำชั่วตามเหตุการณ์ของโลกที่ไม่มีประมาณแห่งความพอดีที่ผู้อื่นก่อกำขึ้น เช่นนี้เล่า? เพียงเท่านั้นไม่อาจยับยั้งได้ เจ้าจะพุงตัวเพื่อความดีงามไปได้ อย่างไร เมียของเจ้าเขาลู่อ่านาจนแห่งราคาจะค้นหาไปตามประสาของหญิงที่ไม่มี เขตแดน แต่ตัวเจ้าเองที่เข้าใจว่าตัวเป็นฝ่ายถูกฝ่ายดีกว่าเขา แต่แล้วเจ้าก็จะ ลู่อ่านาจนไปตามโทษ ความอาฆาตมาดร้าย และทำลายเขาให้ตายสมใจนั้น ในคนทั้งสองคือเมียผู้นอกใจกับตัวเจ้าเองผู้ฆ่าเมียและชายชู้ให้ตายพร้อมกัน ในขณะที่เดียวสองคนนั้น จะจัดว่าใครเลวร้ายกว่าใคร ตามสายธรรมของจอมปราชญ์ มีพระศาสดาเป็นพยานแล้ว ตัวเจ้าเองต้องจัดว่าเป็นผู้ทำกรรมชั่วอย่างหนักมาก จนไม่มีมหาเมตตาในธรรมบทใดบาทใดให้อภัยเจ้าได้ เจ้าต้องลงนรกหลุม มหันตทุกข์โดยถ่ายเดียวไม่เป็นอย่างอื่นเลย เจ้าจะเชื่อโทษกิเลสที่กำลังรุ่มลุ่ม พัดผันหัวใจของเจ้าเพื่อให้เป็นไปตามอำนาจของมัน หรือจะเชื่อธรรมของ จอมปราชญ์ที่เคยพุงสัตว์โลกผู้ได้ทุกข์ให้เบาบางสร้างชามานานแสนนาน รับผิดชอบ และตัดสินใจโดยถูกต้องทางเดียวนี้ อย่าชักช้าล่าช้าแล้ว กิเลสตัวโหดร้ายจะแซงธรรม และขยำตัวเจ้าให้แหลกทั้งเป็นถ้าไม่รีบจัดการกับมันแต่ขณะนี้

ท่านว่าเป็นที่แปลกประหลาดและอัศจรรย์อย่างไม่เคยคาดเคยฝันมาก่อน พอความอัศจรรย์ผุดขึ้นจากภายในอันเป็นเชิงบอกเตือนด้วยอุบายต่างๆ ราวกับครูอาจารย์ที่เคารพนับถือมานั่งสั่งสอนเราอยู่เฉพาะหน้าให้สงบลงไป ใจที่เป็นเหมือนกองเพลิงใหญ่ที่กำลังส่งเปลวเติมที่พร้อมจะเผาไหม้สิ่งที่กีดขวางอยู่เวลานั้น ให้เป็นมุขมวง ชั่วประเดี้ยวใจนั้นได้สงบตัวลงอย่างเงียบผิดปกติ และเกิดความสลดสังเวชในเหตุการณ์เกี่ยวกับเมียนอกใจ พร้อมด้วยความอ่อนโยนที่เติมไปด้วย ความสงสารและความให้อภัยเต็มดวงใจ พร้อมกับความเห็นโทษแห่งความโหดร้าย หมายถึงชีวิตอย่างถึงใจในขณะเดียวกัน ยกมือขึ้นประนม สาธุๆ พระธรรมท่านโปรดปรานว่าที่สัตว์นรกไว้ได้ทันท่วงทีหลังจากมรสุมในหัวใจสงบลงโดยสิ้นเชิงแล้ว ใจกลับว่างเปล่าโล่งสบายหายทุกข์เข็ญเวรภัยทั้งปวงในขณะนั้น ราวกับเกิดชาติใหม่ ขึ้นมาในร่างกายและใจดวงเดียวกัน ทำให้คิดทบทวนทวนกลับไปกลับมา ย้อนหน้า ย้อนหลัง ทั้งอดีตที่เคยติดตันอันตู่จนจะหาทางออกไม่ได้ถึงกับจะคิดเผาไหม้ตัวเอง สดๆ ร้อนๆ โดยเห็นว่าเป็นทางออกที่ดี ทั้งอนาคตเกี่ยวกับความเป็นไปในวันข้างหน้าว่าจะควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะสมมักสมหมาย ไม่คลุกเคล้าด้วยมูตรด้วยคุณ ด้วยพินด้วยไฟดังที่เป็นมาแล้วที่น่าสลดสังเวชน่าขะแยงและไม่พึงปรารถนา ตลอดอนันตกาล

แต่ก่อนท่านไม่ได้คิดอะไรมากไปกว่าการหวังความเจริญในทางโลก เมื่อมาประสบเหตุการณ์ธรรมทูตนี้ ความรู้สึกสำนึกทั้งหลายจึงหนักไปในอรรถในธรรม มากกว่าจะคิดไปในแง่อื่น ๆ จนถึงขั้นปลงใจบวชด้วยความเห็นโทษเห็นคุณจริงๆ เนื่องจากอะไรก็เคยคิดเคยผ่านมามากต่อมากแล้ว สิ่งที่จะให้สมหวังไม่ค่อยปรากฏ มักมีแต่สิ่งไม่พึงหวังมาปรากฏซ้ำๆ ซากๆ จนถึงขั้นชอกซ้ำเติมที่แทบจะหาที่ปลงที่วางไม่ได้ คิดเห็นแต่ธรรมอย่างเดียวจะพึงเป็นพึงตายได้ ด้วยการออกบวชปฏิบัติธรรมให้เต็มกำลังความสามารถ อย่างอื่น ๆ ไม่ค่อยมีในหวังแห่งความคิดนึก จึงได้ตัดสินใจออกบวช โดยบอกความประสงค์ให้ญาติมิตร เพื่อนฝูงทราบแล้ว ก็ออกถวายตัวเป็นนาคในวัดเพื่อบวชโดยไม่ชักช้า

การบวชของหลวงปู่ขาว

ท่านออกบวชคราวแรก บวชที่วัดโพธิ์ศรี บ้านบ่อชะเนง
ตำบลหนองแก้ว อำเภออำนาจเจริญ จังหวัด
อุบลราชธานี

เมื่อวันที่... พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๒
โดยพระครูพุฒิศักดิ์ เจ้าคณะอำเภอ
อำนาจเจริญ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระ-
อาจารย์บุญจันทร์ เป็นพระกรรมวาจา
และอยู่จำพรรษาเพื่อศึกษาหลักพระ
ธรรมวินัยในวัดโพธิ์ศรีถึง ๖ ปี ในเวลา
ที่อยู่ใต้นั้น สังเกตดูครูอาจารย์และ
เพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกันประพฤติ
ปฏิบัติพระธรรมวินัยก็เป็นลุ่มๆ ดอนๆ

ผิดๆ พลาดๆ ไม่เป็นที่จับใจเชื่อถือได้
ไม่สมเจตนาที่ออกบวชเพื่อมรรค
เพื่อผลด้วยความบริสุทธิ์ใจดั่งที่ตั้งไว้
เมื่อคิดอ่านทบทวนเกี่ยวกับการอยู่และ
การออกปฏิบัติธรรมจนเป็นที่แน่ใจแล้ว
จึงเข้ากราบลาอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอด
ญาติมิตรเพื่อนฝูงเพื่อทราบเจตนา
และความประสงค์ในการออกปฏิบัติ
ธรรม

อุปสรรค ในการออกเที่ยวธุดงค์กรรมฐาน

ต่อนก่อนปฏิบัติกรรมฐาน ท่านก็เคยได้รับอารมณ์
เขย่าก่อกวนใจนานาประการที่จะให้เป็นอุปสรรคต่อ
การบำเพ็ญจากคนทั้งหลาย

ทั้งเป็นพระทั้งเป็นฆราวาสว่า
เวลานี้มรรคผลนิพพานหมดเขตหมด
สมัยไปนานแล้ว ใครจะบำเพ็ญถูกต้อง
ดั่งตามพระธรรมวินัยเพียงไร ก็ไม่
สามารถบรรลุผลสำเร็จตามใจหวัง
ได้บ้าง ว่าการบำเพ็ญภาวนาทำให้
คนเป็นบ้า ถ้าใครอยากเป็นบ้าก็ออก
บำเพ็ญภาวนา ถ้าใครยังอยากเป็น

คนดีเหมือนชาวบ้านเขาก็ไม่ควร
ออกกรรมฐานเพื่อความเป็นบ้าบ้าง
ว่าสมัยนี้เขาไม่มีพระธุดงค์กรรมฐาน
กันหรอก นอกจากพระธุดงค์กรรมฐาน
ที่จำหน่ายตะกรุดคาถาวิชาอาคม
ของขลังต่างๆ เช่น พวกเสน่ห์ยาแฝด
อยู่ยงคงกระพันชาตรี ดูถูกข่มขามยามตี
ดูชาตาราตีเท่านั้น ส่วนพระธุดงค์-

กรรมฐานที่ดำเนินตามทางพระตุดงค์นั้นไม่มีแล้วสำหรับทุกวันนี้ อย่าไปทำให้เสียเวลาและเหนื่อยเปล่าเลย ลู้อยู่สบายอย่างนี้ไม่ได้บ้าง บรรดาอุปสรรคที่กีดขวางทางออกบำเพ็ญตุดงค์ในเวลานั้นรู้สึกมีมากมาย สำหรับท่านเองไม่ยอมฟังเสียงใคร แต่ไม่คัดค้านให้เป็นความกระเทือนใจกันเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร ทั้งสองฝ่ายในความรู้สึที่ฝังลึกอยู่ภายในท่านมีว่า คนเหล่านี้และพระอาจารย์เหล่านี้ มิได้เป็นเจ้าของศาสนา มิได้เป็นเจ้าของมรรคผลนิพพาน และมิได้เป็นผู้มีอำนาจทำผู้อื่นให้เป็นบ้ำเป็นบอบได้ พอจะเชื่อถือได้ เราเชื่อพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวกับพระธรรมและพระสงฆ์สาวกอรหันต์เท่านั้นว่าเป็นผู้ประเสริฐในโลกทั้งสาม ท่านที่พูดหว่านล้อมกีดกันไม่ให้เราออกกรรมฐานด้วยอุบายต่างๆ นี้มิใช่ผู้วิเศษวิโสอะไรเลย เพียงมองดูกิริยาท่าทางที่แสดงออกก็พอทราบได้ว่าเป็นนักปราชญ์หรือเป็นคนพาล มีสันดานเป็นอย่างไรบ้าง ฉะนั้น คำกีดกันหวงห้ามใดๆ ที่แสดงออกจึงไม่เป็นสิ่งที่เราจะนำมาวินิจฉัยให้เสียเวลา เราจะต้องออกปฏิบัติกรรมฐานโดยถ่ายเดียวในไม่ช้านี้ และจะค้นหาของจริงตามหลักธรรมที่ประทานไว้จนสุดกำลังความสามารถขาดต้นสิ้นซาก พระกรรมฐานคือตัวเราเอง ตายก็ยอมถวายชีวิตไว้กับพระธรรมดวงเลิศ

เมื่อพร้อมแล้ว ท่านก็ออกเดินตุดงค์ในท่ามกลางประชาชนและครูอาจารย์ทั้งหลายที่กำลังชุมนุมกันอยู่ในวัดเวลานั้น เวลาจะไป ท่านพูดสั่งเสียด้วยความจริงใจ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาต่างๆ ที่คัดค้านโดยปริยายว่า “เมื่อกระผมและอาตมาไปแล้ว ถ้าสอนตัวเองไม่ได้เต็มภูมิจิตภูมิธรรมตราบใด จะไม่มาให้ท่านทั้งหลายเห็นหน้าตราบนั้น จะหวังตายเพื่อความรู้ความเห็นแจ้งในธรรมเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่นแน่นอน กรุณาช่วยจำคำนี้ไว้ด้วยหากยังมีวาสนาได้กลับมาพบหน้ากันอีก จะลืมไปเสีย การที่เราจะมีโอกาสได้พบเห็นกันในอนาคตจึงมีอยู่เพียงอย่างเดียวดังที่เรียนแล้ว คือการรู้เห็นธรรมประจักษ์ใจหายสงสัยโดยสิ้นเชิงแล้ว ถึงจะกลับมาให้ท่านทั้งหลายเห็นหน้า”

ท่านว่าขณะที่ผู้คนส่วนมากทั้งพระอาจารย์ใหญ่ๆ ทั้งฆราวาสที่ชาวบ้านเคารพนับถือกันว่าเป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตพูดคัดค้านกีดกันอยู่นั้น ใจเราเหมือนจะ

กัตเพชรทั้งก้อนให้เหล็กเป็นผุยผงไปในนาทีเดียว และเหมือนจะเหาะเหินเดินไปทางอากาศให้เขาดูในเวลานั้น รู้สึกมันมานะมันกระหึ่มยี้มย่องอยู่ในใจราวกับจะออกแสงแจ่มจ้าพุ่งออกมาให้คนทั้งหลายเหล่านั้นเห็นเสียที ซึ่งเป็นลักษณะประกาศตนว่า “นี่ไงละแสงเพชรอยู่ในใจข้านี้ไงละ พวกกันเห็นหรือยัง จะพากันมัวประมาทข้าว่าจะไปเป็นบ้าเป็นบอญาคล้าอะไรต่างๆ อยู่นั่นหรือ ใจข้ากับใจท่านทั้งหลายมันมิได้เป็นใจดวงเดียวกัน พอจะกวาดต้อนเข้ามามัวสุขุมสุขุมกันตายแบบไม่มีคุณค่าราวกับหมาตายอย่างไรกัน ข้ายังไม่พอใจจะตายตามแบบที่ท่านทั้งหลายจะพาตายอยู่เวลานี้ ข้าประสงค์จะตายแบบพระพุทธเจ้าพาตายซึ่งไม่มีเชื้อแห่งภพเหลือหลออยู่เลย ตายแบบนี้ข้าเคยตายมามากต่อมากแล้วจนไม่สามารถจะพรรณนาป่าช้าของตนได้ แม้ไม่รู้ด้วยญาณ ข้าก็เชื่อพระพุทธเจ้าผู้ทรงญาณอันเอกไม่มีใครเสมอเหมือน”

เสร็จแล้วก็ลาพระอาจารย์นักปราชญ์ทั้งหลายออกเดินทางท่ามกลางประชาชนจำนวนมาก มุ่งหน้าไปทางพระธาตุพนม เดินบุกป่าฝ่าดงไปด้วยเท้าตามทางลัดทางเกวียน เพราะสมัยนั้นถนนไม่มีแม้แต่รูปร่าง นอกจากทางคนเดินเท้าและทางเกวียนเท่านั้น ในดงใหญ่ นั้นข้างก็ชุม เลือกก็มาก ลัทธิป่าชนิดต่างๆ มีเต็มไปทุกหนทุกแห่ง เพราะไม่มีบ้านผู้บ้านคนมากเหมือนสมัยทุกวันนี้ซึ่งไปที่ไหนมีเต็มไปด้วยผู้คนบ้านเรือน ป่าก็ป่าจริง ๆ ถ้าเดินผิดทางก็มีหวังอดข้าวหรืออาจตายได้ เนื่องจากไม่พบบ้านพบเรือนคนที่ไหนเลย แม้เดินทางตั้งวันก็แทบจะไม่เจอบ้านคน ออกสำห้เดินบุกป่าฝ่าดงมาจนถึงพระธาตุพนม ลุถึงอุตรฯ หนองคาย เพื่อตามหาท่านอาจารย์มั่น ซึ่งทราบที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่อำเภอบ้านผือ

เมื่อไปถึงและอาศัยอยู่กับท่าน ได้พักอบรมกับท่านชั่วระยะเท่านั้น ยังไม่พอใจที่อยากอยู่เลย ท่านก็หนีจากเราไปทางเชียงใหม๋หายเงียบไปเลย คราวนั้นก็นับว่าเป็นคนสิ้นท่าไปพักหนึ่งเพราะไม่มีครูอาจารย์ให้โอวาทสั่งสอน พอทราบข่าวว่าท่านอาจารย์มั่นไปพักบำเพ็ญเพียรอยู่ที่เชียงใหม๋ จึงพยายามตามหลังท่านไปโดยการเที่ยวรุดงกรรมฐานไปเรื่อย ๆ ตามลำแม่น้ำโขง จนลุดถึงเชียงใหม๋และเที่ยวบำเพ็ญอยู่ตามอำเภอด่าง ๆ ด้วยความสงบสุข

ที่ที่ท่านพักบำเพ็ญแต่ละแห่งนั้นล้วนเป็นป่าเป็นเขาและห่างไกลจากหมู่บ้านมาก ท่านอาจารย์มั่นเองก็เที่ยวอยู่ตามแถบนั้นเช่นกัน แต่ตามท่านไม่พบอย่างง่าย ๆ เพราะท่านชอบปลีกตัวจากหมู่คณะอยู่เสมอ ไม่ยอมให้ใครพบอย่างง่าย ๆ ท่านก็พยายามตามท่านอย่างไม่ลดละ จนได้พบและได้ฟังการอบรมจากท่านจริงๆ แต่ท่านไม่ค่อยให้ใครอยู่ด้วย ท่านชอบอยู่เฉาพระองค์เดียว ท่านว่าท่านก็พยายามไปอยู่ในแถวใกล้เคียงท่าน พอไปมาหาสู่เพื่อรับโอวาทได้ในคราวจำเป็น เมื่อเข้าไปเรียนศึกษาข้อธรรมข้อธรรม ท่านก็เมตตาสั่งสอนอย่างเต็มภูมิไม่มีปิดบังลี้ลับแต่ไม่ค่อยให้ใครอยู่ด้วย ท่านว่าท่านก็พอใจที่ท่านเมตตาสั่งสอนในเวลาจำเป็นเข้าไปเรียนถาม เมื่อหมดข้อข้องใจแล้วก็กราบลาท่านไปบำเพ็ญตามลำพัง มีการเข้าๆ ออกๆ อยู่เสมอ เมื่ออยู่นานไปบางปีท่านก็เมตตาให้เข้าไปจำพรรษาด้วย รู้สึกดีใจเหมือนตัวจะลอยที่พยายามมาหลายปีเพิ่งสำเร็จ จากนั้นก็ได้จำพรรษากับท่านเรื่อยมา การบำเพ็ญทางจิตภาวนารู้สึกได้กำลังขึ้นเป็นลำดับตอนไปอยู่ที่เชียงใหม่แล้วพร้อมกับได้ครูอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำสั่งสอน ใจจึงเหมือนจะเหาะจะบินด้วยอำนาจแห่งความอึดเอิบในธรรมที่ปรากฏอยู่กับใจ ไม่มีความอับเฉาเศร้าใจ เพราะความเป็นลุ่มๆ ดอนๆ ของใจเหมือนพักอยู่ที่อื่นๆ ใจนับวันเจริญขึ้นโดยลำดับทั้งด้านสมาธิและด้านปัญญา มีความเพลิดเพลินในความเพียรทั้งกลางวันและกลางคืนไม่มีเวลาอึดพอ

ช้างใหญ่เข้ามาหาก่าน ในเวลากลางคืนยามดึกสงัด

คืนวันหนึ่งในพรรษา ทราบว่าท่านจำพรรษาอยู่ด้วยกัน
๒ องค์ เวลาดึกสงัด ท่านกำลังนั่งภาวนาอยู่ในกุฏิเล็กๆ

ขณะนั้นช้างใหญ่เชือกหนึ่งที่
เจ้าของเขาปล่อยให้เที่ยวหากินตาม
ลำพังในป่าเขาแถบนั้น ไม่ทราบว่า
มาจากที่ไหน เดินตัวมเตี้ยมเข้ามาใน
บริเวณด้านหลังกุฏิท่าน และเดินตรง
เข้ามาหากุฏิท่าน แต่เผอิญกุฏิด้านหลัง
มีม้านหินใหญ่ก้อนหนึ่งบังอยู่ ช้างจึง

ไม่สามารถเข้ามาถึงตัวท่านได้ พอมัน
เข้ามาถึงหินก้อนนั้นแล้วก็เอางวง
สอดเข้ามาในกุฏิจนถึงกลดและมุ้งบน
ศีรษะท่านที่กำลังนั่งภาวนาอยู่ เสียงสุด
ลมหายใจดมกลิ่นท่านดังฟุดฟาดๆ
จนกลดและมุ้งไหวไกวไปมาและเย็นไป
ถึงศีรษะท่าน องค์ท่านเองก็นั่งภาวนา

บริการมพุโทๆ อยู่อย่างฝากจิตฝากใจฝากเป็นฝากตายกับมพุโทจริงๆ ไม่มีที่อาศัย ช่างใหญ่ตัวนั้นก็ยืนนิ่งอยู่ที่นั่นไม่ยอมหนีไปไหนเป็นเวลา ๒ ชั่วโมงเศษๆ และคง ยืนดักนั่งอยู่ทำนองนั้น รวากับจะคอยตะครุบท่านให้هلكไปในเวลานั้น นานๆ จะ ได้ยินเสียงลมหายใจและสูดกลืนท่านอยู่นอกมุ้งครั้งหนึ่งแล้วเสียบไป จากนั้นก็เดิน กลับออกไปทางด้านตะวันตกกุฎิ แล้วเอามือล้วงเข้าไปในตะกร้ามะขามเปรี้ยว ที่ข้างต้นไม้ซึ่งโยมเขาเอามาไว้เพื่อขัดฝาบาตรออกมากิน เสียงเคี้ยวดังกรั้วมๆ อย่างเอร็ดอร่อย

ท่านจึงนึกว่าที่นี้มะขามสำหรับขัดฝาบาตรเราคงเกลี้ยงไม่มีเหลือแน่นอน ถ้างัดเจ้าห้องใหญ่พุ่งหลวงได้คว้าลูกมือแล้ว เมื่อมันกินมะขามเปรี้ยวในตะกร้า หมดแล้วก็ต้องเดินเข้ามากุฎิเรา คราวนี้ต้องเข้าถึงตัวและบดขี้เราهلكไปอย่าง แน่นอน อย่างกระนั้นเลย เราควรออกไปพูดกับมันให้รู้เรื่องกันเสียบ้าง เพราะสัตว์ พรุคนี้มันรู้ภาษาคนได้ดี เนื่องจากมันเคยอยู่กับคนมานาน เวลาเราออกไปพูด กับมันด้วยดีให้รู้เรื่องแล้ว มันคงฟังเสียงเรา น่าจะไม่ฝันคือทะเลาะเข้ามา หากมันฝัน ทะเลาะพรวดพราดเข้ามาจะฆ่าเราก็ยอมตายเสียเท่านั้น แม้เราไม่ออกไปพูดกับมัน แต่เวลามันกินมะขามหมดแล้วก็ต้องเข้ามาหาเราจนได้ ถ้ามันจะฆ่าก็ต้องตาย หนีไม่พ้นแน่นอนเพราะเป็นเวลาค่ำคืน ตาก็มองไม่เห็นหนทางอะไรด้วย พอดกลอง ใจแล้ว ท่านก็ออกจากกุฎิเล็กมายืนแอบโคนต้นไม้หน้ากุฎิ แล้วพูดกับมันว่า

“พี่ชาย น้องขอพูดด้วยสักคำสองคำ ขอพี่ชายจงฟังคำของน้องจะพูดเวลานี้”

พอได้ยินเสียงท่านพูดขึ้น มันก็หยุดนิ่งเสียบราวกับสัตว์ไม่มีหัวใจ จากนั้นท่าน ก็เริ่มมธูภาษิตกับมันว่า

“พี่ชายเป็นสัตว์ของมนุษย์นำมาเลี้ยงไว้ในบ้านเป็นเวลานานจนเป็นสัตว์บ้าน ความรู้สึกทุกอย่างตลอดภาษามนุษย์ที่เขาพูดกันและพรั่าสอนพี่ชายตลอดมานั้น พี่ชายรู้ได้ดีทุกอย่างยิ่งกว่ามนุษย์บางคนเสียอีก ดังนั้นพี่ชายควรจะมีธรรมนิยม และข้อบังคับของมนุษย์ ไม่ควรทำอะไรตามใจชอบ เพราะการทำบางอย่างแม้จะ ถูกใจเราแต่เป็นการขัดใจมนุษย์ก็ไม่ใช่ว่าดี เมื่อขัดใจมนุษย์แล้วเขาอาจทำอันตราย

เราได้ ดีไม่ดีอาจถึงตายก็ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ฉลาดแหลมคมกว่าบรรดาสัตว์ที่อยู่ร่วมโลกกัน สัตว์ทั้งหลายจึงกลัวมนุษย์มากกว่าสัตว์ด้วยกัน ตัวพี่ชายเองก็อยู่ในบังคับของมนุษย์ จึงควรเคารพมนุษย์ผู้ฉลาดกว่าเรา ถ้าดีก็ดึงต่อเขา อย่างน้อยเขาก็ดี เขาเอาขอสลบลงที่ศีรษะพี่ชายให้ได้รับความเจ็บปวด มากกว่านั้นเขาม่าให้ตาย พี่ชายจงจำไว้ อย่าได้ลืมคำที่น้องสั่งสอนด้วยความเมตตาอย่างยั้งนี้ ต่อนี้ไปพี่ชายจงรับศีลห้า น้องเป็นพระ จะให้ศีลห้าแก่พี่ชาย จงรักษาให้ดี เวลาตายไปจะได้ไปสู่ความสุข อย่างต่ำก็มาเกิดเป็นมนุษย์ผู้มีบุญมีคุณธรรมในใจ ยิ่งกว่านั้นก็ไปเกิดบนสวรรค์หรือพรหมโลกสูงขึ้นเป็นลำดับ ดีกว่ามาเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน เช่น เป็นช้าง เป็นม้า ให้เขาขบขี้เสียนติและขนไม้ขนฟืน ซึ่งเป็นความลำบากทรมานจนตลอดวันตายก็ไม่ได้ปล่อยวางภาระหนักดังที่เป็นอยู่เวลานี้ พี่ชายจงตั้งใจฟังและตั้งใจรับศีลด้วยเจตนาจริง ๆ คือ

ข้อที่หนึ่ง **ปาณาฯ** อย่าฆ่าคนฆ่าสัตว์ให้เขาตายด้วยกำลังการกระทำของตน และอย่าเบียดเบียนคนเบียดเบียนสัตว์ด้วยกัน มันเป็นบาป

ข้อสอง **อทินนาฯ** อย่าลักขโมยของที่มีเจ้าของหวงแหน เช่น มะขามในตะกร้าที่พี่ชายเคี้ยวกินอยู่เมื่อกินนี้ ซึ่งคนเขาเอามาให้น้องขัดฝ่าบาตร แต่น้องไม่ให้พี่ชายเป็นบาปเป็นกรรมอะไรหรอก เพียงบอกให้ทราบว่าเป็นของมีเจ้าของ ถ้าเขาไม่ให้อย่ากิน อย่าเหยียบย่ำทำลาย มันเป็นบาป

ข้อสาม **กาเมฯ** อย่าเสพสัตว์ที่เขามีเจ้าของหวงแหน มันเป็นบาป ถ้าจะเสพก็ควรเสพเฉพาะสัตว์ตัวไม่มีคู่ ไม่มีเจ้าของ จึงไม่เป็นบาป

ข้อสี่ **มุสาฯ** อย่าโกหกหลอกลวง กิริยาแสดงออกให้ตรงต่อความจริง อย่าแสดงเป็นกิริยาที่หลอกลวงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ มันเป็นบาป

ข้อห้า **สุราฯ** อย่ากินของมึนเมา มีสุราเมรัย เป็นต้น กินแล้วเป็นบาป ตายไปตกนรกทนทุกข์ทรมานเป็นเวลานานตั้งกับตั้งกลับกว่าจะหมดกรรมขึ้นจากนรก แม้พ้นจากนรกขึ้นมาแล้วยังมีเศษแห่งกรรมชั่วติดตัวมาอีก มาเสวยชาติเป็นเปรต

เป็นผี เป็นสัตว์เดรัจฉาน ทรมานตามวิบากของตอนที่เคยทำมา กว่าจะได้มาเกิด
เป็นคนจึงแสนลำบากเพราะกรรมชั่วกตถ่วงไว้

พี่ชายจงจำไว้ให้ดีและทำตามคำที่น้องสั่งสอนนี้จะได้พ้นจากกำเนิดของสัตว์
ไปเกิดเป็นมนุษย์เทวบุตรเทวดาในชาติต่อไปโดยไม่สงสัย เอาละ น้องสั่งสอนเพียง
เท่านี้ หวังว่าพี่ชายจะยินดีทำตาม ต่อนี้ไปขอให้พี่ชายจงไปเที่ยวหาอยู่หากินตาม
สบาย เป็นสุขกายสุขใจเถิด น้องก็จะได้เริ่มบำเพ็ญภาวนาต่อไปและอุทิศส่วนกุศล
แผ่เมตตาให้พี่ชายเป็นสุขๆ ทุกวันเวลาไม่ลดละเมตตา เอ้า พี่ชายไปได้แล้วจากที่นี่”

เป็นที่น่าประหลาดใจเหลือจะกล่าว ขณะที่ท่านกำลังให้โอวาทสั่งสอนอยู่นั้น
ช่างใหญ่ตัวนั้นยืนนิ่งราวก้อนหิน ไม่กระดุกกระดิกอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งแม้แต่
น้อยเลย ยืนนิ่งฟังท่านอธิบายจนจบ พอท่านให้ศีลให้พรสิ้นสุดลงและบอกให้ไปได้
มันจึงเริ่มเคลื่อนไหวอวัยวะเสียงปึงปึงๆ ราวกับฟ้าดินจะถล่มไปด้วยในขณะที่มัน
เริ่มหันหลังกลับตัวออกจากที่นั่นหนีไป และไปแบบรู้เรื่องรู้ราวกับคำสั่งเสียทุกอย่าง
จริงๆ คิดดูแล้วน่าสงสารมากที่กายเป็นสัตว์แต่ใจเป็นมนุษย์รู้ดีรู้ชั่วในคำสั่งสอน
ไม่ตื้อตึงฝ่าฝืน สมเป็นสัตว์ใหญ่มีกำลังมาก แต่กลับอ่อนโยนด้วยใจที่ระลึกไว้ในคำ
ผิดถูกชั่วดีทุกอย่าง พอพระท่านว่าที่นี้พี่ชายไปได้แล้วเท่านั้น ก็หมุนตัวกลับไปเลย
ในทันที เวลาฟังคำสั่งสอนก็ตั้งใจฟังเสียงจนแทบไม่หายใจเหมือนคนฟังเทศน์พระ
ด้วยความเคารพธรรมฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดและอัศจรรย์ทั้งสองฝ่าย คือฝ่าย
ผู้สั่งสอนช่างก็ช่างมีอุปบายแยบคายเลือกเฟ้นคำแปลกๆ มาสอนได้อย่างจับใจ
ไพเราะ ไม่เพียงแต่ช่างเป็นสัตว์จะสนใจฟัง แม้มนุษย์เราถ้าได้ฟังในขณะนั้นก็คง
เคลิบเคลิ้มหลงใหลอย่างไม่มีปัญหา เพราะเป็นคำมธุราษิตที่หาฟังได้ยาก ไม่มี
ใครอาจพูดได้อย่างนั้น ฝ่ายช่างใหญ่ก็สนใจฟังด้วยความสนิทดัดใจ ไม่กระดุกกระดิก
อวัยวะกระทั่งหูหาง จนพระท่านเทศน์จบกัณฑ์และบอกให้ไปจึงยอมไปเที่ยวหากิน
ตามประสาสัตว์ที่แสนดีหายาก จึงทำให้คิดซึ่งในใจเพิ่มเข้าไปอีกว่า **ไม่ว่าสัตว์
ว่ามนุษย์ ถ้าได้ประสบสิ่งที่ต้องใจแล้ว ย่อมทำให้หูแจ่มตาสว่างไปได้เหมือน
ไม่มีกลางคืน** ใจซาบซ่านไปด้วยปิติความพอใจโยติในปิวาจาที่แสนมีรสชาติ
ซึ่งปรารถนามานาน แม้จะรับประทานไปมากเพียงไรก็ไม่มีวันอิ่มวันพอ เพราะ
เป็นสิ่งที่มิคุณค่ามากแก่จิตใจ

หลวงปู่ขาวท่านช่างพูดช่างยอ พูดยอเสียจนช่างใหญ่ตัวนั้นเคลิ้มหลับไปด้วย คำอ่อนหวานที่มีรสซึ่งฝังอยู่ภายใน เช่นคำว่า “พี่ชายพี่มีกำลังมาก ส่วนน้องเป็นผู้น้อยไม่มีเรี่ยวแรงเหมือนพี่ชาย น้องกลัวพี่ชายมาก” ฟังแล้วซึ่งสุดจะกล่าว จนช่างใหญ่หลับทั้งยินลึมสนใจเสียทุกอย่าง แม้มะขามเปรี้ยวที่ได้หลงเคี้ยวกลืนเข้าไปบ้างแล้วก็อยากจะคายออกมาใส่ตะกร้าให้น้องชายผู้น่ารักนำส่งสารเสียลึน ไม่อยากให้เกิดปากติดท้องไปเสียเลย จะเสียดักดีศรีของช่างใหญ่มีกำลังและแสนรู้ ประหนึ่งตุ้มมงคลเคลื่อนที่ได้ พอได้รับคำสั่งสอนเต็มพุงแล้วก็ไปเที่ยวหากินตามลำพัง มิได้มาเกี่ยวข้องกับรบกวนพระท่านอีกเลย กระทั่งท่านออกพรรษาแล้วเที่ยวไปที่อื่น ก็ไม่ปรากฏว่ามันกลับมารบกวนท่านอีก จึงนำอัศจรรย์ใจสัตว์ตัวแสนรู้

องค์ท่านเองก็ออกเที่ยวไปตามอัธยาศัยเพื่อบำเพ็ญสมณธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ท่านรู้สึกเป็นพระกรรมฐานที่อาจหาญเด็ดเดี่ยวมากประจำนิสัย ทำอะไรทำจริง ท่านพักอยู่ในภูเขาคาได้ให้โยมทำทางเดินจงกรมไว้สามสาย สายหนึ่งเพื่อเดินบูชาพระพุทธเจ้า สายที่สองเดินบูชาพระธรรม สายที่สามเดินบูชาพระสงฆ์สาวกท่าน ท่านเดินจงกรมทั้งสามสายนี้ตามเวลาเป็นประจำไม่ให้ขาดได้ พอฉันเสร็จก็เริ่มเดินจงกรมสายพุทธบูชา จนถึงเที่ยงวันท่านจึงหยุดพัก พอบ่าย ๒ โมง ก็เริ่มลงเดินสายธรรมบูชาจนบ่าย ๔ โมง ถึงเวลาปิดกวาด สรงน้ำ จึงหยุด เมื่อทำข้อวัตรทุกอย่างเสร็จแล้วก็เริ่มลงเดินสายสังฆบูชาไปจนถึง ๔-๕ โมง จึงเข้าที่พักภาวนา หลังจากนั้นก็พักจำวัด พอตื่นขึ้นมาก็เริ่มเข้าที่ทำสมาธิภาวนาจนสว่าง ถัดจากนั้นก็ลงเดินจงกรมต่อไป จนถึงเวลาออกบิณฑบาตค่อยหยุดเดิน

บางคืนท่านนั่งภาวนาจนตลอดสว่างโดยไม่ลุกจากที่นั่งเลยก็มี คืนที่ท่านนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ใจรู้สึกสว่างไสวมาก แม้ออกจากสมาธิภาวนามาแล้วในเวลาปกติ ขณะนั่งภาวนาตลอดรุ่งนั้น ปรากฏว่าโลกธาตุได้ดับหายไปจากความรู้สึกโดยสิ้นเชิง แม้กายตัวเองก็ไม่ปรากฏว่ามีอยู่เลยเวลานั้น เป็นความอัศจรรย์อย่างยิ่ง นับแต่ขณะนั่งพิจารณาทุกขเวทนาจนดับไปด้วยการพิจารณา จิตได้หยั่งลงสู่ความสงบอย่างละเอียดแนบแน่น ขณะนั้นปรากฏจำเพาะความรู้เพียงอันเดียวที่ทรงตัวอยู่ด้วยความสงบสุขละเอียดอ่อนจนบอกไม่ถูก ไม่มีอารมณ์ใดแม้ส่วนละเอียดปรากฏขึ้น

ภายในจิต จึงเป็นเหมือนโลกธาตุดับไปพร้อมกับอารมณ์ที่ดับไปจากจิต จนกว่า
ถอนขึ้นมา อารมณ์ที่เคยปรุงจิตจึงค่อยๆ ปรากฏตัวขึ้นกับจิตที่ละเอียดละน้อย จากนั้น
ก็ทำความเพียรต่อไปตามธรรมดา ขณะที่จิตรวมตัวลงสู่ความสงบ แม้เป็นเวลา
หลายชั่วโมงก็ไม่รู้สึกว่ามันนานตามเวลาที่ผ่านไป คงเป็นเอกจิตเอกธรรมอยู่จำเพาะ
ใจเพียงดวงเดียว ไม่มีสองกับสิ่งใด เวลาจิตถอนขึ้นมาจึงรู้ว่าจิตรวมสงบอยู่
เป็นเวลาเท่านั้น ชั่วโมงเท่านั้น ชั่วโมง ถ้าคืนใดจิตภาวนาสะตวกลสงบลงได้ง่าย คืนนั้น
แม้จะนั่งจนตลอดรุ่งก็เท่ากับนั่งราว ๒-๓ ชั่วโมงเท่านั้น ไม่ทำการกดถ่วงเนิ่นนาน
อะไรเลยท่านว่า

หลวงปู่ขาวชอบเชษฐาอันตรรายเกี่ยวกับช้างมากกว่าอย่างอื่น ท่านว่าพอผ่าน
อันตรรายจากคราวนั้นมาแล้วไม่นานนักเลย ก็ไปเจอกับช้างใหญ่ตัวหนึ่งเข้าอีก
ที่แม่ปาง จังหวัดลำปาง แทบเอาตัวไม่รอดคราวนี้ ตัวนี้เป็นช้างป่าจริง ๆ มิได้เป็น
ช้างบ้านที่เขาเลี้ยงไว้เหมือนคราวที่แล้วนั้น คือตอนกลางคืนท่านกำลังเดินจงกรมอยู่
ได้ยินเสียงมันเดินบุกป่าฝ่าดงและเสียงไม้หักดังปังปัง ๆ มาตลอดทาง โฉมหน้ามุ่ง
มายังท่านและเดินใกล้เข้ามาทุกที จะหลบหลีกปลึกหนีไปไหนก็ไม่ทัน จึงตัดสินใจว่า
ธรรมดาช้างป่าทั้งหลายมักกลัวแสงไฟ ท่านจึงรีบออกจากทางจงกรมไปเอา
เทียนไขในที่พักมาจุดทีละหลายๆ เล่ม ปักเสียบรอบไว้ตามสายทางเดินจงกรม
ยาวเหยียดเขียว คนเรามองดูแล้วสว่างไสวงามตาเย็นใจ แต่ช้างมันจะมองไปในแง่ไหน
นั้นเราทราบไม่ได้ พอจุดเทียนปักเสียบไว้เสร็จเท่านั้น ช้างก็เดินมาถึงที่นั่นพอดี

ขณะนั้นท่านเองไม่มีทางหลบหลีกปลึกตัว มีแต่ตั้งสัตยาธิษฐานขอบันดาล
คุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงช่วยคุ้มครองป้องกันอย่าให้ช้างใหญ่ตัวนี้
ทำอันตรรายแก่ข้าพระพุทธเจ้าได้ พออธิษฐานจบลง ช้างก็เข้ามาถึงที่นั่นพอดี และ
หยุดยืนกางหูตัวฝั่งอยู่ไม่กระดุกกระดิกอวัยวะส่วนใดๆ ณ ช้างทางจงกรม ห่างจาก
ท่านประมาณวาเศษ ท่ามกลางไฟกำลังสว่างไสวอยู่รอบตัวท่านเวลานั้น ซึ่งมอง
เห็นช้างได้ถนัดชัดเจน ท่านว่าช้างตัวนั้นใหญ่เท่าภูเขาลูกย่อมๆ นี้เอง ท่านเองก็
เดินจงกรมไปมาอยู่อย่างไม่สนใจกับมันเลย ทั้งที่กลัวมันอย่างเต็มที่ ใจเหมือนกับ
ขาดลมหายใจไปแล้ว แต่ขณะมองเห็นมันเดินเข้ามาหาอย่างฝั่งผายที่แรก มีเพียง

ความรู้สึกที่เกี่ยวพันกับองค์พุทโธอย่างเหนียวแน่นที่น้อมมาระลึกเป็นองค์ประกันชีวิตเท่านั้น นอกนั้นไม่คิดเห็นอะไรเลย แม้ช่างทั้งตัวที่ใหญ่เท่าภูเขาทั้งลูกมาيينอยู่ข้างทางจงกรมก็ไม่ยอมส่งจิตออกไปหามัน กลัวจิตจะพรากจากพุทโธซึ่งเป็นองค์สรณะอันประเสริฐสุดในเวลานั้น พุทโธกับจิตกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนใจหายกลัว เหลือแต่ความรู้กับคำบริกรรมพุทโธซึ่งกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ช่างก็คงยืนดูท่านอยู่แบบภูเขานิ่ง ไม่ยอมมกระดุกกระดิกตัวเลยขณะนั้น หูกางผึ่งราวกับจะแผ่เมตตาให้ไม่ยอมรับ เพราะลักษณะท่าทางที่มันเดินเข้ามาหาท่านที่แรกเหมือนจะเข้ามาขยี้ขย้ออย่างไม่มีวีรธแม้ชั่ววินาทีหนึ่งเลย แต่พอมาถึงที่นั่นแล้วกลับยืนตัวแข็งที่อร่ามกับสัตว์ไม่มีหัวใจ พอจิตกับพุทโธเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ท่านก็หายกลัว มิหนำยังกลับเกิดความกล้าหาญขึ้นมาสามารถจะเดินเข้าไปหามันได้อย่างไม่สะทกสะท้านอะไรทั้งสิ้น แต่มาคิดอีกแง่หนึ่งว่า การเดินเข้าไปหามันซึ่งเป็นสัตว์ร้าย อาจเป็นฐานะแห่งความประมาทอวดดีก็ได้ เป็นสิ่งไม่ควรทำ จึงเป็นเพียงเดินจงกรมแข่งกับการยืนของมันอย่างองอาจกล้าหาญ ราวกับไม่มีอันตรายใดๆ จะเกิดขึ้นในที่นั้น นับแต่ขณะช่างตัวนั้นเดินเข้ามาيينอยู่ที่นั่นเป็นเวลาชั่วโมงเศษๆ ไฟเทียนไขชนิดดี ๆ ยาว ๆ ที่จุดไว้ บางเล่มก็หมดไป บางเล่มก็จวนจะหมด มันจึงได้กลับหลังหันแล้วเดินกลับออกไปทางเก่าและเที่ยวหากินในแถบบริเวณนั้น เสียงหัทไม้กินเป็นอาหารสนั่นป่าไปหมด

ท่านได้เห็นความอัศจรรย์ของจิตและของพุทโธประจักษ์ใจในคราวนั้นเป็นครั้งแรก เพราะเป็นคราวจำเป็นจริงๆ ไม่สามารถจะหลบหลีกปลีกตัวไปที่ไหนให้พ้นได้ นอกจากต้องสู้ด้วยวิธีนั้นเท่านั้น แม้ตายก็ยอมโดยไม่มีทางเลือกได้ นับแต่ขณะนั้นมาแล้วทำให้เกิดความมั่นใจว่าเป็นเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าจิตกับพุทโธเป็นต้นได้เข้าสนิทกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยหลักธรรมชาติแล้ว ไม่สามารถทำอันตรายได้อย่างแน่นอน นี่เป็นความเชื่ออย่างสนิทใจตลอดมา ท่านว่า ช่างตัวนั้นก็เป็นสัตว์ที่แปลกอยู่มาก เวลาเข้ามาถึงที่นั่นแล้วแทนที่จะแสดงอาการอย่างไรก็ไม่แสดง คงยืนนิ่งหูกางอยู่อย่างสงบ แลดูท่านเดินจงกรมกลับไปกลับมาอย่างไม่เบื่อ พอดูเต็มตาแล้วก็กลับหลังหันคืนทางเก่า แล้วเที่ยวหากินไป

เรื่อย ๆ แบบทองไม่รู้ร้อน และหายเจ็บไปเลย ซึ่งเป็นสัตว์ที่น่ารักอีกตัวหนึ่งไม่ด้อยกว่าตัวที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งเป็นสัตว์บ้านที่รู้ภาษาคนได้ดี สำหรับตัวหลังนี้เป็นสัตว์ป่ามาแต่กำเนิด ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าร้อยปี ไม่อาจรู้ภาษาคนได้ ท่านจึงไม่ได้พูดอะไรกับมัน เป็นแต่เดินจงกรมเฉยอยู่เท่านั้น ตัวหลังนี้ไม่มีลูกพรวนเขวนคอเหมือนตัวนั้น ทั้งชาวบ้านก็บอกว่าเป็นช้างป่าและเคยเป็นนายโขลงมานาน เฉพาะคราวนี้ทำไมจึงมาเที่ยวตัวเดียวก็ไม่ทราบ อาจจะพรากจากโขลงมาชั่วคราวก็ได้ตั้งนี้ แม้ช้างตัวนั้นหนีไปแล้ว ท่านยังเดินจงกรมต่อไปด้วยความอัศจรรย์ใจและเห็นคุณของช้างตัวนั้นที่มาช่วยให้จิตท่านได้เห็นความอัศจรรย์ในธรรมเกี่ยวกับความกลัวความกล้า แต่คราวนี้ช้างมาช่วยเสริมให้รู้เรื่องนี้ได้อย่างประจักษ์ใจหมดทางสงสัย ช้างตัวนั้นจึงเป็นเหมือนช้างเทพบุตรหรือช้างเทพบันดาลก็น่าจะไม่ผิด เพราะธรรมดาช้างในป่าซึ่งไม่คุ้นเคยและให้ภัยแก่ผู้ใด นอกจากจะกลัวไม่ไหวจริง ๆ แล้วจึงรีบวิ่งหนีเอาตัวรอดเท่านั้น แต่ช้างตัวนี้ตั้งหน้าตั้งตาเดินมาหาเราอย่างอิสระ มิได้ถูกบังคับขับไล่ด้วยวิธีใดๆ จากผู้ใด และเดินมาหาเราทั้งที่ไฟก็ตามสว่างอยู่รอบด้าน แทนที่มันจะตรงเข้าขี้ขยำเราให้แหลกเป็นจุณวิจุณไปด้วยกำลังก็ไม่ทำ หรือจะตีตลกใจกลัวไฟรีบวิ่งหัวซุกหัวบ่าเข้าป่าไปก็ไม่ไป เมื่อเดินอย่างองอาจชาติอาชาไนยเข้ามาถึงที่เราอยู่แล้ว ยังกลับยืนที่อดูเราอยู่เป็นเวลาตั้งชั่วโมงเศษๆ จึงหนีไปแบบธรรมดา มิได้กลัวมิได้กลัวอะไรทั้งสิ้น จึงเป็นสัตว์ที่น่าคิดพิศวงงงงงอยู่ไม่ลืมจนบัดนี้

จากคราวนั้นมาแล้วจะไปเที่ยวและพักอยู่ในที่เช่นไรก็ไม่คิดกลัว เพราะเชื่อธรรมอย่างถึงใจแต่บัดนั้นเป็นต้นมา สมกับธรรมบทว่า **พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติ ไม่ปล่อยให้ตายจมน้ำจมน้ำแบบขอนซุงแน่นอน** ความรู้เรื่องของจิตของธรรมอย่างถึงใจย่อมรู้กันในเวลาคับขัน ถ้าไม่คับขัน จิตมักเล่นตัวยั่วเราด้วยกิเลสชนิดต่างๆ ไม่มีประมาณจนตามแก้ไม่ทัน ยอมให้มันข้ามศีรษะไปต่อหน้าต่อตา ประหนึ่งไม่มีความสามารถหักห้ามตามแก้มันให้หลุดไปได้เลย พอเวลาเข้าที่คับขันจนมุมจริง ๆ กำลังของจิตของธรรมไม่ทราบว่าจะมาจากไหน ใจก็หมอบและยอมเชื่อเราเชื่อธรรมไม่ฝ่าฝืน กำหนดบังคับให้อยู่อย่างไรหรือกับธรรมบทใดก็อยู่อย่างนั้นไม่ฝ่าฝืน คงจะเป็นเพราะความกลัวตายก็เป็นได้ถ้าฝ่าฝืน จึงกลายเป็นจิตที่ว่างอนนอนง่ายไม่ต้อตั้ง

ในเวลาเช่นนั้น น่าจะเป็นเพราะเหตุนี้ที่พระธุดงค์กรรมฐานท่านชอบเข้าแต่ป่า แต่เขาทั้งที่กลัวตายและใจหนึ่งไม่ยากเข้า สำหรับจิตผมเป็นเช่นนี้ ส่วนจิตของท่านผู้อ่านนั้นไม่ทราบได้ แต่ถ้าตั้งใจฝึกให้ถึงเหตุถึงผลจริง ๆ ก็น่าจะเหมือน ๆ กัน เพราะจิตเป็นที่สถิตอยู่แห่งธรรมและกิเลสที่ทำให้มีความรู้สึกกลัว รู้สึกดีชั่ว ต่าง ๆ เช่นเดียวกัน

การฝึกฝนที่ถูกกับเหตุผลซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของธรรมจึงสามารถทำให้กิเลสชนิดต่าง ๆ ย่อมจางหมดบราบและสิ้นสูญไปจนไม่เหลือเป็นเชื้ออีกต่อไป ผมเองซึ่งมีนิสัยหยาบจึงมักเชื่อต่อการทรมานชนิดหยาบ ๆ เพื่อให้ทันกับกิเลสซึ่งเป็นธรรมชาติหยาบที่มีอยู่ในตน ดังคราวช้างใหญ่เดินเข้ามาหาขณะกำลังเดินจงกรมอยู่ เป็นขณะที่ได้เห็นกิเลสและธรรมของพระพุทธรูปเจ้าอย่างชัดเจนภายในใจ เพราะปกติจิตที่มีกิเลสเป็นเจ้าอำนาจครองใจ รู้สึกฝึกทรมานยาก ดีไม่ดีเราผู้จะฆ่ามันให้ฉิบหายสิ้นซากไป แต่กลับจะตายไปก่อนมันเพราะความเหนียวแน่นแก่นอาสวะที่เกาะกินเรามาเนิ่นนานเสียด้วยซ้ำ แต่พอเข้าตาจนและได้ช้างใหญ่มาช่วยปราบเท่านั้น กิเลสตัวดีอด้านด้านทานความเพียรเก่ง ๆ ไม่ทราบหายหน้าไปไหน ใจก็บอกง่าย สั่งให้อยู่อย่างไรและให้อยู่กับธรรมบทใดก็ยอมรับทันทีทันใด ราวกับน้ำมันเครื่องหล่อลื่น ไม่ฝืดฝืนดังที่เคยเป็นมาเลย พอกิเลสขยายตัวออกจากใจ ธรรมที่เตรียมพร้อมอยู่แล้วในขณะเดียวกันก็แสดงความสว่างไสวและความองอาจกล้าหาญต่อทุกสิ่ง ขึ้นมาภายในใจทันทีให้เห็นได้ชัดอย่างเต็มที่ที่กระหายมานาน ความกลัวตาย ไม่ทราบหายหน้าไปไหน จึงทำให้เห็นได้ชัดว่าความกลัวก็คือกิเลสตัวเคยออกหน้า ออกตามานานเราดี ๆ นี้เอง พอความกลัวซึ่งเป็นเครื่องกดดวงดวงใจดับลงไปแล้ว แม้จะไม่ดับไปโดยสิ้นเชิง แต่ก็ทำให้เห็นโทษของมันอย่างประจักษ์ในขณะนั้น วาระต่อไปถึงจะเกิดขึ้นมาอีกตามความมีอยู่ของมัน แม้เช่นนั้นก็ยังพอให้เราระลึกไว้บ้างว่า **“ความกลัวนี้มีให้หน้ามิตรมงคลของเรา แต่เป็นหน้าศัตรูที่เคยมาในรูปร่างแห่งมิตรต่างหาก”** จึงไม่ทำใจให้เชื่อชนิดติดจมในมันเหมือนที่แล้ว ๆ มา และพยายามกำจัดมันออกทุกวาระแห่งความเพียรจนสภาพแห่งศัตรูที่มาในสภาพแห่งมิตรเหล่านี้ สิ้นสูญไปจากใจนั้นแล จึงจะนอนใจและอยู่เป็นสุขหายกังวลโดยประการทั้งปวงได้

ตามความรู้สึกของผมว่า คนเราถ้าหวังพึ่งธรรม สนใจในธรรม รักใคร่ใฝ่ใจในธรรม ปฏิบัติตามธรรมจริงตามที่พระองค์ประทานไว้ด้วยความแน่วพระทัยและพระเมตตาจริง ๆ คำว่ารู้ธรรมเห็นธรรมชั้นต่าง ๆ ดังพุทธบริษัทครั้งพุทธกาลรู้เห็นกันจะไม่ใช่เป็นปัญหาที่สับสนตามความคาดคิดอะไรเลย จำต้องรู้เห็นกันได้ธรรมตา ๆ เหมือนท่านที่รู้เห็นกันมาแล้วในครั้งพุทธกาลนั้นแล ที่กาลสถานที่และบุคคลสมัยนี้ขัดกับครั้งพุทธกาลโดยทางมรรคทางผลอยู่เวลานี้ ก็เพราะเราเองทำตัวให้ขัดต่อทางดำเนินของตัวเองโดยต้องการผลแต่มิได้สนใจกับเหตุคือวิธีดำเนินว่าถูกหรือผิดประการใดบ้าง จะควรตัดแปลงกายวาจาใจให้ตรงต่อธรรมคือทางดำเนินเพื่อมรรคผลนิพพานอย่างไรบ้าง ถ้ามีการทดสอบตนกับธรรมอยู่เสมอเพื่อความมุ่งหมายจะสำเร็จตามใจบ้าง อย่างไรต้องสำเร็จในขั้นใดขั้นหนึ่งตามกำลังสติปัญญาของตนแน่นอน เพราะ**ครั้งพุทธกาลกับสมัยนี้ก็**เป็นสมัยที่**กิเลสจะพึงแก้ด้วยธรรม และหายได้ด้วยธรรมเช่นเดียวกัน** ดังโรคนานาชนิดในสมัยต่าง ๆ ที่หายได้ด้วยยาที่ถูกกับโรคตลอดมาจะนั้น ผมเองเชื่ออย่างนี้มานานแล้ว ยิ่งปฏิบัติมานานเพียงไร ก็ยิ่งเชื่ออย่างฝังใจถอนไม่ขึ้นเพียงนั้น และยิ่งได้ฟังคำที่ท่านอาจารย์มั่น สอนอย่างถึงใจสมัยที่อยู่กับท่านด้วยแล้ว ความเชื่อมั่นก็ยิ่งฝังใจลงลึกจนกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจ โดยท่านสอนว่า

“การดูกิเลสและแสวงธรรม ท่านทั้งหลายอย่ามองข้ามใจซึ่งเป็นที่อยู่ของกิเลส และเป็นที่สถิตอยู่แห่งธรรมทั้งหลาย กิเลสก็ดี ธรรมก็ดี มิได้อยู่กับกาลสถานที่ใด ๆ ทั้งสิ้น แต่อยู่ที่ใจ คือเกิดขึ้นที่ใจ เจริญขึ้นที่ใจ และดับลงที่ใจดวงรู้ ๆ นี้เท่านั้น การแก้กิเลสที่อื่นและแสวงธรรมที่อื่นแม้จนวันตายก็ไม่พบสิ่งดังกล่าว ตายแล้วเกิดเล่าก็จะพบแต่กิเลสที่เกิดจากใจซึ่งกำลังเสวยทุกข์เพราะมันนี้เท่านั้น แม้ธรรมถ้าแสวงหาที่ใจก็จะมีวันพบโดยลำดับของความพยายาม สถานที่ กาลเวลานั้นเป็นเพียงเครื่องส่งเสริมและเครื่องกีดขวางกิเลสและธรรมให้เจริญขึ้นและเสื่อมไปเท่านั้น เช่น รูป เสียง เป็นต้น เป็นเครื่องส่งเสริมกิเลสที่มีอยู่ในใจให้เจริญยิ่งขึ้น และการเข้าบำเพ็ญในป่าในเขาก็เพื่อส่งเสริมธรรมที่มีอยู่ในใจให้เจริญยิ่งขึ้นเท่านั้น กิเลสแท้ ธรรมแท้อยู่ที่ใจ ส่วนเครื่องส่งเสริมและกีดขวางกิเลสและธรรมนั้น มีอยู่ทั่วไป

ทั้งภายในภายนอก ฉะนั้นท่านจึงสอนให้หลบหลีกปลีกตัวจากสิ่งยั่วยวนกวนใจ อันจะทำให้กิเลสที่มีอยู่ภายในกำเริบลำพอง มี รูป เสียง เป็นต้น และสอนให้เที่ยวอยู่ในที่วิเวกสงัดเพื่อกำจัดกิเลสชนิดต่างๆ ด้วยความเพียรได้ง่ายขึ้นอันเป็นการย่นวิญญะภายในใจให้สั้นเข้า ด้วยเหตุนี้การแสวงหาที่อยู่อันเหมาะสมเพื่อความเพียรสำหรับนักบวชผู้หวังความพ้นทุกข์ภายในใจ จึงเป็นความชอบยิ่งตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นภัยประจักษ์พระทัยประทานไว้เพื่อหมู่ชน เพราะการอยู่ในที่ธรรมดากับการอยู่ในที่แปลกๆ เปลี่ยวๆ ความรู้สึกในใจดวงเดียวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่ที่อยู่เสมอไม่แน่นอน ยิ่งพอทราบว่าจะจิตมีอาการชินชาต่อสถานที่เท่านั้น ผู้เป็นนักสังเกตนั่นเองจะทราบได้ทันทีและรีบเปลี่ยนแปลงโยกย้ายสถานที่เพื่อความเหมาะสม ไม่นิ่งนอนใจอันเป็นการเปิดโอกาสให้กิเลสสั่งสมกำลังเพื่อทำลายตนโดยไม่รู้สึกรู้สีก การแก้เหตุการณ์ด้วยความไม่ประมาทได้ทันทั่วทั้งที่ กิเลสย่อมไม่มีโอกาสก่อตัวและสั่งสมกำลังขึ้นทำลายจิตและธรรมซึ่งมีอยู่ภายในใจดวงเดียวกันได้ และมีทางก้าวหน้าไม่เสื่อมคลาย ผู้ปฏิบัติเพื่อความเห็นภัยต้องเป็นผู้มีสติระลึกรู้อยู่กับใจตลอดเวลา ไม่พรั่งพลอได้เป็นการดี ความไม่พรั่งพลอนั้นแลคือท่านบเครื่องป้องกันกิเลสต่างๆ ที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดโอกาสเกิดขึ้นได้ ที่มีอยู่ซึ่งยังแก้ไขไม่หมดก็ไม่กำเริบลำพองและทำความพยายามกำจัดปิดเป่าด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ไม่ลดละท้อถอย สถานที่ใดจิตกลัวและมีสติระวังตัวดี สถานที่นั้นคือป่าช้าเผาผลาญกิเลสทั้งมวลด้วยตปธรรมคือความเพียร มีสติปัญญาเป็นเครื่องมือเผาผลาญทำลาย คำว่า ฌานก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาที่ดี วิมุตติหลุดพ้นก็ดี และคำว่ากิเลสเสื่อมอำนาจก็ดี กิเลสตายไปโดยลำดับ ไม่กำหนดสถานที่เวลานาทีที่ดี หรือกิเลสตายไปจนหมดสิ้นภายในใจก็ดี จะปรากฏประจักษ์กับใจในสถานที่บำเพ็ญอันถูกต้องเหมาะสมของผู้มีความเพียรเป็นไปด้วยความรอบคอบนั้นแล ไม่มีที่อื่นเป็นที่เกิดและดับของกิเลสทั้งมวล โปรดทราบไว้อย่างถึงใจว่า ธรรมเจริญ ณ ที่ใด กิเลสย่อมเสื่อมและดับสูญไป ณ ที่นั้น คำว่า “ที่ใด” นักปฏิบัติทั้งหลายพึงทราบว่าเป็นที่ใจดวงเดียวเท่านั้น ฉะนั้นจงพากันห้ำหั่นฟันฝ่าฆ่ากิเลสด้วยความกล้าตายในสนามรบคือที่ใจ โดยอาศัยสถานที่เหมาะสมเป็นเครื่องหนุนกำลังเพื่อชัยชนะเอาตัวรอดเป็นยอดคนด้วยประโยค

แห่งความเพียรของตนเถิด อย่าหันเหเรรวนว่ากิเลสกองทุกข์จะมีอยู่ในที่อื่นใด นอกจากมีอยู่ในใจดวงเดี่ยวนี้นี้เท่านั้น เท่าที่ปฏิบัติมาแต่ขั้นเริ่มแรกซึ่งเป็นไปด้วยความตะเกียกตะกายและลุ่มๆ คล้ำๆ เพราะขาดครูอาจารย์ผู้อบรมสั่งสอน โดยถูกต้องจนได้มาเป็นครูอาจารย์สั่งสอนหมู่คณะ ก็มีได้เห็นกองทุกข์และความแปลกประหลาดพร้อมกับความอัศจรรย์เกินคาดทั้งหลายที่ไม่เคยรู้เคยเห็นมาก่อนแสดงขึ้น ณ ที่แห่งใดเลย นอกจากแสดงขึ้นที่ใจดวงเดียวซึ่งเป็นที่เกิดและสถิตอยู่แห่งธรรมและกิเลสทั้งหลายนี้เท่านั้น และมีทุกข์กับสมุทัยที่มีอยู่ในใจของเราของท่านแต่ละรายนี้เท่านั้นเป็นสิ่งที่มิอำนาจมากเหนือสิ่งใดๆ ในโลกทั้งสามที่สามารถปิดกั้นทางเดินเพื่อมรรคผลนิพพานได้อย่างมิดชิด แม้เครื่องมือทำการขุดค้นบุกเบิกทุกข์สมุทัยเพื่อมรรคผลนิพพานให้ปรากฏขึ้นอย่างเปิดเผยก็ไม่มีอะไรในสามโลกที่สามารถยิ่งไปกว่านิโรคัมภมรคซึ่งมีอยู่ในใจดวงเดี่ยวนี้นี้ เรื่องมีอยู่เพียงเท่านี้ อย่าไปสนใจคิดถึงกาลสถานที่หรือบุคคลใดๆ ว่าเป็นภัยและเป็นคุณให้เสียเวลาและล่าช้าไปเปล่าโดยไม่เกิดประโยชน์อะไรยิ่งกว่าการคิดเรื่องกิเลสกับธรรมซึ่งมีอยู่ที่ใจ จะผิดพระประสงค์ความมุ่งหมายของศาสดาผู้ประทานธรรมสอนโลกด้วยความถูกต้องแม่นยำตลอดมา”

นี่เป็นใจความโอวาทที่ท่านอาจารย์มั่นสั่งสอนอย่างถึงเหตุถึงผลสม้ยอยู่กับท่านที่เชียงใหม่ จำได้อย่างฝังใจไม่เคยหลงลืมจนบัดนี้ท่านว่า

บางครั้งหลวงปู่ขาวเกิดความสงสัย เรียนถามท่านอาจารย์มั่น ท่านยังดูเอา โดยท่านว่าถามเอาตามความชอบใจของตน มิได้เล็งดูหลักธรรมคือความจริง ควรจะเป็นอย่างไรบ้าง ความสงสัยที่เรียนถามนั้นมีว่า “ในครั้งพุทธกาลตามประวัติว่ามีผู้สำเร็จมรรคผลนิพพานมากและรวดเร็วกว่าสมัยนี้ซึ่งไม่ค่อยมีท่านผู้ใดสำเร็จกัน แม้ไม่มากเหมือนครั้งโน้น หากมีการสำเร็จได้ก็รู้สึกจะช้ากว่ากันมาก”

ท่านย้อนถามทันทีว่า “ท่านทราบได้อย่างไรว่าสมัยนี้ไม่ค่อยมีท่านผู้ใดสำเร็จมรรคผลกัน แม้สำเร็จได้ก็ช้ากว่ากันมากดังนี้”

ท่านเรียนตอบท่านว่า “ก็ไม่ค่อยได้ยินว่าใครสำเร็จเหมือนครั้งโน้น ซึ่งเขียนไว้ในตำราว่าสำเร็จกันครั้งละมากๆ แต่ครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดตลอดการบำเพ็ญโดยลำพังในที่ต่างๆ ก็ทราบที่ท่านสำเร็จโดยรวดเร็วและง่ายดายจริงๆ น่าเพลินใจด้วยผลที่ท่านได้รับ แต่มาสมัยทุกวันนี้ทำแทบล้มแทบตายก็ไม่ค่อยปรากฏผลเท่าที่ควรแก่เหตุบ้างเลย อันเป็นสาเหตุให้ผู้บำเพ็ญท้อใจและอ่อนแอต่อความเพียร”

ท่านอาจารย์มั่นถามท่านว่า “ครั้งโน้นในตำราท่านแสดงไว้ด้วยหรือว่าผู้บำเพ็ญล้วนเป็นผู้สำเร็จอย่างรวดเร็วและง่ายดายทันใจทุกรายไป หรือมีทั้งผู้ปฏิบัติลำบาก ทั้งรู้ได้ช้า ผู้ปฏิบัติลำบากแต่รู้ได้เร็ว ผู้ปฏิบัติสะดวกแต่รู้ได้ช้า และผู้ปฏิบัติสะดวก ทั้งรู้ได้เร็ว อันเป็นไปตามประเภทของบุคคลที่มีภูมิอุปนิสัยวาสนายังหย่อนต่างกัน”

หลวงปู่ขาวเรียนตอบว่า “มีแบ่งภาคไว้ต่างๆ กันเหมือนกัน มิได้มีแต่ผู้สำเร็จอย่างรวดเร็วและง่ายดายอย่างเดียว ส่วนผู้ปฏิบัติลำบากทั้งสำเร็จได้ช้าและปฏิบัติลำบากแต่รู้ได้เร็วก็มี แต่รู้สึกผิดกับสมัยทุกวันนี้อยู่มากแม้จะมีแบ่งประเภทบุคคลไว้ต่างกันเช่นเดียวกับสมัยนี้”

ท่านอาจารย์อธิบายว่า “ข้อนี้ขึ้นอยู่กับผู้แนะนำถูกต้องแม่นยำผิดกัน ตลอดอำนาจวาสนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระสาวกและพวกเราผิดกันอยู่มากจนเทียบกันไม่ได้ อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับความสนใจในธรรมต่างกันมากสำหรับสมัยนี้กับสมัยพุทธกาล แม้พื้นเพนิสัยก็ผิดกันกับครั้งนั้นมาก เมื่ออะไรๆ ก็ผิดกัน ผลจะให้เป็นเหมือนกันย่อมเป็นไปไม่ได้ เราไม่ต้องพูดเรื่องผู้อื่นสมัยอื่นให้เย็นเยื่อไปมาก แม้ตัวเราเองยังแสดงความหยาบกระเทือนตัวเองอยู่ตลอดเวลาทั้งที่เป็นนักบวชและนักปฏิบัติ ซึ่งกำลังเข้าใจว่าตัวประกอบความเพียรอยู่เวลานั้น ด้วยวิธีเดินจงกรมอยู่บ้าง นั่งสมาธิภาวนาอยู่บ้าง แต่นั่นเป็นเพียงกิริยาแห่งความเพียรทางกาย ส่วนใจมิได้เป็นความเพียรไปตามกิริยาเลย มีแต่ความคิดสังสมกิเลสความกระเทือนใจอยู่ตลอดเวลาในขณะที่เข้าใจว่าตนกำลังทำความเพียรด้วยวิธีนั้นๆ ดังนั้นผลจึงเป็นความกระเทือนใจโดยไม่เลือกกาลสถานที่ แล้วก็มาเหมา

เอาว่าตนทำความเพียรรอดตายไม่ได้รับผลเท่าที่ควร ความจริงตนเดินจงกรม นั่งสมาธิสั่งสมยาพิษทำลายตนโดยไม่รู้จักตัวต่างหาก มิได้ตรงความจริงตามหลักแห่งความเพียรเลย ฉะนั้น ครั้งพุทธกาลที่ท่านทำความเพียรด้วยความจริงจึงหวังพันทุกข์จริงๆ กับสมัยที่พวกเราทำเล่นราวเด็กกับตุ๊กตาจึงนำมาเทียบกันไม่ได้ ขึ้นเทียบไปมากเท่าไร ยิ่งเป็นการขายกิเลสความไม่เป็นท่าของตัวมากเพียงนั้น ผมแม้เป็นคนในสมัยทำเล่นๆ ลวงๆ ตัวเองก็ไม่เห็นด้วยกับคำพูดดูถูกศาสนา และดูถูกตัวเองดังที่ท่านว่ามานั้น ถ้าท่านยังเห็นว่าตัวยังพอมีสารคุณอยู่บ้าง ท่านลองทำตามแบบที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้โดยถูกต้องดูซิ อย่าทำตามแบบที่กิเลสพาจุดลากไปอยู่ทุกวี่ทุกวัน ทุกเวลา แม้ขณะกำลังเข้าใจว่าตนกำลังทำความเพียรอยู่ มรรคผลนิพพานที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เป็นสมบัติกลาง จะเป็นสมบัติอันพึงใจท่านในวันหนึ่งแน่นอนโดยไม่มีคำว่ายากลำบากและสำเร็จได้เข้ามาเป็นอุปสรรคได้เลย ขนาดที่พวกเราทำความเพียรแบบกระตุก จะหลุดออกจากกันเพราะความขี้เกียจอ่อนแออยู่เวลานี้ ผมเข้าใจว่าเหมือนคนที่แสนโง่และขี้เกียจเอาสิ่งอันเล็กๆ เท่านั้นวิ่งมือไปเจาะภูเขาทั้งลูก แต่หวังให้ภูเขานั้นทะลุในวันเวลาเดียว ซึ่งเป็นที่น่าหัวเราะของท่านผู้ฉลาดปราดเปรื่องด้วยปัญญาและมีความเพียรกล้าเป็นไหนๆ พวกเราลองคิดดูประโยคแห่งความเพียรของท่านผู้เป็นศากยบุตรพุทธสาวกในครั้งพุทธกาลท่านทำกัน กับความเพียรของพวกเราที่ทำแบบเอาฝ่ามือไปแตะแม่น้ำมหาสมุทรซึ่งสุดที่น้ำสมเพศเวทนาเหลือประมาณ แต่หวังพระนิพพานด้วยความเพียรเท่าฝ่ามือนั้น ลองคิดดูกิเลสเท่ามหาสมุทร แต่ความเพียรเท่าฝ่ามือนั้นมันห่างไกลกันขนาดไหน คนสมัยฝ่ามือแตะมหาสมุทรทำความเพียรเพียงเล็กน้อย แต่ความหมายมันปั้นมือว่าจะข้ามโลกสงสาร เมื่อไม่ได้ตามใจหวังก็หาเรื่องตำหนิศาสนาและกาลสถานที่ตลอดคนสมัยนั้น สมัยนี้ ไม่ละอายการประกาศความไม่เป็นท่าของตัวให้นักปราชญ์ท่านหัวเราะด้วยความอ่อนใจว่าเราเป็นผู้หมดความสามารถโดยประการทั้งปวง การลงทุนแต่เพียงเล็กน้อยด้วยความเสียดายเร็วแรง แต่ต้องการผลกำไรล้นโลกล้นสงสาร นั้นเป็นทางเดินของโมฆบุรุษโมฆสตรี ผู้เตรียมสร้างป่าช้าไว้เผาตัวและนอนจมอยู่ในกองทุกข์ไม่มีวันลดหย่อนผ่อนนวิญญูจะผ่านพ้นไปได้เมื่อไร คำถามของท่านที่

ถามผมเป็นเชิงชมเชยศาสนธรรม ชมเชยกาลสถานที่และบุคคลในครั้งพุทธกาล แต่ตำหนิศาสนธรรม ตำหนิกาลสถานที่และบุคคลในสมัยนี้ จึงเป็นคำชมเชยและติเตียนของโมฆบุรุษโมฆสตรีที่ปิดกั้นทางเดินของตนจนหาทางเล็ดลอดปลอดภัยไปไม่ได้ และเป็นคำถามของคนลึนท่า เป็นคำถามของคนผู้ตัดหนามกั้นทางเดินของตัวเอง มิได้เป็นคำถามเพื่อช่วยบุกเบิกทางเดินให้เตียนโล่งพอมีทางปลอดภัยโล่งใจเพราะความสนใจปลดเปลื้องตนจากกิเลสด้วยสวากขาตธรรมอันเป็นมัชฌิมาที่เคຍให้ความเสมอภาคแก่สัตว์โลกผู้สนใจปฏิบัติตามโดยถูกต้องตลอดมาแต่อย่างใดเลย ถ้าท่านจะมีสติปัญญาเปลือ่งตนพอเป็นที่ชมเชยบ้างแม้โดยการเทียบเคียงว่าโรคทุกชนิดไม่ว่าชนิดร้ายแรงหรือชนิดธรรมดา เมื่อสนใจรักษาและโรคถูกกับบยา ย่อมมีทางสงบและหายได้ด้วยกัน แต่ถ้ามิได้สนใจรักษา โรคย่อมกำเริบและเป็นอันตรายได้ นอกจากโรคหวัดหรือโรคเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามผิวหนังซึ่งบางชนิดไม่รักษา ก็มีทางหายได้ตามกาลของมัน โรคกิเลสซึ่งมิใช่โรคหิดโรคเหาโรคกลากโรคเกลื้อนพอจะหายไปเอง ต้องรักษาด้วยยาคือธรรมในทางความเพียรตามแบบของศากยบุตรพุทธสาวกที่ท่านทำกัน จะเป็นกิเลสชนิดร้ายแรงหรือไม่เพียงไรก็จำต้องสงบและหายได้ไม่มีทางสงสัย ท่านคิดเพียงเท่านั้นผมก็พอเบาใจและชมเชยว่าท่านก็เป็นผู้มีความคิดแยกคายบ้างผู้หนึ่งที่จะพอเชื่อความสามารถของตัวเองได้ว่าจะเป็นผู้ข้ามโลกสงสารได้ และเชื่อความสามารถของพระพุทธเจ้าและศาสนธรรมว่าเป็นผู้ตรัสรู้ธรรมด้วยพระปริชาสามารถ ทรงประกาศศาสนธรรมไว้โดยชอบและเป็นนียยานิกธรรมนำสัตว์ให้ข้ามพ้นได้จริง ไม่ตำหนิเตียนตนว่ามีกิเลสหนาทำให้รู้ธรรมได้ช้าโดยไม่สนใจแก้ไข ไม่ติเตียนพระพุทธเจ้าว่าทรงประกาศสอนธรรมไม่เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ติเตียนพระธรรมว่าไร้สมรรถภาพหรือเรียวแหลม ไม่สามารถแก้กิเลสของสัตว์ในสมัยนี้ได้เหมือนครั้งพุทธกาล”

ท่านอาจารย์มั่นว่า ท่านมิได้ปฏิเสธเกี่ยวกับกิเลสของคนที่มีหนาบางต่างกัน และยอมรับว่าคนในพุทธสมัยมีความเบาบางมากกว่าสมัยปัจจุบัน แม้การอบรมสั่งสอนก็ง่ายผิดกับสมัยนี้อยู่มาก ประกอบกับผู้สั่งสอนในสมัยนั้นก็เป็นผู้รู้ยิ่งเห็นจริงเป็นส่วนมาก มีพระศาสดาเป็นพระประมุขประธานแห่งพระสาวกในการประกาศสอนธรรม

แก่หมู่ชน การสอนจึงไม่ค่อยผิดพลาดเคลื่อนจากความจริง ทรงถอดออกมาจากพระทัยและใจที่บริสุทธิ์ล้วนๆ หยิบยื่นให้ผู้ฟังอย่างสดๆ ร้อนๆ ไม่มีธรรมแปลกปลอมเคลือบแฝงออกมาด้วยเลย ผู้ฟังก็เป็นผู้มุ่งต่อความจริงอย่างเต็มใจ ซึ่งเป็นความเหมาะสมทั้งสองฝ่าย ผลที่ปรากฏเป็นชั้นๆ ตามความคาดหมายของผู้มุ่งความจริงจึงไม่มีปัญหาที่ควรขัดแย้งได้ว่าสมัยนั้นคนสำเร็จมรรคผลกันทีละมากๆ จากการแสดงธรรมแต่ละครั้งของพระศาสดาและพระสาวก ส่วนสมัยนี้ไม่ค่อยมีใครสำเร็จได้ คล้ายกับคนไม่ใช่คน ธรรมไม่ใช่ธรรม ผลจึงไม่มี ความจริงคนก็คือคน ธรรมก็คือธรรมอยู่นั่นเอง แต่คนไม่สนใจธรรม ธรรมก็เข้าไม่ถึงใจ จึงกลายเป็นว่า คนก็สักว่าคน ธรรมก็สักว่าธรรม ไม่อาจยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ แม้คนจะมีจำนวนมากและแสดงให้ฟังทั้งพระไตรปิฎก จึงเป็นเหมือนหน้าใสหลังหมา มันสลัดออกเกลี้ยงไม่มีเหลือ ธรรมจึงไม่มีความหมายในใจของคน เหมือนน้ำไม่มีความหมายบนหลังหมาฉะนั้น

ท่านถามหลวงปู่ขาวว่า “ท่านเล่า เวลานี้ใจเป็นเหมือนหลังหมาหรืออย่างไรกันแน่ จึงมัดตาหนีแต่ธรรมโดยถ่ายเดียวว่าไม่ยังผลให้เกิดขึ้นแก่ตนเพื่อสำเร็จมรรคผลนิพพานง่าย ๆ เหมือนครั้งพุทธกาล โดยไม่คำนึงใจตัวบ้างซึ่งกำลังสลัดปิดธรรมออกจากใจยิ่งกว่าหมาสลัดน้ำออกจากหลังของมัน ถ้าย้อนมาคิดถึงความบกพร่องของตนบ้าง ผมเข้าใจว่าธรรมจะมีที่ซึ่มซาบและสถิตอยู่ในใจได้บ้าง ไม่ไหลผ่านไปๆ รวากับลำคลองไม่มีแอ่งเก็บน้ำดังที่เป็นอยู่เวลานี้ คนสมัยพุทธกาลมีกิเลสบางหรือหนักก็เป็นคุณและโทษของคนสมัยนั้นโดยเฉพาะ มิได้มาทำความลำบากหนักใจให้แก่คนสมัยนี้ ซึ่งมีกิเลสชนิดใดก็ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองแทบจะไม่มีโลกให้อยู่ถ้าไม่สนใจแก้ไขพอให้โลกว้างจากการวางเพลิงเผากันบ้าง การดำเนินดิชมใครและสมัยใดก็ตามย่อมไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าไม่สนใจดำเนินดิชมตัวเอง ผู้กำลังก่อไฟเผาตัวและผู้อื่นให้เดือดร้อนอยู่เวลานี้อันเป็นการพราดไฟระคะ โทสะโมหะ ออกจากกันและกันที่เกี่ยวข้องกันอยู่พอมีทางก้าวเดินเข้าสู่ความสงบสุขได้บ้าง ไม่ร้อนระอุด้วยไฟเหล่านี้จนเกินตัว สมกับโลกมนุษย์อันเป็นแดนของสัตว์ผู้ฉลาดกว่าสัตว์อื่นๆ บรรดาที่อยู่ร่วมโลกกันดังนี้”

ท่านว่า ท่านอาจารย์มั่นเช่นใหญ่เกี่ยวกับปัญหาโลกแตกของเราที่เรียนถาม แม้ไม่เรียนมากมายนัก แต่เวลาท่านหยิบยกออกมาคล้ายกับปัญหานี้เป็นเส้น หนามแก่พระศาสนาและท่านตลอดตัวเราเองแบบจะเยียวยาไม่ได้ เรารู้สึกเห็นโทษ ของตัวและเกิดความไม่สบายใจหลายวัน ทั้งที่ความจริงเราก็มิได้สงสัยว่าสมัยนี้ จะไม่มีผู้สามารถบรรลุธรรมได้ ท่านเลยสับเขกเอาเสีย นับว่าพอดีกับคนปากไวอยู่ ไม่เป็นสุข แต่ก็คืออย่างหนึ่งที่ได้ฟังธรรมท่านอย่างถึงใจ เท่าที่ผมเล่ามานี้ยังไม่ถึง เลี้ยวแห่งธรรมลึกซึ้งและเผ็ดร้อนที่ท่านแสดงนั่นเลย นั้นยิ่งลึกซึ้งและเผ็ดร้อน ยิ่งกว่ามหาสมุทรสุดสาครและไฟในนรก แม้เรื่องผ่านไปแล้วท่านยังใส่ปัญหาผม อย่างเหน็บแนมเรื่อยมา บางครั้งยังยกปัญหานั้นมาประจานต่อหน้าที่ประชุมอีกด้วย ไม่ให้เสร็จสิ้นลงง่าย ๆ ว่ามิฉฉาทีฐิบ้าง เทวทัตทำลายศาสนาบ้าง แหกไปหมดไม่มี ขึ้นดีเลย จนทำให้หมู่เพื่อนสงสัยมาถามก็มีว่าเป็นดังท่านว่าจริง ๆ หรือ ผมต้องได้ ชี้แจงให้ท่านทราบว่ามีได้เป็นไปตามปัญหาที่เรียนถามท่าน เป็นแต่อุบายเพื่อฟัง ธรรมท่านเท่านั้น ปกติถ้าไม่มีอุบายแปลก ๆ ขึ้นเรียนถาม ท่านไม่เทศน์ให้ฟัง แต่การ ยกอุบายขึ้นเรียนถามนั้น ผมเองก็โง่ไปโอดไปคิดว่าเอาค้อนมาให้ท่านตีหัวเอา แทนที่ จะยกอุบายอันราบรื่นดั่งงามขึ้นเรียนถาม และฟังท่านอธิบายพอหอมปากหอมคอ

ตามปกติก็เป็นดังหลวงปู่ขาวเล่าให้ฟัง ถ้าไม่มีอะไรแปลก ๆ เรียนถาม ท่านก็ พุดไปธรรมดา แม้เป็นธรรมก็เป็นไปอย่างเรียบ ๆ ไม่ค่อยถึงใจนัก เมื่อเรียนถาม ปัญหาชนิดแปลก ๆ รู้สึกท่านคึกคักและเนื้อธรรมที่แสดงออกเวลานั้นก็เหมาะ กับความต้องการดังที่เคยเรียนแล้วในประวัติท่าน ความจริงท่านก็ได้สงสัยหลวงปู่ขาว ว่าเห็นผิดไปต่าง ๆ ดังที่ท่านดูค่าชู้เข็ญ แต่เป็นอุบายของท่านผู้ฉลาดในการแสดง ธรรม ย่อมมีการพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ เพื่อปลุกประสาทผู้ฟังให้ได้ข้อคิด เป็นคติเตือนใจไปนาน ๆ บ้าง ไม่เช่นนั้นก็จะพากันนอนกอดความโง่ไม่สนใจคิด อะไรกันบ้างเลย และจะกลายเป็นกบเผือกอับอยู่เปล่า ๆ พอถูกท่านสับเขกเสียบ้าง ดูเหมือนหูตาสว่างขึ้นได้บ้าง นิสัยพระอุดมกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่น ชอบชู้เข็ญสับเขกอยู่เสมอ จึงพอได้สติปัญญาขบคิดบ้าง ถ้าแสดงไปเรียบ ๆ ฟังไป เรียบ ๆ ไม่มีที่สะดุดจุดใจให้ตื่นเต็นตกใจและกลัวบ้าง ใจคอยแต่จะหลับใน ไม่ค่อย

ได้อุบายพอเป็นเครื่องส่งเสริมสติปัญญาบ้างเลย ก็เลสชนิดต่างๆ ที่คอยจะแข่งหน้า อยู่แล้ว มักได้โอกาสออกเฟ้นฟ่านก่อกวนและรังควานใจเพราะอุบายไม่ทันกับความฉลาดของมัน เมื่อได้รับอุบายแปลกๆ จากท่านเพราะการเรียนถามปัญหา เป็นสาเหตุ สติปัญญาก็รู้สึกคึกคักแพรวพราวขึ้นบ้าง ดังนั้นที่หลวงปู่ขาวเรียนถาม ท่านอาจารย์มั่น แม้จะผิดบ้างถูกบ้าง จึงอยู่ในข่ายที่ควรได้รับประโยชน์จากปัญหาธรรมนั้นๆ ตามสมควรดังที่เคยได้รับเสมอมา

ท่านว่า ปีจำพรรษากับท่านอาจารย์มั่นปีแรกที่เชียงใหม่เกิดความปีติยินดี อย่างบอกไม่ถูก สมที่พยายามติดตามท่านมาหลายปี แม้จะได้ฟังโอวาทท่านบ้าง ในที่ต่างๆ ก็เพียงชั่วระยะ ไม่จุใจ เดียวก็ถูกท่านขับไล่หนีไปอยู่คนละทิศละทาง เมื่อสบโอกาสสวดสวดช่วยได้จำพรรษากับท่านจริงๆ ในพรรษานั้นจึงดีใจมากและเร่งความเพียรใหญ่แทบไม่ได้หลับนอน บางคืนประกอบความเพียรตลอดรุ่ง คืนวันหนึ่ง จิตสงบรวมลงอย่างเต็มที่ไปพักใหญ่จึงถอนขึ้นมา เกิดความอัศจรรย์ในความ สว่างไสวของใจซึ่งไม่เคยเป็นถึงขนาดนั้นมาก่อน ทำให้เพลิดเพลินในธรรมจนสว่าง คาทาไม่ได้หลับนอนเลยในคืนวันนั้น พอตื่นเช้าได้เวลาเข้าไปทำข้อวัตรอุปัฏฐาก ท่านอาจารย์มั่นและชนบริวารท่านลงมาที่ฉัน พอท่านออกจากที่ภาวนา ตาท่าน จับจ้องมองดูหลวงปู่ขาวจนผิดสังเกต ท่านเองรู้สึกกระดากอายและกลัวท่านว่า ตนทำผิดอะไรไปหรืออย่างไร สักประเดี๋ยวท่านก็พูดออกมาว่า

“ท่านขานี้ภาวนาอย่างไร คือนี้จิตจึงสว่างไสวมาก ผิดกับที่เคยเป็นมาทุกๆ คืน นับแต่มาอยู่กับผม ต้องอย่างนี้ซึ่งสมกับผู้มาแสวงธรรม ที่นี้ท่านทราบหรือยังว่า ธรรมอยู่ที่ไหน คือนี้สว่างอยู่ที่ไหนละท่านขาน”

“สว่างอยู่ที่ใจครับผม” ท่านเรียนตอบทั้งกลัวทั้งอายแทบตัวสั่นที่ไม่เคยได้รับ คำชมเชยแถมคำซักถามเช่นนั้น

“แต่ก่อนธรรมไปอยู่ที่ไหนเล่าท่านจึงไม่เห็น นั่นแลธรรม ท่านจงทราบเสีย แต่บัดนี้เป็นต้นไป ธรรมอยู่ที่ใจนั่นแล ต่อไปท่านจงรักษาระดับจิตระดับความเพียร

ไว้ให้ดี อย่าให้เสื่อมได้ นั่นแหละคือฐานของจิต ฐานของธรรม ฐานของความเชื่อมั่น ในธรรม และฐานแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ที่นั่นแหละ จงมั่นใจและเข้มแข็งต่อความเพียร ถ้าอยากพ้นทุกข์ การพ้นทุกข์ต้องพ้นที่นั่นแน่นอน ไม่มีที่อื่นเป็นที่หลุดพ้น อย่าลืบลำ ทำให้เสียเวลา เรามีใช้คนตาบอดพอจะลืบลำ คินนี้ผมส่งกระแสจิตไปดูท่าน เห็นจิต สว่างไสวทั่วบริเวณ กำหนดจิตส่งกระแสไปที่ไรเห็นเป็นอย่างไรนั้นอยู่ตลอดจนสว่าง เพราะคินนี้ผมมิได้พักนอนเลย เข้าสมาธิภาวนาไปบ้าง ต้อนรับแขกเทพบ้าง กำหนด จิตดูท่านบ้าง เรื่อยมาจนสว่างโดยไม่รู้สึกรู้สีก พอออกจากที่จึงต้องมาถามท่าน เพราะ อยากทราบเรื่องของหมู่คณะมานาน สบายไหม อัศจรรย์ไหม” ที่นี้ท่านถาม

ท่านเล่าว่า ท่านนี้ ไม่กล้าเรียนตอบท่าน เพราะท่านดูตบตบอดเราจนหมดแล้ว จะเรียนตอบเพื่อประโยชน์อะไร นับแต่วันนั้นมา ยิ่งกลัวและระวังท่านมากขึ้น แม้แต่ก่อนก็เชื่อท่านว่ารู้จิตใจคนอย่างเต็มใจไม่มีทางสงสัยอยู่แล้ว ยิ่งมา โดนเข้าคินนั้นก็ยิ่งเชื่อยิ่งกลัวท่านมากจนพูดไม่ถูก นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา ท่านตั้งหลักใจได้อย่างมั่นคงและเจริญยิ่งขึ้นโดยลำดับ ไม่มีเสื่อมถอยเลย ท่านอาจารย์มั่นก็จิตใจเราอยู่เสมอ เผลอตัวไม่ได้เป็นโดนท่านดูทันทีและดูเร็ว ยิ่งกว่าแต่ก่อน การที่ท่านช่วยชี้ช่วยเตือนเรื่อยมานั้น ความจริงท่านช่วยรักษาจิต รักษาธรรมให้เรา กลัวจะเสื่อมไปเสีย

นับแต่นั้นมาก็ได้จำพรรษาอยู่กับท่านเรื่อยมา พอออกพรรษาแล้วก็ออกเที่ยว บำเพ็ญในที่ต่างๆ ที่เห็นว่าสะดวกแก่ความเพียร ท่านอาจารย์เองก็ไปอีกทางหนึ่ง โดยลำพัง ท่านไม่ชอบให้พระติดตาม ต่างองค์ต่างแยกกันไปตามอัธยาศัย เมื่อเกิด ข้อข้องใจค่อยไปเรียนถามเพื่อท่านชี้แจงแก้ไขให้เป็นพักๆ ไป ความเพียรทางใจ ของหลวงปู่ขาวนับวันเจริญก้าวหน้า สติปัญญาค่อยแตกแขนงออกไปโดยสม่ำเสมอ จนกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจ อิริยาบถต่างๆ เป็นอยู่ด้วยความเพียร มีสติกับปัญญาเป็นเพื่อนสอนในการประกอบความเพียร จิตใจรู้สึกอาจหาญชาญชัย ไม่หวั่นเกรงต่ออารมณ์ที่เคยเป็นข้าศึกและแน่วใจต่อทางพ้นทุกข์ ไม่สงสัยแม้ยังไม่หลุดพ้น

เวลาท่านไม่สบายอยู่ในป่าอยู่ในเขา ท่านไม่ค่อยสนใจกับทุกข์ยาอะไรเลย ยิ่งไปกว่าการระงับด้วยธรรมโอสธ ซึ่งได้ผลทั้งทางร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน และยึดเป็นหลักใจระลึกไว้ได้นานกว่าธรรมดา ท่านเคยระงับใช้ด้วยวิธีภาวนามาหลายครั้ง จนเป็นที่มั่นใจต่อการพิจารณาเวลาไม่สบาย เริ่มแต่จิตเป็นสมาธิคือมีความสงบเย็นใจ เวลาเป็นไข้ที่ไร ท่านต้องตั้งหน้าสู้ตายกับการภาวนาด้วยความมั่นใจที่เคยเห็นผลประจักษ์มาแล้ว แรกๆ ได้อาศัยท่านอาจารย์มั่นคอยให้อุบายเสมอในเวลาเป็นไข้ โดยยกเรื่องท่านขึ้นเป็นพยานว่าท่านจะได้กำลังใจสำคัญๆ ที่ไร ต้องได้จากการเจ็บป่วยแทบทั้งสิ้น เจ็บหนักป่วยหนักเท่าไร สติปัญญายิ่งหมุนตัวดี และรวดเร็วไปกับเหตุการณ์นั้นๆ ที่เกิดขึ้นในเวลาเจ็บป่วย โดยไม่ต้องถูกบังคับให้พิจารณา และไม่สนใจกับความหายหรือความตายอะไรเลย นอกจากจะพยายามให้รู้ความจริงของทุกขเวทนาทั้งหลายที่เกิดขึ้นและโหมเข้ามาในเวลานั้นด้วย สติปัญญาที่เคยฝึกหัดอยู่เป็นประจำจนชำนาญ บางครั้งท่านอาจารย์มั่นมาเตือนขณะเป็นไข้เป็นเชิงปัญหาหนึ่งๆ ว่า

“ท่านเคยคิดใหม่ว่าท่านเคยทุกข์ก่อนจะตาย ทุกข์มากกว่าทุกข์ที่กำลังเป็นอยู่ขณะนี้ในภพชาติที่ผ่านมาๆ มา เพียงทุกข์ในเวลาเป็นไข้ธรรมดา ซึ่งโลกๆ เขามีได้เรียนธรรม เขายังพออดทนได้ บางรายเขายังมีสติดีมีมรรยาทมากกว่าพระเราเสียอีก คือเขาไม่แสดงอาการทรมานทรมายกระสับกระส่ายร้องครางทั้งเนื้อทั้งตัวเหมือนพระบางองค์ที่แยๆ ซึ่งไม่น่าจะมีแฝงอยู่ในวงพุทธศาสนาเลย และไม่น่าจะมีเพราะจะทำศาสนาให้เปื้อนเปรอะไปด้วย แม้เจ็บมากทุกข์มากเขายังมีสติควบคุมมรรยาทให้อยู่ในความพอดีงามตาได้อย่างน่าชม ผมเคยเห็นฆราวาสป่วยมาแล้ว โดยลูกๆ เขามานิมนต์ผมเข้าไปเยี่ยมพ่อเขาเวลาจนตัวจะไปไม่รอด พ่อเขาอยากพบเห็นและกราบไหว้ในวาระสุดท้ายพอเป็นขวัญใจระลึกได้เวลาจะแตกดับจริงๆ ขณะเราเข้าไปถึงบ้าน พ่อเขาพอมองเห็นเรากำลังก้าวเข้าไปที่เตียงนอนเท่านั้นที่กำลังป่วยหนักปกติลูกนั่งคนเดียวไม่ได้ ต้องช่วยพยุงกัน แต่ขณะนั้นเขายังสามารถลูกรวดพราดขึ้นคนเดียวได้ด้วยสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเต็มที่ ไม่มีอาการไข้และป่วยหนักใดๆ ปรากฏเหลืออยู่พอให้ทราบได้ว่าเขาป่วยหนักเลย ทั้งกราบทั้งไหว้ด้วยความรื่นเริง

บันเทิงในจิตใจและมรรยาที่อ่อนนุ่มสวยงาม จนใครๆ ในบ้านเกิดพิศวงงงกันไป ตามๆ กันว่าเขาลุกขึ้นมาโดยลำพังคนเดียวได้อย่างไร เมื่อปกติแม้จะพลิกตัวเปลี่ยน การนอนท่าต่างๆ ก็ได้ช่วยกันอย่างเต็มไม้เต็มมือ เพราะความระมัดระวังกลัวจะถูก กระทบกระเทือนมากและอาจสลบหรือตายไปเสียในขณะนั้น แต่พอเห็นท่านเข้ามา กลับเป็นคนใหม่ขึ้นมาจากคนไข้ที่จวนจะตายอยู่แล้ว จึงอัศจรรย์ไม่เคยเห็นดังนี้ และ ชาวบ้านพูดกับผมว่าเขาตายไปหลังจากเวลาที่ผมออกมาไม่นานนักเลย ด้วยความ มีสติตลอดเวลานั้นลมหายใจ และไปอย่างสงบประสพสุขโตไม่ผิดพลาด ส่วนท่านเอง ไม่เห็นเป็นไข้หนักถึงขนาดนั้น ทำไมนอนใจไม่พิจารณา หรือมันหนักด้วยความ อ่อนแอทั่วมุมจิตใจ จึงทำให้ร่างกายอ่อนเปียกไปด้วย พระกรรมฐานถ้าขึ้นเป็นกัน ลักษณะนี้มาก ๆ ศาสนาต้องถูกตำหนิ กรรมฐานต้องล่มจม ไม่มีใครสามารถทรงไว้ได้ เพราะมีแต่คนอ่อนแอ กรรมฐานอ่อนแอ คอยแต่ขึ้นเขียงให้กิเลสมันลับเอาอย่าเอา สติปัญญาพระพุทธเจ้าท่านมิได้ประทานไว้สำหรับคนขี้เกียจอ่อนแอโดยนอนเฝ้า นิ่งเฝ้าไข้อยู่เฉยๆ ไม่คิดค้นพิจารณาด้วยธรรมดั่งกล่าวเลย การหายใจหรือการตาย ของผู้อ่อนแอไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย สู้หนูตายตัวเดียวก็ไม่ได้ ท่านอย่านำลัทธิ และวิชาหมูนอนคอยเขียงอยู่เฉยๆ มาใช้ในวงศาสนาและวงพระกรรมฐาน ผมอายุ ๗๐ กว่าแล้วดีกว่าพระและอายุหนูตัวที่ตายแบบเรียบๆ ซึ่งดีกว่าพระที่เป็นไข้แล้ว อ่อนแอและตายไปด้วยความไม่มีสติปัญญารักษาตัว

ท่านลองพิจารณาดูซิว่า สัจธรรม มีทุกขลัจ เป็นต้น ที่ปราศรัยท่านว่าเป็นธรรม ของจริงสุดส่วนนั้นจริงอย่างไรบ้าง และจริงอยู่ที่ไหนกันแน่ หรือจริงอยู่ที่ความ ประมาทอ่อนแอตั้งที่พากันเสริมสร้างอยู่เวลานี้ นั่นคือการเสริมสร้างสมุทัยทั่วมุม จิตใจให้โง่หัวไม่ขึ้นต่างหาก มิได้เป็นทางมรรค เครื่องนำให้หลุดพ้นแต่อย่างใดเลย ผมที่กล้ายืนยันว่าเคยได้กำลังใจในเวลาป่วยหนักนั้น ผมพิจารณาทุกข์ที่เกิดกับตัว จนเห็นสถานที่เกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปของมันอย่างชัดเจนด้วยสติปัญญาจริงๆ จิตที่รู้ความจริงของทุกข์แล้วก็สงบตัวลง ไม่แสดงการส่ายแสแปรสภาพไปเป็นอื่น นอกจากดำรงตนอยู่ในความจริงและเป็นหนึ่งอยู่เพียงดวงเดียว ไม่มีอะไรมารบกวน ลวนลามเท่านั้น ไม่เห็นความแปลกปลอมใดๆ เข้ามาเคลือบแฝงได้เลย ทุกขเวทนา

ก็ดับสนิทลงในเวลานั้น แม้ไม่ดับก็ไม่สามารถทับจิตใจเราได้ คงต่างอันต่างจริงอยู่ เพียงเท่านั้น นี่แลที่ว่าสังขารเป็นของจริงสุดส่วน จริงอย่างนี้เองท่าน คือท่านอยู่ที่จิตดวงมีสติปัญญารอบตัวเพราะการพิจารณา มิใช่เพราะอ่อนแอ เพราะนั่งทับนอนทับสติปัญญาเครื่องมือที่ทันกันกับทางแก้ก็เลยอยู่เฉยๆ

ผมจะเปรียบเทียบให้ท่านฟัง หินนั้นปาหัวคนก็แตก ทับหัวคนก็ตายได้ แต่นำมาทำประโยชน์เช่นเป็นหินลับมีดหรืออะไรๆ ก็ได้ ตามแต่คนโง่จะนำมาทำลายสังหารตน หรือคนฉลาดจะนำมาทำเป็นหินลับมีดหรืออื่นๆ เพื่อประโยชน์แก่ตนตามต้องการ สติปัญญาก็เช่นกัน จะนำไปใช้ในทางผิด คิดไตร่ตรองในทางไม่ชอบฉลาดประกอบอาชีพในทางผิด เช่น ฉลาดหาอุบายฉกฉลักปล้นจี้เขาเร็วยิ่งกว่าลิงจนตามไม่ทัน ก็ย่อมเกิดโทษเพราะนำสติปัญญาไปใช้ในทางที่ผิด จะนำสติปัญญามาใช้เป็นการอาชีพในทางที่ถูก เช่น คิดปลูกบ้านสร้างเรือน เป็นช่างไม้ช่างเขียนช่างแกะสลักต่างต่าง เป็นต้น หรือจะนำมาใช้แก้กิเลสตัดหาตัวเหนียวแน่นแก่นวัฏฏะที่พาให้เวียนเกิดเวียนตายอยู่ไม่หยุดจนหมดสิ้นไปจากใจ กลายเป็นความบริสุทธิ์ถึงวิมุตติพระนิพพานทั้งเป็นในวันนี้ เดือนนี้ ปีนี้ ชาตินี้ ก็ไม่เหลือวิสัยของมนุษย์จะทำได้ ดังที่ท่านผู้ฉลาดทำได้กันมาแล้วแต่ต้นพุทธกาลจนถึงปัจจุบันคือวันนี้ ปัญญาอย่าอำนวยการประโยชน์ให้แก่ผู้สนใจใคร่ครวญไม่มีทางสิ้นสุด เพราะสติกับปัญญาไม่เคยจนตรอกหลอกตัวเองแต่ไหนแต่ไรมา พอจะทำให้กลัวว่าตนจะมีสติปัญญามากเกินไป จะกลายเป็นคนดีชานฉลาญธรรมประคองตัวไปไม่รอดและจอดจมในกลางคัน สติปัญญานี้ปราศรัยท่านชมว่าเป็นสิ่งที่เยี่ยมยอดอย่างออกหน้าออกตาแต่ดีก็ดำบรรพ์มาไม่เคยล้ำสมัย ท่านจึงควรคิดค้นสติปัญญาขึ้นมาเป็นเครื่องป้องกันและทำลายข้าศึกที่อยู่ภายในให้สิ้นซากไป จะเห็นใจดวงประเสริฐว่ามีอยู่กับตัวแต่ไหนแต่ไรมา การสอนท่านด้วยธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นธรรมที่ผมเคยพิจารณาและได้ผลมาแล้ว มิได้สอนแบบสุ่มเดาเกาหาที่ค้นไม่ถูก แต่สอนตามวิธีที่เห็นที่เคยเป็นมาไม่สงสัย ใครที่อยากพ้นทุกข์แต่กลัวทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตน ไม่ยอมพิจารณาผู้นั้นไม่มีวันพ้นทุกข์ไปได้ เพราะทางไปนิพพานต้องอาศัยทุกข์กับสมุทัยเป็นที่เหยียบย่างไปด้วยมรรคเครื่องดำเนิน พระพุทธเจ้าและพระสาวกอรหันต์ทุกๆ พระองค์ ท่าน

สำเร็จมรรคผลนิพพานด้วยสังขธรรมสี่กัณฑ์ทั้งนั้น ไม่ยกเว้นแม้องค์เดียวว่าไม่ได้ผ่านสังขธรรมสี่โดยสมบูรณ์ ก็เวลานี้มีสังขจะไต่บ้างที่กำลังประกาศความจริงของตนอยู่ในภายในใจท่านอย่างเปิดเผย ท่านจงพิจารณาสังขจะนั้นด้วยสติปัญญาให้รู้แจ้งตามความจริงของสังขจะนั้นๆ อย่างนั่งเฝ้านอนเฝ้ากันอยู่เฉยๆ จะกลายเป็นโมฆบุรุษในวงสังขธรรมซึ่งเคยเป็นของจริงมาดั้งเดิม

ถ้าพระอริยสงฆ์ธรรมฐานเราไม่สามารถอาจรู้ความจริงที่ประกาศอยู่กับตนอย่างเปิดเผยได้ ก็ไม่มีใครจะสามารถอาจรู้ได้ เพราะวงพระกรรมฐานเป็นวงที่ใกล้ชิดสนิทกับสังขธรรมอยู่มากกว่าวงอื่นๆ ที่ควรจะรู้เห็นได้ก่อนใครหมด วงนอกจากนี้แม้จะมีสังขธรรมประจำกายประจำใจด้วยกันก็จริง แต่ยังไม่เห็นต่อการพิจารณาอันเป็นทางรู้แจ้งผิดกัน เนื่องจากเพศและโอกาสที่จะอำนวยต่างกัน เฉพาะพระอริยสงฆ์ธรรมฐานซึ่งพร้อมทุกอย่างแล้วในการดำเนินและเดินก้าวเข้าสู่ความจริงที่ประกาศอยู่กับตัวตลอดเวลา ถ้าท่านเป็นเลือนนักรบสมนามที่ศาสดาทรงขนานให้ว่าศากยบุตรพุทธชินโรตสจรงๆ แล้ว ท่านจงพยายามพิจารณาให้รู้แจ้งสังขจะคือทุกขเวทนาที่กำลังประกาศตัวอยู่อย่างโจ่งแจ้งเปิดเผยในภายในใจท่านเวลานี้อย่าปล่อยให้ทุกขเวทนาเหยียบย่ำทำลายและกาลเวลาผ่านไปเปล่า ขอให้ยึดความจริงจากทุกขเวทนาขึ้นสู่สติปัญญา และตีตราประกาศฝังใจลงอย่างแน่นหนาแต่บัดนี้เป็นต้นไปว่า ความจริงสี่อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้ตลอดมานั้น บัดนี้ทุกขสังขได้แจ้งประจักษ์กับสติปัญญาเราแล้วไม่มีทางสงสัย นอกจากจะพยายามเจริญให้ความจริงนั้นๆ เจริญยิ่งขึ้นโดยลำดับจนหายสงสัยโดยสิ้นเชิงเท่านั้น ถ้าท่านพยายามดังที่ผมสั่งสอนนี้ แม้ใช้ในภายในท่านจะกำเริบรุนแรงเพียงไร ท่านเองจะเป็นเหมือนคนมิได้เป็นอะไร คือใจท่านมิได้ไหวหวั่นสั่นสะเทือนไปตามอาการแห่งความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้นในภายในนั้นเลย มีแต่ความภาคภูมิใจที่สัมผัสสัมพันธ์กับความที่รับรู้แล้วเห็นแล้วโดยสม่าเสมอ ไม่แสดงอาการลุ่มๆ ดอนๆ เพราะใช้กำเริบหรือใช้สงบตัวลงแต่อย่างใด

นี่แลคือการเรียนธรรมเพื่อความจริง ปราชญ์ท่านเรียนกันอย่างนี้ ท่านมิได้ไปปรุงแต่งเวทนาต่างๆ ให้เป็นไปตามความต้องการ เช่น อยากให้เป็นอย่างนั้น

อยากให้เป็นอย่างนี้ตามชอบใจ ซึ่งเป็นการสั่งสมสมุทัยให้กำเริบรุนแรงยิ่งขึ้นแทนที่จะเป็นไปตามใจชอบ ท่านจงจำไว้ให้ถึงใจ พิจารณาให้ถึงอรรถถึงธรรมคือความจริงที่มีอยู่กับท่านเอง ซึ่งเป็นฐานะที่ควรรู้ได้ด้วยตนเองแต่ละรายๆ ผมเป็นเพียงผู้แนะนำอุบายให้เท่านั้น ส่วนความเก่งกาจอาจหาญ หรือความล้มเหลวใดๆ นั้นขึ้นอยู่กับผู้พิจารณาโดยเฉพาะ ผู้อื่นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เอานะท่าน จงทำให้สมหน้าสมตาที่เป็นลูกศิษย์มีครูสั่งสอน อย่างนอนเป็นที่เช็ดเท้าให้กิเลสขึ้นย่ำยีตีแผ่ได้ จะแยะและเดือดร้อนในภายหลัง จะว่าผมไม่บอก”

ท่านเล่าว่า พอท่านเทศน์ให้เราแบบพายบุแคมอยู่พักใหญ่แล้วก็หนีไป เราเองรู้สึกตัวจะลอยเพราะความปีติยินดีและตื่นตันในโอวาทที่ฉลาดแหลมคม และออกมาจากความเมตตาท่านล้วนๆ ไม่มีอะไรจะมีคุณค่าเสมอเหมือนได้ในเวลานั้น พอท่านไปแล้วเท่านั้น เราเองก็น้อมอุบายที่ท่านเมตตาสั่งสอนเข้าพิจารณาแก้ทุกขเวทนาที่กำลังแสดงตัวอยู่เต็มความสามารถ โดยไม่มีความย่อท้ออ่อนแอแต่อย่างใดเลย ขณะพิจารณาทุกขเวทนาหลังจากท่านไปแล้ว รวากับท่านนั่งคอยดูและคอยให้อุบายช่วยเราอยู่ตลอดเวลา ยิ่งทำให้มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับทุกข์มากขึ้น

ขณะพิจารณานั้นได้พยายามแยกทุกข์ออกเป็นชั้นๆ คือ แยกกายและอาการต่างๆ ของกายออกเป็นชั้นๆ หนึ่ง แยกสัญญาที่คอยมั่นหมายหลอกลวงเร่ออกเป็นชั้นๆ หนึ่ง แยกสังขารคือความคิดปรุงต่างๆ ออกเป็นชั้นๆ หนึ่ง และแยกจิตออกเป็นพิเศษส่วนหนึ่ง แล้วพิจารณาเทียบเคียงหาเหตุผลต้นปลายของตัวทุกข์ที่กำลังแสดงอยู่ในกายอย่างชุลมุนวุ่นวายโดยมิได้มีกำหนดว่าทุกข์จะดับเราจะหาย หรือทุกข์จะกำเริบเราจะตาย แต่สิ่งที่หมายมั่นปั้นมือจะให้ได้ตามความมุ่งหมายเวลานั้นคือความจริงของสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น เฉพาะที่อยากรู้มากในเวลานั้นคือ **ทุกขสัจ** ว่าเป็นอะไรกันแน่ ทำไมจึงมีอำนาจมาก สามารถทำจิตใจของสัตว์โลกให้สะเทือนหวั่นไหวได้ทุกตัวสัตว์ ไม่ยกเว้นว่าเป็นใครเอาเลย ทั้งเวลาทุกข์แสดงขึ้นธรรมดาเพราะความกระทบกระเทือนจากเหตุต่างๆ ทั้งแสดงขึ้นในวาระสุดท้ายตอนจะโยกย้ายภพภูมิไปสู่โลกใหม่ภูมิใหม่ สัตว์ทุกถ้วนหน้ารู้สึกหวั่นเกรงกันนักหนา ไม่มีรายใดหาญสู้หน้ากล้าเผชิญ นอกจากทนอยู่ด้วยความหมดหนทางเท่านั้น

ถ้าสามารถหลบหลีกได้ก็น่าจะหลบไปอยู่คนละมุมโลกเพราะความกลัวทุกข์ตัวเดียวนี้เท่านั้น เราเองก็นับเข้าในจำนวนสัตว์โลกผู้ซี้ซลาดหวาดกลัวทุกข์จะปฏิบัติตัวอย่างไรกับทุกข์ที่กำลังแสดงอยู่นี้จึงจะเป็นผู้องอาจกล้าหาญด้วยความจริงเป็นพยาน เออละ เราต้องสู้กับทุกข์ด้วยสติปัญญาตามทางศาสนาและครูอาจารย์สั่งสอนไว้ เมื่อสักครู่นี้ท่านอาจารย์มั่นท่านก็ได้เมตตาสั่งสอนอย่างถึงใจ ไม่มีทางสงสัย ท่านสอนว่าให้สู้ด้วยสติปัญญา โดยแยกแยะชั้นธนั้นๆ ออกดูอย่างชัดเจน ก็เวลานี้ทุกข์เวทนาเป็นชั้นธอะไร เป็นรูป เป็นสัญญา เป็นสังขาร เป็นวิญญาณ และเป็นจิตได้ไหม? ถ้าเป็นไม่ได้ ทำไมเราจึงเหมาเอาทุกข์เวทนาว่าเป็นเรา เป็นเราทุกข์ เราจริง ๆ คือทุกข์เวทนานี้ละหรือ หรืออะไรกันแน่ ต้องให้ทราบความจริงกันในวันนี้ ถ้าเวทนาไม่ดับ และเราไม่รู้แจ้งทุกข์เวทนาด้วยสติปัญญาอย่างจริงใจ แม้จะตายไปกับที่นั่นภาวานี้เราก็ยอม แต่จะไม่ยอมลุดจากที่ให้ทุกข์เวทนาหัวเราะเย้ยหยันเป็นอันขาด

นับแต่ขณะนั้นสติปัญญาทำการแยกแยะห้าหั้นกันอย่างเอาเป็นเอาตายเข้าว่าระหว่างสงครามของจิตกับทุกข์เวทนาต่อสู้กันอยู่เวลานั้นกินเวลาห้าชั่วโมง จึงได้รู้ความจริงจากชั้นธแต่ละชั้นธได้ เฉพาะอย่างยิ่งรู้เวทนาชั้นธอย่างชัดเจนด้วยปัญญา ทุกขเวทนาดับลงในทันทีที่พิจารณารอบตัวเต็มที่ ท่านว่า ท่านได้เริ่มเชื่อสังขารมมีทุกขสังขเป็นต้น ว่าเป็นของจริงแต่บัดนั้นมาอย่างไม่หวั่นไหวแต่นั้นมาเวลาเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยต่าง ๆ ขึ้นมา ใจมีทางต่อสู้กันกับทุกข์เวทนาเพื่อชนะทางสติปัญญา ไม่อ่อนแอปวดเปื่อย ใจมักได้กำลังในเวลาเจ็บป่วยเพราะเป็นเวลาเอาจริงเอาจัง เอาเป็นเอาตายกันจริง ๆ ธรรมที่เคยถือเป็นเรื่องเล่น โดยไม่รู้สีกตัวมาประจำนิสัยปุณฺชนในเวลาธรรมดามองไม่จนตรอก ก็แสดงความจริงให้เห็นชัดในเวลานั้น ขณะพิจารณาทุกข์เวทนาครบแล้วทุกข์ดับไป ใจก็รวมลงถึงฐานของสมาธิ หมดปัญหาต่างๆ ทางกายทางใจไปพักหนึ่ง จนกว่าจิตถอนขึ้นมาซึ่งกินเวลาหลายชั่วโมง มีอะไรค่อยพิจารณากันต่อไปอีกด้วยความองอาจหาญต่อความจริงที่เคยเห็นมาแล้ว

ท่านว่าเมื่อจิตรวมลงถึงฐานสมาธิเพราะอำนาจการพิจารณาแล้ว ใช่ว่าหายไป แต่บัดนั้น ไม่กลับมาเป็นอีกเลย จึงเป็นที่น่าประหลาดใจว่าเป็นไปได้อย่างไร ข้อนี้ สำหรับผู้เขียนเชื่อทั้งร้อยไม่คัดค้าน เพราะเคยพิจารณาแบบเดียวกันนี้มาบ้างแล้ว ผลก็เป็นแบบเดียวกับที่ท่านพูดให้ฟังไม่มีผิดกันเลย จึงทำให้สนิทใจตลอดมาว่า ธรรมโอสธสามารถรักษาโรคได้อย่างลึกซึ้งและประจักษ์กับท่านผู้ปฏิบัติที่มีนิสัย ในทางนี้ โดยมากพระอัฐมกรรมฐานท่านชอบพิจารณาเยียววาทาตุชั้นธ ของท่านเวลาเกิดโรคภัยไข้เจ็บอย่างเจียบๆ โดยลำพัง ไม่ค่อยระบายให้ใคร ฟังง่ายๆ นอกจากวงปฏิบัติด้วยกัน และมีนิสัยคล้ายคลึงกัน ท่านจึงสนทนากัน อย่างสนิทใจ ที่ว่าท่านบำบัดโรคด้วยวิธีภาวนานั้น มิได้หมายความว่าบำบัดได้ ทุกชนิดไป แม้ท่านเองก็ไม่แน่ใจว่าโรคชนิดใดบำบัดได้ และโรคชนิดใดบำบัด ไม่ได้ แต่ท่านไม่ประมาทในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน ถึงร่างกายจะตายไป เพราะโรคในกาย แต่โรคในจิตคือกิเลสอาสวะต่างๆ ก็ต้องให้ตายไปด้วย อำนาจธรรมโอสธท่านบ้างเหมือนกัน ฉะนั้น การพิจารณาโรคต่างๆ ทั้งโรค ในกายและโรคในใจ ท่านจึงมิได้ลดละทั้งสองทาง โดยถือว่าเป็นกิจจำเป็น ระหว่างชั้นธกับจิตจำต้องพิจารณาและรับผิดชอบกันจนวาระสุดท้าย

คราวท่านจำพรรษาที่วัดป่าบ้านโป่ง อ.สันมหาพล จ.เชียงใหม่ พรรษานั้นท่าน เร่งความพากเพียรในท่าและอิริยาบถต่างๆ มากกว่าพรรษาก่อนๆ ซึ่งเคยเข้าใจ ว่ามีความเพียรดี แต่พรรษานี้มีพิเศษไปกว่าพรรษาที่แล้วๆ มา โดยมีอิริยาบถ ๓ ด้วยการประกอบความเพียรถ่ายเดียว คือ ยืน เดิน นั่ง ทำความเพียรไม่ยอมนอน หากจะมีหลับบ้างก็ให้หลับในท่านั่งทำสมาธิภาวนาขณะที่ธาตุชั้นธเพียบเต็มก็ตาม สภาพของมันที่ทนทานต่อการไม่ยอมหลับเลยไปไม่ไหว ซึ่งเป็นเวลาที่สติอ่อนตัวลง แต่ไม่ยอมทอดธุระต่อการหลับนอนดังที่เคยเป็นมาในอิริยาบถ ๔ ทั้งนี้เพราะเห็นผล ประจักษ์ใจทั้งด้านสมาธิและด้านปัญญาว่าใจมีความสงบแนบแน่น ปัญญามีความ ละเอียดแหลมคมและคล่องตัวกว่าความเพียรที่ดำเนินไปตามปกติธรรมดา จึงทำให้ มีกำลังใจในการประคองความเพียรในท่าอิริยาบถ ๓ ตลอดพรรษา โดยไม่ยอม เอนกายล้มตัวลงหลับนอนเลย ถ้าจะพูดตามภาษานักต่อสู้เพื่อเอาแพ้เอาชนะกัน ระหว่างกิเลสตัวเห็นแก่เลื้อแก่หมอนนอนทอดอาลัยตายอยากแบบคนลื่นท่า ลำตัว

ยาวเหยียดเหมือนงู กับศรัทธาธรรม วิริยธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม แล้วก็ว่ากิเลสตัวดึงดูดพระลงเสื่อลงหมอน ต้องทนอดอาหาร (เนื้อพระอร่อยสำหรับกิเลส) ท้องแฟบไปสามเดือน พลธรรมทั้งห้าดังกล่าวแล้วได้โอกาสก้าวเดินตามวิถีทางของศาสดา มองเห็นชัยชนะจากการต่อสู้ด้วยความเพียรในท่าอิริยาบถ ๓ ไม่ห่างไกลจากตัวเลย รวากับจะได้จะถึงธรรมอยู่ทุกอิริยาบถ พอให้เกิดกำลังใจในความเพียรอยู่ตลอดเวลา ร่างกายก็เบา ใจก็เบา ด้วยธรรมประเภทต่างๆ ความเพียรก็เบาในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อยุทธ์กับกิเลส ไม่สะทกสะท้านต่อความทุกข์ความลำบากในการต่อสู้กับกิเลสที่เห็นว่าเป็นข้าศึกอย่างถึงใจ

ในคืนวันหนึ่งขณะนั่งสมาธิภาวนา จิตสงบลงอย่างละเอียดถึงฐานสมาธิ และพักอยู่เป็นเวลานานพอสมควรแล้วถอยออกมาอยู่ชั้นอุปจารสมาธิ จิตปรากฏนิมิตเป็นแผ่นดินไหวหมุนเป็นกงจักร จิตเพ่งพินิจเท่าไร นิมิตนั้นยิ่งหมุนเร็วราวกับฟ้าดินจะถล่มในขณะนั้น ในความรู้สึกปรากฏว่าตัวเหาะลอยไปตามแผ่นดินโดยมิได้ก้าวเดินเลย ขณะที่ภายในนิมิตเหาะลอยอยู่นั้น คล้ายกับเหาะลอยไปมาอยู่บนทางจงกรมที่เจ้าของเคยเดินในเวลาปกติ เหาะลอยไปมาอยู่หลายตลบจึงหยุด และปรากฏแสงสว่างขึ้นในขณะที่กายหยุดเหาะลอย แสงสว่างในนิมิตนั้นปรากฏว่ามาจากบนท้องฟ้าส่องสว่างเข้าในดวงใจท่าน ทำให้มองเห็นอวัยวะส่วนต่างๆ ภายในร่างกายได้อย่างชัดเจน และเพลินในการพิจารณาดูร่างกายส่วนต่างๆ ด้วยอสุภกรรมฐานและไตรลักษณ์อยู่เป็นเวลานาน ใจมีความยิ้มแย้มแจ่มกระจ่างด้วยปัญญา ศรัทธาอุตสาหะอย่างแรงกล้า อุบายต่างๆ อันเป็นเครื่องถอดถอนกิเลสประเภทต่างๆ เกิดขึ้นโดยสม่าเสมอ นับว่าในพรรษานั้นใจมีกำลังมาก รู้เห็นได้อย่างเด่นชัด ใจมีความอับเฉาเศร้าใจเข้ารบกวนดังที่เคยเป็นบ่อยในกาลที่แล้วๆ มา มีแต่ความมั่นคงทางสมาธิและความแยกกายและคล่องตัวทางสติปัญญาเป็นคู่มิตรแห่งความเพียรประจำใจในอิริยาบถต่างๆ ระหว่างจิตกับสติปัญญา อันเป็นลักษณะความเพียรอัตโนมัติเริ่มปรากฏตัวอย่างเด่นชัดภายในจิต อิริยาบถทั้งสี่เว้นแต่ขณะหลับ จิตอยู่ในท่าแห่งความเพียรโดยสม่าเสมอ ไม่ถูกบังคับขู่เข็ญเหมือนแต่ก่อนซึ่งจำต้องบังคับภูโถกกันเป็นประจำ ไม่งั้นกิเลสนำขึ้นเขียงชนิดตามยื้อแย่งไม่ทันเลย เพราะระยะนั้นกิเลส

คลองตัวรวดเร็วแหลมคมกว่าธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม เป็นต้น เป็นไหนๆ ใครจึงไม่ควรอวดตัวว่าเก่งกล้าสามารถขนาดจิตที่อยู่เพียงสมาธิความสงบเท่านั้น แม้จิตสงบก็ยังคงอยู่ในอำนาจเพลงกล่อมของกิเลสให้ติดในสมาธิไม่สนใจออกพิจารณาทางด้านปัญญาอันเป็นอุบายถอดถอนมันออกจากใจจนได้ ต่อเมื่อปัญญาเคลื่อนย้ายออกทำงาน การรบการต่อสู้กับกิเลสประเภทต่างๆ และได้ชัยชนะไปโดยลำดับ ไม่อับจนอย่างง่ายตายนั้นแล จึงจะเริ่มรู้เพลงกล่อมของกิเลสชนิดต่างๆ ได้โดยลำดับว่าไพเราะเพราะพริ้งอ้อยอิ่งน่าติดจมนอยู่กับมันจริงๆ ดังนั้นสัตว์โลกจึงไม่เบื่อเพลงกล่อมชนิดต่างๆ ของกิเลสกัน แม้จะกล่อมซ้ำซากให้รำกให้ชัง ให้เกลียด ให้โกรธ ให้โลภมาก ให้อยากหิวโหย และเกิดความอิดโรยและทนทุกข์ทรมานมากน้อย ก็ร้อย ก็พัน ก็หมื่น ก็แสน ก็ล้าน และกี่ล้านๆ ครั้ง ก็ไม่เคยเบื่อหน่ายอึดพ้อและเห็นโทษแห่งเพลงกล่อมของมันบ้างเลย จะมีบ้างราวกับฟ้าแลบ ก็ตอนได้รับความทุกข์ทรมานมากจนตรอกซอกมุมจนหาทางออกไม่ได้จริงๆ นั้นแล จากนั้นก็ถูกกล่อมให้เคลิ้มหลับไปอีกไม่มีวันตื่นพอเห็นโทษของมันบ้างเลย

ความเพียรขั้นนี้เริ่มเป็นความเพียรรัก ความเพียรรบ ความเพียรตีตลบหลายชั้นหลายคมเพื่อเช่นฆ่ากิเลสไปโดยลำดับ ไม่อับเฉาเมามัวมั่วสุขุมกับกิเลสว่าเป็นมิตร เป็นสหายและมอบเป็นมอบตายกับมันเหมือนแต่ก่อนที่ธรรมาวุธมีสติปัญญาเป็นต้น ยังไม่อาจหาญเกรียงไกร ระยะเวลาธรรมาวุธทุกประเภททุกขนาดเริ่มเกรียงไกรฉายแสงแพรวพราวออกมาแล้ว สนุกขุดค้นหยิบยกขึ้นห้าห้ากับกิเลสชนิดต่างๆ อย่างไม่อั้นไม่อ้อมแรง ความมุ่งมั่นต่อแดนพันทุกข์นับวันมีกำลังกล้าถึงขนาดเร่งความเพียรชนิดกล้าเป็นกล้าตาย ใครดีใครอยู่ ใครไม่ดีจงบรล้วย ไม่มีคำว่าเสียตายป่าช้า การเกิดตายซึ่งเป็นขวากหนามที่กิเลสปักเสียบไว้ ใจดวงที่กิเลสเคยเป็นเจ้าของครอบครองมานานแสนนานจะไม่ยอมปล่อยให้มันครอบครองอีกต่อไป ต้องเป็นวิสุทธิธรรมอันประเสริฐเลิศเลอเท่านั้นครอบครองใจ ที่จะยอมให้กิเลสวัฏจักรก็ครองใจ ธรรมก็ครองใจ แต่ถูกขับไล่ให้พ่ายแพ้แก่กิเลสอยู่รำไปดังที่เป็นมาแล้วนั้น จะไม่ยอมให้มีในใจดวงนี้ได้อีก อย่างไรต้องปราบวัฏจักรวัฏจิติให้บรล้วยลงจากใจภพนี้และในไม่ช้านี้ด้วยธรรมาวุธอันทันสมัยอย่างไม่สงสัย

พอออกพรรษาแล้วท่านก็ออกเที่ยวธุดงค์กรรมฐานไปตามอธยาศัย ท่านเล่าว่าท่านไปพักอยู่หมู่บ้านป่าโน จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีกุฏิเล็กเพื่อบำเพ็ญภาวนาอยู่หลังหนึ่ง เพราะที่นั่นเคยเป็นที่พักบำเพ็ญของพระธุดงค์กรรมฐานมาก่อน เห็นว่าสงัดดีและห่างจากหมู่บ้านพอประมาณ ท่านจึงเข้าพักบำเพ็ญที่นั่น วันหนึ่งตอนกลางวันฝนตกหนัก ไม่อาจลงเดินจงกรมได้ ท่านจึงปิดประตูหน้าต่างฝาแถบ (ฝาขัดแตะ) นั่งภาวนาอยู่ในกุฏิที่นั่นซึ่งมีพื้นสูงพอประมาณ

ขณะที่นั่งพิจารณาธรรมทั้งหลายอยู่ ปรากฏเหมือนมีท่อไฟแทงขึ้นมาที่ก้นท่านร้อนแปลบๆ หยุดไปแล้วก็ร้อนขึ้นมาอีก ท่านจึงย้อนมาพิจารณาว่าคืออะไร พอย้อนจิตมากำหนดจดจ่อเพื่อเอาเหตุเอาผลกับท่อไฟที่กำลังเผาที่ก้นท่านอยู่นั้น ก็ทราบว่าเป็นไฟนี้เป็นไฟระคายคตนาแสดงขึ้นมาจากใต้ถุนกุฏิ มิได้แสดงขึ้นกับใจท่านเอง ท่านกำหนดพิจารณาทบทวนก็ทราบอยู่อย่างนั้นว่าเป็นไฟระคายคตนาแสดงขึ้นมาจากใต้ถุนกุฏิ สำหรับในจิตท่านไม่มีไม่ปรากฏว่าจิตเป็นระคายคตนาแต่อย่างใด ขณะที่ท่านกำลังชุลมุนวุ่นวายอยู่กับการพิจารณาไฟชนิดนั้น ก็ไม่คิดสะดุดใจว่าไฟนี้มาจากอะไรที่ไหน เป็นเพียงรำพึงอยู่ภายในใจว่าไฟระคายคตนาติดตามเรามาได้อย่างไร เพราะเรามีได้มีความกำหนดยินดีกับหญิงชายใดๆ ใจก็เป็นปกติ ไม่เกิดระคาย การไปบิณฑบาตในหมู่บ้านก็ไปด้วยความสำรวมระวังมีสติอยู่กับตัว ระวังสังเกตทุกแง่ทุกมุมบรรดาอารมณ์ที่เคยเป็นข้าศึกต่อจิตใจ ใจก็ไม่เห็นมีเรื่องระคายคตนาเป็นอารมณ์แต่อย่างใด พอเรื่องไฟสงบไม่แสดงอีก ท่านก็ลืมตาขึ้นจะออกจากภาวนาหลังจากฝนหยุดแล้ว ก็พอดีมองเห็นด้านหลังผู้หญิงคนหนึ่งกำลังเดินออกไปจากใต้ถุนกุฏิ ทำให้ท่านนำเรื่องไฟที่เผาที่ก้นท่านออกพาดพิงกับหญิงที่เพิ่งออกไปจากกุฏิท่าน หญิงคนนี้คงคิดไม่ดีกับเรา เหตุการณ์จึงได้แสดงขึ้นทำนองนี้ที่เราเองก็ไม่คาดไม่คิดว่าจะเป็นไปได้

ความจริงผู้หญิงคนนั้นอยู่ในวัยเบญจเพส ยังไม่แก่อะไรเลย อาจจะเป็นสาวแก่หรือแม่เฒ่ามากกว่าหญิงที่มีสามี แก่มาเที่ยวเก็บผักหักพินหาอยู่หากินก็ไม่อาจทราบได้ ในมือถือตะกร้าใบหนึ่ง ขณะที่แก่มาถึงที่นั่นเกิดฝนตกหนักพอดี แก่เลยรีบเข้ามาหลบฝนที่ใต้ถุนกุฏิหลวงปู่ จนฝนหยุดแล้วแก่ถึงได้ออกไปจากที่นั่น เวลา

ท่านมองออกไปตามช่องทางต่างซึ่งเป็นผาขัดตะห่างๆ จึงมองเห็นหญิงนั้นได้อย่างชัดเจน

ที่ท่านเล่าเรื่องนี้ให้พระเถรฟังตามโอกาสที่ควรนั้น ท่านมิได้เล่าด้วยการดำเนินคดีจินตนาการหญิงนั้นแต่อย่างใด เป็นเพียงท่านยกหญิงนั้นขึ้นเป็นต้นเหตุให้ได้ทราบเรื่องกระแสภายในภายนอกของจิตว่าเป็นสิ่งละเอียดมากเกินกว่าธรรมดาจะรู้จะเห็นได้ นอกจากการพิจารณาทางภาคปฏิบัติจิตภาวนาจึงสามารถทราบได้เป็นขั้นๆ ตอนๆ ไป ท่านว่าตอนนั้นจิตท่านละเอียดมากสมควร สติปัญญาที่ดีและรวดเร็วต่อเหตุการณ์เหล่านี้ ไม่ชักช้าเหมือนขั้นเริ่มต้นฝึกหัด เช่น ขณะระคายภายในจิตตัวเอง กระเพื่อมแยบเท่า นั้น สติก็ทัน แม้ปัญญาจะยังไม่สามารถตัดให้ขาดได้ในระยะนั้น แต่ต่อมาก็พ้อมมือของสติปัญญาที่ฝึกซ้อมตัวอยู่ตลอดเวลาไปไม่ได้ ต้องขาดสะบั้นไปจากใจอย่างประจักษ์ ท่านเล่าว่าตอนนั้นความเพียรท่านรู้สึกว่ารึบเร่งเก่งกาจมาก แม้เวลาทำวัตรเช้าและเย็นท่านก็ทำเพียงย่อๆ จิตใจรีบด่วนต่อความเพียรด้วยสติปัญญาอย่างมาก ส่วนการสวดมนต์สูตรต่างๆ ดังที่เคยสวดมาแต่เก่าก่อน ท่านต้องงดทั้งสิ้น เร่งทางด้านสติปัญญาอย่างเดียวเพื่อให้หลุดพ้นอย่างรวดเร็วทันกาลเวลากลัวจะตายไปเสียก่อนยังไม่ถึงจุดที่หมายอันพึงใจได้แก่พระอรหัตตธรรม

พรธชาต่อมานี้ ไข้ก็หนัก ความเพียรก็เอากการ ไม่มีใครย่อหย่อนอ่อนข้อต่อใคร การไข้ก็ไข้ได้ตลอดพรธชา การพิจารณาทุกขเวทนากับกายอันเป็นเรือนรังของทุกข์ก็ไม่ลดละท้อถอย ไข้หนัก ทุกข์มากเท่าไรยิ่งราวกับไสเชื้อเพลิงป้อนสติปัญญาให้แสดงลวดลายอย่างเต็มฝีมือ ใจถือเอาทุกขเวทนาที่เกิดจากไข้และกายที่เกี่ยวข้องกันกับทุกข์เป็นเวทีต่อสู้กับกิเลสชนิดไม่มีการให้น้ำในบางกาล ถ้าสติปัญญาจะมัวให้น้ำอยู่ ไข้ก็เอาตายและแพ้ราบคาบหญ้า ต้องต่อสู้กันแบบสดๆ ร้อนๆ ไข้และทุกข์ไม่ผ่อนคลาย ความเพียรจะผ่อนคลายไม่ได้ ไม่ทันกัน ปราบกันไม่อยู่ ต้องเอาให้อยู่ในเงื้อมมือของความเพียร ขณะนั้นจะหลีกเลี่ยงไปไหนไม่ได้ ต้องสู้จนเห็นเหตุเห็นผลทำเดี๋ยวจึงจะมีชัยและภาคภูมิใจในความสามารถของตัวเอง ในพรธชานี้นับว่าหนักและหักโหมเอากการทั้งทางกายและทางจิต เพราะเป็นไข้มาลาเรียตลอดพรธชา ทุกข์ทางร่างกายจึงมาก ทางใจความเพียรก็หมุนตัวเป็นเกลียวไปตามไข้และ

ทุกขเวทนา พอออกพรรษาใช้ก็ค่อยๆ หายไป องค์ท่านเองก็ออกเที่ยววิเวกเปลี่ยนสถานที่ไปตามอัธยาศัย ไม่เยื่อใยกับสิ่งใดนอกจากความเพียรอย่างเดียว ในระยะนั้น เป็นฤดูเก็บเกี่ยวข้าว

เย็นวันหนึ่งเมื่อปิดกวาดเสร็จ ท่านออกจากที่พักไปทรงน้ำ ได้เห็นข้าวในไร่ ชาวเขากำลังสนุกเหลืออร่าม ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาในขณะนั้นว่าข้าวมันงอกขึ้นมาเพราะมีอะไรเป็นเชื้อพาให้เกิด ใจที่พาให้เกิดตายอยู่ไม่หยุดก็น่าจะมีอะไรเป็นเชื้ออยู่ภายในเช่นเดียวกับเมล็ดข้าว เชื่อนั้นถ้าไม่ถูกทำลายเสียที่ใจให้สิ้นไป จะต้องพาให้เกิดตายอยู่ไม่หยุด ก็อะไรเป็นเชื้อของใจเล่า ถ้าไม่ใช่กิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน คิดทบทวนไปมาโดยถืออวิชชาเป็นเป้าหมายแห่งการวิพากษ์วิจารณ์ พิจารณาย้อนหน้าถอยหลัง อนุโลมปฏิโลมด้วยความสนใจอยากรู้ตัวจริงแห่งอวิชชา นับแต่ห้วงคำจันดิก ไม่ลดละการพิจารณาระหว่างอวิชชากับใจ จวนสว่างจึงตัดสินกันลงได้ด้วยปัญญา อวิชชาขาดกระเด็นออกจากใจไม่มีอะไรเหลือ การพิจารณาข้าวก็มายุติกันที่ข้าวสุกหมดการงอกอีกต่อไป การพิจารณาจิตก็มายุติกันที่อวิชชาดับ กลายเป็นจิตสุกขึ้นมาเช่นเดียวกับข้าวสุก จิตหมดการก่อกำเนิดเกิดในภพต่างๆ อย่างประจักษ์ใจ สิ่งที่เหลือให้ชมอย่างสนใจคือความบริสุทธิ์แห่งจิตล้วนๆ ในกระท่อมกลางเขา มีชาวป่าเป็นผู้อุปัฏฐากดูแล ขณะที่จิตผ่านดวงหน้าปากิเลสวัฏฏ์ไปได้แล้ว เกิดความอัศจรรย์อยู่คนเดียวดวงสว่าง พระอาทิตย์ก็เริ่มสว่างบนฟ้า ใจก็เริ่มสว่างจากอวิชชาขึ้นสู่ธรรมอัศจรรย์ถึงวิมุตติหลุดพ้นในเวลาเดียวกันกับพระอาทิตย์อุทัย ช่างเป็นฤกษ์งามยามวิเศษเอาเสียจริง ๆ

พอฤกษ์งามยามมหาอุดมมงคลผ่านไปแล้ว ก็ได้เวลาออกบิณฑบาต ท่านเริ่มออกจากที่หมามงคล มองดูกระท่อมเล็กที่ให้ความสุขความอัศจรรย์ และมองดูทิศทางต่างๆ ขณะนั้นปรากฏอะไรๆ ก็กลายเป็นมหาอุดมมงคลไปกับใจดวงอัศจรรย์ โดยสิ้นเชิง ทั้งที่สิ่งทั้งหลายก็เป็นอยู่โดยธรรมดาของตนๆ นั้นแล ขณะไปบิณฑบาต ใจก็อัมมธรรม มองเห็นชาวป่าชาวเขาที่เคยอุปัฏฐากดูแลท่านมาราวกับเป็นชาวฟ้ามาจากบนสวรรค์กันทั้งสิ้น จิตระลึกถึงบุญถึงคุณที่เขาเคยมีแก่ตนอย่างเหลือล้นพันที่จะ

พรรณนาคุณให้จบสิ้นลงได้ เกิดความเมตตาต่องานชาวป่าแดนสวรรค์เป็นประมาณ
อดที่จะแผ่เมตตาจิตตอทุกสัตว์ทุกตนแก่เขาได้ ตลอดสายทางที่ผ่านมาจนถึงบริเวณ
ที่พักอันแสนสำราญ ขณะจัดอาหารทิพย์ของชาวเขาลงในบาตร ใจก็อิมมธรรม ไม่คิด
สัมผัสกับอาหารที่เคยดำรงและให้ความผาสุกแก่อัตภาพมาแต่อย่างใด แต่ก็ฉันทไป
ตามธรรมเนียมที่ธาตุกับอาหารเคยอาศัยกันมา ท่านแล้วว่า นับแต่วันเกิดมาก็เพิ่ง
มาเห็นชีวิตธาตุชั้นที่จิตใจปรองดองสดชื่นต่อกันเหลือจะพรรณนาให้ถูกต้อง
กับความจริงได้ในเข้าวันนั้นเอง เป็นความอัศจรรย์และพิเศษผิดคาดผิดหมาย
และกลายเป็นประวัติสำคัญในชีวิตอย่างประทับใจตลอดมา

นับแต่ขณะโลกธาตุไหวฟ้าดินถล่มวัฏจักรภายในจิตจมหายไปแล้ว ธาตุชั้นที่
และจิตใจทุกส่วนต่างอันต่างเป็นอิสระไปตามธรรมชาติของตน ไม่ถูกจับจองกดถ่วง
จากฝ่ายใด อินทรีย์ห้า อายตนะหก ทำงานตามหน้าที่ของตนจนกว่าธาตุชั้นที่
จะหาไม่ โดยไม่มีการทะเลาะวิวาทกระทบกระทั่งอันกันดังที่เคยเป็นมา (การทะเลาะ
ท่านหมายถึงความไม่ลงรอยระหว่างสิ่งภายในกับภายนอกสัมผัสกัน ทำให้เกิดความ
ยินดียินดีร้ายกลายเป็นความสุขทุกข์ขึ้นมา และเกี่ยวโยงกันไปเหมือนลูกโซ่ไม่มีเวลา
จบสิ้นลงได้) คดีต่าง ๆ ภายในจิตที่มีมากและวุ่นวายยิ่งกว่าคดีใด ๆ ในโลกได้ยุติลง
อย่างราบคาบ นับแต่ขณะกาลสถิตยุติธรรมได้สร้างขึ้นภายในใจโดยสมบูรณ์แล้ว
เรื่องก่อกรรมทรมานต่าง ๆ ไม่มีประมาณ ซึ่งเคยยึดจิตเป็นสนามเต็นท์และทะเลาะ
วิวาทบาดหมางไม่มีเวลาสงบลงได้ เพราะอวิชชาตันทนหาเป็นหัวหน้าบงการบัญชางาน
ให้ไกลาหลวุ่นวายร่อยแปดพันประการนั้นได้สงบลงอย่างราบรื่นชื่นใจ กลายเป็น
โลกร้างว่างเปล่าภายในจิตที่ผลิตวิชาธรรมอันบวรขึ้นเสวยเมืองจิตราชแทนอธรรม
กิจนอกการภายในได้เป็นไปโดยธรรมความสม่ำเสมอ ไม่มีอริข้าศึกศัตรูมาก่อกรรม
วุ่นวาย ตาเห็น หูได้ยิน จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง ใจรับทราบ
อารมณ์ต่าง ๆ เป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่อาจเอื้อมเป็นเกลียววุ่นวายแปรรูปคดี
ให้ผิดเป็นถูก ผูกเป็นแก้ แย่เป็นดี ผีเป็นคน พระเป็นเปรต เปรตกลับเป็นคนดี
ดังที่เจ้าอธรรมมีอำนาจบัญชางานมาแต่เก่าก่อน นั่งอยู่สบาย แม้เป็นหรือตายก็มี
ความสุข นี่คือท่านผู้บรรลุทุกขนิรภัยแท้ ปราศจากเครื่องร้อยรัดโดยประการทั้งปวง
ซึ่งเป็นคำท่านอุทานในใจท่านเวลานั้น

หลวงปู่ขาวก็เป็นอีกองค์หนึ่งที่เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่น ซึ่งเปลื้องทุกข์สิ้นภัย ออกจากใจได้ที่จังหวัดเชียงใหม่ ท่านเล่าว่าสถานที่บำเพ็ญจนถึงความสิ้นทุกข์ ภายในก็ดี กระท่อมกุฎิเล็ก ๆ พอหมกตัวทำความเพียรและพักผ่อนกายก็ดี สถานที่ เติงจงกรมก็ดี สถานที่นั่งสมาธิภาวนาในกลางวันและกลางคืนก็ดี หมู่บ้านเป็นที่ โคจรบิณฑบาตพอยังอัฏฐภาพให้เป็นไปในละแวกนั้นก็ดี รู้สึกเป็นที่ซาบซึ่งประทับใจ ผิดที่ทั้งหลายอย่างบอกไม่ถูก และฝังใจตลอดมาจนทุกวันนี้มิได้จัดจางวางเลือน ไปเลย นับแต่ขณะที่วัฏจักรได้ถูกคว่ำลงจากใจเพราะความเพียรสังขารแล้ว สถานที่นั้นได้กลายเป็นที่บรมสุขในอิริยาบถทั้งหลายตลอดมา ราวได้เข้าเฝ้า พระศาสดาในสถานที่ตรัสรู้และที่ทรงบำเพ็ญเพียรในที่ต่าง ๆ โดยตลอดทั่วถึงจนนั้น

หายสงสัยในพระพุทธเจ้า แม้ทรงปรินิพพานไปนานตามกาลของสมมุติ ประหนึ่ง ประทับอยู่บนดวงใจเราทุกขณะ มิได้ทรงจากไปตามกาลแห่งปรินิพพานเลย

หายสงสัยในพระธรรมว่า มาก น้อย ลึก ตื้น หยาบ ละเอียด ที่ประทานไว้แก่ มวลสัตว์ ปรากฏว่าพระธรรมเหล่านั้นสถิตอยู่ในใจดวงเดียว และใจดวงเดียว บรรจธรรมไว้อย่างพร้อมมูล ไม่มีอะไรบกพร่อง

หายสงสัยในพระสงฆ์สาวกองค์อุปถัมภ์

ผู้บริสุทธ์ทั้งสามรัตนันนี้ได้เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในใจ มีความเป็นอยู่ด้วยพุทธานุสส อัมมะ และสังฆะ องค์บริสุทธ์ีรวมกันเป็นธรรมแห่งเดียว มีความสบายหายห่วงนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ไม่มีเครื่องกีดขวางลวงใจ อยู่ในอิริยาบถใดก็เป็นตัวของตัวไปตามอิริยาบถนั้น ๆ ไม่มีสิ่งกีดขวางหรือแอบแทรกขอแบ่งกิน แบ่งใช้เหมือนแต่ก่อนที่อยู่กับนักขาทานโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว เดี่ยวขอนั้น เดี่ยวขอนี้ อยู่ทุกอิริยาบถ คำว่า ขอนั้นขอนี้ นั้น ท่านหมายถึงกิเลสตัวบกพร่องขาดแคลน ไม่มี เวลาอิมพอประจักษ์นัยของมัน เมื่อมีอำนาจตั้งบ้านเรือนบนหัวใจคนและสัตว์แล้ว จึงต้องทำการบังคับหรือขอยุ่ไม่ถอยซึ่งเป็นงานประจักษ์นัยของมัน โดยขอให้คิด อย่างนั้น ขอให้พูดอย่างนี้ ขอให้ทำอย่างโน้น ตามอำนาจของมันอยู่ไม่หยุด ถ้าไม่มี ธรรมไว้ปิดกั้นความริ้วไหลจากการบังคับและการขอเอาอย่างดีด้านของเหล่ากิเลส จึงมักแบ่งหรือเสียให้มันเอาไปกินจนหมดตัว ไม่มีความดีติดตัวพอเป็นเครื่องสืบภาพ

ต่อชาติเป็นคนดีมีศีลธรรมต่อไปได้ เกิดภพใดชาติใดก็ล้วนแต่เกิดผิดที่ผิดฐาน ไม่มี ความสำราญบานใจได้บ้างพอควรแก่ภพกำเนิดที่อุตสาหะเกิดกับเขาทั้งชาติ ที่ท่าน เรียกว่าชาติทั้งทุนสูญทั้งดอกนั้นก็คือผู้ประมาทนอนใจแบ่งให้แต่กิเลสเป็นเจ้าบ้าน ครองจิตใจ ไม่มีการป้องกันฝ่าฝืนมันบ้างเลย มันจึงบังคับเอาแบ่งเอาจนไม่มีอะไร เหลือติดตัวดังกล่าวแล้ว ท่านผู้หมัดหนีสิ้นความพะรุงพะรังทางใจแล้ว จึงอยู่เป็นสุข ทุกๆ อิริยาบถในชั้นที่กำลังครองตัวอยู่ เมื่อถึงเวลาแล้วก็ปล่อยวางภาระในชั้นนี้ เหลือแต่ความบริสุทธิ์พุทธโธเป็นสมบัติทั้งดวงนั้นแลคือความสิ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ตลอดกาล ซึ่งเป็นความสิ้นอย่างอัศจรรย์และเป็นกาลอันมีคุณค่ามหาศาล ไม่มีสิ่งใด เสมอเหมือนในไตรภพ ผิดกับความเป็นของสมมุติทั้งหลายที่ต่างปรารถนาความเกิด เป็นส่วนมากและออกหน้าออกตามิได้สนใจในทุกข์ที่จะติดตามมาพร้อมกับความ เกิดนั้นๆ บ้างเลย

ความจริงการเกิดกับความทุกข์นั้นแยกกันไม่ออก แม้ไม่มากก็จำต้องมีจนได้ นักปราชญ์ท่านจึงกลัวความเกิดมากกว่าความตาย ผิดกับพวกเรากลัวความตาย ซึ่งเป็นผลมากกว่ากลัวความเกิดที่เป็นต้นเหตุ อันเป็นความกลัวที่ฝืนคติ ธรรมดาอยู่มาก ทั้งนี้เพราะไม่สนใจติดตามร่องรอยแห่งความจริง จึงฝืนและ เป็นทุกข์กันอยู่ตลอดมา ถ้าปราชญ์ท่านมีกิเลสประเภทพาคนให้หัวเราะเยาะกันแล้ว ท่านคงอดไม่ได้ อาจปล่อยออกมาอย่างเต็มที่สมใจท่านที่ได้เห็นคนแทบทั่วโลก ตั้งหน้าตั้งตาฝืนความจริงกันอย่างไม่มองหน้ามองหลังเพื่อหาหลักฐานความจริง กันบ้างเลย แต่ท่านเป็นปราชญ์สมชื่อสมนาม จึงมิได้ทำแบบโลกๆ ที่ทำกัน นอกจาก ท่านเมตตาสงสารและช่วยอนุเคราะห์สั่งสอน ส่วนที่สุดวิสัยก็ปล่อยไปด้วยความ หมัดหวังจะช่วยได้

หลวงปู่ขาวเป็นผู้ผ่านพ้นภัยพิบัติสารพัดที่เคยมีในสงสาร บัดนี้ท่านถึง สอุปาทิเสสนิพพานในสถานที่มีนามว่า “โหล่งขอด” แห่งอำเภอพัว จังหวัดเชียงใหม่ ในราวพรรษาที่ ๑๖ หรือ ๑๗ ผู้เขียนจำไม่ถนัด จำได้แต่เป็นฤดูเริ่มเก็บเกี่ยวตอน ออกพรรษาแล้วใหม่ ๆ ท่านเล่าให้ฟังอย่างถึงใจในเวลาสนทนาธรรมกัน ซึ่งเริ่มแต่ ๒ พุ่ม ถึง ๖ พุ่มเศษ ไม่มีใครมาเกี่ยวข้องรบกวนให้เสียเวลาในขณะนั้น การสนทนาธรรม

จึงเป็นไปด้วยความราบรื่นทั้งสองฝ่าย จนถึงจุดสุดท้ายแห่งธรรมซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยเริ่มสนทนาแต่ต้นจากแม่ ก. ไก่ ก. กา สระอะ สระอา คือการฝึกหัดขั้นเริ่มแรกที่คละเคล้าไปด้วยทั้งความลุ่มลึกคลุกคลาน ทั้งความลุ่มความเหลว ทั้งความดีความเลวสลับปนกันไป ทั้งความดีใจเสียใจอันเป็นผลมาจากความเป็นลุ่มๆ ดอนๆ ของการปฏิบัติที่เพ็งฝึกหัดในเบื้องต้น จนถึงสุดท้ายปลายแดนแห่งจิตแห่งธรรมของแต่ละฝ่าย ผลแห่งการสนทนาจากท่านเป็นที่พอใจอย่างยิ่ง เมื่อได้โอกาสจึงได้อารธนาจำลองในปฏิปทาของพระอัฐงคกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่น เพื่อท่านผู้อ่านที่สนใจใคร่ธรรมจะได้นำมาพิจารณาไตร่ตรองและคัดเลือกเอาเท่าที่ควรแก่จริตนิสัยของตนๆ ผลอันพึงหวังจากการเลือกเฟ้นคงเป็นความราบรื่นดั่งตามความพยายามของแต่ละท่าน เพราะหลวงปู่ชาท่านเป็นพระที่พร้อมจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่โลกผู้เข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ไม่มีความบกพร่องทั้งมารยาท การแสดงออกทางอาการ ทั้งความรู้ทางภายในที่ฝังเพชรน้ำหนึ่งไว้อย่างลึกลับยากจะค้นพบได้อย่างง่ายดาย ถ้าไม่รอดตายก็ไม่อาจรู้ได้ เฉพาะองค์ท่าน ผู้เขียนลอบขโมยถวายนามท่านว่า “เพชรน้ำหนึ่ง” ในวงกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นมาเกือบ ๓๐ ปีแล้ว โดยไม่กระดากอายคนจะหาว่าบ้าเลย เพราะเกิดจากศรัทธาของตัวเอง

พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙ พรรษาที่ท่านจำที่แม่หนองหาน อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ในพรรษาท่านเมตตาเทศนาอบรมสั่งสอนศรัทธาพอสมควร เพราะจิตท่านพันดวงหนาป่าที่บอออกสู่แดนเวียงว่างกว้างขวางหาประมาณไม่ได้ จิตเป็นอวกาศจิตธรรมเป็นอวกาศธรรม กลมกลืนเป็นอันเดียวกันโดยสมบูรณ์แล้ว ไม่มีอะไรมากีดขวางลงใจเหมือนแต่ก่อน อิริยาบถทั้งสี่เพื่อธาตุเพื่อขันธ์ เพื่อวิหารธรรมในทิฐฐธรรมของจิตเป็นความอยู่สบาย

พอออกพรรษาแล้ว ทำให้ท่านระลึกถึงความหลังก่อนที่จะออกแสวงธรรมเพื่อมรรคผลนิพพานด้วยอัฐงคกรรมฐานอยู่เสมอ ความหลังปรากฏขึ้นเตือนใจอยู่บ่อยๆ ความปณิธานที่ตั้งไว้ตอนบวชที่แรกว่าจะออกแสวงธรรมเพื่อมรรคผลนิพพานถ่ายเดียว เมื่อถูกประชาชน ครูอาจารย์ทั้งหลาย คัดค้านต้านทาน จึงได้ประกาศความจริงใจออกมาให้ทราบทั่ว เมื่อออกไปแล้วถ้ากระผมและอาตมาไม่รู้เห็นธรรมคือมรรคผล

นิพพานเต็มดวงใจแล้ว จะไม่ยอมกลับมาให้ท่านทั้งหลายชี้หน้าตราความล้มเหลวใส่หน้าผากอย่างเด็ดขาด การกลับมาจึงมีธรรมดั่งกล่าวนี้เป็นเครื่องประกันตัวเต็มอยู่ภายในใจโดยถ่ายเดียว ขอให้ท่านทั้งหลายได้ทราบไว้แต่บัดนี้ นานไปจะหลงลืมไปเสียเวลาเห็นหน้ากลับมา เมื่อคิดตกลงใจเรียบร้อยแล้วจึงได้รำลึกราชทัตถาทั้งหลายซึ่งต่างมีความอาลัยเสียดายไม่ยากให้ท่านจากไป แต่ความจำเป็นจำใจบังคับตามกฎอนิจจัง ที่ต้องมีการพลัดพรากจากกันทั้งเป็นทั้งตาย จึงจำยอมไปตามกฎแห่งคติธรรมดา

ท่านจึงมาชวนหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ เป็นเพื่อนเดินทางกลับอีสานด้วยกันเพื่อเยี่ยมถิ่นฐานบ้านเดิมและวงศาคณาญาติที่ได้จากกันไปเป็นเวลา ๒๐ กว่าปี นับว่าเป็นเวลานานพอประมาณ หากชีวิตไม่ทนทาน ทั้งเขาทั้งเราก็อาจตายไปเสียก่อนไม่ได้พบเห็นกันอีก และเป็นโอกาสอันเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้ไปกราบเยี่ยมท่านหลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ ในเวลาเดียวกัน ซึ่งระยะนั้นท่านกำลังพักจำพรรษาอยู่บ้านหนองผือ นานใน อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ซึ่งมีพระอุปัชฌาย์ธรรมฐานจำพรรษาและห้อมล้อมอยู่แถวบริเวณใกล้เคียงกับที่ท่านพักจำพรรษาอยู่เป็นจำนวนมาก แต่หลวงปู่แหวนท่านบอกว่าท่านยังไม่กลับถ้ายังไม่บรรลุหรือหัดตามความมุ่งหวังอย่างเต็มหัวใจเสียเมื่อไร ต้องอยู่บำเพ็ญให้ถึงอรหัตตก่อนถึงจะไปไหนมาไหนจากเชียงใหม่ถ้าอยากไป ถ้าไม่อยากไปก็จะอยู่เชียงใหม่ต่อไปจนตาย ท่านเองถ้าได้บรรลุหรือหัดแล้วจะนำธรรมไปแจกพระแจกชาวบ้าน ผมก็ขอโมทนา แต่อย่านำกิเลสหรือธรรมเมาไปแจกเขาณะ เพราะกิเลสและธรรมเมามีเกลื่อนแผ่นดินถิ่นที่สัตว์โลกอยู่อาศัย ไม่เคยมีวันบกพร่องขาดแคลน มีธรรมเท่านั้นบกพร่องขาดแคลน ในหัวใจสัตว์โลก ทุกวันนี้โลกจึงเดือดร้อนวุ่นวายหาความสงบสุขเย็นกายเย็นใจไม่ได้ไปที่ไหนมีแต่คนบ่นว่าทุกข์ว่าลำบากยากเย็นเข็ญใจให้ฟัง แม้ในบ้านในเมืองที่นิยมกันว่าเจริญ ก็ไม่พ้นที่จะได้ยินคำบ่นทุกข์บ่นยากกัน เวลาท่านไปทางภาคอีสานจึงนิมนต์นำธรรมสมบุรณ์ ธรรมไม่บกพร่องขาดแคลน ธรรมสงบเย็นปากเย็นใจไม่บ่น ไม่เดือดร้อนนอนคราง ไปแจกเขาบ้าง เขาจะได้โมทนาในการไปเยี่ยมเยียนญาติของท่าน ผมเวลานี้กำลังต่อสู้กับธรรมเมา ยังไม่สร้าง ยังไม่หายเมา นั่งอยู่ที่เมา

ยืนอยู่ก็เมา เดินอยู่ก็เมา นอนอยู่ก็เมา นั่งสมาธิ เดินจงกรมภาวนาอยู่ก็เมา กิเลสตัวพาให้ประมาทมัวเมามันยังไม่ยอมลงจากบนบ่า บนหลัง บนคอ บนหัวใจ เคลื่อนไหวไปมาในทีใดมีแต่ธรรมเมาเหล่านี้่อกทำงานเพ่นพ่านเต็มกาย เต็มวาจา เต็มหัวใจ เมื่อไรจะหายเมายังไม่รู้ได้ ท่านไปภาคอีสานนิมนต์นำ **มทนิมมทโน** ธรรมยังความเมาให้สร้าง **วฏฏปะเจโท** ธรรมตัดวัฏจิต **ตณฺหุขโย** ธรรมสิ้นตัณหา **วิราโค** ธรรมสิ้นราคะความกำหนัดยินดี **นิโรธ** ธรรมดับกิเลสทั้งปวง **นิพพาน** ความดับสนิทแห่งกิเลสสมมุติทั้งมวล ไปแจกชาววัดและชาวบ้าน เขาจะได้ดีใจโมทนาสาธุการ สมกับท่านจากเขาไปนาน นี่ท่านหลวงปู่แหวนสั่งหลวงปู่ขาว เวลาท่านหลวงปู่ขาวจะกลับไปทางภาคอีสาน สำหรับองค์หลวงปู่แหวนเอง ท่านไม่ไป ท่านจะอยู่บำเพ็ญให้ได้อรหัตตผลก่อน อยากไปไหนท่านจึงจะไปหลังจากสมหวังตั้งใจหมายแล้ว

ท่านจึงนิมนต์หลวงปู่ชอบ หลวงปู่บุตรไปด้วย ทั้งสามองค์เดินทางจากเชียงใหม่มุ่งหน้าไปภาคอีสานและเดินทางไปกราบนมัสการหลวงปู่มั่นที่วัดบ้านหนองฝือ นานโดยพักค้างคืนหนึ่งคืนระหว่างทาง บำเพ็ญจิตบำเพ็ญธรรมเพื่อบูชาพระคุณหลวงปู่มั่นท่าน ขณะทำความเพียรก็รำพึงในใจว่า “ปานนี้หลวงปู่มั่นคงนั่งภาวนามองดูดับไตไส้พุงของพวกเราทะลุปรุโปร่งไปหมดแล้วก่อนที่จะเราไปถึงท่าน เครื่องในในตัวเราคงไม่มีอะไรเหลือ ท่านหลวงปู่มั่นคงขี้ขาย่าด้วยญาณท่านหมดแล้ว”

เป็นที่น่าอัศจรรย์ที่เป็นความจริงตามที่คิดไว้ พอไปถึงท่านก็เทศนาภณทัใหญ่เลย ว่า “กลัวแต่คนอื่นจะเห็นดับไตไส้พุงของตัวเอง แต่ตัวเองไม่สนใจดูดับไตไส้พุงและจิตใจของตัวเองว่ามันมีอะไรอยู่ข้างในนั้น มัวเพลินดูเพลินฝันเพลินคิดแต่ภายนอก ไม่สนใจคิดเข้าภายในภายในจิตของตัวเองบ้าง จะหาความฉลาดรอบรู้มาจากไหน นักปฏิบัติเรา ผู้ปฏิบัติเพื่อรู้หลักความจริงต้องดูตัวดูใจอันเป็นมหาเหตุก่อเรื่องต่างๆ มากกว่าดูสิ่งภายนอกหรือสิ่งอื่นใด และแสดงวิธีรักษาปฏิบัติตัวปฏิบัติใจด้วยความระมัดระวังในอิริยาบถต่างๆ ด้วยความมีสติและปัญญา ระลึกรู้ไตร่ตรองในเหตุการณ์ที่มาเกี่ยวข้องกับตนด้วยความไม่ประมาทและชินชากับสิ่งใดในแดนสมมุติ ซึ่งล้วนเป็นแดนแห่งทุกข์และความเกิด-ตายของสัตว์โลกทั้งมวล”

เมื่อพักผ่อน ฟังธรรมเครื่องรื่นเรียงจากหลวงปู่มั่นพอสมควร จึงเข้ากราบลา หลวงปู่มั่น ออกเที่ยววิเวกกรรมฐานแถวบริเวณใกล้เคียงหลวงปู่มั่นพักอยู่ เช่น บ้านโคกมะนาว บ้านกุดบาก อ.กุดบาก จ.สกลนคร บำเพ็ญเพียรอยู่แถวๆ นั้นเป็นเวลาหลายเดือน จึงเริ่มพาพระเณรออกเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านเดิม

เมื่อท่านกลับไปถึงปีตุลุมิ คือสถานที่เกิดที่อยู่เดิมของท่าน ประชาชนญาติพี่น้อง พอทราบว่าท่านกลับมาเยี่ยม ต่างก็พากันดีใจราวกับจะเหาะจะบินไปตามๆ กัน และพร้อมกันอาราธนาให้ท่านโปรดเมตตาจำพรรษาที่นั่น ท่านก็รับนิมนต์และสร้างที่พัก ขึ้นจำพรรษาที่บ้านบ่อชะเนง ซึ่งเป็นบ้านของท่านเองหนึ่งพรรษา พอออกพรรษา แล้วก็ลาญาติโยมกลับมาจังหวัดสกลนครตามเดิม และท่องเที่ยวไปตามอำเภอต่างๆ ที่มีป่ามีเขาเหมาะกับการบำเพ็ญสมณธรรม เช่น เที่ยวตามชายเขาภูพาน ภูเหล็ก อ.สว่างแดนดิน เป็นต้น จำพรรษาที่บ้านหนองหลวงบ้าง ที่ถ้าเปิดบ้าง ที่บ้านหวาย สะนอยบ้าง ที่บ้านชุมพลบ้าง ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน จ.สกลนคร ตามอัธยาศัย มีพระเณรติดตามพอประมาณ เพราะท่านห้ามไม่ให้ติดตามไปมาก ไม่สะดวกแก่ การพักบำเพ็ญและการโคจรบิณฑบาต เนื่องจากท่านชอบไปพักตามหมู่บ้านเล็กๆ ราว ๕-๖-๗ หลังคาเรือนเท่านั้น เพราะสะดวกแก่สมณธรรม ไม่วุ่นวายด้วยฝูงชน พระเณรเข้าๆ ออกๆ ดั่งหมู่บ้านและวัดใหญ่ๆ ที่เคยผ่านมา

หลวงปู่ขาวท่านชอบรักษาไข้ด้วยธรรมโอสถตลอดมา ครั้งหนึ่งท่านพักอยู่ภูเขา แถบจังหวัดสกลนครซึ่งเป็นที่ซุกซุ่มด้วยไข้มาลาเรีย หลังจากฉันเสร็จวันนั้นก็เริ่ม ไข้จับสั่นขึ้นในทันทีทันใด ผ้าห่มก็ผืนก็มีแต่หนักตัวเปล่าๆ หากความอบอุ่นไม่มีเลย ท่านจึงสั่งให้งดการบำบัดหนาวทางภายนอก จะบำบัดทางภายในด้วยธรรมดั่งที่ เคยได้ผลมาแล้ว และสั่งให้พระหลีกจากท่านไปให้หมด ให้รอจนกว่ามองเห็น บานประตูกระต๊อบกุฎีเล็กๆ เปิดเมื่อไรค่อยมาหาท่าน เมื่อพระไปกันหมดแล้ว ท่านก็ เริ่มภาวนาพิจารณาทุกขเวทนาดังที่เคยพิจารณามา ทราบว่าเริ่มแต่แก่นาฬิกา คือ สามโมงเช้า จนถึงบ่ายสามโมงจึงลงกันได้ ไข้ก็สร้างและหายไปแต่บัดนั้น จิตก็รวมลง ถึงฐานและพักอยู่ราวสองชั่วโมงเศษ จนร่วมหกโมงเย็นจึงออกจากที่สมาธิภาวนา

ด้วยความเบากายเบาใจ ไม่มีอะไรมารบกวนอีกเลย ไข้ก็หายขาด จิตก็ปราดเปรื่อง ลือเลื่องในองค์ท่าน และอยู่ด้วยวิหารธรรมเรื่อยมาจนปัจจุบัน

ท่านเป็นพระที่อาจหาญเฉียบขาดทางความเพียรมาก ยากจะหาผู้เสมอได้ องค์หนึ่ง แม้อายุจะก้าวเข้าวัยชราภาพแล้ว แต่การทำความเพียรยังเก่งกล้า สามารถเสมอมามิได้ลดละ เดินจงกรมแต่ละครั้งตั้งห้าหกชั่วโมงจึงหยุดพัก แม้แต่พระหนุ่มๆ ยังสู้ท่านไม่ได้ นี่แลความเพียรของปราชญ์ ท่านต่างกับพวกเรา อยู่มากซึ่งคอยแต่จะคว่ำหาหมอนเอาทำเดียว ประหนึ่งหมอนเป็นสิ่งประเสริฐเลิศ กว่ามรรคผลนิพพานเป็นไหนๆ คิดดูแล้วนำอภัยตัวเองที่เก่งในทางไม่เป็นสาระ

การจำพรรษา บางปีท่านจำที่ภูเขาคงค์เดียว โดยอาศัยชาวไร่เพียงสองสามครอบครัวเป็นที่โคจรบิณฑบาต ท่านว่าเป็นความผาสุกเย็นใจอย่างยิ่งในชีวิตของนักบวชเพื่อปฏิบัติธรรม วันคืนหนึ่งๆ เต็มไปด้วยความเพียร ไม่มีภารกิจการใดๆ เป็นเครื่องกังวล เวลาเป็นของตัว ความเพียรเป็นของตัวทุกๆ อิริยาบถ จิตใจกับธรรม เป็นของตัวในอิริยาบถทั้งปวง ไม่มีอะไรมาแบ่งสันปันส่วนพอให้เบาบางลงไปจากปกติเดิม วันคืนเดือนปีของนักบวชผู้มีราตรีเดียวไม่ยุ่งเกี่ยวกับอะไรนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากจนหาอะไรเทียบมิได้ ท่านว่าตอนท่านจำพรรษาองค์เดียวที่ภูเขาแห่งหนึ่ง เขตจังหวัดสกลนครกับกาฬสินธุ์ต่อกัน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านราวสามสี่ร้อยเส้น ที่นั่นมีสัตว์ป่าชุกชุมมาก เช่น เสือ ช้าง กระทิง วัวแดง อีเก้ง หมู กวางต่างๆ เวลากลางคืนจะได้ยินเสียงสัตว์เหล่านี้ร้องกังวานป่าและเที่ยวหากินมาใกล้ๆ บริเวณที่ท่านพักอยู่แทบทุกคืน บางครั้งแทบมองเห็นตัวมันเพราะมาใกล้ๆ ที่อยู่ท่านมาก ท่านเองรู้สึกเพลิดเพลินไปกับสัตว์เหล่านี้ด้วยความเมตตาสงสารเขา

ปีท่านเข้าไปจำพรรษาอยู่องค์เดียวในภูเขาภูนี้ แต่จำไม่แน่ว่าเป็น พ.ศ. เท่าไร จำได้แต่เพียงว่าท่านจำพรรษาที่นั่นหลังจากท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้วไม่นานนัก ท่านว่าในพรรษานั้นเวลาทำสมาธิภาวนา ปรากฏว่าท่านอาจารย์มั่นมาเยี่ยมและแสดงสัมโมทณียธรรมให้ฟังเสมอตลอดพรรษา การทำข้อวัตรในบริเวณถ้ำที่พักจำพรรษา ตลอดการจัดบริหารต่างๆ ไม่ถูกต้องประการใด ท่านได้ตั้งเดือนอยู่เสมอ

พรรณานั้นจึงเป็นเหมือนอยู่กับองค์ท่านอาจารย์มันตลอดเวลา ท่านมาแสดง ประเพณีของพระธุดงค์ผู้มุ่งต่อความหลุดพ้นให้ฟังว่า “ธุดงค์วัตรต่างๆ ควรรักษา ให้ถูกต้องตามที่พระพุทธองค์ประทานไว้อย่าให้เคลื่อนคลาด และยกธุดงค์วัตร สมัยที่ท่านพาหมู่คณะปฏิบัติเวลามีชีวิตอยู่ขึ้นแสดงซ้ำอีกเพื่อความแน่ใจว่าที่ผมพา หมู่คณะดำเนินตลอดวันสิ้นอายุของผม ก็เป็นธุดงค์วัตรที่แน่ใจอยู่แล้วไม่มีสงสัย จึงควรเป็นที่ลงใจและปฏิบัติตามด้วยความเอาใจใส่ และอย่าเพิ่งเข้าใจว่าศาสนา เป็นสมบัติของพระพุทธเจ้าและเป็นสมบัติของพระสาวกองค์หนึ่งองค์ใด แต่เป็น สมบัติของผู้รักใคร่สนใจปฏิบัติทุกๆ คนที่มุ่งประโยชน์จากศาสนา พระพุทธเจ้าและ พระสาวกทั้งหลายท่านไม่ทรงมีส่วนอะไรกับศาสนาที่ประทานไว้สำหรับโลกเลย อย่าไปเข้าใจว่าพระองค์และสาวกทั้งหลายจะพลอยมีส่วนดีและมัวหมองไปด้วย จะปฏิบัติผิดหรือถูกประการใดก็เป็นเรื่องของเราเป็นรายๆ ไป มิได้เกี่ยวกับ พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย ท่านมาปฏิบัติอยู่ที่นี่ก็เป็นความมุ่งหมายของท่าน โดยเฉพาะ การปฏิบัติผิดหรือถูกจึงเป็นเรื่องของท่านเองโดยเฉพาะเช่นกัน ฉะนั้น จึงทำความระมัดระวังการปฏิบัติเพื่อความอยู่สบายในทิฏฐธรรม

ท่านเองก็กำลังจะเป็นอาจารย์ของคนจำนวนมาก จึงควรทำรุธหมายที่ถูกต้อง ดึงามไว้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลัง ผู้ดำเนินตามจะไม่ผิดหวัง ความเป็นอาจารย์คนนั้นสำคัญมาก จึงควรพิจารณาด้วยดี อาจารย์ผิดเพียงคนเดียว อาจพาให้คนอื่น ๆ ผิดไปด้วยเป็นจำนวนมากมาย อาจารย์ทำถูกเพียงคนเดียว ก็สามารถนำผู้อื่นให้ถูกด้วยไม่มีประมาณเช่นเดียวกัน ท่านควรพิจารณาเกี่ยวกับ ความเป็นอาจารย์ของคนจำนวนมากให้รอบคอบเพื่อคนอื่นจะมีทางเดินโดยสะดวก ราบรื่นไม่ผิดพลาดเพราะความยึดเราเป็นอาจารย์สั่งสอน คำว่า “อาจารย์” ก็คือ ผู้ฝึกสอนหรืออบรมกิริยาความเคลื่อนไหวที่แสดงออกแต่ละอาการ ควรให้ผู้อาศัย ยึดเป็นหลักดำเนินได้ ไม่เป็นกิริยาที่แสดงออกจากความผิดพลาด เพราะขาดการ พิจารณาไตร่ตรองก่อนแสดงออกมา พระพุทธเจ้าที่ว่าทรงเป็นศาสดาสอนโลกนั้น มิได้เป็นศาสดาเพียงเวลาแสดงธรรมให้พุทธบริษัทฟังเท่านั้น แต่ทรงเป็นศาสดา ของโลกอยู่ทุกอิริยาบถ ทรงสืบทอดศาสนาคือนอนตะแคงข้างขวาก็ดี ประทับนั่งก็ดี

ประทับยืนก็ดี เสด็จไปในที่ต่างๆ แม้ที่สุดเสด็จภายในวัดก็ดี ล้วนเป็นศาสดาประจำ พระอาการอยู่ทุกๆ อิริยาบถ พระองค์ไม่ทรงทำให้ผิดพลาดจากความเป็นศาสดาเลย ผู้มีสติปัญญาชอบวินิจฉัยไตร่ตรองอยู่แล้ว ย่อมยึดเป็นคติตัวอย่างเครื่องพรัาสอนตน ได้ทุกๆ พระอาการที่ทรงเคลื่อนไหว อย่าเข้าใจว่าพระองค์จะทรงปล่อยปละมรรยาทเหมือนโลกทั้งหลายที่ชอบทำกิริยาต่างๆ จากคนๆ เดียวในสถานที่ต่างๆ อยู่ที่หนึ่งประพฤติดัวอย่างหนึ่ง ไปอยู่ที่หนึ่งประพฤติดัวอีกอย่างหนึ่ง ไปอยู่ในที่อีกแห่งหนึ่งแสดงกิริยาอาการอย่างหนึ่ง เป็นลักษณะเปรตผี ทั้งเป็นคนดีทั้งเป็นคนชั่ว ทั่วทุกทิศไม่มีประมาณให้พอยึดเป็นหลักได้ทั้งตัวเองและผู้อื่น

ส่วนพระพุทธเจ้ามิได้เป็นอย่างไรโลกดั่งกล่าวมา แต่ทรงเป็นศาสดาอยู่ทุก พระอิริยาบถตลอดวันนิพพาน แต่ละพระอาการที่แสดงออกทรงมีศาสดาประจำมิได้ บกพร่องเลย ใครจะยึดเป็นสรณะคือหลักพึ่งพิงเพื่อดำเนินตามเมื่อไรก็ได้เมื่อนั้น โดยไม่เลือกว่าเป็นพระอิริยาบถหรือพระอาการใด จึงสมพระนามว่าเป็นศาสดาของโลกทั้งสาม แม้ขณะจะเสด็จนิพพานก็ทรงสีหไสยาสน์นิพพาน มิได้นอนทิ้งเนื้อทิ้งตัวกลัวความตายร้ายมนต์ปนเพื่อไปต่างๆ ดังที่โลกเป็นกันมาประจำแผ่นดิน แต่ทรงสีหไสยาสน์นิพพาน ส่วนพระทัยก็ทรงทำหน้าที่นิพพานอย่างองอาจกล้าหาญราวกับ จะทรงพระชนม์อยู่กับโลกตั้งกับตั้งกัลป์ ความจริงคือทรงประกาศความเป็นศาสดาของโลกในวาระสุดท้ายด้วยการเข้าฌานและนิโรธสมาบัติ ทรงถอยเข้าถอยออกจนควรแก่กาลแล้วจึงเสด็จปรินิพพานไปแบบศาสดาโดยสมบูรณ์ ไม่ทรงเยื่อใยกับสิ่งใดๆ ในสามภพ นั้นแลศาสดาของโลกทั้งสาม ท่านทรงทำตัวอย่างเป็นแบบฉบับของโลกตลอดมาแต่ขณะตรัสรู้จนวันเสด็จปรินิพพาน ไม่ทรงลดละพระอาการใดๆ จากความเป็นศาสดาให้เป็นกิริยาอย่างคนสามัญธรรมดาทำกัน ทรงปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์จนวาระสุดท้าย จึงควรน้อมนำตัวอย่างของศาสดามาปฏิบัติดำเนิน แม้ไม่สมบูรณ์ตามแบบศาสดาทุกๆ กระเบียด แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ของลูกศิษย์ที่มีครูสั่งสอนบ้าง ไม่เคว้งคว้างเหมือนเรือที่ลอยลำอยู่กลางทะเลซึ่งมีพายุลัดไม้ได้ทอดสมอ การปฏิบัติของนักบวชที่ไม่มีหลักยึดอย่างถูกต้องตายตัวนั้น ย่อมไม่มีจุดหมายว่าจะถึงฝั่งแห่งความปลอดภัยหรือจะเป็นอันตรายด้วยภัยต่างๆ ไม่มีอะไร

เป็นเครื่องตัดสินใจได้เช่นเดียวกับเรือไม่มีหางเสือบังคับ ย่อมไม่สามารถแล่นไปถึงที่หมายได้และยังอาจลอยไปตามกระแสน้ำและเป็นอันตรายได้อย่างง่ายดาย ฉะนั้นหลักธรรมวินัยมีจุดประสงค์เป็นต้น คือหางเสือของการปฏิบัติเพื่อให้ถึงที่ปลอดภัย จงยึดให้มั่นคง อย่าโยกคลอนวันไหน ผู้คอยดำเนินตามซึ่งมีจำนวนมากที่ยึดเรา เป็นเหยียงอย่างจะเหลวไหลไปตาม

จุดประสงค์คือปฏิบัติอันตรงแนวไปสู่จุดหมายโดยไม่มีปฏิบัติใดเสมอเหมือนขอแต่ผู้ปฏิบัติจงใช้สติปัญญา ศรัทธา ความเพียรพยายามดำเนินตามเถิด ธรรมที่มุ่งหวังย่อมอยู่ในวิสัยของจุดประสงค์ที่ประทานไว้ จะพาให้เข้าถึงอย่างไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ กิดขวางได้ เพราะจุดประสงค์เป็นทางเดียวที่พาให้พ้นทุกข์ไม่เป็นอย่างอื่น จึงไม่ควรทำความเคลือบแคลงสงสัย และธรรมนี้เป็นที่รวมปฏิบัติเครื่องดำเนินเข้าสู่ความดับทุกข์ทั้งหลายด้วย พระที่มีความรักชอบในจุดประสงค์คือผู้มีความรักชอบและจงรักภักดีต่อพระศาสดาผู้เป็นบรมครู พระผู้มีจุดประสงค์เป็นเครื่องดำเนินคือผู้มีฝั่งมีฝา มีศาสดาเป็นสรณะในอิริยาบถทั้งปวง อยู่ที่ใดไปที่ใดมีธรรมคอยคุ้มครองรักษาแทนศาสดา ไม่ว่าเหวไร่ร้อนคลอนแคลน มีหลักใจเป็นหลักธรรม มีหลักธรรมเป็นดวงใจ หายใจเข้าหายใจออกเป็นธรรมและกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจ ผู้นี้คือผู้มีราตรีเดียวอยู่กับธรรม ไม่หวั่นไหวเอนเอียง สำหรับท่านเองไม่มีอะไรวิตกกังวล แต่ผู้เกี่ยวเนื่องกับท่านมีมากมาย จึงควรเป็นห่วงห่มุ่คณะและประชาชนที่คอยเดินตามหลังบ้าง เขาจะได้มีความอบอุ่นในปฏิบัติที่ยึดจากท่านไปเป็นเครื่องดำเนินว่าเป็นความถูกต้องแม่นยำไม่มีผิดพลาดดังนี้” ท่านสอนผม

ท่านเล่าว่า เพียงนอนตื่นผิดเวลาบ้างเล็กน้อย ท่านพระอาจารย์มั่นยังมาเตือนว่า “อย่าเชื่อตัวเองยิ่งกว่าธรรมตัวเองคือวิภูฏะ ธาตุชั้นดีเป็นผลของวิภูฏะมาดั้งเดิม ควรอนุโลมให้เขาเท่าที่อนุโลมได้ อย่าปล่อยตามชั้นจันเกินไป ผิดวิสัยของพระที่เป็นเพศไม่หนึ่งนอนใจ การหลับนอนของนักปราชญ์ ท่านเพียงเพื่อบรรเทาธาตุชั้นดีไปชั่วระยะเท่านั้น ไม่ได้หวังความสุขความสำราญอะไรจากการระงับความอ่อนเพลียทางธาตุชั้นดีนั้นเลย พระนอนตามแบบพระจริง ๆ ต้องระวังตัวเพื่อจะตื่นเหมือนแม่เนื้อนอน ซึ่งมีสติระวังตัวดีกว่าปกติเวลาที่ียวหากิน คำว่าจำวัด ก็คือความระวัง

ตั้งสติหมายใจจะลูกตามเวลาที่กำหนดไว้ตอนก่อนนอน มิได้นอนแบบขายทอดตลาด
ดั่งสินค้าที่หมดราคาแล้วตามแต่ลูกค้าจะให้ในราคาเท่าไรตามความพอใจของตน
พระที่นอนปล่อยตัวตามใจชอบมิใช่พระศากยบุตรพุทธบริษัท ผู้รักษาศาสนาให้เจริญ
ในตนและผู้อื่น แต่เป็นพระประเภทขายทอดตลาดตามยถากรรม จะตีราคาเอาเอง
การจำวัดของพระที่มีศีลวัตร ธรรมวัตร ต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์บังคับตัวในเวลา
ก่อนหลับ และระวังตัวอยู่ตามวิสัยของพระผู้กำลังจำวัดคือหลับนอน พอรู้สึกตัวต้อง
รีบลุกขึ้นทันที ไม่ซ้ซาก อันเป็นลักษณะคนขี้เกียจ นอนตื่นสาย และตายจมอยู่ใน
ความประมาทไม่มีวันรู้สึกตัว การนอนแบบนี้เป็นลัทธิของสัตว์ตัวไม่มีความหมายใน
ชีวิตของตัว และเป็นนิสัยของคนเกียจคร้านผลาญสมบัติ ไม่มีมืองเงยขึ้นมาได้ ไม่ใช่
ทางของศาสนา จึงไม่ควรส่งเสริม จะกลายเป็นกาฝากขึ้นมาในวงศาสนาและพระอุคตค์
ทั้งหลาย ซึ่งเป็นเรื่องทำลายตัวเอง ดังกาฝากทำลายต้นไม้ที่มันอาศัยนั้นแล

ท่านควรขบคิดคำว่า **จำวัด** กับคำว่า **นอน** ซึ่งเป็นคำทั่วๆ ไปเทียบกันดู จะเห็น
ว่าผิดกันและมีความหมายต่างกันอยู่มาก ระหว่างคำว่า **จำวัด** ของพระศากยบุตร
กับคำว่า **นอน** ของคนและสัตว์ทั่วไป ดังนั้นความรู้สึกของพระศากยบุตรที่จะปลงใจ
จำวัดแต่ละครั้งจึงควรมีความสำคัญติดตัวในขณะนั้นและเวลาอื่นๆ จะสมชื่อว่า
ผู้ปกครองสติ ผู้มีปัญญาคิดอ่านไตร่ตรองในทุกกรณี ไม่สักว่าคิด สักว่าพูด สักว่าทำ
สักว่านอน สักว่าตื่น สักว่าฉัน สักว่าอิม สักว่ายีน สักว่าเดิน สักว่านั่ง สักว่าเป็นอาการ
ปล่อยตัวเกินเพศเกินภูมิของพระศากยบุตรที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

ในวงปฏิบัติโดยมากมักเข้าใจกันว่า พระพุทธเจ้าและสาวกอรหันต์ทั้งหลาย
นิพพานไปแล้ว สาบสูญไปแล้ว ไม่มีความหมายอะไรเกี่ยวกับท่านและตนเอง
เสียแล้ว ก็พระธรรมอันเป็นฝ่ายเหตุที่สอนกันให้ปฏิบัติอยู่เวลานี้ เป็นธรรมของ
ท่านผู้ใดขุดค้นขึ้นมาให้โลกได้เห็นและได้ปฏิบัติตามเล่า? และพระธรรมตั้งตัวอยู่
ได้อย่างไร ทำไมจึงไม่สาบสูญไปด้วยเล่า? ความจริง พุทธะกับสังฆะ ก็คือใจ
ดวงบริสุทธิ์ที่พ้นวิสัยแห่งความตายและความสาบสูญอยู่แล้วโดยธรรมชาติ จะให้
ตายให้สาบสูญให้หมดความหมายไปได้อย่างไรเมื่อธรรมชาตินั้นมิได้เป็นไปกับ
สมมุติ มิได้อยู่ใต้อำนาจแห่งความตาย มิได้อยู่ใต้อำนาจแห่งความสาบสูญ มิได้

อยู่ใต้อำนาจแห่งการหมดความหมายใดๆ พุทธะจึงคือพุทธะอยู่โดยดี ธรรมะจึงคือธรรมะอยู่โดยดี และสังฆะจึงคือสังฆะอยู่โดยดี มิได้สิ้นสะเทือนไปกับความสำคัญใดๆ แห่งสมมุติที่เสกสรรทำลายให้เป็นไปตามอำนาจของตนฉะนั้น การปฏิบัติด้วยธัมมานุธรรมะจึงเป็นเหมือนเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ตลอดเวลาที่มีธัมมานุธรรมะภายในใจ เพราะการรู้พุทธะ ธรรมะ สังฆะ โดยหลักกรรมชาติจำต้องรู้ขึ้นที่ใจซึ่งเป็นที่สถิตแห่งธรรมอย่างเหมาะสมที่สุดส่วน ไม่มีภาชนะใดยิ่งไปกว่าดังนี้”

นี่เป็นโอวาทที่ท่านอาจารย์มั่นมาเตือนท่านในสมาธิภาวนา ในเวลาท่านเห็นว่า หลวงปู่ขาวอาจทำอะไรผิดพลาดไปบ้าง เช่น การปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนไม่ถูกไม่สนิทกับธรรมเป็นบางข้อหรือบางประการ และการจำวัดตื่นผิดเวลา ความจริงท่านว่าท่านอาจารย์มั่นมิได้เตือนด้วยความมั่นใจว่าท่านทำผิดโดยถ่ายเดียว แต่ท่านเตือนโดยเห็นว่าหลวงปู่ขาวจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับหมู่คณะ ทั้งพระเณรและประชาชนจำนวนมากในวาระต่อไป ท่านจึงเตือนไว้เพื่อหลวงปู่ขาวจะได้ตระหนักในข้อวัตรต่างๆ ต่อไปด้วยความเข้มแข็ง เพื่อถ่ายทอดแก่บรรดาประชาชนพระเณรที่มาอาศัยพึ่งร่มเงาจะได้ของดีไปประดับตัว ดังองค์ท่านอาจารย์มั่นเคยพาหมู่คณะดำเนินมาแล้ว ท่านว่าการวางบริหาร เช่น บาดร กาน้ำ สบง จีวร หรือบริหารอื่นๆ ที่ใช้ในสำนัก ต้องวางหรือเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น ผ้าเช็ดเท้า เป็นต้น ถ้าเห็นไม่สะอาดควรแก่การใช้สอย ต้องเก็บไปซักฟอกให้สะอาดจึงนำมาใช้อีก หลังจากใช้แล้วต้องพับเก็บไว้เป็นที่เป็นฐาน ไม่ทิ้งระเกะระกะ ถ้าวันใดเกิดเปลวขึ้นมาเพราะธูระอย่างอื่นมาแทรก พอตกกลางคืน เวลาทำสมาธิภาวนาจะปรากฏเห็นท่านอาจารย์มั่นมาเตือนและแสดงธรรมให้ฟังจนได้

ท่านพักอยู่ถ้ำดังกล่าวในพรรษานั้นเพียงองค์เดียว กลางคืนจะปรากฏท่านอาจารย์มั่นมาเยี่ยมเสมอโดยทางนิมิตภาวนา แม้กลางวันเจียบๆ เวลานั้นภาวนาในบางวันยังเห็นท่านมาเยี่ยมเช่นเดียวกับกลางคืน ท่านว่าท่านสนุกเรียนถามปัญหาต่างๆ กับท่านจนเป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้ง เพราะท่านอธิบายแก้ปัญหาค่อนข้างคล่องแคล่วว่องไวมากและได้ความชัดเจนหายสงสัยทุกๆ ข้อไป ปัญหาบางอย่างเพียงแต่รำพึงสงสัยตามกำลังโดยมิได้นึกถึงท่านเลย พอตกกลางคืนเข้าที่ภาวนา ท่านก็มาอธิบาย

ให้ฟังเสียแล้ว โดยยกข้อที่เราสงสัยขึ้นอธิบายให้เราฟังราวกับได้เรียนท่านไว้แล้ว ท่านว่าแปลกและอัศจรรย์มาก แต่พูดให้ใครฟังไม่ได้ เดี่ยวเขาหาว่าเป็นกรรมฐานบ้า แต่ธรรมเครื่องแก้กิเลสชนิดต่างๆ โดยมากย่อมเกิดจากทางสมาธิภาวนาโดยลำพัง และเกิดจากทางนิมิต มีท่านอาจารย์มั่นเป็นต้น มาเตือนให้อุบายและแสดงธรรม สั่งสอนโดยสม่ำเสมอ อันเป็นการส่งเสริมสติปัญญาให้คิดอ่านไตร่ตรองมิให้ประมาท

ท่านว่าพรรษาที่จำอยู่ในถ้ำแห่งดงหนานป่าเปลี่ยวนี้ทำให้เกิดอุบายต่างๆ ที่แสดงขึ้นทั้งภายในภายนอกมาตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน ผิดที่ทั้งหลาย อยู่มาก เป็นผู้มึนราตรีเดียวด้วยความรื่นเริงอยู่กับธรรมในอิริยาบถต่างๆ ยืน เดิน นั่ง นอน เต็มไปด้วยธรรมปฏิบัติ ระหว่างสันติธรรมที่มีเป็นฐานเดิมประจำความบริสุทธิ์ใจ และธรรมประเภทต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาสัมผัสกับใจ แล้วแสดงความหมายไปในแง่ต่างๆ กัน ทำให้กายและจิตชุ่มชื้นรื่นเริงเหมือนต้นไม้ที่ได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยปุ๋ย และน้ำ มีอากาศเป็นที่เหมาะสม คอยขโลมให้ลำต้นกิ่งก้านสาขาดอกใบของมัน สดชื่นอยู่ตลอดเวลาฉะนั้น ท่านว่าคนเราเมื่อจิตมีราตรีเดียวกับธรรมความสงบ ร่มเย็น ไม่ว่าจะรุ่นชุนมัวมั่วสุขกับสิ่งใดแล้ว ก็มีความสุขอยู่ในโลกแห่งชั้นนี้เอง ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนหาความสุขในที่อื่นภพอื่นซึ่งเป็นการวาดภาพหลอกตัวเอง ให้เกิดความทะเยอทะยานเสริมต้นหาสมุทัยอันเป็นเชื้อแห่งทุกข์เข้ามาเผาผลาญตัวเองให้เกิดความทุกข์ลำบากไปเปล่าๆ เพราะความสุขที่รู้้อยู่เห็นอยู่เป็นอยู่กับใจนั้นเป็นความสุขที่พอกับตัวแล้ว โลกนี้ทั้งโลกและโลกอื่นๆ ไม่มีประมาณ ในสงสารราวกับไม่มีอยู่ สิ่งที่มีและเด่นชัดประจักษ์ก็คือใจกับธรรมที่ปรากฏ ครอบโลกธาตุไม่มีขอบเขตเหตุผลพอจะนำมาเทียบมาวัดได้ เพราะจิตกับ อัศจรรย์ธรรมที่ครองกันอยู่มิใช่สมมุติ จึงไม่เป็นอย่างจะนำมาเทียบกัน

พอออกพรรษาแล้ว คณะศรัทธาญาติโยมที่เคยอุปฐากรักษาท่านก็พากันไป อารานานิมนต์ท่านลงมา และอารานาท่านให้โปรดเมตตาสั่งสอนตามหมู่บ้านแถบ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ท่านจำต้องลงมาทั้งที่อาลัยเสียดายสถานที่แห่งนั้น ไม่คิดจะจากไปไหนง่าย ๆ เมื่อลงมาอบรมสั่งสอนชาวบ้านพอสมควรแล้ว ได้โอกาสท่านก็ออกเที่ยวรุดงกรรมฐานไปตามอัธยาศัย โดยข้ามไปทางฝั่งแม่น้ำโขง

ของประเทศลาวบ้าง ข้ามาฝั่งไทยเราบ้าง แล้วเที่ยวบำเพ็ญอยู่แถบอำเภอ บึงกาฬ อำเภอโพธิ์ชัย ซึ่งมีป่ามีเขามาก ที่นั่นเรียกว่าดงหม้อทอง และมีทำเลดี เหมาะกับการบำเพ็ญอยู่หลายแห่ง มีหมู่บ้านที่ไปตั้งใหม่อยู่ไม่กี่หลังคาเรือน เขาอาราธนาท่านให้อยู่จำพรรษาเพื่อโปรดเขา ซึ่งเป็นสถานที่สงบกับอภัยาคัย ท่านจึงตกลงจำพรรษาที่นั่น

ตอนท่านพักบำเพ็ญธรรมอยู่ในภูเขาเขตอำเภอโพธิ์ชัยนั้น ท่านว่าท่าน เพลิดเพลินรื่นเริงไปกับสัตว์ป่าชนิดต่างๆ ด้วยความเมตตาเขามาก มีไก่ป่า ไก่ฟ้า นกนานาชนิด มินกเงือก นกยูง เป็นต้น และเม่น อีเห็น อีแก้ง หมู กวาง ลิง ค่าง บ่าง ชะนี หมาป่า เสือโคร่ง เสือดาว ช้าง กระต๊อง วัวแดง ซึ่งแต่ละชนิดมีมากมายผิดกับ ที่ทั้งหลาย เที่ยวมาเป็นฝูงๆ ไหลงๆ ทั้งกลางวันกลางคืนจะได้ยินเสียงสัตว์เหล่านั้น ส่งเสียงร้องลั่นสนั่นป่าตามวาระของเขาอยู่เสมอ บางวันเวลาออกไปปัญหาตาก็ยัง พบเสือโคร่งใหญ่เดินฉากหน้าท่านไปอย่างสวยงามน่าดูโดยไม่ห่างไกลท่านเลย ด้วยความมองอาจและสง่าผ่าเผยตามนิสัยของมัน ท่านว่าขณะที่มันเดินฉากหน้า ท่านไป ซึ่งเป็นที่โล่งพอสมควร ดูการก้าวเดินของมันรู้สึกสวยงามมาก ขณะที่พบกัน ที่แรก มันชำเลืองดูท่านนิดเดียวก็เดินต่อไปโดยไม่มองกลับมาดูท่านอีกเลย ดูลักษณะท่าทางมันก็ไม่กลัวท่านนัก แต่อาจจะวังตัวอยู่ภายในตามนิสัยของสัตว์ที่มีสติดีและมีความระวังตัวไม่ค่อยพลั้งเผลอให้กับอะไรง่าย ๆ เฉพาะท่านเองก็ไม่ นึกกลัวมัน เพราะเคยได้เห็นมันมาบ้าง และเคยได้ยินเสียงมันอยู่เสมอจนชินชาไป เสียแล้วเวลาพักอยู่ในที่ต่าง ๆ เรื่อยมา ซึ่งโดยมากมักมีสัตว์พรรคนี้ประจำอยู่เสมอ ในที่บำเพ็ญนั้นๆ จึงไม่นึกกลัว

คืนวันหนึ่ง ท่านกำลังนั่งอบรมกรรมฐานแก่พระที่จำพรรษาด้วยกันราว สามสี่องค์ ท่านว่าได้ยินเสียงนกร้องโตนสามตัวลวดลวดดั่งกระหึ่มๆ ขึ้นข้างๆ บริเวณที่พักแห่งละตัว จากนั้นก็ได้ยินเสียงคำรามขู่เข็ญกันบ้าง เสียงกัดกันบ้าง แล้วก็เงียบหายไป เดียวก็ได้ยินเสียงขู่เข็ญและกัดกันขึ้นอีกข้างๆ ที่พักนั้นแล ที่แรก ได้ยินเสียงมันเล่นและกัดกันอยู่ข้างนอกบริเวณที่พัก นึกว่าจะพากันหนีไปที่อื่น หายเงียบไปแล้ว เพราะเสียงสงบเงียบไปพักหนึ่ง แต่ที่ไหนได้ จากการหายเงียบไป

ได้พักหนึ่งเท่านั้น ประมาณสามทุ่มก็ชักชวนกันเข้ามาอยู่ใต้ถุนบรรณศาลาเล็กๆ ที่พระกำลังนั่งสมาธิฟังการอบรมธรรมอยู่ ซึ่งสูงประมาณเมตรกว่านิดหน่อยเท่านั้น และส่งเสียงกระหึ่มคำรามและกัดกันอยู่ใต้ถุนศาลาเล็กๆ นั้น จนท่านต้องตะโกนบอกว่า

“เฮ้ย สามสหาย อย่าพากันส่งเสียงอ้ออึ้งนักซิ พระท่านกำลังเทศน์และฟังธรรมกัน เดี่ยวเป็นบาปตกนรกหลุมฉิบหายกันหมดนะ จะว่าไม่บอก เพราะที่นี้ไม่ใช่ที่เอ็ดตะโร โยเฮกันนี่นา จงพากันไปเที่ยวร้องครางที่อื่น ที่นี้เป็นวัดของพระที่ท่านชอบความสงบ ไม่เหมือนพวกแก ไปเสีย พากันไปร้องที่อื่นตามสบาย ไม่มีใครไปยุ่งกับพวกแกหรอก ที่นี้เป็นที่พระท่านอยู่บำเพ็ญธรรม ท่านจึงห้ามไม่ให้พวกแกส่งเสียงอ้ออึ้งนัก”

พอได้ยินเสียงพระท่านร้องบอก ก็พากันสงบอารมณ์ไปพักหนึ่ง แต่ยังพอได้ยินเสียงเกี้ยวพาราสีกันซุบซิบอ้ออึ้งเบาๆ อยู่ใต้ถุนศาลา อันเป็นลักษณะบอกกันว่า พวกเราอย่าส่งเสียงดังกันนักซิ พระท่านรำคาญและร้องบอกมานั้นไงละ ทำเสียงเบาๆ หน่อยเถอะเพื่อน เดี่ยวเป็นบาปซึกกลากขึ้นหัวนะ แล้วก็หยุดไปพักหนึ่ง ต่อไปก็มีเสียงครวญครางและกัดกันขึ้นอีก ไม่ยอมหนีไปที่อื่นตามคำท่านบอก และพากันเหมาใต้ถุนบรรณศาลาเป็นที่เล่นสนุกกันตั้งแต่หัวค่ำจนสองยาม พระที่นั่งทำสมาธิภาวนากันบนศาลาหลังจากฟังการอบรมธรรมแล้ว ก็ทำด้วยความไม่สนใจเพราะกลัวเสือจะพากันโอดขึ้นมาจากภูเขาด้านนั้น เนื่องจากขณะนั้นเสือโคร่งใหญ่สามตัวก็ยังส่งเสียงขู่เข็ญคำรามและกัดกันอยู่ใต้ถุนศาลานั้นด้วย จนถึงหกทุ่มจึงเลิกจากกันไป พระก็ลงไปที่พักของตน เสือก็เข้าป่าไป

คืนนั้นเป็นความประหลาดเป็นพิเศษนับแต่เที่ยวธุดงค์กรรมฐานมาหลายปี และเคยเที่ยวไปสถานที่ต่างๆ หลายแห่งหนตำบลหมู่บ้านและป่าเขาต่างๆ มากต่อมาก แต่ไม่เคยมีสัตว์เลื้อมาตีสนิทมิตรรักกับพระราวกับเคยเป็นเพื่อนสนิทมิตรสหายผู้ฝากเป็นฝากตายกันมานาน เพิ่งมาพบในคืนวันนั้นเอง ตามปกติเสือเป็นสัตว์กลัวคนตามสัญชาตญาณ แม้จะเป็นสัตว์ที่มีอำนาจทำให้คนขยาดครั่นคร้ามอยู่บ้างกว่าสัตว์อื่นๆ แต่เสือยอมกลัวและหลบซ่อนคนมากกว่าคนจะกลัวเสือและหาที่หลบซ่อน

แต่เสือสามตัวนี้นอกจากไม่กลัวคนแล้ว ยังพากันมาแอบยึดเอาใต้ถุนศาลาหลังเล็กที่พระยังชุมนุมกันอยู่ข้างบนเป็นที่เล่นสนุกโดยไม่คิดกลัวพระซึ่งเป็นคนเหมือนมนุษย์ทั้งหลายเลย จึงเป็นเรื่องอัศจรรย์ที่สัตว์ไม่เคยรู้เรื่องกับศีลธรรมเหมือนมนุษย์ทั้งหลาย แต่กิริยาที่เขามาตีสนิทสนมกับพระนั้นราวกับเขาก็เป็นผู้หนึ่งที่ทราบศีลธรรมดี และปฏิบัติศีลธรรมเช่นเดียวกับมนุษย์ทั้งหลายด้วย จึงไม่แสดงท่าทางให้พระท่านกลัว นอกจากเขาแสดงต่อพวกเขาเอง ซึ่งก็ทราบกิริยาท่าทางของกันและกันอยู่แล้วท่านว่า ฟังท่านเล่าแล้วขงลูก กลัวบ้างอยู่คนเดียวทั้งที่เรื่องก็ผ่านไปนานแล้ว เรื่องของคนไม่เป็นท่าก็เป็นอย่างนี้เอง แม้ท่านแสดงเรื่องต่างๆ อันเป็นคติธรรมให้ฟังก็ตาม แต่คนไม่เป็นท่าย่อมไม่ยอมฟังเพื่อยึดเป็นคติได้เลย แต่จะดันไปเฉพาะเส้นทางสายไม่เป็นท่าของตนนั่นแล ดังผู้เขียนแสดงความกลัวที่น่าอับอายต่อหน้าท่านในเวลาฟังคำบอกเล่านั้นแล นอกจากนั้นยังมาประกาศขายความซี้ซลาดของตัวเองในหนังสือให้ท่านผู้อ่านหัวเราะเข้าอีก ซึ่งนับว่าเลวพอใช้ อ่านแล้วกรุณาระวังอย่าให้เรื่องทำนองนี้แทรกสิงเข้าไปสู่จิตใจได้ จะกลายเป็นคนซี้ซลาดไม่เป็นท่าไปอีกหลายคน

ท่านเล่าว่าคืนวันนั้นพระที่นั่งฟังการอบรมและทำสมาธิภาวนาต่อไปหลังจากการอบรมแล้ว ต่างมีความตื่นเต้นตกใจและตาตั้งหูกางไปตามๆ กัน ที่ได้ยินอาจารย์ใหญ่ทั้งสามตัวมาให้การอบรมช่วยท่านอาจารย์อยู่ที่ใต้ถุนในลักษณะแผลงฤทธิ์เจือกับความสนุกของเขา ทำเอาพระนั่งภาวนากลับตัวแข็งไปตามๆ กัน จิตไม่อาจสงบไปนอกกลุ่มนอกทางได้ เพราะกลัวอาจารย์ใหญ่ทั้งสามจะพากันโดดขึ้นมาให้โอบาทบนศาลาเล็กด้วยท่าทางต่างๆ แต่ก็ดีและน่าชมสัตว์สามตัวที่ไม่แสดงโลดโผนเกินกว่าเหตุ อุดริโดดขึ้นบนศาลาในเวลานั้น ยังรู้จักฐานะของตัวเองของท่านบ้าง ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ยันควรแก่ภาวะของตน แสดงเพียงเบาๆ พอหอมปากหอมคอแล้วก็เลิกรากันไป นับแต่วันนั้นผ่านไปแล้วก็ไม่เห็นเขากลับมาอีกเลย

ส่วนสถานที่และบริเวณที่พระอาศัยอยู่นั้น ก็คือทำเลที่เยวของสัตว์จำพวกนี้และสัตว์อื่นๆ เราดี ๆ นี้เอง ไม่เว้นแต่ละคืนต้องมีจำพวกใดจำพวกหนึ่งเข้ามาจนได้ เพราะที่นั่นเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทุกจำพวก เนื่องจากป่าและเขาแถบนั้น

กว้างขวางมาก คนเดินผ่านเป็นวันๆ ก็ไม่พ้น สัตว์ชนิดต่างๆ ดังที่เขียนผ่านมามีมาก พวกช้างเป็นโขลงๆ หมูป่าเป็นฝูงๆ ซึ่งแต่ละโขลงละฝูงมีจำนวนมากมาย และไม่สู้จะกลัวผู้คนมากนัก

ปีท่านจำพรรษาที่นั่น อุบายต่างๆ เกิดขึ้นโดยสม่ำเสมอ และต้องคอยเตือนพระเสมอไม่ให้ประมาทในการรักษาอุตุคงวัตร เพราะอยู่ในท่ามกลางสิ่งทีควรระวังหลายอย่างต่างๆ กัน โดยอาศัยอุตุคงวัตรเป็นเส้นชีวิตจิตใจ มีธรรมวินัยเป็นที่ฝากเป็นฝากตายใจจึงอยู่เป็นสุข ไม่หวาดเสียวสะดุ้งกลัวต่างๆ การขบฉันก็น้อยเพียงเหยียวยาธาตุชั้นธูปวันๆ เท่านั้น เพราะศรัทธาญาติโยมมีน้อยและเป็นบ้านเพิ่งตั้งใหม่มีไม่กี่หลังคาเรือน ยังไม่เป็นหลักฐานมั่นคง และเป็นความมุ่งหมายของท่านผู้หนักแน่นในธรรมะจึงพึงฝึกฝนอดทนเพื่อธรรมความอยู่สบายทางภายใน จึงไม่กังวลที่อยู่อาศัย อาหารบิณฑบาต ให้มากไปอันจะเป็นอุปสรรคต่อความเพียร ยาแก้ไขก็ถือความอดทนต่อสู้ด้วยความเพียรทางสมาธิภาวนา โดยถือเอาสัตว์ป่าชนิดต่างๆ เป็นเพื่อน และสักขีพยานว่าเขาก็มิได้เกิดมากับทุกข์ยาชนิดต่างๆ และตลอดที่โรงพยาบาลมีหมอและนางพยาบาลคอยรักษาผดุงครรภ์ แต่เขายังเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ สืบต่อกันมาได้เต็มป่าเต็มเขา โดยไม่แสดงความโศกเศร้าเสียใจว่าตนขาดการบำรุงรักษาด้วยหมอด້วยยาและนางพยาบาล ตลอดเครื่องบำรุงต่างๆ ส่วนพระเป็นมนุษย์ชาติและเป็นศากยบุตรพุทธชาติศาสดาองค์คือพระนามสะเทือนทั่วไตรภพว่าเป็นผู้ทรงเรียนจบคัมภีร์ไตรภูมิ ด้วยพระขันติวิริยะ พระปัญญาปรีชาสามารถในทุกทาง ไม่มีคำว่าจนตรอกอ่อนแอท้อถอย แต่พระเราจะมาถอยหลังหลั่งน้ำตาเพราะความทุกข์ลำบากเพียงการเจ็บไข้ได้ป่วยอันเป็นของธรรมดาแห่งชั้นธเท่านี้ ก็ต้องเป็นผู้ขาดทุนล้มจมจะนำตนและศาสนาไปไม่ตลอด นอกจากต้องเป็นผู้อาจหาญอดทนต่อสภาพความเป็นความเป็นความล้มสลับทั้งหลายด้วยสติปัญญาหยั่งทราบไปตามเหตุการณ์ที่มาเกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่มีทางเพื่อเอาตัวรอดหวังรอดในที่ปลอดภัยได้จิตเมื่อได้รับการอบรมในทางที่ถูกต้องมีความรื่นเริงในธรรม พอใจประคองตนไปตามวิถีแห่งมรรคและผล ไม่มีการปลิกแวง ไม่สร้างความอับจนไว้ทับถมตัวเอง ปฏิบัติทำสม่ำเสมอ ไม่ท้อถอยน้อยใจว่าตนขาดที่พึ่งทั้งภายนอกภายใน

มีใจกับธรรมเป็นเครื่องขลุ่ยลมหล่อเลี้ยงให้เกิดความอบอุ่นเย็นใจ อยู่ที่ใดไปที่ใด ก็เป็นสุขโตแบบลูกศิษย์ตถาคต ไม่แสดงความอดอยากขาดแคลนในทางใจ พระอุดมคุณธรรมฐานที่มุ่งต่อธรรม ท่านไปและอยู่โดยอาการอย่างนี้ ท่านจึงอยู่ได้ ไปได้ ยอมอดยอมทนความลำบากหิวโหยได้อย่างสบายหายห่วงกับสิ่งทั้งปวง มีธรรมเป็นอารมณ์ของใจ

เรื่องสัตว์ต่างๆ ที่ชอบมาอาศัยพระ ท่านผู้อ่านกรุณาคิดว่าจะเป็นความจริงได้เพียงไรบ้าง แต่ก่อนคิดเรื่องสัตว์ป่า กรุณาคิดเรื่องสัตว์บ้านก่อน ที่ชอบเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านของท่านผู้มีเมตตาจิตและเข้าไปอาศัยวัดพออยู่รอดปลอดภัยไปในวันหนึ่งๆ สุนัขและนก เป็นต้น ที่ชอบเข้าไปอาศัยวัดบางวัดจนแทบไม่มีที่และต้นไม้ให้สัตว์เหล่านี้อาศัย เพราะมีมากด้วยกัน อันดับต่อไปค่อยคิดไปถึงสัตว์ป่าชนิดต่างๆ ที่มักเข้าไปเที่ยวบ้วนปัสสาวะและอาศัยอยู่ตามสถานที่และวัดที่พระอุปัชฌาย์ท่านพักอยู่ ดังที่เขียนผ่านมามากพอดู ทั้งประวัติท่านอาจารย์มั่นและปฏิปทาพระอุปัชฌาย์ของท่านอาจารย์มั่น ซึ่งมีเรื่องสัตว์มาอาศัยพระลงแฝงมาเสมอๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับทราบมาเป็นความจริง จึงเป็นเรื่องน่าคิดในแง่ธรรมอันเป็นหลักธรรมชาติให้ความร่มเย็นและเป็นธรรมแก่สัตว์โลกทุกชาติทุกภาษา โดยที่สัตว์ต่างๆ จำพวก ไม่จำเป็นต้องทราบว่าธรรมคืออะไรก็ตาม แต่สิ่งที่แสดงออกให้สัตว์ยินดีรับกันทั่วโลกไม่มีใครรังเกียจนั่นคือธรรมโดยธรรมชาติ ธรรมนั้นแสดงอาการ ความสงบสุข ความร่มเย็น ความไว้วางใจ ความมีแก่ใจ ความเมตตา ความเอ็นดู สงสาร ความมาเกิดอยู่เกิดไม่เป็นที่ภัยแน่นอน เป็นต้น

การแสดงออกแห่งกระแสธรรมเพียงเท่านั้น สัตว์ทุกจำพวกชอบและยอมรับกันทันทีโดยไม่ต้องมีโรงเรียนไว้สอนเขาเลย เพราะจิตใจกับกระแสธรรมเป็นของคู่ควรกันยิ่งกว่าอำนาจราชศักดิ์ใดๆ ซึ่งเป็นสิ่งปรุงแต่งและเสริมกันขึ้น ย่อมสลายไปตามเหตุการณ์ไม่แน่นอน ดังนั้นสัตว์แม้จะไม่เคยทราบว่าธรรมะคืออะไรก็ตาม แต่สิ่งที่ชอบและยอมรับโดยธรรมชาติ สัตว์ย่อมแสวงหาเอง ดังสุนัขเข้าไปอาศัยวัด สัตว์ป่าเข้าไปอาศัยพระอุปัชฌาย์ เพราะธรรมคือความเย็น ความไว้วางใจ เป็นต้น ที่สัตว์เข้าใจว่ามีอยู่ในที่นั้น จึงเสาะแสวงหาไปตามประสา แม้แต่ผู้ไม่เคยสนใจกับธรรมเลย

ยังรู้จักสถานที่ที่ไม่มีภัย และชอบไปเที่ยวสนุกเฮฮาในที่เช่นนั้นแต่โบราณกาลมาถึงปัจจุบัน เพราะไปทำที่อื่นไม่ปลอดภัยเหมือนที่เช่นนั้น เพียงเท่านั้นก็พอทราบได้ว่าธรรมและสถานที่ผู้บำเพ็ญธรรมเป็นที่ไว้วางใจแก่สัตว์และมนุษย์ทั่วไป จึงไม่ค่อยระแวงระวังกัน และบางรายบางพวกไม่ระวังเสียจนปล่อยตัวเลยเถิดโดยไม่คิดถึงหัวใจมนุษย์ด้วยกันและพระศาสนาซึ่งเป็นสมบัติของประเทศบ้างเลย แม้ผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านั้นก็ยอมทราบความดี ความชั่ว คนดีคนชั่ว สัตว์ดีสัตว์ชั่ว ได้เช่นมนุษย์ทั่วไป จึงควรคิดและเห็นใจผู้อื่นที่รักสงวนสมบัติของตนบ้าง ไม่ปล่อยร้อยเปอร์เซ็นต์ไปเสียทีเดียวในที่ทุกสถาน ยังจะพอมีเขตแดนแห่งมนุษย์และสัตว์เป็นที่อยู่อาศัยคนละวรรคละตอนบ้าง ไม่คละเคล้ากันไปเสียหมดจนไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นใคร เพราะอะไรๆ ก็แบบเดียวกันเสียสิ้น

หลวงปู่ขาวชอบเที่ยวหาที่วิเวกและเปลี่ยนที่ทำความเพียรอยู่เสมอ ปกติก็ชอบเที่ยวจุดธูปไปตามป่าตามเขาอยู่แล้ว แล้วยังชอบเที่ยวเปลี่ยนที่ทำความเพียรอยู่เรื่อยๆ เช่น ไปพักอยู่ที่นั่นเป็นปกติแล้ว แต่เวลาเข้าไปทำความเพียรกลับไปอยู่ที่หนึ่ง ตอนบ่ายๆ หรือเย็นก็เปลี่ยนไปทำอีกแห่งหนึ่ง กลางคืนก็เที่ยวไปทำความเพียรอยู่อีกแห่งหนึ่งในแถบที่ท่านพักอยู่นั้นแล เปลี่ยนทิศทางบ้าง ไปใกล้บ้าง ไกลบ้าง ไปอยู่ในถ้ำอื่นจากถ้ำเดิมบ้าง ขึ้นไปอยู่บนหลังเขาบ้าง ตามหินดานบ้าง ดึกๆ จึงกลับมาที่พัก ท่านให้เหตุผลสำหรับนิสัยท่านว่า เวลากำลังซุกมุนวุ่นวายกับการแก๊กิเลส การเปลี่ยนอุบายต่างๆ เช่นนั้น ปัญญามักเกิดขึ้นเสมอ กิเลสตั้งตัวไม่ติด เพราะถูกอุบายของสติปัญญาตีต้อนในท่าต่างๆ ให้หลุดลอยไปเป็นพักๆ ถ้าอยู่ในที่ที่แห่งเดียวทำให้ชินต่อสถานที่ แต่กิเลสมิได้ชินกับเรา มันสั่งสมตัวขึ้นเสมอไม่ว่าเราจะชินกับอะไรหรือไม่ก็ตาม เราจำต้องพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงอุบายและสถานที่เพื่อปลุกสติปัญญาอยู่เสมอให้ทันกับกลมายาของกิเลสที่ปักหลักสั่งสมตัวเองและต่อสู้กับเราไม่มีเวลาพักผ่อนตัวตลอดเวลา ถ้าเว้นบ้างก็เพียงเวลาหลับสนิทเท่านั้น นอกนั้นเป็นเวลาทำงานของมันเสียสิ้น ดังนั้นการทำความเพียรจะลดหย่อนอ่อนข้อและผัดเพี้ยนเลื่อนเวลาอยู่ จึงทำให้กิเลสตัวขยันหัวเราะเอา การเปลี่ยนสถานที่และ

อุบายอยู่เสมอ จึงพอมองเห็นความแพ้วความชนะกับกิเลสบ้าง ไม่ปล่อยให้มัน
รับเหมาเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวดังนี้ เหตุผลของท่านก็น่าฟังและเป็นคติได้ดีสำหรับ
ผู้ไม่นอนใจให้กิเลสขึ้นเหยียบย่ำทำลายเอาทุกๆ กรณีที่จิตไหวตัว

ท่านชอบเที่ยวไปทางภูสิงห์ ภูวัว ภูลังกา และดงหม้อทอง เขตอำเภอเซกา
อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย และอำเภอบึงแพง จังหวัด
นครพนม แถบนั้นมีเขามาก เช่น ภูสิงห์ ภูวัว และภูลังกา ซึ่งล้วนเป็นทำเลดี ๆ เหมาะ
แก่การบำเพ็ญธรรมอย่างยิ่ง แต่ห่างไกลหมู่บ้านมาก ปัญหาไม่ถึง ต้องมีคนผลัด
เปลี่ยนกันขึ้นส่งอาหาร ที่ดังกล่าวเหล่านี้เป็นที่ชุมนุมของสัตว์ป่านานาชนิด มีเสือ
ช้าง กระทิง วัวแดง เป็นต้น พอตกบ่อยๆ และเย็น จะได้ยินเสียงสัตว์เหล่านี้ร้องสนั่น
หวั่นไหวไปทั่วทั้งป่า ผู้ไม่สละตายจริงๆ ยากจะอยู่ได้ เพราะเสือชุมมากเป็นพิเศษ
และไม่ค่อยกลัวคนด้วย บางคืนพระท่านเดินจงกรมทำความเพียรไปมาอยู่ มันยัง
แอบมาหมอบดูท่านได้โดยไม่กลัวท่านเลย แต่ไม่ทำอะไร มันอาจสงสัยแล้วแอบ
ด้อมเข้ามาดูก็ได้ พอท่านได้ยินเสียงผิดสังเกตุ นึกประหลาดใจ ส่องไฟฉายไปดู
ยังเห็นเสือโคร่งใหญ่โดดออกไปต่อหน้าต่อตาก็ยังมี แม้เช่นนั้นท่านก็ยังเดินจงกรม
ทำความเพียรต่อไปได้ ไม่คิดกลัวว่าเสือจะโดดมาคาบเอาไปกินเลย ทั้งนี้เพราะ
ความเชื่อธรรมมากกว่าความกลัวเสือ จึงพอดทนทำความเพียรต่อไปได้ บางวัน
พอตกเย็น พระท่านก็ขึ้นบนไหล่เขาแล้วมองลงไปดูโขลงช้างใหญ่ซึ่งกำลังพากัน
ออกเที่ยวตามหินดานอันกว้างยาวเป็นกิโลๆ สามารถมองเห็นช้างทั้งโขลงได้อย่าง
ชัดเจนทั้งตัวเล็ก ๆ และตัวใหญ่ซึ่งกำลังเริ่มจะพากันออกเที่ยวหากิน ท่านว่าเวลา
ดูช้างทั้งโขลงใหญ่ๆ ที่กำลังหยอกเล่นกันอย่างเพลิดเพลินเช่นนั้น ทำให้เพลินดูมัน
จนคำไม่รู้ตัวก็มี เพราะสัตว์พรรคนี้ชอบหยอกเล่นกันเหมือนมนุษย์เรานี่เอง

หลวงปู่ขาวท่านมีความเด็ดเดี่ยวมากดังที่เขียนผ่านมาแล้ว การนั่งภาวนาตลอด
สว่าง ท่านทำได้อย่างสบายไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค ก็การนั่งภาวนาแต่หัวค้ำยันสว่าง
นั้นมีใช้เป็นงานเล็กน้อย ถ้าไม่เป็นผู้มีใจกล้าหาญกัดเหล็กกัดเพชรจริงๆ จะทำไม่ได้
จึงขอชมเชยอนุโมทนาท่านอย่างถึงใจ ดังนั้นท่านจึงสามารถเป็นอาจารย์สั่งสอน
คณะสาธุศิษย์ให้ได้รับความร่มเย็นเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้ ท่านเป็นที่แน่ใจในองค์

ท่านเองร้อยเปอร์เซ็นต์ว่าเป็นผู้สิ้นภพสิ้นชาติอย่างประจักษ์ใจทั้งที่ยังครองชั้นอยู่
ปล่อยชั้นเมื่อไรก็เป็น **ปรมม์ สุขิ** ล้วนๆ เมื่อนั้น หมดความรับผิดชอบกังวลโดยสิ้นเชิง

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ หลวงปู่เที่ยววิเวกจากที่จำพรรษาปีที่แล้ว คือ วัดป่าแก้วชุมพล
อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร มาทางอุดรธานี เที่ยววิเวกไปแถว อ.หนองบัวลำภู และ
วัดถ้ำกลองเพล ซึ่งเป็นป่าเป็นเขาอันรกชัฏในสมัยนั้น ท่านเห็นว่าเหมาะกับอัธยาศัย
ในการอยู่และบำเพ็ญสมณธรรม จึงพักบำเพ็ญอยู่ที่นั่นเรื่อยมาจนวาระสุดท้ายแห่ง
ชีวิตท่าน

ที่มีชื่อว่า “ถ้ำกลองเพล” ดั้งเดิมก่อนจะเป็นวัดถ้ำกลองเพลขึ้นให้ทราบกัน
ทั่วไปอย่างกว้างขวางนั้น ในถ้ำนั้นเคยมีกลองเพลใหญ่อยู่ประจำถ้ำหนึ่งลูก มีขนาด
ใหญ่โตมาก ส่วนจะมีมาแต่สมัยใดนั้นไม่มีใครทราบและบอกเล่ากันมาบ้างเลย
คงจะมีมานานเป็นร้อยปีขึ้นไป จนกลองเพลนั้นมีความคร่ำคร่าผุพังแตกกระจาย
กระจายเป็นชิ้นใหญ่ชิ้นเล็กไปเองโดยไม่มีใครทำลาย จำพวกนายพรานเที่ยวหา
ล่าเนื้อ เวลามาพักนอนในถ้ำยังได้เอาเศษไม้ที่แตกกระจายออกจากกลองเพล
มาหุงต้มอาหารรับประทานกัน ชาวบ้านใกล้เคียงแถวนั้นจึงพากันให้ชื่อให้นามถ้ำนั้น
ว่าถ้ำกลองเพล ครั้นต่อมามีพระอุปัชฌาย์ธรรมฐานไปเที่ยวบำเพ็ญธรรมและพักใน
ถ้ำนั้นบ่อยๆ จนถ้ำนั้นกลายเป็นวัด คือที่อยู่ของพระขึ้นมา จึงพากันให้นามว่า
“วัดถ้ำกลองเพล” เรื่อยมาจนปัจจุบันนี้

แต่ดั้งเดิมมาในถ้ำกลองเพลนี้มีพระพุทธรูปขนาดต่างๆ กันมากมาย ทั้งซ้อนไว้
ในที่ลับตาคน ทั้งประดิษฐานไว้ในถ้ำอย่างเปิดเผย แต่ดั้งเดิมที่คนนำพระพุทธรูปมา
ประดิษฐานรวมไว้ในถ้ำนี้มีมากมายไม่อาจคณนนับได้ แม้พระพุทธรูปทองคำ เงิน
นาก ทองสัมฤทธิ์ ก็มีไม่น้อย แต่ถูกมารศาสนาเอาไปกินกันเรียบบูธ ไม่มีเหลือมา
นานแล้ว เหลือแต่พระพุทธรูปธรรมดาที่เห็นกันอยู่นี้เท่านั้น

สิ่งที่ชาวพุทธเราควรทราบอย่างยิ่งคือ วัดเป็นสถานที่สำคัญในวงพุทธศาสนา
และพุทธบริษัท ซึ่งน่าจะอดคิดเป็นสิริมงคลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาภายในใจไม่ได้
ขณะที่เดินเข้าวัดหรือเดินผ่านวัด เพราะคำว่า “วัด” เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มา

แต่โบราณกาล โดยไม่นิยมว่าเป็นวัดบ้านหรือวัดป่า เนื่องจากวัดเป็นที่รวมจิตใจและ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดเจตนาดีสูงส่งของพุทธบริษัทไม่มีประมาณไว้โดยไม่มีทาง
รู้ไว้ไกล แม้วัดจะชำรุดทรุดโทรมหรือสวยงามเพียงไร ใจท่านผู้นับถือพระพุทธศาสนา
ทั่วๆ ไป ย่อมมีความเคารพอยู่อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ชาวพุทธผู้ก้าวเข้าไปในวัดใด
จะเป็นกรณีใดก็ตาม จึงควรระวังสำรวมอินทรีย์ด้วยดีให้อยู่ในความดีงามพอสมควร
ตลอดการนั่งห่มต่างๆ ควรสนใจเป็นพิเศษสมกับเราเป็นลูกชาวพุทธ ก้าวเข้าไป
ในสถานที่อันสูงศักดิ์ที่ได้รับสถาปนายกย่องมาจากพระพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดา
แห่งโลกทั้งสาม เฉพาะวัดป่าต่างๆ พระท่านเป็นเหมือนพระสิงพระค่าง ไม่ค่อย
มีโอกาสนวสนาได้เห็นได้ชมบ้านเมืองที่เจริญแล้วด้วยวัตถุและวัฒนธรรมนำสมัย
เมื่อเห็นท่านผู้นายกแต่งตัวทันสมัยเข้าไปในวัด ท่านรู้สึกหวาดเสียวใจพิกล คล้ายจะ
เวียนศีรษะและเป็นไข้ในเวลานั้น ทั้งนี้อาจเป็นความตื่นตกใจที่ไม่เคยพบเห็น
เพราะความเป็นป่าก็สันนิษฐานยาก เพราะปกติท่านก็เป็นป่าอยู่แล้ว แต่พอมาเจอ
สิ่งแปลกตาล่าธรรมเข้า จึงแสดงความวิปริตจิตแปรปรวนชวนให้สลดสังเวชขึ้นมา
โดยมากพระธุดงค์ป่าๆ ท่านพูดในทำนองเดียวกันซึ่งน่าเห็นใจสงสาร แม้จะมี
ผู้อธิบายเรื่องความเจริญของบ้านเมืองทั้งด้านวัตถุและวัฒนธรรมให้ท่านฟังว่า
เป็นสิ่งเจริญทัดเทียมกันหมดเวลานี้ทั้งนอกและในประเทศ ทั้งในเมืองและ
บ้านนอก ทั้งวัดบ้านและวัดป่า ทั้งในที่ธรรมดาและในป่าในเขา แต่ท่านไม่ยอมเชื่อ
มีแต่ความขยะแขยงและหวาดกลัวสลดสังเวชเอาทำเดียว จนผู้ชี้แจงให้ฟังหมด
ปัญญา ไม่มีทางทำให้ท่านหายตกใจหวาดเสียวได้ จึงนำสงสารที่ท่านเป็นป่าเถื่อน
และห่างความเจริญเอาเสียจริงๆ

วัดหลวงปู่ท่านอยู่ในป่าในภูเขา เป็นทำเลบำเพ็ญภาวนาดีมาก เต็มไปด้วย
หินผาป่าไม้ร่มรื่นรมย์ ทราบว่าท่านพยายามหลบหลีกบรรดาสิ่งดังกล่าวนั้นมาก
ถ้าจะว่าท่านเป็นป่าเถื่อนเหมือนพระธุดงค์ทั้งหลายก็ไม่อาจตำหนิได้ลงคอ เพราะ
ท่านมีคุณธรรมสูงมาก พันทางที่นำตำหนิเสียแล้วในความรู้จักของผู้เขียน จึงเพียง
สันนิษฐานว่าท่านอาจมีนิสัยระวังตัวกลัวภัยในป่าติดตัวมา แม้มีคุณธรรมสูงสุดแล้ว
ก็ยังละนิสัยนั้นไม่ขาด อาจเป็นตามธรรมที่ท่านแสดงไว้ว่า นิสัยดั้งเดิมพระสาวก

ทั้งหลายละไม่ขาด นอกจากพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่ทรงละพระนิสัยพร้อมกับวาสนาได้โดยเด็ดขาดสิ้นเชิง หลวงปู่ขาวนี้เวลามีคนเข้าไปพลุกล่านไม่เข้าเรื่องเข้าราวมากๆ ท่านจะปลีกตัวหนีไปอยู่ตามป่าตามซอกหินบนภูเขาโน้นจนกว่าเรื่องสงบลง ตอนเย็นๆ หรือค่ำมืดจึงจะกลับลงมาที่พัก เมื่อถูกถามว่าทำไมท่านจึงหลบหลีกปลีกตัวออกไปอยู่ในที่เช่นนั้นเล่า? ท่านก็ให้เหตุผลว่าธรรมเรามีน้อย สู้กำลังของโลกที่เขี้ยวจัดไม่ไหว จำต้องหลบหลีกไป ซินอยู่ต่อไป ธรรมต้องแตกทำลาย ที่ไหนจะพอประคองตัวได้ก็ควรคิดเพื่อตัวเอง แม้ไม่มีวาสนาพอจะเพื่อผู้อื่นได้ดังนี้ แต่เท่าที่ทราบมาท่านมีความเมตตาอนุเคราะห์ประชาชนอยู่มากตามปกตินิสัย ที่ท่านปลีกตัวหลบหลีกไปในบางกรณีนั้น น่าจะเหลืออดเหลือทนดังท่านว่าที่ฝ่ายทำลายโดยไม่มีเจตนา หรือมีก็ไม่อาจทราบได้ ซึ่งมีจำนวนมากและโดนอยู่เสมอ แต่ฝ่ายพยายามประคองรักษาศีลธรรมความดีงามไว้มีจำนวนน้อย ด้านทานน้ำหนักรับไม่ไหว ก็จำเป็นต้องได้รับความลำบากเป็นธรรมดา ส่วนมากประชาชนเป็นฝ่ายสังเกตพระมากกว่าจะสังเกตตัวเอง เวลาเข้าไปในสถานที่ควรเคารพนับถือจึงมักสะดุดหูสะดุดตา น่าคิดสำหรับท่านผู้มีความสังเกตเกี่ยวกับการปล่อยตัวไม่สำรวมที่เคยเป็นนิสัยมาโดยมิได้สนใจว่าใครจะสังเกตรึมีอะไรกับตนบ้าง จึงลำบาก

เรื่องคนหน้าด่านสันดานสัตว์

ตามธรรมดาพระพุทธรูปทั้งมวลย่อมเป็นที่กราบไหว้บูชาของชาวพุทธทั่วดินแดนไทยและต่างประเทศ

ไม่มีใครถือเป็นคนเสียดจัญไรให้โทษให้ทุกข์แต่อย่างใด แม้จะเป็นคนดีคนชั่วขนาดไหน เมื่อมาเจอพระพุทธรูปเข้า จิตใจย่อมอ่อนโยนเคารพกราบไหว้บูชา ไม่ถือเป็นเรื่องผิดแต่อย่างใด พระพุทธรูปที่อยู่ในถ้ำกลองเพลก็เช่นเดียวกัน พวกนายพรานที่มาพักค้างคืนที่ถ้ำนั้น ย่อมกราบไหว้บูชาและขอขมาลาโทษกัน บางรายที่พิสดารแปลกเพื่อนฝูงอยู่บ้าง แต่ไม่ถึง

กับเป็นแบบมนุษย์สันดานสัตว์ดังที่เขียนไว้ข้างบนนั้น ยังอธิษฐานขอให้หลวงปู่พระพุทธรูปช่วยบันดาลให้สัตว์ให้เนื้อที่จะเป็นอาหาร เช่น อีแก๊ง กวาง เป็นต้น จงเดินชมซานตาผ้าตาฟาง ไม่มีสติสดั้งระมัดระวังตัว เดินงุ่มง่ามตัวมเตี้ยมแบบสัตว์ตายมาแถวบริเวณที่นายพรานจถจ้องคอยที่อยู่ และยิงเอาๆ จนหาบหามไปไม่หวาดไหวโน่นเถิด ดั่งนี้ก็มิ มนุษย์เรานั้นหลายแบบ

แต่นายพรานพิสดารที่กล่าวถึงข้างต้นนี้กลับคิดและทำแบบมนุษย์ทั้งหลาย ไม่คิดและทำกันเลย เขาซื้อนายพรานบุญหนา ที่พ่อแม่ญาติวงศ์ตั้งให้แต่วันเริ่มแรกเกิด (ที่ถูก เขาควรจะได้รับ การเปลี่ยนชื่อเสียใหม่ให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ที่เขาทำในปัจจุบันว่า นายบาปหนา จะเหมาะดี) วันนั้นเขาไปเที่ยวล่าเนื้อที่ไหนๆ ไม่มีอะไรติดมือมาเลย จึงเข้ามาแวะพักที่ถ้ำกลองเพลด้วยความอ่อนกายอ่อนใจ แม้แต่ก่อนๆ ที่เขามาเที่ยวล่าเนื้อแถวนั้น เขาก็เคยมาแวะพักที่ถ้ำนั้นเหมือนกัน เป็นแต่เขาไม่คิดพิสดารเหมือนครั้งนี้ มาเที่ยวนี้บวกกับความเสียใจที่ไม่มีเนื้อชนิดใด ผ่านสายตาและยังได้ติดมือมาบ้างเลย เขาจึงเริ่มแสดงความพิสดารขึ้นในท่ามกลางเพื่อนๆ นายพรานด้วยกัน โดยไปจับเอาพระพุทธรูปที่ตั้งเรียงรายกันอยู่ในถ้ำมาตั้งเป็นแถวยาวเหยียดหลายแถวด้วยกัน พร้อมกับพูดขึ้นด้วยเสียงอันดังว่า

“วันนี้หาถึงเนื้อทั้งป่าก็ไม่ได้เนื้อสักตัวเดียวติดมือมา ต้องเป็นเพราะพระพุทธรูปเหล่านี้เองร้ายมนต์ไล่เนื้อให้หนีห่างไกลจากอันตราย คือนายพรานที่มาเที่ยวล่า ยิ่งเขาตามบริเวณนี้ เราต้องเอาพระพุทธรูปเหล่านี้มาขึ้นเป็นแถวเหมือนทหาร และฝึกหัดพระพุทธรูปเหล่านี้แบบทหาร และสั่งสอนเสียบ้างจะได้รู้กฎระเบียบของนายพราน พระเหล่านี้จึงจะเข็ดหลาบไม่ร้ายมนต์ไล่เนื้อให้หนีไกลอีกต่อไป”

ในมือถือไม้คอยตีคอยหวดหลังพระพุทธรูปองค์ที่ไม่ทำตามคำสั่ง และทำการฝึกหัดพระพุทธรูปที่ตั้งเป็นแถวเรียงรายกันอยู่นั้นเช่นเดียวกับเขาฝึกหัดทหาร ว่าขวาหันบ้าง ซ้ายหันบ้าง กลับหลังหันบ้าง หน้าเดินบ้าง พร้อมกับเอาไม้ที่ถืออยู่ในมือตีด้านหลังพระพุทธรูปบ้าง หวดลงด้านบนเศียรพระบ้าง หาวาไม่ทำตามคำสั่งของนายทหาร (คือนายพรานบ้าคนนั้น) พระพุทธรูปที่ถูกตีตกออกไปนอกแถวก็จับขึ้นมาตั้งในแถว แล้วสั่งประกาศว่า ขวาหัน ซ้ายหัน ไปเรื่อย หวดพระพุทธรูปตกกระจัดกระจายและเที่ยวจับขึ้นมาไว้ในแถวแล้วสั่งงานและหวดตะไปทำนองนั้น จนหมดฤทธิ์บ้าแล้วจึงหยุด

บรรดานายพรานที่ไปด้วยกันต่างก็ได้ห้ามปรามตั้งแต่ขั้นเริ่มแรกที่เห็นอาการไม่ดีของเขาแสดงออก โดยให้เหตุผลต่างๆ ที่ไม่ควรทำต่อท่าน จะเป็นบาปหนักและตกนรกทั้งเป็นก็ได้ถ้าขึ้นทำ เพราะพระพุทธรูปแต่ละองค์นั้นคือองค์แทน

พระพุทธเจ้า การทำลายพระพุทธรูป โลกถือว่าเป็นทางทำลายพระพุทธเจ้าด้วย ซึ่งเป็นบาปหนักมาก ไม่ควรทำลายอย่างยิ่ง เนื่องจากพระพุทธเจ้าแลพระพุทธรูปคือ หัวใจชาวพุทธ ทั้งมนุษย์ ทั้งเทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ นาค ครุฑ เปรต ผีทั้งมวล แต่นายบาปหนาไม่ยอมฟังเสียง มีแต่จะทำและทำทำเดียว พวกนายพราน เมื่อเห็นว่าไม่ได้การ จึงต่างคนต่างเผ่นหนีไปคนละทิศละทาง และวิ่งกลับบ้านเล่า เรื่องบ้านนักบาปหนาของดีตาคลังนรกคนเป็นให้ชาวบ้านฟัง ต่างเกิดความสลด ลังเวงไปตามๆ กัน เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เคยมี เรื่องไม่เคยปรากฏ

ก่อนที่แกพูดว่าจะจับพระพุทธรูปมาตั้งเรียงแถวและฝึกวิชาทหารให้มัน ดูๆ แกก็มีสติดีอยู่เหมือนคนธรรมดาทั่วไป พุดอะไรก็รู้เรื่องกันอยู่ในขณะนั้น จะว่า แกเป็นบ้าก็ไม่สนิทใจ เป็นแต่มีอาการโทสะให้เห็นชัดเจนเนื่องมาจากแกไม่ได้พบ เนื้อยิงเนื้อและได้เนื้ออะไรในวันนั้น ดังที่แกพูดโมโหให้พระพุทธรูปว่าร้ายมนต์ ไล่เนื้อหนีไปที่อื่น ๆ หมด แกจึงโกรธให้ท่านและจับมาทุบตีย่ำไปตามอารมณ์เท่านั้น ก็ไม่เห็นอารมณ์บ้างจริงๆ ในเวลานั้น

อันพระพุทธรูปทั้งหลายทั่วแดนไทยชาวพุทธเรา ใครก็ทราบอยู่แล้วอย่างเต็มใจ ว่า ท่านมิใช่ทหาร ท่านมิใช่วัวควาย พอจะจับท่านมาฝึกหัดแบบตำรวจทหาร และ จับมาใส่คราด ใส่ถ่อ ใส่ล้อ ใส่เกวียน ทำไมแกจึงกล้าไปจับท่านมาทำอย่างนั้นได้ ลงคอ ถ้าไม่ใช่บ้าจนเกินข้ามมนุษย์ในโลกเรา นี่ก็น่าคิดถ้าจะคิด ถ้าไม่คิดก็เบาสมอง ไม่เป็นบ้าอีกแห่งหนึ่งไปตามแก ผู้เปิดทางบ้าไว้ให้คนดีพลอยเป็นบ้าย่อยๆ ไปด้วย

เมื่อหมดฤทธิ์บ้านรกแตกแล้ว เวลาแกกลับไปถึงบ้าน แกก็เป็นคนดีมีสติอยู่ เหมือนคนธรรมดา เป็นแต่อาการฉุนเฉียวยังมีอยู่ในอาการของแก ขณะนั้นใครๆ ก็ไม่กล้าทักทายได้ถามแกเลย เพราะต่างก็ทราบการกระทำอันเลวทรามจนหา ที่เปรียบเทียบของแกไม่ได้อยู่แล้ว ต่างคนจึงเก็บตัวสงบอาการแสดงออกใดๆ ทั้งสิ้น กระทั่งคนในบ้านแกเอง เป็นเพียงคอยสังเกตความเคลื่อนไหวไปมาของแกอยู่ เท่านั้น แกเองก็มีอาการเคร่งขรึมไม่พุดอะไรซึ่งเป็นเรื่องน่ากลัวไม่น่าไว้วางใจอยู่แล้ว จึงไม่มีใครกล้าแสดงกิริยาอาการใดๆ ให้แสดงหูแสดงตาและแสดงใจแก

เป็นที่น่าประหลาดและอัศจรรย์

พอดตกกลางคืนมาได้ยินเสียงแกพูดแก่บ่นว่าคั้นตาม
ร่างกายในลักษณะของคนมีสติทั่ว ๆ ไป

คนในครอบครัวได้โอกาสก็มา
ไต่ถามเรื่องราวกับแก แกก็เปิดอวัยวะ
ส่วนต่างๆ ให้ดู พร้อมกับบอกว่า
เจ็บปวดแสบร้อนและคั้นมากจนแทบ
ทนไม่ไหว อยากร้องครางให้คนมาช่วย
ขณะที่แกเปิดร่างกายส่วนต่างๆ ให้ดู
ทั้งในและนอกร่มผ้า ปรากฏว่าเป็นผื่น
และพองไปทั้งตัว และเป็นขึ้นมาอย่าง
รวดเร็วผิดธรรมดา ทั้งการเจ็บปวด
แสบร้อนก็ตามๆ กันมาอย่างรวดเร็ว

เช่นกัน จนทนไม่ไหว แกร้องให้คนช่วย
และร้องให้ราวกับเด็ก ๆ ในเวลานั้น
จนเรื่องกระเทือนไปทั่วทั้งหมู่บ้าน
ต่างคนซึ่งคอยฟังคอยทราบเหตุการณ์
อันลามากจนกปรตของแกที่ทำต่อ
พระพุทธรูปอยู่แล้ว ต่างก็วิ่งกระหืด
กระหอบมาในทันทีทันใด และเห็น
เหตุการณ์อย่างประจักษ์ตาประจักษ์ใจ
แต่ยังไม่มีใครกล้าพูดความจริงที่แกทำ
ต่อพระพุทธรูปออกมาอย่างเปิดเผย

เกรงว่าจะเกิดเรื่องราวใหญ่โตเพิ่มขึ้นอีกในเวลานั้น เป็นเพียงคนแก่ผู้ฉลาดซึ่งเป็น
ที่เคารพนับถือของชาวบ้าน หาอุบายพูดเปรียบเปรยให้แกฟังโดยทำนองเรื่องพรรค์นี้
มันไม่ใช่เรื่องธรรมดาที่เคยเป็นๆ กัน แต่น่าจะเป็นเรื่องเคราะห์เชิงเวรภัยเรื่อง
อุบัติเหตุมากกว่า ขอให้แกคิดทบทวนดูว่าในระหว่างนี้ได้ทำอะไรที่ไม่ดีไม่งามมาบ้าง
ลองคิดทบทวนดู บางทีอาจมีได้ ดูเหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้มันผิดธรรมดา
สามัญอยู่มาก การคันการเจ็บปวดแสบร้อนในร่างกาย ใครๆ ก็เคยเห็นเคยเป็น
แต่ไม่เป็นอย่างผิดสังเกตมากดังที่แกกำลังเป็นอยู่เวลานี้ นี่ดูร่างกายทุกส่วนมัน
ลุกลามไปอย่างรวดเร็วเหมือนไฟลามทุ่งยังงไฟพิกล ร่างกายก็เป็นผื่นและพองขึ้นๆ
รวดเร็วผิดธรรมดา มันน่าจะมีอะไรบันดาลให้เป็นไป ไม่ใช่ธรรมดาพาให้เป็นไป
ถ้าพูดตามภาษาชาวบ้านก็ว่ากรรมบันดาล กรรมพาให้เป็นไปนั่นเอง ลองพิจารณา
ทบทวนดูความเคลือบไหวไปมาและการกระทำของตนดูให้ดี คนเราย่อมมีความ
พลังผลอและหลวมตัวได้เป็นธรรมดา ถ้ามไปพลาญ พยาบาลรักษากันไปพลาญ
ดูอาการดีและชั่วของคนเจ็บไปพลาญ ถ้ามเลียบบๆ เคียงๆ ไปพลาญ ถ้ามคนเดียวไปพลาญ
ผลัดเปลี่ยนกันถ้ามทีละคนๆ ไปพลาญ เว้นแต่พวกนายพรานที่เห็นเหตุการณ์ของแก
ไม่ยอมมาเยี่ยมบ้านแกเลยก็มี เพราะสะเทือนใจจากการกระทำไม่ดีของแกเป็น
อย่างมากเกินกว่าจะมาไต่ถาม อันเป็นการประจานหน้าแก่ต่อธารกำนัล แม้นายพราน
ที่มาก็ดีมๆ มองๆ ไม่ยอมให้แกเห็นหน้าเลย กลัวจะเกิดเรื่องราวไม่ดีขึ้นอีก

เมื่อเล่าเรื่องดีเรื่องชั่วต่างๆ และซักไปถามมาหลายครั้งหลายหนจากหลายผู้
หลายคนด้วยอาการเลียบบๆ เคียงๆ ทางบุญทางบาปตลอดนรกสวรรค์ไม่หยุดหย่อน
ทำให้แกระลึกรู้ดี-ชั่ว-บุญ-บาป ได้ และพูดให้คนทั้งหลายฟังตามเหตุการณ์ที่แก
ไปทำกับพระพุทธรูปในถ้ำกลองเพลมา ด้วยความมีสติตั้งระลึกบุญบาปเหมือน
คนธรรมดาทั่วๆ ไป ไม่มีวิกลจริตผิดธรรมดาแฝงออกมาแต่อย่างใดเลย เมื่อเห็นเป็น
ช่องโอกาสอันดี คนแก่ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านและเป็นที่เคารพนับถือของ
ตัวแกเอง ก็พูดเป็นเชิงตักใจกลัวบาปและตักนรกทั้งเป็นให้แกฟังโดยประการต่างๆ
เช่นพูดว่าพระพุทธรูปทั้งหลายเป็นองค์แทนพระศาสดาองค์บรมครูของโลก และเป็น
จุดรวมแห่งดวงใจชาวพุทธทั้งหลายทั่วดินแดนที่มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่

ตลอดเทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ นาค ครุฑ เปรต ผี ไม่มีประมาณ ล้วนเคารพนับถือและรักสงวนกันมาก พร้อมทั้งการอารักขาไม่ให้ใครมาแตะต้อง ทำลายสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นได้ พระพุทธรูปแต่ละองค์นั้นมีเทวดา นาค ครุฑ ทั้งหลาย รักษาท่านอยู่เป็นประจำ ใครจะไปทำสุมสี่สุมห้าไม่ได้ จะถูกเทวดาที่อารักขา ทั้งหลายทำโทษเอาด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามแต่ฤทธาศักดานุภาพของเทวดานั้น ๆ จะแสดงตามความเห็นควรของตน และตามกรรมหนักเบาของผู้ไปรุกรานนั้น ๆ

ถ้าเป็นดังที่แก่เล่ามานี้ ตัวพ่อเองและชาวพุทธทั้งหลายก็ไม่อาจสงสัยที่ร่างกายของ แก่กำลังเป็นไฟเผาทั้งตัวอยู่เวลานี้ ต้องเป็นเพราะแกคิดไม่ดีทำไม่ดีต่อพระพุทธรูป เหล่านั้นแน่นอน เอาละ ไม่เป็นไร เมื่อทราบต้นสายปลายเหตุแจ่มแจ้งอย่างนี้แล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขและบรรเทาเหตุการณ์นี้ให้เบาบางและหายไปได้ไม่สูญวิสัย พ่อจะพาลูกขอขมาโทษต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ท่านให้อดโทษแก่หลาน ได้หายจากโรคอุบาทว์ในไม่ช้านี้ แม้ตัวนายพรานบุญหนา (บาปหนา) นั้นก็เชื่อตามคำ ที่คนแก่ชี้แจงให้ฟังทุกอย่างไม่ขัดเงินและยิ้มแย้มแจ่มใส หน้าตาสดชื่นขึ้นในเวลานั้น อย่างเห็นได้ชัดในสายตาคนทั่วไป

ปัญหาที่ยังไม่ลงกันได้สนิทในเวลานั้นมีอยู่ว่า คนป่วยแสดงความตั้งใจที่จะไป ขอขมาโทษต่อพระพุทธรูปที่ถ้ำกลองเพลในเวลานั้นว่า จนใจจะทำอย่างไร เวลานี้ กำลังเจ็บมาก คันมาก ออกร้อนมากอยู่ ยังไม่สามารถไปได้ จะให้ทำอย่างไร คนแก่พูดปลอบโยนในทันทีทันใดว่า ไม่เป็นไร แม้จะยังไม่ได้ในเวลานี้ พวกเราก็สามารถขอขมาโทษท่านได้อย่างไม่มีปัญหา คือพวกเราเชิญพระพุทธรูปซึ่งเป็น องค์แทนของพระพุทธเจ้ามาตั้งประดิษฐานไว้ตรงหน้านี้ แล้วหาดอกไม้ธูปเทียน มากราบคารวะขอโทษท่านที่นี้ก่อน เมื่อหายจากป่วยแล้ว ค่อยไปคารวะท่าน ที่ถ้ำกลองเพลทีหลัง ผลยังได้พอ ๆ กัน ไม่ต้องเสียใจ ว่าแล้วก็สั่งให้คนเชิญ พระพุทธรูปมาตั้งประดิษฐานไว้ตรงหน้าคนเจ็บ แล้วนำคนป่วยกล่าวคำขอขมาโทษ พระพุทธรูปนั้น เสร็จลงด้วยความเบากายโล่งใจทั้งสองฝ่าย งานเป็นไปด้วยความ เรียบร้อยทุกอย่างท่ามกลางหมู่ชนจำนวนเป็นร้อย ๆ ซึ่งล้วนเป็นไทยมุงแตกตื่น แห่แหนกันมาดูเหตุการณ์ในเวลานั้นราวกับฟ้าดินถล่มและเป็นประวัติการณ์

นำอัศจรรย์ บาบมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี ได้แสดงขึ้นอย่างเห็นประจักษ์ตา ประจักษ์ใจแก่คนทั้งหลายที่ทราบเหตุการณ์ของนายพรานบุญหนาได้ดี โรคพิสดาร เกินคนของนายพรานบุญหนาได้เริ่มสงบลงโดยลำดับ นับแต่การเห็นโทษและ ขอขมาพระพุทธรูปผ่านไปแล้ว และหายไปอย่างสนิทในเวลาอันรวดเร็วผิดธรรมดา นายพรานได้รับการชุบชีวิตใหม่หลังจากได้เจอและต่อกรกับอาจารย์ชั้นเยี่ยมคือ พระพุทธรูปที่ถ้ำกลองเพลมาแล้ว เขาเข็ดหลาบคาบหญ้า ปฏิญาณตนต่อหน้า พระพุทธรูปว่าจะไม่ล่วงเกินท่านด้วยกิริยาอาการใดๆ อีกเป็นอันขาดตลอดวันตาย เพราะได้ประจักษ์กับตัวเองชนิดไม่มีวันหลงลืมแล้ว

พอเรื่องผ่านไปไม่กี่วัน โรคหายเป็นปกติแล้ว เขาก็เตรียมดอกไม้ธูปเทียน ไปขอขมาโทษพระพุทธรูปที่ถ้ำกลองเพล ซึ่งเขาเคยถือว่าท่านเป็นทหารฝึกหัด ของเขา กราบแล้วกราบเล่า พร้อมกับคำขอขมาลาโทษและคำอธิษฐานจะไม่เป็นคนสันดานหยาบซ้าลามกดังที่เคยเป็นมาแล้วอีกต่อไป แม้ที่เคยเป็นนายพรานก็จะ หยุดอย่างเด็ดขาดตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนกระทั่งวันตาย ด้วยความถึงใจว่า บาบมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่สงสัย เรื่องของนายพรานจึงจบลง

ดังนั้นคำว่า **กิเลส** ตัวเศร้าหมองมีดมนที่จ่อมปราศรัยทั้งหลาย มีพระพุทธรเจ้า เป็นต้น ทรงตำหนิสาปแช่งมาตลอดกาลนั้น มันเป็นภัยต่อหัวใจของสัตว์โลกอย่าง แท้จริงดังที่ทรงตำหนิ เพราะเป็นตัวปฏิเสธลบล้างธรรมที่แสดงไว้ตามความ ลัจ ความจริง ว่าไม่จริง ว่าไม่มีไม่เป็นมาตลอด ไม่เคยยอมรับความจริงทั้งหลายแม้ น้อย พอให้ได้ชมบ้างว่า เอ้อ กิเลสก็มีธรรมและให้ความเป็นธรรมแก่สัตว์โลกที่มัน ครอบครองเหมือนกัน เช่น ยอมรับว่า บาบมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี เป็นต้น แม้จะ ปฏิเสธว่านิพพานไม่มีก็ตาม ก็ยังนับว่ากิเลสยังมีส่วนดีและเป็นพยานแห่งธรรมที่ แสดงไว้ ไม่ปฏิเสธลบล้างเสียจนหมดสิ้น สัตว์โลกที่อยู่ใต้อำนาจของมันยังมีช่องทาง ได้เชื่อบุญ เชื่อบาป เชื่อนรก เชื่อสวรรค์ และพยายามละบาปบำเพ็ญบุญเพื่อไป สวรรค์กันบ้าง ไม่จมอยู่ในความมืดบอดและกองทุกข์น้อยใหญ่เพราะกลหลอกลวง และการปิดบังของมันโดยถ่ายเดียว

แต่ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้ว ไม่ว่าจะชนิดใด มันเป็นโคตรแซ่ของจอมลอลกหลวงตัมตุ่น ลัทธิโลกให้มีตมิดปิดทวารและนอนจมอยู่ใต้อำนาจของมันทั้งสิ้น ดังนายพราน บุญหนา (นายพรานบาปหนา) เป็นตัวอย่างสดๆ ร้อนๆ ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งถูกกิเลส ขโมยก่อไฟไว้ แล้วก็มาลอบให้ให้นายพรานเข้ากองไฟด้วยความคึกคะนอง จับพระพุทธรูปอันเป็นสิ่งวิเศษศักดิ์สิทธิ์โดยธรรมมาฝึกทหารและเขียนตีด้วย ประการต่างๆ จนกระทั่งเจอดีคือร่างกายเกิดพุพองหนองไหลขึ้นสดๆ ร้อนๆ ต่อหน้า ต่อตา จะเป็นแหล่งจะตายแหล่งเตรียมลงนรกทั้งเป็นทั้งตายขณะนั้น จึงมีเทวบุตร มาโปรดให้เห็นโทษแห่งการกระทำของตน และได้กลับตัวมาทางธรรม ยอมรับ ความจริงว่า บาปมี บุญมี จึงรอดพ้นภัยพิบัติไปในเวลานั้น ไม่ถูกกิเลสตัวพาให้ มีตมิดลอลกนรกทั้งเป็นเสียทีเดียวชนิดจมไปเลยไม่มีวันไผ่

เราชาวพุทธทั้งหลายจึงควรพิจารณาไตร่ตรองด้วยดีในหลักความจริงแห่งธรรม ที่จอมปราชญ์แสดงไว้และความจอมปลอมของกิเลสที่คอยกระซิบลอลกหลวงอยู่ ภายในใจตลอดเวลา อย่าเห็นแก่ได้ แก่กิน แก่คุด แก่โกง อย่าเห็นแก่ตัวจัด อันเป็น สายทางให้ลบล้างทำลายทรัพย์สินสมบัติและจิตใจผู้อื่นซึ่งเป็นเรื่องก่อไฟนรกเผาตัว ทั้งมวล ธรรมของปราชญ์ท่านสอนให้กลัวในสิ่งที่ควรกลัวโดยธรรม เช่น บาป เป็นต้น และสอนให้กล้าในสิ่งที่ควรกล้า เช่น บุญ เป็นต้น ซึ่งเป็นคำสั่งสอนที่ถูกต้อง ต่อความจริงโดยถ่ายเดียว ไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนลอลยเหมือนกลองของกิเลส ทุกประเภท ใครเชื่อมั่นจนทั้งสิ้น ไม่มีคำว่าพินว่าพู่เหมือนความเชื่อธรรม

คำว่า กิเลสๆ ปราชญ์ทั้งหลายขยะแซงกันทั้งนั้น ไม่มีท่านผู้ใดรักสนิทติดจม กับมัน นอกจากผู้เชื่อกิเลสกลองของกิเลสที่เลี่ยมสอนให้เกลียดธรรมและลบล้าง ธรรม ผลก็คือไฟเผาตัวเท่านั้น ส่วนกิเลสตัวลอลกหลวงมันไม่ยอมมารับเคราะห์กรรม กับพวกเรา นอกจากลอบให้จมร้ายไปเท่านั้น จึงกรุณาพิจารณาด้วยดีสมกับเราเป็น มนุษย์ผู้ฉลาด และเป็นชาวพุทธเป็นบุตรธิดาของพระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมปราชญ์ ฉลาดแหลมคมเหนือกิเลสทุกประเภท ไม่ยอมหลงกลใดๆ ของมันเลย พวกเรา ชาวพุทธจงพยายามเดินตามครูด้วยความระมัดระวังทุกด้านทุกอาการและทุกสิ่ง ทุกอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมผัสกับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายายอมให้กิเลสจับ

โยนลงเหวลงบ่อได้ จะเสียชาติที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งคน ของดีไม่ได้ชม ปล่อยตัวให้ล่มจมไปทั้งชาติ ไม่สมควรอย่างยิ่งกับเราทั้งหลายที่มีธรรมตะโกนช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาตามครูอาจารย์ตามสถานที่ต่างๆ และตามคัมภีร์ที่ท่านจารึกไว้ไม่อดไม่อั้นไม่ตีบไม่ตัน ทันทักกับกิเลสตลอดไป ไม่มีคำว่าธรรมคือความจนตรอกจนมุม ธรรมหมุนได้รอบตัวรอบด้าน ด้านทานได้ทุกแง่ทุกมุมที่นำมาใช้มาช่วยตัวเอง จงอย่าเกรงธรรมที่นำไปสู่ทางดี แต่จงกลัวกิเลสที่จะนำไปสู่ทางชั่วมั่วกับกองทุกข์ สุขไม่มีวันเจอ แบบคนหมดหวังทั้งที่ยังมีชีวิตลมหายใจอยู่ ไม่สมควรแก่เราอย่างยิ่ง จงอย่านิ่งนอนใจ อย่าเห็นภัยว่าเป็นคุณ อย่าเห็นบุญว่าเป็นบาป จงขีดหลापกับความชั่วแลกองทุกข์ทั้งมวลเสียแต่บัดนี้ จะเป็นคนดี สุขโตเป็นที่ไปไม่สงสัยในตัวเราเอง สมกับธรรมท่านสอนไว้ว่า พระธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกไปในที่ชั่วดังนี้

นับแต่เรื่องนายพรานบุญหนากระฉ่อนออกสู่ประชาชนทั้งบริเวณใกล้เคียง และกว้างขวางได้ทราบทั่วถึงกันแล้ว ต่างก็กลัวกัน ไม่กล้ามาทำบุญปั๋นปั๋นเหมือนแต่ก่อน บริเวณถ้ำและแถบนั้นจึงเป็นสถานที่สงัดวิเวกควรแก่การบำเพ็ญสมณธรรมของพระอัฐงคกรรมฐานทั้งหลาย เพราะชาวบ้านแถบนั้นถือเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ไม่กล้าไปทำอะไรตามใจชอบตั้งแต่ก่อน

หลวงปู่ขาวท่านพาคณะลูกศิษย์ไปเที่ยวอัฐงคกรรมฐาน และพักบำเพ็ญเพียรที่ถ้ำกลองเพลนั้น เห็นว่าที่นั่นสะดวกสบายทางร่างกายและจิตใจ ตลอดการบำเพ็ญสมณธรรมก็อำนวยความสะดวกในความละเอียดแบบกายดี ท่านจึงปลงใจอยู่สถานที่นั้นเรื่อยมาจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชั้นนี้ ท่านได้ปลดปล่อยธาตุขันธ์ลงที่วัดถ้ำกลองเพลตามวัน เดือน ปี ดังที่ทราบกัน

เวลาท่านครองชั้นและปกครองพระเณรอยู่วัดถ้ำกลองเพล ท่านเมตตาให้โอวาทแก่พระเณรเถรซีโดยสม่ำเสมอ ไม่ลดละปล่อยวางเรื่อยมา ธรรมที่ท่านมักยกขึ้นแสดงในชั้นเริ่มต้นแห่งการอบรมเสมอ นั้น คือ **จตุปาริสุทธิศีล** คือ

๑. อินทริยสังวรศีล ได้แก่ การสำรวมระวังอินทริย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น ใจ ไม่ให้เกิดความยินดียินร้าย เกิดความรักความชัง ความเกลียด ความโกรธ ความโลภอยากได้ในสิ่งสัมผัสนั้นๆ ไม่อึดพอ เพราะอายตนะภายใน ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ใจ กับอายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องถูกต้อง สัมผัส และธรรมารมณฺ์จากสิ่งที่มาสัมผัสนั้นๆ เพราะอายตนะภายในและอายตนะภายนอกดังกล่าวนี้เป็นคู่ปรับกันที่จะยังเรื่องต่างๆ เข้าสู่ใจได้อย่างง่ายดาย แต่แก้ไข ถอดถอนยาก ขณะที่ทั้งสองอายตนะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดเข้าสัมผัสกัน ท่านจึงสอนให้ระมัดระวังอยู่ตลอดเวลาสำหรับนักบวชผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ โดยประการทั้งปวง ไม่ปล่อยให้อายตนะภายในมี ตา เป็นต้น สัมผัสกับอายตนะ ภายนอก มีรูป เป็นต้น ด้วยความไม่มีสติประจำใจ ผู้ตั้งใจสำรวมระวังตามที่ท่าน สอนไว้ ชื่อว่าผู้บำเพ็ญตนเพื่อชำระกิเลสโดยลำดับ และไม่ชักช้าต่อทางดำเนิน จะถึง ผังแห่งความปลอดภัยไม่เนิ่นนาน เท่าที่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายไปไม่ตลอดมักจืดจาง มงทุกข์ไปเสีย ปล่อยให้ภัยโขยักฉิฉิคว้าไปกินเสียในระหว่างทาง (ระหว่างที่ ปฏิบัติธรรมอยู่) ก็เพราะขาดความสำรวมระวังหรือไม่สนใจระวัง สติปัญญาที่มีน้อย แต่ชอบสนุกก่อนห้ามและออกสู่สังคมยัภษ์ (สนามแห่งอารมณฺ์อันเป็นภัยร้อยแปดพัน เก้านับไม่จบ) การสำรวมระวังก็แจ้ง สติปัญญาหายเข้าป่าไปหมด ปล่อยให้คนเก่ง สู้เสียมือเปล่า สุดท้ายก็ขึ้นเขียงให้กิเลสราคะตัณหาสับย่ำเป็นอาหารของมันอย่าง เอร็ดอร่อย สิ่งที่เด่นในตัวก็มีแต่ “ลึนท่า”

ดังนั้นการสำรวมในอินทริย์ ๖ จึงเป็นงานจำเป็นของนักบวชนักปฏิบัติอยู่มาก ผู้เคยปฏิบัติงานนี้ก็รู้เองโดยไม่มีใครบอก ไม่มีงานใดๆ หนักเทียบเท่าเสมอได้ หนักก็หนัก ลำบากก็ลำบาก เพราะตั้งทำสำรวมระวังใจอันเป็นตัวการใหญ่อยู่ตลอดเวลาในอิริยาบถต่างๆ ทั้งตั้งทำสู่ ตั้งทำถอดถอนกิเลสที่เป็นลูกศรแทงอยู่ภายใน ทั้งตั้งทำต่อสู่กิเลสซึ่งกำลังหลั่งไหลมาทางอายตนะภายใน ๖ ทั้งตั้งทำชำระถอดถอน กิเลสที่มีอยู่กับใจซึ่งกำลังก่อเรื่องวุ่นวายอยู่ภายใน ไม่มีงานใดหนักมากยิ่งกว่างาน ฆ่ากิเลส งานชำระกิเลส งานถอดถอนกิเลส ตัวเป็นพินเป็นไฟที่เผาไหม้คุกรุ่นอยู่ ภายในใจตลอดเวลา นี้ ปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ท่านถือเป็นงาน

ระดับไตรภพ ใครเรียนจบคนนั้นวิเศษ โดยไม่ต้องหาใครมาเสกสรรปั้นยอว่าดี ว่าวิเศษ แต่ดีเอง วิเศษเอง โดยหลักธรรมชาติของธรรมที่ผู้เข้าถึงพึงทราบเอง โดยสันติวิถีโก ไม่สงสัยไม่เป็นอื่น

งานลำารวมอินทรีย์นี้ ครั้งพุทธกาลยังนำมาเป็นคู่แข่งกันได้ ทั้งนี้เพราะใครรักษาอายตนะใดก็ยากราวกับไม่มีอายตนะใด และใครรักษายากลำบากเท่าอายตนะที่ตนรักษาอยู่ เช่น ปัญจภิกขุ ภิกขุ ๕ รูป ต่างรักษาคนละอายตนะ รูปหนึ่งรักษาตา เกี่ยวกับเวลาเห็นรูปโดยเฉพาะ องค์หนึ่งรักษาหู เกี่ยวกับเวลาฟังเสียงโดยเฉพาะ องค์หนึ่งรักษาหู จมูก เกี่ยวกับเวลาดมกลิ่นโดยเฉพาะ องค์หนึ่งรักษาลิ้น เกี่ยวกับเวลาลิ้มรสโดยเฉพาะ องค์หนึ่งรักษากาย เกี่ยวกับเวลาถูกต้องสัมผัสกับสิ่งเย็น ร้อนอ่อนแข็งต่างๆ โดยเฉพาะๆ ไม่ทั่วไปกับอายตนะทั้งหลาย เวลามาสันทนาการ ต่างก็คุยอวดว่าอายตนะที่ตนกำลังรักษาอยู่นั้นยากลำบากกว่าการรักษาอายตนะอื่นๆ จนเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้น เพราะไม่มีใครยอมรับของใครว่ายากเหมือนอายตนะที่ตนรักษาอยู่ และไม่ยอมให้ความเสมอภาคในการรักษาอายตนะของกันและกัน จนพระพุทธเจ้าทรงตัดสินใจและประทานพระโอวาทว่า **ไม่ว่าอายตนะใด มั่นรักษายากด้วยกันนั่นแหละ** เพราะตาก็อยากเห็นรูปสวยๆ งามๆ ที่พึงตา ฟังใจ หูก็อยากฟังเสียงอันไพเราะเพราะพริ้ง จมูกก็อยากสูดดมกลิ่นที่หอมหวานชวนให้รื่นเริง ลิ้นก็อยากลิ้มรสอันโอชา กายก็อยากสัมผัสสัมผัสกับสิ่งสัมผัสอันอ่อนนุ่มนวลชวนให้เพลิดเพลินตลอดเวลาไม่มีความอึดพอ ทั้งนี้เพราะใจเป็นสำคัญของอายตนะนั้นๆ ใจเป็นตัวคึกตัวคะนองอยู่ตลอดเวลา ไม่สนใจมองความผิด-ถูก ชั่ว-ดีประการใด ขอให้ได้อย่างใจที่อยากที่ต้องการก็เป็นพอ จึงทำให้อายตนะทั้งหลาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นกัณฑ์หมุนไปตามอารมณ์ใจ (อารมณ์กิเลสบีบบังคับใจให้ดิ้นรน)

การรักษาแต่ละอายตนะ ต้องรักษาใจไปในขณะเดียวกัน เพราะใจเป็นตัวการให้อยากเห็น อยากได้ยิน อยากสูดกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส ไม่มีเวลานั้นสุดยุติ ใจเป็นตัวอยาก ตัวหิวโหย ตัวเสาะแสวง ใจจึงใช้เครื่องมือ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นทางเดินออกหาอารมณ์ต่างๆ (หาอาหาร แต่ส่วนมากเป็นยาพิษ) จำต้องรักษาใจด้วยสติ

พินิจพิจารณาด้วยปัญญา อย่าให้ออกเฟ้นฟานเกี่ยวเกาะในสิ่งเป็นภัย ใช้สติควบคุม ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอารมณ์ที่เกิดจากการสัมผัส รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ให้รู้เห็นตามความจริงของสิ่งนั้นๆ ใจจะไม่ไปยินดียินร้าย รัก ชัง เกลียด โกรธ ใจจะย่นเข้าสู่ความสงบเย็น ไม่เป็นภาระกังวลกับสิ่งใดๆ ภายนอก เมื่อจิตอิมตัวในความสงบแล้วก็ออกพิจารณาอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือของใจเท่านั้น และพิจารณาอารมณ์กับใจที่กลมกลืนกันอยู่ อย่างแนบสนิทราวกับเป็นอันเดียวกัน

การพิจารณาร่างกายตามแต่ถนัดทาง **อสุระอสุภัง** หรือ **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** แยกเป็นธาตุเป็นขั้นตามความสะดวกและถนัดใจ การพิจารณาอารมณ์ของใจ ในเบื้องต้นมักประสานกับสิ่งภายนอก เช่น รูป เป็นต้น แยกแยะตลบตบทวนจนเข้าใจทั้งอารมณ์ว่าเป็นสิ่งที่แฝงหรือแทรกซึม มิใช่อันเดียวกันกับใจ พิจารณาจนเป็นที่เข้าใจในงานของตน โดยถืออายตนะภายนอกกับอายตนะภายในเป็นที่ทำงานทางสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ไม่ลดละทอดถอย เมื่อพิจารณารอบแล้ว ส่วนที่ปลอมจะหลุดลอยออกไปจากใจ ส่วนที่จริงจะเป็นคู่เคียงของใจและสนับสนุนใจให้ดำเนินงานด้วยความสะดวกคล่องตัวต่อไปจนถึงจุดหมายปลายทาง ไม่มีอะไรมาเป็นอุปสรรคได้

เมื่อประธานพระโอบาทเกี่ยวกับการรักษาอายตนะสิ้นสุดลง พระทั้งห้าองค์นั้น ได้สำเร็จอรหัตถภูมิต่อพระพักตร์ของพระศาสดา ลิ่นภาระกังวลกับการระวังรักษา อินทรีย์แบบนักโทษในเรือนจำแต่บัดนั้น พร้อมทั้งการยุติข้อทะเลาะวิวาทกัน ดังนั้น การรักษาอินทรีย์เกี่ยวกับอายตนะทั้ง ๖ จึงเป็นสิ่งที่รักษายากมากเสมอกัน ไม่มีอะไรยิ่งหย่อนกว่ากัน เพราะเป็นทางผลักดันของกิเลสตัวมหาอำนาจด้วยกัน กิเลสออกทางใด ถ้าไม่มีสติระวังตั้งตัว มีปัญญาถ่วงถ่วงด้วยดีแล้ว ต้องล้มทั้งหงายกันทั้งนั้น ไม่มีใครกล้ามาคุยอวดว่าเก่งกล้าสามารถและบริสุทธิ์พุทธะได้ เพราะการปล่อยตัวปล่อยใจเลย ดังนั้น จตุปารีสุทธิศีล จึงเป็นธรรมจำเป็นและสำคัญมากในวงชาวพุทธและนักปฏิบัตินั่นเอง สำหรับผู้เขียนแล้วไม่อาจเอื้อมกับกิเลสทุกชนิด ทั้งที่ไม่มีธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับมัน หาญสู้ก็จบ ไม่มีทางชนะ

มันได้เลย เพราะท่านผู้หลุดพ้นจากกิเลสเป็นบุคคลวิเศษขึ้นมาให้โลกกราบไหว้บูชา เป็นขวัญตาขวัญใจอยู่เวลานี้ ล้วนเป็นผู้เหนียวแน่นแก่นกรบ จบพรหมจรรย์ด้วย ธรรมเหล่านี้ทั้งนั้น

๒. **ปาฏิโมกข์สังวรศีล** สำรวมระวังพร้อมกับการรักษาตนด้วยศีลในพระปาฏิโมกข์ ไม่ล่วงเกินฝ่าฝืนสิกขาบทน้อยใหญ่อันเป็นมรยาตและทางดำเนินอันดีงามของ นักบวช ศีลในพระปาฏิโมกข์มี ๒๒๗ ข้อ อนุบัญญัติที่ทรงบัญญัติในลำดับต่อๆ มามีมาก ถ้าเทียบแล้วที่มาในพระปาฏิโมกข์มีเพียงชนิดเดียว ที่มานอกปาฏิโมกข์ มีมากมายหลายร้อยหลายพันข้อ **ผู้เป็นลูกศิษย์ที่ดีเดินตามครู คือ ศาสตาย่อมเคารพในศีลอันเป็นฝ่ายพระวินัยซึ่งเป็นองค์แทนศาสดา**

๓. **อาชีวปาริสุทธิศีล** เลี้ยงชีพแบบพระ แบบลูกศิษย์พระตถาคต เช่น เทียว บิณฑบาตด้วยกำลังปลีแข้งมาบริโภคมัจฉัน ไม่แสวงหาด้วยกลมารยาปลิ้นปล้อน หลอกลวง บังคับได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ผู้ให้ก็ให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผู้รับก็รับ ด้วยความบริสุทธิ์ในการแสวงหา และการรับไม่มีเล่ห์กลแฝงอยู่แบบโลกที่เป็นกัน แสวงหาแบบพระ ฉันทแบบพระ อยู่แบบพระ ใช้สอยปัจจัยสี่แบบพระล้วนๆ ไม่ฟุ้งเฟ้อ เหลือคณอง ตั้งอยู่ในธรรมสันโดษ มกน้อย อันเป็นพื้นฐานของความเป็นอยู่และการดำเนินของพระผู้มีอาชีวปาริสุทธิศีลเป็นเครื่องประดับเพศ จะอดหรืออิม กิ่งดงามในเพศ ไม่ข้ามเขตข้ามแดนแห่งความสวยงามของพระ ธรรมข้อนี้เป็น เครื่องประดับปากประดับท้องและประดับเพศของพระให้สวยงาม ไม่มีวันจืดจาง ตลอดอวสาน

๔. **ปัจจัยสันนิสิตศีล** สำรวมระวังเพื่อความบริสุทธิ์ในปัจจัยสี่ที่ตนอาศัย ไม่โลเลในอาหารปัจจัยต่างๆ อันเป็นทางไหลมาแห่งมลทินความไม่ดีทั้งหลาย ปัจจัยเครื่องอาศัยของสมณะนั้นมี ๔ คือ

จีวร เครื่องนุ่งห่มตามเพศของพระ มีขนาดความสั้นยาวพอดีกับเจ้าตัวผู้ครอง สีย้อมด้วยน้ำฝาด ที่ท่านเรียกว่า **ผ้ากาสาวะ** ผ้าที่ย้อมด้วยน้ำฝาด ที่ต้องมีประจำ

องค์พระขาดไม่ได้มีอยู่ ๓ ผืน คือ จีวร สังฆาฏิ อันตรวาสก-ผ้าถุง นอกนั้นก็ผ้าอังสะ ผ้าอาบหน้าฝน และผ้าบริหารเครื่องใช้สอยเล็กๆ น้อยๆ

บิณฑบาต คือ ก้อนข้าว คือ อาหารพื้นที่โลกอาศัยรับประทานกันเป็นอาชีพ ตลอดมา อาหารหวานคาวที่ไม่ผิดพระวินัยจัดเข้าในบิณฑบาตด้วยกัน ที่พระผู้บวช แล้วต้องอาศัยเช่นโลกทั่วไป

เสนาสนะ ที่อยู่อาศัยหลับนอนและบำเพ็ญสมณธรรมตามอิริยาบถอัธยาศัยของผู้ไม่เคลื่อนกล่นวุ่นวาย เช่น รุกขมุขุตรมไม้ ตามถ้ำ เจ็อมผา ในป่า ในเขา หลังเขา ไหล่เขา ชายเขา ป่าช้า ป่าช้า และกระต๊อบเล็กๆ พอหมกตัวหลับนอน และบำเพ็ญธรรมในวันคืนหนึ่งๆ เหล่านี้ท่านเรียกว่า เสนาสนะ คือที่อยู่อาศัยอันเหมาะสมสำหรับพระผู้บวชและปฏิบัติเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อมรรคผลนิพพาน เพื่อความหลุดพ้นจริงๆ เสนาสนะเหล่านี้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่บำเพ็ญได้เป็นอย่างดี ถ้าจะนำออกประกวดตั้งโลกเขาประกวดวัตถุต่างๆ กัน โดยพระพุทธเจ้าทรงนำออกประกวดด้วยพระองค์เอง มีโซ่คล้องกิเลสนำออกประกวด ก็น่าจะได้คะแนนนำตามหลักศาสนธรรม มีน้ำเป็นชนิดหรุๆ หราๆ แนนหนามันคงสวยงาม หลายชั้นหลายเชิง หลายห้องหลายหับ ราคาแพงๆ จะเป็นคะแนนนำ เสนาสนะที่เป็นคะแนนนำในครั้งพุทธกาลท่านนิยมและสนใจกันมาอย่างนั้น นับแต่พระบรมศาสดาเป็นลำดับมาถึงสาวกทั้งหลาย มิได้ก้าวก้าวกันถึงกับประกาศไว้ในธรรมทั้งหลายอย่างเปิดเผย กุลบุตรทั้งหลายได้อ่านได้ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติ ตามสืบทอดกันมาจนถึงสมัยปัจจุบันนี้

ส่วนมากต่อมาก สรรณะของโลกชาวพุทธเรา ท่านมักอุปบัติขึ้นตามเสนาสนะอันอุดมสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติที่ส่งเสริมอรรถธรรมโดยถ่ายเดียวดังกล่าวนี้นั้น แทบทั้งนั้น เพราะเป็นสถานที่ให้ความสะดวกแก่การอยู่ การบำเพ็ญ การพักผ่อน หลับนอนตามอัธยาศัยของผู้เห็นภัยในวัฏสงสารด้วยใจจริง พุทธะ ธรรมะ สังฆะ มักเกิดขึ้นในที่เหล่านั้นและเกิดได้ง่ายกว่าที่เคลื่อนกล่นวุ่นวาย ซึ่งร้อยทั้งร้อย มักเป็นที่เพาะและบำรุงส่งเสริมกิเลสวัฏ เพื่อกรรมวัฏ วิปากวัฏ เป็นกงล้อจักรหมุนไปเวียนมาเป็นวงกลม หาทางออกไม่ได้ รวากับมตแดงได้ขอบดั่งฉะนั้น สรุป

ความแล้ว เสนาสนะดังที่ธรรมแสดงไว้แล้ว มี รุกขมูลเสนาสน์ เป็นต้น เหล่านั้นแล เป็นเสนาสนะที่ทันสมัยและหนุ่่นความเพียรเพื่อขับไล่กิเลสให้จนตรอกจนมุมและ พังทลายออกจากใจได้ไม่เนิ่นนาน

ดังนั้นผู้ที่เริ่มบวชใหม่ พระอุปัชฌาย์จำเป็นต้องบอกสอนเสนาสนะที่เหมาะสม ทันสมัยให้ทุกๆ รูป เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ไม่มีคำว่า รุกขมูลเสนาสน์ จะล้าสมัย ถ้าไม่ใช่ตัวผู้บวชถูกกิเลสจุดลากบีบบังคับให้ล้าสมัยในธรรมเหล่านี้เสียเอง จึงไม่มีที่คัดค้านสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วได้เรื่อยมา เพราะผู้มุ่งรู้เห็นธรรมภายในใจ ด้วยการปฏิบัติจิตภาวนาตามทางศาสดาทรงดำเนินและสอนไว้ กับความรักชอบ รุกขมูล รมไม้ ในถ้ำ เจื่อมผา ป่าช้า ป่าชฎ ย่อมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะ เป็นสถานที่ที่เหมาะสมและสนับสนุนทางความเพียรได้ดีกว่าที่ทั้งหลาย แม้โลกนิยมว่า ดีมีราคามาก เช่น ที่ย่านชุมนุมชน ที่สร้างตลาดร้านค้า ทำเลดี ๆ ราคาแพง ๆ เนื่องจาก ธรรมและผู้แสวงธรรมไม่เหมือนโลกแม้อยู่ด้วยกัน เพราะความรู้ความเห็นความคิด อ่านไตร่ตรองต่างกัน การอยู่และการเสาะแสวงจึงต่างกัน ฉะนั้น สถานที่ธรรมนิยม ดังกล่าวจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการบำเพ็ญธรรมอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่มีคำว่า ครี ล้าสมัย แต่เป็นชัยสมรภูมิที่ทันกับการต่อกรต่อกรกับกิเลสประเภทต่าง ๆ เสมอไปตราบเท่าฟ้าดินสลาย (ศาสนธรรมหมดจากความนับถือของหมู่ชน) นั่นแล

คิลานเภสัช คือ ยาแก้โรคร้ายต่างๆ ที่ควรนำมาเยียวยารักษาเช่นโลกทั้งหลาย เพราะธาตุชั้นธของนักบวชกับธาตุชั้นธของโลกทั่วไปย่อมเหมือนๆ กันในความ เป็นอยู่และการรักษาด้วยอาหารและหยูกยาต่างๆ แต่ครั้งพุทธกาลรู้สึกจะมีหยูกยาน้อย ผิดกับสมัยนี้อยู่มาก แม้โรคก็น่าจะไม่พิสดารเหมือนเมฆดังสมัยนี้ เพราะยังขึ้นอยู่ กับดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อมตลอดเครื่องส่งเสริมอยู่บ้าง ในอนุศาสน์จึงมี เพียงฉันทายตงด้วยน้ำปัสสาวะหรือสมุนไพบบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่มากจนกลายเป็น สิ้นค้าล้นตลาดดังสมัยปัจจุบันนี้ สมัยนี้คนก็มาก โรคก็มาก หมอกก็มาก ยาก็มาก คนล้มตายเพราะโรคชนิดต่างๆ ที่ยาและหมอตามไม่ทันก็มาก สมัยก่อนๆ คนมีน้อย โรคมีน้อย หยูกยาก็มีน้อย การตายเพราะโรคพิสดารเกินคาดก็มีน้อย ใครๆ จึงไม่ กระตือรือร้นกับหยูกยาและหมอเหมือนสมัยปัจจุบัน

พระครั้งพุทธกาลตามตำราที่จารึกไว้ ท่านไม่ค่อยแสดงความกังวลและหนักใจกับโรคร้ายไข้เจ็บอะไรมากนัก คำว่านำยาติดตัวนั้นน่าจะไม่มี ถ้าจะมีก็เพียงมะขามป้อมสมอ เพื่อแก้ความอ่อนเพลียเป็นบางเวลาของธาตุขันธ์เท่านั้น แต่สิ่งที่ท่านถือเป็นข้อหนักแน่นกว่าสิ่งใดนั้นน่าจะได้แก่มรรคผลนิพพาน จิตท่านหมุนไปทางด้านอรรถด้านธรรมเพื่อความหลุดพ้นมากกว่าจะหมุนมาหาความกลัวโรคร้ายไข้เจ็บ ความล้ม ความตาย และหยูกยา ความกลัวตายมีน้อย แต่ความกลัวจะไม่หลุดพ้นจากกิเลส แลกองทุกข์นั้นมีมาก วันคืนและอิริยาบถหนึ่งๆ จิตท่านหมุนอยู่กับธรรมทั้งหลาย คือ ศรัทธาธรรม วิริยธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม ตลอดเวลา หากเกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ขึ้นมา ท่านมักพิจารณาลงในสังขารธรรม กลายเป็นเรื่องเหยียวยาทิ้งโรค ฆ่าทั้งกิเลสไปในขณะเดียวกัน ไม่อ่อนเปียกเรียกหายาและหมอมมาเป็นคู่ชีวิตจิตใจ คู่พึ่งเป็นพึ่งตาย จนเกินกว่าความพอดีของพระผู้เชื่อธรรม เชื่อกรรมและเชื่อสังขารธรรม ซึ่งเป็นของจริงอันตายตัว เวลาปกติท่านก็สงบงามตา เวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์ท่านก็ไม่แสดงอาการทรมันทรมาย ระล่ำระสาย ทั้งเนื้อทั้งตัว ทั้งกิริยามรรยาทอันดีงามของสมณะ มีสติประคองตัว ไม่วอกแวกเหิงหงอย ไม่ลืมนอรรถลืมนธรรมประจำใจ

แม้พระอุดมกรรมฐานในสมัยปัจจุบัน ท่านก็ปฏิบัติต่อตัวท่านเองในเวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์ต่างๆ เช่นเดียวกับพระที่กล่าวมาในครั้งพุทธกาล ท่านไม่วิตกกังวลกับไข้ว่าจะหายหรือไม่หาย จะเป็นหรือจะตาย มากไปกว่าการพิจารณาเป็นสังขารธรรม เพื่อรู้เท่าทันกายและทุกขเวทนา สัญญา สังขาร อันเป็นเครื่องหลอกจิตในเวลานั้น ซึ่งเป็นการทำลายกิเลสไปในขณะเดียวกัน การที่โรคจะหายหรือไม่นั้น ท่านมอบไว้กับความจริงของโรคของทุกข์ที่ปรากฏอยู่ในเวลานั้น แต่กลมารยาของใจอันถูกผลักดันออกมาจากกำลังของกิเลสนั้นท่านถือเป็นสำคัญมาก สติปัญญาต้องจดจ่อต่อเนื่องกันกับทุกข์กับกายและกับใจที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อความรู้แจ้งเห็นชัดตามความจริงที่มีอยู่แสดงอยู่ด้วยปัญญา และปล่อยวางกันตามลำดับที่สติปัญญาหยั่งทราบความจริง การรักษาด้วยยาท่านก็รักษา การรักษาด้วยธรรมโอสถท่านก็รักษา ซึ่งเป็นการฆ่ากิเลสไปในขณะเดียวกัน ท่านไม่นั่งนอนเฝ้าทุกข์ให้หาย

ด้วยยาอย่างเดียวด้วยใจอ่อนเปียกเรียกหาแต่คนมาช่วยแบบนั้น แต่ท่านเรียกหา ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มาช่วยบำบัดรักษาไข้และฆ่ากิเลสด้วยในประโยคแห่งความเพียรอันเดียวกัน ผลที่ได้รับ โรคก็ทราบว่าเป็นโรค เกิดในกายแต่ไม่อาจเสียดแทงจิตใจท่านได้ ใจก็อาจหาญเชื่อมต่อสังขารประจักษ์ตัว สติปัญญาก็คล่องตัว ไม่กลัวทุกข์ ไม่กลัวตาย อยู่อย่างสบายหายห่วง นี่คือการรักษาโรคด้วยธรรมโอสถของพระอริยสงฆ์ธรรมฐานในสมัยปัจจุบัน ซึ่งท่านทำกันเป็นประจำในวงสังขารธรรม

(จบจดุปารีสุทธิศีล)

ข้อวัตรปฏิบัติของหลวงปู่

หลวงปู่ขาวท่านมีลูกศิษย์มากมายทั้งพระเถรและ
ฆราวาสจากภาคต่างๆ ของเมืองไทย มาศึกษาอบรม
ศีลธรรมกับท่านเสมอมิได้ขาด

แต่เมื่อชราภาพลง ท่านพยายาม
รักษาความสงบเฉพาะองค์ท่าน
มากกว่าปกติที่เคยเป็นมา เพื่อวิบาก
ชั้นธจะได้อธิษฐานกันไปเท่าที่ควร และ
เพื่อทำประโยชน์แก่โลกที่ควรได้รับ
ซึ่งมีอยู่มากมาย

ปกติหลังจากฉันเสร็จแล้ว ท่านเริ่ม
เข้าทางจงกรมทำความเพียรราวหนึ่ง
ถึงสองชั่วโมง แล้วออกจากทางจงกรม

เข้าห้องพักและทำภาวนาต่อไปจนถึง
บ่ายสองโมง ถ้าไม่มีธุระอื่นๆ ก็เข้า
ทางจงกรมทำความเพียรต่อไปจนถึง
เวลาปิดกวาดลานวัด ท่านถึงจะออก
มาจากที่ทำความเพียร หลังจากทรงน้ำ
เสร็จก็เข้าทางจงกรม และเดินจงกรม
ทำความเพียรต่อไปถึงสี่หรือห้าทุ่ม
จึงหยุด แล้วเข้าที่สวดมนต์ภาวนา
ต่อไป จนถึงเวลาจำวัดแล้วพักผ่อน
ร่างกายราวสามนาฬิกา คือเก้าทุ่ม เป็น

เวลาตื่นจากจำวัด และทำความเพียรต่อไปจนถึงเวลาโคจรบิณฑบาต จึงออกบิณฑบาตมาฉันเพื่อบำบัดกายตามวิบากที่ยังครองอยู่ นี่เป็นกิจวัตรประจำวันที่ท่านจำต้องทำมิให้ขาดได้ นอกจากมีธุระจำเป็นอย่างอื่น เช่น ถูกนิมนต์ไปในที่ต่าง ๆ ก็มีขาดไปบ้าง ท่านผู้มีคุณธรรมสูงขนาดนี้แล้ว ท่านไม่หวังความสุขรื่นเริงจากอะไร ยิ่งกว่าความสุขรื่นเริงในธรรมภายในใจโดยเฉพาะ ท่านมีความเป็นอยู่อันสมบูรณ์ด้วยธรรมภายใน อยู่ในท่าอิริยาบถใด ใจก็มีความสุขเสมอตัว ไม่เจริญขึ้นและเสื่อมลง อันเป็นลักษณะของโลกที่มีความเจริญกับความเสื่อมเป็นของคู่กัน ทั้งนี้เพราะท่านมีใจดวงเดียวที่บริสุทธิ์ที่สุดล้วน มีธรรมแห่งเดียวเป็นเอกภาพ ไม่มีสองกับอะไรพอจะเป็นคู่แข่งดีแข่งเด่น จึงเป็นความสงบสุขที่หาอะไรเปรียบมิได้

จิตที่มีความบริสุทธิ์เต็มภูมิ เป็นจิตที่มีความสงบสุขอย่างพอดี ไม่ต้องการอะไรมาเพิ่มเติมส่งเสริมให้เป็นความกระเพื่อมกังวลเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์แก่จิตดวงนั้นเลยแม้แต่น้อย ท่านที่ครองจิตดวงนี้จึงชอบอยู่คนเดียว ไม่ชอบความเกวียนกล่นวุ่นวาย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องรบกวนความสงบสุขในหลักธรรมชาติที่เป็นอยู่อย่างพอดีให้กระเพื่อมรับทราบทางทวารต่าง ๆ ท่านจึงชอบปลีกเร้นอยู่ตามอถยาศัย ซึ่งเป็นการเหมาะแก่จริตนิสัยที่สุด แต่ผู้ไม่เข้าใจตามความจริงของท่านก็มักคิดไปต่าง ๆ ว่าท่านไม่ต้อนรับแขกบ้าง ท่านรังเกียจผู้คนบ้าง ท่านหลบหลีกเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว ไม่สนใจอบรมสั่งสอนประชาชนบ้าง ความจริงก็เป็นดังที่เรียนมานั่นเอง การอบรมสั่งสอนคนจะหาใครที่อบรมด้วยความบริสุทธิ์ใจและเต็มไปด้วยความเมตตา ไม่สนใจกับอามิสหรือสิ่งตอบแทนใดๆ เหมือนท่านรู้สึกจะหายากมาก เพราะการอบรมสั่งสอนคนทุกชั้นทุกเพศทุกวัย ท่านสอนด้วยความรู้จริงเห็นจริงจริง ๆ และมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับด้วยความเมตตา หากที่ดำเนินมิได้ นอกจากที่ไปรบกวนท่านแบบนอกกลุ่มนอกทาง จึงไม่อาจต้อนรับและสั่งสอนได้ทุกรายไป เพราะสุตวิสัยของพระจะทำไปนอกกลุ่มนอกทางตามคำขอร้องเสียทุกอย่างของผู้ไม่มีขอบเขตความพอดี ท่านเองก็พลอยได้รับความลำบากและเสียหายไปด้วยที่นำสงสาร

เวลาท่านยังมีชีวิตอยู่ได้ให้ความเมตตาอบอุ่นแก่พระเณรจำนวนมาก ตลอดประชาชนในภาคต่างๆ แห่งประเทศไทย พวกกันไปกราบไหว้บูชา ฟังการอบรมกับท่านเสมอมิได้ขาด ทางวัดเห็นความลำบากในองค์ท่านเพราะเข้าวัยชราแล้ว จำต้องจัดให้มีกาลเวลาที่ควรเข้ากราบเยี่ยมรับการอบรม และเวลาพักผ่อนพอสมควร เพื่อทำประโยชน์แก่โลกไปนาน ไม่หักขาดสะบั้นลงในระหว่างที่อายุยังไม่ถึงกาลที่ควรจะเป็น โดยมากการต้อนรับขับสู้กันระหว่างพระผู้เป็นครูอาจารย์กับประชาชนจำนวนมากที่มาจากที่ต่างๆ ประกอบนานาจิตตังด้วยแล้ว พระอาจารย์องค์นั้นๆ มักจะเป็นฝ่ายบอบช้ำอยู่เสมอทุกเวลาเวลาที่ที่มีผู้ไปเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนมากก็หวังให้ได้อย่างใจของตัวเอง ไม่คำนึงถึงความลำบากและหน้าที่การงานของท่านที่ทำประจำวันเวลาบ้างเลย จึงมักถูกรบกวนยิ่งกว่าน้ำบึงน้ำบ่อเสียอีก หากไม่สมใจหวังบ้างก็ทำให้เกิดความขุ่นมัวภายในว่าท่านรังเกียจถือตัว ไม่ให้การต้อนรับขับสู้สมกับเพศที่บวชมาเพื่อชำระกิเลสประเภทถือตัวและขัดใจคน นอกจากนั้นก็ตั้งข้อรังเกียจขึ้นภายในและระบายออกในที่ต่างๆ อันเป็นทางให้เกิดความเสื่อมเสียตามๆ กันมาไม่มีสิ้นสุด พระที่ควรเคารพเลื่อมใสและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ก็อาจกลายเป็นพระที่มีคติติดตัวโดยไม่มีศาลใดกล้าตัดตลึงลงได้

ความจริงพระบวชมาก็เพื่อทำประโยชน์แก่ตนและแก่โลกเต็มความสามารถ ไม่นิ่งนอนใจ เวลาหนึ่งทำงานอย่างหนึ่ง อีกเวลาหนึ่งทำงานอย่างหนึ่ง ไม่ค่อยมีเวลาร่างในวันคืนหนึ่งๆ ทั้งจะเจียดเวลาไว้สำหรับโลก ทั้งจะเจียดไว้สำหรับพระเณรในปกครองและทั่วไปที่มาเกี่ยวข้อง ทั้งจะเจียดไว้สำหรับธาตุขันธ์และจิตใจให้จริงไปนานเพื่อทำประโยชน์แก่โลกสืบไป วันคืนหนึ่งๆ กายกับใจหมุ่นตัวเป็นกงจักร ไม่มีเวลาพักผ่อนหย่อนกายหย่อนใจบ้างเลย คิดดูแล้วแม้แต่เครื่องใช้สอยต่างๆ เช่นรถยนต์ เป็นต้น ยังมีเวลาพักเครื่องหรือเข้าโรงซ่อมแก้ไขส่วนบกพร่องให้สมบูรณ์เพื่อทำประโยชน์ต่อไป ไม่เช่นนั้นก็ฉิบหายบรรลัยไปในไม่ช้า พระก็มีใช้พระอิฐพระปูนที่ต้องถูกโยนขึ้นบนตึกนั้นร้านนี้เพื่อการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนต่างๆ สุดแต่นายช่างเห็นสมควรจะโยนขึ้น ณ ที่แห่งใด เมื่อเป็นเช่นนี้จำเป็นต้องมีเมื่อยหิวอ่อนเพลียและมีการพักผ่อนหย่อนภาระที่ตึงเครียดมาตลอดเวลา พอได้มีเวลา

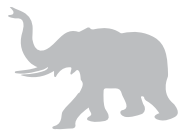
เบากายสบายจิตบ้าง โดยมากญาติโยมเข้าหาพระ มักจะนำนิสัยและอารมณ์ตามชอบใจเข้าไปทับถมรบกวนพระให้ท่านอนุโลมทำตามโดยมิได้คิดคำนึงว่าผิดหรือถูกประการใด เพราะนิสัยเดิมมิได้เคยสนใจในเหตุผลผิดถูกดีชั่วเท่าที่ควรมาก่อน เมื่อเกิดความต้องการประสงค์ในแง่ใดและจะให้ท่านช่วยเหลือในแง่ใด จึงไม่ค่อยคิดนี้กว่าพระกับฆราวาสมีจารีตประเพณีต่างกัน คือพระท่านมีหลักธรรมวินัยเป็นเครื่องประพฤติดำเนิน จารีตประเพณีของพระก็คือพระธรรมวินัยเป็นเครื่องแสดงออก ซึ่งจำต้องคำนึงความผิดถูกชั่วดีอยู่ตลอดเวลาว่าสิ่งนี้ควรหรือไม่ควร เป็นต้น ส่วนฆราวาสไม่ค่อยมีธรรมวินัยประจำตัวเป็นหลักปฏิบัติ โดยมากจึงมักถือความชอบเป็นความประพฤติ เมื่อนำเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระ ฝ่ายพระจึงมักถูกรบกวนและทำลายโดยไม่มีเจตนา หรือถูกทำลายทางอ้อมอยู่เสมอ เช่น ไปขอให้ท่านบอกเบอร์ซึ่งเป็นการขัดต่อพระธรรมวินัยของพระ ไปขอให้ท่านทำเสน่ห์ยาแฝดอันเป็นการทำให้หญิงกับชายรักชอบกัน ไปขอให้ท่านบอกฤกษ์ยามยามดีเพื่อโชคลาภร่ำรวย หรือเพื่ออะไรร้อยแปดพรรณนาไม่จบ ให้ท่านดูดวงชะตาราศี ทำนายทายทัก ให้ท่านบอกคาถาอาคมเพื่ออยู่ยงคงกระพันชาติรี ยิงฟันไม่ออก แขนงไม่เข้า ทูบตีไม่แตก ไปขอให้ท่านรดน้ำมนต์เพื่อสะเดาะเคราะห์เชิญเวรภัยร้ายดีต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งเป็นการขัดต่อจารีตประเพณีคือพระธรรมวินัยของพระที่จะอนุโลมได้ ยิ่งครูอาจารย์ที่ประชาชนเคารพนับถือก็ยิ่งได้รับความกระทบกระเทือนด้วยเรื่องดังกล่าวและเรื่องอื่นๆ ในทำนองเดียวกันมากมายจนไม่อาจพรรณนาได้ในวันหนึ่ง ๆ

เฉพาะพระธุดงค์ที่ท่านมุ่งธรรมมุ่งความหลุดพ้นในสายท่านอาจารย์มั่น ท่านมิได้สนใจกับสิ่งพรรคนี้ ท่านถือว่าเป็นข้าศึกต่อการดำเนินโดยชอบธรรม และเป็นการส่งเสริมคนให้หลงผิดมากขึ้น นักเข้าอาจเป็นการทำลายพระและพระศาสนาอย่างออกหน้าออกตากี้ได้ เช่น เขาให้นามว่าพระบัตร์พระเบอร์ ศาสนา บัตร์เบอร์ พระเสน่ห์ยาแฝด ศาสนาเสน่ห์ยาแฝด เป็นต้น ซึ่งทำให้พระและศาสนา มัวหมองและเสื่อมคุณภาพลงโดยลำดับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่ผลนั้นสืบเนื่องมาจากการกระทำดังกล่าว การกล่าวทั้งนี้มีได้คิดตำหนิต่านสาธุชนทั่วๆ ไป และมีได้คิด

ดำหนิท่านผู้เข้าหาพระโดยชอบธรรม เป็นเพียงเรียนเผด็จเพื่อทราบวิธีปฏิบัติ
ต่อกันระหว่างพระกับประชาชนซึ่งแยกกันไม่ออกแต่ไหนแต่ไรมา จะได้ปฏิบัติต่อกัน
โดยสะดวกราบรื่น สมกับต่างฝ่ายต่างหวังดีและพึงเป็นพึ่งตายกันตลอดมา และ
ต่างฝ่ายต่างหวังเชิดชูพระศาสนาด้วยกัน

ปีพระชาที่ ๔๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐ หลวงปู่ป่วยหนัก

เริ่มแต่วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๐ หลวงปู่เริ่มป่วย
ชั้นเริ่มแรกก็เป็นไข้หวัด

แต่อาการของหวัดนั้นผันแปรไปใน
แง่ต่างๆ ที่จะยังโรคอื่นๆ ให้แทรกซ้อน
และกำเริบรุนแรงไปตามๆ กัน หนักเข้า
จนฉันไม่ได้ เริ่มแรกเป็นไข้หวัดใหญ่
ที่ยังไม่แปรเป็นโรคอื่นๆ หลายชนิดใน
ธาตุขันธ์นั้น ท่านยังอุตสาห์ลงไปฉันจึงหัน
ร่วมพระเณรในวัดที่หน้าถ้ำกลองเพล
ได้ตามปกติ ในสายตาคนภายนอกก็
อาจคิดว่าท่านมิได้เป็นอะไร นอกจาก

โรคชราประจำคนแก่อย่างเดียวกันนั้น
แต่เพราะโรคกำเริบแปรเป็นอย่างอื่นไป
ไม่มีสิ้นสุด กำลังธาตุขันธ์ก็ทรุดลงทุกวัน
เวลา จนไม่สามารถไปฉันร่วมหมู่คณะ
ที่ถ้าได้ ท่านยังยอมอดยอมทนและ
ฝืนฉันแม้จะได้เล็กๆ น้อยๆ ที่กุฎิท่านเอง
จนฉันไม่ได้ กำลังอ่อนลงอย่างเห็นได้ชัด
การพลิกแพลงอวัยวะจำต้องมีพระเณร
คอยดูแลอุปฐากตลอดเวลา

ข่าวคราวความไม่สบายของหลวงปู่กระจายไปถึงไหน คลื่นมนุษย์ประชาชน พระเถรมาถึงนั้นอย่างรวดเร็ว เพราะต่างคนต่างมีจิตใจใฝ่ฝันยึดมั่นในองค์ท่านเป็นที่ ผากเป็นผากตายภายในใจอย่างแนบสนิทอยู่แล้ว เมื่อทราบข่าวว่าท่านไม่สบาย ก็จำต้องสะเทือนใจอย่างหนัก รวากับฟ้าดินถล่ม ชั่วหัวใจจะขาดหายไปจากร่าง ในเวลานั้นจนได้ นับแต่ข่าวนั้นผ่านเข้าความรู้สึก ต่างก็หลังไหลมาทุกทิศทุกทาง ทั้งประชาชนทั้งพระเถรจากทิศต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล ต่างหลังไหลมาเยี่ยมอาการ ของท่านด้วยความกระหายอยากพบอยากเห็นอยากกราบไหว้บูชาเป็นขวัญตา ขวัญใจในขณะที่เข้ามากราบไหว้ท่าน

วัดถ้ำกลองเพลในช่วงที่ท่านป่วยนั้นจึงเป็นเหมือนมิงานในวัด แออัดไปด้วย ผู้คนหญิงชายพระเถรแลฆราวาสที่มาจากที่ต่าง ๆ จนทางวัดไม่อาจรับรองได้ทั่วถึง ทั้งที่พักหลับนอน อาหารการบริโภค ต่างให้ช่วยตัวเองบ้าง ช่วยกันเองบ้าง ในเวลา ขาดแคลนจำเป็น เพราะวัดก็เป็นสถานที่อยู่ของนักบวชผู้ขอทานชาวบ้านมาฉั่น มิใช่ สถานที่อยู่ของมหาเศรษฐีซึ่งต่างก็ทราบกันอยู่แล้ว แต่ก็ดีอย่างหนึ่งที่วัดถ้ำกลองเพล มีบริเวณอันกว้างขวางและเต็มไปด้วยป่าด้วยเขา ร่มไม้ เง้อมผาต่าง ๆ การพักอยู่ หลับนอนจึงสะดวก โดยยึดเอาป่าเขาร่มไม้ในบริเวณวัดเป็นที่พักผ่อนหลับนอนเลย ทีเดียวอย่างสบายหายห่วง เป็นความสะดวกทั้งพระเถรและประชาชนจำนวนมาก ที่มาพักเยี่ยมอาการท่านชั่วคราว

เฉพาะอาหารการบิณฑบาตสำหรับพระเถรและประชาชน แทนที่จะอดอยาก ขาดแคลนเพราะคนมากด้วยกัน แต่ก็มีอุดมสมบูรณ์แต่ต้นชนปลายที่ท่านป่วย ซึ่งเป็นเวลา ๔ เดือนกว่า ไม่บกพร่องขาดชิ้นเลย นับว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ในบุญ วาสนาบารมีของหลวงปู่ท่านคุ้มครอง แม้ผู้คนพระเถรจำนวนมากที่มาคละเคล้ากัน ก็เป็นประหนึ่งลูกของพ่อแม่เดียวกัน หรือเป็นเหมือนอวัยวะอันเดียวกันอยู่ร่วมกัน ด้วยความสงบสุข ไม่มีอธิกรณ์หรือเรื่องราวใด ๆ เกิดขึ้นเลย ต่างมีใบน้ำยืมแย้ม แจ่มใส พบปะพักทายกันอย่างนุ่มนวลอ่อนหวานราวกับเคยพบเห็นและสนิทสนมกัน มาเป็นเวลานานปี เริ่มแรกที่ท่านป่วย ทางวัดและครูอาจารย์ทั้งหลายปรึกษากันไว้ เกี่ยวกับผู้คนพระเถรมามากอาจเกิดความไม่สงบขึ้นได้ พร้อมกับความเข้มงวด

กวาดชั้นพระเณรที่ก้าวเข้ามาในวัด เพื่อรักษาความสงบในหมู่คณะที่เข้าเกี่ยวข้องกันไว้ไม่ประมาท เรื่องราวก็ผ่านไปด้วยความสงบราบรื่นดีงามทุกประการ นำอนุโมทนาอย่างยิ่ง ไม่น่าจะหลงลืมได้ลงคอในชีวิตของผู้เขียนและท่านผู้เคยได้พบเห็นเหตุการณ์นี้ด้วยกัน

หลวงปู่ฉันไม่ได้และทรุดลงโดยลำดับ ประชาชนพระเณรยิ่งหลั่งไหลมาทุกทิศทุกทาง ระยะเวลาที่ท่านป่วยนับแต่เริ่มต้นป่วยหนัก ผู้เขียน (หลวงตาบัว) ก็มาอยู่กับท่านเป็นประจำ หลายวันจะกลับไปค้างวัดสักคืนสองคืนก็ต้องรีบกลับมา ทั้งนี้เพราะเป็นห่วงท่านมาก และเพื่อความสงบเรียบร้อยในด้านอื่นๆ แต่ก็เดชะบารมีของหลวงปู่ท่านคุ้มครองรักษา สถานการณ์ทุกด้านสงบเรียบร้อยดี

สำหรับอาการของท่าน เมื่อขบฉันอะไรไม่ได้ ธาตุชั้นธก็ยิ่งทรุดลงอย่างเห็นได้ชัดในสายตาต่างๆ ไป เมื่อเรียนถามถึงความเป็นอยู่และการจากไป ท่านให้เหตุผลอย่างจับใจไฟเราะมากกว่า

“จะมีอะไรในธาตุชั้นธอันนี้ จะไปเมื่อไรก็ได้วิตกวิจารณ์อาลัยเสียตายมันนี้ เพราะก็เห็นแต่ ดิน น้ำ ลม ไฟ อันเป็นส่วนผสมของธาตุรวมตัวกันอยู่เท่านั้น ถ้าผู้รู้คือใจไปปราศเสียเมื่อไร เมื่อนั้นมันก็กระจายลงไปสู่ธาตุเดิมของตนทันที ไม่รอฟังเสียงใครๆ ทั้งสิ้นเลยแหละ ถ้าไม่คิดเกี่ยวข้องกับหมู่คณะและประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียรวมอยู่ด้วยแล้ว แม้ชั้นธจะแตกไปเดี๋ยวนี้ก็ให้แตกไป เราก็หมดความรู้ความรับผิดชอบลงทันที ไม่มีภาระใดต้องแบกหามอีกแล้ว คำว่า **อนาลโย** ที่เป็นฉายาของเรามาแต่วันเริ่มบวชจะได้เป็นความจริงตัวจริงขึ้นมาอย่างสมบูรณ์

เวลานี้ที่ **อนาลโย** ของเรายังไม่สมบูรณ์ ก็เพราะชั้นธสมมุติชั้นธปัญญาแยกขบแบ่งไว้ ต้องรับผิดชอบเขาทุกด้านทุกทาง คือต้องพาอยู่ พากิน พาหลับ พานอน พาขับ พาถ่าย พาเปลี่ยนอิริยาบถทำนองทำนองนี้ ไม่ได้หยุดหย่อนผ่อนคลายบ้างเลย ราวกับพัดลมหมุนตัวๆ อยู่ทำนองนั้น ขึ้นชื่อว่าสมมุติๆ มันมีความสงบนิ่งอยู่เป็นปกติสุขได้เมื่อไร ต้องหมุนของมันอยู่ทำนองนั้น ข้างนอกก็หมุน ข้างในก็หมุน แม้ชั้นธทำในร่างกายของเรานี้ก็หมุน มันอยู่สงบสุขไม่ได้ จะไปหวังเอาความสุขความสบาย

จากมันซึ่งเป็นตัวหมุนตัวๆ อยู่นี้ได้อย่างไร ถ้าใครจะหวังเอาความสุขความสบาย จากชั้นธันเป็นบ่อแห่งความทุกข์ความกังวลนี้ ผู้นั้นก็คือผู้พลาดหวังตลอดไป จะไม่มีชั้นใดมาสสนองตอบความสมหวังนั้นเลย ผมเองก็ครองชั้นนี้แบกชั้นนี้มาร่วมเข้าแปดสิบปีแล้ว ก็ไม่เห็นได้สิ่งพึงใจสนองตอบจากชั้นธันนี้ ที่เด่นๆ ก็มีแต่ทุกข์เท่านั้น ทั้งทุกข์ย่อยทุกข์ใหญ่แสดงอยู่ตลอดเวลาที่ว่าได้ ไม่เคยเห็นความสงบสุขของชั้นปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนบ้างเลย เวลาปกติไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ก็แสดงทุกข์ประจำชั้นขึ้นมายุ่นนั้นแล เช่น เจ็บนั้นปวดนี้ตามอวัยวะน้อยใหญ่ ไม่เห็นแสดงความสุขให้เห็นนี่นา ที่ว่ากันว่า สุขๆ นั้นก็เสกสรรเอาเฉยๆ ด้วยความติดปากติดใจในสุขต่างหาก ความจริงแล้วร่างกายส่วนต่างๆ ไม่เคยแสดงความสุขอย่างเด่นชัดให้เห็นเหมือนแสดงความสุขให้แบกหาม ซึ่งแต่ละครั้งแทบสลบไสลและตายได้ถ้าทุกข์นั้นไม่หยุดการแสดงตัว ใครๆ อย่าไปหลงลมหลงแล้งในชั้นนี้ว่า จะเอาสุขมาแจกแบ่งพอให้ดีใจบ้าง นอกจากทุกข์ร้อยแปดคณนาไม่จบสิ้นเท่านั้น ที่มันมาท้อมให้แบกให้หามเรื่อยมา ผมเองก็ยอมรับว่าแบกชั้นธันเป็นกองทุกข์นี้มาแปดสิบปีนี้เอง ยังจะให้ทนแบกไปถึงไหนกันอีก”

พูดจบประโยคแล้วท่านยิ้มนิดๆ รวากับท่านยิ้มเยาะเย้ยกิเลสและวิบากของกิเลส คือชั้นที่ท่านกำลังครองอยู่

“จะให้ผมแบกกองพินกองไฟไปหาอะไรโดยเข้าใจว่าชั้นนี้จะเอาของอัศจรรย์มาหยิบยื่นให้ผมไม่สงสัยในชั้นนี้ทั้งที่กำลังครองตัวอยู่และสลายจากกันไปผมเป็นผม ชั้นนี้เป็นชั้น จะให้คว้ายึดมาบวกกันหาอะไร การปล่อยชั้นโดยสิ้นเชิงเท่านั้น **อนาลโย** จึงสมบูรณ์แบบ การเมตตาสงสารหมู่เพื่อนและประชาชนนั้นยอมรับว่าเต็มดวงใจไม่มีบกพร่อง การฝืนอยู่ทั้งที่รู้ว่าชั้นนี้เป็นทุกข์ ก็ฝืนอยู่เพราะความเล็งประโยชน์แก่ผู้ควรได้รับซึ่งมีอยู่จำนวนมากต่อมากนั้นแล ลำพังตัวผมเองพร้อมเสมอที่จะปล่อย **ภารา** **ทเว** **ปญจกขุชธา** ที่เคยเป็นบ่อแห่งน้ำตาของสัตว์โลกและของเราผู้เคยหึงหวงมัน เวลานี้เราไม่ห้วงไม่หวงและพร้อมที่จะปล่อยวางลงตามธาตุเดิมของเขา ไม่ขัดไม่ชิน ไม่ฝืนความจริง เนื่องจากเคยฝืนมาแล้ว เจอแต่ทุกข์จนเข็ดหลาบอย่างถึงใจ มาบัดนี้จึงไม่ฝืน ปล่อยตามคติธรรมดาซึ่งเป็นทางเดินของธรรมคือความจริงอันตายตัว

ท่านผู้เคยรับผิดชอบกอบกู้ตัวเองมาโดยหลักธรรมชาติ ไม่มีใครบอกไม่มีใครบังคับ แต่ความจำเป็นหากบังคับตัวเองให้จำต้องรับผิดชอบในตัวเองด้วยกันทุกตัวสัตว์ จงอย่าประมาท และจงถือจิตเป็นรากฐานสำคัญพาดำเนินทั้งการอาชีพและการบำเพ็ญความดีทั้งหลาย ตลอดความประพฤติอิทธาศัยการแสดงออกทุกอาการ จงแสดงออกด้วยการรับผิดชอบตัวเอง โดยทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอว่าเราเป็นผู้ทำดีทำชั่ว เราเป็นผู้แสดงออกด้วยอาการต่างๆ ซึ่งมีเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบคือเราเองเป็นผู้คอยรับผลดี-ชั่วของงานนั้นๆ ผลงานนั้นๆ ไม่สูญหายไปไหน จะไหลเข้าสู่ต้นเหตุคือเราซึ่งเป็นผู้ทำ ผู้แสดงออก คำว่าเราอันเป็นหลักใหญ่ในตัวคนก็คือใจ ใจเป็นของไม่ตาย และไม่เคยตายมาแต่กาลไหนๆ นอกจากระเห่ร้อนไปเกิดในกำเนิดดี-ชั่วต่างๆ ตามอำนาจของวิบากกรรมดี-ชั่ว ที่ตนทำไว้พาให้เป็นไปเท่านั้น ยิ่งคำว่าตายแล้วสูญ นั้นไม่มีในใจดวงใดๆ เลย ทั้งใจสัตว์ใจบุคคล แม้ใจพระพุทธเจ้าและใจพระอรหันต์ผู้สิ้นกิเลสตัวพาให้เกิด-ตายแล้วก็ไม่สูญ แต่ไม่เที่ยวแสวงหาที่เกิดต่อไปเหมือนใจที่มีกิเลสเป็นเชื้อพาให้เกิด-ตายเท่านั้น เพราะใจนั้นเป็นใจอนุภาทิเสสนิพพานของผู้สิ้นกิเลสโดยสมบูรณ์แล้ว

อันคำว่า **ตายแล้วสูญ** ก็ดี คำว่า **บาปไม่มีก็ดี** คำว่า **บุญไม่มีก็ดี** คำว่า **นรกไม่มีก็ดี** คำว่า **สวรรค์ไม่มีก็ดี** คำว่า **นิพพานไม่มีก็ดี** เหล่านี้เป็นหลักวิชาในคัมภีร์ของกิเลสตัวครองไตรภพ มันเรียนจบวิชาเหล่านี้แล้วจึงครองหัวใจสัตว์โลก แม้มันจะโขกจะสับสัตว์โลกลงหนักเบาเล็กน้อยเพียงไร ก็ทำได้ไม่หวาดหวั่นพริ้วพริ้งและสะทกสะท้านต่อผู้ใดว่าจะมาหาญสู้กับมัน เพราะวิชามันดี ทันสมัย สัตว์โลกยอมรับอย่างหมอบราบไม่กล้าฝ่าฝืน ร้อยทั้งร้อยวิชาทุกแขนงจากคัมภีร์กิเลสที่เสี้ยมสอนไว้ต้องเป็นวิชาลบล้างความจริงของธรรมที่แสดงไว้ทั้งสิ้น เช่น ความจริงแห่งธรรมแสดงไว้ว่า ตายแล้วเกิด วิชาจากคัมภีร์ของกิเลสต้องสอนกลับกันว่า ตายแล้วสูญ เช่น ธรรมว่า บาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี นิพพานมี วิชาของกิเลสจะปฏิเสธหรือลบล้างทันทีว่า บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี นิพพานไม่มี ดังนี้ ทุกคัมภีร์ไม่ก้าวกำยกัน

ดังนั้นพวกเราชาวพุทธจำต้องได้พิจารณาเลือกเฟ้นด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ไม่งั้นต้องโดนคัมภีร์ของกิเลสจุดลากลงเหวลงบ่อลงนรกอเวจีเพราะความหลงเชื่อ กลม่น ชนิดไม่มีใครช่วยได้เพราะสายเกินแก้เสียแล้ว การแก้หรือการชำระล้างกิเลส และคัมภีร์ของกิเลสที่ฝังจมอยู่ภายในใจเรา จึงควรแก้ควรล้างด้วยคัมภีร์พุทธธรรม เสียแต่บัดนี้ที่ยังมีชีวิตและเป็นกาลอันควรอยู่ ตายแล้วหมดโอกาสจะทำได้ นอกจาก เสวยผลดี-ชั่ว ที่ตนเคยทำไว้เมื่อคราวเป็นมนุษย์เท่านั้น

คำว่า **อดตา** หรือ **อดตโน** **นาโถ** นั้นท่านสอนให้พึ่งตัวเอง ไม่ให้หวังพึ่งใครใน ภพกำเนิดใดทั้งสิ้น ท่านสอนให้ทำความดีเพื่อตัวเองเสียแต่บัดนี้ จะอบอุนภายในใจ ทั้งยังมีชีวิตอยู่และเวลาตายไป เนื่องจากความมีคุณธรรมคุ้มครองป้องกันตัว ผิดกับผู้ไม่มีบุญมีธรรมอยู่มาก ซึ่งไปถือกำเนิดเกิด ณ ที่ใด ก็มีแต่กำเนิดที่เกิดที่อยู่ อันเป็นพื้นเป็นไฟไปตามๆ กันหมด ขึ้นชื่อว่ากิเลสตัวเป็นมารของธรรมแล้ว ต้องเป็น มารของสัตว์โลกไม่มีทางสงสัย การแสดงออกของมันมีแต่การหลอกลวงสัตว์โลก ให้เข้าสู่หลุมถ่านเพลิงคือกองทุกข์ไม่มีประมาณโดยถ่ายเดียว หากที่พอเชื่อถือ และยึดเป็นที่อาศัยชั่วคราวระยะเดียวก็ไม่ได้ ผลเต็มไปด้วยพินด้วยไฟทุกกิ่งทุกแขนง ไม่มีเกาะมีดอนพอให้หายใจด้วยมันได้ ปราชญ์ท่านจึงตำหนิติเตียนมาตลอดทุกยุค ทุกสมัย ไม่เคยยกยอบ้างเลยว่ากิเลสก็ทำให้โลกร่มเย็น กิเลสก็เป็นธรรมให้ความ เสนอภาคยุติธรรมแก่โลก เป็นต้น นอกจากกลหลอกลวงเต็มตัวของมันมาทุกยุค ทุกสมัย ไม่เคยทิ้งลวดลายแห่งการปลิ้นปล้อนหลอกลวงสัตว์โลกผู้โง่เขลาที่ นำสงสารบ้างเลย สำหรับธรรมมีแต่ความอ่อนโยนเมตตาสงสารกรุณาช่วยให้สัตว์โลก พ้นจากความโง่เขลาเบาปัญญา ให้พ้นจากความทุกข์ทรมานต่างๆ พยุงส่งเสริม ให้บรรเทาเบาบางจากทุกข์ ให้มีความสงบสุขโดยถ่ายเดียว ระหว่างกิเลสกับธรรม ต่างกันมากจนหาส่วนเทียบกันไม่ได้ เดินสวนทางกันร้อยเปอร์เซ็นต์ กิเลสหลอกลวง สัตว์ผู้กมดสัตว์ให้จมอยู่ในวัฏทุกข์โดยถ่ายเดียว ส่วนธรรมพยุงส่งเสริมสัตว์ รื้อขนสัตว์ให้ขึ้นจากวัฏทุกข์โดยลำดับจนถึงวิมุตติหลุดพ้นไปได้โดยสิ้นเชิง ฉะนั้น ระหว่างกิเลสกับธรรมจึงต่างกันมากดังที่กล่าวมาดังนี้”

หลวงตาบัว ผู้เขียนกราบเรียนถามความรู้สึกของท่านที่มีต่อชั้นชัณห์เวลานั้น ท่านเทศน์เสียยกใหญ่ราวกับไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอ่อนเพลียในธาตุชั้นชัณห์บ้างเลย พุดจนผู้ฟังสะดุ้งไปตามๆ กัน ทั้งลุ่มเสียว ทั้งกิริยาการแสดงออก ทั้งความเข้มข้นแห่งธรรมที่หลังไหลออกมาจากใจที่บริสุทธิ์ของท่านเวลานั้น ซึ่งไม่มีใครคาดฝันว่า ท่านจะสามารถผืนชั้นชัณห์แสดงได้อย่างถึงพริกถึงขิงถึงกิเลสถึงธรรมขนาดนั้น ผู้ฟังทั้งหลายต่างยิ้มแย้มแจ่มใสหุดตาสว่างไปตามๆ กันในขณะนั้น ผู้เขียนมีนิสัยไม่พอดี จึงมักไม่มีความอึดพอนในธรรมที่ท่านเมตตาอธิบายให้ฟัง ยิ่งอยากฟังให้ยิ่งขึ้นไป แล้วสอดแนบปัญหาธรรมแถมพกถวายเป็นตอนท้าย

“ต่อไปนี้ครูบาอาจารย์จะนับวันหายวันหายคืนไปโดยลำดับและหายขาด เป็นปกติในธาตุชั้นชัณห์ ไม่อาจสงสัยเลย เพราะธรรมที่ครูบาอาจารย์โปรดเมตตาครั้งนี้ เป็นธรรมประเภทเผาเกลี้ยงเตียนโล่งโรคในชั้นชัณห์ โรคต้องแตกกระจายไปหมด ไม่มีโรคชนิดใดจะหาญสู้ธรรมประเภทเผาเกลี้ยงนี้ได้ แม้แต่กิเลสที่เหนียวแน่นกว่า โรคชนิดต่างๆ มันยังต้องพินาศไปเพราะธรรมประเภทนี้สังหารทำลาย”

ท่านตอบอย่างน่าฟังและฟังใจไม่มีวันลืมว่า

“ชั้นชัณห์เป็นชั้นชัณห์ โรคเป็นโรค กิเลสเป็นกิเลส ธรรมเป็นธรรม มันคนละอย่าง หยุกยาควรแก่การรักษาโรคปราบโรค ธรรมควรแก่การแก้กิเลสปราบกิเลส จะนำมาปราบโรคบางชนิดมันไม่เหมาะสมกัน โรคที่ควรจะหายด้วยธรรมก็มี ที่ไม่อาจหายได้ด้วยธรรมก็มี ผู้ปฏิบัติควรทำความเข้าใจเอาไว้ อย่าให้ความรู้ ความเชื่อ การกระทำเลยเกิดแห่งธรรมคือความพอดี การแสดงวันนี้ เราแสดงเป็นธรรมล้วนๆ เพื่อความรื่นเริงในธรรมทั้งหลายและเพื่อถอดถอนกิเลสในขณะฟัง มิได้เกี่ยวกับชั้นชัณห์ จะหายโรคจะพินาศดังที่เข้าใจนั้น ชั้นชัณห์จะหายหรือจะตายไม่สำคัญ แต่สำคัญที่ให้ออกใจตายจากใจเพราะธรรมที่แสดงนี้เผาผลาญ นั่นเป็นความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับพวกเรานักปฏิบัติธรรม ดังนั้นจงพากันพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาในธรรมที่กล่าวมา จะเป็นกำลังใจและส่งเสริมอุบายสติปัญญาถอดถอนกิเลสภายใน ออกได้เป็นวรรคเป็นตอน ครั้นพุทธกาลท่านฟังธรรมด้วย โอปนยิโก น้อมธรรมเข้า

สู่ต้นโดยลำดับที่ได้ยินได้ฟัง ไม่ยอมให้ธรรมนั้นรั่วไหลหลุดลอยผ่านหูผ่านใจไปเปล่าๆ ดังพวกเราส่วนมากฟังกัน ผลคือการแก้การถอดถอนกิเลสในขณะที่ฟังจึงไม่ค่อยปรากฏเท่าที่ควร ดีไม่ดีคอยสั่งสมกิเลสในขณะที่ฟังยังมีตาชด้น เพียงแต่ไม่สนใจคิดกัน จึงไม่ทราบได้ว่าตนฟังเพื่อธรรมหรือฟังเพื่อกิเลสพอกพูนตัวหัวเราะธรรม

พระพุทธเจ้าแลสาวกท่านเทศน์ เทศน์จากธรรมของจริงภายในพระทัยและใจล้วนๆ มิได้เทศน์จากความจำของสัญญาดังพวกเราเทศน์ ปฏิบัติเครื่องดำเนินทุกประเภท ทั้งหยาบ ทั้งกลาง ทั้งละเอียด ท่านบำเพ็ญมาอย่างเต็มกำลังและรู้อย่างเต็มพระทัยและเต็มหัวใจ ทั้งฝ่ายมรรคเป็นขั้นๆ ทั้งฝ่ายผลเป็นภูมิๆ นับแต่ภูมิต่ำจนถึงภูมิอันสูงสุดวิมุตติหลุดพ้น ท่านจึงเทศน์อย่างไม่อึดไม่อัน มีแต่ธรรมบริสุทธิ์ล้วนๆ หลั่งไหลออกมาจากกระแสแห่งใจกลมกลืนกันออกมากับกระแสเสียงผู้ฟังด้วยความสนใจมุ่งต่อความจริงล้วนๆ จึงสามารถตัดดวงเอาธรรมของจริงขึ้นมาอย่างเต็มหัวใจ ไม่ขาดทวนสูญุดอกจากการฟังธรรมแต่ครั้งๆ กิเลสจะเป็นประเภทใดก็ตาม แม้ฝังลึกลงชั่วหัวใจ เมื่อสติปัญญาธรรมเป็นต้น เขย่าก่อกวนลวนลามอยู่ไม่หยุดยั้ง กิเลสย่อมโยกคลอนและถูกถอนขึ้นมาทีละชั้นละอัน สุดท้ายใจก็เป็นเรือนร้างว่างเปล่าจากกิเลสทั้งปวง กลายเป็นใจที่สมบูรณ์ด้วยธรรมขึ้นมาอย่างไม่คาดฝัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จงพากันตั้งใจฟัง ตั้งใจปฏิบัติภาวนาให้ถึงใจทุกอย่าง ความจริงใจต่อธรรมเข้าถึงไหน ความโยกคลอนถอนตัวของกิเลสจะกระเทือนถึงนั้นโดยไม่ต้องสงสัย ทั้งครั้งนี้และครั้งพุทธกาล ผู้ปฏิบัติจริงสามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้เท่าเทียมกัน สมกับธรรมเป็นหลักธรรมชาติคงเส้นคงวา **มัชฌิมาปฏิบัติ** เป็นธรรมเหมาะสมกับการฆ่ากิเลสให้หลุดลอยจากใจมาแล้วทุกยุคทุกสมัย ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่า จงระวังกิเลสอย่างเดียวที่เป็นคู่แข่งธรรม อย่าให้มันป็นขึ้นบนหัวได้ จะถ้ายรดลงทันที จงระวังให้ดี เอาละ พุดพ้อเป็นคติเตือนใจท่านผู้มี ความจงรักภักดีต่อครูอาจารย์ อุดสาหกรรมาเยียมเยียนตามจารีตประเพณีของคนที่ผู้เคารพนับถือกัน”

อาการป่วยท่านค้อยกุเลา และหายเป็นปกติในที่สุด

นับแต่ท่านเริ่มป่วยดังที่เขียนผ่านมาแล้วเป็นเวลา ๔ เดือนกว่า บรรดานายแพทย์ผู้พยาบาลรักษา มี ศ.จ.นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นต้น

ตลอดนายแพทย์และพยาบาลทางโรงพยาบาลอุดรธานี ต่างท่านมิได้นิ่งนอนใจ ช่วยกันพยาบาลรักษาท่านสุดกำลังความสามารถเรื่อยมาแต่เริ่มแรกป่วยจนอาการกลับดีขึ้น เพราะคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญพยาบาลรักษาและคอยดีขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นปกติได้ นับว่าหลวงปู่ท่านสุขชีวิตใหม่เป็นผู้ใหม่ขึ้นมาในหลวงปู่องค์เก่า ต้องขออภัย

ท่านผู้อ่านมากๆ ด้วยที่เรียนเล่าประวัติการป่วยของหลวงปู่ขาวเพียงย่อๆ ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยตามความเป็นมา ทั้งนี้เพราะหลวงตาผู้เขียนก็แก่มากแล้ว สุขภาพไม่อำนวย งานก็ยุ่งและลำบาก รวบรวมตามรอยโคในคอกนั้นแล จึงหวังได้รับอภัยจากท่านผู้อ่านด้วยดี

(ตอนป่วยปี ๑๐ จบแค่นี้)

ที่แปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือเวลาท่านนึกถึงอะไร สิ่งนั้นมักจะมาตามความรำพึง นึกคิดท่านเสมอ เช่น นึกถึงช่างว่าหายหน้าไปไหนเป็นปีๆ แล้วไม่เห็นผ่านมาทางนี้ บ้างเลย หรือถูกนายพรานยิงตายเสียแล้ว พอตกลงกลางคืนดึกๆ ช่างตัวนั้นก็มาหาจริงๆ และเดินตรงเข้ามายังกุฏิที่ท่านพักอยู่ มายืนลูบคลำสิ่งต่างๆ ในบริเวณกุฏิที่ท่าน พอให้ทราบว่าเขามาหาแล้วก็กลับเข้าไปเข้าเขาและหายเงียบไปเลยไม่กลับมาอีก เวลารำพึงบึงถึงเสือกก็เหมือนกัน ว่าเสือกที่เคยเดินผ่านมาที่นี้บ่อยๆ บัดนี้หายหน้าไปไหนนานแล้วไม่เห็นมาอีก หรือถูกเขาฆ่าตายกันหมดแล้ว เพียงนึกถึงเสือกตอนกลางวัน แต่พอดกตอนกลางคืน เสือกก็มาเที่ยวพ่นพ่นภายในวัดและบริเวณที่ท่านพักอยู่จริงๆ พอเป็นนิมิตให้ท่านทราบว่าเขายังอยู่ ยังไม่ตายดังที่วิตกกังวล แล้วก็หนีไป ไม่มา ช้ำๆ ซากๆ อีกเลย

ท่านเล่าว่าตอนนึกถึงสัตว์ต่างๆ รู้สึกแปลกอยู่มากผิดธรรมดา พอนึกถึงที่ไร ถึงสัตว์ชนิดไร สัตว์ชนิดนั้นมักจะมาหาท่านแทบทุกครั้งทีนึกถึงเขา คล้ายกับมีอะไร ไปบอกข่าวให้สัตว์นั้นๆ ทราบและให้มาหาท่าน พระวิเศษทางภายในอย่างท่านคงมี เทพาอารักษ์คอยให้อารักขาและคอยอำนวยความสะดวกตามความคิดเห็นต่างๆ อยู่เสมอ พอคิดอะไรขึ้นมาจึงมักมีเครื่องสนองตอบทางความคิดเสมอมา ถ้าไม่มี ทำไมจะมีอะไรมาหาท่านตรงตามความคิดเสียทุกครั้งเช่นนั้น อย่างเราๆ ท่านๆ คิดคนละก็ร้อยก็พันเรื่องและก็ร้อยก็พันหน ก็ไม่เห็นมีอะไรมาตอบสนองความ นึกคิดความต้องการบ้างเลย พอให้ทราบว่าเราก็มีอะไรดี ๆ พอตัวผู้หนึ่งสมควรได้รับความ เติบโตอย่างท่าน นอกจากคิดลมๆ แล้งๆ ไป พอให้ทวนใจได้รับความลำบาก ทรมานเปล่าๆ เท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรพอเป็นขึ้นดีแฝงมาบ้างเลย จึงน่าอัศจรรย์ความคิด ของตัวที่ชนแต่กองทุกข์มาให้วันละก็ร้อยก็พันเรื่องจนสมองที่หมดกำลังที่จะทำงาน ต่อไป

ปฏิปทาการดำเนินของหลวงปู่ ทั้งสมัยยังหนุ่มและชราภาพ

หลวงปู่ขาวท่านมีนิสัยใจเด็ดเดี่ยว ความเพียรกล้า
ทั้งสามอิริยาบถ

คือ เดินจงกรมก็เก่ง เดินแต่ฉันเสร็จ
แล้วถึงเที่ยง เข้าพักร่างกายพอบรรเทา
ขันธุ์ แล้วเข้านั่งสมาธิพอประมาณราว
๑-๒ ชั่วโมง จากนั้นก็เข้าสู่ทางจงกรม
ทำความเพียร ละหรือถอดถอนกิเลส
ประเภทต่างๆ ที่เคยฝังจมอยู่ภายในใจ
สัตว์โลกไม่เคยบกบางเหมือนสิ่งอื่นๆ
ก็ชั่วโมงท่านไม่ค่อยกำหนด จนถึงเวลา

ปิดกวาดบริเวณที่อยู่ของพระองค์เดียว
ที่ไม่ชอบกั้ววลกับสิ่งใดผู้ใด ท่านจึง
ออกมาปิดกวาด สรงน้ำ นั่งรำพึง
ไตร่ตรองอรรถธรรมในแง่ต่างๆ ตาม
อัธยาศัย หลังจากนั้นส่วนมากท่าน
มักเข้าทางจงกรมมากกว่าการเข้า
นั่งสมาธิภาวนา ท่านเดินจงกรม
แต่ละครั้้งราว ๓-๔-๕ ชั่วโมง บางครั้ง

ถึง ๖ ชั่วโมง จึงจะเข้าที่พัก ซึ่งส่วนมากมักเป็นเพิงบ้างเป็นปะรำเล็ก ๆ บ้าง ในหน้าแล้ง ฝนไม่ตก ถ้าหน้าฝนก็อยู่กุฎีซึ่งเป็นกระต๊อบพอมกตัวอยู่ได้ ไม่หุงหรือน้ำอยู่อะไรเลย ยังนำสังเวชต์ด้วยซ้ำในสายตาของผู้เคยอยู่ด้วยความปรนเปรอ หุงหรมาก่อน เริ่มไหว้พระสวดมนต์ก่อนนั่งสมาธิภาวนา ท่านชอบสวดมนต์นานกว่าจะหยุด เวลาเป็นชั่วโมงๆ หลังจากไหว้พระสวดมนต์ก็เข้าที่ทำสมาธิภาวนาต่อไปเป็นหลาย ๆ ชั่วโมงกว่าจะพักผ่อนหลับนอน

การเดินทางกรรมของท่านก็นาน การนั่งภาวนาก็นานเป็นเวลาหลาย ๆ ชั่วโมง การยืนก็นาน เมื่อถึงวาระที่ควรยืนรำพึงอรรถธรรมภายในใจด้วยปัญญา ท่านยืนได้เป็นชั่วโมงๆ เช่นกัน จนกว่าจะหมดปัญหาจากข้อธรรมที่รำพึงไตร่ตรองนั้นๆ ท่านจึงก้าวเดินจงกรมในท่าเดิมต่อไป การนั่งสมาธิภาวนา ท่านนั่งจนตลอดรุ่งได้ในบางครั้ง ท่านเคยนั่งตลอดรุ่งอยู่บ่อยๆ สมัยยังหนุ่มอยู่บ้าง แต่ไม่ถึงกับหนุ่มพ้อดังพระเถระหนุ่มทั้งหลาย เพราะตอนท่านออกบวช อายุท่านก็ได้สามสิบกว่าปีแล้ว ท่านเป็นนักรบนักต่อสู้ในทางธรรมจริงๆ ท่านเคยเทศน์ให้พระเถระฟังอย่างเด็ดๆ ก็มีในบางโอกาสว่า

“ท่านทั้งหลายทราบไหมว่าสกุลของกิเลสที่ครองอำนาจบนหัวใจสัตว์โลก ในไตรภพมานานจนประมาณกาลเวลาของมันไม่ได้ นั่น เป็นสกุลที่เหนียวหนับ ดับแข็งมาก มีกำลังมาก ฉลาดแหลมคมมากยิ่งขึ้นกว่าน้ำซับน้ำซึมเป็นไหนๆ กลมารยา มาร้อยส้นพันคม กว่ากินหงายกินปลิ้นปล้อนหลอกลวงสัตว์โลกไม่อาจพรรณนา วิชาการและลวดลายของมันให้จับสั่นลงได้ เนื่องจากมันมีมากยิ่งขึ้นกว่าท้องฟ้า มหาสมุทรสุดสาครเป็นไหนๆ ในสามแดนโลกธาตุนี้ อยู่ในข่ายแห่งวิชาและอำนาจของมันครอบงำทั้งสิ้น ไม่มีช่องว่างแม้เม็ดทรายหนึ่งที่วิชากลอุบายอันแยบคายของมันจะไม่เข้าไปเคลือบแฝงหรือซึมซาบอยู่ หากเป็นตุ่มก็เต็มตุ่ม ล้นตุ่ม เป็นยุงก็เต็มยุง เป็นฉางก็เต็มฉาง เป็นบ้านก็เต็มบ้าน เป็นเมืองก็เต็มเมือง เป็นโลกก็เต็มโลก เป็นท้องฟ้ามหาสมุทรก็เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร เป็นโลกธาตุก็เต็มโลกธาตุ ไม่มีว่างเว้นจากมันคือสกุลกิเลสที่ทรงพลังมหาศาลจะไม่ดักข่ายครอบไว้ ทั้งสามโลกธาตุนี้คือ อาณาจักรและขอบข่ายแห่งอำนาจของสกุลกิเลสทั้งหมด และแน่นหนามันคงมาก

ยากที่สัตว์ทั้งหลายจะเล็ดลอดหรือทำลายออกมาได้ นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น ถ้าท่านทั้งหลายยังไม่ทราบวิชารายมนต์ก่อกมสัตว์โลกของมัน ก็ขอนิมนต์ทราบแต่ขณะนี้ จะได้มีสติตื่นตัวตื่นใจ ไม่นิ่งนอนดังที่เป็นมาและเป็นอยู่เวลานี้

การพูดสกุณกิเลสให้ท่านทั้งหลายฟังนี้ ผมพูดออกมาจากความที่เคยเคียดแค้นต่อมันตามระยะเวลาและกำลังแห่งความเพียรที่เคยต่อสู้ห้าพันกับมัน ชั้นเริ่มแรกมีแต่แพ้มันอย่างหลดลุ่ม หมดทางต่อสู้เป็นพักๆ พิตใหม่สู้ใหม่ สู้ใหม่เป็นพักๆ และแพ้มันแบบล้มลุกคลุกคลานเป็นตอนๆ พอโง่หัวขึ้นได้บ้างก็สู้ใหม่ๆ ด้วยใจของนักต่อสู้ โดยยึดเอาตายกับชัยชนะมันเป็นเดิมพัน สู้ไม่ถอย นั่งอยู่ก็สู้ คือก็เพียรเดินอยู่ก็สู้ ยืนอยู่ก็เพียร นอนอยู่ถ้ายังไม่หลับก็สู้ ในท่าต่างๆ เป็นท่าต่อสู้ทั้งนั้น แม้จะแพ้แล้วแพ้แล้วก็ไม่ถอย เพราะยังไม่ถึงจุดที่ตั้งเอาไว้ตั้งเดิมคือตายและชนะอย่างเด็ดขาดเท่านั้น จึงเป็นจุดที่ยุติการต่อสู้ เมื่อสู้ไม่ถอย เพียรไม่ถอย กำลังและความคล่องตัวแห่งสติปัญญาก็ค่อยๆ ขยับตัวขึ้นมา ใจที่เคยคึกคะนองเหมือนม้าตัววาดโผนก็ค่อยสงบลงได้

ใจที่เคยเรียนเคยจำได้แต่ชื่อแต่นามว่าสมาธิๆ ความสงบมันคงก็ค่อยปรากฏเป็นสมาธิความสงบมันคงขึ้นมาในตัวเองให้ได้เห็นได้ชมจนประจักษ์กับตัวเองว่า อ้อ คำว่า สมาธิๆ ที่ท่านจารึกไว้ในตำรานั้น ความจริง ความมี ความเป็น ความปรากฏแห่งสมาธิเท่านั้นปรากฏขึ้นที่ใจนี้เองหรือ เออ บัดนี้เราหายสงสัยเรื่องสมาธิในตำราแล้ว เพราะได้มาปรากฏของศีลสมาธิอยู่กับใจของเราเอง เวลานี้ใจสงบ ใจสว่าง โส่ภายในใจที่เคยอัดอั้นตีบตันและปิดทางตัวเองมานานแสนนาน เริ่มลืมตาอ้าปากพูดจาปราศรัยกับเพื่อนฝูงได้ด้วยใจโล่งใจ แน่ใจ และมั่นใจต่อมรรคผลนิพพานว่าจะไม่ตายเสียก่อนจะได้ชม แม้เพียงขั้นสมาธิความสงบก็นับว่าพอกินพอใช้ ไม่ผิดเคื่องสำหรับฐานะเราคนจนมาตลอดภพชาติต่างๆ

ต้นทุนแห่งอัสสัมบัติคือสายทางแห่งมรรคผลนิพพานที่เรามั่นใจว่าจะต้องถึงในวันเวลาข้างหน้า คือ สมาธิสมบัติ ความสงบเย็นใจ เราได้เป็นต้นทุนประจักษ์

แล้วเวลานี้ เรามีหวังในธรรมสมบัติขั้นสูงส่งขึ้นไปโดยลำดับด้วยความพากเพียรที่เป็นมาและเป็นอยู่ **อิทธิบาทสี่**นี้เริ่มปรากฏขึ้นมาบ้างแล้ว คือ **ฉันทะ** พอใจทั้งการบำเพ็ญเพียรภาวนา พอใจทั้งผลที่ปรากฏกับใจขึ้นมาเรื่อยๆ ไม่ขาดวรรคขาดตอนราวกับน้ำซับน้ำซึม จิตใจชุ่มเย็นโดยสม่ำเสมอในอิริยาบถต่างๆ **วิริยะ** เพียรไม่ถอยทุกอิริยาบถ เป็นไปด้วยความเพียรปราบภิเลสถอนกิเลสสกุลมหิมา **จิตตะ** มีความฝักใฝ่ใคร่ต่อการบำรุงรักษาใจเพื่อธรรมรสอันโอชา พยายามระวังรักษาไม่ให้รสอันเป็นพิษภัยแทรกสิงใจ **วิมังสา** พิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองมองหาเหตุหาผลที่มาเกี่ยวข้องกับใจด้วยความไม่ประมาท พยายามฝึกจิตที่เคยโง่เพราะความปิดบังของกิเลสให้คลี่คลายขยายตัวขึ้นสู่ธรรมคือความฉลาดของสติปัญญา ใจไม่อับเฉาเมามัวเหมือนแต่ก่อน อิทธิบาททั้งสี่นับวันมีกำลังเข้มแข็งขึ้นตามๆ กัน ทั้งฉันทะ ทั้งวิริยะ ทั้งจิตตะ และวิมังสาธรรม กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีกำลังกล้าพร้อมเผชิญหน้ากิเลส โดยไม่เลือกกาล สถานที่ และเหตุการณ์ใด มีจิตมุ่งมั่นจะหันแหล่งกันโดยถ่ายเดียว

เมื่อสมาธิปรากฏเป็นปากเป็นทางพอตั้งตัวได้แล้ว ก็เร่งทางปัญญาออกพิจารณาธรรมทั้งหลายทั้งภายในภายนอกประสานกันรวมลงใน **ไตรลักษณ์** คือ **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** อิทธิบาททั้งสี่จึงเริ่มประสานงานกันอย่างสนิทติดพันจนกลายเป็นอิทธิบาทอัตโนมัติไปตามสติปัญญาที่พาให้เป็นไปนับแต่บัดนั้นแล จะเรียกว่าเข้าสู่สงครามกับกิเลสชนิดต่างๆ แบบตะลุมบอนก็ไม่ผิด เพราะความรู้สึกนึกคิดที่หนักไปในธรรมวิมุตติ นับวันเวลามีกำลังและสะกิดใจไม่หยุดหย่อนในลักษณะสู้ไม่ถอย เอาให้หลุดพ้นโดยถ่ายเดียว แม้จะตายก็ขอให้ตายในสนามรบ คือตายในวงความเพียรทำต่อสู้อย่างเดียว หากยังไม่ตายก็เอาให้กิเลสหมอบราบและตายเกลื่อนให้เห็นประจักษ์ใจทุกระยะแห่งการทำต่อสู้อย่างสติปัญญาซึ่งเป็นธรรมอาวุธอันทันสมัย”

ปฏิปทาที่ขาดโพณมาก และเห็นผลประจักษ์

การทำความ پاکเพียรในชั้นเริ่มแรกและต่อมาจน
จิตสงบลงเป็นสมาธิได้ แม้จะเป็นความเพียรขาดโพณ
ด้วยการเอาชีวิตเข้าประกันก็ตาม

แต่การเพียรการต่อสู้ในระยะนี้
เป็นการต่อสู้ที่บอบช้ำมากแต่ผลปรากฏ
มีน้อย ไม่สมดุลงัน ทั้งนี้เพราะยัง
ไม่รู้วิธีการต่อสู้และ پاکเพียรเท่าที่ควร
แต่นักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจำต้อง
ยอมรับยอมโดนความบอบช้ำไปก่อน

เพื่อทราบเหตุผลจากประสบการณ์
ที่เคยผ่านมาแล้วปรับตัวปรับความ
เพียรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในอันดับต่อไป
สำหรับผมเองเคยเป็นดังที่กล่าวมานี้
(หลวงปู่พูด) กว่าจะจับหลักเกณฑ์ได้
ก็เกือบเป็นเกือบตาย

เมื่อการปฏิบัติทางด้านปัญญาแยกแยะร่างกายส่วนต่างๆ ออกคลี่คลายดูด้วย ปัญหาจนปรากฏชัดทั้งอสุภะอสุภัง ทั้ง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในร่างกายโดยลำดับแล้ว นั้นแลความเพียรจึงนับวันผาดโผนโจนทะยาน ทั้งประโยชน์พยายาม ทั้งสติปัญญา ที่ก้าวออกสู่งานในวงกรรมฐานห้า มีเกสา โลมา เป็นต้น ตลอดสภาวะธรรมต่างๆ ไป ด้วยความเพลิดเพลिनในการพิจารณาและความเห็นตามเป็นจริงในสกนธ์กาย ส่วนต่างๆ จนตลอดทั่วถึง ประสานกับสภาวะธรรมภายนอกซึ่งมีอยู่ทั่วไปว่ามีลักษณะ อย่างเดียวกัน หายสงสัยและปล่อยวางไปโดยลำดับ สติปัญญาขั้นพิจารณารูปขันธ์นี้ ผาดโผนมาก ผิดธรรมดาของความเพียรภาคต่างๆ ไป แต่ก็เหมาะสมกับงานซึ่งเป็น งานหยาบที่จำต้องใช้สติปัญญาอันผาดโผนไปตามๆ กัน เช่นเดียวกับท่อนไม้ซึ่งอยู่ใน ชั้นที่ควรถากอย่างหนักมือก็จำต้องทำเช่นนั้น สติปัญญาที่ทำการพิจารณาร่างกาย ซึ่งเป็นขันธ์หยาบก็จำต้องดำเนินไปตามความเหมาะสมของงาน เมื่อสติปัญญา รู้เท่าและปล่อยวางขันธ์นี้แล้วก็ลดการพิจารณาแบบนั้นลงไปเอง เช่นเดียวกับไม้ ซึ่งนายช่างตัดแปลงลงถึงชั้นที่ควรลดจากการถากการฟันอย่างหนักมือแล้ว ก็ลดไปเองโดยไม่ต้องมีใครมาบอกจะนั้น

ส่วนนามขันธ์ ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ นั้นเป็นขันธ์ละเอียด การพิจารณาทางด้านปัญหาก็ละเอียดไปตามๆ กัน สติปัญญาที่พิจารณาขันธ์ทั้งสี่นี้ ย่อมเป็นไปอย่างละเอียดสุขุมราวกับน้ำซับน้ำซึมนั้นแล แต่การพิจารณาขันธ์ทั้งสี่นี้ พิจารณาลงในไตรลักษณ์ล้วนๆ จะเป็นไตรลักษณ์ใดก็ได้ตามแต่ความถนัดของ การพิจารณา ไม่มีคำว่าอสุภะอสุภังเหมือนพิจารณาร่างกายอันเป็นขันธ์หยาบ การพิจารณาขันธ์สี่นี้จะพิจารณาขันธ์ใดก็ได้ตามแต่ถนัด เช่น ทุกขเวทนาขันธ์ เป็นต้น ประสานกันกับกายกับจิตกับทุกขเวทนา โดยพิจารณาแยกแยะเทียบเคียง รูป ลักษณะ อากา ร ความรู้สึก ว่าอะไรเป็นอะไร ทั้งสามอย่างนี้เป็นอันเดียวกัน หรือเป็นคนละอย่าง แยกแยะดูให้ชัดเจนด้วยปัญญาจริงๆ อย่าสักแต่พิจารณา พอผ่านๆ ไป นั้นเป็นลักษณะของกิเลสทำงาน เอาความขี้เกียจอ่อนแอมาทับเรา ต่างหาก ซึ่งมิใช่ทางเดินของธรรมคือสติปัญญาอย่างแท้จริงดำเนิน จะไม่เห็น ความจริงแต่อย่างใด ต้องพิจารณาแบบสติธรรม ปัญญาธรรม จนเป็นที่เข้าใจตาม ความจริงอย่างถึงใจทุกส่วน

อันความอยากหายจากทุกขเวทนานั้น อย่าอยาก ๆ อยากให้หายเท่าไรยิ่งเพิ่มสมุทัย ตัวผลิตทุกข์มากขึ้นเท่านั้น แต่ให้อยากรู้ อยากเห็นความจริงของทุกขเวทนาที่แสดงอยู่กับกายกับใจเท่านั้น นั่นคือความอยากอันเป็นมรรคทางเหยียบย่ำกิเลส ซึ่งจะทำให้เกิดผล คือการเห็นแจ้งตามความจริงของกายเวทนา จิตที่กำลังพิจารณาอยู่ในขณะนั้น ความอยากรู้จริงเห็นจริงนี้มีมากเท่าไร ความเพียรพยายามทุกด้านยิ่งมีกำลังมากเท่านั้น ฉะนั้น จงสนใจเฉพาะความอยากรู้จริงเห็นจริงประเภทนี้ อย่างเดียว และผลักความอยากให้ทุกข์หายออกจากวงการพิจารณาในเวลานั้นทันที ๆ อย่าให้ไพล่หน้าขึ้นมากิดขวางได้ จะมาทำลายความอยากประเภทมรรคเพื่อผลให้จมหายไปในโดยไม่รู้ตัว สิ่งที่ต้องการจะไม่เจอแต่จะไปเจอแต่ความกลัวตาย ความอ่อนเปียกเรียกหาคนอื่นมาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสสมุทัยทั้งมวล เข้าทำงานในวงความเพียร จึงรีบเตือนนักปฏิบัติจิตภาวนาไว้ เกรงจะเสียทำให้มัน เพราะกิเลสมันรวดเร็วมากกว่าธรรมจะตามรู้ตามเห็นทันมัน นักปฏิบัติจิตภาวนาเท่านั้นจะรู้มารยาของกิเลสประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาได้ดีประจักษ์ใจและขับไล่ให้สิ้นซากไปได้ไม่สงสัย

การพิจารณาทุกขเวทนาในขั้นนี้มีรูปขั้นนี้เป็นสำคัญ จงอย่าคำนึงความเจ็บปวด รวดร้อนจะหาย ตัวจะเป็นจะตาย ยิ่งกว่าความอยากรู้ อยากเห็นความจริงจากกายเวทนา จากจิต ซึ่งพร้อมจะแสดงความจริงให้นักปฏิบัติผู้แก่แล้วกล้าหน้านักรบ เพื่อเรียนจบอริยสัจรู้ประจักษ์ด้วยสติปัญญาอันคมกล้าของตนอยู่แล้ว อันความกลัวเป็นกลัวตาย ความอยากให้ทุกข์หายในเวลานั้น นั่นคือแม่ทัพใหญ่ของสกุลกิเลส จะคอยทำลายบัลลังก์แห่งความเพียรทุกด้านให้ล้มละลายแบบไม่เป็นท่า จงพากันทราบไว้ทุก ๆ องค์ อย่าหลงกลมันซึ่งดักรออยู่ปากคอก จะออกกิดขวางด้านทานทางเดินของธรรมอยู่ตลอดเวลาที่ได้ช่องได้โอกาส

กรุณาทราบไว้ด้วยว่า กิเลสทุกประเภทไม่เปลอเรือ อ่อนแอ ท้อแท้ เหลวไหล เชื้อซ่าเซอะเซะ เหมือนนักปฏิบัติภาวนาแต่กิริยา ส่วนใจปล่อยให้กิเลสจุกจุกไป ถลึงหุงต้มกินเลี้ยงกันอย่างเอร็ดอร่อยพุงมันนะ ดังนั้นในเวลาที่เขาเข้าค่ายเข้าเข็มระหว่างทุกขเวทนามากลับสติปัญญาพิจารณาแยกแยะกันเพื่อหาความจริง จงขยับ

สติปัญญาเพื่อต่อเยเพื่อสู้ท่าเดียว คือสติปัญญาหมุนตัวเข้าสู่จุดที่ทุกขเวทนาถ้า
 สาทสปรากฏอยู่ในวงของกาย สติจดจ่อ ปัญญาคลี่คลายเวทนา กาย ใจ ที่กำลัง
 คลุกเคล้ากันอยู่ ว่าทั้งสามนี้เป็นอันเดียวกันหรือเป็นคนละอัน แยกแยะดูให้ละเอียด
 ถี่ถ้วน ย้อนหน้าย้อนหลังตลบทบทวนในระหว่างกาย เวทนา จิต ด้วยสติปัญญา
 อย่าสนใจกับเรื่องทุกข์จะหายและการจะเป็นจะตาย ตลอดสถานที่เวล่ำเวลาใดๆ
 ทั้งสิ้นในขณะนั้น จงสนใจแต่การพิจารณาเพื่อความรู้แจ้งในกาย ในเวทนา ในจิต
 อย่างเดียว สติปัญญาจงให้เป็นปัจจุบัน จดจ่อต้องงานอย่างใกล้ชิด ติดพัน อย่าหันเห
 อย่าคาดคะเน อย่าดันอย่าเดา ทั้งสมุทัย - ทุกข์ ทั้งมรรค - นิโรธ ว่าจะเป็นอย่างนั้น
 อย่างนี้ ควรจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะทั้งนี้ล้วนเปิดช่องให้สมุทัยทำงานของมัน
 ในวงความเพียรและเพิ่มโทษเพิ่มทุกข์ให้แก่เราถ่ายเดียว ผู้ปฏิบัติจงระวังให้มาก
 เพราะเป็นกิเลสโดยแท้ที่ต้องระวังตั้งตัวอยู่เสมอ ไม่เผลอให้มัน ขณะเดียวกัน
 ก็ตั้งท่าพิจารณาดังกล่าวแล้ว จงพิจารณาแบบตะลุมบอน ใครดีใครอยู่เป็นคู่เคียง
 ของสังขาร วิมุตติธรรม ใครไม่ตั้งใจฟังไป แต่อย่าให้เราผู้ทรงความเพียรฟังก็แล้วกัน
 ต้องสู้เพื่อให้กิเลสฟังท่าเดียว ท่าอื่นไม่ถูกไม่เหมาะสำหรับนักปฏิบัติผู้เป็นเหมือน
 นักรบในสงครามเพื่อชัยชนะโดยถ่ายเดียว

การพิจารณาทุกขเวทนาในกายประสานกันกับจิต แยกแยะทั้งสามอย่างนี้
 ออกสู่ความจริงด้วยปัญญาไม่หยุดยั้ง ย่อมจะทราบความจริงของกาย ของเวทนา
 ของจิต ได้อย่างชัดเจนหายสงสัย และได้ชัยชนะเป็นพักๆ ตอนๆ ได้ความอาจหาญ
 ในทุกขเวทนาตลอดความล้มความตายก็กลายเป็นความจริงขึ้นมาเช่นเดียวกับ
 กาย เวทนา จิต และหายจากความกลัวตายดังที่กิเลสเคยหลอกมาเป็นประจำ
 พอความจริงเข้าถึงกันแล้ว ต่างอันก็ต่างจริง กายก็จริงตามสภาพของกาย เวทนา
 ก็จริงตามสภาพของเวทนา จิตก็จริงตามสภาพของจิต ต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบ
 กระเทือนกัน แม้ความตายก็เป็นสังขารความจริงอันหนึ่ง จะตื่นให้กิเลสหัวเราะ
 ทำไม

เมื่อสติปัญญาพิจารณาไม่ถอยจนทราบความจริงของ กาย เวทนา จิต
 ประจักษ์ใจแล้ว

๑. ทุกขเวทนาดับวูบลงในขณะนั้น

๒. แม้ทุกขเวทนาไม่ดับ ก็ไม่ประสานกันกับจิตดังที่เคยเป็นมา

๓. จิตสงบตัวอย่างละเอียดลออและอัศจรรย์เกินคาด

๔. จิตที่สงบตัวนั้นปรากฏสักแต่ว่ารู้และอัศจรรย์เท่านั้น ไม่มีอะไรเกี่ยวข้อง

๕. ขณะจิตสงบเต็มที่ ภายหมดไปจากความรู้สึกโดยสิ้นเชิง

๖. ถ้าจิตพิจารณารอบตัวและตัดขาดจากเวทนาแล้ว แต่ไม่รวมลงเป็นเอกเทศ เป็นเพียงรู้ๆ อยู่ด้วยความรอบตัว ร่างกายก็สักแต่ปรากฏว่ามี แต่ไม่ประสานกันกับจิต

นี่คือผลแห่งการพิจารณาด้วยอุบายวิธีที่กล่าวมาเป็นดังนี้ในวงปฏิบัติ ถ้าอยากรู้ อยากเห็นอยากชม จงปฏิบัติตามวิธีที่กล่าวมา ที่เคยได้อ่านในหนังสือซึ่งท่านอธิบายไว้จะมาปรากฏที่ใจของเราเองโดยไม่อาจสงสัย นี่คือวิธีการพิจารณาทุกขเวทนา เวลาเกิดขึ้นกับร่างกาย จงพิจารณาอย่างนี้ จะรู้อย่างนี้จะเห็นอย่างนี้ไม่เป็นอื่น

ในนามชั้นหรือนามธรรมทั้งสามคือ สัญญา สังขาร และวิญญาณ เวลาพิจารณาก็เกี่ยวโยงกับกายเหมือนกันในบางกรณี ข้อนี้ยกให้เป็นข้อคิดข้อพิจารณาของผู้ปฏิบัติจะพึงรู้และปฏิบัติต่อตัวเองตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตน เพราะนามชั้นทั้งสามนี้ ท่านพิจารณาเป็นการเป็นงานอย่างแท้จริงหลังจากจิตรู้เท่าปล่อยวาง รูปชั้นเรียบร้อยแล้ว เมื่อจิตยังไม่ปล่อยรูปชั้น การพิจารณาจำต้องประสานถึงรูปชั้นอย่างแยกไม่ออก แต่ทั้งนี้เป็นหน้าที่และเป็นกิจจำเป็นของนักปฏิบัติจิตภาวนา โดยเฉพาะเป็นรายๆ ไป หากรู้กับตัวเองว่าจะควรพิจารณาทั่วไปกับชั้นทั้งหลาย หรือจะพิจารณาชั้นใดในกาลเช่นไรโดยเฉพาะ ผู้ปฏิบัติจิตภาวนาเท่านั้นจะเข้าใจในการพิจารณาชั้นนี้ทำให้เหมาะสมกับการปล่อยวางเป็นวรรคเป็นตอนไป การพิจารณาอย่างกว้างขวางก็ในวงรูปชั้นเท่านั้น รูปชั้นนี้พิสดารอยู่มาก การพิจารณาจึงไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใด สุดแต่ถนัดต่อการพิจารณา จะแยกแยะร่างกายส่วนต่างๆ ออกเป็นชั้นเป็นอันจากคำว่าสัตว์ว่าบุคคลก็ได้ จะพิจารณาเป็นอสุภะ

สิ่งปฏิภูลโสโครกหมดทั้งร่างก็ได้ จะพิจารณาไปทางไตรลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามไตรลักษณ์ก็ได้ จนจิตมีความชำนาญชำนาญทั้งภาคอสุภะและภาคไตรลักษณ์จนหาที่ติดที่ข้องไม่ได้แล้วก็ปล่อยวางไปเอง

เมื่อจิตปล่อยวางรูปขันธ์แล้ว จิตจะหมุนเข้าสู่สามขันธ์ทั้งสาม คือ สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างเต็มสติปัญญาที่มีอยู่ต่อไป ไม่มีคำว่าท้อถอยลดละเลย สติปัญญาจะหมุนตัวไปเองโดยไม่ถูกบังคับใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นขั้นสติปัญญาคล่องตัวแล้ว เรื่องสติปัญญาคล่องตัวนี้เริ่มเป็นมาแต่ขั้นพิจารณาอสุภะในรูปขันธ์คล่องตัวอยู่แล้วจนถึงขั้นปล่อยวาง เมื่อก้าวเข้าสู่ สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงคล่องตัวต่อการพิจารณาทุกแง่ทุกมุม ไม่มีคำว่าอึดอาดเหนื่อยนาถดังที่เคยเป็นมา นอกจากต้องร้องเอาไว้เมื่อเห็นว่าจะเพลिनต่อการพิจารณาจนเกินไป ไม่ยอมพักตัวในเรื่องคือสมาธิ ที่เคยเห็นในตำราว่า **มหาสติ มหาปัญญา** นั้นจะปรากฏกับสติปัญญาของผู้ปฏิบัติที่หมุนตัวไปกับการพิจารณาไม่หยุดหย่อนผ่อนคลายในการทำงานไปเอง ไม่ต้องถามใคร

นับแต่ขั้นรู้เห็นอสุภะเด่นชัดด้วยการพิจารณาเรื่อยมา ความขี้เกียจ ความท้อแท้ อ่อนแอ ความอึดหนาระอาใจ หายหน้าไปหมด ไม่ปรากฏในจิตดวงนั้นเลย ด้วยเหตุนี้แลจึงทำให้รู้ประจักษ์ใจว่า อันความขี้เกียจไม่เอาไหนเป็นต้น มันเป็นสกุลกิเลสทั้งมวล เป็นตัวมัดแข้งมัดขามัดจิตมัดใจสัตว์โลกไว้ให้ก้าวสู่ความดีงามไม่ออกพอถูก**ตปธรรม** มีสติปัญญาเป็นต้น เผดลาญให้พินาศไปแล้ว สิ่งเหล่านี้ไม่มีในจิตใจเลย มีแต่ความเข้มข้นแห่งความเพียรทุกๆ อิริยาบถเว้นแต่หลับเท่านั้น นอกนั้นเป็นท่าแห่งความเพียรทั้งสิ้น กิเลสเหล่านั้นไม่กล้ามาขัดขวาง แม้จะยังมีอยู่ภายในใจก็ตาม เพราะนับวันจะ **กุสลา** มันอยู่แล้วอย่างมั่นใจ เพราะฉะนั้นการพิจารณานามขันธ์ทั้งสามของท่านผู้มีสติปัญญาอันเกรียงไกรมาแต่รูปขันธ์แล้วจึงคล่องตัวรวดเร็ว ไม่มีสติปัญญาใดในโลกสมมุติจะรวดเร็วเทียมเท่าได้

จิตที่ปล่อยรูปขันธ์แล้วยังต้องฝึกซ้อมสติปัญญาจากความคิดปรุงภาพแห่งขันธ์ให้ปรากฏขึ้นแล้วดับไป ปรากฏขึ้นแล้วดับไปๆ จนรูปขันธ์ที่ปรากฏขึ้นจากความปรุง

ด้อย่างรวดเร็วราวกับฟ้าแลบ จากนั้นก็เป็นจิตว่างจากรูป จาควัตถุต่างๆ ทั้งภายใน ภายนอก หหมดความสนใจพิจารณาต่อไปอีก มีแต่หมุนเข้าสู่นามธรรมทั้งสาม อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามโดยถ่ายเดียว โดยถือจิตเป็นเป้าหมายแห่งการ พิจารณา เนื่องจากอาการทั้งสามนี้ปรากฏขึ้นจากจิตและดับไปที่จิต สังเกตสอดรู้ อาการเหล่านี้ขณะเกิดและดับ เมื่อสติปัญญารู้เท่าทัน สัญญาที่ดี สังขารที่ดี วิญญาณ ก็ดี จะมีเพียงปรากฏขึ้นแล้วดับไปๆ ไม่สืบต่อกับอะไร

จิตขั้นพิจารณานามธรรมนี้เป็นจิตว่างจากสิ่งภายนอกทั้งปวง แต่ยังไม่ว่างจาก จิตและนามธรรมทั้งสามนี้ จึงต้องพิจารณาจุดนี้โดยความเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** ซ้ำๆ ซากๆ จนจิตพอกับขั้นธและหยั่งเข้าสู่จิตล้วนๆ อันเป็นเรือนรังของอวิชา โดยเฉพาะ พิจารณากันในจุดนั้นกับนามขั้นประสานกัน จนสติปัญญาเห็น ความเหลวไหลหลอกลวงของนามขั้นพร้อมทั้งจิตอวิชาประจักษ์ใจแล้ว อวิชา ภายในใจก็พังทลายหายซากลงไปในขณะที่นั้นด้วยสติปัญญาที่ทันสมัย

อวิชาอันเป็นกิเลสโดยตรงนั้นดับ ส่วนขั้นธอันเป็นเครื่องมือของกิเลสอวิชา นั้นไม่ดับไม่หายซากไปกับอวิชา แต่กลับมาเป็นเครื่องมือของจิตบริสุทธิ์และเป็นขั้นธล้วนๆ ไม่มีกิเลสเข้าครองอำนาจเหมือนแต่ก่อน เพราะจิตบริสุทธิ์ ธรรม บริสุทธิ์ นั้นไม่บีบบังคับขั้นธเหมือนกิเลส และไม่ยึดเหมือนกิเลส เพียงอาศัยขั้นธเป็น เครื่องมือด้วยความยุติธรรมเท่านั้น นี่คือการล้างป่าช้าความเกิด - ตายให้สิ้นซาก ไปจากใจ ปราศญ์ท่านล้างอย่างนี้แล จงพากันจำไว้ให้ถึงใจและนำไปปฏิบัติให้ ถึงธรรม จะเข้าถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลายในขณะที่จิตเข้าถึงธรรมบริสุทธิ์เต็มดวง นั้นแล หายสงสัยในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ โดยประการทั้งปวง สงคราม ระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กันภายในวงความเพียรของนักปฏิบัติจิตภาวนา โดยยึดใจเป็นเวทีสนามรบมาจบมายุติกันที่ใจดวงบริสุทธิ์หลังจากกิเลสสิ้นซากไป หหมดแล้ว ปัญหาทั้งมวลมาหมดกันที่นี้แล

ดังนั้นจึงขอนิมนต์พระลูกพระหลานทั้งหลาย รู้เนื้อรู้ตัวด้วยธรรมกระเทือนโลก ที่ปลุกสัตว์ทั้งหลายให้ตื่นจากความหลับของกิเลสแต่บัดนี้ ที่กำลังมีครูอาจารย์

สั่งสอนอยู่ จะไม่เสียทีให้กิเลสชนิดต่างๆ อยู่ร่ำไปดังที่เคยเป็นมา ซึ่งน่าทุเรศ เอานักหนาในสายตาของนักปราชญ์ผู้ฉลาดแหลมคมเหนือกิเลสโดยประการ ทั้งปวงแล้ว พวกเราที่ถูกกิเลสกล่อมใจให้หลับทั้งที่ตื่นอยู่ มักเห็นชัดดีกว่าไส้ เห็นภัย ว่าเป็นคุณ เห็นบุญว่าเป็นบาป เห็นหาบเห็นหามอันเป็นภาระหนักกว่าเป็นเครื่อง ประดับตกแต่งที่สวยงามอร่ามตาแซมชื่นใจ ทำอะไรที่เป็นสารคุณจึงมักทำแบบ สุกเอาเผากิน แบบขอไปทีๆ ผลจึงลุ่มๆ ดอนๆ หากความสม่าเสมอและหลักเกณฑ์ ไม่ได้ ราวกับไม้ปักกองขี้ควาย คอยแต่จะหกหล่มก้มกราบหาความเป็นตัวของตัวไม่ได้ มีแต่ความไร้สาระเต็มตัวเต็มใจ กิริยาใดๆ แสดงออก มีแต่กิริยาอาการทำลาย ตัวเอง ทั้งนี้เพราะความเคยชินของนิสัยที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากเจ้าของในทาง ที่ถูกที่ดีเท่าที่ควร พระทั้งองค์ คนทั้งคน จึงกลายเป็นเศษพระเศษคนไปได้และ เคลื่อนกล่นอยู่ในท่ามกลางแห่งคนดีซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประเภทเศษเดนระหว่าง แห่งพระดี พระแท้ ด้วยสุปฏิบัติ คนดี คนแท้ ด้วยทาน ศีล ภาวนา สัมมาคารวะ กับพระเศษ พระเดน คนเศษ คนเดน เราจะสมัครทางไหน จงรีบตัดสินใจจากการ พิจารณาด้วยดีเสียแต่บัดนี้ เวลาตายแล้ว ความดีงามที่พึงหวังมิได้ขึ้นอยู่กับ ผ้าเหลืองที่ห่มคลุมและการนิมนต์พระมา กุสลา มาติกา บังสกุล อะไรนะ แต่มัน ขึ้นอยู่กับตัวเราฝึกเราให้มี **กุสลาธรรม** คือความฉลาดเปลี่ยนตนจากสิ่งไม่ดีทั้งหลาย ขณะที่มิชีวิตอยู่ต่างหาก จะว่าผมไม่บอกไม่เตือน นี่คือคำบอกคำเตือนท่านทั้งหลาย โดยแท้จริงอย่างถึงใจเรื่อยมา ไม่มีเพียงครั้งนี้หนเดียว จงจดจำให้ถึงใจและ ปฏิบัติตามตลอดไป ด้วย **อดตา** หิ **อดตโน** **นาโถ** พยายามทำตนให้เป็นเนื้อเป็นหนัง ของตนด้วยธรรมเครื่องดำเนินและส่องทาง จะไม่เป็นพระครี เณรครี พระล้าสมัย เณรล้าสมัย คนครี คนล้าสมัยต่อความดีงามและมรรคผลนิพพานที่พระพุทธองค์ ตรัสไว้อย่างสดๆ ร้อนๆ ด้วยพระเมตตาสุดส่วน ไม่มีใครเสมอเหมือน

ผมเองก็นับวันแก่ลง การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนก็ไม่สะดวก พระเณรก็นับวัน หลั่งไหลมามากเพื่อรับการอบรมสั่งสอน ขณะมาอยู่และศึกษาอบรมก็จงตั้งใจจริง อย่างนำความเหลาะๆ แหละๆ มาสั่งหารตนและทำลายเพื่อนฝูงผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรม จะเสียไปทั้งเราและผู้อื่น ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้วไม่ไว้หน้าใคร มันทำลายทั้งสิ้น คำว่า

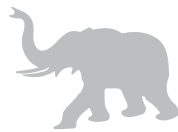
พระๆ เณรๆ หรือความเข้าใจว่าเราเป็นพระเป็นเณรนั้น ฟังทราบว่ามีกิเลสคือกิเลสที่เคยเป็นข้าศึกต่อเราเต็มตัว ไม่กลัวใคร อย่าเข้าใจว่ามีจะมาถวายเป็นลูกศิษย์กันกุฎิ ถวายการอุปฐากรักษาเพื่อเป็นความสะดวกลดภัยไว้สิ่งรบกวนในการประกอบความพากเพียรของพระที่ตนเข้าใจว่าเป็นอาจารย์ของมันเลย จงทราบว่ามีแม่เราบวชเป็นพระเป็นเณรแล้ว แต่กิเลสมันก็คือกิเลสอย่างเต็มตัวและขึ้นอยู่บนหัวคน หัวพระ หัวเณร เรื่อยมา แต่ก่อนบวชจนบัดนี้ไม่ยอมลงเลย ฉะนั้น มันจึงไม่กลัวพระกลัวเณรและกลัวคนกลัวสัตว์โลกใดๆ ทั้งสิ้น แต่มันเป็นนายและเป็นข้าศึกของคนของสัตว์ของพระเณรเรื่อยมา และยังจะเรื่อยไปถ้าไม่รีบกำจัดมันเสีย แต่บัดนี้ให้ฉิบหายสิ้นซากไปจากใจ

การเทศน์วันนี้ก็เทศน์อย่างหมดไส้หมดพุง ไม่มีอะไรหลงเหลือตกค้างอยู่ภายในใจเลย ทั้งเหตุคือปฏิบัติเครื่องดำเนิน เผ็ดร้อนหนักเบาประการใดที่เคยต่อสู้กับกิเลสมา ทั้งผลที่ปรากฏขึ้นจากการปฏิบัติมาน้อย หยาบ ละเอียด ก็ได้ชุดคู่ขึ้นมาแสดงให้ฟังอย่างหมดเปลือกหมดไส้หมดพุง ไม่มีลึกลับปิดบังไว้แม้แต่น้อย ดังนั้นจงนำอุบายวิธีเหล่านี้ไปฝึกหัดตัดสันดานกิเลสตัวร้ายกาจแสนพยศของแต่ละท่านอย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่ระวังอย่าให้กิเลสฝึกหัดตัดสันดานเอาเสียอย่างหมอบราบแทนที่จะตัดมันก็แล้วกัน ข้อนี้ผมกลัวนักกลัวหนา ไม่อยากเห็นไม่อยากจะยินเพราะผมเองเคยโดนมันตัดสันดานมาแล้ว จึงเป็นบทเรียนอย่างดีที่อดจะนำมาเตือนท่านทั้งหลายไม่ได้ ขอจบเสียที จงพากันสวัสดิ์มีชัยทั่วหน้ากัน

จบเทศน์เท่านี้

หลวงปู่เริ่มป่วยจากโรคชรา

นับแต่ปี ๒๕๒๖ ย่างเข้ามา อาการเจ็บป่วยออกๆ แอดๆ ของหลวงปู่ก็เริ่มปรากฏมาพร้อมๆ กันราวกับได้นัดแนะกันไว้

ท่านมักเจ็บป่วยบ่อยๆ ทั้งที่ปกติโรคชราที่ท่านประจำชั้นธอยู่แล้วเริ่มลุกและเดินไปไหนมาไหนไม่ได้ ต้องนอนอยู่กับที่เป็นปีๆ อยู่แล้ว โรคที่เพิ่มความทรุดโทรมก็ปรากฏขึ้นเรื่อยๆ จนรู้เห็นได้ชัดในสายตาและความรู้สึกของบรรดาศิษย์และประชาชนที่เข้า

กราบเยี่ยม ส่วนคณะนายแพทย์ที่คอยดูแลรักษาหลวงปู่เป็นประจำไม่ขาดตลอดมานั้น คือ คณะแพทย์ทางอำเภอหนองบัวลำภู และคณะแพทย์ทางโรงพยาบาลอุดรฯ ได้ควบคุมดูแลอาการของท่านเป็นประจำ ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ นับว่าได้ดูแล

ท่านหลวงปู่อย่างใกล้ชิดท่านหนึ่ง ทั้งเวลาปกติและเวลาเจ็บป่วย มีการไปๆ มาๆ อยู่เสมอมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ทั้งหมดที่มาจากสำนักพระราชวังเป็นครั้งคราว ช่วยกันพยาบาลรักษาท่านอย่างใกล้ชิดด้วยความสนธิใจและเคารพเลื่อมใสในหลวงปู่จริงๆ แม้เช่นนั้นอาการต่างๆ ก็ค่อยแต่จะกำเริบอยู่เสมอ ท่านมีอาการเวียนศีรษะเป็นประจำ นิ่งนานไม่ค่อยได้ นี่เป็นสาเหตุแห่งโรคชนิดอื่นจะตามมา เช่น โรคบวมตามหลังมือหลังเท้า อ่อนเพลียมาก ฉันทไม่ได้ อาการเหล่านี้ค่อยทวีความรุนแรงขึ้นทุกวันเวลาจนกลายเป็นคนไข้หนัก ทั้งๆ ที่หาไข้จริงๆ ไม่เจอ เจอแต่อาการเหล่านี้ในองค์ท่าน ไม่ปรากฏมีโรคชนิดใดอย่างแท้จริงปรากฏเลย ในความรู้สึกของหมอและคนทั่วไปจึงรวมลงในจุดเดียวกันว่า ท่านมรณภาพด้วยโรคราโดยแท้

การเขียนเรื่องอาการป่วยของท่าน เห็นว่าไม่มีอะไรแปลกและพิสดารผิดธรรมดา จึงเขียนเพียงย่อๆ พอท่านผู้อ่านทั้งหลายเข้าใจกัน

วันจันทร์ที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ เวลา ๐๕.๔๕ น. หลวงปู่ก็มรณภาพด้วยอาการอันสงบท่ามกลางสานุศิษย์ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักในเวลานั้น เพราะเป็นตอนเช้า พระก็เริ่มออกบิณฑบาต ประชาชนก็ยังไม่ค่อยมาก ที่กุฏิใหญ่ที่ท่านพักเป็นประจำในวัดถ้ำกลองเพล อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี

เมื่อข่าวมรณภาพของท่านแพร่กระจายออกไป ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน พระ เณร ทราบ ต่างก็หลั่งไหลมากราบเยี่ยมศพท่านเป็นจำนวนมากจนไม่อาจพรรณนาทางจังหวัดได้รายงานเรื่องนี้ไปยังสำนักพระราชวังโดยด่วน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับศพในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด

เวลา ๐๙.๐๐ น. ได้เคลื่อนย้ายศพหลวงปู่มาตั้งบำเพ็ญกุศลที่ “ศาลาเมตตาอนาลโย” โดยเปิดโอกาสให้ศรัทธาประชาชนทั่วไปเข้ากราบนมัสการรดน้ำศพ ในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๔.๐๐ น. ถึง ๑๕.๐๐ น.

เวลา ๑๖.๓๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมา พระราชทานน้ำอาบศพและทรงเป็นประธานในงาน โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับไว้เป็นศพในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด และตั้งศพบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทาน ๗ วัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานโกศโก ฉัตรเบญจา ตั้งประดับ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ พระราชทานเงินสี่แสนบาท เป็นค่าอาหาร ถวายพระและค่าใช้จ่ายต่างๆ ตลอด ๗ วันด้วย

อนาโย
ผู้ไม่มีความอาลัย

ประวัติอาพาธประกอบธรรม
ของพระอาจารย์ขาว อนาลโย
โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

เมื่อเริ่มแรก

ตามประวัติของท่านพระอาจารย์ขาว อนาลโย เมื่อหนุ่มๆ เป็นนักท่องเที่ยวกรรมฐานชั้นเยี่ยม ท่านออกเดินทาง ทุกปีและได้สมบุกสมบันไปแทบทุกภาคของประเทศ

พอเรียนถามท่านถึงลักษณะ ป่าเขาลำเนาไพรในแง่ที่พระรุดงค์ สนใจ ท่านจะเล่าอย่างสนุกสนาน และละเอียดลออทุกแห่ง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเขตแคว้นภาคอีสานและ ภาคเหนือ ท่านได้สัจจกรซ้าๆ ด้วย ความสนใจเป็นพิเศษ เล่ากันว่าท่านได้ ไปบรรลุธรรมขั้นสุดยอดในภาคเหนือ ในเขตของจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ต้องสงสัย

ว่าในสมัยนั้นสุขภาพของท่านจะอยู่ในระดับยอดเยี่ยม เพราะได้ดำเนิน ชีวิตอย่างอุดม ไม่ปรากฏว่าท่านมีโรค ประจำตัวอย่างใดที่สำคัญนอกจาก เป็นไข้ป่า ซึ่งเป็นธรรมดาสำหรับ พระรุดงค์ก็มีภูฐานทุกองค์ กับโรค กระเพาะปัสสาวะอักเสบเรื้อรัง ซึ่ง อาจจะเป็นผลของโรคนีวตั้งแต่นั้นมา

ท่านอาจารย์ได้สร้างบารมีอยู่ในป่าเขาเป็นเวลายาวนาน เกียรติคุณของท่านได้แผ่กระจายไปในฐานพระกัมมัฏฐานผู้เคร่งครัดในการปฏิบัติและมีปฏิภาณพิเศษในการสั่งสอนธรรมแก่ทายกทายิกาเป็นที่เลื่องลืออยู่ในภาคอีสานและภาคเหนือ แต่สำหรับคนกรุงเทพฯ ในสมัยยี่สิบปีก่อนนี้ ท่านยังมีคนรู้จักน้อยเพราะท่านไม่ค่อยได้เข้าบ้านเข้าเมือง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ผู้เขียนและคณะได้เดินทางไปศึกษา “ชีวิตพระป่า” ที่จังหวัดอุดรธานีเป็นครั้งแรก เข้าใจว่าจะเป็นพวกกรุงเทพฯ คณะแรกหรือเกือบแรกที่ได้ไปคลุกคลีกับพระธุดงค์กัมมัฏฐานซึ่งปฏิบัติธรรมอยู่ในป่าจริง ๆ ทั้งนี้ด้วยการชักจูงและสนับสนุนอย่างเข้มแข็งของท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) แห่งวัดโพธิสมภรณ์ (อุดรธานี) ในปี ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นปีแรกนั้น พวกเรารวม ๗ คนได้ไปศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดของท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ได้จัดส่งคณะแม่ครัวชั้นคุณนายและคหปตานี ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านไปคอยปรนปรี้อพวกเราให้อิ่มหนำสำราญทั้งๆ ที่วัดอยู่กลางป่าจริง ๆ (ไม่เหมือนกับสภาพในทุกวันนี้ซึ่งป่าเกือบจะไม่มีเหลือแล้ว) พวกเราไปอยู่ได้เจ็ดวันก็เดินทางกลับกรุงเทพฯ

รุ่งขึ้นปี ๒๕๐๖ ก็กลับไปอีกด้วยความตั้งใจ ในครั้งที่สองนี้เอง คุณสิริ อึ้งตระกูลซึ่งเราตั้งสมญาว่า มหาอุบาสิกา เพราะความใจบุญของเธอ ได้พูดกับเราว่า **“ไม่ลองไปนมัสการท่านอาจารย์ขาวที่วัดถ้ำกลองเพลบ้างหรือคะ ดีมากเหมือนกันนะคะ”** พวกเราตกลงไปดู โดยคุณสิริจัดยานพาหนะให้ สมัยนั้นถนนไปสู่วัดถ้ำกลองเพล (ถนนอุดร-เลย ในปัจจุบัน) ยังเป็นถนนลูกรัง มีสภาพดีกว่าทางเกวียนเพียงเล็กน้อย พอรถไปส่งเราถึงเขตวัดก็ยางแตก (และแตกเกือบทุกครั้งที่เราไปที่นั่น) รถต้องจอดห่างวัดประมาณครึ่งกิโลเมตร และเดินข้ามห้วยไปโดยอาศัยต้นเปลือย (ตะแบก) ต้นหนึ่งเป็นสะพาน เข้าวัดแล้วยังต้องเดินไปอีกหนึ่งกิโลเมตรครึ่งจึงถึงกุฏิของท่านอาจารย์ (หลังเก่า) ซึ่งสร้างอยู่ระหว่างก้อนหินใหญ่สองก้อน เป็นอาคารไม้ได้ถุนสูง หลังคาตั้งกะสี มีห้องจำวัดเล็กๆ หนึ่งห้อง กับห้องเฉลียงและห้องถ่าน ทั้งหมดกว้างประมาณสี่เมตร ยาวประมาณหกเมตร

ท่านลงมานั่งรับพวกเราอยู่บนดั่งซึ่งอยู่บนก้อนหินแบบหน้ากุฏิ ลักษณะของท่านค่อนข้างผอม แต่ดูท่าทางแข็งแรง ทั้งๆ ที่ตอนนั้นท่านอายุถึง ๗๖ ปีแล้ว คุณนายสิริแนะนำให้ท่านรู้จักเรา แล้วท่านก็เทศน์โปรดเป็นข้อธรรมะสั้นๆ เราฟังออกบ้าง ไม่ออกบ้าง เพราะท่านพูดคำพื้นเมืองเป็นส่วนมากและยังอมหมากอีกด้วย แต่ก็พอจับเค้าได้ว่าท่านพูดเรื่องการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของธรรมกถาที่เราติดใจคือความเด็ดขาด ชัดเจน และความคล่องตัวของคำสอนที่ไหลเรื่อยออกมาจากปากของท่าน เวลาคุยกันดูท่านเป็นผู้ใจดี ใจเย็น แต่พอลงมือสอนก็เปลี่ยนไปทันที ยิ่งพูดไปเสียงยิ่งดังขึ้น ชัดเจนขึ้น เด็ดขาดขึ้น จนในตอนท้ายแทบจะเป็นความดุดัน ลักษณะของเทศนาของท่านเป็นอย่างนี้ตลอดมาจนสมัยท้ายเมื่อท่านเกิดเป็นอัมพาตขึ้น

หลังจากที่ท่านสอนจบลงแล้ว เราสนทนาเรื่องต่างๆ กับท่านต่อไปอีกหน่อย แล้วก็มัสการลากลับ หลังจากนั้นมา ทุกครั้งที่เราไปปฏิบัติธรรมที่วัดป่าบ้านตาดในเดือนเมษายน ตรงกับเวลาหยุดราชการ เราต้องเลยไปนมัสการท่านอาจารย์ขาวด้วย ท่านสอนธรรมะให้เราทุกครั้ง เราค่อยๆ จับเนื้อความได้มากขึ้นด้วยความคุ้นกับเสียงของท่าน

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ เราไปทอดกฐินที่วัดหนองแซงของท่านพระอาจารย์หลวงปู่บัว ในคณะของเรามีท่านเจ้าคุณพระธรรมจินดาภรณ์อยู่ด้วย (ในปัจจุบันนี้เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์วชิรญาณวฑฒฒณี วัดราชบพิธ) ท่านปรารภว่าอยากจะไปนมัสการท่านอาจารย์ขาว เพราะยังไม่เคยพบ เราก็ตกลงไปภายหลังที่เสร็จเรื่องกฐินแล้ว มีอุบาสิกชาวอังกฤษผู้หนึ่งร่วมไปด้วย ในระหว่างเดินทางผู้เขียนได้กราบเรียนท่านเจ้าคุณว่า “ท่านอาจารย์ท่านมีเมตตามาก เราไปนมัสการท่านที่ไร ท่านก็เทศน์ให้ฟังทุกครั้ง เสียแต่ท่านพูดภาษาอีสาน พวกเราฟังไม่ใคร่ออก”

พอเราไปถึงท่าน กราบเรียนเรียบร้อยแล้ว ท่านอาจารย์ก็ลงมือเทศน์ขึ้นเองอย่างเจื้อยแจ้วเป็นภาษาไทยกลางอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ท่านเริ่มต้นว่า “โดยทำนองเดียวกันกับที่รอยเท้าของบรรดาสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ อาจะรวมลงไป

ในรอยเท้าของช้าง พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ก็อาจรวมลงได้ในธรรมข้อเดียว คือ สติ” แล้วท่านก็สาธยายขยายความต่อไปด้วยความสมบูรณ์อย่างปรากฏอยู่ในพระสูตรว่า “อาทิกุลยานัมมุขเมกกุลยานัม ปริโยสานกุลยานัม” งามในเบื้องต้น งามในเบื้องกลาง งามในเบื้องปลาย ผู้เขียนถึงกับน้ำตาไหลด้วยความปิติในความกระจำงแจ่งของธรรมะที่ท่านแสดง

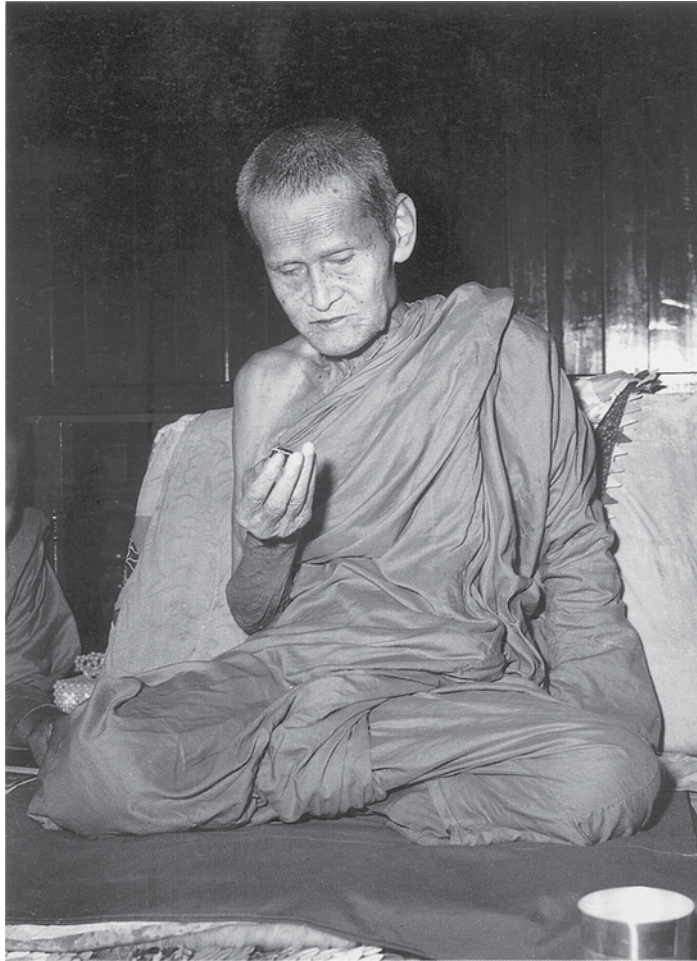
เมื่อท่านสอบจบลงก็ได้ก้มลงกราบ พร้อมกับเปล่งวาจาว่า “ผมฟังธรรมมากแล้ว แต่ยังไม่เคยกระจำงแจ่งซาบซึ่งเหมือนวันนี้เลย” อุบาสิกาชาวอังกฤษซึ่งเพิ่งมาอยู่เมืองไทยได้หกสัปดาห์และกำลังเรียนภาษาไทยอยู่ ได้ยืนยันแก่เราว่า เธอได้พยายามตั้งใจฟัง พยายามจะให้เข้าใจ และก็ “เข้าใจเรื่อง” ได้ทั้งหมด เทศน์ของท่านอาจารย์ได้ทำความประทับใจให้แก่เราทุกคน โดยเฉพาะผู้เขียนมีความดีใจเป็นที่ยิ่ง เพราะได้ติดเอาเครื่องบันทึกเสียงไปด้วยและได้อัดไว้โดยตลอด ตั้งใจว่าหากกลับไปถึงบ้านแล้วจะถอดออกพิมพ์แจกแก่ผู้ที่สนใจเพื่อเผยแพร่วรรณมะของท่านอาจารย์ซึ่งตอนนั้นยังไม่ค่อยมีคนรู้จัก

พอถึงกรุงเทพฯ แล้ว รุ่งขึ้นไปทำงานที่ศิริราชก็เอาเครื่องบันทึกเสียงไปด้วย เอาไปให้คนใช้ผู้หญิงซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือและป่วยหนักอยู่เปิดฟัง โดยได้กำซาบไว้อย่างหนักแน่นว่า “อย่ากดปุ่มแดง” แล้วผู้เขียนก็ไปทำงาน เย็นนั้นแวะรับเครื่องบันทึกคืนแล้วก็ลองเปิดดู ปรากฏว่าทั้งหมดถูกลบไปเสียแล้ว สอบถามได้ความว่า ในตอนบ่ายหลานสาวของคนใช้ได้มาลองเปิดเครื่องบันทึกดู พบว่าไม่มีเสียงอะไร คงจะไปกดปุ่มแดงซึ่งเป็นปุ่มบันทึก เลยลบของเก่าหมดไปเลย ผู้เขียนได้แต่นึกในใจว่า “นี่แหละมาร”

ในปีต่อไป ไปนมัสการท่านอาจารย์อีก ได้กราบเรียนขอให้ท่านกรุณาเทศน์เรื่องสติซ้ำ ท่านก็ตามใจ แม้เนื้อหาจะเป็นเรื่องเดิม แต่ความกระจำงแจ่งและความซาบซึ่งเปรียบกันไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะการเทศน์ของท่านอาจารย์นั้นไม่ได้มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า “ไหลออกมาจากดวงจิตของท่าน” จริง ๆ

ในสมัยนั้นสุขภาพของท่านอาจารย์ยังอยู่ในสภาพเยี่ยม แม้ว่าท่านจะอายุใกล้แปดสิบแล้ว ก็ไม่มีอาการของโรคที่สำคัญหรือความพิการอย่างใด ท่านเดินบิณฑบาตในวัดทุกเช้า มีธุระที่ไหนแม้อไกลๆ ท่านก็เดินไปได้ ท่านเดินจงกรมหนึ่งชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมงทุกคืน ผู้เขียนเคยแอบเดินแข่งกับท่าน ยังต้องยอมแพ้ การปฏิบัติตนและการภาวนาจิตที่กระทำอย่างหนักแน่นด้วยอิทธิบาท ได้สร้างความแข็งแกร่งให้แก่ท่านอย่างหาเปรียบได้ยาก แม้เมื่อท่านอายุแปดสิบแล้ว หลังจากการอาพาธครั้งใหญ่ (ซึ่งจะกล่าวต่อไป) เมื่อผู้เขียนไปขออนุญาตสลักพระพุทธรูป “พระพุทธรูปกัณฑ์นิมิต” ที่ก้อนหินใหญ่บนลานหินห่างขึ้นไปจากกุฏิประมาณสามร้อยเมตร และสูงขึ้นไปตามลาดเขา ท่านอยากรู้ว่าจะใช้หินก้อนไหน ท่านยังสามารถเดินฉิวนำหน้าไปถึงที่หมายอย่างสบาย

บุญบันดล

เ็นวันหนึ่ในเดืออนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ผู้เขียนได้รับ
โทรศัพท์จากคุณสิริ อึ้งตระกูล ซึ่งเป็นศิษย์ไกล้ชิด
ของท่านอจอรย์ขว พุดมจกอุทรธนีแจ้งว
ท่านอจอรย์อพาร

มีอการหนักมก เหตุเกิดโดย
ท่านเป็นไข้หวัดก่อน พระณรพยบถ
จนไข้หายแล้วก็จัดการสร้งน้าถวย
ตามปกติ คินนั้เองไข้ก็กลับมาใหม่
อการรุนแรงกว่ครั้งแรกมก ถวย
ยไทยยฝรังเท่ไรๆ ไข้ก็ไม่ลด
คุณสิริพยยามหาแพทยแผนปัจจุบัน

ทีในเมืองออกป้รึกษา ก็ไม่มีใครยอม
ไป (ระยนั้นพวกก่อการร้ายกำลัง
เทิมหญมกถึงเข้าปล้นสถนีตำรวจ
ทีหนองบัวล่ำภู ห่งวัดเพียง ๑๒ กม.)
ซักถมได้ควมวอการล่ำคัญคือ
ใช้สูง ไม่มีโอ ไม่มีปวดเจ็บทีใด ผู้เขียน
คิดวคงไข้กลับเพระไปอบน้ำถู

ความเย็นเกินควร คงจะไม่ร้ายแรงนักเพราะดูท่าไม่มีโรคแทรก จึงแนะนำให้ไปหาคุณหมอประวัติ หงส์ประสาท หัวหน้าหน่วยพัฒนาการแพทย์ฯ ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ซึ่งตั้งสำนักงานชั่วคราวที่โรงพยาบาลอุดรธานี และมีหน่วยย่อยอยู่ที่หนองบัวลำภู ไกล้วัด ให้คุณสิริขอแพทย์สักคนหนึ่งไปช่วยรักษา

ต่อมาผู้เขียนได้โทรศัพท์ไปถึงหน่วยแพทย์ที่โรงพยาบาลอุดรฯ หัวหน้าหน่วยไม่อยู่ จึงพูดขอความช่วยเหลือไว้กับผู้ช่วย (คุณหมอสายสงวน อุณหนันท์) คุณหมอบอกว่าหัวหน้าได้ติดต่อไปทางหนองบัวลำภูให้ช่วยเหลือแล้ว ผู้เขียนก็เบาใจ รุ่งขึ้นตอนบ่าย (จำได้ว่าเป็นวันพฤหัสบดี) ได้โทรศัพท์ไปที่บ้านคุณสิริ ได้รับแจ้งว่าคุณสิริไปค้างอยู่ที่วัด หลวงปู่คอยยังชั่วแล้วเพราะหมอคิริราชไปช่วยรักษา ผู้เขียนก็โล่งใจนึกว่าหมดเรื่องที่ควรเป็นห่วงแล้ว แต่ขณะรับประทานอาหารเย็นวันนั้นเองเกิดสังหรณ์ขึ้นมาว่า หากไปดูท่านสักหน่อยก็คงจะดี เลยตัดสินใจโดยกะทันหัน จัดกระเป๋าขึ้นรถไฟไปในคืนนั้นเอง รุ่งเช้าถึงอุดรฯ ก็ตรงไปยังโรงพยาบาลเพื่อขอยืมยานพาหนะ พบแพทย์กำลังรับประทานอาหารเข้าอยู่หลายคนก็เข้าไปร่วมวงด้วย ประเดี๋ยวเดียวมีรถสองแถวขับเข้าไป มีคนลงมาถามหาหมออวย เมื่อผู้เขียนแสดงตัว เขาก็เล่าว่า หลวงปู่อาการหนักมาก ลูกศิษย์ที่จังหวัดหนองคายส่งรถมารับจะเอาตัวไปรักษาที่โนน แต่พระและคณะศิษย์ไม่เต็มใจ ขอให้ผู้เขียนไปดูและตัดสินใจว่าควรให้ไปหรือไม่

ผู้เขียนไปด้วยโดยทันที ไปถึงที่รีบขึ้นไปดูท่านอาจารย์ ท่านนอนอยู่กลางห้อง มีพระเณรล้อมรอบ หลังจากนมัสการแล้ว ผู้เขียนจับชีพจรดูเห็นว่าเต้นเร็วมาก จังหวะไม่ดี ความแรงไม่สม่ำเสมอ ตัวร้อนจัดมาก แต่ความรู้สึกยังดี กราบเรียนถามอะไรก็ตอบถูกต้อง ถามว่า “ท่านอาจารย์เป็นอย่างไรบ้าง” ท่านตอบว่า “สบายอยู่” เห็นว่าจิตของท่านยังเข้มแข็ง แต่หัวใจคงมีภาระหนักมาก ถ้าเอาไปหนองคายจะต้องเดินทางร่วมร้อยกิโลเมตรบนถนนลูกรังที่คล้ายทางเกวียน คงจะถูกเข่าขยอกขย่อนแน่ หัวใจอาจจะทนไม่ไหว จึงเรียนท่านอาจารย์ทั้งหลายที่ห้อมล้อมอยู่นั้นว่า หัวใจไม่ปกติ ไม่ควรให้เดินทางไกลๆ เพราะอาจเกิดอันตรายได้ ท่านอาจารย์ทั้งหลายว่า หากอยู่ที่อุดรฯ ก็ไม่มีหมอรับผิดชอบโดยเฉพาะ ถ้าไปหนองคายได้เข้าอยู่ในโรงพยาบาลก็ไม่ขาดหมอ ผู้เขียนเห็นว่าการรักษาคงจะไม่ยากนัก เพราะ

เป็นแต่เรื่องไข้ ยังไม่มีโรคแทรก ถึงอย่างไรก็ยังมีคณะแพทย์จากศิริราชคอย
หนุนหลังอยู่ จึงตกปากว่าจะรับเป็นคนรักษาเอง ท่านอาจารย์ทั้งหลายก็ยินยอม
โดยดี คงจะเพราะเห็นว่าเคยรักษาพระอาจารย์ฝั้นมาแล้ว เป็นอันเลิกเรื่องจะเอาไป
หนองคาย

ผู้เขียนได้ตรวจร่างกายท่านอาจารย์โดยละเอียดจนแน่ใจว่าไม่มีโรคแทรก
มีความคิดขึ้นมาว่าท่านอาจารย์ได้เป็นไข้ติดต่อมาหลายวัน ร่างกายคงจะขาดสาร
สำคัญต่าง ๆ และการขาดนี้อาจขัดขวางการหายโรค ทำให้ล่าช้าไป จึงตัดสินใจจะ
ถวายเลือด และเลือดนั้นจะเป็นเลือดของตัวเอง ไม่ต้องไปหาจากที่ไหน และเลือด
ของผู้เขียนเป็นหมู่ “โอ” ถ่ายให้ใครก็ได้ พอดีคุณหมอประวัติ หงส์ประพาส ตามไปถึง
จึงเล่าเรื่องให้ฟังและขอให้ช่วยถ่ายเลือด คุณหมอประวัติกลับไปเอาอุปกรณ์
และผู้ช่วย ระหว่างที่คอย ผู้เขียนไปที่พระปาลิไลยก์ ซึ่งสร้างไว้ไม่ไกลจากกุฏิของ
ท่านอาจารย์ สวดมนต์ทำวัตรเช้า สมาทานศีลแปด แล้วนั่งสมาธิประมาณครึ่งชั่วโมง
แล้วได้อิच्छานว่า หากถวายเลือดพระอาจารย์แล้ว ขอให้ผลบุญจงช่วยให้ท่าน
มีอายุยืนยาวอยู่ต่อไปอีกอย่างน้อยห้าปี (ภายหลังได้อิच्छานขอเพิ่มให้ท่านมี
อายุยืนถึงร้อยปี)

พอคุณหมอประวัติกลับมาและเตรียมการพร้อม ก็ขึ้นไปนอนให้เจาะเลือดที่
เฉลียงหน้ากุฏิ ได้ประมาณ ๓๕๐ ลบ.ซม. คุณหมอประวัติจัดการถ่ายถวาย
ท่านอาจารย์ได้สำเร็จเรียบร้อยโดยไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ผู้เขียนอยู่เฝ้าอาการต่อไป
โดยอาศัยนอนที่เฉลียงซึ่งเป็นที่เดินจงกรมของท่านอาจารย์ จนตลอดสัปดาห์ต่อไป
ปรากฏว่าอาการค่อยๆเลาขึ้น ผู้เขียนสังเสียดการถวายยาไว้กับท่านอาจารย์
ผู้อุปัฏฐาก (ที่จำได้มีท่านอาจารย์วัน ท่านอาจารย์จวน ท่านอาจารย์สิงห์ทอง
ท่านอาจารย์เพียร ท่านอาจารย์บุญเพ็ง ท่านอาจารย์ทุย ยังมีที่จำไม่ได้อีกหลายองค์)
แล้วก็เดินทางกลับไปทำงานที่ศิริราช

ระหว่างสัปดาห์ติดต่อกามอาการทางโทรศัพท์กับร้านชวลิตของคุณชวลิต
บุตรคุณสิริ พอค่ำวันวันศุกร์ก็ขึ้นรถไฟไปอุดรฯ ไปอยู่ปรณนิบัติท่านอาจารย์ที่วัด

จนเย็นวันอาทิตย์จึงโดยสารรถไฟกลับกรุงเทพฯ ปฏิบัติเช่นนี้ได้สามสัปดาห์ อาการของท่านอาจารย์ดีขึ้นเป็นลำดับ แต่เกิดมีอาการเบื่ออาหารอย่างมาก ใช้จ่ายกระตุนอะไรๆ ก็ไม่ได้ผล ท่านอาจารย์สิงห์ทองต้องเดินทางไปนิมนต์ท่านอาจารย์ฝั้นมาจากวัดอุดมสมพร เพื่อเกลี้ยกล่อมให้ฉันอาหาร ในระหว่างที่อาการไม่ค่อยดีขึ้น ผู้เขียนไปอยู่เฝ้าอาการด้วย

กลางวันวันหนึ่งเดินขึ้นไปบนลาดเขาใกล้กุฏิ พบก้อนหินใหญ่ประมาณเท่าบ้านสองชั้นขนาดกลาง ตั้งอยู่ในที่โล่ง ด้านหน้ามีชะเง้อชะงอกออกมาคล้ายที่เคยเห็นสร้างเป็นพระพุทธรูป แต่มีต้นไม้ขึ้นบังอยู่โดยรอบ มอบผาดๆ ไม่เห็น จึงได้ตั้งใจอธิษฐานว่า ขอให้สามารถรักษาท่านอาจารย์ให้หาย แล้วจะไปสลักเป็นพระพุทธรูปไว้ที่ก้อนหินนั้นด้วยมือตนเอง

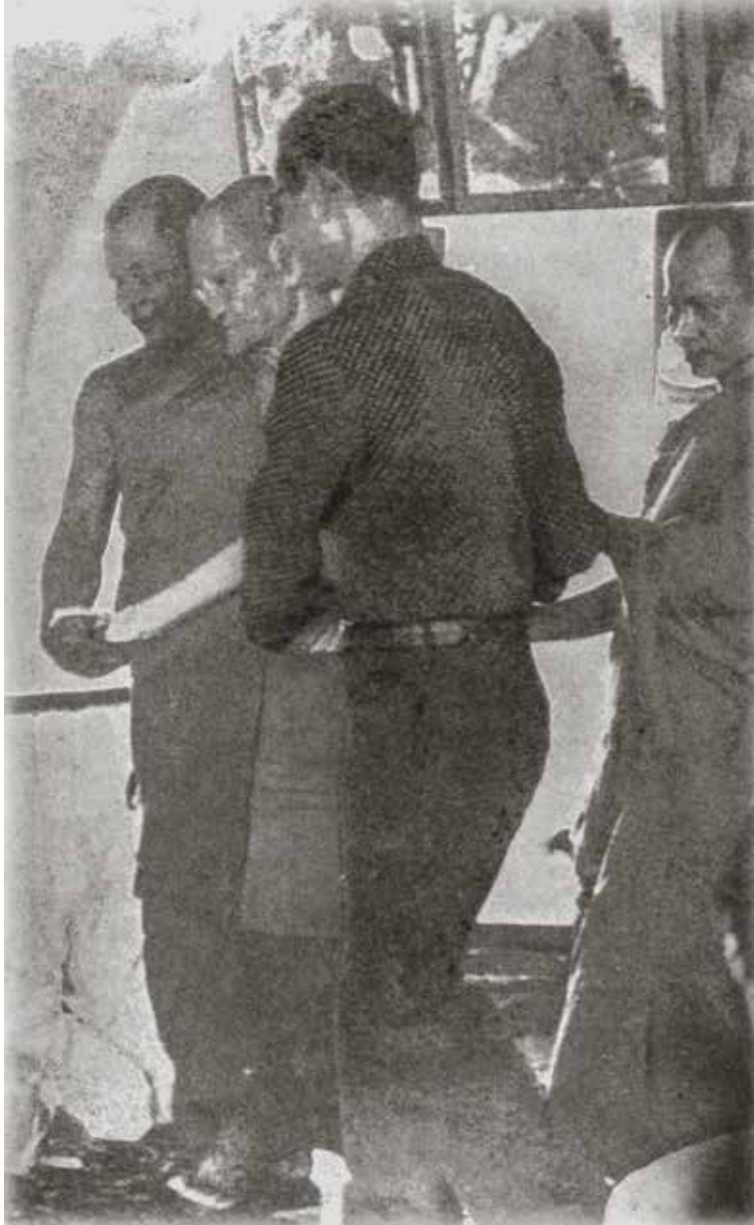
หลังจากนั้นท่านอาจารย์ฝั้นก็ไปถึง ได้คุยธรรมะกับท่านอาจารย์ขาวหลายข้อ ตอนหนึ่งท่านเล่าว่า ก่อนหน้าที่ท่านอาจารย์สิงห์ทองจะไปนิมนต์ ท่านได้นิมิตว่าเดินไปกับท่านอาจารย์ขาว ท่านเดินหน้า ประเดี๋ยวหันกลับมาเห็นท่านอาจารย์ขาวหกล้ม นอนเอาหน้าจุ่มอยู่ในลำธารข้างทางเดิน ไม่ยกลุกขึ้น ท่านต้องกลับมาพยุงขึ้น หลังจากนั้นท่านอาจารย์ขาวก็ฉันอาหารเป็นปกติ อาการทั่วไปดีขึ้นเรื่อยๆ รวมเวลาที่ผู้เขียนเดินทางไปๆ มาๆ อยู่ทั้งหมดหกสัปดาห์ หลังจากถวายเลือดท่านอาจารย์ก็กลับเป็นปกติ การอาพาธครั้งนั้นได้ดึงเอาผู้เขียนเข้าไปเป็น “หมอประจำพระอาจารย์ขาว” โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน

ในระหว่างที่ไปเฝ้าใช้อยู่นั้นเอง ได้ประสบเหตุการณ์บางอย่างซึ่งทำให้เข้าใจและซาบซึ้งในคุณธรรมวิเศษของท่านอาจารย์ยิ่งขึ้น บ่ายวันหนึ่งขณะที่คนทั้งหลายกำลังเรียงรายห้อมล้อมท่านอาจารย์ ซึ่งกำลังชมเพราะไข้สูงถึง ๔๐ องศาเซลเซียส มีเสียงดังตูมมาจากข้างนอก พระองค์หนึ่งร้องถามไปว่า “อะไรกัน” เสียงร้องตอบขึ้นมาว่า “เณรตกบ่อ” เท่านั้นแหละ ท่านอาจารย์ผู้อาพาธหนักก็ปล่อยหัวเราะเอิ๊กๆ ออกมาอย่างเต็มที่ คล้ายกับว่าท่านไม่ได้เป็นอะไรเลย คนทั้งหลายก็พลอยหัวเราะไปด้วย ลืมความเป็นห่วงเรื่องโรคของท่านไปชั่วขณะ

นอกจากนี้ก็ยังมีความเรื่องห้องส้วม ทุกครั้งที่ท่านประสงค์จะเข้า ท่านจะลุกขึ้นเดินฉิวไปโดยลำพัง ไม่ต้องรอให้ใครจูงหรือประคอง พระเณรที่ปรนนิบัติอยู่ต้องวิ่งตามไปทุกครั้ง เวลาใดที่ผู้เขียนกราบเรียนถามว่า “ท่านอาจารย์เป็นอย่างไบบ้างครับ” ท่านต้องตอบว่า “สบาย” ทุกครั้ง ตลอดเวลาที่ท่านมิใช่สูง ตัวร้อนจัด ท่านไม่เคยออกปากว่าไม่สบายที่ส่วนไหนเลย ถ้าใช้สูงมาก ก็นอนเฉยๆ ถ้าใช้ลดก็มีอาการระบรีกระเปราะขึ้น บางทีเี่ยมหรือหัวเราะกับพระเณรที่อยู่ด้วยคล้ายคนปกติ พอสบายขึ้นหน่อยก็เล่า “นิทาน” ต่างๆ ให้ผู้ปรนนิบัติฟัง เป็นเรื่องนิมิตบ้าง ประสพการณ์บ้าง บางทีก็เป็นชาดก ผู้เขียนคิดว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นเป็นเครื่องแสดงว่าร่างกายของท่านอาจารย์กับจิตใจเป็นคนละส่วนกัน ถึงกายของท่านเป็นใช้จิตของท่านไม่ได้เป็นไปด้วย จิตของท่านเป็นปกติตลอดเวลา

หลังจากที่ท่านอาจารย์สบายดีแล้ว ผู้เขียนก็ขออนุญาตสลักพระพุทธรูปที่ก้อนหินดังกล่าวแล้วในตอนต้น ท่านอาจารย์อุตสาหะเดินขึ้นไปดูหินให้เห็นด้วยตนเองเมื่อผู้เขียนกราบเรียนว่าจะอุทิศรูปนั้นแก่ท่าน ได้ลงมือในวันวิสาขบูชา (๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๑) แล้วเดินทางขึ้นไปอุดรฯ ทุกปลายสัปดาห์เช่นเดียวกับตอนที่ไปดูแลท่านอาจารย์ ทำได้สำเร็จเรียบร้อยในวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๑ รวมเวลาที่ใช้เฉพาะการสลัก ๑๒๕ ชั่วโมง ได้ถวายพระนามว่า “**พระพุทธรูปนิมิต**” (แปลว่า พระพุทธรูปพระอาจารย์ขาวสร้าง) อุทิศถวายพระอาจารย์ตามที่ตั้งปณิธานไว้ พระเณรในวัดเล่าว่าในระหว่างที่กำลังสลักพระพุทธรูปอยู่นั้น วันไหนผู้เขียนไม่ไปทำงาน ท่านอาจารย์จะไปนั่งทำสมาธิอยู่บนแท่นหินใกล้ๆ ก้อนหินใหญ่ นั้นผู้เขียนเข้าใจว่าท่านคงใช้อำนาจจิตของท่านเข้าช่วย งานจึงได้สำเร็จลงโดยเรียบร้อย และได้ผลดังงามอย่างที่ผู้เขียนเองไม่เคยนึกฝัน

มวอแอ-เกวียนพ

ถึงแม้วทอานอวออรยจะมอผู้รู้จกเพยงเลอคน้อยใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่คณะของผู้อเขียนได้ไปนมัสการเป็นครั้งแรก ซื่อเสยงและคณธรรมอันสูงส่งของทอานค่อยๆ ขยอย ออกไปเรื่อยๆ โดยรวดเร็ว

ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ พระบวทสมเดจ พระเจ้ออยู่หัวและสมเดจพระบรม รวชินนท ได้เสด็จไปนมัสการ และพระรชทอนพระรชูปถัมภ ด้วยนนวนประการ เป็นที่ปลอบปล้อม ของคณะคยอยอยยง ทอานอวออรยเอง ก็เทอดทูนทงสองพระองค์ไว้ในที่สูงสุด และแผ่เมตตวอวยพระพรเป็นประจอ จำนวนคนทงไปนมัสการทอานอวออรย เพ่มซ้นเรื่อยๆ จกทุกภวคของประเทศ

ในจนวนนั้นมอแพทยจกที่ตอวๆ ไปด้วยเสมอ บงคนก็มีศรัทธวออยว ไปอวย ถึงแม้ทอานอวออรยจะไม่เต็มจ ทอานก็ตอองรับ ผู้อเขียนเกรงวอการรับยว จกแพทย (และผู้ที่ไมใช่แพทย) โดยไม่จอจกต อวจจะทอให้เกดอันทรย รยแรงซ้นได้ จงได้เขียนคอซ้แงเกยว กบการดูแลสุภวของทอานอวออรย ตดอวอไว้ให้ผู้อสนจออ่านเพ่อจะได้ทรบ สถนการณและชวขกันระวง

หลักการรักษาหลวงปู่ขาว อนาลโย

๑. หลวงปู่เป็นคนแก่ อายุเก่าลึบกว่าแล้ว ร่างกายทรุดโทรมเกินกว่าจะเซ็นให้กลับกระชุ่มกระชวยหรือแข็งแรงเหมือนคนหนุ่มสาว ถ้าพยายามกระตุ้นหรือบำรุงมากเกินไปอาจเกิดผลร้ายแทนที่จะดี ดังนั้นนโยบายที่ใช้อยู่ คือรักษาสภาพปัจจุบันให้คงอยู่โดยการประคับประคองด้วยยาและอาหาร และพยายามป้องกันโรคแทรกซึ่งจะทำให้สภาพเลวลง

๒. หลวงปู่เป็นพระกัมมัฏฐาน บวชมากกว่า ๖๐ ปีแล้ว ฉันทอาหารมีแต่เดียว อาหารใดชอบก็ฉันมาก ไม่ชอบก็ฉันน้อย ร่างกายเข้าสภาพคงตัว การรักษามุ่งที่จะรักษาสภาพคงตัวนี้ไว้ ไม่พยายามรบกวนให้เกิดความยุ่งเหยิงขึ้น

๓. หลวงปู่เป็นอริยบุคคล ท่านมีอำนาจเหนือร่างกายของท่านในบางแง่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาร่างกายปกติ แต่ถ้าร่างกายผิดปกติมาก ท่านก็อาจควบคุมไม่ได้ การรักษามุ่งให้ท่านแก้ไขสภาพไม่ปกติในร่างกายของท่านโดยตนเองด้วย ไม่เพียงแต่อาศัยยาเท่านั้น เพราะฉะนั้น การใช้ยาจึงมุ่งแต่เพียงที่จำเป็น และใช้ในขนาดเบาเพื่อไม่ให้รบกวนร่างกายมากเกินไปจนท่านไม่อาจบังคับได้ด้วยอำนาจจิต

ด้วยเหตุผลทั้งสามประการนี้ การรักษาจึงมุ่ง

๑. รักษาสภาพปกติ ไม่พยายามบำรุงมากเกินไป
๒. รักษาตุลต่าง ๆ รวมทั้งโรคหลายโรคที่ประจำตัวท่านมาหลายสิบปีแล้ว
๓. ใช้ยาแต่เท่าที่จำเป็นในขนาดน้อยตามสภาพของร่างกาย
๔. รักษาแบบประคับประคองและคาดคะเนผลมากกว่าแบบจุ่มหรือเร่งเร้า

ผู้ที่ร่วมในแนวการรักษานี้ คือ

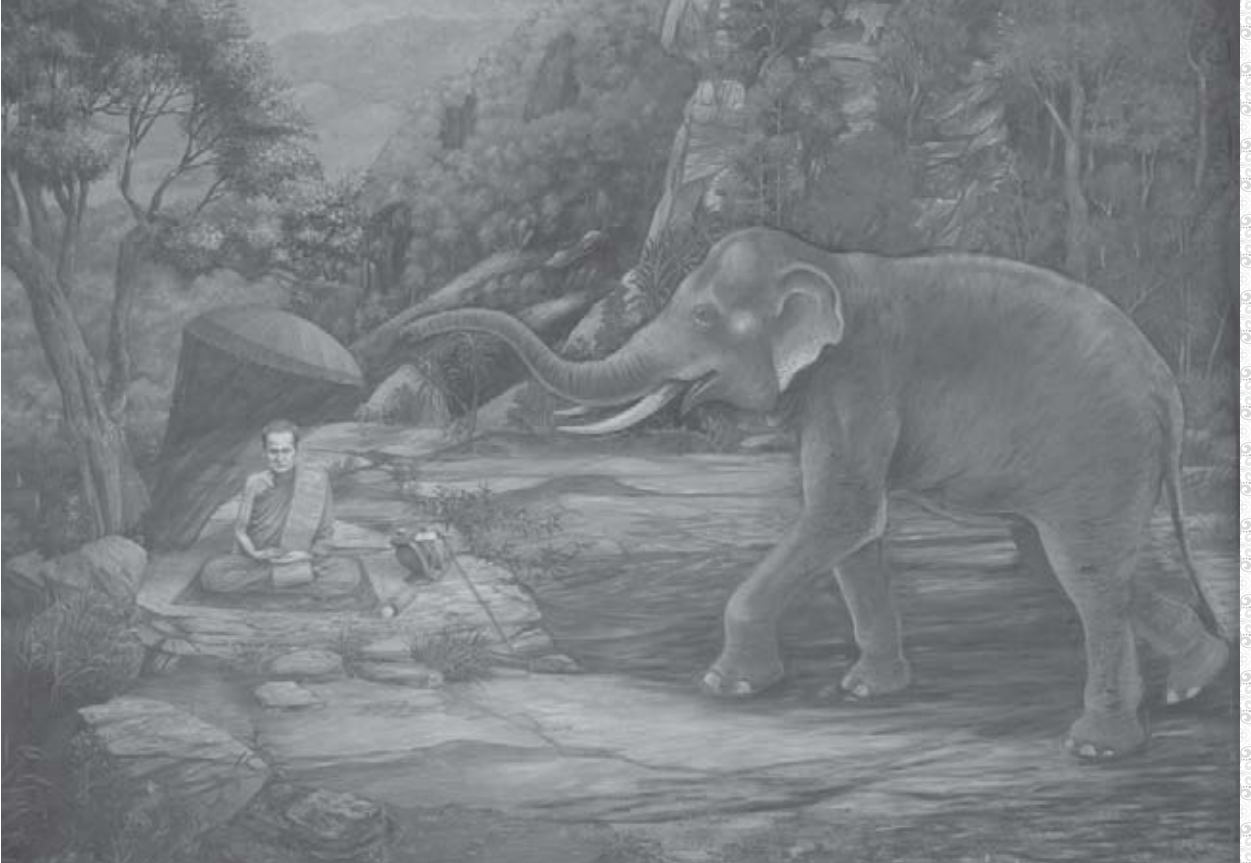
น.พ. อวย เกตุสิงห์	กรุงเทพฯ
น.พ. รัชชัย ยศสิงห์	โรงพยาบาลอุดรธานี
น.พ. วิทยา ชวลิตสกุลชัย	โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

(น.พ.วิทยา ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. ๒๕๒๓ และ น.พ.สันติภาพ ชัยวงศ์เกียรติ ได้เข้ามาแทน)

รายการ-การบำรุงประจำวัน (ใช้ตั้งแต่ ๕ มี.ค. ๒๕๒๔)

๑. ตื่นนอน - ถวายรังนก ๑ ถ้วย
๒. ๑๕ นาที ก่อนจ้กหัน - บั๊ยะเออร์ โทนิค ๑ ซ้อนใหญ่
- ชั๊ยะตาค็อน ๒ ซ้อนซา
๓. ระหว่างฉัน - ยาย่อยอาหาร ๑ เม็ด (คอมพิชัยม์ แพนโตชัยม์)
- วิตามิน บี ๑๑ เม็ด (๑๐๐ มก.)
๔. น้ันเสี๊ริง - ยาบำรุงเลือด ๑ เม็ด (ไอบอเร็ต ไอบออรอล
หรือ เฟอร์รัส ซัลเฟต - สลับกัน)
- ยาเสริม โปรเทอิน ๒ เม็ด (แบรนเนอร์ไฮโปรตีน)
- วิตามินรวม ๑ เม็ด (ไวเตอร์ร่า เธรราปีวติค เจโรเบียน)
- ยาเม็ด โปแตสเซียม คลอไรด์ ๑ เม็ด (ใช้เป็นระยะๆ)
- ยาเม็ด แคลเซียม (แซนด์ดอส) ๑ เม็ด (ใช้เป็นระยะๆ)
๕. เวลา ๑๑.๐๐ น. - ชั๊สตาเจิน ๔ ซ้อน ผสมกลูโคส ๔ ซ้อน
๖. เวลา ๑๔.๐๐ น. - กลูโคส หรือน้ำผึ้ง หรือโกโก้ไม่ใส่นม
๗. เวลา ๑๗.๐๐ น. - เหมือนเวลา ๑๔.๐๐ น.
๘. เวลา ๒๐.๐๐ น. - เหมือนเวลา ๑๔.๐๐ น.

หมายเหตุ กลูโคสถวายได้เสมอหากรู้สึกหิวหรือเพลีย ถ้าเกิดอาการไม่สบายขึ้น ก็เพิ่มการรักษาไปตามเหตุโดยใช้หลักที่แจ้งไว้

เมตตาธรรม

ครั้งหนึ่งผู้เขียนไปเยี่ยมท่านอาจารย์ตามปกติ เข้าทาง
หลังกุฏิ เห็นถึงน้ำมันสองร้อยลิตรถังหนึ่งตั้งอยู่
ริมกำแพงในสภาพบุบบิบ

มีหนังสือเขียนด้วยสีขาวว่า
“ถังข้างเหยียบ” สอบถามดูได้ความว่า
ก่อนหน้านั้นไม่เท่าไร ท่านอาจารย์
ระลึกถึงข้างพลายใหญ่ตัวหนึ่ง
ดูเหมือนจะเป็นหัวหน้าโขลงอยู่ในป่า
หลังเขาเคยเข้ามาเที่ยวในวัดเป็นประจำ
ท่านอาจารย์ว่า ท่านคุ้นเคยกับข้าง
เชือกนั้น แต่ตอนหลังนี้ห่างไป ไม่ได้มา
ให้เห็นอีก

ค่าวันหนึ่ง ท่านอาจารย์ได้ปรารภ
ต่างๆ ว่าข้างของเราหายไปไหนนะ ไม่เห็น
มานานแล้ว จะถูกใครเขาฆ่าตายเสียแล้ว
กระมัง ตอนดึกคืนนั้นเอง ท่านอาจารย์
กำลังจำวัดอยู่ต้องตกใจตื่นขึ้น เพราะ
รู้สึกว่ามีกุฎิโคลนและมีเสียงใครเออะอะไร
มาถูเสียดสีที่ข้างฝา ท่านร้องถามออกไปว่าใคร
ก็ไม่มีเสียงตอบ แล้วอะไรๆ
ก็เงียบไป พอตื่นเช้ามีผู้เห็นถึงน้ำมัน

ใบนั้นตั้งอยู่ใกล้กุฏิในสภาพบุบิบ ก็รู้กันว่าในตอนดึก “ข้างของหลวงปู่” ได้มา รายงานตัวให้ทราบว่ายังมีชีวิตอยู่และเอาสี่ข้างสีผนังกุฏิให้รู้วาม่า พร้อมทั้งเหยียบ ถังน้ำมันทิ้งไว้เป็นที่ระลึกด้วย หลังจากนั้นแล้วข้างเชือกนั้นก็มิได้มาแสดงร่องรอย อะไรให้เห็นอีก

ท่านอาจารย์มีবারมีพิเศษอยู่เกี่ยวกับข้าง ในชีวประวัติของท่านมีเรื่องที่เกิดขึ้น ระหว่างที่ท่านธุดงค์ไปกับท่านพระอาจารย์มั่นและสหธรรมิกบางรูปในดินแดน ของจังหวัดเชียงใหม่ ไปถึงเลียบไหล่เขาแห่งหนึ่ง พบข้างใหญ่ขวางทางอยู่ ท่านพระอาจารย์มั่นคงจะมีญาณทราบคุณธรรมพิเศษของท่านอาจารย์เกี่ยวกับข้าง จึงส่ง “ท่านขาว” ไปเจรจาขอทาง

ท่านอาจารย์เดินไปใกล้ข้างแล้วก็พูดเรื่อย ๆ ว่า “อ้าย อ้ายตัวใหญ่โต ข้อย ตัวเล็กน้อย พวกข้อยจะพากันไปปฏิบัติธรรม แต่ข้อยกลัว ขอให้อ้ายเปิดทางให้ ด้วยเถิด” (เขียนตามที่จำได้ คำอาจจะมีผิดบ้าง แต่ความคงคล้าย ๆ เช่นนี้) ข้างเชือกนั้น ฟังแล้วก็หันหน้าเข้าซุกกับก้อนหิน เปิดทางให้ผ่านแต่โดยดี ผู้ที่ทราบเรื่องเชื่อกันว่า ในชาติหนึ่งท่านอาจารย์เคยเป็นข้างชั้นใหญ่มา เพราะเนรมิตที่วัดถ้ำเชื่อว่า ท่านอาจารย์สามารถจะเรียกข้างมาได้ถ้าต้องการ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ที่ท่านอาจารย์สามารถ “เจรจา” ให้ข้างเปิดทางให้เดิน ผ่านก็ได้ หรือสามารถเรียกข้างให้มาหาได้ก็ดี คงจะมีอนุสนธิมาจากพลังจิตของท่าน ซึ่งเกิดจากการภาวนาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมตตธรรม คุณธรรมข้อหลังนี้ เห็นได้ชัดแจ้งจากปรากฏการณ์และพฤติกรรมของท่านอาจารย์หลายประการ

ครั้งหนึ่งมีคณะสุภาพสตรีจากกรุงเทพฯ ไปแวะนมัสการและนำร่ม ๖ คัน ถวายท่านอาจารย์ ท่านรับประเคน แล้วก็พูดหัวเราะ ๆ ว่า “ของเหลือมาซินะ” คณะทายิกาสะดุ้งใจว่าทำไมท่านรู้ว่าเป็นของเหลือ ความจริงคณะได้ตระเวนไป ตามวัดก็มีภูฐานมาแล้วหลายวัด และถวายร่มวัดละ ๑๒ คัน มาถึงวัดถ้ำกลองเพล ยังเหลืออยู่เพียง ๖ คัน เป็นของเหลือจริง ๆ ครั้นคณะเดียวกันนั้นถวายยา ท่านก็ ถามล้อ ๆ ว่า “ยาแก้ฮัมพาดมีไหมละ” มีผู้เรียนท่านว่า ขอให้อยู่อีกนาน ๆ จะได้ คอยเทศน์สั่งสอน ท่านตอบแต่เพียงว่า “ชี้คร้าน”

วันหนึ่งมีชายแปลกหน้าผู้หนึ่งเป็นคนวัยฉกรรจ์ปรากฏกายขึ้นที่วัด และขอเข้านมัสการท่านอาจารย์ พอได้พบก็ตรงเข้าไปกราบถึงที่เท้า แล้วเอ่ยปากขอบพระคุณที่ท่านได้ช่วยเขาให้พ้นจากโทษมหันต์ ทุกคนงงงันไปหมด เพราะไม่เคยเห็นผู้นั้นมาก่อน ท่านอาจารย์นั่งฟังโดยดูชณิยาภาพ ชายนั้นแล้วว่า เขาเป็นทหารไปรบที่ประเทศลาวอยู่เป็นเวลานาน พอกลับมาบ้านก็ได้รู้เรื่องราวภรรยาอกใจเขาโกรธแค้นมาก เตรียมปืนจะไปยังให้ตายทั้งชายคู่ด้วย ได้ไปแวะร้านเหล้า ตีเมจนเมาหลับไป แล้วก็ฝันว่ามีพระแก่องค์หนึ่งมาขอขมาความอาฆาตโกรธแค้น และเทศน์ให้ฟังถึงบาปกรรมของการฆ่า จนชายนั้นยอมยกความพยายามทำให้ และถามพระนั้นว่า ท่านชื่ออะไร มาจากไหน พระบอกว่า เราชื่อขาว มาแต่เมืองอุดรฯ

พอตื่น ชายนั้นก็ตัดสินใจออกเดินทางมาเสาะหาท่านอาจารย์จนได้พบที่วัด ท่านอาจารย์อนุโมทนา แล้วอบรมต่อไปให้เข้าใจหลักกรรมตลอดจนผลของการงดเว้นการฆ่า ทำให้ชายผู้นั้นซาบซึ้งในรสพระธรรมจนตัดสินใจที่จะอุปสมบทต่อไป เรื่องนี้เป็นหลักฐานว่าความเมตตาของท่านอาจารย์เป็นเรื่องจริงจังเพียงใด และกินอาณาบริเวณได้กว้างขวางเพียงใด ถ้าไม่เกิดเหตุที่เล่านี้ ก็คงไม่มีใครรู้ความจริง

ท่านอาจารย์เป็นคนทุพพลภาพอยู่ถึงเก้าปี ถ้าเป็นคนธรรมดา สุขภาพจิตคงจะเสื่อม แต่เรื่องเช่นนี้ไม่ปรากฏเลยในกรณีของท่าน อารมณ์ของท่านยังดีเหมือนแต่ก่อน นิสัยรื่นเริงและชอบติดตลกยังเห็นอยู่ได้ทั้งในการกระทำและคำพูด ดังเรื่องของเหลือที่เล่าแล้ว บางทีพูดกันเรื่องสุขภาพของท่าน ท่านก็ลุกนั่งตัวตรง ทำท่ากายบริหารและชกกลมให้ดูแสดงว่าท่านยังแข็งแรง เมตตาธรรมยังเด่น และสะดุดตาสะดุดใจทุกคนที่ได้นมัสการท่าน หลายคนกล่าวว่าเพียงแต่เห็นยิ้มของท่านก็เย็นใจแล้ว ใครขออะไร ท่านก็ให้ และให้โดยไม่ได้นึกถึงตัวเอง มีคนจำนวนมากขอบขอชานหมากของท่านเอาไปเป็นของขลัง พอคนหนึ่งขอชานหมากคนอื่นก็ขอบ้าง พระอุปัฏฐากต้องเก็บรวบรวมไว้สำหรับแจก

ครั้งหนึ่งมีชาวบ้านหมู่ใหญ่ไปนมัสการ ชานหมากที่เตรียมไว้หมดไปแล้ว คนหนึ่งออกปากขอคำที่ท่านกำลังเคี้ยวอยู่ ท่านก็คายให้ พอเคี้ยวคำใหม่ได้ไม่กี่ครั้ง อีกคน

ก็ขอ ท่านก็ให้ พอเคี้ยวคำที่สามก็โดนขอ ลงท้ายให้ท่านเคี้ยวพอเป็นพิธีแล้วขอชานหมาก ทำซ้ำๆ เจ็ดแปดเก้าจนถึงสิบครึ่ง ท่านอาจารย์เลยยื่นหมากต้องลงนอน หลังจากนั้นต้องจำกัดการขอชานหมาก แต่ยังมีพรมน้ำมนต์อีก พรหมแล้วพรหมเล่า จนท่านอาจารย์ยกแขนไม่ขึ้นเพราะคนมาทั้งวัน ท่านอาจารย์บอกว่า ท่านไม่ยอมพรหมเกรงคนอื่นจะว่าเป็นพระพรมน้ำมนต์ แต่เห็นเขามากันแต่ไกลๆ (บางคนไปจากกรุงเทพฯ เพียงเพื่อขอได้รับพรมน้ำมนต์เท่านั้น) ก็สงสารเขาจึงต้องพรหมให้ท่านอาจารย์เมื่อยแขนบ่อยๆ ก็เลยปวดแขนเป็นประจำ ต้องของด เปลี่ยนเป็นเป่าหัว

ตอนนี้ทั้งพระเถรและแพทย์สังเกตต้องกันว่า ระหว่างที่ท่านอาจารย์สบายดีนั้น ถ้าหากวันไหนมีคนมานมัสการมาก วันรุ่งขึ้นท่านจะต้องเจ็บไข้ทุกครั้ง ลงความเห็นว่าคุณที่มานั้น พาเอาเชื้อโรคมารบกวน ร่างกายของท่านมีความต้านทานน้อย จึงอาพาธ เพราะเหตุนี้จะต้องกันคนไม่ให้เข้าไปรุมล้อมท่าน แต่จะทำได้อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่ามิทางเดียว คือเอาท่านอาจารย์ “ใส่ตู้” จึงได้เสนอท่านเจ้าอาวาส (พระอาจารย์บุญเพ็ง) ให้รื้อฝาห้องกุฏิด้านหน้าออก เอากระจกใส่แทน ทำให้เหมือนตู้โชว์เช่นนี้ หากเอาเตียงของท่านอาจารย์มาตั้งไว้หลังกระจก พวกศรัทธาอาจจะเข้ามาถึงด้านนอกของกระจกก็ได้โดยไม่ส่งเชื้อโรคต่อให้ท่าน พอดีทางวัดมีแผนจะย้ายห้องเก็บของหน้าห้องกุฏิอยู่แล้ว ความเห็นของผู้เขียนจึงเป็นผลสำเร็จโดยราบรื่น และท่านอาจารย์ก็รอดพ้นจากการถูกคนห้อมล้อมถ่ายเทเชื้อโรคไปได้ ระหว่างที่ท่านอาจารย์จำวัดหรือกระทำกิจส่วนตัว ก็รูดม่านปิดช่องกระจกไว้ ใครมาถึงระหว่างนั้นต้องรอ พอได้จังหวะเปิดม่าน พวกศรัทธาก็เข้าไปรุมล้อมหน้ากระจก กราบแล้วนั่งดูจนพอใจก็กลับด้วยความปลาบปลื้ม เห็นได้ชัดถึงความศรัทธาและเคารพของชาวบ้าน แม้ไม่ได้ชานหมากไปบูชาเอาเพียงเป่าหัว ไม่ได้เป่าหัวก็เอาเพียงลูบหัว ไม่ได้ลูบหัวได้เพียงเห็นได้กราบก็พอใจแล้ว วันหนึ่งๆ มีคนไปกราบท่านไม่น้อยกว่าสองสามร้อยคน ถ้าวันเสาร์อาทิตย์มีเจ็ดแปดร้อยหรือเป็นพัน รถโดยสารคันใหญ่ๆ เต็มลานวัดที่จัดให้ การทำ “ตู้กระจก” ช่วยผ่อนภาระและช่วยยืดอายุของท่านอาจารย์ไปได้ระยะหนึ่ง นำอนุโมทนากับท่านผู้บริจาคค่าสร้าง (คุณธเนศร์ เอียสกุล)

หลังจากเป็นอัมพาต ร่างกายของท่านอาจารย์เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากขาดการเคลื่อนไหว (เดิน) และเบื่ออาหาร เนื่องจากท่านฉันเนื้อสัตว์น้อย กล้ามเนื้อจึงลีบทำให้อ่อนแรงยิ่งขึ้น แม้ผิวหนังก็เสื่อมสภาพกลายเป็นเยื่อบางใสคล้ายกระดาษแก้ว มองลอดเห็นหลอดเลือดใหญ่น้อยข้างใต้ได้ชัดเจน พยายามยุยงให้ท่านฉันเนื้อสัตว์ไม่ค่อยได้ผล ครั้งหนึ่งผู้เขียนออกอุบายเอาเนยแข็งอัดเป็นแท่งปลอมเป็น “ยา” ถวายพร้อมกับยาหลังอาหาร ท่านยอมฉันให้สองสามเดือนโดยไม่ว่าอะไร แต่แล้ววันหนึ่งก็ประกาศเลิก ไม่ยอมฉัน “อ้ายหมากเนย” ต่อไปนี้แสดงว่าท่านรู้อยู่ตลอดเวลาว่าอะไรเป็นอะไร แต่ยอมทำตามใจเราก็เพราะอยากให้เราได้บุญเท่านั้น

ในระยะสามปีสุดท้ายนัยน์ตาของท่านอาจารย์ได้มีตสนิทเพราะต้อแก้วตา (ต้อกระจก) หนักตึงมากเพราะหินปูนจับกระดูก ท่านอาจารย์ไม่ได้แสดงความเดือดร้อนอันใด เป็นแต่พูดปลงเป็นธรรมสังเวชว่า “ตาก็บอด หนักหนวก กระจกก็หนัก” แต่พวกลูกศิษย์ทั้งพระและคฤหัสถ์พากันสงสาร เห็นว่าท่านจะสบายขึ้นถ้ามองเห็นว่าใครไปใครมา และฟังออกว่าเขาพูดกับท่านว่าอะไร

เรื่องไปถึงพระเนตรพระกรรณ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณหมอมออุทัย รัตนิน (ซึ่งเคยรักษาต้อของพระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ ได้ผลดี) ไปตรวจและหาทางช่วยเหลือ คุณหมอมออุทัยไปตรวจหลายครั้งและรอจังหวะจนต้อสุกดีและสุขภาพของท่านอาจารย์อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัยสำหรับการผ่าตัด จึงตกปากว่า “ทำได้” พวกเราพากันดีใจ แม้คุณหมอจะบอกว่าต้องสร้างห้องผ่าตัดเป็นพิเศษ ก็เห็นพร้อมกันว่า “สู้ได้” ผู้เขียนได้ติดต่อท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (ศจ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว) ขอให้สั่งสถาปนิกของกระทรวงออกแบบห้องผ่าตัดตามที่ต้องการ แล้วก็เดินทางไปนมัสการท่านอาจารย์ พบพระอาจารย์บุญเพ็ง ท่านบอกว่า หลวงปู่ไม่ยอมผ่า ผู้เขียนเดาว่าท่านคงรู้ว่าจะต้องสร้างห้องผ่าตัดราคาสองสามแสนบาท ท่านเสียดายเงิน จึงเข้าไปกราบแล้วพยายามชี้แจงเหตุผลว่า ทุกๆ คนอยากให้ท่านเห็นอะไรๆ ได้อีกครั้ง เงินค่าก่อสร้างนั้นไม่ต้องเสียดายเพราะห้องผ่าตัดจะเก็บเอาไว้เป็นห้องพยาบาลประจำวัดต่อไป พระเถรและชาวบ้านที่เป็นโรคปัจจุบันอะไรขึ้น

มาก็จะได้อาศัย “พ่อจ้าวแม่จ้าวก็อยากให้เห็นเวลาท่านเสด็จมานมัสการ” จะพูดอะไรๆ ท่านอาจารย์ยื่นคำว่า “ไม่” ผู้เขียนพยายามอ้อนวอนจะ让您ใจอ่อนให้ได้ ลงท้ายท่านพูดออกมาอย่างเน้นถ้อยคำว่า “ถ้าหากทำไปแล้ว แล้วเราเป็นอะไรไป เขาจะต้องพากันเสียใจยิ่งกว่าอะไรๆ ทั้งหมด” ผู้เขียนได้ยินประโยคนี้ก็ชะงัก ได้สติ ได้คิดว่าที่ท่านปฏิเสธนั้นไม่ใช่เพราะกลัว ไม่ใช่เพราะเสียตายนะ แต่เพราะท่านเมตตาคนอื่น โดยเฉพาะผู้ที่จัดการให้ท่านได้รับการผ่าตัดมากกว่าตัวท่านเองต่างหาก

ท่านกล่าวเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า “เราอายุมากแล้ว จะอยู่ไปอีกกี่ปี มารักษานัยน์ตาเราเสียเงินมากกมาย เอาไว้ไปรักษาคนอื่น ๆ ที่อายุยังน้อยได้หลายร้อยคนไม่ดีกว่าหรือ เราตาบอดหูหนวกซิดิ ไม่ต้องเห็นอะไรที่ไม่ควรเห็น ไม่ต้องฟังอะไรที่ไม่ควรฟัง”

ผู้เขียนได้มีโอกาสใกล้ชิดกับพระอาจารย์ที่มีคุณธรรมสูงๆ หลายองค์ แต่ละองค์มีเมตตาเป็นคุณธรรมล้ำค่า แม้กระนั้นอยู่ใกล้บางองค์ยังรู้สึกหวาดๆ ต้องคอยระวังตัว อยู่กับบางองค์รู้สึกครึกครื้นรุ่มรื่นเหมือนอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ แต่อยู่กับท่านอาจารย์ชาวรู้สึกเย็นสบาย ร่าเริง สนุกสนาน เหมือนเด็กอยู่กับคุณย่าหรือคุณยายที่ใจดี เมตตาธรรมของท่านมีลักษณะพิเศษเช่นนั้นจริงๆ แม้ภายหลังที่ท่านสละโลกนี้ไปแล้ว ดูเหมือนความเมตตาของท่านอาจารย์ยังสามารถส่งผลให้แก่ผู้ที่มีศรัทธาในท่าน พอข่าวแพร่สะพัดว่าท่านสิ้น และมีอายุได้ ๙๖ ปี พวกนักเสี่ยงโชคจำนวนมากก็พากันซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล (และ หวยเถื่อน) เลขท้าย ๙๖ แล้วสลากกินแบ่งงวดนั้นก็ออกเลขท้าย ๙๖ จริงๆ

สี่ห้าปีก่อนท่านจะสิ้น มีพระในวัดถ้ำกลองเพลรูปหนึ่ง (พระสุจิต) กราบลาไปหาที่วิเวกปฏิบัติธรรมทางภาคเหนือ ท่านอนุโมทนาและให้พร พร้อมด้วยคำลงท้ายว่า “เราจะตายอายุเก้าสิบหก ระวังกลับมาให้ทัน”

พระมหากรุดนาธิคุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรม-
ราชินีนาถ ได้เสด็จไปนมัสการท่านอาจารย์ครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘

หลังจากนั้นก็เสด็จไปทรงเยี่ยม
และสนทนาธรรมตามโอกาส พร้อม
ทั้งพระราชทานพระมหากรุดนาโดย
ประการต่างๆ ด้วยพระราชศรัทธา
อย่างเต็มเปี่ยม

เมื่อทรงทราบว่าท่านอาจารย์
ฉันอาหารไม่ค่อยได้ ก็ได้ทรงพระมหา-

กรุณาโปรดเกล้าฯ จัดพนักงานชาวที่
ผู้หนึ่ง (คุณสุรศักดิ์ สุริสาร) ไปประจำ
อยู่ที่วัดเพื่อทำอาหารพิเศษถวาย
โดยพระราชทานค่าใช้จ่ายทั้งหมด
คุณสุรศักดิ์ก็กลายเป็นศิษย์วัดและ
อุปัฏฐากของท่านอาจารย์จนวาระ
สุดท้าย

ครั้งหนึ่งประทับอยู่ที่ภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงทราบว่าท่านอาจารย์อาพาธมีอาการเกี่ยวกับหัวใจ ก็ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ท่านนายกรัฐมนตรีติดต่อโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ส่งแพทย์ผู้เชี่ยวชาญไปช่วย พ.อ.เพิ่มสวัสดิ์ ทินกรณ อยุธยา กับ พ.ท.ประวิชัย ต้นประเสริฐ ได้ออกเดินทางจากโรงพยาบาลอย่างรีบด่วน ไปถึงวัดในตอนตีสองและได้ทำการตรวจสอบสภาพหัวใจของท่านอาจารย์ในคืนนั้นเอง ปรากฏว่าหัวใจแสดงอาการขาดเลือดหล่อเลี้ยงปานกลาง อาจจะเป็นเนื่องจากหลอดเลือดแข็งซึ่งเป็นลักษณะธรรมดาของผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์มากแก่คณะแพทย์ประจำ และค้างดูอาการอยู่สองคืนจนอาการค่อยดีขึ้นแล้วจึงได้เดินทางกลับ

อีกคราวหนึ่ง ท่านอาจารย์มีอาการหอบมาก คณะแพทย์ประจำพยายามแก้ไขกันโดยลำพังไม่สำเร็จ จึงได้กราบบังคมทูล ก็ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายแพทย์สงคราม ทรัพย์เจริญ แห่งกรมชลประทาน ซึ่งอยู่ในคณะผู้เชี่ยวชาญที่ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เดินทางไปตรวจและให้คำปรึกษาแก่แพทย์ประจำถึงที่วัด นายแพทย์สงครามได้แนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติแก้อาการเสมหะเหนียว ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะท่านอาจารย์ไม่มีแรงขากเสมหะเสมหะคั่งค้างอยู่ในหลอดลมนานๆ ก็ขึ้น ยิ่งขากยาก และทำให้หลอดลมแคบ หายใจได้อากาศเข้าไปไม่พอจึงหอบ ถ้าแก้ไม่ตก หลอดลมตีบไปเรื่อยๆ ก็ไม่มีทางแก้ นายแพทย์สงครามได้แนะนำให้เพิ่มความชื้นในอากาศและเปลี่ยนยาใหม่ พอที่ท่านอาจารย์ขากเสมหะออกมาเป็นก้อนแข็งกลม ขนาดเมล็ดพุทรา อาการดีขึ้น คุณหมอสงครามรอดูอาการต่อไปอีกหนึ่งคืนแล้วจึงเดินทางกลับ หลังจากนั้นทุกครั้งที่ท่านอาจารย์มีอาการทางระบบหายใจ (ซึ่งปรากฏบ่อยขึ้นและมากขึ้น) ผู้เขียนก็ได้ขอคำแนะนำจากคุณหมอไปปฏิบัติ บางครั้งคุณหมอก็เดินทางไปเยี่ยมด้วยตนเอง ทำให้คณะแพทย์มีความโล่งใจขึ้นเป็นอันมาก

ประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๑ หลังจากที่ท่านอาจารย์ได้อาพาธครั้งหนึ่งค่อนข้างจะหนักแล้วค่อยๆ ทุเลาขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าถึงจะมีผู้ร่วมคณะอยู่ไกลจากวัดเพียงสิบกว่า

กิโลเมตร (คือที่โรงพยาบาลหนองบัวลำภู) ถ้าหากท่านอาจารย์เกิดอาพาธฉุกเฉินขึ้น ก็ยังต้องการเวลาไม่ต่ำกว่าครึ่งชั่วโมงที่แพทย์จะไปถึงท่านได้ เวลานั้นโทรศัพท์ขยายไปถึงหนองบัวลำภูแล้ว ผู้เขียนจึงได้ขอให้ท่านราชเลขาธิการกราบบังคมทูลขอพระราชทานโทรศัพท์ไปติดที่วัด ภายในเจ็ดวันก็สำเร็จความปรารถนา นับเป็นพระมหากรุณายิ่งล้น การมีโทรศัพท์มิได้เป็นประโยชน์แต่สำหรับท่านอาจารย์ในการติดต่อกับแพทย์เท่านั้น แต่มีประโยชน์อย่างยิ่งแก่แพทย์ซึ่งสามารถปรึกษาหารือกันได้โดยสะดวกและแม่นยำ แม้จะอยู่ห่างกันหลายร้อยกิโลเมตร โทรศัพท์ได้ช่วยผ่อนคลายภาวะวิกฤติหลายครั้ง

ด้วยความที่ทรงเคารพรักและเป็นห่วงใยในท่านอาจารย์ ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงพระกรุณาเสด็จไปทรงเยี่ยมอาการอาพาธหลายครั้ง ครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระอุตสาหะประกอบพิธี “ยี่ดอายุ” ของท่านอาจารย์โดยทรงถือขัน (อย่างขันน้ำ) บรรจูดอกไม้ห้าสีเข้าไปประเคนพอท่านอาจารย์รับแล้ว ก็ทรงขอไม่ให้ “ทิ้งขันธ” (เล่นคำ “ขัน” กับ “ขันธ”) ให้อยู่ไปอีกนานๆ ท่านอาจารย์หัวเราะ แต่ไม่ได้รับสนองพระราชดำรัส ท่านปรารภต่อมาว่า “มันหนักกระตูก” “ขันธมันเป็นทุกขหนัก” “แบกขันธมันหนักกว่าแบกครก” หลังจากนั้นสมเด็จพระบรมราชาธิราชก็ได้ทรงขอเช่นกัน และครั้งที่สามเมื่อทรงทราบว่าท่านอาจารย์อาพาธหนักในเวลาเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร ก็ได้ทรงส่ง ดร.เชาวน์ ณ ศิลวันต์ องคมนตรี เป็นผู้แทนไปขอซ้ำอีก ท่านอาจารย์ก็ตอบสนองด้วยการหัวเราะชอบใจเช่นครั้งก่อนๆ

การที่ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงเคารพนับถือและห่วงใยโดยเต็มพระทัยได้รับการตอบแทนจากท่านอาจารย์ด้วยความเมตตาและจงรักภักดีอย่างเต็มเปี่ยมไม่ว่าจะทรงมีพระราชประสงค์อย่างไร ถ้าพอสนองได้ ท่านอาจารย์ก็ทำด้วยความเต็มใจเสมอ ท่านเล่าบ่อยๆ ว่าตั้งใจแผ่ส่วนกุศลและแผ่เมตตาถวายอยู่ตลอดเวลาทุกโอกาส ความสัมพันธ์ทางจิตระหว่างล้นเกล้าฯ ทั้งสองกับท่านอาจารย์เป็นสิ่ง

สนิทแน่น ไม่มีอะไรบกพร่อง ท่านอาจารย์กล่าวบ่อยๆ ว่า “จิตต่อถึงกันอยู่ตลอดเวลา” ทุกครั้งที่ได้รับข่าวว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ท่านอาจารย์จะมีอาการกระปรี้กระเปร่าขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ในตอนกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ท่านอาจารย์เป็นไข้ค่อนข้างสูงติดต่อกันอยู่หลายวัน ฉันทได้น้อย ค่อนข้างอ่อนเพลีย ผู้เขียนไปเฝ้าอาการอยู่ด้วย ในตอนสายมีข่าวมาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จไปทอดพระเนตรฝายกั้นน้ำที่ข้างวัด บางทีจะทรงแวะเยี่ยมท่านอาจารย์ ทางวัดก็เตรียมการรับเสด็จอย่างเคย แต่ท่านอาจารย์ยังมีอาการทรงอยู่ จนใกล้เวลาเสด็จ ไข้ก็ยังไม่ลง ท่านเจ้าอาวาสตัดสินใจร้องพระเก้าอี้และเก้าอี้ให้ท่านอาจารย์รับเสด็จภายในห้องกุฏิแทนในห้องโถง ใกล้เวลาเสด็จ ท่านอาจารย์ยังนอนเฉยๆ ไข้ยังสูง พระและเณรช่วยกันพยุงท่านอาจารย์ขึ้นนั่งเก้าอี้ พอเสด็จถึง อาการอาพาธของท่านอาจารย์ดูเหมือนจะหายเป็นปลิดทิ้ง นั่งตัวตรงถวายธรรมได้เหมือนกับปกติ ประทับอยู่เกือบสองชั่วโมง พอเสด็จกลับอาการโรคของท่านอาจารย์ก็เหมือนกับได้หายไปชั่วคราว

คราวหนึ่ง ผู้เขียนได้รับโทรศัพท์แจ้งว่าท่านอาจารย์มีอาการไข้และซึม ไม่ค่อยพูดเช่นเคย จึงรีบเดินทางไปถึงวัดในวันรุ่งขึ้นเวลาประมาณ ๐๘.๐๐ น. เณรบอกว่า หลวงปู่ไม่สบายมาตั้งแต่วันก่อน แต่เพิ่งนอนหลับตานิ่ง ไม่กระตุกกระดิกมาตั้งแต่เช้า รีบเข้าไปในห้อง เห็นท่านนอนหงายนิ่ง มือประสานอยู่ที่หน้าอก หายใจแผ่วเบา หน้าตาสงบ ไม่มีลักษณะของความเจ็บไข้ พอกราบเสร็จ ท่านอาจารย์ขณะที่กำลังนั่งเฝ้าอยู่ก็เรียนขึ้นว่า “ปู่ คุณหมอมมา” ท่านอาจารย์ลืมตาขึ้นทันที แล้วถามด้วยเสียงค่อนข้างดังว่า “พอจ้าวเป็นยังงัย” ผู้เขียนกราบเรียนว่า “ได้ข่าวว่าค่อยยังชั่วขึ้นแล้ว” สีหน้าท่านแสดงความโล่งใจ แล้วท่านก็หลับตานิ่งต่อไป ตลอดวันนั้น ท่านอาจารย์แสดงอาการสงบนิ่งสลับกับตื่นขึ้นเป็นพักๆ พอ “ตื่น” ขึ้นทุกครั้ง ซิพจรเร็วกว่าปกติเล็กน้อยและอุณหภูมิกายสูงขึ้นประมาณ ๑ องศา (เซลเซียส) แล้วทั้งสองอย่างก็ลดลง เป็นอย่างนี้เป็นระยะๆ

ที่แรกผู้เขียนก็เป็นห่วง ไม่ทราบของท่านอาจารย์เป็นไข้อะไร อุณหภูมิกายจึงขึ้นเร็วลงเร็ว ภายหลังเอาคำถามของท่านมาเทียบเข้า จึงเดาว่าท่านคงทราบมาโดยทางใดทางหนึ่งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรมาก จึงภาวนาจิตส่งพลังมาช่วย การส่งพลังจิตคงจะต้องใช้กำลังกายประกอบด้วย (เช่น ในการ “เพ่ง”) ระหว่างนั้น (ระยะสงบหรือนิ่ง) ซีพจรจึงเร็วและอุณหภูมิกายก็ขึ้น พอหยุดพักการเพ่งหรือส่งพลังจิตทั้งสองอย่างก็ลดลง ท่านอาจารย์คงตั้งใจตอบสนองพระมหากรุณาธิคุณอย่างเต็มที่ด้วยความสามารถและพลังเฉพาะตัวของท่าน เหตุการณ์ที่เล่านี้อาจจะเกี่ยวกับท่านอาจารย์เคยกล่าวว่า “จิตต่อกันอยู่เสมอ” กับลั่นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ก็ได้

เมื่อท่านอาจารย์สิ้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานแทนพระองค์ในพิธีอาบน้ำศพพระราชทานโกศโถให้บรรจุศพเป็นเกียรติยศพิเศษ โปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญกุศลถวายเป็นงานหลวง ๗ วัน และทรงรับงานศพทั้งสิ้นไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทรงมอบให้ฝ่ายบ้านเมืองเป็นเจ้าหน้าที่จัดงานศพให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมเกียรติ

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปประทับเป็นประธานในงานหาลิขวัน และทรงทอดกฐินเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายท่านอาจารย์ด้วย

ทั้งนี้นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งล้นแก่บรรดาญาติและศิษยานุศิษย์ของท่านอาจารย์ ขอกุศลผลบุญที่ได้ทรงประกอบกับผลแห่งเมตตาธรรมที่ได้ทรงแสดงแก่ท่านอาจารย์ จงดลบันดาลให้ทั้งสองพระองค์ทรงมีพระชนมายุยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญบริบูรณ์ด้วยพระอนามัย ทรงพระเดชแผ่ไปในทิศานุทิศ มวลอมิตรแพ้อาย ไม่อาจแข่งพระบารมี ทรงสถิตเป็นที่พึ่งของพสกนิกรทั้งหลาย ชั่วกาลนานเทอญ

เข้าตาจน

ความต้านทานของท่านอาจารย์ลดลงไปเรื่อยๆ
อาพาธบ่อยขึ้น ส่วนมากเกี่ยวกับหลอดลมอักเสบ
แล้วก็มีอาการทางหัวใจแทรก

ผู้เขียนกับคุณหมอรัชนี คุณหมอ
สันติภาพ พิจารณาเห็นพ้องกันว่า
สาเหตุของหลอดลมอักเสบคือการ
หายใจทางปาก ท่านอาจารย์ต้อง
หายใจทางปากเพราะฟันปลอมของ
ท่านหลวม (ทันตแพทย์และช่างฟันของ
โรงพยาบาลอุดรฯ พยายามแก้ไขหลาย

ครั้งไม่สำเร็จ เพราะกระดูกขากรรไกร
ของท่านเหี่ยวและกร่อนมาก) ใส่ฟัน
ได้เฉพาะเวลาฉันอาหารและรับแขก
เวลาพักและนอน ต้องเอาฟันออก
ปากหุบไม่สนิท อากาศเข้าออกทางปาก
ไม่ได้ผ่านเครื่องป้องกันฝุ่นละอองและ
ให้ความชื้น (โพรงจมูก) จึงระคายเยื่อ

หลอดลมและมีเชื้อมาก เชื้อก็มาจากผู้มานมัสการนั่นเอง หลังจากสร้าง “ตู้กระจก” ป้องกันแล้ว “หลวงปู่” เป็นไข้ห่าลง แต่อาการอีกเสบเรื้อรังทางหลอดลมไม่หาย มีเสมหะมากและเหนียว ท่านอาจารย์ไม่มีแรงจะขาก เสมหะจึงคั่งอยู่ในหลอดลม แล้วแห้ง ยิ่งแข็งหนักขึ้น ยิ่งขากออกยากขึ้น ยิ่งเกาะรวมกันมากขึ้น เช่นนี้เรื่อยๆ ไป กลายเป็น “วงร้าย” ที่เราไม่สามารถจะทำลายได้

การที่หลอดลมแคบตีบลงไปเรื่อยๆ เพราะเสมหะคั่ง ทำให้เลือดได้รับออกซิเจนไม่เต็มที่เหมือนปกติ หัวใจก็ได้รับออกซิเจนน้อยไปด้วย หัวใจมีเลือดหล่อเลี้ยงน้อยอยู่แล้วเพราะหลอดเลือดแข็ง มาถูกซ้ำเติมอีกด้วยการที่เลือดมีออกซิเจนน้อยโรคของท่านอาจารย์เข้าขั้นที่ถ้าเป็นหมากรุก ก็เรียกว่าถูก “รุกฆาต” และถึง “ตายน” เสียแล้ว

ความรู้สึกว่าเข้าตายนเป็นความรู้สึกของผู้เขียนและเพื่อนแพทย์ ผู้มองเห็นสภาพภายในปอดของท่านอาจารย์ และรู้ล่วงหน้าว่าต่อไปอะไรจะเกิดขึ้นเป็นขั้นๆ ไป ท่านอาจารย์เองนั้นท่านไม่แสดงอะไรให้เห็นว่ากำลังถูกรุกฆาต เวลาอาพาธท่านซิมไปหน่อย แต่พอหายหรือค่อยยังชั่วท่านก็เป็นปกติ เว้นแต่สังเกตได้ว่าแรงของท่านค่อยๆ น้อยลงเป็นลำดับ

ถึงแม้ว่าในตอนหลังนัยน์ตาของท่านมืดแทบสนิททั้งสองข้าง แต่ท่านก็ยังเรียกหาแว่นตามาสวมไว้เสมอ วันหนึ่งมีผู้เรียนถามล้อๆ ว่า “หลวงปู่ว่าตาบอดหมดสองข้างแล้ว ทำไมยังใส่แว่นตาล่ะ” ท่านตอบสั้นๆ ว่า “มันโก้ดีวะ” แล้วก็หัวเราะ

ใบไม้ร่วง

ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ อากาศที่วัดถ้ำฯ ร้อนจัด และแห้งกร้าน เราจัดการปรับอากาศในห้องท่านอาจารย์ให้อยู่ในระดับเย็นสบาย (๒๐°ซ.)

แต่ความแห้งแก้ลำบาก หลังจากที่ท่านอาจารย์มีอาการหลอดลมอักเสบ ค่อนข้างจะแรง คุณหมอสงคราม ทรัพย์เจริญ ซึ่งเราเชิญไปปรึกษา แนะนำให้เพิ่มความชื้นในอากาศด้วย

การพ่นน้ำให้เป็นไอฟอย เราพยายามทำกันหลายวิธีแต่ทำให้ชื้นได้เพียงประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ เสมหะของท่านอาจารย์ยังค่อนข้างเหนียว แต่พอกากออกได้บ้าง หรือใช้เครื่องดูด

ในระยษณั้สภาร่างกายของท่านอาจารย์เป็นที่น่าเวทนาอย่างที่สุด ท่านผมมานานแล้ว แต่ตอนนี้มีเพียงหนังหุ้มกระดูกจริง ๆ และหนังก็บางจนใสเหมือนกระดาษแก้ว ท่านยังเดินได้โดยมีคนพยุงครั้งละ ๕ ก้าว ๑๐ ก้าว แต่แล้วก็ต้องนั่งหอบอยู่นาน ท่านไม่เคยบ่นไม่เอยากเดินเพราะท่านรู้ว่าเดินได้ผลดี แต่ถ้านั่งนาน ๆ ท่านขอลงนอน บอกว่าเจ็บกระดูกที่ก้น ตลอดเวลาการตรวจร่างกายยังให้ผลอยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่ผลทุกอย่างค่อย ๆ แสดงความเสื่อมมากขึ้น นาน ๆ ก็ดูเหมือนจะมีแนวโน้มที่จะกระเดื่องขึ้นมาสักหน่อย แล้วก็ค่อย ๆ ลดลงไปใหม่ ถ้าจะพูดอย่างปากตลาดก็ต้องว่า “หลวงปู่หนังเหนียว” ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ ผู้เขียนคิดว่าท่านอาจารย์ยังหายใจอยู่ได้ หัวใจของท่านยังเต้นอยู่ได้ เลือดยังไหลอยู่ได้ เพราะกำลังจิตของท่านเท่านั้นเอง ท่านยัง “ไม่ยอมไป” เพราะมีผู้ขอสัญญาท่านไว้ถึงแม้ว่าร่างกายของท่านถึงสภาพที่ควรจะ “ไป” เสียมานานแล้ว

ปลายเดือนเมษายน ผู้เขียนได้รับแจ้งว่าท่านอาจารย์เป็นไข้และมีหอบ ได้รับขึ้นไปโดยด่วน อาการก็เหมือนเคย เสมหะชัดขวางหลอดลม ไข้ยาและเครื่องดูดเอาเสมหะออกเสียได้ อาการหอบก็ทุเลา ไข้ก็ลง ผู้เขียนกลับบ้าน ต้นเดือนพฤษภาคมเป็นอย่างเดิมอีก ผู้เขียนขึ้นไปค้างอยู่ที่วัดสองคืนค่อย ๆ ทุเลา ผู้เขียนกลับวันที่ ๑๐ พฤษภาคม โทรศัทพ์มาว่าท่านอาจารย์หอบอีก มีไข้เล็กน้อย หมอสันติภาพดูอยู่ได้ปรึกษาทางโทรศัทพ์กับคุณหมอสันติภาพและคุณหมอสงคราม วันที่ ๑๑ ไข้ลง หอบน้อย ผู้เขียนวางใจ วันที่ ๑๒ โทรศัทพ์มาว่าไข้ขึ้นไปอีกและหอบมากขึ้น ผู้เขียนรีบเดินทางไปถึงเช้าวันที่ ๑๓ อาการแบบเก่า แต่หอบมากขึ้น หายใจประมาณ ๓๒ ครั้ง ต่อนาที ท่านอาจารย์เหนื่อยอยู่ตลอดเวลา พักไม่ค่อยได้ รู้สึกท่านเพลียมากจนนั่งไม่อยู่ ต้องเอนตัวพิงท่านอาจารย์ชนะหรืออาจารย์บรรเจิดหรือเณรอยู่แทบตลอดเวลา เลิกจากนั้นก็ลงนอนหงายอ้าปากหายใจ ไข้ไม่เท่าไร แต่เพลียและเหนื่อย เป็นอาการสำคัญ ซึ่พจรออยู่ในเกณฑ์เร็วแต่ไม่มาก ความดันเลือดยังปกติ ที่น่าเป็นห่วงคืออาการกระสับกระส่าย แทบไม่มีเวลาพักสงบเลย อาการนี้ยิ่งทำให้เพลียมากขึ้น

ผู้เขียนช่วยกันกับคุณหมอรัชนีและคุณหมอสันติภาพ ปลุกปล้ำจะให้เสมหะไหลออกมาจากหลอดลมให้มากที่สุด ฉีดยาทุกสามสี่ชั่วโมง น้ำเกลือหยดเข้าหลอดเลือดตลอดเวลา ผู้เขียนเฝ้าไข้อยู่สองคืนด้วยความเศร้าเพราะเห็นว่าคุณจะได้รับใช้ท่านอาจารย์อีกไม่นาน นั่งดูสภาพของท่านอาจารย์แล้วมีความสงสารเป็นที่สุด ร่างกายผ่ายผอมเหมือนมีแต่กระดูก กำลังก็หมดสิ้น แม้จะนั่งก็ไม่อยู่ มิน้ำข้าหายใจหอบอยู่เรื่อย ไม่มีเวลาจะได้พักเหนื่อย จะหาความสุขสักขณะจิตก็ไม่ได้ จะให้ท่านอยู่ไปอีกทำไม กิจของท่านนั้นเสร็จสิ้นไปนานแล้ว ไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะมาทนแบกสังขารอันหนักไว้ ท่านอยู่ก็เพราะเมตตาแก่พวกศิษย์ที่คิดพึ่งท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านคงเป็นห่วงพ่อจ้าวแม่จ้าวทั้งสองพระองค์ที่ทรงขอแล้วขอเล่าให้ท่านอยู่ก่อน จิตของท่านอาจารย์พร้อมที่จะรอและคงรอได้ แต่สังขารเป็นธาตุสี่ย่อมเสื่อมทรามไปกับกาลเวลาและพยาธิเขารอไม่ได้ เขาพร้อมที่จะแตกสลายไปนานแล้วหากอำนาจจิตของท่านอาจารย์รั้งเขาไว้ ยังไม่ปล่อยให้สลาย แต่จิตของท่านจะต้องลำบากสักเพียงใด ตลอดเวลาที่ต่อสู้กับความสลายอยู่นี้

เมื่อไม่กี่วันก่อนหน้านั้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปเยี่ยมท่านอาจารย์ด้วยความเป็นห่วง ทรงประทับพิจารณาสภาพของท่านอาจารย์อยู่พักใหญ่ พระชลนาชุ่มพระเนตรด้วยความสงสารและเศร้าพระราชหฤทัย

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม อาการของท่านอาจารย์ค่อยดีขึ้นเล็กน้อย การหายใจเหลือเพียงนาทีละ ๒๔ ถึง ๒๖ ครั้ง พอดีมีกิจธุระที่จะต้องทำทางกรุงเทพฯ ผู้เขียนจึงตัดสินใจกลับบ้านสองสามวันโดยคิดว่าช่วงเวลานั้นท่านคงจะยังไม่เป็นอะไร

ตอนเย็น ๑๗.๐๐ น. ผู้เขียนเข้าไปกราบนมัสการลา ท่านอาจารย์นอนนิ่งอยู่บนเตียง พระอาจารย์ชนะท่าจะทำจะบอกท่าน แต่ผู้เขียนห้ามไว้ ผู้เขียนลงกราบที่พื้นแล้วนึกพูดกับท่านด้วยใจว่า “หลวงปู่ครับ ไปเสียเถอะครับ อย่าอยู่เลย หลวงปู่ลำบากเหลือหลาย ลูกหลานเห็นแล้วว่าหลวงปู่เมตตาอุทิศสำหรับแบกสังขารอยู่กับพวกเรา ลูกหลานสงสารหลวงปู่เป็นที่สุดแล้ว สำหรับตัวผมขอเลิกสัญญาตั้งแต่นี้ หลวงปู่ไม่ต้องคอยผมอีกแล้ว กลับไปถึงกรุงเทพฯ ผมจะกราบบังคมทูล

บันทึกของพระเณรอุปฐาก

<p>๒ มกราคม ๒๕๒๖ อาทิตย์ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๒</p> <p>ปุ่ตื่นนอนเวลา ๐๖.๐๐ น. ข้าว ๗ กลิ้น โจ๊ก ๘ น้ำข้าว ๒ รังนก ๑๐ นม ๕ ขนม ไข่ ๙ ซุบไก่ ๕ กล้วย - รวม ๔๐ กลิ้น ถ่ายเวลา ๑๑.๐๐ น. สร้งน้ำ</p>	<p>๒๒ มีนาคม ๒๕๒๖ อังคาร ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕</p> <p>ปุ่ตื่นนอนเวลา ๐๖.๐๐ น. ข้าวโอ๊ต ๕ กลิ้น รังนก ๑๐ โจ๊ก ๑๕ ซุบไก่ ๕ ไข่ ๓ น้ำข้าว ๕ นม ๕ รวม ๔๘ กลิ้น ถ่ายเวลา ๑๐.๐๐, ๑๓.๒๐, ๑๔.๓๐ น.</p>
<p>๒๗ เมษายน ๒๕๒๖ พุธ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖</p> <p>ปุ่ตื่นนอนเวลา ๐๖.๐๐ น. ข้าวโอ๊ต ๑๐ กลิ้น โจ๊ก ๑๕ รังนก ๑๐ ไข่ ๕ น้ำข้าว ๕ ซุบไก่ ๕ นม ๕ รวม ๕๐ กลิ้น ถ่ายเวลา ๑๖.๕๐ น.</p>	<p>๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ จันทร์ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๗</p> <p>ปุ่ตื่นนอนเวลา ๐๖.๐๐ น. ข้าวโอ๊ต ๑๐ โจ๊ก - รังนก ๑๐ น้ำข้าว - ไข่ ซุบไก่ - นม - รวม ๒๐ คำ ถ่ายเวลา - ฉ้นเสร็จเดินไปนอน ลิ้น ๐๕.๔๕ น.</p>

พ่อจ้าวแม่จ้าวให้ทรงถอนคำที่ขอหลวงปู่ไว้ให้หลวงปู่ไปโดยไม่มีห่วง หลวงปู่ไปเกิดครับ” ผู้เขียนจากท่านมาอย่างทีพุดกันว่า “น้ำตาตกใน” นอนในรถไฟหลับๆ ตื่นๆ เป็นห่วงท่านแต่ไม่ฝันถึง

รุ่งเช้า (วันที่ ๑๖ พฤษภาคม) ถึงกรุงเทพฯ เกือบ ๐๗.๐๐ น. นั่งแท็กซี่กลับบ้าน พอรถเข้าประตู เด็กก็วิ่งออกจากบ้านมาบอกว่า “วัดถ้ากลงเพลโทรศัพท์มาเมื่อที่นี่เองว่าหลวงปู่สิ้นแล้วเมื่อตีห้าสี่สิบห้านาที” ผู้เขียนรู้สึกเฉยๆ โลงใจครึ่งๆ รีบอาบน้ำ รับประทานอาหาร แล้วก็แต่งตัวขึ้นรถส่วนตัวพร้อมกับภรรยาและหลาน ขับไปถึงวัดทันเวลาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จไปทรงปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ ยังได้รับใช้ท่านอาจารย์เป็นครั้งสุดท้ายในการจับมือที่เย็น แข็ง ของท่านหายใจรับพระราชทานน้ำอาบศพส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และน้ำอาบของประชาชนอีกร้อยกว่าคนที่ขอรดต่อจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

ท่านอาจารย์ขณะเสด็จ คือนั้น “หลวงปู่” จำวัดเป็นปกติ ตอนเช้าท่านตื่นเวลา ๐๕.๐๐ น. เศษเซนเคย ล้างหน้าเรียบร้อยแล้ว สว่างแล้ว ฉันทรงนึกเช่นเคยกับข้าวโอ๊ตเล็กน้อย แล้วก็ลุกขึ้นจากเตียง พระเณรพยุงเดินไปถึงเตียงนอนพักกลางวัน “หลวงปู่” ลงนั่งแล้วก็นอนลง และหยุดหายใจ ง่าย สบาย

“หลวงปู่” หยุดแล้ว หยุดแบกสังขารทรมาณตัว หยุดเหนื่อยหอบหายใจทางปาก หยุดมือสั่นด้วยความอ่อนเพลีย หยุดมุดลูกมุดนั่งเพราะหาท่าสบายไม่ได้ หยุดหมดทุกอย่างที่เป็นทุกข์ “หลวงปู่” นอนนิ่งอยู่บนเตียงเป็นสุขแสนสุข ยังไม่หยุดแต่คำสอนของท่านที่คอยเตือนคนนับไม่ถ้วน ตั้งแต่สูงสุดจนต่ำสุด ให้อบรมสติ รักษาสติ อาศัยสติ เดินทางไปสู่ความสุขสงบเหมือนอย่างท่าน

“หลวงปู่” ล่วงไปอย่างไปไม่ร่วง ใบไม้ที่เหลืองเต็มที่แล้วและแห้งจนกรอบแล้ว เหลือติดก้านด้วยเยื่อใจนิดเดียว พอเยื่อขาด ใบก็ร่วงโดยไม่มีอาการร่วงหน้าและไม่มีเสียงเหมือนใบไม้ร่วง

อนาโล
ผู้ไม่มีความอาลัย

อนาโลวาท

อุบายธรรม

เพื่อความเป็นผู้ไม่มีอาลัย

โบราณคดี
พระธรรมเทศนา
หลวงปู่ขาว อนาลโย
วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู

— ฆราวาสธรรม —

เกิดมา
อย่าเป็นคน
หาประโยชน์มิได้

เราเกิดมาเป็นมนุษย์นับว่าเป็นอรรถภาพอันสูงสุดอันจะทำประโยชน์ให้แก่โลก แก่ญาติ และแก่ตน ธรรมทั้งหลายไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่ตัวเรานี้ที่มีใจเป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า งานการทั้งหลายจะดีหรือจะชั่วล้วนสำเร็จอยู่ที่ใจ จึงควรอบรมจิตใจให้มีสติให้ชำนาญ ให้มีสัมปชัญญะประดับและประจำใจให้รู้เท่าต่ออารมณ์ที่มันเกิดขึ้น ให้เห็นความเกิดขึ้นอยู่และความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ก็จะเกิดความเบื่อหน่าย หายหลง ไม่เข้าไปยึดถือเอาก่อนกายทั้งก่อนว่าเป็นตัวเราของเรา ติดสมมุติว่าเป็นผู้หนุ่ม ผู้เฒ่า ผู้แก่ ซึ่งเป็นของสมมุติ จิตรู้เท่าอารมณ์ ปล่อยวางในขันธุ์ ไม่ยึดอำนาจความโลภ ความโกรธ ความหลง ปล่อยวางชำระล้างอย่าให้มันเข้ามาครอบงำ จะมีความสุขใจ เบิกบานใจ ใจหอม ใจไม่เน่า ใจของผู้นั้นละอารมณ์ทั้งหลาย จิตผ่องแผ้ว ตั้งมั่นเป็นสมาธิ จิตสว่างไสวเป็นจิตสูง ให้พากันทำเอาให้ได้ให้ถึง อย่าให้เกิดมาแล้วไม่ได้อะไรดีสักอย่าง เกิดมามีแต่แก่ไป ตายไป ทับแผ่นดิน หาประโยชน์อันใดมิได้

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นอรรถภาพอันสูงสุดอันจะทำประโยชน์ให้แก่โลก แก่ญาติ และให้แก่ตน พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า “**ช่วยให้ตนพ้นทุกข์เสีย ก่อนจึงค่อยสอนผู้อื่น**”

ธรรมทั้งหลายไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่จำเพาะที่เราใน ร่างกายของเรานี้ ก่อนที่เราเข้าใจว่าเป็นของตน ที่จริง เป็นของกลาง จะใช้ทางไหนก็ได้ ทำบุญก็ได้ ทำบาปก็ได้ ใครอยากไปนรกก็ทำบาปหนัก อยากไปสวรรค์

ก็ทำบุญ มีอยู่สองทาง ทำบุญก็เป็นกุศลธรรม ทำบาปก็เป็นอกุศลธรรม กรรมเป็นเหตุทำให้ตกทุกข์ได้ยาก กุศลกรรมทำให้อยู่ในสันดานของตนแล้วจะมีความสุข “มโนปุพฺพํ คมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมายา” ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นหัวหน้า สำเร็จแล้วด้วยใจ ทำความดีสำเร็จแล้วด้วยใจ ทำความชั่วก็สำเร็จแล้วด้วยใจ ทำความชั่วเป็นเหตุให้ผู้ทำได้รับความลำบาก **มานะ** คือ ใจอันมี โลภะ โทสะ โมหะ ครอบงำ เศร้าหมอง ชุ่มมัว จะมีแต่ความทุกข์คอยติดตามเหมือนกับ ล้อเกวียนตามรอยตีนโคไปฉะนั้น

เพราะฉะนั้น พวกเราควรอบรมจิตใจให้มีสติให้ขานขานาญให้แม่นยำ ให้มีสติ ประดับประจำใจ จิตจะโน้มเข้า **โอปนยโก** โนมเข้ามาพิจารณาร่างกายให้เห็น เป็นของกลาง คนฉลาดใช้จิตโน้มทำความดี บำเพ็ญสมาธิภาวนา อาศัยกายเป็น กัมมัญฐาน ทำจิตให้คล่องแคล่ว ให้จิตเบิกบาน จะทำการงานก็ดี จะไปไหนก็ดี มีสติ พิจารณาทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ความสุขย่อมติดตามผู้นั้นไปเหมือนกัน กับเงาติดตามตน การทำบุญทำความดีมีแต่ความสุข พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ ละความชั่ว ทำความดี ให้เป็นผู้หมั่นขยัน ไม่เกียจคร้าน อบรมใจของตนให้ผ่องแผ้ว ให้เบิกบาน ถ้าใจเศร้าหมอง มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ครอบงำแล้ว มีแต่ความทุกข์ใจ เศร้าหมอง เรียกว่า ใจเน่า ใจบูด ใจดำ ควรอบรมจิตให้เบิกบาน ร่าเริง ให้สบาย ไม่ให้ใจตกอยู่ในอำนาจความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้ปล่อยวาง ชำระล้าง อย่าให้มันเข้ามาครอบงำ จะมีความสุข ใจเบิกบาน ใจหอม ใจไม่เน่า ใจของผู้นั้นละอารมณ์ทั้งหลาย จิตผ่องแผ้วตั้งมั่นเป็นสมาธิ จิตสว่างไสวเป็นจิตสูง ให้พากันทำเอา

พวกเรามากพากันถือทั้งสองศาสนา ศาสนาหนึ่งเป็นศาสนาของมาร สอนให้ ลักเอา ขโมยเอา ปล้นเอา โกงเอา กอบโกยมันเอาให้ได้มากๆ **อีกศาสนาหนึ่งเป็น ศาสนาของพระพุทธเจ้า** สอนว่าอย่าเป็นผู้โลภ ให้เป็นผู้สันโดษหมั่นน้อย อย่าไปโลภ ออยากได้ของๆ คนอื่นมาเป็นของตน ความหลงเข้าไปยึดถือเอาก่อนกายทั้งก่อนว่า เป็นตัวเราของเรา ติดสมมุติว่าเป็นผู้หนุ่ม ผู้เฒ่า ผู้แก่ ซึ่งเป็นของสมมุติ **ความโลภ** คือ ความยินดี รักใคร่ ออยากได้ในทรัพย์ ทั้งที่มีวิญญูณ **สวิญญูณกทรัพย์** และ

ไม่มีวิญญาน อวิญญานกัณฑ์ สมุทัย คือ เหตุให้เกิดทุกข์ เกิดจากตัณหา ความอยากได้ อยากเป็น อยากมี อยากได้ เรียกว่า กามตัณหา ภวตัณหา ความอยากเป็น อยากมี วิภวตัณหา ความไม่อยากจะของที่ไม่รักไม่ชอบใจ เช่น อารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ความเจ็บ ความไข้ ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ พระพุทธเจ้า ท่านให้พิจารณาให้เห็นทุกข์เสียก่อน จิตสงบ แล้วพิจารณาให้เป็นทุกข์ ทุกข์เป็นผล ผลมาจากเหตุ เหตุคือ สมุทัย กามทั้งหลายเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ความเกิดเป็นทุกข์ ความชรา ความเฒ่าแก่ พยาธิ ความเจ็บไข้ ก็เป็นทุกข์ มรณะ ความตายก็เป็นทุกข์ ความไม่สบายกาย ความทุกข์โทมนัส ความเสียใจ ความคับแค้นใจ เป็นความทุกข์ ความทุกข์เกิดในใจ เวทนาไม่ดีเกิดขึ้นในใจ ความเสียใจโทมนัส เพราะไม่รับสิ่งที่ไม่รักไม่ชอบใจก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากอารมณ์ที่รักที่ชอบใจก็เป็นทุกข์ **ทุกข์ธรรมดา** คือ ความทุกข์กาย ความเจ็บ ความปวด เป็นสภาวะทุกข์อย่างหนึ่ง เป็นกฎของธรรมดา **ปกิณกทุกข์** คือ ทุกข์ที่จรมาครอบงำจิตใจของผู้ที่ไม่อบรมจิตใจ เป็นเหตุให้หวาดสะดุ้ง กระสับกระส่าย ไม่สบายใจ

เพราะเหตุฉะนั้น พวกเราควรพากันอบรมจิตใจของตนให้มีสติสัมปชัญญะ ใ้รู้เท่าต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้น ทุกสิ่งในโลกนี้ที่มันเกิดขึ้น มีความเกิด ความตั้งอยู่ และความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ตกอยู่ในไตรลักษณ์

ปญจุปาทานกุขนธา อนิจจา ชั้นนี้ไม่เที่ยง

ปญจุปาทานกุขนธา ทุกขา ชั้นนี้เป็นทุกข์

ปญจุปาทานกุขนธา อนตตา ชั้นอันนี้ไม่ใช่ตัวใช่ตน ไม่ใช่บุคคล เราเขา

พิจารณาให้เห็นดังนี้ จะมีความเบื่อหน่าย เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มาหลงยึดถือว่าเป็นของตน พิจารณาให้เห็นทุก ๆ ขณะจิต จิตจะมีความเบื่อหน่ายในกามทั้งหลาย เบื่อหน่ายในภพ เบื่อหน่ายในความโง่ความเขลาของตน ครั้นมีความเบื่อหน่ายแล้ว จิตก็ไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นในชั้น จิตปล่อยวาง พิจารณาประการเดียว **เราต้องเที่ยวไปในสังสารวัฏไม่มีที่สิ้นสุด นับภพนับชาติไม่ได้ นับไม่ถ้วน แล้วไม่ได้อะไรดีสักอย่าง เกิดมาแต่แก่ไป ๆ ทับแผ่นดิน หาประโยชน์อันใดมิได้**

ก่อน ธรรมา

พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราถือศีลก่อน คือทำให้กายวาจาสงบ แล้วจึงทำสมาธิภาวนาให้จิตใจสงบ ครั้นภาวนาจนจิตสงบสงัดดีแล้ว ก็ใช้ปัญญาคิดค้นคว้า สกนธ์กายนี้ เรียกว่า **ทำกัมมัฏฐาน** พระพุทธเจ้าว่า ธรรมะไม่อยู่ที่อื่น อยู่ที่สกนธ์กายของทุกคน คนหมดทุกคนก็แม่นธรรมหมดทั้งก่อน แม่นก่อนธรรมหมดทุกคน พระพุทธเจ้าว่าธรรมไม่อยู่ที่อื่น ไม่ต้องไปหาที่อื่น มันอยู่ในสกนธ์กายของตอนนี้ ดูจิตใจของตอนนี้ให้มันเห็นความจริงของมัน พระพุทธเจ้าว่า **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทฺกฺขา** สกนธ์กายของเรานี้มันเป็นทุกซ์ **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา อนิจฺจา** สกนธ์กายอันนี้ไม่เที่ยง **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา อนตฺตา** ก่อนอันนี้ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ธรรมทั้งหลายไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ จึงว่าธรรมทั้งหลายก็แม่นก่อนธรรมนี้ ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ มันอยากจะเป็นไปอย่างไร ก็เป็นไปตามธรรมชาติของมัน กิริยาของมัน มันไม่ฟังคำเรา ไม่ฟังพวกเรา อยากแก้มันก็แก้ไป อยากเจ็บมันก็เจ็บไป อยากตายมันก็ตายไป **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมเหล่านี้ไม่ใช่ของใคร ให้พิจารณาดูให้เห็นเป็นก่อนธรรม มันไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใครทั้งนั้น มันเป็นทุกซ์ มันเป็นอนิจจัง มันเป็นอนัตตา ตกอยู่ในไตรลักษณ์ คนเราได้ก่อนธรรมอันนี้แหละ ได้เป็นรูปเป็นกาย เป็นผู้หญิง เป็นผู้ชาย ก็สมมุติทั้งนั้น สมมุติว่าผู้หญิงว่าผู้ชายว่าเด็กว่าเฒ่า มันสมมุติชื่อๆ ดอกที่จริงมันแม่นก่อนธรรมทั้งหมด

เราเกิดมาได้อัตภาพอันดีสมบุรณ์บริบูรณ์ พวกเรา ได้สมบัติมาดีแล้ว ควรใช้มันเสีย ใช้ไปในทางดี ทางดี

คือการทำบุญให้ทาน รักษาศีลภาวนา ใช้มันเสียเมื่อมันยังสมบูรณ์บริบูรณ์อยู่ อย่าไปนอนใจเมื่อวันคืนล่วงไปๆ พระพุทธเจ้าว่าวันคืนล่วงไปๆ มิใช่จะล่วงไปแต่วันคืนเดือนปี ชีวิตความเป็นอยู่ของเราก็กว้างไปๆ ทุกขณะลมหายใจเข้าออก ไม่ควรนอนใจได้มาดีแล้วอัธภาพอันนี้ ไม่เป็นผู้หนวกบอดไปบ้ำเสียจริต สมบัติอันนี้คือมนุษย์สมบัติ มนุษย์ เราเป็นมนุษย์หรือเป็นอะไร คนระะ พระพุทธเจ้าว่าสิ่งอันประเสริฐก็ได้แก่คน บาบและบุญก็เรียก เราต้องเป็นผู้มีหิริโอตตปปะ หิริ ความอายต่อความชั่ว โอตตปปะ ความสะดุ้งต่อผลของมัน ความชั่วมันจะให้ผลเราในคราวหลัง

เมื่อเราเป็นมนุษย์ เราไม่ควรนอนใจ อย่าให้กาลกินเรา ให้เรากินกาล ให้เร่งทำคุณงามความดี เวลาล่วงไป ชีวิตของเราก็กว้างไป ล่วงไปหาความตาย มนุษย์เป็นสัตว์อันสูงสุด อันนี้เป็นเพราะเราได้สมบัติอันดีมา **ปุพฺพเพกตปุญญตา** บุญกุศลคุณงามความดีเราได้สร้างมาหลายภพหลายชาติแล้ว เราอย่าไปเข้าใจว่าเราเกิดมาชาติเดียวนี้ ตั้งแต่เราเที่ยวตายเที่ยวเกิดมานี้ นับกับนับกัลป์อนันตชาติไม่ได้ แล้วจะว่าเหมือนกันได้อย่างไรละ เมื่อเรามาเกิดก็มีแต่วิญญูณเท่านั้น พอมาปฏิสนธิก็เอาเลือดเอาเนื้อพ่อแม่มาแบ่งให้ ได้อัธภาพออกมา แม้กระนั้นก็ไม่มียศวรรค์มาเกิด ต้องอาศัยจิตวิญญูณ เราต้องสร้างเอาคุณงามความดี

พวกฆราวาสก็คือตั้งใจรับศีลห้า ศีลแปด ในวันเจ็ดค่ำ แปดค่ำ สิบลีฬ่า สิบลีฬ่า เดือนหนึ่งมีสี่ครั้ง อย่าให้ขาด ทำสมาธิภาวนา ให้มีสติ ระวังกายของตนให้เป็นสุจริต วาจาเป็นสุจริต ใจเป็นสุจริต เท่านั้นแหละ เอาย่อยๆ มีสติอันเดียว ละบาปทั้งหลาย ความชั่วทั้งหลาย ละด้วยกาย วาจา ด้วยใจ ทำบุญกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท กระทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว อันนี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้มีสติรักษากาย วาจา ใจ ศีลห้าถ้าใครละเมิดก็เป็นบาป ครั้นละเว้นโทษห้าอย่างนี้ นั่นแหละเป็นศีล ศีลคือใจ บาปก็คือใจ ศีลอยู่ในใจ บาปก็อยู่ที่ใจเหมือนกันนั่นแหละ เรื่องทำบุญทำกุศล ให้ทาน รักษาศีล ภาวนา อยู่แต่ใจทั้งนั้น อะไรๆ ทั้งหมดอยู่กับใจ สงสัยก็พิจารณาดวงใจ ทำบาปห้าอย่างนี้แล้วศีลไม่มี เป็นคนไม่มีศีล คนมันชอบทำแต่บาป ศีลไม่ชอบทำ อยากทำแต่บาป ท่านเปรียบไว้ว่า **คนไปสวรรค์เท่ากับเขาวิ่งคนไปนรกเท่ากับเขาวิ่ง วิ่งมีสองเขา แต่ชนมันนับไม่ถ้วน**

เรื่องจิตนี้ พวกฝรั่งเขาทำกันจริงๆ จังๆ เขาสนใจ อยู่ปานนั้น มันจึงเป็นเรื่องใหญ่ มาเอาทางภาวนา ยากจริง พวกนี้เขาทำกันหลายคน สนใจแท้ๆ เรื่อง ทำบุญ รักษาศีล ให้ทาน ก็เข้าใจหมดแล้ว เรื่องภาวนา มันสำคัญ อบรมบมอินทรีย์ อบรมกายนี้แหละ อบรมใจ ของตนนี้แหละ มันยากอยู่ ครั้นอบรมได้แล้ว ไม่มี ความเดือดร้อน ใจเยือกเย็น ใจสบาย ไม่มีความหวั่นไหว อวิชชาคือใจ ใจดวงเดียวนั้นเรียกว่าอวิชชา คือมันไม่รู้ ต่อสิ่งทั้งปวง ไม่รู้ในกองสังขาร แล้วหลงยึด ชอบเข้า ก็หลงยึด ไม่ชอบก็ยึดเข้ามาเผาตน มันไม่รู้มันจึง หวั่นไหว

พวกเราพากันฝึกหัดใจของตนให้ดี พระพุทธเจ้าว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจถึงพร้อม มีใจ เป็นใหญ่ มีใจประเสริฐสุด ครั้นทรมานใจดีแล้ว ฝึกฝน ดีแล้ว อบรมดีแล้ว มีใจประเสริฐสุด ถ้าไม่ทรมาน ไม่ฝึกฝนอบรม อันนี้มันก็ทำพิษเผาอยู่ทั้งกลางวัน กลางคืน มันเป็นเพราะใจนี้แหละ

ใจไม่ดี ใจไม่รู้เท่า ใจโง่ **มนสา เจ ปทภูเจน** ใจอันมีโทษประทุษร้ายมันอยู่แล้ว เพราะราคะ โทสะ โมหะ ประทุษร้ายอยู่ ไปอยู่ที่ไหนก็ไม่มีความสุขสบาย มีแต่ความเดือดร้อนเผาผลาญ ท่านเปรียบไว้เหมือน โคที่เข็นภาระอันหนักไปอยู่ ใจไม่ดีแล้ว ผู้ไม่ฝึกฝน อบรมใจของตนแล้ว ทำไปตามความพอใจ ความ ชอบใจ ใจเศร้าหมอง ไม่มีความสุข ยืน เดิน นั่ง นอน ก็ไม่มีความสุข

— ชราวาสธรรม —

ศีล

ใจที่อบรมดีแล้ว ผีกฝนทรมานดีแล้ว ไปอยู่ที่ไหนก็มีความสุข พุดอยู่ก็เป็นสุข ยืน เดิน นั่ง นอน ทำอะไรอยู่ก็เป็นสุข ไม่มีความเดือดร้อน **มนสา เจ ปสนุเนน** บุคคลผู้ผีกฝนอบรมจิตใจของตนให้ดีแล้ว จิตผ่องใสแล้ว แม้จะพุดอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ไปที่ไหนก็ตาม ความสุขย่อมติดตามไปอยู่ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน

พวกเราทำความผีกฝนจิตใจของตน ให้เอาสติประจําใจ จะพุดก็ให้มีสติ จะทำก็ให้มีสติ จะคิดก็ให้มีสติควบคุมใจของตน อย่าไปปล่อยสติ ครั้นไม่ปล่อยสติแล้ว นั้นแหละได้ชื่อว่าเป็นผู้นั่งอยู่ใกล้ความสุข ใกล้ทางที่สุด ทางที่เราจะเดินไปหน้าละ ใกล้เข้าๆ พวกเราเหมือนกันกับเดินทางไกล ไม่รู้ว่าจะเดินมาจากไหน นับวัน นับคืน นับปี นับเดือน ไม่ถ้วน การเดินทางเพื่อจะไปสู่จุดหมายปลายทางคือที่สุด เหมือนที่เราจะไปกรุงเทพฯ นั้นแหละ เป็นที่สนุกสุขสบาย เข้าใจว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองพระนคร เป็นเมืองสวรรค์ อยากไป พวกเราอยากไปสู่จุดหมายปลายทางคือพระนิพพานนั้นแหละ ว่าเป็นจุดอันเลิศ ว่าเป็นที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ มีแต่ความสุขที่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านไปแล้ว จุดอันนั้นแหละ

เราเกิดมานี้ เทียวไปเทียวมาอยู่ที่นี่ะ ไม่ต้องการอะไรทั้งหมดทั้งนั้นแหละ ไม่ต้องการความทุกข์ ไม่ต้องการความตาย ต้องการหาความสุข แต่หาไม่พบ เพราะศรัทธาของเราไม่เพียงพอ เชื่อไปตามกามกิเลส ประพฤติไปทางอื่น ไปทางโลกเสีย ทางธรรมของพระพุทธเจ้าไม่เอาใจใส่ ไม่มีความสนใจ ไม่พอใจ ที่จริงถึงเราไม่ออกไปก็ตาม พระนิพพานนะ แต่ก็ควรปฏิบัติไว้ ควรอบรมจิตใจของตนให้มันเป็นอุปนิสัยเป็นปัจจัยต่อพระนิพพาน อบรมไว้ บางทีไปชาติหน้า ชาติใหม่ เราเกิดความเบื่อหน่ายอย่างใดอย่างหนึ่ง เราจะกลับมาปฏิบัติ มันจะได้บรรลุคุณวิเศษโดยเร็ว ไม่เฉื่อยช้าไป

พวกเราได้คบหากับนักปราชญ์อาจารย์บ่อยๆ สนใจบ่อยๆ ทำไปๆ ก็จะเป็นไป วันหนึ่งนั้นแหละ จะได้รับผลอยู่นั้นแหละ ทำแล้วจะเปล่าประโยชน์ ไม่เปล่าดอก ทุกสิ่งทุกอย่าง เหมือนพวกคุณหมอทั้งหลาย ได้ศึกษาวิชาศิลปศาสตร์มาแล้ว ก็ได้มาแล้ว รู้เช่นนั้นอย่างนี้ ทำเช่นนั้นอย่างนี้ แล้วก็ได้ผล เมื่อทำลงก็ได้รับผล มีผลตอบแทนอยู่อย่างนั้นแหละ ผล คือ ลาภ ยศ เพราะเรามีวิชาศิลปศาสตร์ เพราะ

เราทำคุณความดี ทางที่ไปสู่ความสงบสุขนี้ พระพุทธเจ้าประกาศไว้แล้ว ถ้าเรามีความสนใจ พอใจ ตั้งใจทำ ก็คงได้รับผลตอบแทนเหมือนกัน ไม่ตอบแทนกัน ไม่มีดอก ทุกสิ่งทุกอย่างนะ ความดีก็ดี ความชั่วก็ชั่ว ตอบแทนเหมือนกัน ถ้าทำชั่วลงไป แล้วก็ได้รับความเดือดร้อนขึ้นกับตัว กับบ่อนั่นแหละ

คนทั้งหลายเขาสงสัยว่า บาปไม่มี บุญไม่มี มันไม่พิจารณาให้เห็นว่า ทำแล้ว ก็ได้รับเหมือนกันในเรื่องนั้นๆ แหละ พอทำเข้าแล้วก็เดือดร้อนหละ วิ่งเข้าป่าเข้าดง ไปอยู่ตามถ้ำตามเหว ไม่มีที่ไหนมันจะพ้นดอกความชั่วนี้ พวกเราเป็นผู้ทำความดี ความชอบ อาชีพของเราเป็นไปเพื่อเป็นศีลเป็นธรรม ไม่เบียดเบียนใคร แล้วเราก็ได้รับความพอใจ ความชอบใจ ดีใจ เห็นกันอยู่อย่างนั้น แล้วที่จะว่าไม่เป็นบุญเป็นบาปยังงัย มันเป็นอยู่อย่างนั้นนี่ เป็นกับที่นั่นแหละ ผู้ให้ทานก็ได้รับความดีใจกันที่นั่นแหละ ผู้มีศีลก็ได้ความดีใจ ศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ ศีลพระปาฏิโมกข์ของพวกพระชรวาส ศีลห้า ศีลแปด เราก็คือศึกษาให้มันดี ศึกษาให้เข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้ว ก็ไม่ยาก เรื่องดเว้นทุกสิ่งทุกอย่างนะ พวกเรารู้แล้ว เรื่องจะไม่ต้องสมათานเอากับพระภิกษุสามเณรก็ตาม รู้แล้ว เจตนางดเว้นเอา เรียกว่า **วิริตี เจตนา** งดเว้นเอา เข้าใจแล้ว ไม่ต้องสมათานก็ได้ เอาเจตนาที่นี้แหละ เราจะไม่ทำ สมมุติว่า ศีลห้า บาปห้าอย่าง กรรมห้าอย่างนี้ เราจะไม่ทำต่อไปเด็ดขาด นี่ก็เป็นอุปนิสัยปัจฉยอยู่

พวกเราสมบูรณ์บริบูรณ์แล้ว ควรรักษามันให้ดี เรื่องกรรมห้าอย่างนั้นแหละ ครั้นวันวิริตีให้มันขาดลงไปแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้หมดกรรม หมดเวร หมดภัย ให้มันขาดห้าอย่างเบื้องต้นนี้แหละ พระพุทธเจ้าว่ามันไม่ใช่ศีลนะ บาปนะ เวนนะ ครั้นวันห้าอย่างนี้เป็นสุจริตธรรม ผู้หญิงผู้ชายก็ตาม ผู้น้อยผู้หนุ่มก็ตาม ผู้แก่ผู้เฒ่าก็ตาม เป็นสมบัติของมนุษย์ ปาณาติปาตา ปฎิวิโรโต โทติ ให้มีเจตนางดเว้น อทินนทานา ปฎิวิโรโต โทติ เจตนาวิริตังดเว้น มีสติประจำใจ กาเมสุมิจฉัจจา ปฎิวิโรโต โทติ ให้เจตนางดเว้น มุสาวาทา ปฎิวิโรโต โทติ ความไม่จริงจะไม่พูด พูดมีสัจจะมีศีล คำที่ไม่จริงจะไม่พูดต่อไป มีจริงพูด ไม่มีไม่พูด สุราเมรยมชฌมปมาทภูจानา ปฎิวิโรโต โทติ นี่แหละห้าอย่างนี้แหละ งดเว้นห้าอย่างนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้หมดกรรม หมดเวร นี่เป็นเค้าเป็นมูลของศีลทั้งหลาย มันจะตั้งอยู่ได้

ศิลปะนั่น ครั้นเรารักษาไม่ได้ก็ไม่เป็นโทษเป็นภัยอะไรดอก เป็นแต่ เศร้าหมอง สามข้อเบื้องปลายนั่นแหละเป็นศิลปะสูงขึ้นไป รักษาไม่ได้มันก็พา เศร้าหมองเท่านั้น ศิลปะห้าข้อเบื้องต้นนั่นแหละสำคัญ เว้นให้มันเด็ดขาดเรื่อยไป ท่านจึงเปรียบไว้เหมือนต้นไม้ ครั้นไปตัดกิ่งก้านสาขามันออกแล้วไม่ตาย มันต้อง เป็นขึ้นอีก แตกกิ่งก้านสาขาขึ้นอีก แต่ถ้าตัดรากแก้วมันหมดแล้ว มันตาย ไม่มีอะไรจะงอกขึ้นอีกต่อไป เค้ามูลมันคือศิลปะ

อาตมาจะพูดให้ฟัง พูดตรงๆ นี่แหละ ศิลปะนี้มีตัวเดียวเท่านั้นแหละ มีใจดวงเดียว เท่านั้น ไม่มีอื่นอีก หมู่นั้นมันเป็นอาการมัน ถ้าเราไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่มารยาสาเถย กับใคร นอกจากเมียของตนซึ่งอยู่ในปกครองของตน พูดแต่ความจริง ไม่ตีเมสุรยาเมา นี่แหละ ๕ อย่างนี้มีแต่บาปทั้งนั้น

พระพุทธเจ้าจึงว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม เจตนาเป็นตัวศีล เจตนาที่ใจ เท่านั้นแหละ เจตนางดเว้น ใจมีอันเดียวเท่านั้นแหละ และให้มีสติควบคุม ระวางจิต มันคิดจะทำอะไรก็ดี คิดจะพูดอะไรไม่เป็นศีลเป็นธรรม ก็มีสติยับยั้ง รู้สึกตน สติ คือความระลึก **สัมปชัญญะ** ความระลึกว่าผิดหรือถูก มันต้องตัดสินใจ สัมปชัญญะ เป็นผู้ตัดสินใจ พวกเราให้หัดทำสติให้แม่นยำให้สำเหนียกแล้ว จะทำอะไรก็ถูกต้อง พูดถูกต้อง คิดถูกต้อง มันก็เป็นศีลแล้ว เพียงศีลห้ามันก็ดีอยู่ ศิลปะแต่เป็นบางครั้ง เป็นคราวก็ได้อยู่ ครั้นรักษาให้ดีเป็นบริสุทธิ์แล้ว ได้อยู่ ราชาก็ได้อยู่ จักรพรรดิ ก็ได้อยู่ มหาเศรษฐีก็ได้อยู่ ไม่ต้องสงสัย พระพุทธเจ้าพูดความจริง **ผู้มีศิลปะย่อมเป็นผู้องอาจกล้าหาญต่อหน้าประชุมชน ผู้มีศิลปะย่อมมีความสุข ท่านบอกไว้ละ**

เมื่อรับศิลปะด้วยปากแล้ว ท่านว่า **สีเลน สุคติ ยนติ** กุลบุตรผู้รักษาศีล ถึงพร้อม ด้วยศิลปะบริบูรณ์แล้ว ย่อมมีความสุข แม้จะเข้าไปคบหาสมาคมกับบริษัทใดๆ ก็ตาม บริษัททักษตรีก็ตาม บริษัทคหบดีก็ตาม บริษัทสมณพราหมณ์ก็ตาม เป็นผู้องอาจ กล้าหาญ ไม่มีความครั่นคร้ามต่อผู้คน เพราะคิดว่าเราบริสุทธิ์ดีแล้ว ถึงไม่มีความรู้ ก็ตาม ไม่คิดกลัวว่าคนอื่นเขาจะมาโทษเราว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ยังงั้นยังงี้ ไม่คิด อย่างนั้น ไม่กลัว แล้วก็เป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นที่รักแก่สัตว์ทั้งหลาย

ด้วยกัน คนผู้มีศีลแล้วยอมใจเย็น จิตมันหยั่งเข้าไปถึงกัน สัตว์เดรัจฉานก็ตาม สัตว์ใดๆ ก็ตาม ได้เห็นแล้วมันหยั่งเข้าไปถึงกัน เหมือนกันกับไฟฟ้า ไปถึงจิตถึงใจกันแล้ว แล้วจิตของเรามันเย็นแล้ว มันก็ไม่กลัว ถ้ามันเห็นพวกคุณสัตว์พวกที่เขาจะฆ่ามันแล้ว มันไม่รอ มันวิ่งเข้าป่าเข้าดงไปเลย นี่แหละไปอยู่ที่ไหนก็มีความสุข ศีลนำความสุขมาให้ทราบเท่าชรา ศีลนำความสุขมาให้ตลอดชีวิต ศีลนำความสุขไปให้ตลอดและมีสุคติเป็นที่ไป

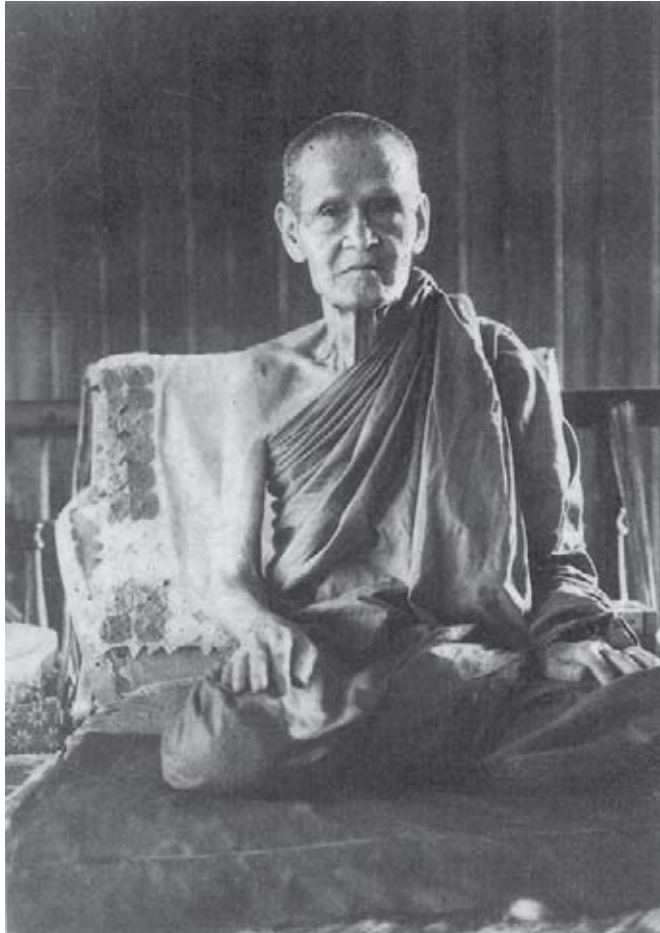
สีเลน โภคสมปทา ผู้จักมั่งคั่งบริบูรณ์สมบูรณ์ ไม่อด ไม่อยาก ไม่ยากไม่จน ก็เพราะเป็นผู้รักษาศีลให้สมบูรณ์บริบูรณ์นี้แล เป็นแท้ เป็นกรรมดีแท้ เป็นกรรมร้ายแท้ ให้คิดดู ถ้าบุญไม่มีแล้ว บาปไม่มีแล้ว มันเป็นเพราะกรรมดีกรรมชั่ว พระพุทธเจ้าว่าคนเกิดมาสัตว์เกิดมาในโลกนี้คงเพียงกัน ไม่มีสูงมีต่ำ มีดำมีขาว ถ้าขาวก็ขาวอย่างเดียวกัน จะมั่งคั่งก็มั่งคั่งอย่างเดียวกัน จะจนก็จนอย่างเดียวกัน โง่ก็โง่อย่างเดียวกัน แต่ความจริงนี้มันมีสูงมีต่ำกว่ากัน มีต่ำลง มีสูงที่สุด เห็นเป็นพยานอยู่ที่นี่แล้ว จะโง่ ผู้โง่ก็โง่ล้มตาย ผู้ฉลาดเหมือนพวกคุณหมอนี่ก็ฉลาด จนก็จนล้มตาย ทำไมเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่ทำไมไม่เหมือนกันล่ะ ไม่เหมือนกันเพราะความประพฤตินั้นหรือ ถ้าประพฤติดี มีการรักษาศีลให้ทาน มีการสดับตรับฟังธรรม เขาจะมีปัญญาที่ดี เขาเป็นผู้เล่าเรียน เพราะเหตุนี้แหละ เป็นเพราะกรรม กรรมเป็นผู้จำแนกแจกสัตว์ให้ดีให้ชั่วต่างกัน มันเป็นเพราะกรรม พระพุทธเจ้าไม่พยากรณ์ดอกว่า ตายแล้วสูญ หรือตายแล้วเกิดอีก อย่างนี้พระพุทธเจ้าไม่พยากรณ์ไม่ว่าเราไม่พยากรณ์สัตว์นี้มันจะเกิดอีกหรือไม่เกิด ถ้ามันยังทำกรรมอยู่ มันต้องได้รับผลของกรรม ทำกรรมดี ทำกรรมชั่ว มันต้องได้รับผลตอบแทนอยู่ ทำแล้วจะไม่ได้รับผลตอบแทนนั้นไม่มี คิดดู เหมือนเขายืมปัจจัยของเราไป เราก็ให้ เขาจะต้องตอบแทนใช้ให้เรา ครั้นไม่ใช้ให้ ก็ต้องเป็นถ้อยเป็นความกันล่ะ ได้รับความเดือดร้อน เขาก็ต้องตอบแทน คิดดู เหมือนพวกเราเห็นกัน ถ้ามกกัน ตอบแทนกัน ทำดีก็ตอบแทนกันอยู่อย่างนั้น ผลร้ายก็ตอบแทนกันให้ได้รับความลำบากอยู่อย่างนั้น

ถ้ารักษาศีลดีแล้ว เมื่ออบรมสมาธิเข้า มันจะมีความสงบ มันลงเร็ว ถ้ามันขัดข้องก็หมายความว่าศีลของเราข้อใดข้อหนึ่งผิดพลาดไป มันจึงขัดข้อง ไม่ลง ถ้าศีลบริสุทธิ์

บริบูรณ์ดีแล้ว เหมือนกับเขาจะปลูกบ้านปลูกช่อง เขาจะปราบพื้นที่เสียก่อน ฉันทิด
ก็ดี ศิลปพวกเรารักษาดีแล้ว ก็เหมือนปราบพื้นที่จนไม่มีหลักมีดอะไรแล้ว ปลูกบ้าน
มันก็ได้ดี ไม่มีความเดือดร้อน จิตมันก็ไม่มีความเดือดร้อน มันก็สงบอยู่ จะลงอยู่
เพราะมันเย็น มันราบรื่น ไม่มีสิ่งลุ่มดอน

พากันทำไป อุตส่าห์ทำไป อิริยาบถทั้งสี่ ยืน เดิน นั่ง นอน พระพุทธเจ้า
ไม่ห้าม แล้วก็ไม่ใช่เป็นของหนักของลำบาก นี่ก็เอาแต่ในใจ จะเอาอะไรก็ตามแล้วแต่
ความถนัด แล้วแต่จริตของเรา มันถูกอันใด สะดวกใจ สบายใจ หายใจดี ไม่ขัดข้อง
ไม่ฝืดเคือง อันนั้นควรเอามาเป็นอารมณ์ของเรา เอา พุทโธๆ หมายถึงให้ใจหยุด
เอาพุทโธเป็นอารมณ์นั้นแหละ ต้องการไม่ให้อารมณ์ออกไปสู่อารมณ์ภายนอก
อารมณ์ภายนอกมันก็ไปจดจ่ออยู่กับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความถูกต้องทุกสิ่ง
ทุกอย่างมันไปจดจ่ออยู่นั่น จิตมันจึงไม่หลง พวกนี้เรียกว่า **นิวรรณ์** เรียกว่าเป็น**มาร**
จึงว่าให้มีสติ อย่าให้มันไป กุมไว้ให้มันอยู่กับที่นี้ ให้เอาพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์
พระธรรมเป็นอารมณ์ พระสงฆ์เป็นอารมณ์ พุทโธ ธัมโม สังโฆ ก็ตาม หรือจะเอา
อัฐิๆ กระดูกๆ ก็ตาม ให้นึกอยู่อย่างนั้น ยืนอยู่ก็ตาม เดินอยู่ก็ตาม นั่งอยู่ก็ตาม
นอนอยู่ก็ตาม เอามันอยู่ยงั้นแหละ กลับไปแล้วก็แล้วไป อุตส่าห์ มันก็เป็นของ
ไม่เหน็ดไม่เหนื่อย

พระพุทธเจ้าก็ว่าไว้อยู่ ผู้ที่ภาวนาจิตสงบลงแม้ชั่วเวลาข้างพับหู ฐุแลบลิ้น
อาณิสสก็อีกโขอีกขัง ทำไป มันมีสามสมาธิ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ
ขณิกสมาธิ นี้เราบริกรรมไปๆ ว่าพุทโธก็ตาม อะไรก็ตาม รู้สึกว่าสบายๆ เข้าไป
สักหน่อย จิตสงบเข้าไปสักหน่อย ถอนขึ้นมาก็กลับเป็นอารมณ์ของเก่ามัน
นี่ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ ลงไปนานๆ สักหน่อย ถอนขึ้นมาอีกไปสู่อารมณ์อีก
ภาวนาไปๆ มาๆ อย่าหยุดอย่าหย่อน แล้วมันก็จะค่อยเป็นไปเอง ทำไปๆ
จะให้มันเสียผล มันไม่เสีย ต้องทำไป เป็นก็ไม่ว่า ไม่เป็นก็ไม่ว่า แล้วแต่ อย่าไป
นึกว่าเมื่อไรมันจะลงจิตนี้ อย่าไปนึกทุกสิ่งทุกอย่างที่เราทำความเพียร เราทำเพื่อ
จะเอาเนื้อและเลือด ชีวิตจิตใจ ถวายบูชาพระพุทธเจ้า ถวายบูชาพระธรรม บูชา
พระสงฆ์ต่างหาก

ความอยากนี้ให้เข้าใจว่านั่นแหละคือหน้าตาของตัณหา อยากให้มันเป็น
อยากให้มันลงเร็วๆ อันนั้นแหละมันตัวร้ายละ หน้าดำละ ความอยากของมันมีดละ
ให้ตั้งใจไว้ เจตนาไว้ว่า เป็นก็ไม่ว่า ไม่เป็นก็ไม่ว่า จะเอาเลือดเนื้อชีวิตจิตใจ
ถวายบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ตลอดวันตาย อย่างนี้ได้
ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา อยากมันก็เป็นตัณหาเสีย ยืนขวางหน้าเสีย ยิ่งไม่ลงละ

เอาละ ให้พากันทำไป

อริยทรัพย์

การเจ็บปวดเมื่อนั่งสมาธิ พระพุทธเจ้าว่าให้สู้มัน มันจึงจะเห็นทุกขเวทนา นั่งสมาธิมันเจ็บ ให้ดูมัน มันเกิดมาจากไหน เวทนามันก็เวทนาต่างหาก ไม่มีตัวเราก็พิจารณาให้รู้เท่านั้นแหละ ของไม่มีต้นมีตัว มันเกิดขึ้นก็เกิดจากร่างกายเนื้ออย่างหนึ่ง แล้วก็มันรู้สึก ถึงจิต รู้ถึงกัน จิตก็ไปยึด ยึดก็เจ็บ หนักเข้าก็ไม่สู้มัน ต้องสู้มัน มันจะเห็น

พระพุทธเจ้าว่ากำหนดให้รู้ทุกข์ ทุกข์มาจากไหน ทุกข์มาจากเหตุ คืออยากเป็น อยากมี ความอยากเป็น อยากมี ความอยากมันเกิดมาแต่เหตุ เหตุมันเกิดมาจากไหน เหตุมาจากความไม่รู้ ไม่รู้เท่ากาย จนกระทั่ง ความคิดทั้งหลายเข้ามา มันก็ไม่รู้ทั้งนั้น คือมันโง่ เรียกว่า อวิชชา เป็นเหตุให้สัตว์ผู้ไม่รู้เท่าเกิดความยินดี ยินร้าย เกิดความพอใจ ไม่พอใจ เกิดความอยากเป็น อยากมี เป็นเหตุให้วนเวียนเรียกว่า **สังสารจักรวัฏฏกา** เวียนอยู่อย่างนั้น เป็นเหตุให้เราเวียนเกิดเวียนตายอยู่ในภพน้อยภพใหญ่

กรรมดีเหมือนพวกคุณหมอก็คือ ไม่เจอะทุกข์ปานใด เกิดมาไม่เสียชาติเกิดเป็นมนุษย์ มีหน้าได้เกิดมาพบ โอวาทคำสอนของพระพุทธเจ้า เกิดมาในปฏิรูปประเทศ ประเทศอันสมควร คือประเทศมีพระพุทธศาสนา ประเทศมีนักปราชญ์อาจารย์เพื่อแนะนำสั่งสอน ประเทศอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านว่าเป็นมงคล พวกท่านทั้งหลาย ท่านเป็นผู้ไม่ประมาท **อดุดตสมมา ปณิธิ** ผู้ตั้งตนไว้ในที่ชอบ อาชีพเลี้ยงชีพภายนอกดีโดยชอบธรรม โอวาทคำสั่งสอนก็ไม่ประมาททุกสิ่งทุกอย่าง

มีการจำแนกแจกทาน มีการสดับรับฟัง แล้วก็ปฏิบัติตามดำเนินตามโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ธรรมทั้งหลายมีกายกับใจเท่านั้นแหละ ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า ใจที่มันรู้เท่าแล้วก็มีความเห็น้อยหน้าต่อสิ่งทั้งปวง ทางความซุ่มนาก็รู้เท่า แล้วมันก็เอาอยู่นั้นแหละ ไปยึดภพน้อยภพใหญ่อยู่นั้นแหละ พวกเราแย้งนับว่าไม่เสียที แม้ยังไม่มี ความเบื่อหน่าย ก็ยังเป็นผู้ฉลาด เป็นผู้เอาทรัพย์สมบัติ คืออริยทรัพย์ให้ได้ให้เกิดให้มีอยู่ในหมู่ของตน อยู่ในสันดานของตนสะสมไว้

อัตภาพร่างกายเป็นของไม่มีสาระแก่นสาร ทรัพย์ภายนอกก็ไม่มีสาระแก่นสาร ชีวิตของพวกเราความเป็นอยู่ก็ไม่มีแก่นสาร เรามาพิจารณารู้อย่างนี้แล้ว เราเป็นผู้ไม่ประมาท รีบเร่งทำคุณงามความดีประกอบขึ้น รีบเร่งสะสมอริยทรัพย์ ศีลของเรา ก็บริบูรณ์ ไม่มีต่างพร้อยตามภาวะของตน ศีล ๕ ศีล ๘ เดียวนี้พวกท่านกำลังอบรมสมาธิ กำลังจะเอาทรัพย์อันนี้ เรียกว่า อริยทรัพย์ ศีลก็เป็นอริยทรัพย์อันหนึ่ง สมาธิ ก็เป็นอริยทรัพย์ หมั่นอบรมจิตใจ ปัญญาก็เป็นอริยทรัพย์ หมั่นอบรมจิตใจ เวลาเรา เข้าสมาธิ จงให้มีสติประจำใจ กำหนดสติให้แม่นยำ รักษาจิตใจของเราให้อยู่กับที่ และให้จิตใจปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่าง กิจการงานของเราเคยทำมาอย่างไรก็ดี เวลา เข้าที่ให้ออกวางให้หมด ความรัก ความชัง อดีต อนาคต วาง ปล่อยวาง ไม่ให้เอาใจใส่เรื่องนั้นๆ ให้มีสติประจำ ไม่ให้มันไปตามอารมณ์เหล่านั้น

ครั้นควบคุมสติได้แล้ว จิตมันอยู่คงที่แล้ว อยู่กับกายของตนแล้ว ให้มันเห็นกาย ของตนนั้นแหละ สิ่งอื่นอย่าให้มันมาเป็นอารมณ์ของใจ ครั้นจะเพ่งเอาอารมณ์ ก็ต้องเพ่งเอาอัตภาพสณฺฑ์กายของตัวนี้ให้มันเห็นมัน กรรมฐาน ๕ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง พระพุทธเจ้าแจกไว้หมดแล้ว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่คน แต่ไปยึดถือมัน ผมไม่ใช่คน ขนไม่ใช่คน เล็บไม่ใช่คน เราจะมาถือว่าตัวว่าตนอย่างไรละ ฟันก็ไม่ใช่คน ฟันมัน ต้องเจ็บ ต้องคลอน ต้องโยก ต้องหลุด อันนี้มันไม่ใช่ของใคร สิ่งเหล่านี้เป็นของกลาง สำหรับให้เราใช้ เราต้องหมายเอาใจไว้เสียก่อน แท้ที่จริงใจก็ไม่ใช่ของเราอีก นั้นแหละ ถ้าใจเป็นของเราแล้ว เราบอกเราบังคับคงจะได้ อันนี้ไม่อยู่ในบังคับบัญชา

ของใคร แล้วแต่มันจะไป ถึงคราวมันจะเป็นมันถือกำเนิดขึ้น มันยังงมงัยก็ไม่ฟัง จะตีมันก็ไม่ฟังอีกแหละ เพราะเหตุนั้นมันจึงไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน เราต้องรู้เท่ามัน

เวลาเราภาวนา อย่าให้มีอะไรเข้ามาเป็นอารมณ์นอกจากสังขารตัวนี้ แล้วก็ให้เห็นเป็นอนิจจัง ให้เห็นไตรลักษณ์ ผม ขน เล็บ หน่ง ฟัน กระดูก เห็นเป็นไตรลักษณ์ แล้วก็ให้เห็นเป็นปฏิกุศลสัญญาของโสโครกนาเกลียด ให้เห็นมันเป็นอนัตตา ไม่ใช่เรา แล้วก็ไม่ใช่จริง ๆ ผม ขน เล็บ หน่ง ฟัน กระดูก ไต หัวใจ ตับ ม้าม พังผืด อาหารใหม่ อาหารเก่า มันไม่ใช่เราทั้งนั้น ถ้าแจกออกไป ไม่ต้องไปยึดถืออะไร ไม่ใช่พระพุทธรูปเจ้าว่าเรายังไม่ยึดถือว่ามีผมของเรา ขนของเรา เล็บของเรา ฟันของเรา อันนั้นแหละห้าม

บางทีจิตของเราใจของเราถูกกับอันหนึ่งอันใด ก็เอาอันเดียวเท่านั้นแหละ พระพุทธรูปเจ้าแจกไว้ แต่ว่าจิตของคนนิสัยของคนมันถูกอันไหนก็เอาอันนั้นแหละ จิตมันหยุดจิตมันสงบกับพุทโธ จิตใสกับพุทโธ มันก็อยู่กับพุทโธ อาตมามันถูกกับพุทโธ ตั้งใจเอาไว้ ปล่อยทุกสิ่งทุกอย่าง กำหนดเอาสติรักษาใจไว้ เอาพุทโธ ไม่พลอสติ ให้เห็นพุทโธตั้งอยู่กลางใจนี้ ไม่สบายเลยหาย อาตมานิสัยถูกกับพุทโธ บริกรรมอัฐิ กระดูก บางครั้งมันก็ถูก ถูกมันก็ปรากฏเห็นกระดูกหมดทั้งสภณกาย พระพุทธรูปเจ้าต้องการให้จิตมันเห็น จิตมันไม่เห็น ให้บริกรรมให้เห็น ต้องการให้มันเบื่อหน่าย ให้มันเห็นว่าไม่ใช่ตน

สิ่งเหล่านี้ ธาตุทั้ง ๑๘ กิติ ล้วนตกอยู่ในไตรลักษณ์ทั้งนั้น อายุตนะกิติ ตกอยู่ในไตรลักษณ์หมดทั้งนั้น เรามาสำคัญว่าหู ว่าจมูก ว่าตา ว่าลิ้น ว่ากาย ว่าใจ เป็นของเรา เป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่น หนึ่งก็ให้มีความเจ็บ เจ็บบั้นเอว ปวดหลัง ปวดเอว ปวดขา อะไรนั้น สมาธิก็ต้องออก ท่านจึงให้สู้มัน ไม่ต้องหลบมัน เราจะสู้เข้าศึก ก็ต้องอย่างนั้นแหละ ต้องมีขันติความอดความทน ทนสู้กับความเจ็บปวดทุกขเวทนา ดูมัน จิตมันถูกอันใดอันหนึ่ง เมื่อเราสกัดกั้นไม่ให้มันแผ่สายไปตามอารมณ์ภายนอก มีรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เป็นต้น เรียกว่า กามคุณ ๕ ไม่ให้ไปจดจ่ออยู่กับสิ่งเหล่านั้นแล้ว มันจะอยู่ที่ มันก็ว่างอารมณ์ ไม่มีอารมณ์เข้ามาคลุกคลีดวงจิตแล้ว จิตตั้งมั่น เรียกว่าจิตว่าง ไม่มีอะไรมาพลุกพลาญ เหมือนกันกับน้ำในขันหรือน้ำอยู่

ที่ไหนก็ตาม เมื่อมันไม่กระเพื่อมแล้วมันนิ่ง ก็เห็นสิ่งทั้งปวงอยู่ในกันขัน ต้องเห็นเห็นอันนี้ เห็นแล้วเราต้องสละ ปล่อยวาง มันจะเห็นโลภะ โทสะ โมหะ ราคะ เรามี เราจะได้พยายามละถอนสิ่งเหล่านี้ ออก ปล่อยจิตว่างแล้วจิตสบาย เพราะจิตเป็นหนึ่ง ไม่ขุ่นมัว เพราะไม่มีอารมณ์มาฉาบทาดวงจิตแล้ว ดวงจิตใส ดวงจิตขาว จิตก็เย็น มีแต่ความสบาย มีความสุข รู้เท่าสังขาร รู้เท่าสิ่งทั้งปวง รู้เท่าความเป็นจริงแล้ว เกิดอันใดอันหนึ่งก็ดี หรือไม่ก็ครบรอบก็ดี เมื่อพิจารณาอันใดอันหนึ่งแล้ว จิตของเราไม่มีความหวั่นไหวต่อสิ่งทั้งปวง ถึงมรณะจะมาถึงก็ตาม ทุกขเวทนาเจ็บปวดจะมาถึงก็ตาม ไม่มีความหวั่นไหวต่อสิ่งเหล่านั้น

เมื่อรู้เท่าตามความเป็นจริงแล้ว ความติฉินนินทาก็ตาม ไม่มีความหวั่นไหวต่อสิ่งเหล่านั้น เสื่อมลาภก็ตาม เสื่อมยศก็ตาม เสื่อมความสรรเสริญรักชอบก็ตาม ไม่เอาใจใส่เอามาเป็นอารมณ์ มันก็มีความสุขเท่านั้น จะหาความสุขใส่ตนก็มีแต่ฝีกฝนทรมาณตนนั้นแหละ พระพุทธเจ้าท่านว่า **สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ** ให้ทรมาณจิตฟอกฝนจิตของเรา ฝนจิตให้มันว่าง ให้มันรู้เท่าความเป็นจริง ไม่ยึดมั่นถือมั่น จิตนั้นแลจะทำประโยชน์มาให้ในชาตินี้ คือนำความสุขคือนิพพานมาให้ หรือจิตเรายังไม่พ้นก็จะนำสวรรค์มาให้ นำเอาความสุขมาให้ตราบเท่าตลอดเวลา ตราบเท่าชีวิต แล้วมีสุคติโลกสวรรค์เป็นที่ไป

สติ

...พากันมาฟังมาก ไม่รู้จะพูดอะไรให้ฟังแล้ว

การฟังธรรมก็เปรียบได้แก่การเตรียมเครื่องทัพพะสัมภาระสำหรับทำกรารงาน ครั้นเตรียมมาแล้ว เครื่องกลเครื่องไกที่เตรียมมาแล้ว ไม่ทำก็ขึ้นขี่สนิมเปล่า ฉันทใดก็ดี การสดับรับฟังโอวาทคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อย่างเดียวกัน พระพุทธเจ้าเป็นผู้บอกทางให้เท่านั้นแหละ ครั้นเราเชื่อคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว เป็นผู้ดำเนินตาม เป็นผู้ลงมือดำเนินตามเราเองกระทำด้วยตนเอง เพราะเหตุนั้น จะว่าโดยย่อๆ เท่านั้นแหละ อาตมาไม่มีความพูดหลาย เพราะอยู่ป่าอยู่ดง จะว่าให้ฟังย่อๆ พอเป็นหลักดำเนินปฏิบัติของพวกเราทั้งหลาย

ศาสนา คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ตามตู้ตามใบลาน อันนั้นเป็นเครื่องชี้บอกทางผู้จะดำเนินตามศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ก้อนธรรม อยู่จำเพาะใคร จำเพราะเรา แก่นของธรรมแท้อยู่ที่ สติ ให้พากันหัดทำสติให้ดี ให้สำเนียงกให้แกกกล้า สตินะทำเท่าไรไม่ผิด สตินะให้มันมีกำลังสติดีแล้ว จิตมันจึงรวม เพราะสติคุ้มครองจิต เพราะสติก็แม่นจิตนั้นแหละ หากลุ่มลึกกว่า ครั้นใจนึกขึ้นว่าสติ ก็ใจนั้นแหละเป็นผู้นึกขึ้น เรียกว่า “สติ” เพราะสติก็แม่นใจนั้นแหละ พวกเดียวกัน เพราะเหตุนั้นพวกเราต้องอบรมสติ ครั้นมีสติแกกกล้า ทำให้มันดีแล้ว ไม่พลาด ทำก็ไม่พลาด พูดก็ไม่พลาด คิดก็ไม่พลาด ย่อมถูก ไม่ผิด พากันทำเอา

ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธัญญะ อยู่กับสติอันเดียว พระพุทธเจ้าว่าแล้วในโอวาท ปาฏิโมกข์ไม่ใช่เหวอ เสวยสถาปนิกาภิเษก เวชยันตี ชงคลานัน ปาณานัน ปทชาตานิ สพุพานิ ตานิ หตถิปเท สโมธานัน คจจนตติ หตถิปทัง เตส อคคมกขายติ ครั้นเทียบใน บรรดาสัตว์ทั้งหลายที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารจักร ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นปฐพี รอยสัตว์ ทั้งหลายไปรวมอยู่ในรอยเท้าช้างอันเดียว มีรอยเท้าช้างเป็นใหญ่กว่าเขารวมหมด ราชสีห์อะไรลงไปรวมหมด ฉันทใดก็ดี ธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามันอยู่ในสติ เหวอเมว โข ภิกขเว เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สพุเพ เต อปฺปมาทมูลกา อปฺปมาท สโมสธนา อปฺปมาโท เตส ธมฺมานัน อคคมกขายตติ กุศลธรรมทั้งหลาย คุณงาม ความดีทั้งหลาย จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอยู่กับสติแล้ว บุญกุศล ความเป็นกุศลทั้งหลายมา สโมสธรวมอยู่ในสติ สติเป็นใหญ่ เพราะเหตุนี้ ครั้นรู้อย่างนี้แล้วว่า สติเป็นแก่นธรรม แก่นธรรมก็แน่น อันนี้อยู่สำหรับทุกคนทีเดียว ทุกขณะมีอยู่ทุกคน

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ของจริง ผู้จะรู้เท่าตามจริงทั้งหลายทั้งปวงมีอยู่ทุกรูปทุกนาม แต่อาศัยว่าเราหลง จิตของเราเปรียบอุปมาเหมือนเด็กอ่อน อ่อนแออยู่ เพราะเหตุ นั้นแหละ สติเปรียบเหมือนพี่เลี้ยง ก็เจ้าของนั้นแหละจิต นั้นแหละ พอมันระลึกขึ้น ก็แน่นสติแล้ว สตินั้นอบรมจิต ครั้นอบรมจนมันรู้เท่าตามความเป็นจริงแล้ว มันจึง หายความหลงความสว่าง ความหลงความสว่างนั้นก็หลงเพราะไม่มีสติ ครั้นมีสติ คุ่มครอง หัดทำให้มันแน่นแน่ ให้มันแน่นยำ ให้มันสำเหนียกแล้ว มันจะรู้แจ้งทุกสิ่ง ทุกอย่าง สติเป็นเครื่องตี คือตีสนิมของมัน เปรียบดวงจิตเรียกว่าความหลง เรียกว่า อวิชชา จิตนั้นแหละตัวอวิชชา มันหลงเรียกอวิชชา จิตมันหลง ขี้สนิมมันก็อยู่กับ อวิชชา มันหลงนั้นแหละ ขี้สนิมโอบมัน ความหลงนั้นแหละ

แต่ก่อนจิตผ่องใส พระพุทธเจ้าจึงว่า ปภัสสรमितถ ภิกขเว จิตตํ ตณฺจ โข อาคนตุเกหิ อุปุกกิลเสหิ อุปุกกิลิฏฺฐํ จิตตํ อคฺคตํ ธรรมชาตํ เลื่อมประภัสสร แต่อาศัย อาคนตุเกหิ คือ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั้งหลาย เข้ามาสัมผัสแล้ว มันหลงไปตาม จึงเป็นเหตุให้จิตนั้นเศร้าหมองขุ่นมัว ไม่รู้เท่าอวิชชา ปัจจัยของมัน ความโง่เรียกอวิชชา เหมือนกันกับเหล็ก เหล็กนั้นมันก็ตีๆ อยู่นั้นแหละ แต่สนิมมัน เกิดขึ้นในเหล็กนั้นแหละ แต่เขาตีขัดเกลางจนเป็นดาบคมได้ ใช้การได้ ถ้าไม่ตีมัน

ก็อยู่ยั้งยืน สนิมกินเสียจนใช้การไม่ได้ จิตของเราก็ตี อาศัยสติเป็นผู้ขัดเกลา อาศัยสติเป็นผู้คุ้มครองเชื่อมั่น อันที่จริงอาคันตุกะกิเลสก็ไม่ใช่ปัญหา คือรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสภายนอก ไม่ใช่ปัญหา เค้ามูละมุเลของมันก็ คือ กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ สามอันนี้เป็นอนุสัย เป็นสนิมของมัน เป็นสนิมหุ้มห่อจิตให้มีตมนอนธการ

เพราะเหตุนี้แหละ เราหัดสติ ทำสติให้มีกำลัง เมื่อสติมีกำลังแล้ว จิตมันก็จะรู้เท่าตามความเป็นจริง ครั้นในมีสติแล้ว ก็เกิดสัมปชัญญะ ความรู้ตัวพร้อม ก็หมายความว่า ดวงปัญญาอันแหละ ญาณก็ว่า ปัญญา ก็ว่า สติกับความรู้อิงพร้อมธรรม ๒ อย่างนี้เป็นของคู่กัน พอเราระลึกขึ้นแล้ว สัมปชัญญะรู้ว่าถูกหรือผิด รู้พร้อมๆ จิตรู้พร้อม นี่แหละอบรมดีแล้ว มันจะมีกำลังความสามารถ สามารถทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถจะแทงตลอดได้ทุกสิ่งทุกอย่าง จะทำอะไรก็ดี จิตดีเท่านั้น มันสามารถ อย่างไม่ไฟไหม้บ้าน มันมีกำลัง จิตของเราแม้อบรมดีแล้วมันมีกำลัง มีกำลังที่สุดทีเดียว สามารถจะหอบเอาของหนักนั้นออกจากไฟได้ ดับไฟได้แล้ว ไฟดับแล้วจะหาม ๓-๔ คน ยังหามไม่ไหวเลย กำลังจิตเท่านั้นแหละ เพราะเหตุนี้ เราหัดดีแล้วก็เหาะได้ เหาะได้เหมือนพระโมคคัลลาเจ้า พวกเราสงสัย สงสัยว่า เหาะขึ้นก็คือนั่งอยู่นี้แหละ แต่จิตนั้นไปสวรรค์ ไปนรก ไปนั่นๆ ละ อันนั้นก็แม่น แต่ว่าไปได้จริงๆ หอบเอากายไปได้จริงๆ คิดดูเถอะ นั่นแหละให้พากันอบรมจิต

พวกเราอะไรๆ ก็ดีสมบูรณ์บริบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว พวกศรัทธาทิ้งหลาย ก็นับว่าเป็นผู้สูง เป็นผู้สูงอยู่แล้ว ศรัทธาก็มีอยู่แล้ว ให้สดับรับฟังแล้วก็มีแต่จะทำเอาเท่านั้นแหละ ให้พากันทำเอา มันจะไหน ธรรมทั้งหลายมันก็อยู่นี้แหละ แก่นมันแท้ คือสติ ให้ทำเอา ทำให้มีกำลัง ครั้นสติดีแล้ว มันรักษาจิตของมันไม่ให้ส่ายออกไป ตามอารมณ์ สติขนาบเข้ามาๆ สติแก่กล้า มันเป็นอย่างนั้นแหละ ครั้นสงบลงแล้ว เดียวนี้มันไม่มีปัญญา ไม่มีปัญญามันก็ส่ายไป พอมันไปหลายๆ ครั้ง มันเป็นการของมัน มันไปตามแ่งของมันคือเวทนา มันเป็นเพียงแสงของจิต สัญญามันก็เป็น แสงของจิต สังขารความปรุงมันก็เป็นแสงของจิต วิญญาณที่รู้ทวารทั้ง ๖ ก็เป็นแสงของจิตออกไปทั้งนั้น ผู้รู้แท้ๆ ถ้าจะสมมุติว่าตนก็แม่นจิต เจ้าสตินั้นแหละสมมุติว่าตน นอกจากนั้นเป็นการทั้งนั้น รูปอันนี้ก็แค่เพียงธาตุประชุมกัน ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อจิตสงบลงไป เวทนาจัดับแล้ว พอมันสงบลงไป คนไม่มี อะไรละ มันจะมาจับมาทุกข์ อะไรละมันจะมาจำ คนไม่มี มันสว่างๆ ขึ้น เมื่อจิตสงบลงละ มันสว่างโรจน์ ว่างๆ ความจำหมายก็ไม่มีความปรุงก็ไม่มีความวิญญานที่รู้ไปทางทวารทั้ง ๖ มันก็ไม่มีความดับเอง เพราะว่าของไม่มี หหมดแล้ว ของเหล่านี้เป็นของหนัก ครั้นใครยึดถือไว้เป็นของหนัก ไปถือชั้น รูปชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น วิญญานชั้น อันนี้ก็ไปยึดไว้ ไปยึดก็ได้ชื่อว่าถือหาบอันหนัก พระพุทธเจ้าท่านว่า ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา ชั้น ๕ เป็นภาระอันหนักหน่อ ชั้น ๕ ก็รวม รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน ภารา หเว จ ปุคฺคโล ใครถือไปเป็นทุกข์ ภารา ทานํ ทุกฺขํ โลก ภารนิกฺเขปนํ สุขํ ผู้วางภาระ คือ วาง ไม่ยึดถือว่าชั้น ๕ อันนี้เป็นตัวเป็นตนแล้ว ไม่ยึดไม่ถือแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้วางภาระ ไม่ยึดไม่ถือแล้ว ต้องมีความสุข จะนั่ง ยืน เดิน ก็มีความสุข นิกฺขิปิตฺวา ครุ ภารํ เมื่อไม่ถือเอาชั้น ๕ นี้เป็นภาระแล้ว เพราะรู้เท่าตามความเป็นจริงของมันแล้ว ไม่ยึดถือเอา อภฺยํ ภารํ อนาถิย สมฺมลํ ตณฺหํ อพฺพยุห คือได้ชื่อว่าเป็นผู้ตัดต้นเหตุขึ้นได้ทั้งราก นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติ เป็นผู้เที่ยงแล้ว เที่ยงว่าจะได้เข้าสู่ความสุขตามเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เที่ยงแล้ว

เมื่อจิตมันรวมแล้ว มันจะรู้ตามความเป็นจริง มันจะว่าง ว่างนั้นแหละ พอจิตรวมแล้วมันก็ว่าง ค้นหาตัวไม่มี พอมันสงบแล้วปัญญามันเกิดขึ้นของมันเอง ครั้นมันสงบลงถึงฐานถึงที่มันถึงอุปปนาแล้ว มันเกิดขึ้นเองนะ พอนึกเท่านั้น มันปรุงพุ่งขึ้น มันปรุงแล้ว มันไม่ไปยึดแสงสว่าง สว่างหมดทั้งโลกนี้ก็ตาม มันไม่ไปยึด มันสาวเข้าหาคน ไหนคน คนอยู่ที่ไหน มันมาอวดว่าตนว่าตัว ไต่เข้าไป ถ้ามันรวมลงอย่างนั้นก็อาศัยสติควบคุมให้มันอยู่ อย่าให้มันไป จิตรวมลงอย่างนี้ แจ่มใสทีเดียว ไม่ใช่มันง่วงนอน นั่นไม่ใช่วิสัยของสมาธิ อันนั้นละมันแจ่มใสอย่างนั้น เรียกว่า สัมมาสมาธิ เป็นสมาธิอันถูกต้อง แล้วก็แมนมันนั่นแหละ แมนจิตนั่นแหละ เป็นตัวศีลละ จิตนั่นแหละ เป็นตัวสมาธิ จิตนั่นแหละเป็นตัวปัญญา อันเดียวนั่นแหละ มันจะถึง อธิจิต อธิศีล อธิปัญญา ได้ก็อาศัยสติควบคุม

พวกศรัทธาได้ยินได้ฟังแล้วก็ให้พากันตั้งใจทำ มันไม่อยู่ที่อื่นหนา ไม่ได้ไปหาเอาที่อื่นหนา อยู่จำเพาะใคร จำเพาะเรานี้หนา ไม่ได้ไปคว้าเอาที่ไหนดอก ธรรมนะ ยกขึ้นก็ปะไปโลด เห็นไปโลด นึกขึ้นก็เห็นไปโลด แล้วก็คุมสติเอา มันจะรู้เอง **ปัจจัดตั้ง สันทิฏฐิโก** จะเห็นเองนั่น **อกาลิโก** ไม่อังกาลอังกเวลา จิตของเราจะหายจากราคะแล้วก็รู้จำเพาะตน จิตเรายังมีราคะก็จะรู้ จิตมีโทสะก็จะรู้ หายจากโทสะก็จะรู้ จิตมีโมหะความหลงมกมายก็จะรู้ จิตหายโมหะก็จะรู้ จิตหดหู่ก็จะรู้ จิตฟุ้งซ่านก็จะรู้ รู้แล้วก็จะได้จัดการแก้ไข รู้ก็ดี จะได้เพิ่มศรัทธา รีบเร่งความเพียรเข้าอีก เอาละ พากันทำเอา ไม่อังกที่อังกฐานดอก อยู่ที่ไหนก็ได้ เวลามันสงบ มันก็จะมีอยู่นั้นแหละ

ร่างกายของคนเราเป็นเหมือนเรือนของโรค หรือเป็นประเทศของโรค รวมแล้วในตัวเรามีอาการ ๓๒ ประการ ๓๒ ประการจะเรียกว่า ๓๒ เมืองก็ว่าได้ แต่ละเมืองนี้ไม่มีเมืองใดเลยที่เจ้าโรคพยาธิจะไม่ไปอยู่อาศัย เช่น เมืองตา นายจักษุโรค (โรคตา) เมืองหู นายโสตะโรค (โรคหู) ไปอยู่ เขาขยาย อาณาเขตให้เต็มรอบข้ามขอบจักรวาล เขาเป็นมา อย่างนี้ เป็นอยู่อย่างนี้ ตกทอดมาจากปู่ ย่า ตา ทวด จนถึงลูกหลาน

ปู่คุณคนหนามาสำคัญมันหมายความว่าร่างกายนี้เป็นบ้านของเรา เป็นเมืองของเรา เป็นตัวของเรา ตลอดมา สำคัญว่าอาการ ๓๒ ซึ่งเปรียบเสมือน ๓๒ เมือง เป็นตัวตนของเรา จึงได้ประกาศสงคราม วางกฎอัยการศึกเพื่อสู้รบกับพวกขุนพลโรคทั้งหลายเพื่อชิงชัยชนะ บางทีก็วางท่าที่สงบศึกเพื่อสันติภาพ แต่แล้วเจ้าขุนพลโรคทั้งหลายมันก็ฝ่าฝืนสัญญาที่มนุษย์ทำได้ แล้วกลับโต้ตอบทำสงครามกันอีกไม่รู้ว่าจะไปยุติกันที่ไหน เพราะต่างฝ่ายต่าง อวดอ้างวางยุทธวิธี ฝ่ายมนุษย์ก็เอาชนะโรคให้ จนได้ จึงวิ่งไต่วิ่งเหนื่อเพื่อหาหมอหาแพทย์มาสนทนา วางแผนปราบปราม แต่ศัตรูคือเจ้าขุนพลโรคทั้งหลาย ก็ยิ่งกำเริบเลิบบานทั้งทาง ทั้งยิง ทั้งทิ้งระเบิดปรมาณู เพื่อสังหารพวกมนุษย์ให้สิ้นซาก

“อัย อุตต ภาโว” อันว่าอัฐภาพร่างกายนี้ นำ รำคาญเสียจริงๆ มนุษย์ทั้งหลายต่างก็พากันขวัญหนี ดีฝ่อตระหนกตกใจ ไม่เป็นอันอยู่อันกินต่อไป

— ขรวาธรรม —

วิธี

แก้โรค

(เทศน์เมื่อวันที่ ๓๑ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๑๖)

ส่วนนักปราชญ์ราชเมธาผู้มีปัญญา (ตาใส) เมื่อมาวิจัยให้เห็นแจ่มแจ้ง ทางตลอดในสังขาร นิพพิทาญาณ ก็บังเกิด (คือ เกิดความเบื่อหน่าย ในสังขารร่างกาย) จึงเอา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นอาวุธสุดวิเศษตัดกิเลสคือ ความชั่วและความเศร้าหมองออกจากใจ ยกวิปัสสนาмай เข้าตัดสินระหว่างคู่ความ

ทั้งสองฝ่าย สุดท้ายใช้ อุเบกขาญาณ เป็นผู้พิพากษา ลงโทษตัดหาสมุทัย (สมุทัย-เหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ๓) ให้จำคุกตลอดชีวา (หมายถึง กำจัดกิเลส ให้สิ้นซาก ไม่มีวันที่จะกำเริบขึ้นมาอีก ได้ตลอดชีวิต) นั้นแหละหนาสันติภาพ จึงจะบังเกิดขึ้น

การปฏิบัติอานาปานสติ ถ้าไม่ถูกกับจริต มีความ
อีตอัตใจ หายใจไม่สะดวก ไม่สบาย ถ้าถูก มันจึงสบาย
หายใจเบาลง แต่คนก็ชอบแต่ความสบาย ถ้าไม่สบาย
ไม่ค่อยชอบ ถ้ามันสบายมันก็หลงไปเสียกับความสบายล่ะ
ถ้าเปลี่ยนบ้างมันจึงจะดี เปลี่ยนคือความเจ็บป่วยนั้น
มันเปลี่ยนบ้าง มันจึงรู้ มันจึงตื่น หมายความว่าเปลี่ยน
มันไม่เพลิน เวทนามันทรมาณให้เขาปราบเอาบ้าง
มันจึงดี เหมือนกันกับเด็กมันดื้อ มันคะนอง พ่อแม่ต้อง
เขี่ยนเอาบ้าง มันจึงหายความคะนอง จิตของเรามันเป็น
อย่างนั้น ถ้าอยู่ดีสบายแล้วมันลืม ให้นั่งภาวนา เป็น
สมาธิ ให้มันเป็นปัญญา คอยเตือนอย่าดื้อ อย่าคะนอง
ให้กำหนดให้มันรู้จักทุกข์ พระพุทธเจ้าสอนว่าให้มารู้จักทุกข์
ถ้ามันสบายแล้วมันไม่รู้จักทุกข์ มันมัวแต่เพลินไปถ้ามัน
สบายแล้ว ให้มันไม่สบายแล้วมันจึงกำหนดรู้จักทุกข์

พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ว่าให้มันรู้จักทุกข์
ให้มันรู้จักพิจารณาแต่ทุกข์ พิจารณาให้มันเห็นชัด
มันอยู่ที่ใจแล้ว มันจึงจะค้นหาเหตุ ทุกข์เป็นผล
แล้วความทะเยอทะยานนั้นเป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์
ค้นไปให้เห็นเหตุเกิดทุกข์ จะปล่อยวางความ
ทะเยอทะยาน ความหลง อันสมุทัยนั้นแหละเป็น
เหตุให้เกิดทุกข์ สมุทัยสมมุติ สมมุติว่าผู้หญิง ผู้ชาย
ว่าคนว่าสัตว์ นั้นไปหลงสมมุติ พอใจเพราะความหลง
สมุทัยก็มาจากความหลง พอมันขี้หลงเข้า หลง
อยากเป็นอยากมี หลงสิ่งที่ไม่ชอบ รู้เหตุอันนี้เป็นเหตุ
ให้เกิดทุกข์ เป็นเหตุให้ท่องเที่ยวในสังสารวัฏจักร
ไม่มีที่สิ้นสุด ให้ปล่อยวางอันนี้

นิโรธะ

ปล่อยวาง คือไม่ยึดไม่ถือ รู้เท่ามัน เมื่อปล่อยวางแล้วนั้นแหละ จิตมันจึงจะสงบ จิตมันจึงจะมีความสุข ความสบาย จิตไม่ดิ้นรน จิตสงบนั้นแหละให้รู้ว่าจิตเราสงบ จิตเราไม่เพลิดเพลिनกับอารมณ์ดีก็ตาม ไม่ดีก็ตาม ไม่เพลิดเพลिनเฉยเป็นกลาง เรียกว่า **นิโรธะ** ปล่อยวางอันนี้ ความทะเยอทะยานหรือ**สมุทัย** วางอันนี้แหละได้ชื่อว่าปล่อยเหตุ วางเหตุแล้วจิตสงบ จิตเป็นกลาง การค้นการพิจารณาเรื่องจิตนี้ เรียกว่า **มคคปฏิบัติ** เรียกว่าข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

เราภาวนาปริกรรมอันใด มันสบายใจ ปริกรรมแล้วก็ต้องพิจารณา **สมณะ** การปริกรรม **วิปัสสนา** เรียกว่า กำหนดพิจารณา เรื่องพิจารณาสังขารร่างกาย อันนี้เรียกว่าวิปัสสนา ทำไปพร้อม เมื่อปริกรรมไปๆ พอจิตสงบสักหน่อย มันไม่ลงถึงที่ มันก็ต้องค้นคว้า ก็ค้นคว้าร่างกายของเรา ต้องพิจารณาสภนธ์กายของเรา นี้แหละ กรรมฐานทุกคนนั่นแหละ พวกพระ พวกเณร พวกญาติโยม นั่นก็เป็น **กรรมฐาน** กรรมฐานหมด มีอยู่หมดทุกรูปทุกนาม พระพุทธเจ้าว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เรียกว่า **ปัญจกรรมฐาน** กรรมฐานแท้ ให้พิจารณาอันนี้ ผมมันก็ต้องอยู่บนศีรษะ พระพุทธเจ้าท่านให้พิจารณา ผมไม่ใช่คน เป็นแผนกหนึ่งต่างหาก ขนก็ไม่ใช่คน เรามาสำคัญว่าคนเรา เล็บเรา ผมเรา ฟันก็ไม่ใช่คน เป็นแผนกหนึ่งต่างหาก หนังก็ไม่ใช่คน หนังสำหรับห่อกระดูกไว้เท่านั้นแหละ อากา ๓๒ นี้ พระพุทธเจ้าท่านให้พิจารณาแยกออกเป็นสัดส่วน อะไรเป็นคน เป็นสัตว์ ไม่สำคัญว่าผู้หญิง ผู้ชาย ว่าเขาว่าเรา สำคัญที่คนเห็นผิด อากา ๓๒ นี้มี ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย อาหารใหม่ อาหารเก่า เยื่อในสมองศีรษะ เป็นต้น หมู่นี้เป็นคนละอย่างๆ มันไม่ใช่คน พระพุทธเจ้าว่า มันไม่ใช่คนนะ

อีกอย่าง พระพุทธเจ้าว่าธาตุ๔ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมรวมกันเรียกว่ารูปรูปใหญ่ มหาภูตรูป สิ่งที่สำคัญธาตุ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ คือ เวทนา ความเสวยอารมณ์ สุข ทุกข์ ก็ดี สัญญา ความจำหมายโน้นหมายนี้ จำโน้นจำนี้ จิตเจตสิก คือ ความคิดความอ่าน ความปรุงขึ้นที่จิต คือ วิญญาณสังขาร ความรู้ทางอายตนะทั้ง ๖ อันนี้เราว่า รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ เรียกว่าขันธ์ ไม่มีคน

ไม่มีสัตว์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ตนไม่ใช่ตัว ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์ วิญญาณเป็นความรู้
เท่านั้น รู้กันอยู่นี้แหละ คั่นไปคั่นมาอยู่นั้น มองดูคนอยู่ไหน

สมณะ คือการบริกรรม **วิปัสสนา** การคั่นคว่ำ อากาการ ๓๒ นี้แหละ คั่นไป ไม่ส่งจิต
ไปที่อื่น เวลาเราทำสมาธิ เราต้องตั้งใจว่าเวลานี้เราจะทำหน้าที่ของเรา หน้าที่ของเรา
คือจะกำหนดให้มีสติประจำใจ ไม่ให้มันออกไปสู่อารมณ์ภายนอก ให้มีสติประจำใจอยู่
ไม่ให้ไปภายนอก เดียวนี้หน้าที่ของเราจะภาวนา จะทำหน้าที่ของเรา ไม่ต้องคิด
การงานข้างนอก เมื่อออกแล้วจะทำอะไรก็ทำไป เวลาเราจะทำสมาธิ ทำความเพียร
ของเรา ต้องตั้งสัจจะลง ตั้งใจกำหนดอยู่ในสภกนธ์กายนี้ กำหนดสติให้รู้กับใจ เอาใจ
รู้กับใจ ให้จิตอยู่กับจิต กำหนดจิตขึ้น ให้ทำให้มันพออาศัย ศรัทธา วิริยะ เหตุทำให้
มาก ๆ อันนี้แหละก่อนธรรม พระพุทธเจ้าว่า ก่อนธรรมอันนี้แหละ ก่อนธรรมหมด
ทั้งก่อน ธรรมไม่มีที่อื่น ไม่มีที่อยู่อื่น จำเพาะรูปใครรูปเราเท่านั้น เป็นก่อนธรรม
หมดทั้งก่อน ก่อนธรรมอันนี้ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน

พระพุทธเจ้าว่า **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา อนิจฺจา** ชั้นที่ ๕ นี้ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน
มีความเกิดขึ้นตั้งขึ้นในเบื้องต้น มีความแปรปรวนไปในท่ามกลาง มีความแตกสลาย
ไปในเบื้องปลาย **ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา** ชั้นอันนี้เป็นทุกข์ มีทุกข์บีบคั้นอยู่
มีแต่ทุกข์เวทนานั้นแหละ ความสุขมีนิดเดียว ผู้ที่พิจารณาเห็นตามความเป็นจริงแล้ว
ไม่มีสักหน่อยความสุขในโลกนี้ โลกคือสภกนธ์โลกอันนี้ สภกนธ์กายนี้ **ปญฺจุปาทา-**
นฺกฺขนฺธา อนตฺตา ธรรมทั้งหลาย สภกนธ์กายอันนี้ ชั้นที่ ๕ อันนี้ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่คน
พระพุทธเจ้าว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ธรรมทั้งหลาย จะเป็นสังขตธรรม หรือ
อสังขตธรรมก็ตาม ไม่มีความประเสริฐ ไม่มีความดี พิจารณาเห็นสภกนธ์กายว่า
ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนแล้ว อันนี้เรียกว่าผู้ถึงวิราคะ **วิราโค เสฏฺโฐ** เป็นธรรมอันประเสริฐ
วิราคะ คือความคลายกำหนดจากอารมณ์ทั้งหลาย นี่เป็นธรรมอันประเสริฐ นั่นแหละ
เมื่อถึงวิราคะ เรียกว่า **นิโรโธ** ทุกข์ดับ มีความเบื่อหน่าย เหนื่อยหน่าย ในความ
เป็นอยู่ของอัตภาพ นี้แหละเรียกว่าปล่อยวาง เห็นตามความเป็นจริง แล้วปล่อยวาง
ค้นหา ความทะเยอทะยานความอยาก ความใคร่ในทางกิเลสถาม ความอยากเป็น
อยากมี ถึงขั้นนี้ก็กิจสำเร็จแล้ว

ปราน

อันนี้เป็นวาสนาของเราแท้ๆ จะได้บรรลุขั้นใดขั้นหนึ่งหรือขั้นที่สุดก็ไม่รู้ สมบัติของเราก็มีหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง จะทำก็ได้ อยู่ วาสนาบารมีเป็นกรรมเราได้สร้างมา คือมูลเก่าอันนี้ มันเป็นยังไง คืออาศัยมูลเก่าได้อัตภาพมากก็ได้บุญ ได้วิชา ได้ศีลมาในบุญด้วย ทรัพย์ภายในบริบูรณ์หมด เรื่องของเก่ามันเป็นอย่างนี้ บุญของเก่ามาถึง เหมือนกันกับพวกเศรษฐี เขาแสวงหาเงินทองของเขาว่าจะเพิ่มทยอยขึ้นล้านหนึ่ง สองล้าน สามสิบล้าน ร้อยล้านขึ้นไป นี่มันหาเอาใหม่ไปทำเอาใหม่ มันเป็นคนของเราคืออัตภาพของนี้ อาศัยทรัพย์ของเก่า คืออัตภาพของเก่านี้บริบูรณ์แล้ว มันจะทำเอาใหม่ก็ได้ อยู่ จะทำเอาใหม่สร้างเอาใหม่ก็ได้ ให้มันเต็มรอบก็ได้

ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี เราก็ก่ออกอยู่เป็นบางครั้งบางคราว ถึงวันอุโบสถศีลเราก็ก่อออกเราก็กเนกขัมมะออกจากเครื่องมีดมน **ปัญญาบารมี** เราก็กัดบับฟัง ตัวเราก็กใช้โยนิโสค้นคว้าในเหตุในผลอยู่ **วิริยบารมี** เราก็กู้ตส่ำทำบุญแจกทาน **ขันติบารมี** ความอดกลั้นต่อสิ่งทั้งปวงนี้ เราก็กทำหมด บารมี ๑๐ เราจะทำหมดบารมี ๑๐ ประการ นี้ที่พระพุทธเจ้ามาแจกจ่ายให้พวกเรา เราได้เป็นผู้รับแจกแล้ว แต่จะเอามาใช้เอามาทำให้เกิดให้มี **สังจบารมี** ให้มันมีความสัตย์ความจริง เราจะทำก็ทำจริง ๆ นั้นแหละ ความสัตย์ความจริง **อธิษฐานบารมี** ความตั้งไว้ว่าจะทำต้องทำจริง ๆ ได้มากก็ไม่ว่า ได้น้อยก็ไม่ว่า อย่าให้มันขาดสังจบ ความจริงใจ อธิษฐานความตั้งมั่นในใจ ๓๐ นาที

ก็ตาม ๔๐ นาทีก็ตาม ๕๐ ร้อยหนึ่ง ดี นั่นเป็นบางครั้งบางคราว เอาอยู่อย่างนั้น
อย่าให้มันขาดความตั้งมั่นในใจไว้ สัจจะความจริงใจว่าจะทำก็ทำทันที พุดๆ จริง
อธิษฐานความตั้งไว้ รู้หลักรู้ฐานไว้ เราก็ไม่เพลอ ต้องมีสติระลึกเอาไว้ เราอธิษฐาน
เอาไว้ ไม่ให้ขาด ๒๐ นาทีก็เอา นั่งทำความเพียรของเราไม่ให้ขาด **เมตตาบารมี**
ให้เต็ม การสงเคราะห์คนทั่วโลกมีอยู่แล้ว **อุเบกขาบารมี** การวางเฉยต่ออารมณ์
ชอบใจก็ตาม ไม่ชอบใจก็ตาม วางเฉยต่ออารมณ์ทั้งหลายทั้งปวง

การภาวนาของเรา ก็เพื่อว่าจะอบรมจิตใจของเรานั้นแหละ ไม่ให้มันหลง
มันจะไปนับภพนับชาติ หลงไปตามอารมณ์อยู่ในภพชาติหรืออดีตอนาคต แล้วนุ่ม
เอาเข้ามาในจิต ทำให้จิตเศร้าหมอง ทำให้จิตเดือดร้อน การที่เราทำความเพียรนี้
เราไม่ต้องทำอะไรแล้ว นอกจากขัดจิตขัดใจของเราให้ขาวให้สะอาดเท่านั้นแหละ
ใจมันเศร้าหมอง แต่อาศัยขัดอยู่บ่อยๆ ขัดไม่หยุดไม่หย่อน มันก็ขาวก็สะอาดขึ้น
ส่องใสขึ้น เพราะกิเลสคือ โลภะ โทสะ โมหะ มันหมักหมมมาหลายภพหลายชาติ
ต้องคอยขัดคอยเกลา เพราะกิเลสเหมือนตะปู ตีแปก ตีลงแน่น แต่ก็ไม่เหลือวิสัย
ผู้สามารถที่ตั้งอกตั้งใจจะถอนตะปู ถอนไม่หยุดไม่หย่อน ถอนไปถอนมา มันก็
ออกสั้นเข้าๆ สั้นเข้ามันก็ถอนขึ้นได้

พระพุทธเจ้าสอนว่าจิตไม่ใช่จิตว่างนะ อย่าไปถือว่ามันจะว่างให้ ให้เรามีสติ
มีสัมปชัญญะ รู้ตัวเสมอ มันวอกแวกๆ อยู่อย่างนั้น เหมือนกันกับฟองน้ำ เดี่ยวมัน
เกิดขึ้น เดี่ยวมันดับ ดวงจิตมันไม่รู้จักอะไรหมดทั้งนั้น มันอาศัยเราทรมาน คือ
เราได้ยินได้ฟังแล้ว เราก็ให้มีสติขัดเกลาสั่งสอนมันให้มันรู้ เพราะมันไม่รู้นี่แหละ
จิตดวงนี้แหละเรียกว่า อวิชชา คือความไม่รู้จิตดวงนี้นะเรียกว่าอวิชชา ครั้นแนะนำ
สั่งสอนมันให้มันรู้ตามความเป็นจริงของโลกนั้นแหละ มันจึงได้ปล่อยวาง ไม่ยึดมั่น
ถือมั่น โดยอุปาทานว่าเราว่าจิตของเรามันปล่อยมันวาง ตัวอวิชชาก็มันดวงจิต
นั้นแหละทำนสอนให้อบรมขัดเกลาจิตทุกเวลา

เมื่อกิเลสมันเบาบาง มันหมดออกไปแล้ว มันขาวมันสะอาดแล้ว นั่นแหละ
จิตมันแจ่ม มันส่องแสงขึ้น ความส่องแสงขึ้น รู้เท่าสังขารตามความเป็นจริงของมันยังง

รู้ยังงั้น แล้วไม่ยึดไม่ถือ เลิก เกิดมาชาติใดก็ดี เราไม่ใช่จะเกิดมาชาติเดียวนี้ ตั้งแต่ แผ่นดินเป็นแผ่นดินก็เกิดมา วิถีตา วัฐ ธา ธาตุ ธมฺมภูจิตตา ธมฺมนิยามตา สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา วิติธรรม ตั้งอยู่ในโลกไม่ขาดโลก คือดวงจิต วิติธรรม ตั้งอยู่จะ เอาภาพเอาชาติ ตายกันนะ ตายทุกวี่ทุกวัน นี้เรียกว่าตายเล่น ไม่ใช่ตายแท้ ตายแท้ เหมือนดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ดับหมด ไม่มีกลับมาเกิดอีก ก็เลส ไม่มีอะไรจะก่อภาพก่อชาติอีก ความตายอย่างนั้นคือกิเลสนั้นแหละมันตาย เข้าไปอยู่ในบ้านมันแหละ หมดเรื่องกัน หมดภพหมดชาติ หมดเรื่องกัน นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ ความสุขไม่เจือด้วยอามิส นิรามิสสุข นั้นแหละ

พวกเราสละ ให้สละความสุขทางโลก ความสุขในโลกมีประมาณอันน้อย ผู้มี ปัญญา ผู้ไม่ประมาท พึงสละความสุขเพื่อแลกเอาความสุขอันไพบูรณ์ คือความสุขที่ไม่มีเกิด ไม่มีแก่ ไม่มีเจ็บ ไม่มีตาย ความสุขอันนั้นเป็นความสุขอันไพบูรณ์ ความสุขในโลกมีตายๆ เกิดๆ นั้นมีประมาณน้อยนิดเดียว นักปราชญ์ท่านจะว่า ไม่มีเสียก็ได้ ความสุขอย่างนี้เหมือนเหยื่อมันเกี่ยวอยู่ที่เบ็ด ปลาไม่รู้ว่าเบ็ด มันเกาะอยู่ มันเกี่ยวอยู่นั้นก็ไปคาบเอาเลยติดปากติดคออยู่อย่างนั้น นักปราชญ์ คือพระพุทธเจ้าเห็นโทษของโลกจึงมีความเบื่อหน่าย พระพุทธเจ้าว่าให้ปล่อย มันเสีย อย่าถือมันอีก มันไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตน ไม่ใช่ตัว มันมีแต่คิดแต่อ่านหาแต่ โทษมาเผาเจ้าของ วางมันเสีย อย่าไปไว้ท่ามัน มันจะไปยังงั้นก็ไป ให้ทำจิต ทำใจทำความรู้ไว้ให้เหมือนกับมหาปฐพี มหาปฐพีนั้น สัตว์ทั้งหลายจะมาทำดี ก็ตามมาทำร้ายก็ตาม มนุษย์จะมาทำดีก็ตามทำร้ายก็ตาม มหาปฐพีไม่มีความ หวั่นไหว จะทำอย่างไรก็ตามทำให้เป็นอย่างนั้น นั่นแหละพระนิพพาน

พระพุทธเจ้าว่าใครทำใจได้อย่างนั้นแล้ว ได้อยู่เป็นสุขถึงพระนิพพาน ทำใจ อย่างนั้นแล้วจะมีทุกข์อะไรเล่ามาเผามาผลาญดวงจิตของเรา เราไม่ถือไว้ จิตพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายพอรู้เท่าแล้ว จิตเป็นกลาง จิตอุเบกขา จิตเป็นกลาง เราจึงตั้งตรงก็สบายเท่านั้น นโยบายเพื่อจะสละคืนเท่านั้น เพื่อไม่ให้ ยึดเท่านั้น ไม่ให้ยึดอะไรหมดทั้งนั้น การบริจาคตานทุกสิ่งทุกอย่าง สละคืนหมด การรักษาศีลก็สละคืนหมด ถ้าไม่รู้เท่าแล้วก็ทำทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ความชั่วร้ายนี่นะเรียกว่าไม่มีศีล เราก็ตละคืน ตละความชั่วนี้แหละ นั่นเรียกว่า **สมมุปปธาน** มีความสำรวมระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย ทางวาจา และใจ **ปหานปธาน** ไม่ให้บาปเกิดขึ้น ละถอน ปล่อยวาง อะโรมันดีก็ตาม จะไม่ดีก็ตาม มีแต่เรื่องเป็นไฟเผาหมดทั้งนั้น **ภาวนापธาน** เรียกว่า ทำให้เกิด ทำให้มี สิ่งที่ยังไม่เกิดก็ทำให้เกิด สิ่งที่เกิดแล้วก็รักษาไว้ไม่ให้เสื่อมเสียไป เรียกว่า **อนุรักษापธาน**

อิทธิบาท ๔ ความพอใจ จะละความชั่ว **พากเพียร** ประกอบความดีให้มีขึ้น **จิตตะ** มีจิตมีสติรักษาจิตใจของตนไม่ให้มันส่ายไปตามอารมณ์ภายนอก ให้มันรู้สึกอยู่ ไปก็ให้มันไป มันอยากไป แต่ให้สติของเรารู้อยู่ ไม่ไปตามมัน เอาเก็บเข้ามาหมักหมมไว้ในจิต ไม่รองรับมัน ต้องปล่อยต้องวางมัน **มีจิตฝึกใฝ่อยู่ในคุณงามความดี** จิตมุ่งศึกษาหาเหตุหาผล เหตุดีให้ผลดี เหตุชั่วให้ผลชั่ว ธรรมทั้งหลายไหลมาแต่เหตุ อะไรเป็นต้นเหตุ ต้นเหตุคืออวิชชา ความโง่ นั่นแหละ มันไหลมา อะไรเป็นอวิชชา จิตโง่ นั่นแหละเป็นอวิชชา อะไรเป็นสนิมของอวิชชา มันนั่นแหละมันเป็นสนิมของมันเอง เหมือนกันกับเหล็ก เหมือนกันกับดาบและมีด ครั้นไม่ลับมัน อยู่ยาวนานๆ ใครเอามาใส่ละ สนิมนะ มันก็เกิดขึ้นของมันเอง มันชนเอามาเอง หมักหมมทำให้เกิดสนิม จนว่าจิตดำ จิตมีดินนะ มันเองแหละเป็นสนิมของมัน

เมื่อทำสนิมให้มันออกจากดวงจิตนี้แล้ว **จิตต์ ทนตฺ สุขาวทฺ** ให้เป็นผู้หมั่นพยายามหัดทรมานสั่งสอนมัน อย่าไปปล่อยตามใจมัน มีความรู้เท่ามัน อย่าไปตามใจมัน หัดให้มันอยู่ในอำนาจของสติ สติควบคุม ชัดไปชัดมา มันก็ขาวหรือกจิตขาว จิตสะอาด จิตผ่องแผ้ว นั่นแหละ **มนสา เจ ปสนุเนน ภาสตี วา กโรตี วา** จิตเจ้าของควบคุมชัดเกล่าให้ดีแล้ว จิตผ่องแผ้วดีแล้ว จะพูดอยู่ก็ตามมีความสุขเท่านั้น จะทำงานทำการอยู่ก็ตามมีความสุขทั้งนั้น **ตโต นํ สุขมเนวตี** มีแต่ความสุขเท่านั้นแหละติดตามผู้นั้น มีแต่ความสุขทั้งหมด ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน **ฉายาว อนุปายินี** เหมือนกันกับเงาเทียมตนคนไป ไม่ละไม่เว้นความสุขนั้น

บาปก็อย่างเดียวกัน เพราะความไม่รู้เท่านั้นไป **มนสา เจ ปทภูเจน** จิตมีโลภะ โทสะ โมหะ เผลอลาญอยู่แล้วก็ไม่มีสติ จะพูดอยู่ก็ตามมีแต่ความทุกข์ติดตามเขาไป

ทำงานอยู่ก็มีแต่ทุกข์เท่านั้น **ตโต นันทุขมเนวติ จกุกั ววโโต ปท** ความทุกข์ ย่อมนำเขาไปเหมือนกันกับล้อหรือ กงล้อกงจักรอันโคเทียมแอกไปอยู่ แอกนั้นหนักทับค่อมันไปอยู่ทั้งหลัง ทั้งตีนมัน กงล้อก็ยันตีนมันไปอยู่จน เล็บหลุดไป ทางค่อมันก็แอกถูค่อมันไป อยู่จนคอเปิกจิตไม่ดีเป็นอย่างนั้น **มนสา เจ ปทุฏฺเฐน** จิตอันเสพประทุษร้ายอยู่ มีแต่ความทุกข์เท่านั้น ความทุกข์ประจำ มันไป เหมือนกับกงจักรกงล้อเหยียบ รอยเท้าโคไปอยู่อย่างนั้น แล่นไปอยู่

อย่างนั้นจนแตก แตกแล้วมีทุกติริวัตติ เป็นที่ไป

พวกเรามีการสดับรับฟังแล้วให้ พวกกันทำเอา อย่ามีความประมาทผู้อื่น ไม่ได้ทำจิตของเราเศร้าหมองดอก ผู้อื่นไม่ได้ทำให้จิตของเราผ่องแผ้ว เราเองเป็นผู้ทำให้ผ่องแผ้ว เราเอง เป็นผู้ทำให้จิตของตนเศร้าหมอง ผู้อื่นช่วยไม่ได้ แม้พระพุทธเจ้าก็ช่วย ไม่ได้ ท่านทรงเป็นผู้บอกทางให้ เท่านั้น

ผู้เห็นเวทนา ผู้เห็นสัญญา ผู้เห็นสังขาร วิญญาณ เป็นผู้เห็นนามรูป นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะตา หู จมูก ลิ้น กาย อายตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ เห็นรูปมากระทบตา เกิดวิญญาณขึ้นที่นี้ เสี่ยงมากระทบหู เกิดวิญญาณที่นี้ขึ้นอีก รูปดีก็เกิดความยินดี ชอบใจ เป็นเวทนา อยากได้ รูปไม่ดี เกลียดชัง เกิดทุกข์เวทนา ไม่อยากได้ก็เป็นทุกข์เวทนาขึ้น ตัณหาเกิดขึ้นมันก็เป็นปัจจัยให้ต่อกัน **ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน** ยึดมั่นถือมั่นว่าชั้นธรรมาของตน ว่าตัวของกู กูไปอยู่ที่โน่น กูไปอยู่ที่นี้ กูเป็นพระ กูเป็นเณรอุปาทาน **เมื่อมีอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นก็เป็นเหตุให้อยากเท่านั้นแหละ เป็นเหตุให้เกิดภพ** คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เกิดภพแล้วเป็นเหตุให้เกิดชาติ เกิดชาติก็เป็นเหตุให้เกิด ชรา มรณะ เกิด โศกะ ปริเทวะ ทุกข์โทมนัส อุปายาสความคับแค้น อัดอั้นตันใจ อยู่ในสังสารจักรนี้แลดับความโง่อันเดียวเท่านั้นแหละ ผลไม่มี ดับเหตุแล้ว ผลก็ดับไปตามกัน ผลคือได้รับความทุกข์ ความสุขไม่มี คือดับอวิชชา ความโง่ นั้นแหละตัวเหตุตัวปัจจัยมันเอง มันเป็นต้นเหตุเป็นปัจจัย

จิตเดิม ธรรมชาติ เป็นเลื่อมประภัสสร เหมือนกันกับเพชรพลอย หรือเหมือนกันกับแร่ทองคำ ธรรมชาติมันก็เลื่อมสดใสอยู่ยงนั่น แม้ว่ามันยังปนอยู่ ปนอยู่กับดินนั่นแหละ แล้วอาศัยคนไปขุดมา รู้จักว่าเป็นบ่อเพชร บ่อทอง บ่อแร่ นั่นแหละ เขาไปขุดเอาขึ้นมา มันติดอยู่กับดินอันหยาบนั่น ขุดมาแล้วมาถลุงออก แล้วเอามาเจียรระไนอีก มันจึงสำเร็จ มีแสงวาบๆ เป็นทองคำก็เอาทำสายสร้อย ตุ้มหู

— ธรรมชาติธรรม —

อยู่ที่ใจ

จิตของเราทั้งหลายก็ดี มันเลือกกลัวอยู่กับอารมณ์ทั้งหลายทั้งปวง มันเอาอารมณ์เข้ามาห้อมล้อมมัน จิตมันจึงเศร้าหมอง แต่แสงมันก็มีอยู่นั้นแหละ อาศัยมาชำระมัน เราฝึกมาชำระจิตนั้นแหละทุกวันให้มันโปร่งใส จิตเราต้องชำระให้มันบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรมาปะปนมันแล้ว อันนั้นละจิตบริสุทธิ์ จิตผุดผ่อง ผ่องใส **จิตดี ทนดี สุขาวห์** ครั้นผู้อบรมฟอกจิตของตน สั่งสอนจิตของตน มีสติสัมปชัญญะ ระวังจิตอยู่ทุกเมื่อ ประคองจิตให้อยู่ในความสุขดี หมั่นขยันทำความเพียร ชำระจิต ยกบาปทั้งหลาย เหล่านี้ออกจากดวงจิตอยู่ทุกวัน ครั้นละออกแล้วก็เหมือนฝนทิ้งให้เป็นเข็มเท่านั้น ฝนไปฝนไป อาศัยวิริยะความพากเพียร อาศัยฉันทะ ความพอใจ จะเพียรฝึกฝนจิตของเราให้เลื่อมประภัสสร ฝนไปฝนไป ผลที่สุดก็เป็นจิตบริสุทธิ์ หมดมลทิน มีแต่ธาตุรู้อันบริสุทธิ์ เป็นธาตุอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง

จิตบริสุทธิ์แล้วจะไปทางไหนก็ได้ ไม่มีความเดือดร้อน เพราะเป็นแก้วอันบริสุทธิ์แล้ว บ่มีอันหยังมาเกิดแล้ว จิตแหละเป็นตัวนำทุกข์มาให้ ครั้นฝึกฝนดีแล้วนำความสุขมาให้ อยู่ในโลกนี้ก็มีความสุข ความทุกข์ไม่มี อันนี้มันเป็นธรรมชาติของอัฐภาพของสภาวะมันเป็นเองของมัน ถึงมันจะทุกข์ปานใด มันก็ไม่มีความเดือดร้อนหวาดเสียวต่อความทุกข์ มันจะตายก็ไม่มีความอัศจรรย์มัน นี่จึงว่ารู้เท่าสังขาร รู้เท่าสังขาร จิตก็ไม่หวั่นไหว จิตไม่มีโศก ไม่มีเศร้าอาลัย จิตมีกิเลสเครื่องมลทินก็ปิดออกแล้ว จิตอันนี้เป็นจิตบริสุทธิ์ จิตสูง เพราะมันขาดจากการยึดการถือ

เรามาหาความสุขใส่ตนไม่ใช่หรือ ต้องการความสุขเท่านั้นแล้ว จึงพ้นจากความสะดุ้งหวาดเสียว จิตของพระอริยเจ้า จิตของพระพุทธเจ้า ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม มีลาภก็ไม่มีความยินดี เสื่อมลาภก็ไม่มีความยินร้าย ความสรรเสริญ พระพุทธเจ้า ก็บ่ตื่น นิินทา พระพุทธเจ้าก็บ่โศกเศร้าเสียใจ ไม่ตีใจ ไม่เสียใจ จึงว่า มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสรรเสริญ มีนิินทา มีสุข มีทุกข์ เหล่านี้ แปรดอย่างนี้ พระพุทธเจ้าและสาวกไม่มีความยินดีและโศกเศร้า ไม่มีความหวั่นไหว ไม่มีความยินดียินร้ายกับอารมณ์แปรดอย่างนี้ละ จึงว่าจิตประเสริฐ จิตเกษม

พวกเราเกิดมาก็พากันเกลียดทุกข์อยู่นี้แหละ จึงได้พากันแสวงหาที่พึ่งของตน แสวงหาแล้วก็ต้องตั้งใจ มีความฝึกฝนในข้อวัตรปฏิบัติของตน ไม่ละไม่ถอนฉันทะ

ความพอใจ จะบำเพ็ญคุณงามความดีให้มีขึ้น วิริยะ เพียรละชั่ว เพียรบำเพ็ญ บุญกุศลให้เกิดขึ้น จิตฝึกใฝ่อยู่ในคุณงามความดี ฝึกใฝ่อยู่ในสติ ให้จิตอยู่กับจิต ให้ใจรู้จักใจ ให้จิตอยู่ที่จิต ให้ใจอยู่ที่ใจ มีสติประจำไว้ที่นั่น แขนงอยู่นั่น ครั้นผู้ตั้งใจ บำเพ็ญหัดทำสติของตนให้สำเหนียกแม่นยำแล้ว จิตเป็นผู้ทำสติให้สำเหนียกแม่นยำ ครั้นมีสติแล้วก็เป็นผู้สมาทานเอาอยู่ในสิกขาบทของตนนั้นแล ให้มันเป็นอธิศีล อธิศีล คือ ศีลปรมีหวั่นไหว ศีลปรมีขาดวิน ไม่มีขาดตกบกพร่อง ศีล เรียกว่าปกติศีล อธิศีลสิกขา สมาทาน อธิจิตตสิกขา สมาทาน อธิปัญญาสิกขา สมาทาน อปุปมาเทน สมุปาเทต ด้วยความไม่ประมาท เป็นนิจศีลอยู่ทุกเมื่อ ผู้มีสติ สัมปชัญญะทำให้แม่นยำให้ชำนาญแล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้ใกล้พระนิพพาน ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ประมาท ใกล้ตกปากทางพระนิพพานแล้ว

ตนอยู่ไหน ตนมีความทุกข์ก็เพราะตนทำให้ตน เมื่อทำความดีใส่ตนแล้ว ชื่อว่าเป็นผู้รู้ตน เป็นผู้ยกตน เป็นผู้รักษาตน ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแก่ตน อดตา หิ อดตโน นาโถ เป็นที่พึ่งของตนได้ก็เพราะตนนั้นแหละทำความดี เป็นที่พึ่งของตน ไม่ได้ก็เพราะตนเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่มีศรัทธาเข้าวัดฟังธรรมรักษาศีล มันมัวแต่ เห็นแก่ปากแก่ท้อง มัวหามาใส่ปากใส่ท้อง คอยเวลาที่มันตายนั้นแหละ

ในเบื้องต้นให้ตรวจดู ทานบารมีก็ดี ศีลบารมีก็ดี เนกขัมมบารมีก็ดี ตรวจดูมันอยู่ อย่งไร อยู่ที่เราจะก้าวขึ้น ก้าวขึ้นชั้นสูง ให้ทานสูง นั้นแหละเรียกว่า **ปรมัตถบารมี** เลือดเนื้อชีวิตจิตใจ นี่แหละ ถวายบูชาพระพุทธเจ้า ถวายบูชาพระธรรม ถวายบูชา พระสงฆ์ ได้ชื่อว่าเป็นทานสูง อันนี้ได้ชื่อว่าเป็น **ปรมัตถทาน ปรมัตถบารมี** ให้ทาน เลือดเนื้อ ไม่เห็นแก่ชีวิตจิตใจ มุ่งหน้าทำความเพียรจนตลอดวันตาย เป็นทานบารมี ไม่ต้องหวงแหนมันไว้ ต้องให้มันทำความเพียร อย่าปล่อยให้มันซำรุดทรุดโทรมไป มันมีแต่จะครั้นซำรุดทรุดโทรมไป เหมือนเรือคร่ำคร่ามันนั้นแหละ มันมีแต่สลักหักพังไป ครั้นมันเฒ่ามาแล้ว มันบำเพ็ญเพียรอภัยยังบได้หรือก ยังหนุ่มยังแน่นตั้งใจทำ ความเพียรไป ครั้นเฒ่าอย่างอาตมานี้มันผ่านมาแล้ว แม้จะแบกแต่กระดูกของตน ก็ตายแล้ว ปานนั้นมันก็บยอมให้เขา หอบมันอยู่นี้แหละกระดูก จะตายให้มันตาย อยู่นั้น ไม่ยอมหรือกเรื่องทำความเพียร เอามันจนตาย

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกก็ดี เมื่อสำเร็จกิจแล้ว เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ยังขยันกว่าเราเสียอีกนี่แหละ ท่านหมดเชื้อแล้ว หมดเชื้อแล้วอยู่เย็นมีความสุข หมดความขี้ลึกขี้ขโมย หมดขี้โกรธ ขี้โลภ ขี้หลง นี่หมดแล้ว พระพุทธเจ้าและสาวก ก็หมดแล้ว ขี้เกียจขี้คร้าน ความขี้เหงา ขี้เซา ขี้หลับขี้นอน พวกนี้หมดแล้ว พระอรหันต์ ท่านทำความเพียร ขุดขึ้นมา ขุดค้นหาขึ้นมา รากน้อยรากใหญ่ขุดขึ้นมา เอาขึ้นมา แล้วก็กวาด กวาดขึ้นมาแล้วเอาใส่ไฟ เผาไฟ กวาดแล้วกวาดเล่า เผาแล้วเผาเล่า เผาแล้วโกยลงน้ำที่เขียว โกยแล้วโกยเล่าจนหมด ครั้นหมดเชื้อต่างๆ แล้วไม่มีดอก ความเกียจคร้าน เรื่อย่าหมั่นขยันแต่ทำบาป ให้ขยันแต่ทำดี ทำความบริสุทธิ์ ทำบุญทำกุศลนี้ให้หมั่นทางนี้ บาปด่ากัน บาปมันขึ้นมา หน้าแดง เรานี้เห็ดบาปคือ ขยันแท้ ไปขยันใส่บาป ครั้นรู้จักว่าบาปก็ขยันแล้ว จึงว่าให้กลัวบาป คำเถียงกัน ด่ากัน ทะเลาะวิวาทเบียดเบียนกันเป็นบาป อดยากไปขันใส่มัน ให้หลีกไปไกล ให้เอาใจเว้น อดยาเอาใจใส่ ครั้นเว้นแล้วมันก็มีชีวิตเดือดร้อน ใครจะว่าอย่างไร ก็ตาม เราไม่ว่าใส่เขาดอก เขาติฉินนินทา เขาก็ว่าใส่เขาเอง ปากเขามันก็อยู่ที่เขา หูเขามันก็อยู่ที่เขา เราจะเอามันเข้ามารวมไว้ให้มันเผาตนหยั่ง เราก็เป็นคนอยู่ไม่ใช่ควาย มันเป็นอย่างใด เราจึงตั้งสติฟาดมัน มันเป็นหยั่งให้ดูมัน เรารู้จักมันแล้ว เรารู้จักกิเลสแล้ว ดูมันเฉพาตาย ถ้ามันไม่ตาย กูตาย เอาให้ ตนเสียความดีนั้น บาปก็อยู่ที่ใจ ใจนี้เป็นผู้ว่า จึงว่าให้อบรมใจ มีสติสั่งสอนใจ อบรมนี้แหละ จะเอาภพเอาชาติก็แม่นใจนี้แหละ จะเป็นวัวเป็นควายก็แม่นใจนี้แหละ ครั้นดับใจนี้ได้ มันก็มีแต่เย็น มีแต่ความสุขเท่านั้น

มันจะไปเกิดบ่อนใด ก็แมนจิตนี้แหละไปยึดไปถือ มันเจ็บมันปวดก็เพราะใจ ไปยึดไปถือ ครั้นใจไม่ยึดไม่ถือแล้ว มันจะรู้จักการตาย รู้จักมันดี ถ้าใจไม่ยึด มันจะมีทุกขเวทนามาจากไหน ไม่มี ดับเวทนาดับสัญญาได้ออยู่ ดับสังขารความปรุง ได้ออยู่ ดับวิญญูณความรู้ทางทวารทั้ง ๖ ได้ออยู่ ของใครของมัน จะมีตนมีตัว มันไม่มีตนมีตัว แต่ว่ามันจำมันหมายว่าเจ็บนั้นเจ็บนี้ เวทนาก็พร้อมกันเกิดขึ้น มันก็ไม่มีตัวมีตน มันก็ดับไปอีก ดับ ก็จิตมันสงบนั้นแหละ ครั้นจิตมันสงบแท้ๆ ไม่มีคน มีหยั่งจะมาเจ็บอยู่นี้ จึงว่าให้อบรมจิตนั้นแหละ จิตสงบแล้วไม่มีผู้ใดเจ็บ คนบ่มี

บ่อนตัวไม่มีแล้วก็ไม่มีอะไรเจ็บแล้ว
ครั้งไม่มีคนแล้ว เป็นหยิ่งจะมาจำหน่าย
นั้นอยู่ บัญญัติอยู่ก็รู้ว่าไม่มีคน บัญญัติ
ทางตา หู จมูก ลิ้น กิ๋บมี บ่มีคน มันว่าง
หมดละ ไม่มีอุปาทานแล้ว วางเสียก็มี
ความสุขนั้นแหละ จิตสงบ ให้ฝึกหัดจิต

ตัวรักษาดีแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้แต่ง
ความสุขให้ตน นั้นแหละเรียกว่าตนมี
ที่พึ่ง ปัจจุบันก็ไม่มีความเดือดร้อน
แต่งทรัพย์สมบัติให้ตน สมบัติภายนอก
มากมาย ไม่มีความยากจน ตบแต่ง
มนุษย์สมบัติให้ตน ตบแต่งสวรรค์สมบัติ

ให้ตน ตบแต่งเอาเอง รักษากาย วาจา ใจ
ของตนให้บริสุทธิ์ ไม่แตะไม่ต้องสิ่งอัน
หยาบช้าเลวทราม คีลหาก็เป็นมนุษย์
สมบัติ เป็นสวรรค์สมบัติ คีลแปดก็ดี
เป็นมนุษย์และสวรรค์สมบัติด้วยก็ใครเล่า
แต่งเอาให้ ก็เรานั้นแหละแต่งเอาเอง
ใครจะทำให้เราได้ พระพุทธเจ้าเป็นแต่
ผู้สอน มันก็แมนเรานั้นแหละ ครั้นทำบ่ดี
ก็แมนเรา เพราะเหตุนี้ให้รักษาให้มันดี
ที่ไม่ดีอย่าไปทำ พวกเรานี้มันลับสน
ปนกันนี้ทั้งดีทั้งชั่ว มันจึงสุขก็ได้ ทุกข์
ก็ได้ เอาอยู่อย่างนั้นแหละ ได้รับทั้งสุข
ได้รับทั้งโทษ เพราะลับสนปนกัน

ความคุ้มครอง

พระพุทธเจ้าว่าเราเป็นผู้แนะนำสั่งสอนทาง
ทางออกจากโลกก็ดี ทางไปสวรรค์ก็ดี ทางไปนิพพาน
ก็ดี เราตถาคตเป็นผู้แนะนำสั่งสอนให้เท่านั้นแหละ
ตนนั่นแหละ พวกอุบาสก-อุบาสิกาทั้งหลายต้องทำ
เอาเอง แม้พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พระสาวกทั้งหลาย
ก็ทำเอาเองทั้งนั้น ตนแหละทำให้ตน ตนจะออกจากโลก
ก็แมนตนตั้งอกตั้งใจทำใส่ตน ตนจะติดอยู่ในโลกก็แมน
ใจของตนไม่ยอมไป เพราะหลงตนหลงตัว

ทางปฏิบัตินะ เราก็ได้ยินได้ฟังมาแล้ว แล้วก็ตั้งอก
ตั้งใจปฏิบัติเอา พระพุทธเจ้าแนะนำสั่งสอน หรือครูบา
อาจารย์แนะนำสั่งสอน ก็ไม่หนีจากกายคตาคือ
ปัญญากรรมฐาน นี่แหละต้องพิจารณาเราจะพิจารณ
นอกมันไปก็เป็นนอกไปเสีย ไกลไปเสีย เพื่อให้จิต
ให้ใจนั่นแหละรู้จักสกนธกายนี่ รู้จักก่อนอันนี้ว่า
มันเป็นอย่างหนึ่ง มันเป็นของกลาง ไม่ใช่ของใคร
สักคน เรานี้ได้สมบัติอย่างดีคือสกนธกายนี่ มีตา หู
จมูก ลิ้น กาย ตี มีใจดี ได้สมบัติอันดีมาใช้ เราจะ
ใช้สอยมัน เราจะเดินทางไปสวรรค์ก็ดี จะเดินทาง
ไปพระนิพพานก็ดี ต้องอาศัยอันนี้ จะมีแต่ดวงจิต
อย่างเดียวก็ไม่สำเร็จอะไรหมดทั้งสิ้น

พระพุทธเจ้าได้เทศน์ไว้ว่า มโนปุพฺพบุญมา ฐมฺมา
มโนเสฏฺฐจา มโนมยา ธรรมทั้งหลาย จะทำดีทำกุศลดี
ก็ใจนี่แหละเป็นผู้ถึงก่อน เป็นผู้ถึงพร้อม จะทำบาป
อกุศล ก็ใจนี่แหละ จะผ่องแผ้ว แจ่มใส เบิกบาน ก็ใจ
นี่แหละ จะเศร้าหมอง ขุ่นมัว ก็ใจนี่แหละ ใจเศร้าหมอง
ขุ่นมัวแล้วก็ไม่มีความสุขอยู่ในโลก จะอยู่ที่ไหนก็ไม่มี

ความสุข ครั้นใจผ่องแผ้วละก็ พระพุทธเจ้าท่านว่า **มนสา เจ ปสนฺเนน** บุคคลผู้มีใจผ่องแผ้วดีแล้ว แม้จะพูดอยู่ก็มีความสุข แม้จะทำอยู่ก็มีความสุข **ตโต นิสฺซมฺเนวติ** อยู่ที่ไหนๆ ก็มีความสุข มีความสุขเหมือนกับเงาเทียมตนไป ฉายา **วอนุปายินี** เหมือนเงาเทียมตนไป ไปสวรรค์ก็ดี มามนุษย์ก็ดี เพราะเหตุนี้แหละ

ให้เราพากันตั้งใจอบรม ตั้งสติไว้ที่ใจ ควบคุมใจให้มีสติมีสัมปชัญญะ มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ การทำการพูดการคิดก็อย่าให้มันผัดมันพลาดไป ควบคุมให้มันถูก ครั้นมันผัดมันพลาด เราก็มีสติยังไว้ ละ ปล่อยวาง ไม่เอามั่นทางมันผัดนะ

พระพุทธเจ้าแสดงไว้ ทางไปนรก ทางไปสวรรค์ ทางไปพรหมโลก ทางไปพระนิพพาน พระองค์ก็บอกไว้แล้ว ให้วางกายให้เป็นสุจริต วาจาให้บริสุทธิ์ ใจให้บริสุทธิ์ นี่ทางไปสวรรค์ ทางมามนุษย์ ทางไปพระนิพพานให้บริสุทธิ์อย่างนี้ ทางไปนรก นั้นเรียกว่าทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ อันนี้ไปทางนรก เราจะเวียนเสีย ไม่ไปละ รู้จักแล้ว เราจะไปแต่ทางที่ราบรื่น ทางสบาย การเดินก็ทางกาย วาจา ใจ เท่านั้นแหละ **ผู้ที่จะเที่ยวเอาภพเอาชาตินับกับนับกัลป์ไม่ได้ตั้งแต่โลกเป็นโลกมา คือดวงจิตของเรา**นี่เอง ดวงจิตของเรานี่เองเป็นผู้ก่อกรรมก่อเวรแล้วก่อเล่า ไม่เปื้อนสักที ก็มั่นดวงจิตของเรานี่แหละ เพราะเหตุนี้เราจึงต้องอบรมจิตใจของเราให้ดี ให้ใจรู้เสีย ใจนี้แหละมันเป็นผู้หลงจนนับภพนับชาติไม่ได้ ภพน้อยภพใหญ่ เที่ยวอยู่ในสังสารจักรนี้ จึงให้เข้าใจเสียว่าเจ้ากรรมนายเวรคือใจ ตัวกรรมแมนใจ ดวงใจอันเดียว วิญญาณอันเดียว เป็นตัวกรรมแต่งกรรมเสียแล้วให้เวียนตายเวียนเกิดที่นี่ ไม่เลิก เรา รู้จักแล้วเราต้องควบคุมใจ แนะนำสั่งสอนใจ ทำใจของเราให้ผ่องแผ้ว ว่าเอาอย่างนี้แหละ กว้างขวางก็ได้ยินมา พอแสงแล้ว เอาอย่างนี้ ควบคุมใจเท่านั้นแหละ เดียวนี้ ใจนี้ เจ้าของนรก ก็แมนใจนี้แหละ ม้าง (เล็ก, ทิ้ง) นรกก็แมนใจนี้แหละ ครั้นมันไม่ดีละก็ร้อนเป็นทุกข์เหมือนใจจะขาด ครั้นใจไม่ดีละ มันกลุ้มใจเป็นทุกข์จนฆ่าตัวตายนี้แหละ ถือว่าเราเป็นเรานี้ก็เพราะใจนี้แหละ ไม่ใช่อื่นดอก เพราะมันไม่รู้ ท่านเรียกว่า อวิชชา ตัวใจนี้แหละ อวิชชา

เราจึงควรลำดับรับฟัง แล้วก็ค้นคว้าพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล ทุกข์มันมาจากไหน ให้พิจารณาทุกข์ก่อน **ทุกข์เป็นของจริงอันประเสริฐ** มันมาจากไหน ค้นขึ้นไปซิ เห็นแต่มาจากโง่นั้นแหละ ดวงจิตเป็นผู้โง่ มันต้องเป็น มันต้องเดือดร้อน มันถึงใคร่ มันถึงปรารถนา มันถึงอยากเป็นนั่นเป็นนี่ มันไม่อยากเป็นนั่นเป็นนี่ เพราะเกลียดเพราะชัง มันชังมันก็ไม่อยากเป็น แล้วก็หาของมาแก้ไข หาคิดอิหยังมาทา หนั่งเหี่ยวก็เอามาพาลอกหนั่งออก มันได้ก็วัน มันก็เหี่ยวอย่างเก่า นี่หาทางแก้ดู ท่านว่า วิฆาตัตถมา มันเป็นกับดวงใจ เราลำดับรับฟังอยู่อบรมอยู่ทุกวันนี้ ทำความเพียร อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะอยากรู้จักใจของเรา ครั้นรู้แล้วก็คุมเอาแต่ใจนี้ ชัดเกลตาเอาแต่นี้ สั่งสอนเอาแต่นี้ ให้มันรู้เท่าสังขารนี้แหละ มันไม่รู้เพราะมันโง่ ว่าแมนหมดทั้งก้อนนี้เป็นตัวเรา เป็นผู้หญิง ผู้ชาย ยึดถือไป ยึดถือออกไปรอบๆ แผ่นดิน ยึดในตัว ยังไม่พอ ยึดแผ่นดินออกไปอีก นี่แหละเพราะความหลงก็ยึด ทั้งการทำการงานทุกสิ่งทุกอย่าง เรียนวิชาศิลปะทุกสิ่งทุกอย่างก็เพื่อจะบำรุงบำเรอครอบครัวของตน บำรุงบำเรอตนให้เป็นสุข บำรุงพระศาสนาค้าจุนพระศาสนาก็เป็นการดี ขอให้รู้เท่า แล้วอย่าไปยึดมันเท่านั้นแหละ

ใน**ปฏิจจสมุปบาท** ท่านว่า อวิชชาให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาน วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป ท่านว่าให้ดับความโง่อันเดียวเท่านั้น ผลดับหมด เพราะธรรมทั้งหลายไหลมาแต่เหตุ ธรรมทั้งหลาย คือ ดีก็ดี ชั่วก็ดี ไหลมาแต่เหตุ คือ ความโง่ ความไม่เข้าใจ คิดว่าเป็นตัวตน ก็ได้รับผลเป็นสุขเป็นทุกข์ สืบไป ท่านเรียกว่า **วิฏฐะ** การวน วนไม่มีที่สิ้นสุด เราท่องเที่ยวอยู่นี้ตั้งแต่แผ่นดินเป็นแผ่นดินมาแล้วทุกคนนี้แหละ คุณหมอกี่ดี คุณหญิงกี่ดี เกิดมาชาตินี้นับว่าบุญบารมีอันพวกท่านทั้งหลายได้อบรมศีลห้า ศีลแปด รักษาอุโบสถ รักษากรรมบถสิบ จึงเป็นผู้สมบูรณ์บริบูรณ์ เกิดมาก็ไม่เป็นผู้เกียจคร้าน ไม่เป็นผู้มักหน้าย มี ความพอใจแสวงหาวิชาศิลปะจนได้เป็นใหญ่เป็นโตสูง นี่ก็เพราะบุญกุศลของเราได้สร้างสมอบรมมา จึงว่า **ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา** คือ บุญได้สร้างสมไว้แล้วแต่กาลก่อน แล้วก็ให้เกิดในประเทศอันสมควร ประเทศอันสมควร ก็หมายเอาสภณธ์กายอันนี้ หรือจะหมายเอาแผ่นดิน ฟ้า อากาศ ก็ได้ หรือจะหมายเอาประเทศที่มี

พระพุทธศาสนาตั้งมั่นถาวร และมีอาจารย์ นักปราชญ์ แนะนำสั่งสอนได้ อันนี้ก็ว่าประเทศอันสมควร **ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา** พวกเราได้เคยอบรมสร้างสมบุญกุศลมาหลายภพหลายชาติแล้ว จึงเป็นผู้บริบูรณ์สมบูรณ์ แล้วก็ได้เกิดในประเทศอันสมควร ประเทศเราได้นับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่บรรพบุรุษจนตราบเท่าทุกวันนี้ เราก็ได้นับถือพระพุทธศาสนา แล้วก็ได้ตั้งตนไว้ในที่ชอบ คือตั้งตนไว้ใน การสดับตรับฟัง ทราบทุกสิ่งทุกอย่างในทางโลกก็ดี เกื้อกูลอุดหนุนโลกให้เจริญ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำอรรถประโยชน์ ประโยชน์ของตนก็ได้แล้ว ประโยชน์ของผู้อื่น ของโลกก็ได้ด้วย นี่แหละชื่อว่าตั้งตนไว้ในที่ชอบ แล้วก็ตั้งตนอยู่ในศีล ในการภาวนา ตั้งตนอยู่ในการสดับรับฟัง นี่เรียกว่า **อตุตฺสฺมาปณฺธิ** ตั้งตนในที่ชอบ ท่านกล่าวว่าเป็นมงคลอันประเสริฐสุด ให้มีสติควบคุมใจของตน อันนี้ก็ชื่อว่าตั้งตนไว้ในที่ชอบอย่างสูงสุด นี่แหละให้ควบคุมดวงจิตของเราให้รู้จักเสีย

เจ้ากรรมนายเวร ก็คือดวงจิตของเรานี่แหละ **ผีนรกก็เป็นดวงจิตอันนี้ สวรรค์ก็เป็นดวงจิตอันนี้ พรหมโลกก็ดวงจิตอันนี้** ครั้นรู้จักแล้ว ก็ทำความเพียรต่อไปจนเกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่ายในอัฐภาพของตนที่เป็นมาหลายภพหลายชาติ การเกิดเวียนไปเวียนมาก็ไม่ได้อะไร มีแต่การสดับรับฟัง มีแต่การบริจาคให้ทาน มีแต่ศีลของตนเท่านั้นเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ภายในติดตากับดวงจิตของเราทุกภพทุกชาติ จิตเมื่อมันทำความชั่วไว้แล้วก็ไม่มี ใครไม่ต้องการสักคนหมดทั้งนั้นความชั่วบาปกรรม ให้คิดดูแต่นักโทษเขาลักเขาปล้นสะดมแล้ว เขาก็หลบหนีไปซ่อนอยู่ตามป่าตามเขาตามถ้ำตามดง เพราะเขาไม่ปรารถนาจะให้พวกตำรวจไปจับเขา อันนั้นมันก็ไม่พ้นดอกบาปนะ ฉันทไคยก็ ครั้นทำลงแล้ว ทำบาป อกุศลจิตก็เป็นผู้จำเอาไปตกนรกก็แม่นดวงจิตนั้นแหละเป็นผู้ไปตก

อัฐภาพ คือ ร่างกายของเรานี้มันกินอนทับดิน ส่วนดิน มันก็เป็นดิน ส่วนน้ำ มันก็เป็นน้ำ ส่วนลม ส่วนไฟ มันก็เป็นลมเป็นไฟของเก่ามัน ครั้นพ้นแล้วก็กลับมาถือเอาดินเอาน้ำของเก่าอีกเท่านั้นแหละ แล้วก็มาใช้ดิน น้ำ ลม ไฟ นี่แหละครบบริบูรณ์เอามาใช้ในทางดีทางชอบก็เป็นเหตุให้ได้สำเร็จมรรคผลพระนิพพาน พระพุทธเจ้าสร้างบารมีก็อาศัยดินอันนี้แหละ ประเทศอันสมควรอันนี้แหละ สาวกจะไปนิพพาน

ตามพระพุทธองค์ก็อาศัยอัตภาพอันนี้ ครั้นไม่อาศัยอัตภาพอันนี้ มีแต่ดวงจิตหรือมีแต่ร่างเฉยๆ ก็ไม่สำเร็จอะไรหมดทั้งนั้น เหมือนกันทั้งนั้น พวกเทพยดาได้ชมวิมาน ชมความสุขอยู่ตลอดชีวิต ชมบุญชมกุศล ก็ทำเอามาแต่เมืองมนุษย์ ครั้นจุติแล้วก็ได้ไปเสวยผลบุญกุศลของตน ครั้นหมดบุญแล้วก็ลงมาเมืองมนุษย์มาสร้างอีก แล้วแต่จะสร้างเอา อันชอบบุญ ก็ตั้งหน้าตั้งตาทำเอาบุญ อันชอบบาป ก็ตั้งหน้าตั้งตาทำเอาบาป เหมือนพระเทวทัตนั้น ต่างคนต่างไปอย่างนั้น

อาตมาบอกไว้เท่านั้นว่า ให้มีสติคุมดวงจิต ลัตว์นรกก็แมนจิต ลัตว์อเวจีก็แมนจิต พระอินทร์ พระพรหม ก็แมนจิต ที่เข้าพระนิพพานก็แมนจิต ไม่ใช่ใครจิตไม่มีตนมีตัว จิตเหมือนวอก (ลิง) นี้แหละ แล้วแต่มันจะไป บังคับบัญญัติขามันไม่ได้ แล้วแต่มันจะปรุงจะแต่ง บอกไม่ได้ว่าไม่ฟัง เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าให้ว่างมันเสีย อย่าไปยึดถือมัน ก็จิตนั้นแหละมันถือว่า “ตัวกู” อยู่เดี๋ยวนี้ก็ดี เราถือว่าเราเป็นผู้ชาย เราเป็นผู้หญิง ก็แมนจิตนั้นแหละเป็นผู้ว่า มันไม่มีตนไม่มีตัวดอก แล้วพระพุทธเจ้าว่าให้ว่างเสีย ให้ดับวิญญูณเสีย ครั้นดับวิญญูณแล้ว ไม่ไปก่อภพก่อชาติอีก ก็นั่นแหละพระนิพพานแหละ แน่ะ พระพุทธเจ้าบอกอย่างนั้น มันไม่อยู่ที่อื่น นรกมันก็อยู่ที่นี่ พระนิพพานก็อยู่ที่นี่ อย่าไปค้นที่อื่น อย่าไปพิจารณาที่อื่น ให้ค้นที่สภนธ์กายของตนให้มันเห็นเป็น **อสุภะอสุภัง** ให้เห็นเป็นของปฏิญูล ให้เกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายมันนั่นแหละ แต่มันเห็นว่าเป็นของสวยของงามของดี ดวงจิตนั้นเมื่อมีสติควบคุม มีสัมปชัญญะค้นหาเหตุผลใคร่ครวญอยู่ มันเลยมารู้เห็นว่าอัตภาพร่างกายนี้เป็นของปฏิญูล ของเนาเปื่อยผุพัง แล้วมันจะเกิดนิพพิทาความเบื่อหน่าย จิตนั้นแหละเบื่อหน่าย จิตเบื่อหน่าย จิตไม่ยึดมั่นแล้ว เรียกว่าจิตหลุดพ้น ถึงวิมุตติ **วิมุตติ** คือ ความหลุดพ้นจากความยึดถือ หลุดพ้นจากอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น พ้นจากภพจากชาติ ตั้งใจทำเอา

สมณธรรม
พระธรรมเทศนา
หลวงปู่ขาว อนาลโย
วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู

- สอนธรรม -

หลัก ๔ ประการ ของคนดี

(โอวาทสอนพระภิกษุใหม่
วันที่ ๑๙ ก.พ. พ.ศ. ๒๕๒๓)

คนที่ปรารถนาจะเป็นคนดี ควรตั้งอยู่ในหลัก ๔ ประการ คือ

๑. **อนิฏจริ** คือ การไม่โกรธตอบต่อบุคคลโกรธให้เรา

๒. **อนานุกิโท** คือ ความไม่ยินดีในเครื่องสักการะผู้อื่นที่ทำแล้วแก่เรา

๓. **อเนโซ** คือ การหาความโลกไม่ได้

๔. **สพฺพธิสโม** คือ ความรู้สึกที่ไม่รักใคร่ซึ่งใคร มีจิตใจเสมอเหมือนกันหมด โดยเฉพาะผู้ที่เป็นพระภิกษุใหม่

การบวชเมื่อสรุปแล้วมีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. การบวชเล่น หรือการบวชประเพณี
มีอานิสงส์น้อย

๒. การบวชจริง เช่น การบวชด้วยความศรัทธา
การบวชหนีวิญญูสงสาร มีอานิสงส์มาก จนสามารถ
ถอนภพชาติไม่มีเหลือ

การบวช คือ การชุบชีวิตเก่าให้เป็นชีวิตใหม่
การบวช คือ การชำระล้างความชั่วให้เป็นคนดี การบวช
คือ การเปลี่ยนสังคัมมนุษย์ให้เจริญและก้าวหน้า
มีความสุข การบวช คือ การทดแทนหนี้เก่า
อันมหาศาลอันบุคคลทั้งหลายไม่สามารถที่จะชดใช้
ให้หมดได้

“ตสฺมา ปพฺพชฺชํ วิโสธเย” เพราะเหตุนี้
พระลัมมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงสรรเสริญว่า “การบวช
เป็นยอดพระบารมีธรรมทั้งหลายอันวิเศษ สามารถ
ดับเพลิงทุกข์และเพลิงกิเลสให้หมดไป การบวชคือ
การช่วยเหลือมนุษย์ที่หลงตกหลุมถ้ำเพลิงและ
กองทุกข์อันแสนที่จะเราร้อนเจ็บปวดแสนสาหัส
ให้ขึ้นมาได้โดยความปลอดภัย”

ดังนั้น พวกเราทั้งหลายจงยินดีในการเสียดสละชีวิต
ฆราวาสมาบวชบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา
อย่าให้เสียผลที่มุ่งมา อย่าบวชเล่นบวชหัว บวชลัก
บวชลี บวชขี้ไส้ถ่าน (ส้วม) บวชผลาญข้าวสุก บวช
สนุกตามเพื่อน ขาดทุนนะ ไม่ดี เป็นบาป “กุโส ยถา

— สมณธรรม —

อานิสงส์ ของ การบวช

(เทศน์อบรมพระเณร
ที่บวชใหม่ เมื่อวันที่
๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖)

ทุกคหิโต” หน้ำคాయ่อม
บาดมือคนกำไม้แน่น
ฉันใด บรรพชิตคือนักบวช
มาเหยียบย่ำคัมภีร์วินัย
ไม่เอาใจใส่ศึกษาและ
ตั้งใจปฏิบัติตามธรรม
คำสั่งสอนของศาสนา
เขาเหล่านั้นย่อมไป
ตกนรก ผ่ากาสาवพัสตร์
เหลืออร่ามงามตากี้
ไม่กล้าสามารถรับรอง
พวกท่านทั้งหลายมิให้

ตกนรกได้ ความชั่วเปรียบ
เหมือนนอจจาระ ภาชนะที่
รองรับถึงจะเป็นเนื้อทอง
ก็ไม่พ้นความหม่นหมอง
ฉะนั้น

การบวชต้องอาศัย
สิ่งสำคัญ ๒ อย่าง คือ
บวชกาย ๑ บวชใจ ๑ คือ
บวชทั้งกายทั้งใจได้ชื่อว่า
พระ คือ ประเสริฐ หรือ
สมณะ แปลว่า ผู้สงบ

ผู้สงบคือผู้ชนะ ผู้ใดละ
ผู้นั้นร่ำรวย รวยอะไรเล่า
ก็รวยอริยทรัพย์นั้นซิ
อริยทรัพย์ คือ ทรัพย์
ภายใน ได้แก่ บุญกุศล
ผู้บริบูรณ์ด้วยอริยทรัพย์
แล้ว โบราณว่า **“กินไม่บก
จกไม่ลง”** คือ กินเท่าไร
ก็ไม่หมด ไม่มีบกพร่อง
ไม่มีขาดมีเงิน เจริญอยู่
ทุกเมื่อ

...ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นแสงสว่างส่องให้เราเดินถูกทาง อันนี้น่ายินดี เป็นบุญลาภของเราที่ได้มีศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสในศาสนาของพระพุทธเจ้า ให้พากันตั้งอกตั้งใจทำความดีที่ได้มาบวชอยู่นั้นให้เต็มพรรษา อยู่ในบ้านภาระเครื่องกังวลมันมีมาก จึงต้องอาศัยผ้ากาสาหวัดสตร์ของพระพุทธเจ้าคลุมไว้ ผมเป็นของสกปรกโกนทิ้งเสีย เล็บสกปรกตัดทิ้งเสีย ให้พากันตั้งใจรักษาพระธรรมวินัย

พระพุทธเจ้าว่าให้ภาวนา ภาวนาชั่วช้างพบหู ช่วงแลบลิ้น ก็มีอนิสงส์อักโขอักขัง ให้เราตั้งใจภาวนา พุทโธๆ พระพุทธเจ้าว่าผู้บวชเข้ามาในศาสนาของเรา ตถาคต ได้ศึกษาเล่าเรียนแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นฉจบทหมด ได้สวดมนต์ กลางวันยังมีภาระอยู่ วันละร้อยหน ทั้งกลางวันกลางคืน ยังบ่ได้กินก่อน ครั้นบวชเข้ามา ตั้งใจภาวนาพุทโธๆ ช่วช้างพบหู ช่วงแลบลิ้น ผู้นี้ได้กินก่อน ผู้ศึกษาเล่าเรียนจบพระไตรปิฎก ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษากิ่งก้านสาขา เป็นผู้รักษาใบมันรักษากระพี้มัน รักษาอหยังมันทั้งนั้น ผู้ที่ภาวนาได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำเอาแก่นมัน เอาแก่นมันก็เห็ดการได้ ธรรมะมี แต่มันอยู่มันกินมันสวดมนต์อยู่ทุกวันเท่านั้น ธรรมะเป็นอย่างนี้แหละ

พอเห็นอย่างนี้แล้ว คิดว่าเรารู้อย่างนี้แล้วจะไปสอบ ทำไมมันจะยาก มันไปติแล้ว นั่งทำสมาธิอยู่บนกุฏิ ทำสมาธิอยู่มันเป็นหยั่งละ มีนหมด ฮ้อนหมด ขานี้ก็มีน กุฏิอยู่ติดกันกับเจ้าอาวาส ชาวบ้านมันนอนรวมกัน มาอยู่กุฏิก็อยู่รวมกันพระเถร พระนอนอยู่

— สมณธรรม —

เก็ดเพชร

๑

(เทศน์โปรดพระเถร และญาติโยมบ้านบ่อชะเนง)

ข้างบน เณรนอนอยู่ใต้ถุน อยู่กันกุฏิเดียวมันยาก มันหลายคน รุระใครรุระมัน นั่งภาวนา มันก็ไม่สงบสงัดให้ เลยเข้าไปอยู่ในโบสถ์ นั่งทำสมาธิ พระกรรมฐานท่านเฮ็ด ยังไงหนอ อาจารย์มัน อาจารย์สิงห์ ก็ไปอยู่อุดร ออกเดินจงกรม เดินจงกรมหลายๆ นี่เฮ็ดยังไง เดินจงกรมก็คิดเอา เดินปิดตาไป เดินไปๆ มันจะลัม แล้วมันก็ลัมลง หมาเห่าว้อ หมามันตื่น

ออกจากที่นั่นไปอยู่อีกตำบลหนึ่ง เขามานิมนต์ไปเป็นอาจารย์ ได้ถามพระองค์หนึ่ง เป็นครูสอนหนังสืออยู่โรงเรียนวัดนั่นแหละว่า ท่านรู้ไหม เราภาวนาทำกรรมฐาน กับเราศึกษาเล่าเรียน อันไหนมันจะมีอันสงส์มาก ได้บุญมากกว่ากัน ท่านว่า ผมไม่เห็นหนังสือเรื่องนั้น

มีพี่ชายกับน้องชายสองคน คนน้องศึกษาเล่าเรียน พี่ชายบวชแล้วก็เข้าไป เข้าดงไปเป็นพระกรรมฐาน รุดงค์ไปอยู่ตามป่าตามดง พี่ชายได้สำเร็จพระอรหันต์แล้ว กลับมาหาน้องชาย น้องชายก็อวดว่าเราเรียนจบพระไตรปิฎกแล้ว ใครจะได้บุญ มากกว่ากัน พี่ชายบอกว่าพี่ชายได้บุญมากกว่า น้องชายก็บอกว่าตัวเองได้บุญ มากกว่า เถียงกันอยู่อย่างนั้น ในที่สุดก็พากันไปหาพระพุทธรูปเจ้าที่พระเชตวัน พระพุทธรูปเจ้าเล็งเห็นด้วยญาณแล้วว่า พี่ชายที่ทำกรรมฐานได้บุญมากกว่า แต่เพื่อให้คนทั้งสองได้เข้าใจด้วยตัวเอง จึงทรงทำอิทธิปาฏิหาริย์ให้มีน้ำท่วมเต็มไปหมด พระพุทธรูปเจ้าถามว่า มาตามทางเห็นอะไร ตอบว่า เห็นแต่น้ำ น้องชายน้ำท่วมแค่เอว แต่พี่ชายท่วมแค่หลังดิน บางแห่งพี่ชายท่วมแค่แข้ง แต่น้องชายน้ำท่วมมิดหัวเลย นี่ก็ เห็นแล้วว่าใครมีบุญกว่ากัน ใครได้รับอันสงส์มากกว่ากัน พวกเราเล่าเรียนก็ดี จะได้ บำรุงศาสนาของพระพุทธรูปเจ้าไว้ให้เสื่อมสูญ แต่ให้ภาวนากันเน้อ ให้พากันนั่ง ไม่นั่งก็นอนเอา หลับไปก็ให้มันหลับไป ภาวนาเสียพุทโธ อัมโม สังโฆ ภาวนา อย่าให้มันเสียเวลา การภาวนามันได้อันสงส์มาก

พอเห็นอันนี้ละ เลยออกเดินทาง เดินรุดงค์ไปธาตุพนม ไปอธิษฐานที่พระธาตุพนม นอนกลางคืนอยู่สองคืน ก่อนนอนสวดปาฏิโมกข์ถวายบูชาพระธาตุ ตื่นขึ้นเช้าก็สวด ปาฏิโมกข์ถวายพระธาตุอีกแล้วอธิษฐาน ข้าพเจ้าจะทำความเพียร ทำกรรมฐาน

ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ให้ข้าพเจ้าได้เกิดอีก อายุสิบปีให้ได้บวชตลอดจนตายค่าผ้าเหลือง สองชาติ สามชาติ สิบชาติ ยี่สิบชาติ ร้อยชาติ ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ให้ข้าพเจ้ากลับมาบวชอีกตลอดวันตาย จะเป็นหมื่นชาติ แสนชาติ ล้านชาติ ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ก็ให้กลับมาเกิดอีกบวชอีกตลอดวันตายทุกชาติ ๆ

จากนั้นมาอยู่อุดรฯ ไปพระเจ้าองค์ตื้อ พระเจ้าองค์ตื้อนี้สำคัญ มีเจ๊กฮ่ออยู่เวียงจันทน์มันเอาดาบไปฟันแขนขาด เลือดพุ่งออกมาจริงๆ ไปเรียกผู้หนึ่งให้เอาทองมาหล่อติดให้ ไปเรียกเอาเอง คิดสลดใจร้องไห้ น้ำตาไหล มาอธิษฐานที่นี่อีกอย่างเก่า ขอให้ได้บวชแล้วตาย ตายแล้วเกิด เกิดแล้วได้บวชอีกจนตายไปทุกชาติ จนกว่าจะพ้นทุกข์ อย่าให้ข้าพเจ้าได้สึก อย่าให้มีความกำหนัดยินดีในกามทั้งหลาย นั้นแหละเกิดมาប់ทุกข์ไม่มี เราบวชอยู่ในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าไม่ควรหวั่นไหว ให้ตั้งใจภาวนาชั่วชีวิตของเรา มีอาณิสงส์มาก เป็นทรัพย์ภายในที่จะติดตามเราไปทุกภพทุกชาติ เรียกว่า อริยทรัพย์ ให้พากันทำเอา

จากนั้นก็ออกไปป่าทำกรรมฐาน ไม่ย้านผู้ใด ไม่กลัวตาย ตายช่างหัวมัน กลางคืนข้างมา มันร้องโอ้ๆ เราอยู่ในกระต๊อบ มันใกล้เข้ามา นั่งภาวนาพุทโธๆ มันยังอยู่ ไม่ยอมไป นึกได้ว่าบอกให้แม่ออกเอามะขามมาให้ขัดฝาบาตร เอาใส่ถุงแขวนไว้ที่ข้างกระต๊อบ ข้างมันมากินมะขาม มันทำปากเสียงจู้จู้ๆ มันเปรี้ยวมัน มันอยู่ตั้งสามชั่วโมง สี่ชั่วโมง กินแล้วมันเอางวงล้วงเข้ามา เอ อันใดมันฮ้อนๆ มันลมหายใจนี้ กูจะตายอยู่แล้วนี้ เราจะทำอย่างไรหนอ เราต้องออกไปสู้มัน มันเห็นเราออกไป มันย้านขึ้นมา มันยื่นเฉย เราต้องพูดกับมัน เราจะบอกตามภาษาของเราแน่ละ

"พี่ ตัวเองเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นผู้ย่อย อย่ามาทวนเรา อย่ามาจีเรา เราไม่ได้มาเบียดเบียนใคร เรามาเมตตาภาวนาให้สัตว์พ้นทุกข์เท่านั้น ขออย่ามาเบียดเบียนเรา ให้ฟังตามเรา เราจะว่าให้ฟัง

หนึ่ง อย่าไปฆ่าสัตว์ตัวน้อยตัวใหญ่เนื้อ

สอง อย่าไปกินไปฉันทกัณฑ์อภัยของเขา

สาม อย่าไปเล่นซู้ลูกเมียท่านเนื้อ

สี่ อย่าไปอุ้ก้าไม่จริง

ห้า ต้นอันไหนมันเป็นเครื่องดองของเมออย่าไปกิน

بابห้าอย่างนี้อย่าไปทำหนา ครั้นเว้นกรรมห้าอย่างนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้หมดกรรมหมดเวร ไม่มีกรรมมีเวรแล้ว เป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ครั้นตายจากชาตินี้แล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ ชมนางฟ้านางสวรรค์อยู่แปดหมื่นสี่พันนาง ครั้นตายจากสวรรค์มาเกิดเป็นมนุษย์ จะเกิดเป็นผู้มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ ไม่อดไม่ยาก ไม่ยากไม่จนแล้วจะได้สร้างบารมีให้มันเต็มรอบจะได้เข้าไปสู่พระนิพพานตามพระพุทธเจ้า อันนี้ก็เพราะบาป ตัวไม่มีศีลมีธรรม โดนเขาใช้ขอสับเอาเอ็กๆ อย่างนี้แหละ ก็เพราะบาปของตนี่แหละ ที่เราบอกนี้ให้จำเอาไว้ ให้ละเว้นบาปห้าอย่างนี้ อย่าทำ ให้ไปพระนิพพานตามพระพุทธเจ้า เอาละ ไปเต๊อะๆ พอแล้ว"

ครั้งหนึ่งอยู่ลำปาง อยู่แม่ปาง อยู่ในดง ช้างมามีเสียงดังควากๆ เวลามันเดินมา มันช้างใหญ่ ไกลเข้ามาทางเดินจงกรม ทหารเขาเอาเทียนมาให้หลาย เราเอามาจุดติดตามต้นไม้ไว้สว่างตลอดทางจงกรม เราก็เดินจงกรมกลับไปกลับมาสงบจิตอยู่ มันเดินเข้ามาใกล้ทางแล้วหยุดเฉย เราเห็นเราก็เดินจงกรมเฉย มันยืนอยู่นั้นจนสามทุ่มสี่ทุ่มกว่ามันจึงไป

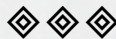
รู้จักอยู่นี้แหละ เดียวนี้แหละ เราจะไปนรกก็รู้จักตัว อยู่นี้เพราะจิตเศร้าหมอง ตนจะไปสวรรค์ไปพรหมโลก ก็เพราะจิตเบิกบาน มีอารมณ์อันเดียว จิตไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ภายนอก มีแต่พุทโธๆ เห็นพุทโธอยู่ พุทโธ คือผู้รู้ รู้ว่าใจของตนบริสุทธิ์ผุดผ่อง ใจบริสุทธิ์ก็คือศีล บริสุทธิ์ ตัวเป็นดำเนิน ศีลเป็นประธาน ผู้ใดทำบาป ทำกรรม ทำให้ใจของตนเศร้าหมอง หาโทษใส่ตน นักปราชญ์ว่าคนโง่-คนยาก มันเกิดจากตน ตนบริสุทธิ์ ตนดีอยู่ ไปเอาความเศร้าหมองเอาความร้ายเข้ามา ใส่ตน เข้ามาเผาตน ตนเผาตน ก็ม่ั่นใจเผาใจ แล้วก็แล้วกันไป อดีตล่วงไปแล้ว มันล่วงมาแล้วอย่าเอามา เป็นอารมณ์ให้ใจเศร้าหมองทำไม อนาคตยังมาไม่ถึง อย่าไปคิดมัน ให้มันมาเจอก่อนจึงคิด ให้พิจารณา ปัจจุบัน พิจารณาร่างกายนี้ ของแตกของเน่านี้ มันจะตายวันไหน มันจะเป็นอย่างไร พิจารณาให้เห็นว่ามันไม่พ้นความตายแล้ว ตายนอนทับกันอยู่ รีบทำความดี รีบทำความเพียร รีบทำบำเพ็ญภาวนา ให้ศีล..ให้สมาธิ..ให้ปัญญาเกิดขึ้น

ความชั่วที่เก็บมาให้มันเผาจิต ต้องเปิดออก ปิดออก เอาแต่ความดีเข้ามาสู่ดวงจิตดวงใจของตน ให้ใจเบิกบาน ใจร่าเริง ให้ใจกว้าง อย่าให้ใจคับแคบ จิตมันรก มันรกคือป่าดง เราออกมาจากที่รกชัฏแล้ว เราออกมาสู่แดนที่ว่าง คือออกมาจากความกังวล ออกมาจากขมราวาส ขมราวาสเป็นของรกชัฏ มันรก เพราะความกังวล เพราะความมีความจน มีลูกมีเต้า หลายคน มันไม่เป็นปัญหาอย่างไร ไหว นี่แหละมันรก

นี่เราออกมาอย่างนี้มันไม่เจอกับใคร ผ่าจิวรเขาก็ให้ บได้หา เสนาเสนาะเขาก็ทำให้ เกลัชคือยาบำบัดโรคเขาก็เอามาให้บอดบ่อยาก เรามิงงมิงงานอันหยั่ง เรามิแต่ตั้งหน้าทำความเพียร เราอยากเป็นผู้ดีมีศีล เขาก็มีความยินดีกับเราเขาจึงกราบไหว้ เมื่อเราเป็นฆราวาส เขาจะกราบเราเฮ็ดหยั่งบักอันนี้เดมาอันนี้ แต่ที่เขาเรียกว่าหลวงพ่อ เราเป็นผู้มีศีลเป็นผู้มีธรรม เป็นผู้ไม่เบียดเบียนใคร เราเป็นลูกพระพุทธเจ้า เราไม่ควรทำความเกียจคร้าน ไม่ควรทำลายศีล ไม่ควรทำลายสัตว์โลกให้วุ่นวายในหัวใจ

พระพุทธเจ้าเราสบาย บ้านเมืองประเทศของเราสบาย เราไม่ต้องรบรากับเขา เราไม่มีความเดือดร้อน เราเป็นลูกพระเจ้า เราต้องการทำความสงบความสบาย เราจึงต้องหลีกเลี่ยงออกมาอยู่ป่าอยู่ดง ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่กังวลกับใคร ความตายๆ ไปแล้ว เราอยู่ก็ตาย มันจะกลัวตายไปทำไม ความตายมาถึงล่ะหวั่นไหว พระพุทธเจ้าบอกไม่ให้หวั่นไหว ได้ความสรรเสริญก็ดีใจแต่มันไม่เที่ยง ความนิทานดิเตียนก็มีในโลกนี้แต่มันไม่เที่ยง ลากเกิดขึ้นก็มีอยู่ในโลกแต่มันก็เสื่อมไป ความสรรเสริญเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป ความสุขเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป ความนิทานเกิดขึ้นก็เสื่อมไป สิ่งไหนล่ะจะเอามาเป็นสาระแก่นสาร เราจะไปยึดไปถือทำไม ปล่อยวางให้หมด ทำจิตให้เป็นอารมณ์อันเดียว ให้เป็นพุทโธๆ พุทโธคือผู้รู้ ให้ใจเราเบิกบาน อย่าให้ใจเราเศร้าหมอง ครั้นใจเราเศร้าหมองต้องชำระสะสางให้ใจของเราเบิกบาน อย่าให้ขุ่นมัว ให้ดูใจของตนนี้ เราจะได้บุญที่สุดก็เพราะจิตสงบวิเวก อย่าให้ศีลขาด ศีลต่างพร้อย เราจึงจะแน่ใจ ศีลเป็นที่ตั้งของสมาธิ จิตมันจะสงบลงเป็นสมาธิ สมาธิมันเป็นเค้าเป็นมูลของปัญญา ต่อกันไปนั่นแหละ

เราเป็นผู้มีความยินดีต่อความวิเวก ให้ตั้งใจ
ทำความเพียรตลอดไตรมาสสามเดือน ต้นพรรษา
นี้ให้มันสำเร็จมรรคผลนิพพาน ครั้นไม่สำเร็จในเดือนแรก
นี้ก็ตั้งอธิษฐานอีก เดือนที่สองให้สำเร็จ เดือนที่สอง
ไม่สำเร็จก็เดือนที่สาม เอาวันปวารณาให้สำเร็จ
มรรคผลนิพพาน

พากันตั้งใจ พากันสำรวมอินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ ไม่ให้มีความยินดียินร้ายต่อรูป เสียง กลิ่น
รส สัมผัส และธรรมารมณ์ ให้พากันตั้งใจสำรวม
ระวัง ตั้งใจทำไป ละบาปอกุศล **สพฺพปาปสฺส อภฺรณํ**
เพียรละบาปทั้งหลายทั้งปวงในสันดาน **กุสลสฺสุ**
ปสมฺปทา ตั้งใจทำความดีตลอดไตรมาสสามเดือนให้
บริบูรณ์ ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง อันนี้แหละพระพุทธเจ้า
ว่าทำกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท **สจิตฺต-**
ปริโยทปนํ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะฝึกฝนใจของตน
สั่งสอนใจของตน อย่าไปดูแคลนคนอื่น ให้ดูแลจิตใจ
ของตน อย่าไปเพ่งโทษคนอื่น ให้เพ่งดูตน คนอื่นเขาดี
ก็ดีเขา เขาชั่วก็ชั่วเขา จิตใจของเราเป็นอย่างไร มัวแต่
เพ่งโทษคนอื่นอยู่ มัวดูคนอื่นอยู่ มันเป็นบาปเป็นกรรม
ชื่อว่าเป็นผู้ก่อเวรก่อกรรมใส่ตน ชำระจิตใจของตนให้
บริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่ให้เกาะเกี่ยวอารมณ์ ไม่ให้ท่องเที่ยว
ไปตามอารมณ์ ไม่เพ่งโทษผู้ใด ชำระจิตใจของตน

เดินจงกรม

การทำสมาธิภาวนานั้น บางทีทำยังไงใจมันก็แข็งๆ อยู่อย่างนั้น ทำสมาธิไม่ลง ทำยังไงก็ไม่ลง ทำไปๆ มันไม่สงบ บอกมันว่า เจ้าเป็นผีรกร้างขึ้นจากอเวจี จึงแข็งกระด้างเพราะไฟเผา ไล่ให้มันลงไปจมอเวจีอีก อย่าให้มันขึ้นมาอีก ให้อเวจีเผาต้มมันอีก ต่ำอีก แล้วก็ลงนอน พอเช้ามาก็ไปถ่ายโถนล้างกระโถน ปฏิบัติท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์ลูกขึ้นมาว่า

“ท่านขาว คนเป็นผู้ประเสริฐอยู่ มาดำตนเห็ดหยั่งให้ลงนรกอเวจียังงี้ ประจานตนนี้ ท่านประกอบกิจอยู่อย่างนี้แล้ว หนักเข้าล่ะฆ่าตัวตายหนา ครั้นฆ่าตนตายแล้วนับชาติไม่ได้หนา ที่ฆ่ากันอยู่นี้ ไม่มีพันทุกข์แล้ว ความที่โกรธนี้ หนักเข้าๆ ก็เลยฆ่าตัวตาย ฆ่าตัวตายแล้วก็หาร้อยชาติไปเที่ยวเอาภพเอาชาติ ทำเวรผูกเวรกัน ฆ่าตัวตายอย่างนั้นแหละ อย่าไปทำอีกเที่ยว ตนบริสุทธิ์ อย่าไปทำตนอย่างนั้นอย่างนี้”

ท่านพระอาจารย์มั่นนั้น ใครนึกอย่างไร ทำอย่างไร ท่านรู้หมด ท่านก็อยู่กุฏิโน่นแหละ

แต่มันก็ยังโกรธอยู่นั้นแหละ ขึ้นอยู่บนดอยของพวกมูเซอ มันก็มีแต่เสือใหญ่ๆ ลายพาดกลอน เดินอยู่กลางคืน ให้เสือมันมากินมึงเสีย มึงเป็นหยัง มึงหยาบแท้ มึงแข็งแท้ เดินจงกรมแล้วก็นั่งสมาธิ นั่งจิตมันก็ไม่ลง ก็เลยนอนหลับไป ปรากฏว่ามารดามานั่งอยู่ นั่งข้างๆ มูเซอมันมาจากไร่มัน มีผักหลาย มันจะเอาผักไปบ้านมัน มารดาก็ถามมันว่า “ขาวนี้ ทำยังไงถึงจะเป็นหนอ” มันตอบว่า “ไม่ยาก ไม่ยากดอก

เอาของอ่อนให้กินเนื้อ อย่าไปให้กินของแข็ง ถ้ากินของแข็งแล้วไม่เป็น ครั้นกินของอ่อนละเป็น” แม่ก็เลยที่ไม่เข้าใจของอ่อนของแข็ง แม่ก็เอ็นถามอีกว่า “ของอ่อนนี้มันอะไรหนอ” มันว่า “เอาสาหร่ายชิมมาให้กิน”

ก็ลุกขึ้นมา นั่งสมาธิ เริ่มต้นพิจารณา พิจารณาของแข็งก่อน อะไรหนอมันว่าของแข็ง มูเซอมันว่าอะไรเป็นของแข็ง พิจารณาไปๆ มาๆ “**ความขี้โกรธ**” อันนั้นแหละของแข็ง อ่อนละ มันว่าให้เอาของอ่อนมากิน อ่อนอะไร พิจารณาไปๆ มาๆ “**เมตตา**” ได้ความแล้ว เมตตา

ตั้งแต่นั้นมาก็แผ่เมตตาไปทั่วทิศานุทิศ แผ่ไปหมดสัตว์ทั้งหลาย แผ่เมตตาไป ความโกรธนั้นอ่อนลงๆ ความโกรธไม่ค่อยทำ จิตไม่แข็งแล้ว จิตอ่อนแล้ว จิตอ่อนมันควรแก่การงานทั้งนั้นแหละ จะทำอะไรมันก็ควรแก่การงาน จะพิจารณาอะไรมันก็เหมาะ **จิตอ่อน หมายความว่า จิตเบา จิตว่าง** เราภาวนา นี้ก็อบรมจิตนี้แหละ ต้องการให้จิตอยู่ ครั้นจิตอยู่แล้วมันจึงจะเกิดแสงสว่างขึ้น จิตเดิมมันเป็นของสว่างเป็นของเลื่อมประภัสสร แต่อาศัยอาคันตุกะกิเลส มันจรเข้ามาปกคลุมรััดรีงให้ขุ่นมัว เราร้อน อาคันตุกะกิเลสก็ไม่อื่นไม่ไกลดอก มันไม่พ้น**นิเวศธรรมทั้งห้า กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุททัจจะ กุกุจจะ วิจิกิจฉา** นี้แหละ เมื่ออารมณ์เหล่านี้ไม่เข้าครอบงำแล้ว จิตนี้มันก็อ่อน จิตสว่างไสว ควรแก่การงาน การงานที่พิจารณามันเป็นแสงสว่างขึ้น นิเวศนี้มันมาปกคลุมหุ้มห่อให้จิตเศร้าหมอง ขุ่นมัว มีดำ ให้จิตร้อนเป็นไฟขึ้น

(มีผู้ถามถึงการแก้ความง่วง)

เมื่อถีนมิทธะ ความง่วงเข้าครอบงำ ให้มองดูดวงดาว มองขึ้นไปดูอากาศ หรือถ้าไม่ยั้งนั้นก็ให้นึกถึงพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ หรือคุณความดีของเราอย่างหนึ่งที่เราได้บำเพ็ญมา เมื่อระลึกแล้วมันมีความดีใจที่ได้ทำมา มันก็หายง่วงเหงาหาวนอน ให้แผ่เมตตาเรื่อยๆ มันเป็นที่จิตเรานั้นแหละ เป็นเพราะอารมณ์รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส มาอุยงให้จิตผูกจิต เพราะเหตุนั้น พระพุทธเจ้าจึงให้ชำระอินทรีย์ทั้งหลาย ไม่ให้ยินดียินร้ายในสัมผัสทั้งหลาย ทำจิตให้เป็นกลางต่ออารมณ์

เรื่องเหล่านี้มันเป็นเพราะจริตของแต่ละบุคคล นิสัยมันต่างกัน พระพุทธเจ้าก็บอกไว้หมดละ **จริตของคนที่มีราคะมาก ให้อาศัยพิจารณาอสุภะอสุภัง** ให้ความเบื่อหน่าย จะอดทนระอาใจ เบื่อหน่าย ถอนจากความกำหนัดได้ **แก้โทสะให้มีเมตตา** แผ่เมตตาบ่อยๆ มากๆ ยืน เดิน นั่ง นอน มันก็อ่อนลงเอง **แก้โมหะความหลง ให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองชำระจิต**

(มีผู้ถามว่า ท่านเดินอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร)

ฉันแล้วก็ไปเดิน มีนั่งบ้าง หกชั่วโมง ตอนบ่ายไปเดินอีก จนสี่ชั่วโมงจึงมาปิดกวาด ตักน้ำ ทำข้าววัตร แล้วก็กลับมาเดินอีกสามสี่ชั่วโมง แล้วจึงขึ้นมานั่ง

อานิสงส์ของการเดินจงกรมมี

- (๑) เดินทางบ่มีเจ็บแข้งเจ็บขา
- (๒) ทำให้อาหารย่อย
- (๓) ทำให้เลือดลมเดินสะดวก
- (๔) เวลาเดินจงกรมไปๆ มาๆ จิตจะลงเป็นสมาธิได้ สมาธิของผู้นั้นไม่เสื่อม
- (๕) เทพยดาถือพานดอกไม้มาสาธุๆ มาอนุโมทนา

นี่เป็นอานิสงส์ของการเดินจงกรม บางวันเมื่อครั้งอยู่กุฎิเก่าตรงข้างเจดีย์ อาตมาเดินจงกรม มันหอมๆ หมด ทั้งหมด หอมอียังนี้ มันไม่เหมือนดอกไม้บ้านเรา มันมันเทพยดามาอนุโมทนา ถือพานดอกไม้มาอนุโมทนา

เรื่องเดินนี้มันเป็นเรื่องหัดสติ จะใช้นิกพุทโธไปพร้อมกันกับเท้าที่ก้าวไปก็ได้ ยังไงก็ได้ อย่าให้จิตมันออกไปเกี่ยวข้องกับอารมณ์ทั้งอดีตและอนาคต ให้อยู่ที่จิตเท่านั้น อาตมากำหนดพุทโธๆ อยู่ที่จิต เท้าก็เดินไป กำหนดอยู่ที่จิต ไม่ให้เกี่ยวข้องกับอารมณ์ใดๆ ส่วนทางเดินจงกรม ก็ไม่เลือกทิศทาง ได้หมด แล้วแต่มันจำเป็นในที่ที่เหมาะสม เดินไปเพื่อแก้ทุกขเวทนา

ท่านอาจารย์มั่นท่านว่า ให้เดินตัดกระแสของโลก จากทิศตะวันออกไป ตะวันตก ท่านว่าตัดกระแสของสมุทัย ให้ตัดกระแส แต่ถ้ามันจำเป็น มันยังไม่มีบ่อนที่เหมาะสมก็ไม่ใช่ไร เดินมันไปอย่างนั้นเพื่อแก้ทุกขเวทนาออก

ถ้าเราเป็นผู้ตั้งใจทำ ละบาป อกุศล เมื่อเกิดขึ้นในสันดาน ท่านก็ว่า สัพพปาปสฺส อกรรมเพียรละบาปทั้งหลายทั้งปวงไม่ให้เกิดขึ้นในสันดาน กุศลสุสูปสมปทา เมื่อตั้งใจอธิษฐานก็ให้ทำความดีตลอดไตรมาส ๓ เดือน ให้มันบริบูรณ์ อย่าให้ขาดตกบกพร่อง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า สมาทานเอาบุญเอากุศล ให้เอาศีลทานเบื้องต้นอย่าประมาท **สจฺจิตฺตปริโยทปนํ** เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ผีกลนจิตใจของตน สั่งสอนจิตใจของตน อย่าไปดูแคลนคนอื่น อย่าไปโทษคนอื่น ให้โทษตนนี้ให้ดีจิตใจของตนนี้ให้มันละพยศอันร้าย อย่าเพิ่งไปโทษคนอื่น คนอื่นเขาดีก็ดีเขา คนอื่นเขาชั่วก็ชั่วเขาจิตใจของเรามันเป็นยังไง ไปโทษคนอื่นนี้มันเป็นบาปเป็นกรรม ได้ชื่อว่าเป็นผู้ก่อเวรก่อกรรมใส่ตน ชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่ให้ไปเกาะเกี่ยวกับอารมณ์ไปผูกกรรมผูกเวรผู้ใด อย่าเพิ่งให้โทษผู้ใด ชำระจิตใจของตนให้สะอาด

ปุพฺพณฺเฑ กาเยน สุจฺริตํ จรติ, วาจาเยน สุจฺริตํ จรติ, มนสา สุจฺริตํ จรติ, ปุพฺพณฺเฑ ตอนเช้าตื่นขึ้นมา มีสติประจำอยู่ในกายในจิตของตน ให้คาดความผิดของตน มีสติระวังกายให้บริสุทธิ์ ระวังวาจาให้บริสุทธิ์ ระวังใจให้บริสุทธิ์ อย่าเพิ่งให้โทษผู้อื่น อย่าให้มันคิดไปในทางบาป **มชฺฌนฺตฺติโก** กลางวันมาก็มีสติประจำใจ **กาเยน สุจฺริตํ จรติ, วาจาเยน สุจฺริตํ จรติ, มนสา สุจฺริตํ จรติ** กลางวันมาก็ดูกายของตน ดูวาจาของตน ดูจิตของตน ไม่ให้มีโทษ **สายนฺเฑ**

(แสดงแก่พระภิกษุที่บวชใหม่)

การทำมา ระวังมีสติประจำใจ ระวังกาย ระวังวาจา ระวังใจของตนให้บริสุทธิ์อันนี้แหละ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำความบริสุทธิ์หมดจดแก่ตนแล้ว ไม่มีความเศร้าหมองแล้ว จิตใจ ก็ผุดผ่องเบิกบาน ไม่โศกเศร้า จิตใจมันสบาย ดูโทษของตนไม่มี จิตใจมันก็จิตใจ มีความเบิกบาน ว่าง เรือง มันก็มีแต่ความสว่างไสว ความสว่างไสวนี้ไปทำให้จิตว่าง จิตว่าง ไม่ยึดว่าตัวของกู กูเป็นผู้หญิง กูเป็นผู้ชาย กูเป็นภิกษุ กูเป็นสามเณร ไม่มี ใครว่า มันว่าง มันวาง นั่นแหละ ความว่าง ความว่าง นั่นทำให้มีเกิด มีเกิดขึ้น เป็นว่า **พระนิพพาน** มีแต่ความสุข มีแต่ความรู้้อย่างเดียว รู้มีตนมีตัว รู้สว่างไสว

หัดสติให้ชำนาญชานาญ ต้องหัดสติให้ว่าง ปลอดถึงการยิน เดิน นั่ง นอน ก็เป็น ภาวนา พวกกันทำสมาธิจิตเป็นสมาธิ ให้มีสติให้รู้สึก พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า **เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อูปปมาทมูลกา อูปปมาทสโมสธนา อูปปมาโท เตสํ ธมฺมานํ อคฺคมกฺขายตฺติฯ** กุศลมูลทั้งหลายที่ตั้งอยู่ได้ เกิดขึ้นได้ ก็เพราะเป็นผู้มีสติ กำกับอยู่ กุศลมูลมันจะบริบูรณ์ขึ้นได้จะต้องเป็นผู้มีสติกำกับอยู่ เมื่อมีสติแล้ว จิตพ้น จากไตรวัฏ นั่นแหละ แล้วก็ให้สมาทานเอา ศิล สมาธิ เป็นผู้มีสติอยู่ รักษากาย วาจา ใจ ของตนอยู่ **อธิศีลสิกขา สมาทานเน** ให้สมาทานเอา ให้เป็นอธิจิต ซึ่งเป็นหนึ่ง **อธิจิตตสิกขา สมาทานเน** ให้มีสติรักษาจิตของตนให้เป็นอธิจิต ความเป็นใหญ่ **อธิปัญญาสิกขา สมาทานเน** ให้ตั้งใจสมาทานปัญญาให้มันรู้เท่าสังขาร ให้รู้เท่า ความเกิดขึ้น ความดับไป ความตั้งอยู่ดับไป เวทนาเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เป็นของ ไม่แน่นอน ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ไม่ใช่สัตว์ เป็นเครื่องอาศัยให้เป็น ร่างกาย เป็นของใช้ จิตเป็นผู้ใช้ จิตเป็นนายผู้ใช้กายให้มันทำบาป ใช้กายให้มัน ทำบุญ ใช้กายให้มันนั่งสมาธิ ให้มันเห็นว่ากายนี้เป็นของกลาง ไม่ใช่ตัวเรา ตัวเรา ไม่เห็นจิตผู้รู้ ผู้ระลึก ผู้ปรุงแต่ง นั่นว่า เรานั้นแหละ จิตไม่มีตัว จิตเป็นตัวหนึ่งนั้น ก่อนดิน น้ำ ไฟ ลม อันสำคัญ กินแล้วหายใจ ไม่ได้ตายจากแผ่นดิน ให้เราพิจารณา มันไม่อยู่นาน เรียกว่า ตายแล้ว ตายวันนี้ เดียวนี้ ให้มันเกิดความสังเวช สลดใจ มันตาย

ให้พากันตั้งใจทำความเพียร ลั้นไตรมาส ๓ เดือน ให้มันได้บุญกุศล ให้สมบุญ
บริบูรณ์ อย่าให้มันเสียไป อย่าให้กาลกินเรา อย่าให้เวลากินเรา วัน คีน ปี เดือน
ล่วงไปๆ อย่าให้มันล่วงไปแต่ วัน คีน ปี เดือน ชีวิตความเป็น ไม่ใช่มันจะล่วงไป
แต่ วัน เดือน ปี ชีวิตความเป็นอยู่ของเราที่ล่วงไป ล่วงไปทุกขณะลมหายใจเข้าออก
ให้รีบทำความดีเสีย เมื่อความตายมาถึงแล้ว มันจะไม่มีความหวาดหวั่นไหว
ไม่เสียอกเสียใจ เมื่อทำความดีแล้ว ตายก็ตายเถิด ไม่ต้องร้อน เมื่อตายไม่ได้ทำ
คุณความดีแล้วมันกินแห่ง เมื่อภายหลังให้จิตเศร้าหมอง กินแห่งแล้วจิต
ก็เศร้าหมอง จิตเศร้าหมองแล้วก็ทุกคติวิบากเป็นทางไป มีนรก เปรต อสุรกาย
สัตว์เดรัจฉาน แล้วแต่กรรม

ศีลาบุสศติ

มีผู้ถามท่านว่า การปฏิบัตินี้ถ้าบริการไม่สงบ จะพิจารณาอย่างเดียวได้ไหม หรือต้องให้จิตสงบก่อนจึงพิจารณา ท่านก็สอนดังต่อไปนี้

อันหนึ่งสมณะ อันหนึ่งวิปัสสนา มันถูกกับจิตอันใด การภาวนามันสบาย ก็ให้เอาอันนั้น ถ้ามันถูกกับจิต ก็สงบสบาย ไม่ฟุ้งซ่านไปที่อื่น จิตรวมอยู่ นั่นแหละ มันถูกนิสัย ครั้นมันไม่ถูกนิสัยแล้ว นึกพุทโธหรืออันใด มันก็ฟุ้งซ่าน หายใจยาก หายใจผิดเคื่อง หมายความว่า มันไม่ถูกจริตของตน อันใดมันถูกจริตมันก็สบายใจ ใจสว่าง จิตไม่ฟุ้งซ่าน

เบื้องต้น ใครเอาอันใดก็ต้องเอาอันนั้นเสียก่อน พิจารณาอาการสามสิบสอง นี้เรียกว่า วิปัสสนา เรียกว่า คั่นคว่า เมื่อเราบริการพุทโธหรืออะไรก็ตาม บริการแล้วมันไม่สงบ เราก็ต้องคั่นคว่าหาอุบาย มันเป็นการอบรมกัน มันเป็นเรื่องปัญญา จิตไม่สงบ เราก็ต้องพิจารณาให้มันสงบ มันไม่สงบแล้วมันก็ไป ที่อื่น ไปสู่อารมณ์ภายนอกที่อื่น เราก็ต้องเอามันมา ปลอดภัยมัน คั่นคว่าให้มันพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ไปสุดตลอด ให้มันครบถึงอาการ ๓๒ ใช้สัญญา คั่นไป คั่นไป ไม่ให้มันไปที่อื่น คั่นไปบางที่มันลง ความเห็นตามเรื่องปัญญา เราคั่นไปว่าไป มันมีความ เห็นตามแล้วมันก็สังเวชสลดใจ จิตมันจะสงบลง ต้องเอาอย่างนั้นเสียก่อน แล้วจึงพัก เอาอย่างนี้ ต่างฝ่ายต่างอบรมกัน สมาธิอบรมปัญญาให้เกิด ปัญญา อบรมสมาธิให้เกิด ปัญญาล้อมรอบมันแล้วมันไป ไม่ได้ มันไปไม่ได้มันก็ลง เรียกว่าปัญญาอบรมมัน

สีลानุสสติ บริกรรมสีลानุสสติ โดยระลึกในอนุสสติ ๑๐ นี้อันหนึ่ง พระพุทธเจ้าว่ากรรมฐานมี ๔๐ อย่าง เลือกเอาอันหนึ่งอันใดที่ถูกต้องกับจริตของเรา ถ้ามันถูกใจเราก็สงบ ถ้าไม่ถูก มันก็ไม่สงบ ก็เลือกเอาใหม่ เราบริกรรมแล้วใจสงบ สบาย ไม่ฟุ้งซ่าน รำคาญ นี่หมายความว่ามันถูกจริตของเรา อนุสสติ ๑๐ มี พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังขานุสสติ สีลानุสสติ จาคานุสสติ เทวตานุสสติ มรณัสสติ กายคตาสติ อานาปานสติ อุปสมานุสสติระลึกถึงคุณพระนิพพาน

สีลानุสสติ มาระลึกถึงศีลของตน ถ้าเราปฏิบัติ เราก็ต้องรักษากาย วาจา ใจของเราดี เข้ามาเราก็มีสติรักษากายของเรา รักษาวาจาใจของเราดีอยู่ กลางวันมาเราก็มีสติดี รักษากายวาจาใจของตนอยู่ พอค่ำมาเราก็มีสติรักษาอยู่ ไม่มีทุจริต มีแต่ความบริสุทธิ์ ระลึกไปอย่างนี้ บางทีใจมันจะดีตั้งแต่เรารักษาศีล ๕ ของเรามา ศีลของเราไม่มีต่างพร้อย ศีลของเราบริสุทธิ์ดี นั้นแหละ ยกมัน มันจะดีใจ ความน่ายินดีที่ว่ารักษาดีปานนั้น ความดี ยกย่องมัน บางทีมันดีใจ หมายความว่าจิตที่ควรยกย่องก็ยกย่องมัน จิตที่ควรชมก็ชมมัน มันคือหลายก็ชมมัน จิตที่ควรชมคือมาใช้ปัญญาพิจารณา เกศา ผม โลมา ขน ให้มันเห็นเป็นของปฏิกุลของโสโครก นี่หมายความว่าชมมัน ชมไปนั้นแหละ เมื่อทำยังงั้นมันยังว่าไม่ฟังแล้ว เราก็นึกถึงศีลของเรา บางทีมันถูกมันอาจจะสงบ มันมักจะยอมมันชอบยอม ใครจะไม่ยกยอไม่มียกย่องเข้ามันก็ดีใจ เป็นบุญลาภของเรา เราเกิดมาไม่เสียหายเสียชาติ เราตั้งใจนับแต่รู้เดียวงาขึ้นมา เรารักษาความสุจริตของเรา ศีลของเราไม่เคঁร่าหมอง ศีลของเราบริสุทธิ์ดี พิจารณาศีลของตน

ปุปพฺพหสมย์ กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาเยน สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ, ให้มีสติระลึกรักษากายของตนให้สะอาด รักษาวาจา รักษาใจ ของตนให้สะอาด

มขุณฺณติโก กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาเยน สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ, ตรวจดูกายใจของตนให้บริสุทธิ์

ปจฺฉิมุํ สายนุสสมย์ กาเยน สุจริตํ จรติ, วาจาเยน สุจริตํ จรติ, มนสา สุจริตํ จรติ, ให้มันมีสุจริตธรรม เข้าก็ให้มีสติรักษาอยู่ รักษากายวาจาใจของตน

ให้สุจริต บางทีเราพิจารณาไป เข้าเราก็รักษาดีอยู่ กลางวันเราก็รักษาดีอยู่ ค่ำมาเราก็รักษาดีอยู่ อันนี้ก็เป็นลาภของเรา เราไม่ปล่อยสติ เราไม่เพลอ รักษากายวาจาใจของเราอยู่ทุกขณะ คีลของเราบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง มันพลาดเป็นอะไรมันตาย เราก็ไม่เสียที เรามีสุคติเป็นแน่ไม่ต้องสงสัย

พิจารณาไป เมื่อถูกมัน มันถูกใจมัน ยกย่องมัน มันก็สามารถจะมีความสงบได้ อันนี้เรียกว่า สีลานุสสติ ระลึถึงคีลของตน บริกรรมว่า สีลานุสสติ แล้วพิจารณาคีลของตน เมื่อตั้งใจไว้อย่างนี้ ตั้งความสัตย์ไว้อย่างนี้ ถ้ามันผิดละก็ มันก็โกรธละ

เมื่ออยู่แม่บั้ง อำเภอพรวัว ตื่นขึ้นมาตอนเช้าตั้งความสัตย์ไว้ว่า เรารักษากายวาจาใจของเราไม่ให้ผิด ไม่ให้จิตไปสู่อารมณ์ภายนอก ให้รักษาจิตอยู่ที่นี่ ให้มันรู้กันอยู่ที่นี่ กลางวันเราก็รักษากายวาจาใจของเรา ค่ำมาเราก็จะรักษากายวาจาใจของเรา ตั้งความสัตย์ไว้แล้ว เราจะรักษาอย่างนี้ไว้จนตลอดวันตายตลอดชีวิต เอาไปเอามา กลางวันเดินไปเดินมา มันก็ลืมความสัตย์แล้ว มันไปที่ไหน สติไม่ทันมัน มันเลยออกไปแล้ว ไปสู่อารมณ์ภายนอก มันคิดไปละ สติไม่ทันมัน

ที่นี้จำเอาไว้ เรื่องข้อวัตรให้เรียบร้อย ไม่ให้มีความสงสัยเรื่องข้อวัตร เทกระโถน ปิดตาดเสร็จ ทำอะไรบริสุทธิ์หมด ที่นี้มันโกรธแล้ว ทำอย่างไรมันก็โกรธ มีแต่แข็งอยู่อย่างนั้น ใจนะ เอ ทำยังไง เดินจงกรม เดินวิบ มันก็แข็งอยู่อย่างนั้น มีแต่โกรธมีแต่แค้น เลยกลับขึ้นกุฏิ รีบกลับขึ้นไปไหว้พระทำวัตร ทำวัตรแล้วก็นั่งบริกรรมกำหนด มีแต่โกรธแต่เคียด เอ มันเป็นอะไรนี่หือ มันจึงมาแข็งอยู่อย่างนี้ ว่าที่ไหนมันมีแต่แข็งแต่โกรธ มันผิดอะไรนี่ หือ

ตรวจดู เข้ามาเราตื่นขึ้นเราได้ตั้งใจไว้แล้วว่าจะรักษากายวาจาใจของเราที่นี่ บริสุทธิ์ กลางวันก็ดี พลบค่ำมาก็ดี เราตั้งใจจะรักษาตรวจดูใจของเรา ผิดอะไร ตรวจดูไม่มี วาจาของเราได้พูดกับใครผิดอะไร ไม่มี ใจมาฆ่าหมอนี่เสียแล้ว หือ คิดอะไร อ้อ มันให้คิดไปตามอารมณ์ อันนั้นปรุ้งอันนี้ไปแล้ว แน่ มันเป็นแต่ใจ

นี่แหละ มันเป็นที่ใจนี่แหละ เลยม้างสมาธิออก ม้างแล้วก็กราบลง ทำวัตรอีก แล้วกราบลงว่า

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา, พุทุธ กุภมฺมํ ปกตํ มยา ยํ. บาปชั่วร้ายอันใด ที่ข้าพเจ้าได้ล่วงในพระพุทธรูปด้วยกาย วาจา ใจ บาปอันน่าเกลียดอันพระพุทธรูปเจ้า ตีเตียน ข้าพเจ้าล่วงแล้ว พุทุธ ปฏิคุณฺหตุ ขอพระพุทธรูปเจ้าจงอดโทษให้ข้าพเจ้า ด้วยเถิด อัจฉยนตํ กาลณฺตเร สํวริตุํ ว พุทุธ. ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าจะ สํารวมต่อไปจนวันตาย

มา วรรคธรรม ก็ว่าอย่างเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ผิดในพระธรรม ขอพระธรรม จงอดโทษให้ ข้าพเจ้าจะสํารวมในพระธรรมตลอดวันตาย

วรรคสงฆ์ ก็เหมือนกัน ข้าพเจ้าจะสํารวมต่อไปจนวันตายตั้งแต่บัดนี้ไป ขอพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงอดโทษให้ข้าพเจ้าด้วยเถิด

สบายใจ ใจไม่แข็ง สบายใจ ดีใจ พอบาย ๓ คืบกลับ(เทปเสีย)

มันจึงสมกับที่ชื่อว่า ภิกขุโน สุตตนํ โฆษณฺคานํ สติคืออะไร เอ อย่างนี้ซิ ภิกษุ ได้พูดความสัตย์ความจริงไว้แล้ว ต้องมีสติ สัตตะ ก็คือมีสติ อย่างนี้ได้ชื่อว่า ผู้ทำ สติสัมโพชฌงค์ ๗ ให้เกิดขึ้น ตั้งแต่นั้นมาก็สํารวมระวางไม่ให้มันคิดไปภายนอก เวลานั้นสมาธิมันก็ไป ไปภายนอกนั้นแหละ มันฉีกไปไม่รู้แล้วมันก็ตั้งสํารวมตี เวลาทำเราก็ตั้งไว้ยังงั้น เราจะไม่คิด เดียวนี้หน้าที่เรานั่งภาวนา งานของเราจำเพาะเรา ไม่ใช่งานคนอื่น งานของคนอื่นเราทำแล้ว กลางวันเราทำแล้ว บัดนี้เรานั่งจำเพาะของเรา งานของเรา เราต้องไม่คิดไปเรื่องอื่นของคนอื่น ถ้าเราคิด ก็คิดอยู่ที่กายนี้ ให้มีสติประจำใจอยู่นี้ แล้วเราก็เอาปัญญา นั้นแหละ ถ้าเรานั่งมันไม่ลงไม่รวม เราก็ เอาปัญญา นั้นแหละ ล้อมมันเข้า ไม่ให้มันไป

หรือจะเอาอย่างนี้ได้ ให้พิจารณา มันก็บริกรรมเหมือนกันนั้นแหละ เกสา ผม, โลมา ขน, นขา เล็บ, ทนฺตา ฟัน, ตโจ หน้ง, มํสํ เนื้อ, นหารู เอ็น, อฏฺฐิ กระดูก,

อัญมณีขัง เยื่อในกระดูก, วกกั ม้าม, ทหย์ หัวใจ, ยกนั ดับ, กิโลมกั พังผืด, ปิหกั ไต, ปปผาสั ปอด, อนุตั ไส้ใหญ่, อนุตคุณั ไส้ย่อย, อุทริยั อาหารใหม่, กรีสั อาหารเก่า, มตถเก มตถลุงคั เยื่อในสมอง, ปิตตั น้ำดี, เสมทั น้ำเสลด, ปุพโพ น้ำเหลือง, โลหิตั น้ำเลือด, เสโท น้ำเหงื่อ, เมโท น้ำมันชั้น, อสสุ น้ำตา, วสา น้ำมันเหลว, เขโพ น้ำลาย, สิงขานิกา น้ำมูก, ลลิกา น้ำไขข้อ, มุตตั น้ำมูตร

อาการสามสิบสอง เอามันอยู่นั้นแหละ เดินจงกรมก็ตาม นั่งอยู่ก็ตาม เอามันอยู่นั้นแหละ ให้มันไปไม่ได้ ให้มีสติประจำ ไปไม่ได้ นี่แหละอาตมาทำอย่างนี้ เอาอาการ ๓๒ บริกรรมอยู่อย่างนี้ เอาจนมันขาดจากอารมณ์ ไม่เกี่ยวกับอารมณ์ เอาให้มันอยู่กับอารมณ์ เอาให้มันอยู่กับ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ให้มันขาดจากอารมณ์ วันใดเดือนใด ก็เอามันพิจารณา เอาปัญญาพิจารณา ก็ปัญญาโลกีย์นั้นแหละ สัญญาเราจำได้ จำแบบจำแผน ได้ยินได้ฟังมา เอามันนี้แหละค้นคว้าพิจารณารอบๆ ไปเรื่อยๆ จนไปไม่ได้ ถูกที่มัน ตีมัน มันก็กลัวแล้ว กลัวแล้วมันจะสติขึ้นขึ้น ที่ไหนมันจะเจ็บ ต้องตีมัน จิตมันก็เหมือนกันกับวอก ให้มีสติบังคับจิต เราภาวนาเราก็ต้องมีสตินั้นแหละ ต้องคุมจิตไม่ให้มันไป ให้มันอยู่กับที่

จิตตึ ทนตึ สุขาวหึ ผู้ที่ควบคุมจิตของตนทรมานดีแล้ว จิตนำสุขมาให้ ผู้ที่ควบคุมจิตของตนทรมานจิตให้ดีแล้ว จิตเบิกบาน มันสงบแล้ว มีความสุข จิตสว่างไสว จิตสว่างไสวมันจะมีปัญญา ปัญญาที่มันนั้นแหละ อยู่ที่ดวงจิตนั้นแหละ จิตเมื่อมันคลุกคลีกับอารมณ์ เอาอารมณ์เข้ามาครอบงำดวงจิตแล้ว จนมันเงยคอขึ้นไม่ได้ มันก็ไม่เห็นแล้ว มีด ต่อเมื่อเราชำระสิ่งเหล่านี้ได้ จิตมันสงบแล้ว จิตมันตั้งไม่ได้ อารมณ์ทับมัน มันไม่สงบ ตั้งไม่ได้ ต่อมามันมีปัญญาล้อมรอบ เอาสิ่งเหล่านั้น ธรรมเหล่านั้น รูป รส กลิ่น เสียง เครื่องสัมผัส ธรรมารมณ์ มันไม่เอาเข้ามาปรุงใจ ไม่เข้ามาปรุงใจแล้วหมายความว่าใจบริสุทธิ์ ใจบริสุทธิ์แล้วก็สงบตั้งมัน หมายความว่าลิ้มตาขึ้นได้ มันก็เห็นเท่านั้นแหละ มันนั้นแหละเป็นปัญญาเพราะมันเห็น จิตตั้งไม่ได้ ไม่สงบ เพราะไม่มีกำลัง จิตสงบตั้งได้แล้ว ไม่งอนแง่นคลอนแคลนแล้ว กระแส มันจึงพุ่งขึ้นมา เรียกว่าปัญญาเห็นหมด แล้วก็ค้นคว้าเข้าไปอีก

โอวาทของพระพุทธเจ้าว่า สัพพปาปสฺส อकरणํ กุสลสฺสุปสมฺปทา สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานฺสาสนํฯ บาบทั้งหลาย อารมณฺ์ทั้งหลาย ไม่ให้มันเข้ามา สัพพปาปสฺส อकरणํ เป็นเครื่องงดเว้นจากความชั่วทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้ง กาย วาจา ใจ กุสลสฺสุปสมฺปทา สิ่งเป็นประโยชน์ สิ่งที่ทำให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง อะไรก็ตาม คุณงามความดีที่ประกอบขึ้น ทานก็ตาม ศีลก็ตาม ศีล ๕ ศีล ๘ ก็ตาม การได้ฟังเทศน์ฟังธรรม การนั่งสมาธิก็ตาม ได้ชื่อว่าเป็นผู้ชวนชววยทำให้กุศลเกิดขึ้น กุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วรักษาให้มันเจริญเต็มเปี่ยม บาบที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรประหารเสีย บาบที่ยังไม่ทันเกิด มีสติระวังไม่ให้มันเกิดขึ้น จิตมีความเคร้าหมอง ก็เป็นการอบรมจิต อยู่ในเนื้อ ผักฝนทมานจิต ให้มีสติทำความดี **อนุปวาโท** ไม่ไปว่าร้ายคนอื่น สัตว์อื่น **อนุปฆาโต** ไม่ฆ่าคนอื่นและสัตว์อื่น **ปาติโมกฺเข จ สํวโร** เป็นผู้สำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่มีความยินดียินร้ายต่ออารมณ์ทั้งหลายทั้งปวง **มตฺตญฺญตา จ ฆตฺตสฺมิ** เป็นผู้รู้จักประมาณในภัต เรียกว่า ภัตตอาหาร ความเสวยสิ่งที่ควรรับประทานจึงรับประทาน สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย สิ่งที่จะไม่ทำให้เสื่อม บริโภคเข้าไปแล้วมันทำให้เกิดความเจริญ เกิดความสุข อย่างนี้แหละจึงควรบริโภคเข้าไป สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ถ้าบริโภคเข้าไปแล้วทำให้ร่างกาย ชำรุดทรุดโทรม หรือทำให้ร่างกายลำบาก อันนี้ไม่ควรบริโภค เรียกว่า **มตฺตญฺญตา จ ฆตฺตสฺมิ** อาหาร หมายถึงเอาอารมณ์ ไม่เอาอาหารที่เราบริโภคเข้าไปก็ถูก พิจารณาอันไหนมันจะถูก จะพอยังร่างกายให้เป็นไป ไม่ทำให้เกิดโรค อันนี้ก็สำคัญเหมือนกับอาหารที่เราบริโภคเข้าไป อาหารอารมณ์นั้นไม่ควรบริโภคสักอย่าง ควรบริโภคเข้าไปแต่ธรรมารมณฺ์ คือธรรม คือใจ ควรบริโภคเข้าไป นอกจากนั้น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ไม่ควรบริโภค สิ่งที่ควรบริโภคคือการรักษาให้มีสติ รักษาประจำ บริโภคบ่อย ๆ

กาเย กายานุปสฺสี วิหฺรติ พิจารณาภายในกายคือตนนี้แหละ พิจารณาให้มันเห็นเป็นของปฏิกุศล ของโสโครก มีสติพิจารณาภายนอกคือกายผู้อื่น อย่างนั้นก็ทั้งภายในภายนอกอย่างเดียวกัน ไม่ผิดกัน พระพุทธเจ้าจึงว่า **อหฺมตฺตํ วา** ภายในก็ดี ก็ล้วนเป็นของปฏิกุศลของโสโครกหมดทั้งนั้น **พหิทฺธา วา** ภายนอกเป็นกายผู้อื่น ก็เป็น

ของปฏิภูลโสโครกเหมือนกัน โอฟาริกั วา ส่วนหยาบก็ตาม สุขุมั วา ส่วนละเอียด ก็ตาม ล้วนแต่ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์หมดทั้งนั้น ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนหมดทั้งนั้น ประณิต ก็ตาม เลวทรามก็ตาม ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์ ให้พิจารณาเห็นอย่างนั้น สิ่งไหนที่ไกล ก็ตามที่อยู่ใกล้ก็ตาม ก็ล้วนแต่ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์ พระพุทธเจ้าให้พิจารณาอย่างนี้ อันนี้เรียกว่าพิจารณา กายะ กายานุปสฺสี วิหริติ อาตปปี สมุปชานโน อาตปปี คือ ความเพียร มีสติสัมปชัญญะรูดรอบ เพียรเผากิเลสให้เราร้อน ฟังทำให้อวิชชาและ โทมนัสในโลกนี้พินาศเสีย

พระพุทธเจ้าจึงให้พิจารณา สติปัฏฐาน ๔ คือ กายหนึ่ง ให้กายเป็นอารมณ์ ของสติ ให้สติพิจารณากาย จับอยู่ภายใน ไม่ให้มันหนีจากกาย พิจารณาเหมือนว่า ของปฏิภูลโสโครก ภายในก็ตาม ภายนอกก็ตาม ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่คน พิจารณาไป อย่างนั้น หรือไม่อย่างนั้นให้พิจารณาเอาเวทนาเป็นอารมณ์ของสติ เวทนาเป็นสุข เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เวทนาเป็นทุกข์ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เวทนาเฉยๆ เกิดขึ้นแล้ว ก็ดับไป ไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ เวทนาเป็นตัวทุกข์ เราไม่ได้ทุกข์ เราไปยึดเอาเวทนา ทั้งหลายมันก็ทุกข์ ดวงจิตไม่ได้ทุกข์กับเวทนา เมื่ออย่างนั้นก็เอาจิต เอาใจ นี้แหละเป็นอารมณ์ของสติ เอาสติไปจับอยู่กับจิตนั้นนี้ให้เอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าไม่พิจารณากาย เอาสติไปไว้กาย จับเอากาย ก็ต้องเอาเวทนาความเป็นทุกข์ มีแต่ทุกข์นี้แหละแสนทุกข์ ให้พิจารณาทุกข์จนใจเห็นชัดจริงลงไป ท่านหมายความว่า ถ้าเห็นทุกข์ ก็ได้ชื่อว่าเห็นทุกข์แล้ว มันเป็นทุกข์แล้ว

นั่นแหละเรื่องภาวณา เราต้องทำการพิจารณาทุกครั้ง เราบริกรรมแล้วมัน ไม่สงบ เราจะพักเสียนอนเสียนั้นไม่ควร มันต้องทำไปพร้อม ต้องพิจารณา เรียกว่า วิปัสสนาพร้อมกัน ทำไปอยู่อย่างนั้นทุกครั้ง ไม่ทำอันเดียว มันเป็นคู่กัน ให้เป็น คู่กันไป นั่งบริกรรมจะเอาอันไหนก็ตาม อันไหนมันถูกกับนิสัยของตนก็เอา ถ้ามันไม่สงบแล้วก็พิจารณาค้นคว้า พิจารณากายนี้แหละ ไม่ต้องพิจารณาที่อื่น แม่นหมดทั้งก้อนที่เราอาศัยอยู่นี้ แม่นก้อนธรรมหมดทั้งนั้น มันไม่อยู่ที่อื่น

ร่างกายที่อาศัยอยู่นี้ก็ดี มันเป็นของสำหรับโลก เหมือนกันทุกคนนะแหละ สัพเพ ธมมา อนตตา ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ของใคร ก็แม้ร่างกายนี้แหละ หมดก้อนเท่านี้ เป็นตัวสมุทัย เป็นเหตุให้ยึดถือ นั่นแหละ อัสสิมานะ คนถือเราว่าตัวตน นั่นแหละ อันนี้แหละ ความมานะนี้แหละคือความว่าเราว่าเรา พระพุทธเจ้าว่าอัฐภาพสังขาร มันหลงสมมุติ ท่านให้พิจารณาให้รู้ ให้รู้ทุกขสังขจ

ทุกข อริยสังขจ ปริณฺเวยยนฺตฺติ เม ภิกฺขเว
ทุกขสังขจควรกำหนดให้มันรู้

ทุกข อริยสังขจ ปริณฺเวยยนฺตฺติ เม ภิกฺขเว อันนี้แหละ ให้ศึกษาหาเหตุมัน เส้นผมก็ทุกขสังข ความเกิดเป็นหญิง เป็นชาย ว่าเราว่าเรา อ้ายก้อนนี้มันเกิดมาจากไหน ต้องสวหาเหตุมัน มันเกิดมาจากต้นหานี้แหละ จึงให้ถอนต้นหา ให้ละต้นหา ให้ละทิ้ง ให้สละ ครั้นมันรู้จักแล้วมันก็จะละ

เรื่องทุกขสังขจนี้ให้มันรู้ พิจารณามันทั้งนอกทั้งใน หรือจะออกพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง อากาณสาม สิบสองนะ กระจายออกทุกๆ ส่วน แล้วมันเหลือเป็นคนใหม่ บ่มีคนแล้ว กำหนดออกไปๆ จนเหลืออายตนะของมัน บัญญัติ ความสมมุติ สมมุติคือขันธ รูปขันธ เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธ

รูปขันธ คือ ธาตุสี่ประชุมกันเป็นรูปขันธ ถ้ามีรูปก็มีเวทนาเกิดขึ้น ต่อไปผัสสะมันต่อกันเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าไม่บอกให้พิจารณาไปอื่น ให้พิจารณาที่นี่ หมดก้อนของเขาของเรานี้แหละ แม่นก้อนธรรม

อย่าไปหาที่อื่น อย่าไปพิจารณาที่อื่น มันไปยึดไปสร้างไปเสีย มันจะเป็นเหตุให้
เจ้าของติดอยู่ ให้พิจารณาอันนี้ ทางจะไปพระนิพพานมีเท่านี้แหละ

ท่านแสดงไว้ **สัมมาทิฐิ** ความเห็นชอบ ก็เห็นกายนี้แหละ ให้พิจารณากาย
นี้เป็นทางไปสู่ทางพ้นทุกข์ ไปสู่ที่อันบรมสุข สุขอันเนรมิตไสตน อย่าไปหาที่อื่น
พระพุทธเจ้าว่าแม่นอันนี้แหละ ให้มันเห็น นอนกอดอยู่แท้ๆ หมดทั้งวัน ถ้ามันไปยึดตัว
ยึดตนอยู่ มันไม่ได้ไปพระนิพพานดอกละ ว่าเขาว่าเราว่ากว่ามึงเสีย พระพุทธเจ้าว่า
อันนี้มาสมมุติว่าเป็นตัวตนเราหมดทั้งก้อน ให้พิจารณาให้เห็นเป็นไตรลักษณ์
ให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาให้เห็นเป็นอสุภะอสุภัง ไม่ให้เห็นเป็นสุภะ
ความงาม ความดี ความมั่นคง มันเห็นนี้แหละมันจึงเกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่าย
ต่อร่างกาย เบื่อต่อความเป็นไปของมัน มันเกิดมาแล้ว มันก็มีความแค้นคร่ำคร่า
มีพยาธิเบียดเบียน มีมรณะความตาย พลัดพรากจากกัน โสกะความโศกาพิโรธาพิน
มีโทมนัสความเสียใจ ความคับแค้นใจ ความขัดข้อง เมื่อเกิดมาก็เป็นทุกข์ พิจารณา
ทุกข์ลัจฉนี้ให้มันเห็นความจริง ความพลัดพราก ความประสบลสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก
ที่ชอบใจก็เป็นทุกข์นี้

เนื่องจากทุกข์ทั้งหลายมันมารวมอยู่ที่ขั้นนี้ทั้งห้า **ปญจุปาทานกฺขนฺธา** ทุกฺขา
ขั้นนี้ทั้งห้าเป็นที่ประชุมรับภาระของธฺระของหนัก ท่านว่าขั้นนี้ทั้งห้าเป็นภาระอันหนัก
เมื่อวางภาระแล้วก็สุขเท่านั้น คือวางร่างกายของตน ก็ให้พิจารณาเห็นทุกข์
นี้เสียก่อน พอเห็นทุกข์แล้วก็ให้สาวไป อันไหนเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ มี**กามตัณหา**
ความใคร่ในกิเลสกาม วัตถุกาม ความใคร่ก็คือความอยากเป็นอยากมีนั่นแล้ว
อยากเป็นผู้ดีมีลาภมียศนั่นแหละ เรียกว่า **ภวะ** ความอยากเป็นอยากมีนั่น **วิภวะ**
ความไม่ชอบ อารมณ์ที่ไม่ชอบ เรียกว่า**อนิฏฐารมณ์** อารมณ์ที่ไม่ชอบใจ เกลียดชัง
ผมหงอก ฟันหัก เกลียดชังหนังหัดเหี่ยวเป็นเกลียว ความเสื่อมของอายุของตน
ความเสื่อมลาภ ยศ สรรเสริญ ทรัพย์ ครั้นเห็นอันนี้ก็เพียรละเพียรถอนมัน
มันเป็นเพราะอันนี้ มันเป็นเพราะอยากนี่แล้ว ความอยากมันมาจากความโง่
ความไม่เข้าใจ ความเป็นตนเป็นตัว นี้เรียกว่า อวิชา **เราคืออวิชา**

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนวิชา เปรียบเหมือนผู้กำหนดของทารก ทารกนั้นเป็นที่รักของบิดามารดา มารดาเป็นผู้ทำนุบำรุง ทารกก็เป็นสุข คือค้นหา ความรักใคร่ ความชอบใจ เป็นผู้รักษาสนองความสุข ทารกก็เจริญขึ้น เจริญขึ้นไป ครั้นเห็นสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดค้นหา กามค้นหา ภวค้นหา วิภวค้นหา เหล่านี้เกิดขึ้นแล้วมันก็เป็นทุกข์ ตัณหาที่มันเกิดอยู่ที่ไหน มันตั้งอยู่ที่ไหน ต้องค้นหามัน นั่นแหละบ่อนมันเกิด บ่อนมันตั้งอยู่ บุคคลจะดับตัณหาจะดับที่ไหน บุคคลจะละตัณหา ละที่ไหน จะดับตัณหา ดับที่ไหน ตัณหาเกิดขึ้นที่ไหนให้ดับที่นั่น โบราณเห็นว่าไฟเกิดที่ไหน เอาน้ำมาราดที่นั่น ดับที่นั่น ไฟตัณหา มันเกิดขึ้นที่ตน ดับนี้ ปล่อยนี้ วางนี้ เกิดขึ้นที่ไหนละ ตัณหาที่เกิด เกิดขึ้นจากจักขุนั้นแหละ เกิดขึ้นที่โสตะ เกิดขึ้นที่ฆานะ เกิดขึ้นที่ชีวหา เกิดขึ้นที่กาย เกิดขึ้นที่ใจ มันเกิดขึ้นที่นี้ก็ต้องดับที่นี้ ต้องให้เห็นที่นี้ เกิดขึ้นที่ไหนอีก เกิดขึ้นที่รูป เกิดขึ้นที่เสียง เกิดขึ้นที่กลิ่น เกิดที่รส เกิดที่โณภูมิจิตเกิดที่ธรรมารมณฺ์ เกิดที่ไหนอีก เกิดที่จักขุวิญญาณ วิญญาณความรู้ โสตวิญาณ ฆานวิญาณ ชิวหาวิญาณ กายวิญาณ มโนวิญาณ เกิดขึ้นที่นี้

มันเกิดขึ้นนี้ มันมาจากสาเหตุไหน มันเกิดมาจากความกระทบ กระทบทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เวทนาเกิดขึ้นจากรูป จากจักขุสัมผัส ชิวหากระทบกับรส ชิวหาสัมผัสเกิดเวทนา กายเวทนา เกิดขึ้นจากสัมผัสทางกาย เวทนาเกิดขึ้นทางมโน จากสัมผัสทางใจ ความอ่อนมนึกไปตามอารมณ์ ฮือ มันเกิดขึ้นที่นี้ อยู่ที่นี้แหละ มันอยู่ตอนอายตนะ มันจะเกิดขึ้นต่อๆ ขึ้นไป รูปสัญญา โสตสัญญา คันธสัญญา ชิวหาสัญญา โณภูมิจิตสัญญา มโนสัญญา รูปสัญญาเจตนาเป็นทุกข์ของโลก โสตสัญญาเจตนา คันธสัญญาเจตนา ชิวหาสัญญาเจตนา กายสัญญาเจตนา โณภูมิจิตสัญญาเจตนา ที่มันเกิดขึ้นเพราะความสุขของรูป ของเสียง ของกลิ่น ของรส รูปตัณหา เห็นรูปเกิดตัณหาขึ้น เป็นทุกข์ โสตตัณหา ฆานตัณหา ชิวหาตัณหา โณภูมิจิตตัณหา มโนตัณหา ความกระทบของรูป ของเสียง ของกลิ่น ของรส ของโณภูมิจิต ของธรรมารมณฺ์ ยึดเอาละ นี้แหละตัณหา มันเกิดขึ้น

เรารู้จักบ่อนมันเกิด เราจะละอย่างไรละ ถอนอย่างไรละ รู้จักบ่อนมันเกิดแล้ว เมื่อมันเกิดขึ้นที่หู บุคคลจะดับตัณหา ดับที่ไหน ดับที่หู ที่ตา ที่จมูก ที่ลิ้น ที่กาย

ที่ใจ ดับรูป ดับตา ดับหู ดับจมูก ดับลิ้น ดับสัมผัส ดับธรรมารมณ์ ต้องดับอันนี้ ไม่ใช่ดับอันอื่น เกิดขึ้นที่ไหนดับที่นั่น เกิดขึ้นที่นี่ เกิดขึ้นจากอายตนะภายใน เกิดขึ้นจากอายตนะภายนอก เกิดขึ้นจากจักขุสัมผัส โสตสัมผัส จากจักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ โผฏฐัพพะวิญญาณ มโนวิญญาณ ดับที่นั่น เว้าซื่อๆ ว่าเกิดที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ดับสนิทแล้ว ไม่มีความยินดียินร้ายต่อสิ่งทั้งปวงวางใจเป็นกลาง ครั้นทำใจเป็นกลาง ไม่มีความยินดียินร้ายในสิ่งทั้งปวงแล้ว ใจได้ละวางแล้ว ตัดได้หมดแล้ว แจ้งประจักษ์ ดับสนิทแล้ว เราได้ทำให้เกิดให้มีแล้วซึ่งมัคคสมังคี ทำให้มันแจ้ง มรรคมืองค์แปด ทำให้แจ้งบริบูรณ์

จิตของเราเมื่ออบรมไปแล้วมันลง มันสงบ มันหมดเรื่องความเว้า อันนั้นแหละมันจึงรู้ว่าเราจะเอาสัญญานี้ เราเอาสัญญานี้แหละพิจารณาร่างกายของเรา พิจารณาไปๆ มันจึงจะเกิดญาณทัศนะ ความรู้ความเห็นตามความเป็นจริง มันแจ้งประจักษ์ เบื้องต้นเราก็พิจารณาใช้สัญญานั้นแหละ ท่านเจ้าคุณอุบาลีท่านว่า มันจะต้องเอาโลกีย์นั้นมาใช้เสียก่อน พระพุทธเจ้าก็เอาโลกีย์นี้แหละใช้เสียก่อน มันจึงได้สำเร็จถึงโลกุตระพอดี โลกียะเป็นเหตุ โลกียะเป็นรากเป็นเค้า คั่นคว่าสังขารร่างกาย ผมขน เล็บ ฟัน หนัง คั่นคว่าพิจารณาไม่ให้ขาด ให้มีสติสัมปชัญญะประจำ ให้มันรู้จิต มีราคะก็ให้มันรู้ หายราคะก็ให้มันรู้ เอาประจำอยู่นั้นแหละ จิตมีโทสะก็ให้มันรู้ จิตหายโทสะก็ให้มันรู้ หายโมหะก็ให้มันรู้ จิตหดหู่ก็ให้มันรู้ จิตผุดผ่องก็ให้มันรู้ มันเกิดขึ้นเพราะเหตุใด จิตเราเป็นสมาธิ ได้มาน ฌานอุปจาระ ฌานขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ จิตเป็นรูปาวจรก็ให้รู้ จิตไม่เป็นก็ให้รู้ ให้มีฌาน จิตเป็นอิสระไม่เป็นอิสระก็ให้รู้ จิตมีฌาน ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ก็ให้มันรู้ จิตเป็นสมาธิก็ให้มันรู้ จิตไม่เป็นสมาธิก็ให้รู้ จิตอยู่ในภพในชาติ ยังไม่หลุดพ้นก็ให้มันรู้ จิตหลุดพ้นก็ให้มันรู้ ให้กำหนดจิต พิจารณาจิต เอาประจำอยู่อย่างนี้ มันก็ไปพ้นไปได้ดอก

ครั้นเราตั้งใจอยู่แล้ว ได้หนึ่งเดือน สองเดือน บ่พอ ให้มันตายเสีย ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน ให้รู้จัก ทำความเพียรเอามันอยู่นั้นแหละ บพมันรู้มันจะรู้ปฐิน จตุตถฌานไปซื่อๆ มัน จะรู้เมื่อมันสงบ มันบ่มีต้นไม้ ภูเขา เถาวัลย์ ธรรมชาติ ภูเขา

ที่ไหนไม่มี มีแต่แผ่นดินกับครอบฟ้าจางปางอยู่ฮั้น อันนั้นแหละจิตมันรวม
บริสุทธิ์แล้ว ครั้นมันเห็นอย่างนั้นแล้ว มันบ่มีคน บ่มีหยัง หมดสัญญาแล้ว
อากาศนัญญายตนะ นี้เลยขึ้นไปบ่มี มันจะกลับมันจะเอากันอีก

อยู่บ้านผือไปมันทุกมือ ไปพรหมโลกนั้นแหละ ไปสวรรค์ก็ไปมือนั้นแหละ
ไปมันทุกวัน อยากรวันไหนก็ไปวันนั้นแหละ อันนี้มันสุดแต่คนแล้ว เห็นแจ้งชัด
มันจะขึ้นไป ความทุกข์มันจะเห็นไม่มี เหมือนกันกับจุดตะเกียงเจ้าพายุ แดงโรอยู่
ยังงั้นแหละ มันสงบลงไปแล้ว ไม่มีหยังแล้ว แต่เราไปเกิดแต่วิญญาณ มันก็บ่ดีแล้ว
แล้วบ่เป็นหยัง บ่มีหยัง ว่ายังงั้นมันก็บ่ดีแล้ว มันต้องค้นคว้า จิตเราสงบ มันสงบ
ดีแล้ว บ่มีหยังๆ ว่ายังงั้นมันก็ไม่ถูก มันต้องค้นคว้า มันสว่างเต็มโลกแน่ะ มันสว่าง
ก็เห็นก็ค้นคว้าหาสิ่งของได้ ไม่จุดไฟมันมืด ไม่มีดวงไฟมันก็มืด บ่เห็นหยัง จะเก็บ
ข้าวเก็บของเราต้องจุดไฟเจ้าพายุขึ้นเราจึงหาเจอ บ่จุดมันก็ตะเกียงชื่อๆ นี้ก็เข้าใจ
ว่าดวงไฟมันมืด คือ ขี้เขม่า มืดก็ต้องขัดเอาเขม่าออก บ่ขัดออก จุดไปนานๆ มันก็
มัวหมอง ไม่สว่างแล้ว จิตของเราครั้นไม่สงบแล้วก็มีมืด ถ้าไม่มีสิ่งทีหมักหมมให้มัน
เศร้าหมองขุ่นมัว มันก็สว่าง สว่างแล้วเราก็ค้นคว้า

ท่านจึงว่าจิตเดิมธรรมชาติเลื่อมประภัสสร แต่อาศัย**อากันตุกะกิเลส**เข้ามา
หมักหมม จิตมันจึงขุ่นมัวไป จะเปรียบเหมือนกับแก้ว หรือเพชรนิลจินดาที่เกลือก
กลั้วอยู่กับฝุ่นธุลีกับพื้นแผ่นดิน บุคคลผู้ฉลาดมาตรวจว่ามีเพชรพลอยมีบ่อทองคำ
ที่นี่ เขาจะมาขุดขึ้นเอามาเจียรระไน จึงเป็นทองคำธรรมชาติ เป็นเพชรเป็นพลอย
อันใส เราต้องตั้งต้นตรงนี้เสียก่อน ธุลีมันก็มีอยู่ จิตเดิมมันมีอยู่ ตั้งใจอยู่ แต่ว่า
มันเอาสมมุติเข้าไปใส มันหยิบหนังสือขึ้นมาแล้วแต่มันมีดมันดับ มีแต่ฝุ่นธุลี มีโคลน
มีตมมาเกลือกกลั้วอยู่ ใช้การบ่ได้ ก็เห็นตัวอยู่ชัดๆ จิตของเราก็อย่างนั้นแหละ
เมื่อจิตของเราขัดเกลาดีแล้ว เพื่อไม่ให้มันหลง ขัดอยู่ทุกวี่ทุกวัน ไม่ให้ทุกข์เข้ามา
ขุ่นมัวหัวใจ รักษาใจให้มันสว่างอยู่ **จิตดี ทุนดี สุขาวดี** จิตขัดดีแล้ว อบรมดีแล้ว
มีแต่ความสุข มันสุขก็แม่นจิตเท่านั้นแหละ มันจะรู้สึกได้ กายมันเป็นไปตามเรื่อง
ของมันนั้นแหละ มันก่อนพยาธิหมดทั้งก้อน ไม่มีดีสักก้อน ใจมันไปหมักหมมกับอะไร
ต่ออะไร เอามาเป็นอารมณ์ อยู่แต่มันอันเดียวเท่านั้น บ่ยึดอันใดถ้ามันเห็นโทษแล้ว

เวลาไม่มีอะไรมาเกือกกั้วปะปนแล้ว มันก็ใสอยู่นั้น ก็เป็นพระนิพพานเท่านั้นแล้ว ใจอยู่ตามธรรมชาติก็เป็นอย่างนั้น ก็ใสอย่างนั้น

เวทนา ร่างกายมันเป็นธรรมดา มันเป็นรังของโรค เป็นก้อนโรคตั้งแต่ไหนแต่ไรมา มันเป็นอย่างใดก็ไม่มีควมหวานไหว พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ก็ไม่มีความหวานไหวเวลามันจะเป็นไปร่างกาย แล้วแต่มันจะเป็นไปตามเรื่องของมัน หน้าที่ของเขา ทุกข์อยู่นั้น เวทนาอยู่นั้น เกิดเวทนาจี้ให้ฝึกหัดพิจารณาโลกธรรม รูปอันนี้เราได้มาดีแล้ว เมื่อมันซำรุดทุดโทรมไป พระพุทธเจ้าก็ไม่มีควมหวานไหว ต่อมัน มันจะเสื่อมลาภ ให้มันเสื่อมไปตามวิสัย ใจเราไม่เสื่อม ความนิทานก็มัน ลมปาก ครั้นรู้เท่าแล้วจิตไม่กระวนกระวาย จิตไม่มาเกี่ยวข้องกับร่างกายแล้ว มันก็สุขเท่านั้นแหละ ความทุกข์กายเกิดขึ้น ถ้ารู้เท่าแล้วจิตก็ไม่หวานไหว **อโสก วิรช** ไม่มีกิเลสเครื่องมลทินจะตามได้ ไม่มีควมโศกเศร้าต่อควมเสื่อมของร่างกาย ความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ความนิทาน ความสรรเสริญ มีความรู้สึกเป็นปกติ นี้ชื่อว่าเป็นผู้รู้เท่าโลก รู้เท่าแล้วไม่มีควมทุกข์ใจ ครั้นไม่รู้เท่าควมเปลี่ยนแปลงของร่างกายแล้ว ก็มีความหวาดเสียว มีความสะดุ้งอยู่ กั้วอยู่ บัญเท่า ยานมันก็บ่หายดอก ไม่รู้เท่าแล้วมันก็มาเกิดอีก

ถ้ามันมาเกิดเป็นมนุษย์ มันได้สร้างบารมี ถ้ามันไปเกิดเป็นอื่นละ โอ เป็นอสุภะ อสุภะกลับชาติเป็นมนุษย์ พระพุทธเจ้าสร้างบารมี ท่านขึ้นไปอยู่พรหมโลกขึ้นไป อธิษฐานให้มันดับเสีย ครั้นอธิษฐานให้มันดับแล้ว มันนอนอยู่ชั้วกับชั้วกัลป์ มันนอน ไม่ได้มาสร้างบารมี ครั้นอธิษฐานว่าดับเสีย มันไม่ได้เกิดมาสร้างบารมี มีแต่มนุษย์เท่านั้นแหละ **มนุสสปฏิลาโ** เกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นลาภอันประเสริฐเพราะ ได้สร้างบารมี เกิดเป็นมนุษย์แล้วมาสร้างบาปเฉยๆ มันก็บ่มีลาภแล้ว อย่าสร้างบาปใส่ตน เกิดมาเป็นลาภแล้ว รีบสร้างบารมีเสีย

ไปอยู่ที่ใด ยานมันจะตายเสีย เราตั้งใจแล้วเรที่ตั้งสัตย์อธิษฐานแล้ว ยิ่งงมันก็จะ ให้เป็นชาติสุดท้ายในชาตินี้ การเกิดของเราเป็น หรือไม่เป็นก็ตาม เราจะทำความเพียรอยู่นั้นแหละ แม้มันจะตาย ก็เที่ยวไปเที่ยวมาอยู่ที่นี่ ทำมันอยู่นั้นแหละจนตาย

ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ ก้อนนี้ก้อนตาย เกิดมาก็มาพากันตายเสีย แแบทุกข์อยู่อย่างเราเนี่ย เข้าป่าเข้าดงไปซื่อๆ เกิดมามีแต่ตายเท่านั้นแหละ เราไม่ประมาท ได้ตั้งใจทำคุณงามความดีแล้ว ตายมันจะไปทุกข์รี อย่าทำบาปทำชั่ว อย่าเห็นแก่ปากแก่ท้อง อย่าเห็นแก่หลับแก่นอน เราสร้างความดีใส่ตนไว้ ความทุกข์ยากลำบาก บ่มีความสบายใจก็แมนเราสร้างให้ตน ผู้อื่นบ่ได้สร้างให้ จะดีก็แมนตนสร้างใส่ตนเอง จะชั่วก็สร้างใส่ตนเองดอก พระพุทธเจ้าสอนให้ทำดี ให้กายดี วาจาดี ใจดี อย่าเป็นกายสกปรก ใจสกปรก ให้ใจสะอาด กายสะอาด นั้นแหละให้รักษาศีล ให้นึกว่าเราเป็นอะไร เราเป็นพระเนื้อ เราเป็นเณรเนื้อ ได้มาเจอศาสนาธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เป็นของเย็น อยู่เย็นเป็นสุขนะ

ไปอยู่บ้านฝื่อนนั้นแหละ เราจะตายอยู่นั้น ตากแดด ตากฝุ่น ตากลม อยู่นั้น ให้มันตายอยู่นั้น ที่อำเภอนั้น เราพูดว่าเป็นแต่พระ ให้พากันตายอยู่นอกสมมติ อย่าให้มันตายในสมมติ นอกสมมติ หมายถึง พระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้น ผู้ปฏิบัติตามก็มีความเยือกเย็น ไม่มีความเดือดร้อน ตายอยู่ป่าขาด ป่ากุง ป่าแกม่นร้อน ตามตัวก็มีแต่หนอนตายอยู่ป่าขาด ป่ากุง มีแต่ทิ้งเสียนั้นแหละ

อย่าลืมนอน ให้สำนึกตน ให้ดูตน อย่าไปดูผู้อื่น อย่าเพ่งโทษผู้อื่น ใครทำไม่ดีก็เป็นโทษของเขาโทษของผู้อื่น จะได้รับความทุกข์ก็แมนตน ได้รับความสุขก็แมนตน เขาทำดีเขาก็ได้รับความสุขของเขาเอง ให้ดูตน ดูทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ให้ฝึกตน ให้มีสติกับตน ให้เร่งทำเมื่อร่างกายให้โอกาส เมื่อร่างกายยังดีอยู่ ยังแข็งแรงอยู่ ทำความเพียรก็ได้อยู่ ครั้นแก่มากคือเรานี้ก็บ่ทันแล้ว ได้รับความทุกข์ยากทั้งหลายก็ไม่ได้ เครื่องมันเก่าแล้วจะทิ้ง คือมันไปกับเจ้าของซื่อๆ ก็ทำท่าจะล้มแล้วแต่น้อยแต่หนุ่มก็กำหนด เดี่ยวนี้เราเป็นพระ เดี่ยวนี้เราเป็นเณรแล้ว ต่างจากฆราวาสธรรมดาแล้วเพราะมีผ้าเหลืองนั้น เราต้องมีความสำรวม มีความระวัง อย่าให้ใจคะนองสนุกสนานไปในอารมณ์ มีกามารมณ์ ต้องหักห้าม มีสติ อย่าไปปล่อยตามอารมณ์ ให้ชะม๊กเขม่นทำความเพียรภาวนาพุทธโธ แล้วให้มีสติสำรวมใจอยู่ เอาอิทธิบาทสี่

ตอนเช้าให้มีความสำรวม กายสุจริตตั้ง กลางวันให้มีสติระวัง กายให้เป็น
สุจริต ให้วาจาเป็นสุจริต ให้ใจเป็นสุจริตอยู่ ค่ำมาก็ให้กายวาจาใจเป็นสุจริตอยู่
ให้เดินจงกรม นั่งสมาธิ ให้ชำระนิวรณ์ธรรม คืออารมณ์ กามฉันทะ พยาบาท
ถีนมิตตะ วิจิกิจฉา อุทัจจะ กุกุจจะ ให้ชำระอันนั้นเสีย ให้ใจบริสุทธิ์ ชำระจิตของเรา
ให้มันออกจากนิวรณ์อันนี้ อย่าไปเกี่ยวข้องกับอันนี้ ให้ใจบริสุทธิ์ ยามใดที่ชำระ
อันเดียวนี้แหละ ครั้นชำระอันนี้ จิตไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ไม่มีราคะ โทสะ โมหะ
มาเกื้ออกแล้ว จิตไม่เศร้าหมองแล้ว จิตบริสุทธิ์ผุดผ่อง จิตบริสุทธิ์แล้วอยู่ที่ใดก็มี
ความสุข ทำการงานอยู่ก็มีความสุข ความสุขติดตามผู้นั้นไป เหมือนกันกับเงา
ตามตนไปอยู่ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน เพราะชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์
ใจเศร้าหมองไม่ดีละ ก็เป็นทุกข์อยู่นั้น ความทุกข์ติดตามผู้นั้นไป ทำการงานก็ไม่มี
ความสุข พุดอยู่ก็ไม่มีความสุข ความทุกข์ย่อมติดตามเขาไปเหมือนกับกงล้อติดตาม
รอยเท้าโคไป แอวกก็ทับคอมันไป **มนสา เจ ปทฺฐเจเน** มนะ คือ ใจ ครั้นราคะ โทสะ
โมหะ โลภะ ประทุษร้ายแล้ว ผู้นั้นจะพุดอยู่ก็ดี จะทำการงานอยู่ก็ดี ความทุกข์ย่อม
ติดตามเขาไป เหมือนกงล้อติดตามรอยเท้าโคไปอยู่ **มนสา เจ ปสนฺเนน** จิตใจ
ของผู้ใด อันโทษไม่ได้ประทุษร้ายแล้ว จิตใจผ่องใสแล้ว ความสุขย่อมติดตามเขา
ไปอยู่เหมือนเงาเทียมตน

ถ้าหากเราไม่มีธุระ ไม่มีการงานอันหยั่ง ชำระจิตใจของตนอยู่นั้นแหละ อย่าให้
มันไปจ้องเวรกับเขา ได้ชื่อว่าผู้ชนะใจ อย่าให้มันมีความกำหนดกับกายตัวนี้แหละ
ครั้นมีความกำหนดกับกายแล้ว ได้ชื่อว่าจิตไม่บริสุทธิ์ จิตเบียดเบียน เบียดเบียนตน
ให้เดือดร้อน แล้วก็เบียดเบียนผู้อื่น

**ชาติ-ความเกิด ชรา-ความแก่ พยาธิ-ความเจ็บ
มรณะ-ความตาย** นี้ทุกขสังข์

ทุกข์มันเกิดมาจากไหน **ทุกข์เป็นต้น ผล สมุทัย**
เป็นตัวเหตุ สมุทัย คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา
ความใคร่ในรูปที่สวยงามในวัตถุต่าง ๆ มีเงินทอง
ข้าวของ เป็นต้น เรียกว่า **กามตัณหา** ความอยากมี
อยากเป็น อยากเป็นโน่นเป็นนี่ อยากเป็นเศรษฐีคหบดี
 เป็นต้น เรียกว่า **ภวตัณหา** ความไม่พอใจ ของได้มา
แล้วหายไปก็เกิดความไม่พอใจ ร่างกายของตนก็ดี
ของคนอื่นก็ดี เมื่อแก่ลงมา มีความซำรุดทรุดโทรม
ผมหงอก ฟันหัก แก้มตอบ เป็นต้น เลยไม่พอใจ หรือ
เสียงเขาตำเขานินทา ได้ยินเข้าก็เกิดความไม่พอใจ
นี้เรียกว่า **วิภวตัณหา** ตัณหาทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นเหตุ
ให้สัตว์ท่องเที่ยวอยู่ในวัฏสงสารในภพน้อยภพใหญ่
นับกับนับกลับไม่ได้

ตัณหามันเกิดขึ้นจากไหน ต้องค้นหาเหตุมัน
เหตุมันเกิดจากอายตนะภายในและอายตนะ
ภายนอกมาสัมผัสกัน ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูก
ดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องสัมผัสใจ **รัฐธรรมนูญ**
พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้สำรวจอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ
สำรวจตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้เพียรสำรวจ เพียรละ
ไม่ให้เกิดความยินดียินร้าย ทำจิตให้เป็นกลาง
วางเฉยต่ออารมณ์ นี้เรียกว่าการดับตัณหา

การทำสมาธิเพียร การสำรวจ และการทำความดี
ทุกอย่างเพื่อละตัณหาให้หมด เป็นทางมรรค

เมื่อปัญญาเห็นความเกิดขึ้นความดับไปของสังขารทั้งหลายทั้งปวง เห็นแน่ว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เป็นเพียงธาตุ ๔ มาประชุมกันเข้า แล้วก็แตกสลายไปอย่างนี้แต่ไหนแต่ไรมา **ฐิติธรรม** มีการตั้งขึ้น มีอยู่ แล้วดับไป พิจารณารู้เท่าทันในสิ่งเหล่านี้ ไม่หวั่นไหว เรียกว่า **นิโรธ** คือ ผู้วางเฉยต่ออารมณ์ ดังนี้แล

บัดนี้จะได้แสดงสัญญา ๓ ประการ เพื่ออบรม
กรรมฐานให้นักปฏิบัติภาวนาทั้งหลายเกิดความสด
สังเวชในสังขาร ควรเจริญสัญญา ๓ ประการ คือ

อนิจจสัญญา ปัญญากำหนดรู้สังขารแปรปรวน
อยู่ ประการ ๑

ทุกขสัญญา ปัญญากำหนดรู้สังขารอันเป็นทุกข์
ประจำ ประการ ๑

อนัตตสัญญา ปัญญากำหนดรู้ธรรมทั้งปวงอันเป็น
อนัตตา ไม่เป็นไปตามอำนาจปรารถนา ประการ ๑

ควรเจริญสัญญากำหนดรู้สังขารโดยลักษณะ
เครื่องหมาย ๓ ประการ นี้ควรที่สาธุชนพุทธบริษัท
จะต้องบำเพ็ญให้เกิดมีในตนได้ชื่อว่า ได้เจริญวิปัสสนา
ปัญญามัยกุศล และควรคำนึงถึงตนอันตกอยู่ในอำนาจ
ชรา พยาธิ มรณะ ให้เป็นอารมณ์บ่มจิตใจให้ก่อเกิด
ความสดสังเวช สลดจิต พยายามละทุจริต บำเพ็ญ
ส่วนกุศล รีบแสวงหาผลประโยชน์อันจะเป็นที่พึ่งของตน
โดยเร็วก่อนชรา พยาธิ มรณะ ยังไม่มาครอบงำอย่า
เพราะเหตุว่าวันคืนทั้งหลายล่วงไปแต่วันคืนเท่านั้น
อายุของสัตว์ทั้งหลายทุกจำพวกก็ค่อยๆ หมดสิ้นไป
จวนใกล้ตายเข้ามาทุกวันเวลา ทุกนาฬิกา ทุกนาที
อายุของสัตว์ทั้งสิ้นที่ตั้งอยู่ในวิสัยของมรณะนี้มีแต่
จะหมดไปเปลืองไปถ่ายเดียว ไม่กลับมาตั้งอยู่ใน
ปฐมวัยเป็นทารกทารกได้อีกเลย เหมือนห้วยหนอง
คลองบึงซึ่งมีน้ำแต่น้อย เมื่อถึงฤดูแล้งต้องแสงอาทิตย์
ก็มีแต่จะเหือดแห้งไปถ่ายเดียวฉะนั้น

ไตรสิกขณ์

(เทศน์อบรมเมื่อวันที่
๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๙)

อายุของมนุษย์นี้น้อยนักหนา ไม่พอเพียงแก่ความต้องการ คิดประกอบการงาน ไม่ทันจะสำเร็จได้ทุกอย่างก็จะถึงมรณะละวางอารมณ์เหล่านั้นไป ผู้มีปัญญาควรจะต้องตัดความนิยมในชีวิตนั้นเสีย อย่าสำคัญว่ามากแล้วมัวเมา เลินเล่อ ลุ่มหลง ระวังใจ ควรแต่จะรีบเร่งชวนขวายบำเพ็ญสิ่งที่ เป็นบุญกุศลสุจริตครบไตรทวารไว้ เท่านั้นให้เร็ว ทำให้รู้สึกประหนึ่งว่าบุคคลถูกเพลิงไหม้ศีรษะ รีบร้อนดับเพลิงให้สงบ ฉะนั้น เพราะมรณะ คือความแตกแยกแห่งชีวิตอินทรีย์ที่จะไม่ครอบงำย้ายผู้หนึ่ง ผู้ใดนั้น ไม่มีเหมือนภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ มีภาชนะดิน เป็นต้น ซึ่งนายช่างประดิษฐ์ สร้างทำขึ้นไว้แล้ว จะเล็กใหญ่ ดีชั่ว หนาบาง ประการใด ไม่เล็กว่าชนิดใด ขนาดใด ตามปกติต้องแตกสลายไปฉับใด ถึงชีวิตร่างกายของมนุษย์ทั้งหลายนี้ ก็มีความแตก ทำลายตามไปเป็นที่สุดฉับนั้น

เมื่อใดนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายมาใช้ปัญญาให้รู้อารมณ์ร่างกายของมนุษย์ทั้งหลาย มีเราเป็นต้น ล้วนต้องถึงความพินาศแตกดับเป็นธรรมดาอยู่อย่างนี้ ควรทำความเข้าใจ ปรามปรามกำจัดกิเลสให้เหือดหาย ให้บุญกุศลเจริญขึ้นในตนภายในวันนี้แหละ ให้จงได้ เพราะใคร ๆ คนไหนเล่าจะอาจรู้ว่าความตายจะมาถึงในวันพรุ่งนี้ เดือนหน้า ปีหน้า เพราะมฤตยู คือความตายที่มีเสนาใหญ่ คือ ขุนชรา ขุนพยาธิ พญามรณะ และปิณฑกทุกข์ทั้งหลาย ภัยอันเป็นที่ขยาดหวาดกลัวของหมู่มนุษย์นี้ เหลือวิสัยและความสามารถที่ใคร ๆ แม้อำนาจยิ่งใหญ่จะต้านทานสู้รบสักไสด้วยอุบายอันหนึ่งอันใดได้เลย ท่านเปรียบไว้ว่าเหมือนภูเขาใหญ่สูงจรดขอบฟ้ากึ่งมาจากทิศทั้งสี่แล้ว บดขยี้สัตว์ทั้งหลายให้เป็นจุลวิจุลมิว่างเว้นพวกไหนไว้ให้เหลือหลอเลย เมื่อมรณะ ซึ่งเป็นมหาทุกข์อันใหญ่มาถึงแล้ว ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งแม้เคยเป็นที่รักที่พึงจะสามารถ สกัดกันแก้ไขหรือช่วยบำบัดปัดเป่าให้มรณะทุกข์ลดน้อยเบาบางลงไปได้เลย ยกเว้นแต่บุญกุศลที่ตนได้อบรมสั่งสมไว้ด้วย กาย วาจา ใจ จนคุ้นแก่จิต เท่านั้นแหละ จะทำความสุขความสงบระงับให้ในเวลาจวนสิ้นชีวิตทำลายชั้นธรรมาภิมิตประพันธ์ว่า

“บุญญ์ สุขิ ชีวิสงขมฺหิ” บุญกุศลที่สาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายได้สร้างสม ให้บริบูรณ์แล้ว ย่อมนำมาความสุขมาให้เมื่อสิ้นชีวิต ดังนี้

ด้วยเหตุนี้เมื่อสาธุชนนักปฏิบัติธรรมกรรมฐานทั้งหลายมาพิจารณาในไตรลักษณ์จนแจ้งประจักษ์แล้ว ควรที่จะเกิดความสังเวชสดจิต คิดเห็นว่าชรา พยาธิ มรณะ ครอบงำเข้ามาอยู่ขณะนี้แล้ว กิจอื่นๆ นอกจากการประพฤติปฏิบัติธรรมอย่าได้ทำเลย ควรที่แต่จะกระทำการบำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เต็มรอบก็จะอุดมสมบูรณ์ด้วยความสุข ความเจริญ

(หลวงปู่ขาวชอบแสดงโอวาทธรรมบทนี้เสมอๆ สมัยท่านยังแสดงธรรมได้ ท่านว่าทำให้เกิดปัญญา หูตาสว่างดี)

แต่บัดนี้ต่อไป จงพากันใช้ความพินิจพิจารณา ฟังเสียงปฐุ และนำไปเทียบเคียงกับคำพูดทั้งหลาย ที่เคยได้ยินได้ฟังมา จะมีแง่มุมถูกหนักเบาต่างกัน อย่างไรก็ตามบ้าง แล้วเลือกเพื่อนำไปปฏิบัติ เพราะ ลมปากของปฐุเป็นเสียงของกระแสนธรรมที่ออกมา จากพระทัยที่บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า

ชาวอนาลโย

คำถาม-คำตอบ
ปัญหาธรรม
หลวงปู่ขาว อนาลโย
วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู

การทบทวนข้อสอบประชันพระ เณร

ท่านก็สอนมามากต่อมาก การโต้ตอบปัญหา
ข้อข้องใจที่มีผู้มาถาม ท่านก็ตอบเพื่อความ
เข้าใจแก่ประชาชน พระ เณร มามากต่อมาก
เช่นเดียวกัน อันถัดต่อไปนี่จึงขอนำปัญหา
คำถามคำตอบของท่านมาลงในที่นี้พอประมาณ
โปรดอ่านด้วยความพิจารณาหาสาระซึ่งอาจจะ
เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

ถาม

หลวงปู่ครับ ขอประทานโอกาสถามปัญหาปู่พอหายกังวลบ้าง ฟังเทศน์ปู่ก็ฟังมามากพอควร แต่ยังไม่เคยถามปัญหาข้อข้องใจใดๆ กับหลวงปู่บ้างเลย จึงขอกราบเรียนถามบ้างว่า ได้ทราบจากเขาเล่าให้ฟังว่าหลวงปู่เคยสร้างวาสนาบารมีมามากใช้ไหมปู่

ตอบ

จะว่าใช้ก็ใช่ ถ้าจะไม่หาแง่หาเรื่องราวว่าปู่เคยมีไหมนะ ส่วนมากโลกมักแสหาโทษมากกว่าหาคุณธรรมที่ควรหากัน ปู่จึงไม่อยากคิดและพูดในเรื่องทำนองนี้กลัวคนเป็นโทษแทนที่จะเป็นคุณ

หลาน

หลานถามเพื่อเข้าใจระดับใจจริงๆ ปู่ กรุณาโปรดสัตว์ผู้ยากจนเถิด

หลวงปู่

ถ้าอย่างนั้นก็เชิญถามมา จะเล่าให้ฟังเท่าที่พอเล่าได้

ถาม

ดังที่กราบเรียนถามแล้วว่า ได้ทราบมาว่าปู่เคยสร้างวาสนาบารมีมามากใช้ไหม

ตอบ

ใช่ เชื่อแน่ว่าได้สร้างมามากพอควร ทางโลกเคยเป็นเศรษฐีภูมิพิมามาก ต่อมาก ตลอดเคยเป็นพระราชามหากษัตริย์ก็เคยเป็นมาหลายชาติจนไม่อาจพรรณนาให้จบสิ้นในความเป็นมาของตนได้ ฉะนั้น การท่องเที่ยวในวัฏสงสารเกี่ยวกับการเกิดการตายปู่จึงไม่สงสัยและเบื่อเต็มประดา จึงได้ออกบวชเพื่อแสวงหาความพ้นจากการเกิด - ตาย อันเปรียบเหมือนเรือนจำขังสัตว์ผู้ต้องโทษ

ถาม

แต่ในชาติปัจจุบันนี้ ทำไมปู่จึงมาเกิดในสกุลชวานาที่โลกปัจจุบันถือกันว่าเป็นสกุลต่ำต่อยด้อยศักดิ์ศรี ทั้งหน้าที่การงานตลอดผลรายได้ก็ต่ำต้อยน้อยหน้าไม่ทัดเทียมเขา ไม่สมกับเป็นสกุลที่เลี้ยงหนุนคนทั้งแผ่นดินให้มีชีวิตลมหายใจอยู่ได้ตลอดมาบ้างเลย ทำไมปู่จึงไม่ไปเกิดในสกุลพ่อค้ามหาเศรษฐีมีเงินมากมาย และไปเกิดในสกุลเจ้านายผู้สูงศักดิ์ทรงอำนาจวาสนา วาจาลิทธิชาติ คนขยาดกันทั่วดินแดนเล่าปู่

ตอบ

อันสกุลที่ว่าสูงหรือต่ำนั้น บรรดาสัตว์โลกผู้อยู่ใต้อำนาจกฎแห่งกรรมย่อมมีทางเกิดได้ด้วยกัน อย่าวว่าแต่ปู่คนเดียวเลย แม้แต่ภพชาติสูงต่ำนั้นเป็นสายทางเดินของสัตว์โลกผู้มีกรรมจำต้องเดินต้องผ่านเหมือนกันหมด คนมีวาสนามากก็ผ่าน คนมีวาสนาน้อยก็ผ่านภพกำเนิดสกุลต่างๆ ดังกล่าวมา เช่น หลานเป็นพระเจ้าฟ้าเจ้าคุณ มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ หลานจากที่นี่ไปกรุงเทพฯ ด้วยเท้าก็ติดด้วยรถยนต์ รถไฟก็ติด ด้วยเรือเหาะเรือบินก็ติด หลานจำต้องผ่านดินฟ้าอากาศเย็นร้อนอ่อนแข็งที่สูงๆ ต่ำๆ ซึ่งมีอยู่ตามรายนทางเรื่อยไปจนถึงจุดที่หมายคือกรุงเทพฯ โดยไม่อาจสงสัย

การเกิดในสกุลสูงๆ ต่ำๆ ตลอดภพชาติต่างๆ กันนั้น สัตว์โลกเกิดตามวาระกรรมของตนมาถึง แม้จะทรงบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แต่เมื่อถึงวาระกรรมของตนที่ควร จะเสวยอย่างไร ก็จำต้องเสวยตามรายนทางคือภพชาตินั้นๆ เท่าที่ปู่มาเกิดในสกุลชวานา ปู่ก็ไม่เสียดอกเสียดใจ ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ เพราะปู่ถือว่าปู่มาเกิดตามวาระกรรมของปู่เอง ปู่จึงไม่ตำหนิติเตียนบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ตลอดญาติมิตรพี่น้องที่เกิดร่วมและใกล้ชิดสนิทกันวามาให้โทษปู่ มันเป็นกรรมของใครของเรา ดังธรรมท่านสอนไว้ไม่มีผิด ไม่มีที่คัดค้าน ปู่ยอมรับกรรมท่านอย่างซึ้งใจไม่มีวันถอนเลย

(มีคนแทรกถามในเวลาเดียวกันอีกเยอะแยะ แต่จะไม่ขอแยกบุคคล)

ถาม

ปู่ ก็โลกเขาว่าสกุลชาวนาเป็นสกุลต่ำนี้ หลานถึงไม่อยากให้ปู่มาเกิด อยากให้ปู่เกิดในสกุลสูงๆ กว่านี้ หลานๆ จะได้ภูมิใจ

ตอบ

ภูมิใจบ้าง บอๆ อะไร สกุลชาวนานั้นมันต่ำต้อยที่ตรงไหน คนทั้งโลกได้อาศัยข้าว ในท้องนาของชาวนาตลอดมาจึงพยุงชีวิตร่างกายมารอดมิใช่หรือ ที่ถูกตามความจริงควรชมเชยว่าสกุลชาวนาคือสกุลเลี้ยงโลก คือสกุลพ่อสกุลแม่ของมนุษย์ทั้งโลก ด้วยความเป็นคนกตัญญูรู้บุญรู้คุณของสิ่งเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูแล้วสกุลชาวนานั้นต่ำที่ตรงไหนลองว่ามาซิ งานในโลกนี้ งานอะไรจะทุกข์ลำบากยิ่งกว่างานทำนา คราด ไถ ตกกกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยว รักษานาด้วยการเปิดน้ำ ปิดน้ำ ทำคลองส่งน้ำ ไม่ได้หลับตื่นลืมตาตลอดฤดูกาลทำนา นับแต่เริ่มลงคราดไถจนถึงตีถึงฟาดนวด ตลอดขนขึ้นใส่ยุ้งใส่ฉางอันเป็นวาระสุดท้ายแห่งมหันตทุกข์ของสกุลชาวนา ใครจะอดจะทน ขยันหมั่นเพียร บึกบึนยิ่งกว่าชาวไร่ชาวนาชาวนาแล้ว งานใดที่ดีเด่นพอจะนำมาคุยอวดงานทำนา ทำไร่ ทำสวน การเพาะปลูกต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นงานที่ต้องใช้ความอดความทนความบึกบึนกว่างานใดๆ ของโลกมนุษย์ หิวก็ยอมทน หนาวก็ยอมทน ทุกข์ขนาดไหนก็ยอมอดยอมทน หลังสู้ฟ้า สู้ฝน หน้าสู้ลมสู้โคลน ทนร้อนทนหนาว ทนแดดทนฝน ชนิดทนรกรทั้งเป็นกว่าจะได้ข้าวเปลือกเผือกมันมาเลี้ยงคนทั้งโลก ร่างกายแทบบรลัย จิตใจเหี่ยวห่อชนิดพูดไม่ออกบอกไม่ถูกทั้งสิ้น แล้วจะไปชมใครผู้ใดว่าเก่งกว่าพวกชาวไร่ชาวนาเหล่านี้ จะควรดำหนิว่าชาวนาเป็นสกุลต่ำที่ตรงไหน ถ้าดำหนิว่าเขาต่ำจริง เราคนสกุลสูงและสูงๆ ก็อย่ากินข้าวและเผือกมันของเขาซิ มันจะเสียเกียรติของคนลิ้มตนเยอหยิ่ง ปล่อยให้ตายเสียจะได้ไม่หนักโลกของชาวนาที่หาข้าวมาให้กิน กินแล้วไม่รู้จักบุญคุณยกย่องส่งเสริมกัน นี่คือมนุษย์ประเภทลิ้มตัวมัวความเยอหยิ่งจองหองลำพองตน อย่าถือมาเป็นอารมณ์ให้หนักใจ จงถือท่านผู้ดีมาเป็นคติตัวอย่าง จะไม่เสียทางเดินเพื่อความเป็นคนดีของโลกที่ยังต้องการคนดีอยู่มากมาย ถ้ามีแต่คนประเภทลิ้มตัวมัวสุ่มกับสิ่งทำลายสังคม โลกต้องโกลาหลวุ่นวายและฉิบหายวายป่วงได้ไม่สงสัย

ถาม

เท่าที่ปู่มาเกิดในสกุลชวานาในชาตินี้ ปู่พอใจอยู่หรือ มองๆ ดูปู่แล้ว ไม่เห็น
ทะเยอทะยานกับอะไรนี้ มากราบเมื่อไร ฟังปู่เทศน์โปรดที่ไรเห็นมีแต่ความ
ยิ้มแย้มแจ่มใส เมตตาสงสารลูกหลานตลอด จึงคิดในใจอยากกราบถามบ้างว่า
ปู่ยังอยากเกิดในสกุลสูงกว่าสกุลชวานาอยู่หรือเปล่า

ตอบ

คราวเป็นฆราวาสมันก็คิดบ้าง เหมือนโลกตื่นลมเขาเหมือนกันว่าตนเป็น
ลูกชวานา วาสนาน้อย คิดอยากเป็นเจ้าของเป็นนายกับเขาเหมือนกัน อย่างน้อย
ได้เป็นครูสอนนักเรียนก็ยังมีดี แต่เราคนจนหาเลี้ยงแม่เลี้ยงน้อง พอรู้สึกตัวว่า
มีฐานะยากจน ไม่มีเวลาเรียนและไม่มีทุนเรียนหนังสือตั้งนี้แล้วก็หยุดคิดหยุด
กังวลใจกับเรื่องนี้ พอมาบวชปฏิบัติธรรมไปเรื่อยๆ ความรู้สึกกับธรรมเริ่ม
ซึมซาบเข้าถึงกันวันละเล็กละน้อย ความที่เคยคิดว่าตนเป็นคนอภัพวาสนา
เป็นลูกชวานาก็ค่อยๆ หายไปๆ จนกลายเป็นความรู้สึกว่า **จะเกิดในสกุลใด
ก็คือสกุลมนุษย์ที่ต้องตะเกียกตะกายหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเพื่อความ
อยู่รอดเหมือนๆ กันไปเรื่อยๆ** トラบเท่าทุกวันนี้ซึ่งแก่มากแล้ว มันเลยมี
ความรู้สึกไปคนละโลก และรู้สึกไปในแง่ที่โลกเขาไม่ค่อยคิดหรือไม่คิดกัน
เสียแล้วทุกวันนี้

ถาม

คิดอย่างไรละปู่ คณะหลานอยากฟัง ปู่เมตตาด้วย

ตอบ

เพียงแต่ธาตุขันธ์ซึ่งรับผิดชอบมาแต่วันเกิดรู้เพียงสภาวะเรื่อยมาแต่ต้นภพชาติ
พอมาถึงเดี๋ยวนี้มันก็รับผิดชอบกันไม่ได้อยู่แล้ว ว่าไม่ให้หกให้ล้ม มันก็หกก็ล้ม
ก็ซัดก็เซก็หกคะเมนเทนเท่าให้เห็นอยู่ทุกเวลาต่อหน้าต่อตา ต้องเป็นภาระของ

ชาวโกลี

หลวงปู่ขาว อนาลโย

คนอื่นช่วยดูแลรักษา ตลอดอิริยาบถจนถึงวันสุดท้ายคือแตกสลายของชั้นนี้แล้วจะให้ปู่ทะเยอทะยานหาเหินเดินเมฆไปยินดีอยากได้สมบัติเงินทอง สวรรค์วิมานที่ไหนอีก ซึ่งล้วนแต่เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนตตา จะพังทลายด้วยกันทั้งสิ้น ที่ไหนไม่อยู่ได้อำนาจของกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา นี่ปู่ต้องการและยินดีกับที่นั่นเท่านั้นทุกวันนี้

ถาม

ที่ไม่อยู่ได้อำนาจของกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา นั้นมันคือที่ไหนล่ะปู่ หลานก็อยากไปเหมือนกันนี่

ตอบ

เพียงแต่บอกให้ไหว้พระสวดมนต์ภาวนาบ้าง อย่างน้อยเวลาจะหลับนอนยังพากันชี้เกี้ยว ก็ ที่นั่น ที่ไม่มีกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา เข้าไปยึดครองนั้น ไม่ใช่ที่เป็นที่บรรจุกษัตริย์เกี้ยว พระเณรเถรชี คหบดี ชี้เกี้ยวนี้ ถ้าหลานๆ ยังขึ้นชี้เกี้ยวไหว้พระสวดมนต์ ให้ทานรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาอยู่ ก็จะไปเกิดเรื่องกับสถานที่และผู้คนในที่นั่นเข้าอีกก็จะยุ่งกันใหญ่ ฉะนั้น จงพากันพยายามปรับตัวปรับใจให้เข้าสู่ศีล สู่ธรรม ขจัดความชี้เกี้ยวชี้คร้านออกโดยลำดับก่อนค่อยพิจารณากันใหม่ในขั้นต่อไป

ถาม

คำว่า ที่นั่น ปู่ไม่เห็นบอกหลาน เห็นบอกแต่จะไปทะเลาะกับที่และคนในที่นั่นอย่างเดียว ส่วนที่นั่นคือที่เช่นไร ปู่ยังไม่บอกนี่ หลานกำลังกระหายอยากฟังโปรดด้วยปู่

ตอบ

คือ พระนิพพานอย่างไรละหลาน ไม่มีสกุลใดเลิศประเสริฐกว่าสกุลคือ พระนิพพานนี้ ปู่จึงต้องการสกุลนี้อย่างหนักเรื่อยมา แต่ตอนนี้ชั้นปู่แก่มาแล้ว ใจปู่ก็คงจะแก่ชราเช่นชั้นธิดากระมัง ใจจึงหมดความอยากความต้องการใดๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งที่ตัวเคยต้องการมากๆ นี้ด้วย ทุกวันนี้ปู่ไม่อยากจะ ยังมีชีวิตอยู่ปู่ก็ไม่อยาก ตายไปเสียปู่ก็ไม่อยาก ไปนิพพานเสียปู่ก็ไม่อยาก ใจมันหมดความอยากใดๆ เสียแต่ยังไม่ได้กินได้ดื่มแล้วเวลานี้ จะว่าถูกหรือผิด ปู่ก็พูดตามความจริงให้หลานๆ ฟัง จงพากันฟังและพิจารณาด้วยดีนะ

(ปรากฏว่าหลานๆ ของปู่เจียบเจียบไปตามๆ กัน ดูอาการอายุปู่มาก ไม่คิดว่าจะได้ยินคำนี้ขึ้นมา อายุที่ถามท่านแบบเด็กๆ เกินไป ปู่เห็นท่าไม่สนิทใจ จึงหาอุบายพูดเสียบๆ เคียงๆ ไปทางอื่นเสียบ้างเพื่อเปลี่ยนรสเปลี่ยนชาติ แล้วหลานๆ ก็วกกลับไปสกุลชวานาของปู่อีกเพราะยังไม่หายข้องใจ ที่ปู่เคยเป็นคนทุกซ์ลำบากมาแต่เป็นฆราวาส ไม่น่าจะเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรมอันล้ำเลิศอย่างนี้ แต่ทำไมปู่จึงเลิศประเสริฐ เป็นที่เคารพเลื่อมใสของปวงชนมากมายนัก)

ถาม

ถ้าอย่างนั้น คำว่าสกุลสูงหรือต่ำก็ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคกับนิสัยวาสนาบารมีของมนุษย์และสัตว์ทั่วไตรภพใช่ไหมปู่

ตอบ

ใช่ คนเป็นคน สัตว์เป็นสัตว์ คนดีเป็นคนดี คนชั่วเป็นคนชั่ว คนบุญเป็นคนบุญ คนบาปเป็นคนบาป หากสับสนระคนกันในหมู่มนุษย์และสัตว์ทั่วไตรภพมาดั้งเดิม ไม่มีใครหรือสิ่งใดลบล้างได้ เพราะนั่นเป็นกฎแห่งกรรมประจำสัตว์โลกมาดั้งเดิม ท่านจึงสอนไม่ให้ประมาทกันและกัน เพราะคำว่า กรรมเป็นสิ่งละเอียดสุขุมมากเกินกว่าสติปัญญาธรรมดาและความรู้วิชาของสามัญชน

ทั่วๆ ไปจะพิสูจน์ให้ถูกต้องหรือตรงตามความจริงแห่งกรรมนั้นๆ ได้ เรื่องเหล่านี้ ลึกลับมากสำหรับสามัญชนทั่วๆ ไป มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น สามารถพิสูจน์สาเหตุแห่งกรรมและผลกรรมนั้นๆ ได้ ดังพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์แสดงไว้เป็นแบบเดียวกันอย่างตายตัวตามหลักความจริงว่า **บาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี นิพพานมี** นานแสนนานก็ล้าวกับนับล้านกัลป์ เรียงตาม ลำดับของพระพุทธเจ้าที่มาตรัสรู้แต่ละพระองค์เรื่อยมาจนถึงพระพุทธเจ้า **สมณโคตม** องค์ปัจจุบันของชาวพุทธเรา สัตว์โลกก็ยังไม่มียายโดยยอมรับว่ามี เป็นตามนั้นด้วยการรู้การเห็นประจักษ์ตน ทั้งนี้เพราะถูกกิเลสตัวมีตมิดปิด ทวารมันปิดหูปิดตาปิดใจไว้อย่างมิดชิด เหมือนคนตาบอดหูหนวกไม่สามารถ สัมผัสรับรู้สิ่งที่มีอยู่ทั้งหลายด้วยตาด้วยหูที่บอดหนวกของตนได้ นอกจาก โคนเอาๆ แล้วลูบคลำไปตามประสาของคนตาบอด ไม่มีอะไรรู้และแยกคายไป กว่านั้น ดังคนตาบอดโดนต้นไม้หรือต้นเสา หัวตอ เป็นต้น เจ็บไปเปล่าๆ ไม่มีทาง มองเห็นและขีดหลาบได้ ตกไปก็โดนอีกเจ็บอีกอยู่รำไปเพราะตาไม่เห็น จะเอา อะไรมาแก้ไขการโดนนั้นว่าจะไม่ให้โดนอีกในกาลต่อไป สัตว์โลกโดนทุกข์ โดนบาปกรรมทั้งหลายที่ตนเข้าใจว่าไม่มีก็เช่นเดียวกัน ทั้งๆ โคนทุกข์ก็มอง ไม่เห็นทุกข์และบาปที่โดนว่ามาจากสาเหตุอันใด เพราะไม่มีปัญญาธรรมมาแก้ไข เห็นและหลุดไปได้ จำต้องยอมรับทุกข์กันอยู่รำไป

ถาม

ถ้าอย่างนั้นที่เขาว่า บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้วสูญ สัตว์ตายแล้วไม่เกิดอีกต่อไป นั่นก็เพราะกิเลสปิดตาปิดใจเขาละชิปู่ เขาจึง พุดปฏิเสถสิ่งที่มีอยู่เหล่านั้นซึ่งพระพุทธเจ้าองค์เอกตรัสไว้ได้ลงคอ

ตอบ

ใช่ ถูกกิเลสปิด ธรรมท่านมิได้ปิด ท่านเปิดเผยทุกสิ่งทุกอย่างตามความมี ความเป็น ท่านไม่ลบล้าง ท่านยอมรับสิ่งมีอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างโดยตลอดทั่วถึง

มาตามหลักแห่ง **สวากขาตธรรม** ที่ว่าตรัสไว้ชอบแล้วๆ ไม่มีอะไรเป็นปัญหาที่ทำให้มีให้เกิดปัญหานั้นคือกิเลสทั้งสิ้นต่างหากเป็นตัวสร้างปัญหาใส่หัวใจสัตว์โลก หลานจงเข้าใจเสียแต่บัดนี้ จะได้หมดปัญหาที่กิเลสเสี้ยมสอนให้คิดให้ว่า ว่าเป็นผู้สร้างปัญหา ธรรมสร้างเหตุการณ์ต่างๆ ธรรมเป็นผู้สร้างทุกข์บนหัวใจสัตว์โลก ความจริงแล้วมันเป็นกิเลสตัวแสนปลิ้นปล้อนหลอกลวงและตมตุ้นตัวฉกาจฉกรรจ์ต่างหาก เป็นตัวสร้างปัญหาให้ยุ่งเหยิงวุ่นวายไม่มีจบมีสิ้นลงได้จากหัวใจสัตว์โลก หมดปัญหานี้สร้างปัญหานั้นขึ้นมา หมดทุกข์นั้นแล้วสร้างทุกข์นี้ขึ้นมา ไม่มีคำว่าหยุดหย่อนผ่อนตัวและพักงานของกิเลส จอมปราชญ์ผู้เห็นเล่ห์เหลี่ยมกลมารยาของมันจึงกำจัดให้หมดสิ้นไปจากใจ และตำหนิประจานมันให้โลกได้ทราบและตื่นตัวตื่นใจแก้ไขด้านทานความเลวร้ายของมันเรื่อยมา จนถึงจอมปราชญ์องค์ปัจจุบันคือสมณโคดมของชาวพุทธเรา

ปุ่กาม

คณะหลานๆ ยังชอบกินเหล้ากันอยู่หรือทุกวันนี้

ตออบ

กินอยู่บ้างเป็นบางครั้งบางคราวปุ่ แต่ไม่กินมากและไม่กินตลอดไป กินเพียงเพื่อสรมัครสมานใจของหมู่เพื่อนและสังคมเท่านั้น ไม่ถึงกับติดมันปุ่

ทลองปุ่

ปุ่ขอลานหลานที่เป็นกันเองบ้าง คงไม่โมโหให้ปุ่กระมัง

ทลาน

ถามเลยปุ่ พวกหลานไม่หนีกโมโหให้ปุ่แหละ นอกจากอาจหนีกขบขันและละอายตัวเองในบางตอนที่ถูกปุ่สับเขกเอาบ้างในฐานะปุ่กับหลาน

หลวงปู่

ปู่จะขอลาเล็กน้อยเท่านั้นว่า เด็กๆ เขาไม่กินเหล้า ผู้หญิงที่รักศักดิ์ศรีของกุลสตรีตามหลักประเพณีประจำเมืองไทยเรา เธอไม่คิดอุทริกินเหล้ากันเหมือนผู้หญิงจรวดสมัยปัจจุบันนี้ และคนที่เขาไม่กินเหล้าที่กล่าวมาเหล่านี้ หลานๆ ยอมรับว่าเขาเป็นคนดีน่ารัก น่าเอ็นดู น่านับถือ น่าเคารพไหม

หลาน

ยอมรับทั้ง ๓ - ๔ กระทรงเลยปู่ แต่น่าหมั่นใส่ผู้หญิงที่ชอบอุทริเป็นนักเลงโต ชอบกินเหล้า เอาเหล้าประดับเกียรติ ชอบหารบเร้าเข้าเหย้าผู้ชายอันเป็นการขายหน้าสกุลราวกับสุนัขหน้าเดือน ๑๑ - ๑๒ (ทางภาคอีสานว่า สุนัขเดือน ๙ ซึ่งเป็นหน้าสุนัขคะนอง) หมดยางอายุไร้คุณค่า ไม่น่ารักไม่น่าเอ็นดูบ้างเลย นอกจากชวนหมั่นใส่และทุเรศ

หลวงปู่

เอาละ ปู่ไม่ตำหนิผู้หญิงฝ่ายเดียว เพราะผู้ชายก็มีไซ่เทวบุตรอุตตมะมาจากไหน ผู้ชายก็เป็นคนๆ หนึ่งเช่นเดียวกับผู้หญิงนั่นแล ผู้ชายผิดไม่ดีที่ตรงไหน ปู่ขอพูดถ้าหลานๆ ไม่โมโหนะ ผู้ชายก็น่าหมั่นใส่ถ้าจะหมั่นนะ แต่ปู่ไม่หมั่นนอกจากสงสารที่เห็นผิดไป

หลาน

พูดเลยปู่ หลานๆ บอกปู่แล้วว่าจะไม่โมโห นอกจากนึกเสียวๆ เพราะกลัวโดนแผลเป็นเข้าเท่านั้น

หลวงปู่

หลานๆ เคยเห็นพ่อแม่ของเด็กทั้งแผ่นดินนำสุราบาร์เบียร์ เครื่องดื่มของมึนเมา มารอกปากลูกๆ ป้อนลูกที่เริ่มเกิดใหม่ไหม

หลาน

ไม่เคยเห็นเลยปู่

กลองปู่

เมื่อไม่เคยเห็น ลูกๆ ก็ควรยอมรับว่าท่านเป็นพ่อเป็นแม่ที่ดีและฉลาดของคนของเด็ก ๑๐๐% โดยแท้ ไม่กล้านำสิ่งไม่ดีสิ่งจะทำให้เสียเด็กเสียคนเข้ามา กล้ากรายลูกๆ เลย ส่วนพวกเราที่เจริญเติบโตมา แล้วไปเที่ยวเสาะแสวงหากินหาดื่มเครื่องดองของมีนเมา ซึ่งทำลายจิตใจธาตุขันธ์และคุณค่าของมนุษย์ตลอดหน้าที่การงานให้ด้อยลงและเสียไป จนกลายเป็นคนไร้ค่าไม่น่านับถือและปรารถนาของสุภาพชนทั่วไปนั้น เป็นคนที่น่าตำหนิติเตียน ้วยปู่เปลี่ยนมานานและมากจนแก่ขนาดนี้แล้ว แต่ใจยังไม่เคยเปลี่ยนจากการตำหนิคนชั่วเหล่าเมาสุรา คนสูบฝิ่นกินกัญชยาเสพติดเลย ยังคงตำหนิอยู่อย่างเดิม

หลานจึงควรระลึกคำพูดของปู่ไว้ภายในใจและพากันนำไปปฏิบัติตามบ้าง หลานจะเป็นคนเต็มตัวโดยหลักธรรมชาติ ไม่ต้องมีอะไรมาเสกสรรให้ดีเพราะสิ่งนั้น ให้ดีเพราะสิ่งนี้ ดังเขาเสกสรรกันเกลื่อนแผ่นดิน เช่น เสกสรรปั้นยอว่าคนกินเหล้ามันกล้าหาญดี ไม่กลัวใคร ทั้งๆ ที่เคยชี้ขลาดหวาดกลัวเป็นนิสัยมาแต่กำเนิด นั่นถ้าเป็นหมาก็เป็นหมาที่ไม่รู้จักเลื้อ มันจะต้องตายเพราะเลื้อกินหัวมัน ถ้าเป็นคนก็เป็นคนที่ไม่รู้จักตะบอง ปืน มีด คนนั้นจะต้องตายเพราะตะบองเพราะอาวุธโดยแท้ไม่สงสัย **คนเมาเหล้ากล้าหาญก็เป็นคนประเภทหมาไม่รู้จักเลื้อนั่นแล** จึงควรฟังคำสอนของปู่บ้าง การฟังความอยากความทะเยอทะยานไม่มีขอบเขตของตนก็เคยฟังและทำตามมันมามากต่อมากแล้วผลดีไม่เห็นมี นอกจากผลชั่วติดตัวและน่าตำหนิอยู่ตลอดไป แม้ตายไปแล้วยังไม่มีการขุดคุ้ยขึ้นมาชมเลย

ถาม

กินเหล้ามันเป็นบาปหรือปู้ ปู้จึงไม่อยากให้หลานกินกัน กลัวหลานจะเป็นหมา
ไม่รู้จักเลืออย่างนั้นหรือ

ตอบ

การกินเหล้าหรือของมีเมาตลอดถึงเสพติดและเสียคนนั้น มันจะเป็นบุญพาคณ
ให้ดีและพาไปสวรรค์นิพพานอย่างไรงั้น นอกจากเป็นบาปหาบห้ามไฟนรกมา
เผาตนและครอบครัวตลอดผู้เกี่ยวข้องโดยลำดับเท่านั้น ยังจะพากันนึกและ
รอดอยให้สุรยาเมาพาเป็นคนดีและพาไปสวรรค์นิพพานอยู่หรือ จอมปราชญ์
ทั้งหลายท่านดำหนิเป็นเสียงเดียวกันมาแต่กาลไหน ๆ ว่า การกินเหล้าเป็นบาป
ไม่มีชั้นดีที่น่าชมเชยบ้างเลยเท่านั้น

ฉะนั้น หลานจงพากันเข้าใจตามที่ปู้อธิบายให้ฟังด้วยความเมตตาสงสารนี้
หลาน ๆ ฟังเสียงใคร ๆ ก็ฟังมามากต่อมากและทำตามเขาจนเสียคน บางราย
จนเป็นเศษมนุษย์หมดคุณค่าสาระโดยประการทั้งปวงไปเลยก็มี แต่บัดนี้ต่อไป
จงพากันใช้ความพินิจพิจารณาฟังเสียงปู้ และนำไปเทียบเคียงกับคำพูดทั้งหลาย
ที่เคยได้ยินได้ฟังมา จะมีแ่งผิดถูกหนักเบาต่างกันอย่างไรบ้าง แล้วเลือกเฟ้น
นำไปปฏิบัติ เพราะลมปากของปู้เป็นเสียงของกระแสนธรรมที่ออกมาจากพระทัย
ที่บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ผิดกับลมปากที่กิเลสราคะตัณหาพลิตหรือปรุงให้กิน
ให้พูดออกมาอยู่มาก ทั้งมีเหตุมีผลผิดกันราวฟ้ากับดิน

ถาม

ทำไมปู่ สมัยนี้คนจึงชอบเอาเหล่าประดับเกียรติในสังคมน้อยใหญ่ แม้สังคมเด็กก็มีเหล่าออกเป็นเจ้าหน้าเจ้านาไม่มีเว้นไปเสียแล้ว เด็กกินแล้วเมาทะเลาะและตีกันอีกทีก็ เห็นตำตามาแล้ว น่าทุเรศจริง ๆ แล้วก็อดคิดถึงผู้ใหญ่ทั้งหลายและผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ได้ว่ากินเหล้ากันเพื่อประโยชน์อะไร และปกครองแบบไหนกันบ้านเมืองจึงเต็มไปด้วยสิ่งเลวร้าย คนเลวร้ายเกลื่อนกลาดระบัดไปทุกแห่งทุกหน ไม่ว่าจะบ้านนอกในเมือง ผู้ใหญ่ผู้น้อย ปัญญาชนและคนโกงเขลามันพอ ๆ กันเวลานี้

ตอบ

การกินเหล้ามันทำให้คนลืมความทุกข์ ความจน ความโง่ ความมีหนี้สิน พระรุ้งพระรัง และภาระต่าง ๆ ได้บ้างในขณะที่เมาสุรา ซึ่งกำลังหน้าหนาหน้าชาหมดความอาย จึงแสดงกิริยาและคำพูดขวางโลกออกมาในท่ามกลางฝูงชนทุกชั้นได้อย่างเต็มกิริยาและเต็มปาก ไม่กระดากอายกับเรื่องปกติที่เคยมีในตัว เช่น เคยเห็นคนทุกข์ เป็นต้น มาเป็นคนมีสุข เป็นคนมั่งมี เป็นคนฉลาดรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง มีทุกสิ่งทุกอย่างที่โลกรู้และมีกัน วาดลวดลายออกมาอย่างเต็มตัว ไม่กลัวใครจะตำหนิติเตียนและทำลายเพราะไม่มีสติ ความจริงแล้วก็คือการระบายทุกข์ของคนเมานั้นแล ด้วยเหตุเหล่านี้เป็นส่วนมากทำให้คนชอบดื่มสุรา

ส่วนผลดีที่เกิดจากการดื่มสุราอย่างแท้จริงนั้นยังมองไม่เห็นสำหรับคนตาฝ้าฟางดังปู่ นี้ ถ้าจะหาทางออกว่าดื่มสุราแล้วทานอาหารได้ดี ทานได้มาก ร่างกายมีกำลังอย่างนี้ คำตอบก็จะตามมาว่า ใครจะเป็นนักกินและกินไม่เลือก กินไม่อัดไม่อั้น กินไม่หยุดไม่ถอย กินได้ทุกสิ่งทุกอย่าง กินได้ทุกเวลาในที่ กินจิบ ๆ จิบ ๆ กินทั้งกลางวันกลางคืน ปากทำงานเคี้ยวกลืนไม่มีว่างยิ่งกว่ามนุษย์ จนเงินเกลี้ยงกระเป๋าเพราะกินไม่มีประมาณความพอดีเข้าไปแอบซ่อนได้ ไม่จำต้องเที่ยวหายาบำรุงธาตุ มีสุรา เป็นต้น มาบำรุงบำเรอมัน เพราะความกินของมนุษย์เป็นน้ำล้นฝั่งอยู่แล้ว นี่หากถามมาปุ่ก็ตอบไปตามประสาพระแก้ว ร่างกายแม้จะเอาอะไรในแดนโลกธาตุมาบำรุงมันก็ไม่เหลือวแล มีแต่แย่มากเดียว

ถาม

ทำไมปู่พูดเรื่องคนเมาสุราได้อย่างน่าขบขันน่าหัวเราะจริงๆ ทั้งที่ปู่ไม่ใช่คอสุรามาก่อน ปู่นี้ทั้งน่ารัก ทั้งน่ารักพลี้อมใส่มากทีเดียว หลานๆ รักปู่มาก

ตอบ

ปู่ก็รักเมตตาลูกหลานเหมือนกัน จึงได้พูดในฐานะลูกหลานสู่กันฟังนี้แหละ อย่าว่าแต่ปู่ที่ไม่ใช่คอสุราที่พูดเรื่องสุราและคนเมาสุราได้เลยหลาน คนทั้งบ้านทั้งเมืองกระทั่งเด็กๆ ที่เขาไม่ดื่มสุรา เขาก็พูดเรื่องโทษของสุราและโทษของคนเมาสุราได้ เพราะเรื่องพรรคนี้มันทึ่มหูแทงตาทำลายจิตใจคนอยู่ทุกแห่งทุกหนและทุกเวลา ใครๆ ก็พบก็โดนอยู่ทั่วไป เป็นแต่เขาไม่พูดเท่านั้นเอง เพราะเอือมระอาที่จะพูดให้เสียน้ำลายเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์ นอกจากผลเสียจะตามมาจากพวกกินยาพิษไม่เบื่อนี้เท่านั้น ใครๆ จึงเก็บไว้ภายในแบบรู้กันเองโดยไม่ต้องแจกแจง

ถาม

คนมีอำนาจกับคนมีวาสนานี้ต่างกันหรือเหมือนกันปู่ เราทั้งหลายเคยได้ยินจนชินหูชินใจว่าคนมีอำนาจ คนมีวาสนา หรือคนมีอำนาจวาสนา แต่ไม่ทราบว่ามีความลึกตื้นหนาบางกว่ากันอย่างไรบ้าง กราบขอความเมตตาปู่อธิบายให้หลานๆ ฟังบ้างพอเข้าใจและเป็นแนวทางความคิดและการปฏิบัติต่อไป

ตอบ

คำว่า อำนาจ ตามหลักธรรมแล้ว เป็นกึ่งกันออกมาจากวาสนา คนมีวาสนา บารมีมักเป็นคนมีความดีความดี ได้เป็นใหญ่เป็นโต เป็นเจ้าเป็นนายมียศสูงส่งตามลำดับ และมีอำนาจสั่งการสั่งงานได้ตามหน้าที่และกฎข้อบังคับกฎหมายบ้านเมือง นี่ท่านว่าคนมีอำนาจวาสนาตามจารีตประเพณีของปราชญ์ที่ท่านดำเนินและทรงกันมา ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาอยู่ได้ร่มเงาวาสนาบารมี

ก็ร่วมมือกัน คนที่มีอำนาจวาสนาตามหลักธรรมตัวเองก็สงบชุ่มเย็น
กิริยาอาการที่แสดงออกมีสง่าราศี ไม่อาภัพอับเฉา ผู้น้อยก็เคารพรักทั้งต่อหน้า
ลับหลัง ไม่พากันตั้งข้อรังเกียจเดียดฉันท์และซุบซิบ ๆ กัน ประชาชนคนธรรมดา
มองเห็นก็เอ็นดูเอ็นใจ อยากเข้าใกล้ชิดสนิทสนม ไม่เป็นแบบสุภาพชนเจออ
คนขี้เมา

หลานๆ จงสร้างตัวเพื่อเป็นมิตรเป็นมงคลแก่ตัวและผู้อื่นด้วยการวางตัว
ประพฤติตนในทางที่ถูกต้อง ควร อย่าแสวงหาความดีความเด่นด้วยการ
เหยียบย่ำทำลายหัวใจคน เพราะความประพฤตินั้นๆ มันเป็นผลร้ายแก่ตน
แทนที่จะเป็นผลดีไปตามความเห่อความคึกคะนองไม่เข้าเรื่องเข้าราว
ของใจ คนเราเสียคนมามากต่อมากจนไม่อาจนับพรรณาได้ เพราะความ
สำคัญตนและทำตนแบบนี้

คำว่า ความดี คนดี ธรรมเครื่องประดับโลกให้มีความสงบร่มเย็น ปราชญ์ผู้ทรง
ธรรมและพาดำเนินในทางที่ดีมีอยู่ประจำโลก ไม่เคยขาดสูญและไม่เคยล้ำสมัย
สิ่งเหล่านี้และท่านเหล่านี้แลพยุลงโลกให้พอดูได้พอดูอยู่กันได้เรื่อยมา มิใช่
สิ่งชั่วคนชั่วเป็นผู้พยุลงโลกให้รุ่มเย็น นอกจากทำลายโดยถ่ายเดียว หลานๆ
อย่าพากันสงสัยและตื่นตามโลกตื้นหาตามืดบอด สุกเอาเผากิน จะล่มจมไป
กับเขาจะว่าปู่ไม่บอกไม่เตือน สงสารกลัวไฟเหล่านี้จะลุกลามไปมาก จะไม่มี
คนดีพยุบ้านเมือง จึงได้เตือนได้สอนไว้พอเป็นเบรคห้ามล้อบ้าง จะไม่พากัน
เหยียบแต่คันเร่งเพื่อลงคลองถ่ายเดียว

เครื่องดองของมีนเมา ยาเสพติดทุกประเภท การพนันขั้นต่อทุกอย่าง นั่นคือ
เพชรฆาตสังหารทรัพย์สมบัติและมนุษย์ให้เสียไปโดยถ่ายเดียว อย่าพากัน
สนิทเข้าใกล้ชิดติดพันกับมันเป็นอันตราย ปู่ขอห้าม ปู่สงสารที่เห็นมนุษย์ตาย
ทั้งเป็น เหม็นทั้งที่ยังไม่ตายมามากต่อมากแล้ว เพราะสิ่งดังกล่าวสังหาร
ทำลาย ปู่เกิดมานาน ๘๐ กว่าปีแล้ว ทราบเรื่องเหล่านี้ได้ดีพอ จึงกล้าพูด
ให้ใครต่อใครและหลานๆ ฟังอย่างไม่สะทกสะท้านว่าจะผิดไป

(คนที่มากราบเรียนถามปัญหาหลวงปู่มีมากทั้งหญิงและชาย พระเถรข้าราชการชั้นและแผนกต่างๆ ส่วนมากเขามักเรียกท่านว่า หลวงปู่หรือปู่ตามความถนัดใจ จึงกรุณาทราบตามนี้ว่ามีใช้คนเดียวจำพวกเดียวถามมีหลายคนหลายคณะด้วยกันและถามตอบเรื่อยมาจนถึงวาระสุดท้าย ปัญหาจึงมีแปลกๆ ต่างๆ กันไปตามทรรศนะของแต่ละรายๆ)

ถาม

ปู่ครับ คนสมัยนี้ไม่ว่าเด็กและผู้ใหญ่ การเก็บรักษาและการใช้จ่ายไปตามความจำเป็นที่เรียกว่าเหตุผลพาให้เก็บให้จ่ายรู้สึกว่ามีน้อยเต็มที จะมีก็จำพวกคนเฒ่าคนแก่ที่คนสมัยปัจจุบันตำหนิว่าหัวโบราณเท่านั้น ชอบเก็บรักษาไม่ค่อยจ่ายกับอะไรอย่างง่ายดาย แต่คนสมัยนี้การเก็บรักษามีน้อยมาก แต่การจ่ายรู้สึกมากจนกลายเป็นความสุรุ่ยสุร่าย ไม่นำพากับสมบัติสิ่งของมากกว่าความฟุ้งเพื่อเห่อเหิม การเที่ยวก็เก่ง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นความหายนะมักสนใจ ใฝ่ใจชอบทำโน่นสิ่งนั้นๆ จนเป็นนิสัย ดูว่าถ้าไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ ดิ้นรนกระวนกระวายราวกับจะเป็นจะตายจริงๆ ถ้าได้ทำตามชอบใจแล้วดูว่าสนุกรื่นเริงเหมือนกับสิ่งนั้นเป็นสิริมงคลเสียจริงๆ ทั้งที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งไม่ดี จะพาให้เสียสมบัติเงินทองและเสียผู้เสียคน ปู่มีความเห็นอย่างไร ขอนิมนต์โปรดลูกหลานด้วย เพื่อว่าจะมีทางเยียวยาได้ ไม่ล่มจมฉิบหายไปตามๆ กันทั้งเราทั้งเขา

ตอบ

การเก็บรักษานั้น มันมาทีหลังถ้าจะมา นอกจากจะไม่มีทางไพล่หัวขึ้นมาได้ เพราะความอยากมันล้นฝั่งอยู่แล้ว ส่วนมากความอยากจับจ่ายมันมาก่อนเสมอ เพราะความอยากอันเป็นตัวภัยมันอัดแน่นอยู่ภายในใจของสัตว์ไม่มีเวลาบกกางอยู่แล้ว คอยเสาะแสวงหาแต่สิ่งจะมาสสนองตลอดเวลาอยู่แล้ว ความสนใจในการเก็บรักษาและการจับจ่ายตามความจำเป็นจึงเกิดได้ยาก และไม่มีทางเกิดได้ถ้าไม่มีธรรมเข้าช่วยหักห้ามความอยากต่างๆ เช่น อยากกิน อยากใช้

อยากประดับตกแต่งร้อยแปดอันหาประมาณไม่ได้ ด้วย **มตตญญาตา สทา สาธุ**
ความรู้จักประมาณ ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จแล้ว

ดังนั้นคนมีธรรมประดับตัวกับคนไม่มีธรรมและไม่สนใจในธรรมเลย
ความเป็นอยู่ ความประพฤติ หน้าที่การงาน อธิษาศัยใจคอ ตลอดความสงบสุข
ภายในตนและครอบครัวอันเกิดจากการจับจ่ายและการเก็บรักษา เกิดจากความ
ประพฤติการกระทำจึงต่างกันมาก ธรรมท่านจึงสอนให้นำธรรมมีความสันโดษ
ยินดีในสมบัติที่มีอยู่ของตนโดยเฉพาะไม่ลุ่มลุ่ม ความรู้จักประมาณในการกิน
การใช้ การประพฤติตัว ตลอดการงานด้านต่างๆ เข้ามาดัดแปลงแก้ไขสิ่งที่ตน
เห็นว่าไม่ดีและบกพร่อง และบำรุงส่งเสริมสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น ไม่ปล่อย
ตัวไปตามความอยากที่คอยจูดคอยลากให้ลงทางฝ่ายต่ำอยู่ตลอดเวลา เพราะ
ผู้มีธรรมในใจก็เท่ากับกรรมมีเบรคห้ามล้อ ไม่เตลิดเปิดเปิงลงคลองลงเหวลงบ่อ
ลุ่มจมไปท่าเดียว ยังมีธรรมคอยสะกิดและยับยั้งตนไว้ได้ ไม่พังทลายไม่เป็นท่า
ไปกับสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายถ่ายเดียว

ธรรมต่างหากพาคนให้ดีมีความสุขโดยทั่วกัน สำหรับผู้มีธรรมปฏิบัติตาม
ธรรมได้มากน้อย ความอยาก ความทะเยอทะยานด้วยอำนาจกิเลสราคะตัณหา
มิได้พาคนให้ดี มิได้ทำคนให้ดีมีความสุขเจริญรุ่งเรืองและครองความสุข
แต่อย่างใด ตรงข้าม มันทำคนให้เป็นเจ้าทุกข์และเสียคนมามากต่อมากจน
ประมาณไม่ได้แล้ว จึงควรตื่นตัวในความผิดและโทษทัณฑ์ที่เคยได้รับจากกิเลส
ชักจูงและพาให้ทำ ใจเป็นผู้รับผิดชอบในตัวเอง สติปัญญาเป็นผู้รับผิดชอบใน
ดวงใจ การกระทำอะไรจึงควรนำสติธรรมปัญญาธรรมมาใช้กับจิตผู้ดำเนินงาน
อยู่เสมอไม่มีเว้น งานนั้นจะเป็นไปเพื่อความราบรื่นดีงาม ไม่ค่อยผิดพลาด หรือ
ไม่ผิดพลาด ถ้ามีธรรมสองประการนี้กำกับใจและกำกับงาน ส่วนมากที่ทำตัว
ผิดพลาดและผิดพลาดจนเลยขอบเขตแก้ไข ก็เพราะทำตามความอยากของกิเลส
ตัณหาตัวพาให้ตาฝ้าฟางเสียมากต่อมาก เวลาผิดและได้รับทุกข์ทัณฑ์ต่างๆ
แล้วก็มักไปโทษให้ผู้อื่น และโทษให้ดินฟ้าอากาศ เพื่อเป็นการออกตัวทั้งที่มีโช
ทางออกอันชอบธรรมเลย การยอมรับผิดชอบและแก้ตัวในทางที่ดีต่างหาก

เป็นทางให้คนอื่นเห็นใจสงสาร และเป็นทางบรรเทาทุกข์ ทางพ้นจากความผิด และโทษทัณฑ์ต่างๆ ได้

หลานๆ ควรทราบไว้ด้วยว่าเรื่องเหล่านี้มันเป็นไปตามคราวตามสมัย คือสมัยนี้โลกเจริญทางด้านวัตถุและอารมณ์เครื่องอำนวยความสะดวกใจที่ชอบเสาะแสวงอยู่แล้วจึงเข้ากันได้อย่างสนิทติดจมนิไม่มีวันอึดพอ โลกเจริญนั้นติดกันกับธรรมเจริญ โลกเจริญคนมีความทุกข์มากไปตามความเจริญของโลก คำว่าโลกเจริญกับกิเลสเครื่องก่อทุกข์เจริญมันกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฉะนั้น โลกเจริญมากเพียงไร คนจึงได้รับทุกข์มากเพียงนั้น

คำว่า กิเลสๆ นั้นคือสิ่งสกปรกรกรุงรังและกตถ่วงบีบบังคับจิตใจสัตว์โลก การบีบบังคับให้สัตว์โลกแสดงออกทางทวารหรือการกระทำต่างๆ ตลอดผลผลิตจึงเป็นทุกข์แก่สัตว์โลกอย่างแยกไม่ออก ส่วนมากถ้าโลกเจริญ ธรรมมักเสื่อม หรือธรรมเสื่อมจากจิตใจคน ความประพฤติกการแสดงออกเป็นลุ่มๆ ดอนๆ ต่อความถูกต้องดีงาม ผิดกับธรรมเจริญในใจคนอยู่มาก คำว่าธรรมเจริญนั้นมิได้หมายถึงการศึกษาเล่าเรียน การท่องบ่นจดจำธรรมได้มาก แม้จำได้กระทั่งพระไตรปิฎกก็ไม่พ้นที่กิเลสจะยึดอำนาจ นำความรู้นั้นๆ มาเป็นเครื่องมือแสวงผลประโยชน์เพื่อมันจนได้ ถ้าไม่มีภาคปฏิบัติธรรมตามที่ศึกษาจดจำมาเคลือบแฝงอยู่และเป็นคู่เคียงกันไป

คำว่า ธรรมเจริญ นั้นเจริญที่ใจของผู้ประพฤติธรรม ใจมี หิริ-โอตตปปะสะดุ้งกลัวต่อบาปกรรมอันลามก ไม่ชินชา ไม่สนิทติดใจในบาปว่าจะพาให้ตีวิเศษวิโสใดๆ ความประพฤติกการกระทำมีขอบเขตเหตุผลในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร ใจมีความเมตตาสงสารเพื่อนมนุษย์และสัตว์ด้วยกัน ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่คดโกงริดไถ รู้ใจท่านใจเรา สมบัติท่านสมบัติเรา ไม่ล่วงล้ำก้ำกรายสมบัติและจิตใจของกันและกัน การงานเพื่อตนและส่วนรวมก็สะอาดสุจริต ผลเกิดขึ้นก็สมบูรณ์ไม่รั่วไหลแตกซิม ปฏิบัติได้เพียงที่กล่าวมาก็เรียกว่า ธรรมเจริญในหมู่ชน

สังคมย่อมสงบเย็นทั้งส่วนใหญ่ส่วนย่อย เมื่อต่างคนต่างสนใจบำรุงรักษา
ปฏิบัติธรรมขึ้นที่ใจ ไม่ปล่อยยปล่อยละเลยดังที่เป็นและเห็นๆ กันอยู่

คำว่า โลกเจริญตามความนิยมนั้นมันเจริญด้วยความโลก ความอยากได้
ไม่มีอิมพอ เหมือนไฟได้เชื้อ ซึ่งสุดท้ายก็เผาตัวเองนั่นแลก่อนอื่น เจริญด้วย
ความโกรธ ผูกอาฆาตมาดร้ายหมายจองเวร เจริญด้วยราคะตัณหาความ
คึกคะนองน้ำล้นฝั่งไม่มีความพอดีเป็นฝั่งเป็นฝาปิดกั้นไว้บ้างเลย เจริญ
ด้วยความลุ่มหลงอันเป็นรากฐานแห่งความประมาทไม่มีประมาณว่าจะ
รู้สึกตัวเมื่อไร

คำว่า ธรรมเจริญตามความนิยมและยอมรับของปราชญ์นั้น หมายถึง
ความเจริญทางใจ ใจมีความยุติธรรมทั้งแก่ตนและผู้อื่นสัตว์อื่น ไม่ลำเอียง
อันเป็นการบิดเบือนความจริง ผู้มีธรรมเจริญภายในใจย่อมสงบเย็น มีฝั่ง
มีฝา มีกฎเกณฑ์ด้วยความประพฤติการแสดงออก ไม่ผาดโผนโจนทะยาน
ไม่สังหารผู้อื่นอย่างเลือดเย็นเพราะการแสวงผลรายได้ของตน คำว่า
โลกเจริญกับธรรมเจริญ มีเหตุและผลต่างกันดังกล่าวมา จงพากันนำไปพิจารณา
และปฏิบัติตาม ผลดีจะเป็นความสุขความเจริญแก่ตัวเอง ปุณนี้แก่มาแล้ว
ไม่หวังความเสื่อมและความเจริญในด้านใดมากกว่าการประครองขันธพอถึง
วันตายเท่านั้น

ถาม

ก่อนปุจะได้มาบวชในพระพุทธศาสนา ปุคิดอยากจะบวชเองโดยนิตยชอบหรือ
มีเหตุอันใดบังคับให้ปุต้องบวช

ตอบ

การคิดอยากบวชและการคิดจะบวชนั้น เคยมีในใจของปุอยู่แล้ว แต่ไม่รุนแรง
ถึงขนาดจะออกบวชในระยะนั้นได้ ปุก็อยู่ไปสร้างโลกไปเหมือนโลกอยู่กัน

ถาม

เหตุที่ปู่จะได้บวชจริงเป็นอย่างไร เล่าให้พวกลูกหลานฟังพอเป็นคติบ้าง บางทีอาจได้เดินตามหลังปู่ก็ได้ เพราะโลกนี้มัน **อนิจจัง** ไม่แน่นอนเสมอไป

ตอบ

มันเรื่องน่าอัศจรรย์ ปู่ไม่ยอมเล่า ถ้าไม่ขายหน้าเขาก็อาจขายหน้าตัวเอง แม้เราจะเป็นคนดีตามจารีตประเพณีของโลกอยู่ ก็ไม่น่าจะพันมลทินโทษไปได้ ปู่จึงไม่ยอมเล่า ดีไม่ดีปู่กับลูกหลานที่กำลังนั่งฟังการสนทนากันอยู่เวลานี้ อาจเกิดความรู้สึกสลดสังเวชใจขึ้นก็ได้ และอาจคิดว่าปู่จนตรอกจึงออกบวช มิได้ออกบวชด้วยความสมัครใจมาแต่ต้น ผลจากการฟังก็จะไม่เป็นมงคลแก่ ลูกหลาน อย่าให้ปู่เล่าเลย

ถาม

โปรดเถิดปู่ พระขนาดปู่นี้ไม่มีใครกล้าตำหนิได้ลงคอแหละ จะดีหรือชั่ว ปู่ก็ แหวกว่าผ่านมาแล้ว ปู่พ้นภัยไปหมดแล้ว จึงไม่มีที่น่ำตำหนิ นอกจากฟังเป็น นิทานปู่กับหลานเท่านั้น จึงขอนิมนต์ปู่โปรดลูกหลานบ้างเถิด

ตอบ

ปู่จะพูดตรงไปตรงมาและสรุปความย่อๆ เลยนะหลาน เดิมปู่เป็นคนขยันขันแข็ง รับผิดชอบครอบครัวอย่างจริงจัง แต่การทำมาหาเลี้ยงครอบครัวไม่ค่อยสมบูรณ์ เท่าที่อยากให้เป็น ขาดๆ เชนๆ ซึ่งทำให้ปู่คิดสงสารครอบครัวอยู่ไม่วาย จึงคิดและตัดสินใจลงไปรับจ้างทำนาทางภาคกลาง พอได้เงินแล้วก็กลับมาบ้าน แต่เจ้ากรรมมาเจอเมียมีชู้ ตอนนี่ปู่เกือบเสียคนไปทุกคนอย่างไม่คาดฝัน

ถาม

เสียคนอย่างไรปู่

ตอบ

ก็มาเจอเมียกำลังเรีกรักหักสวาทอยู่กับชายชู้อย่างต่ำตาละซีหลาน ใครจะทนได้ ปู่จึงเกือบเสียคนไป คือขณะนั้นเองขณะที่ปู่แอบด้อมมาดูตามคำบอกเล่าของ ชาวบ้านเวลาเงียบๆ ดึกสงัด พร้อมกับดาบอันคมกริบอยู่ในมือ เงียดเงียดดาบ สุดแรงเกิดจะฟาดฟันลงไปให้ขาดสะบั้นไปทั้งเมียทั้งชายชู้ แต่เผอิญชายชู้มอง เห็นก่อน ยกมือขึ้นไหว้ปู่จนตัวสั่นเทาๆ ขอชีวิตชีวาไว้ พร้อมทั้งยอมสวาทภาพ ความผิดที่ทำลงไปทุกอย่าง ขณะจิตสะดุดขึ้นเตือนว่าเขายอมแล้ว อย่าทำๆ จะเป็นความเสียหายเพิ่มเข้าอีกโดยไม่มีผลอะไรเกิดขึ้นเลย ประกอบกับใจ เกิดความสงสารชายชู้ผู้กลัวตายสุดขีด ใจเลยอ่อนลง แล้วเรียกร้องให้ชาวบ้าน มาดูเหตุการณ์ในขณะนั้นจนหายสงสัยในข้อเท็จจริงทั่วหน้ากันแล้ว ประชุม ญาติและผู้ใหญ่บ้านจะเอาเรื่องอย่างหนัก ชายชู้ยอมรับทุกอย่าง จึงปรับไหม ด้วยเงินจำนวน.....พร้อมกับประกาศยกเมียให้ชายชู้นั้นอย่างเปิดเผยใน ชุมชนุมชน ตัดกรรมตัดเวรหายห่วงไปเสียที

หลังจากนั้นก็มีแต่ความสลดสังเวชใจเป็นกำลัง คิดเรื่องอะไรในโลกไม่มีความ ลงใจตั้งใจที่จะทำที่จะอยู่แบบโลกเขาอยู่กันต่อไป ใจหมุนไปทางบวชเพื่อหนี โลกอันโสมนนี้ให้พ้นมันโดยถ่ายเดียว อย่างอื่นใจไม่ยอมรับเลย มีการออกบวช หนีโลกเพื่อความพ้นทุกข์ไปนิพพานตามเสด็จพระพุทธเจ้าพระสาวกท่าน อย่างเดียวเท่านั้นเป็นที่ลงใจและสมัครใจอย่างเต็มที่ ไม่มีอะไรมาขัดแย้ง ปู่จึงได้มาบวชและปฏิบัติธรรมอย่างถึงใจเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้

นี่แลสาเหตุที่จะให้ปู่ออกบวชอย่างรวดเร็วเพราะความสังเวชเบื่อหน่าย ประทับใจปู่จริง และตอนนี้แลเป็นตอนที่ปู่บวชด้วยศรัทธาความอยากบวชจริง ไม่มีอะไรจะห้ามไว้ได้ เนื่องจากความเบื่อหน่ายในเหตุการณ์ที่ประสบมาและ คิดกว้างขวางเท่าไรก็ยิ่งเกิดความเบื่อหน่ายมากขึ้นถึงกับต้องบวชตั้งใจหมาย

ถาม

แล้วหญิงคนนั้นเธออยู่กับผัวใหม่หรือปู้

ตอบ

มันจะอยู่กับเทวดาตนไหน ปู้ก็ไม่คิดกับมันให้สิ้นเปลืองความคิดเลยนะหลาน ปู้กระเทือนใจกับมันเต็มประดา ยังเส้นยาแดงเท่านั้นที่มันจะตายกับผัวใหม่ มันนะ นับว่าบุญมันบุญปู้ที่ไม่ได้สร้างกรรมหนักต่อกัน

ฉะนั้น หลานๆ จึงจำไว้เป็นคติจนวันตายจากกันกับผัวกับเมียของตนนะ อย่าทำลายจิตใจกันด้วยความลามกจกเปรตนี้เป็นอันขาด แม้จะทุกข์ เพราะอะไรก็ยอมทุกข์เถอะหลาน แต่อย่าไปเสีียงทุกข์กับมหันตทุกข์ นี้เป็นอันขาด ปู้ขอห้าม อย่าพากันฝันเด็ดขาดจนวันตายจากกันระหว่าง ผัวเมีย ที่ธรรมท่านกล่าวไว้ว่า กาเมสุ มิจฉาจาร นั้นเป็นบาปหนัก ปู้เชื่อ ประจักษ์ใจปู้เอง เพราะมหันตทุกข์จริงๆ ฝ่ายที่ทำลายจิตใจของอีก ฝ่ายหนึ่งนั่นแลเป็นผู้ทำกรรมหนักที่สุด ไม่มีอะไรรับไว้ได้ จะว่ากรรม หม้อนรกแตกก็ไม่ผิด ปู้เชื่อธรรมข้อกาเมสุ มิจฉาจาร อย่างถึงใจแต่บัดนั้นมา จึงรีบบอกลูกๆ หลานๆ อย่าพากันคิดคะนองหาญทำเป็นอันขาด จงสุขจงทุกข์ เป็นและตายไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อกัน จนถึงวันอวสานต่อกันเถิด ชื่อว่าฝากเป็นฝากตายต่อกันโดยธรรมแท้ ที่เล่าให้หลานๆ ฟังก็เพื่อเป็นคติเตือนใจเท่านั้น ไม่งั้นปู้จะเล่าให้เสีย น้ำลายทำไม

ถาม

น่าสลดใจมากฟังเรื่องปู่แล้ว แต่ทำไมโลกปัจจุบันจึงชอบทำลายจิตใจกันด้วยศีลธรรมข้อ กามเมสุ มิจฉาจาร เอานักหนาเล่าปู่

ตอบ

คาถาไฟในโลกันตนรภม้นกล่อมได้สนิท โลกปัจจุบันจึงเคลิ้มหลับไปตามคาถาไฟนั้นโดยไม่คิดจะตื่นกันบ้างเลย ฉะนั้น คำว่าโลกเจริญกับไฟนรกเจริญในผู้นั้นจึงมาพร้อมๆ กัน และคำว่าธรรมเจริญกับสววรรคินิพพานเจริญในผู้นั้นจึงมาในขณะเดียวกัน ผู้ใดเชื่อธรรม ผู้นั้นจะเจริญสมหวัง ผู้ใดเชื่อกิเลสตัณหา ผู้นั้นจะนับวันล่มจมไปเรื่อยๆ จนจมมิดในที่สุด ไม่มีใครและอะไรช่วยได้ ทั้งนี้เพราะพระพุทธรเจ้าทุกๆ พระองค์ไม่เคยโกหกโลก ก็พระเมตตากรุณาต่อสัตว์โลกเต็มพระทัย จะเอาอะไรมาโกหกหลอกลวงสัตว์โลกเล่า นอกจากกิเลสซึ่งไม่เคยสงสารปราณีใครเท่านั้น มันจึงสนุกหลอกลวงสัตว์โลกให้ล่มจมเรื่อยมาไม่เคยนำความจริงมาสอนโลกเลย

ถาม

การบวชในศาสนายากลำบากไหมปู่

ตอบ

ถ้าบวชตามแบบพระพุทธรเจ้าแลสาวกท่านก็ยากลำบาก ปู่อยากพูดเต็มปากว่าไม่มีอะไรยากลำบากเกินงานของพระเลย

ถาม

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทั้งที่โลกเขามาพบกันคู่กันถึงเรื่องงานการต่างๆ ของโลก ใครพูดออกมาก็น่าฟังพอๆ กันว่ายากกว่าลำบาก ไม่มีแม่ผู้เดียวว่าง่ายว่าสบายเลย แต่แล้วงานของพระเป็นงานอะไรกันจึงยากลำบากจนไม่มีอะไรเทียบเล่าละปู่

ตอบ

งานบวชที่ทำตามศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นงานทวนกระแสของโลก ที่กิเลสวัฏวนบงการอยู่รอบจิตรอบทศรอบด้าน ไม่มีช่องว่างพอหายใจได้ สะดวกต่อการบำเพ็ญบ้างเลย เป็นงานทวนกระแสความตึงเครียดของกิเลสในโลกทั้งมวล จึงเป็นงานยากลำบากมาก เหมือนกลิ้งครกขึ้นภูเขานั้นแล ลำบากขนาดไหนคิดดูก็พอรู้ได้ ไม่จำเป็นต้องบอกต้องแจ้ง

ถาม

ก็เห็นพระท่านบวชอยู่ตามวัด ท่านสบายดี ไม่ต้องวิ่งเต้นชวนชวายเป็นอะไร ถึงเวลาญาติโยมก็นำมาถวาย ฉันอิ่มแล้ว อยากหลับนอนวันยังค่ำและตลอดรุ่ง ก็ยังได้ เพราะไม่มีใครไปรบกวนท่านเนื่องจากเขาเคารพนับถือนี้ปู่

ตอบ

ถ้าจะบวชมาเรียนเพียงวิชา “กินแล้วนอน” อย่างเดียว มันก็สบายในขณะที่นอนหลับอยู่ แต่พอตื่นนอนขึ้นมาละซิ ใจมันตื่นรนกวัดแกว่ง เพราะกิเลสราคะตัณหาได้รับอาหารจากการกินมากนอนมากพอตัวแล้วรบกวนใจ การนอนมากมันเป็นเครื่องเสริมธรรมให้เจริญรุ่งเรืองภายในใจเมื่อไร นอกจากมันเสริมกิเลสราคะตัณหาให้มีกำลังกล้าพาวิ่งพาเหาะพาบินไปทั่วโลกดินแดนเพื่อหาตัวเมียอย่างเดียว แบบหมุนตัวเป็นกงจักร อะไรห้ามไม่ยอมอยู่เท่านั้น มันจะเป็นสุขสบายเป็นสวรรค์วิมานเพราะการกินมากนอนมากอะไรกัน อย่าพากันคิดผิดจากคลองธรรมไปซึ่หลาน การมองเห็นแบบนั้นมันมองด้วยสายตาโลก สายตาก็เลส มิใช่มองด้วยสายตารธรรม เพื่อฆ่ากิเลสนี้

ถาม

จะคิดจะทำอย่างไรปู จึงจะถูกต้องตามคลองอรรถคลองธรรมของพระพุทธองค์

ตอบ

ต้องคิดดังที่ปูบอกละซีว่า การออกบวชเพื่อปฏิบัติธรรมโดยชอบ ก็คือการออกสู่แนวรบกับกิเลสเพื่อชัยชนะข้าศึกศัตรูหมู่กิเลสมาร อันเป็นหมู่มารและเสนามาร ซึ่งต้องรบต้องทำหั่นกันเต็มฝีมือและกำลังวังชา สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ที่มีอยู่ ไม่มีคำว่าอ้อมแรง ใครอ้อมแรงทำเหาะๆ แหะๆ คนนั้นต้องแพ้อย่างหมอบราบคาบหญ้าไม่สงสัย

การเข้าสู่แนวรบ ทางโลกเขาถือว่าเป็นความสุขสบายหรือ ไม่มีใครถือว่าเป็นความสุขความสบาย เพราะจะไปฆ่าฟันรันแทงกับข้าศึก จนเห็นดำเห็นแดง เห็นเป็นเห็นตาย เห็นแพ้เห็นชนะกัน จะไปเอาความสุขมาจากอะไรที่ไหนกัน ก็คนฆ่ากันนี้ มีแต่ความวิตกกังวล ความกลัวเป็นกลัวตายเต็มหัวใจนั้นแล แล้วจะเอาความสุขสบายมาจากไหนกัน การบวชเพื่อบำเพ็ญธรรมความดีงาม และเพื่อรื้อถอนกิเลสเชื้อวัฏฏะวนชนกงทุกข์ออกจากใจ ก็คือการเข้าสู่สงครามระหว่างกิเลสกับธรรมโดยถือเอาภพเอาใจเราเป็นเวที เป็นสนามรบต่อสู้กับกิเลสประเภทต่างๆ ด้วยวิธีเดินจงกรมรบ ยืนรบ นั่งสมาธิภาวนารบ นอนภาวนารบ ด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ไม่ลดละทอดยถุอาการของจิตที่เคลื่อนไหวมันเป็นเรื่องของกิเลส มีราคะตัณหา เป็นต้น ไหวตัวเพื่อทำลายเราทั้งสิ้น เมื่อข้าศึกประจัญหน้าอยู่ทุกอิริยาบถและทุกอาการที่เคลื่อนไหวของจิตเช่นนี้ นักบวชคือนักรบศิษย์ตถาคต รูปใด องค์กรใด จะยอมตัวล้มนอนคอยให้กิเลสสับฆ่าขยำเป็นอาหารอันอร่อยกินเลี้ยงกันเล่า นักบวชลูกศิษย์ตถาคตต้องเตรียมลดตายคอยรับคอยรบเข้าศึกด้วยความเพียร มีสติปัญญาเป็นอาวุธ มีศรัทธา ความเพียร เป็นเครื่องหนุนอยู่ตลอดแนวรบ คืออิริยาบถต่างๆ ไม่เพลอตัว ทั้งตั้งรับ ทั้งรุก ทั้งบุก ทั้งทำลายเข้าศึกไม่ให้เข้าใกล้ชิดตัวได้ จะเป็นภัยแก่ตัวเอง แล้วอาการของนักบวชลูกศิษย์ตถาคตที่กล่าวมาเหล่านี้ เป็นอาการแห่งผู้อยู่สบายด้วยการบวช

อะไรกัน นอกจากกองทุกข์ล้วนๆ ด้วยงานคือการรบพันกับกิเลสประเภทต่างๆ เพื่อชัยชนะอย่างยอดเยี่ยมและอยู่เป็นบรมสุข หลังจากทำชัยได้โดยเด็ดขาด ไม่มีขึ้นต่อโดยประการทั้งปวงแล้ว บวชแบบนี้ต้องทุกข์ลำบากด้วยกัน นอกจากบวชแบบหมูขึ้นเขียงให้กิเลสลับย่านั้น อาจสบายอยู่บนเขียงขณะที่มีดีหันยังไม่มาถึงหลังหมู แต่พอมีดหันมาถึงแล้ว....หลานคิดเอาเองก็แล้วกัน ปู่มันแก่แล้วอธิบายไม่ได้ละเอียดลออนักแหละ

ถาม

โไว้โฮ การบวชนั้นมันยากลำบากถึงขนาดนี้เชียวหรือปู่ หลานๆ นึกว่าบวชแล้วสบาย นับว่าคิดผิดไปมากและนาน เพิ่งจะรู้เรื่องของการบวชว่ายากลำบากวันนี้เอง ต้องขอโทษปู่มากๆ ที่ได้ละลาบละล้วงปู่โดยไม่รู้สีกตัว

ตอบ

ปู่มันมีชีวิตเดนตายจากการบวชแล้วปฏิบัติธรรมมาโดยลำดับนับแต่ชั้นเริ่มแรกบวชเรื่อยมา ที่พอลืมหุ้ลมตาอำปากพูดได้บ้างก็ตอนแก่แล้วนี่แล จะเพราะกิเลสมันแก่ไปด้วยสังขารเราหรือว่ามันตายไปหมดทั้งโคตรทั้งแซ่ของมันแล้ว ปู่ก็เข็ดหลาบและเบื่อจะตามหามันอีก เพราะเคยเป็นคู่เดือดคู่แค้นกันมาแต่วันเริ่มออกบวชจนถึงวัยแก่อยู่แล้ว มันเป็นของดิบตีวิเศษวิโสอะไรกว่าธรรมของพระพุทธเจ้าเราพอจะตามหามันให้เพิ่มความเคียดแค้นเข้าไปอีก แม้ไม่ตามหามัน แต่บังเอิญเดินทางมาเจอหน้ากันเข้า กลต มุ้ง บาตร ที่สะพายและแบกอยู่บนบ่าปู่อย่างหนักอึ้งนั้น ปู่ยังจะลืมนึกว่ามีบริวารอยู่บนบ่าไป โดดเข้าพัดกับกิเลสตกเวทีให้บุญมันด้วย กุสลา ธมฺมา อย่างหายห่วงแล้ว จึงจะย่อหน้ามองดูบ่า บริหารขึ้นไหนตกไปที่ใดขณะที่พาดพันกับกิเลสอยู่นั้น จึงจะไปเที่ยวหาเก็บเอามาพูดถึงกิเลสเมื่อไร ใจปู่มันเป็นบ่าหน้ากรบขึ้นมาทันที เพราะความเคียดแค้นที่มันจับหัวปู่ใส่เข้ากองทุกข์น้อยใหญ่และใส่ให้ไปเกิดที่นั่นที่นี้ ให้ตกนรกหมกไหม้ ใช้ภพใช้ชาติไม่มีวันจบสิ้นลงได้แต่ไหนแต่ไรมา จนนับภพนับชาติของตัวเพียงคนเดียวไม่จบได้ เนื่องจากมีมากต่อมาก ไม่มีอะไรมากเท่าเลย

ถาม

การเกิด-ตายของคนของสัตว์มีมากขนาดนั้นเชียวหรือปู่

ตอบ

ทำไมจะไม่มากเล่า ก็กิเลสมันทำนาบนหัวคนหัวสัตว์มีหน้าแล้งหน้าฝนเมื่อไร มันทำของมันอยู่ตลอดเวลาสถานที่เรื่อยมา และยังคงเรื่อยไปไม่มีสิ้นสุดยุติ ถ้าไม่ลากคอมันลงจากหัวใจมาเผาด้วยตบธรรมให้แหลกแตกกระจายเป็น ผุยผงไปเสียเมื่อไร จะต้องถูกมันจับมัดจำจองเข้าสู่ภพน้อยภพใหญ่อยู่ตราบนั้น ไม่มีอะไรมาที่มีอำนาจเหนือมันได้นอกจากธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างเดียว

ถาม

ปู่เคยเกิดมากี่ชาติดีกว่าจะถึงชาติปัจจุบันนี้

ตอบ

ก็บอกแล้วว่านับไม่ได้ จะมาถามก็ภพกี่ชาติอะไรกันอีก ไม่มีอะไรมากยิ่งขึ้นกว่า ภพชาติของสัตว์ร้ายหนึ่งๆ ที่ตายเก่าตายใหม่ ถ้ารวมกันเข้าโลกมนุษย์มองเห็นแล้วดับแตก ดีฝ่อ ขาหักวิ่งเตลิดเปิดเปิงเอาตัวรอดเพราะความกลัว ซากผีที่ตายเก่าใหม่เกลื่อนแผ่นดินถิ่นอาศัยตลอดแดนโลกธาตุ ไม่มีที่จะจรดลงกระทั่งปลายเข็ม จะว่าไง ยังไม่เชื่อความจริงที่พระพุทธเจ้าแสดง ไว้อยู่หรือ แล้วจะเชื่อใครที่ดีเลิศกว่านี้ ถ้าเชื่อกิเลสดังที่เคยเป็นมาก็ต้อง จมลงไปนับภพชาติของตนไม่จบอีกนั่นแล ความจริงเป็นอย่างนี้ ปู่เชื่ออย่าง ไม่มีเงื่อนไข ใครจะว่าโง่กว่าไป แต่ปู่ไม่ยอมแก้ไขโง่แบบนี้เด็ดขาด จะยอมโง่แบบนี้ตลอดไป

ถาม

จะทำอย่างไรจึงจะพ้นจากการนับชาติไม่จบสิ้นเล่าปู่

ตอบ

ก็ต้องทำความดี มีการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ซึ่งเป็นเหมือนดาบอันคมกล้าตัดกิเลส ตัณหา ตัณภพ ตัดชาติ ให้เบาบางและสั้นเข้ามา เมื่อบำเพ็ญอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่ลดละปล่อยวาง ความดีเหล่านี้ย่อมจะมีกำลังกล้าขึ้นโดยลำดับและตัดกิเลสตัณภพชาติให้สั้นเข้ามาจนถึงภพชาติปัจจุบันและรู้เท่าทันพร้อมทั้งตัดกิเลสอันเป็นเชื้อแห่งภพที่ฝังอยู่ภายในใจให้ขาดกระเด็นออกเป็นผุยผงไม่มีขึ้นต่อกันกับใจอีกเลย แล้วภพชาติจะเรียกโคตรแซ่ที่ไหนจะมาพาให้เกิดแก่เจ็บตายเพื่อหาบหากองทุกข์น้อยใหญ่อีกต่อไปเล่า ถ้างลใจได้บริสุทธิ์ล้วนๆ แล้ว เมื่อใจได้ถึงขั้นนี้แล้ว กิเลสอย่างไรก็เรียกไม่กลับแน่นอน

ปู่กับกิเลส มันเคยพัดกันมาอย่างโชคโชนถึงขนาดใครดีใครอยู่ ใครไม่เก่งจงบรล้วย สุดท้ายกิเลสบรล้วย พระพุทธเจ้าบรมศาสดาของเราเพียงสลบเท่านั้น สำหรับปู่เองเมื่อลมหายใจสิ้นเมื่อไร ไม่อยู่ ปู่ต้องไป ชี้แจงแบกหามธาตุชั้นธอันนี้เต็มประดาแล้ว

ถาม

ปู่จะกลับมาเกิดให้ลูกหลานได้กราบไหว้อีกหรือเปล่า

ตอบ

ฟังธรรมนั้น ฟังให้ดี ฟังเพื่อสติปัญญา อย่าฟังเพื่อกิเลสหัวเราะ ปู่โง่ๆ ยังอดขันไม่ได้ จะสอนอย่างไร สอนโลกจึงจะเข้าใจ ฟังไปเท่าไรๆ ก็ไม่พ้นกิเลสมากอบโกยผลร้ายได้ไปกินหมด มีแต่ตัวเปล่า กิเลสมันฉลาดดั่งที่เห็นๆ อยู่แน่แลแต่มันทำสัตว์ให้โง่ไม่มีอะไรเกินมัน

ถาม

คนส่วนมากสงสัยเรื่องบุญ-บาป นรก สวรรค์ นิพพาน ว่าจะมีจริงดังธรรมท่านสอนไว้หรือไม่หนอ พระพุทธเจ้าผู้สอนธรรมเหล่านี้ก็เข้าสู่นิพพานไปนานสองพันกว่าปีแล้ว พระวาจาของพระองค์จะยังคงศักดิ์สิทธิ์อยู่หรือไม่หนอ ดังนี้ มีมากในชาวพุทธเราเองนี่แล สงสัยและพูดกันอยู่ทั่วไป

ตอบ

ข้อนี้ก็น่าเห็นใจ เมื่อไม่รู้ไม่เห็นประจักษ์กับตัวเองตามที่ท่านบอกไว้ก็อดสงสัยไม่ได้ เป็นธรรมดาของคนมีกิเลสตัวมีตมิดปิดทวาร แต่อย่างไรก็ตามถ้าสนใจในเหตุผลสรรพธรรมอยู่แล้วก็มีทางจะรู้จะเห็นและเชื่อได้ไม่สงสัย ข้อสำคัญเราเป็นลูกชาวพุทธที่ทรงประกาศสอนธรรมะไว้ด้วยความถูกต้องแม่นยำตามหลักแห่งสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบแล้วทุกแง่ทุกมุม ไม่มีผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงแม้แต่น้อย จึงควรยกศาสดาเป็นหลักใจไว้จะดีกว่ายกความสงสัยไว้ทำลายใจ

ส่วนความเข้าใจว่า บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน ไม่มี นั้นเป็นเรื่องของกิเลสปิดตาใจไว้ ไม่ยอมให้สัตว์โลกรู้เห็นสิ่งมีอยู่นั้นๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งที่มีที่เป็น ไม่ใช่ดินฟ้าอากาศมาปิดเรื่อง บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน เหล่านี้ แม้พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ตลอดพระสาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ไม่มีพระองค์ใดองค์ใดเคยรู้เคยเห็นมาก่อนที่ธรรมยังไม่เข้าสู่พระทัยและสู่ใจ ต้องปฏิบัติบูชาๆ คล่าๆ กำด่ำกำขาวไปก่อน ดังพระพุทธเจ้าของเราที่เคยทราบในพระประวัติว่าทรงบำเพ็ญทดลองหลายวิธี จึงทรงพบเงื่อนไขแห่งความถูกต้องอันเป็นสายทางที่จะให้ตรัสรู้ธรรม วิธีนั้น คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก โดยมีพระสติปัญญาสังเกตในวิธีการที่ทรงบำเพ็ญ จนปรากฏผลเป็นความสงบเย็นและแน่วพระทัยว่าถูกต้อง

ปฐมยาม ก็ทรงบรรลु บุปเพณิวาสนุสสติญาณ ระลึกชาติถอยหลังที่ไม่เคยบรรลุมาก่อนได้ ประจักษ์พระทัยหายสงสัยโดยไม่มีใครบอกเล่า **มัชฌิมยาม**

ก็ทรงบรรลู่ **จุดปบาทญาณ** ทรงรู้ความจืดและความเกิดของสัตว์ทั้งหลายไม่มี
ประมาณได้โดยไม่มีใครบอกเล่า พอ **ปัจฉิมยาม** ก็ทรงบรรลู่ **อาสวัภขญาณ**
ญาณความรู้แจ้งความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหมด ไม่มีหลงเหลือในพระทัยเลย
พร้อมด้วย วิชชา ๓ อภิญญา ๖ เป็นต้น ทะลุถึงโลกวิทู รู้แจ้งโลกในและโลกนอก
ตลอดทั่วถึง หายสงสัยโดยประการทั้งปวง สิ่งใดมีทั้งดีและชั่ว ตลอดธรรม
อันประเสริฐเลิศเลอเหนือโลกสังสารก็ทรงรู้เห็น และยอมรับว่ามีว่าเป็น ไม่ทรง
ลบหลู่ และทรงปฏิบัติตามสิ่งที่มีที่เป็นนั้นๆ ตามที่ทรงเห็นควรที่จะควรปฏิบัติ
ต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไรบ้าง และทรงสั่งสอนมวลสัตว์ด้วยวิธีการที่ทรงปฏิบัติและ
ทรงรู้ทรงเห็นมา เป็นศาสนธรรมที่คงเส้นคงวาด้วยความถูกต้องแม่นยำมา
ตลอดปัจจุบันคือวันนี้ เพราะความจริงไม่ขึ้นอยู่กับกาลสถานที่ ไม่เกี่ยวกับการ
การยังทรงพระชนม์อยู่และปรินิพพานของพระพุทธเจ้าแลสาวกทั้งหลาย
แต่ขึ้นอยู่กับความจริงที่เคยมีเคยเป็นอย่างไร ก็มีอยู่เป็นอยู่อย่างนั้น
พระพุทธเจ้าแลสาวกทั้งหลายได้ทรงปฏิบัติและรู้เห็นบาป บุญ นรก สวรรค์
นิพพาน มาแล้วอย่างเต็มพระทัย จึงทรงนำความจริงนั้นๆ มาประกาศ
ธรรมสอนโลก และทรงเป็นศาสดาเต็มองค์ รู้เห็นธรรมเต็มพระทัย มิได้
มีอะไรปลอมแปลงแฝงอยู่ในพระทัยบ้างเลยแม้หน่อย ดังนั้นสิ่งที่รู้ที่เห็น
และที่สั่งสอนจึงเป็นของจริงเต็มส่วน ควรแก่การปฏิบัติตามด้วยความหาย
สงสัยกังวลอย่างยิ่ง

ถ้าลงพระพุทธเจ้าเป็นที่ลงใจเชื่อไม่ได้แล้ว จะไปเชื่อใครได้ในไตรภพ คนๆ นั้น
ก็นับว่าหมดหวังและหมดทางเยียวยารักษา ถ้าเป็นโรคก็สุดวิสัย คอยแต่
ลมหายใจเท่านั้น ถ้าจะเตรียมหีบเตรียมโลงก็ควรแล้ว เดี่ยวจะเนาเฟะเต็มบ้าน
ที่กล่าวมาเหล่านี้คือข้อยืนยันของพระพุทธเจ้าที่เป็นศาสดาและนำธรรมมา
สอนโลก

ส่วนกิเลสตัวพาสัตว์โลกให้สวมนวนตาตามองอะไรเป็นหลังหนีไปทั้งตัวนั้น
มันมีคุณสมบัติอะไรสัตว์โลกจึงเชื่อมั่นเอนักหนา ถึงกับไม่ยอมรับความจริง
อะไรจากธรรมบ้างเลย กิเลสหมดทั้งโคตรแซ่พ่อแม่ลูกเต้าเหล่าหลานเหลน

ของมันมีกิเลสตัวใดโคตรแซ่ใดบ้างอุตุริเกิดไปเห็น สวรรค์ นิพพาน แม้เพียง
ขณะสายฟ้าแลบ พอจะมีแสบใจมาบอกและชักชวนสัตว์โลกให้ไปสวรรค์
นิพพาน กันบ้าง มีแต่มันหลอกมันต้มตุ๋นสัตว์โลก จุดลากสัตว์โลกให้ไป
ตกนรกทั้งเป็นทั้งตายเรื่อยมาแต่ต้นกำเนิดของมันโน่น ทั้งที่มันปฏิเสธว่า
นรกไม่มี แต่แล้วก็มันนั่นแลจับสัตว์โยนลงหม้อนรกทั้งเป็นทั้งตายด้วย
ความใจดำน้ำโสโครกที่สุด ไม่มีอะไรจะเป็นจอมหลอกหลวงสัตว์โลกอย่าง
แยบยลยิ่งกว่ากิเลสชนิดต่าง ๆ

ความมุ่งหมายของกิเลสเป็นอย่างนี้ คือถ้ามันจะบอกสัตว์โลกตามความจริงว่า
บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน มี สัตว์โลกก็จะตะเกียกตะกายละบาป บำเพ็ญบุญ
เพื่อหลีกนรกไปสวรรค์ นิพพาน จากมันเสียหมด มันก็จะขาดผลรายได้จาก
สัตว์โลกอย่างพินาศขาดสูญ ฉะนั้น มันจึงปิดหูปิดตาปิดใจสัตว์โลกไว้อย่างมิดตัว
ไม่ให้มองเห็น บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน นั้นได้เลย มันปิดไว้หมด ดังนั้น
แม้สิ่งเหล่านี้จะตั้งขวางหน้าอยู่ก็ตาม สัตว์โลกจึงไม่มีทางรู้เห็นได้ เช่นเดียวกับ
คนที่ถูกมัดตาไว้อย่างมิดชิด แม้จะนำวัตถุหรือสีแสงต่าง ๆ มาวางขวางหน้าไว้
ก็ไม่สามารถมองเห็นได้ ฉะนั้น กิเลสมันผูกมัดตาใจของสัตว์โลกไว้ก็เช่นเดียวกัน

ดังนั้นชาวพุทธเราจึงพยายามแก้สิ่งมัดตาของมันออกด้วยการปฏิบัติ
จิตภาวนาเป็นสำคัญ ให้สติปัญญาเกิดภายในใจ จะฟังมานหรือกำแพงแห่ง
ความมืดบอดที่มันปิดไว้ก็ออกได้โดยลำดับจนหมดสิ้นไป มองเห็น บาป บุญ
นรก สวรรค์ นิพพาน อย่างทะลุปรุโปร่งประจักษ์ใจหายสงสัยโดยไม่ต้อง
มีใครมาบอกแหละ หลังจากนั้นจะได้เห็นกลหลอกหลวงของกิเลส วิชิตามตุ๋น
ของกิเลสได้อย่างชัดเจนหายสงสัย

ฟังซิ หลานๆ อยากฟัง ปู่พูดให้ฟังอย่างเปิดใจ ใครจะว่าบ้า ปู่ก็ไม่โกรธให้เขา
เพราะทราบแล้วว่าเขาคณนั้นคือเครื่องมือทำลายของกิเลสที่มันพาทำลาย
ศาสนธรรม และทำลายจิตใจสัตว์โลกมามากต่อมากแล้ว ปู่จึงไม่หลงกลมัน
ไม่ตื่นมัน แม้มันจะยกมาทั้งโคตรแซมมาด่าปู่ ปู่ก็ไม่โกรธ นอกจากจะหัวเราะ

ขบขันเพลงกล่อมของมันที่ร้ายออกมาเพียงตื่นๆ ผิวเผินนิดเดียวเท่านั้น มิได้ลึกซึ้งกว้างขวางและไพเราะจับใจเหมือนศาสนธรรมอันประเสริฐเลิศเลอเหนือโลกทั้งสามเลย ทั้งเป็นธรรมหรือขนสัตว์โลกขึ้นจากนรกเมืองคนและนรกเมืองผีที่กิเลสตกตาศบตาปิดใจว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีมามากต่อมากแล้ว บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน เหล่านี้เป็นของมีมาดั้งเดิม กิเลสทุกประเภทจะเสกสรรให้มีขึ้นและจะลบล้างทำลายให้ฉิบหายไปไม่ได้เพราะเป็นของธรรมชาติและมีอยู่ดั้งเดิม ปราศจากสิ่งใด ผู้ใด ไปก่อไปสร้าง ไปปรุงไปแต่ง ไปลบล้างทำลาย บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน อยู่เหนืออำนาจกิเลสที่จะไปอาจเอื้อมทำลายได้ แต่อยู่ตามหลักธรรมชาติของตน

หลานๆ และชาวพุทธผู้เรียนและปฏิบัติธรรมอันเป็นธรรมมีอำนาจและสว่างกระจ่างแจ้งเหนือกิเลสทั้งปวง จงเรียนและปฏิบัติให้ถึงใจ ถึงธรรม อย่ามัวมัวสุขุมอยู่ในห้องซังของกิเลสให้มันกดขี่บังคับและร้องเพลงขับกล่อมให้เราเคลิ้มหลับไม่มีวันตื่นจากหลับจากหลงอยู่รำไปนั้ก จะเสียใจให้ตัวเองภายหลังจะว่าปู่ไม่บอก ปู่จะเห็นทุกข์ที่มันโยนให้แบกหามอย่างสิ้นหัวใจไม่มีที่เก็บมาแล้ว กลัวหลานๆ และชาวพุทธทั้งหลายจะแบกหามทุกข์ที่มันโยนมาให้แบกหามไม่มีวันปลงวางต่อไปได้ตลอดอนันตกาลและไม่มีวันจบสิ้นลงได้ จึงได้เตือนแล้วเตือนเล่าราวกับว่าตะโกนบอกกว่าอันตรายอันใหญ่หลวงมาแล้ว รีบพากันหาที่หลบภัยโดยด่วน เดี่ยวอันตรายจะเข้าถึงตัว ที่หลบภัยคือ ศีล ทาน การกุศลทุกประเภท จงจับให้มัน ถ้าอยากแคล้วคลาดปลอดภัย อย่าดี้อันเชือกิเลสจนไม่ยอมฟังเสียงธรรมตะโกนบอก จงรีบฟังรีบตั้งตัวด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมเสียแต่บัดนี้ จะไม่เสียกาลเวลาไปเปล่า

ถาม

ฟังปุ่เทศน์โปรดคราวนี้ ราวกับฟ้าดินถล่มทีเดียวแหละ หลานชื่นใจ ไม่เสียชาติเกิด ได้ดื่มธรรมที่ปุ่เทศน์โปรดวันนี้อย่างถึงใจ แต่ยังมีข้อสงสัยอยู่นิดๆ ปุ่ขอได้โปรดเมตตาด้วย

ตอบ

โปรดอะไรอีก ก็โปรดมากต่อมากจนไม่มีอะไรจะโปรดแล้ว เหลือแต่ขั้นที่หายใจแหม่วๆ รอเวลาจะแตกดับอยู่เท่านั้น จะให้โปรดเรื่องอะไรวาม

ถาม

คำว่า บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน เหล่านี้มีอยู่โลกไหนกันแน่ปุ่

ตอบ

มีอยู่ในท่ามกลางแห่งโลกมนุษย์ แต่มิใช่มนุษย์ มิใช่สัตว์ มิใช่เปรต ผี เทวดา อินทร์ พรหม มิใช่ต้นไม้ ภูเขา มิใช่ดิน น้ำ ลม ไฟ มิใช่วัตถุแร่ธาตุต่างๆ ในโลกสมมุติ นิพพานมีอยู่ในวิมุตติสถาน แต่มิใช่มีอยู่ในชื่อที่ว่า นิพพาน

นิพพานและวิมุตติธรรมที่กล่าวถึงเหล่านี้มีอยู่ตามหลักธรรมชาติของตน มิได้ขึ้นอยู่กับวัตถุ บุคคลใด สิ่งใดทั้งสิ้น สิ่งที่จะรับทราบธรรมเหล่านี้ได้มิใช่ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมีวิชาทางโลกทุกๆ แขนง และเรียนวิชาธรรมจนจบพระไตรปิฎกแต่มิได้ปฏิบัติ ตลอดเครื่องพิสูจน์ใดๆ ที่โลกใช้กัน มีใจเท่านั้นที่ปรับตัวด้วยหลักธรรม คือด้วยการปฏิบัติจิตภาวนาดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านปฏิบัติและรู้เห็นประจักษ์พระทัยและใจมาแล้วมากต่อมากจนไม่อาจนับอ่านจำนวนท่านได้ ท่านเหล่านี้แม้พระองค์และองค์เดียวมิได้ถามกันและถามใครเลย ทรงปฏิบัติจิตภาวนาโดยหลักธรรมที่จะทำให้รู้ให้เห็น ก็ทรงรู้ ทรงเห็นและรู้เห็นขึ้นกับตนเอง

ฉะนั้น การที่จะแก้ความสงสัยให้หายในบาป บุญ เป็นต้นนั้น ต้องพิสูจน์กัน ด้วยการปรับจิตใจโดยการปฏิบัติธรรม มีจิตภาวนาเป็นสำคัญ จนรู้เห็นประจักษ์ใจแล้ว ความสงสัยแม้จะเคยครองหัวใจมาตั้งกับตั้งกัลป์หรือตั้งแต่วันเกิด ก็ดับวูบลงในทันที มิได้อ้างกาลเวลาที่เคยยึดครองหัวใจมาเลย เช่นเดียวกับความมืด แม้จะเคยมืดมาตั้งกับตั้งกัลป์ก็ตาม เพียงเปิดไฟสว่างจ้าขึ้นเท่านั้น ความมืดก็หายไปเองโดยมิได้อ้างกาลเวลาที่เคยมืดมาฉะนั้น การรู้เห็นบาปบุญ เป็นต้น ตลอดสังขารทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องมีกาลสถานที่มาเกี่ยวข้องและกีดกัน ความจริงเท่านั้นจะเปิดความจริงขึ้นมาให้ผู้ปฏิบัติจริงได้ รู้เห็นความจริงที่มีอยู่ทั้งหลายได้ประจักษ์แจ้งโดยไม่อ้างกาลว่าสมัยโน้นสมัยนี้ เพราะธรรมเป็นปัจจุบันธรรมตลอดมาแต่กาลไหนๆ แม้สวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ ก็เป็นปัจจุบันธรรมstad ร้อนๆ ควรแก้การนำมาพิสูจน์สิ่งลึกลับทั้งหลาย ซึ่งก็เป็นปัจจุบันธรรมเช่นเดียวกันได้อย่างไม่มีปัญหา

ที่เป็นปัญหาอันใหญ่โตในหัวใจสัตว์ไม่ให้มองเห็นความจริงทั้งหลายได้ ก็มีกิเลสตัวทำให้มืดบอดอย่างเดียวกัน พาสร้างบาปและลงนรก ทั้งที่มันโกหกว่าบาปไม่มี นรกไม่มี แต่สัตว์โลกโดนไม่หยุดหย่อนผ่อนคลายบ้างเลย ส่วนบุญสวรรค์ นิพพาน ไม่ต้องกล่าวถึงเพราะเป็นธรรมชาติที่มันไม่ต้องการให้สัตว์โลกคิดและสนใจอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะขาดผลรายได้และนโยบายของมัน

ว่าไง ที่นี้ปู่ได้อธิบายให้จนหมดพุงแล้ว จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ธรรมก็มีเท่านั้น ไม่สามารถจะอธิบายให้ละเอียดกว่านี้ได้ ประการหนึ่งจงทำความเข้าใจไว้ว่า คำว่า บาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี นิพพานมีนั้น ธรรมชาติเหล่านี้มีอยู่ทำนองเดียวกับคำว่า “ธรรมมีอยู่” แต่ไม่สามารถสัมผัสธรรมชาติเหล่านี้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้ เพราะมิใช่วิสัยของกันและกัน มันเป็นอฐานะคือเป็นไปไม่ได้ มีใจเท่านั้นสามารถสัมผัสได้แต่ผู้เดียว เมื่อปรับใจด้วยภาคปฏิบัติให้เหมาะสมกับธรรมชาตินั้นและธรรมขั้นนั้นๆ แล้ว ความจริงก็มีเท่านั้น

ถาม

ทำไมสมัยนี้คนชอบทำบาป ทุกจริต กันมากปู่ ดูตั้งหน้าตั้งตาทำกันเป็นล่ำเป็นสันจริงๆ ใครไม่ทำบาป ทุกจริต เท่ากับไม่เต็มคน กลายเป็นคนขาดบาทขาดเต็งไป

ตอบ

ปู่บวชมาไม่เคยทำบาปด้วยเจตนาเลยแม้แต่เดียว พระเณรในวัดปู่นี้ ก็ตั้งหน้าทำบุญกุศลบำเพ็ญภาวนากันอย่างเป็นเนื้อเป็นหนังจริงๆ ถ้าเป็นตามคำดำหนิที่เขาว่าไม่เต็มคน ปู่และพระเณรในวัดนี้ก็ไม่เต็มพระเต็มเณร คงขาดบาทขาดสลิ้งไปดังคำดำหนิ แต่ธรรมวินัยของปู่และพระเณรไม่ขาดบาทสลิ้ง ปู่และพระเณรก็ไม่เดือดร้อน พระขาดบาทขาดสลิ้งเหล่านี้ก็เห็นอยู่กันสงบสุขดีนี้ไม่เห็นตื่นตระหนกหวาดกลัวอันเป็นลักษณะพระเณรบ้าง บอๆ เพราะขาดบาทขาดตาเต็งเลย ดำหนิก็ให้เขาดำหนิไป ทำบาป ทุกจริต ก็ตามนิสัยของเขา แต่เราอย่าดำหนิ อย่าทำกับเขาก็แล้วกัน จะกลายเป็นคนเกินบาทก็ยิ่งจะไปกันใหญ่

หลวงปู่

ลองคิดดูก็แล้วกัน สมมุติว่ามีเงินจริงตามกฎหมายรับรองอยู่ ๕ บาท และมีเงินปลอมรวมอยู่ด้วย ๑๐ บาท หลานจะเอาเงินจำนวนไหน

หลาน

เอาจำนวนเงินจริง ๕ บาท ปู่

หลวงปู่

ทำไมไม่เอาจำนวน ๑๐ บาทเล่า

กาลาน

ไม่เอา เพราะเอามาแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร ดีไม่ดีถูกเขาจับก็ยิ่งจะเป็นโทษใหญ่เพิ่มเข้าอีก ส่วนเงินจริงได้มาเท่าไรก็สำเร็จประโยชน์ตามจำนวนของมัน ทั้งไม่เกิดโทษแต่อย่างใด มีมากเท่าไรยิ่งดี

หลวงปู่

นี่แหละหลาน ระหว่างคนดี คนสุจริต กับคนชั่ว คนทุจริต ก็เช่นเดียวกับเงินปลอม แม้มีจำนวนมาก กับเงินจริงแม้มีจำนวนน้อย ใครๆ เขาไม่ปรารถนาคนชั่วคนทุจริต แต่คนดีคนสุจริตมีมาน้อยโลกต้องการและปรารถนาทั้งคนชั่วคนทุจริตมีมาน้อยยอมเป็นภัยแก่ส่วนรวมตลอดประเทศชาติ มิใช่ของดี ยิ่งมีมากและมีอำนาจอิทธิพลมากเท่าไรก็ยิ่งทำความชั่วเสียหายได้มาก ดีไม่ดี คนและสมบัติทั้งประเทศอาจอยู่ในเงื้อมมือหรืออยู่ในปากในท้องเขาหมด บ้านเมืองล่มจมได้เพราะคนชั่วคนทุจริตไม่อาจสงสัย ส่วนคนดีคนสุจริตมีมาน้อยยอมเป็นคุณแก่ส่วนรวมตลอดประเทศชาติ ยิ่งมีอำนาจและอิทธิพลมากก็ยิ่งทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมและประเทศชาติได้มาก ใครก็ต้องการและปรารถนาทั้งทั่วโลก

ฉะนั้น คนประเภทนั้นจึงมิใช่เป็นคนดีวิเศษและน่านับถืออะไรเลย แม้เขาจะไปเที่ยวคดโกงรีดไถมาได้มากเพียงไร ก็อย่าหลงยินดีและอัศจรรย์เขา นั่นคือสมบัติเป็นพิษแก่ตัวเอง ครอบครว้ ตลอดไปถึงลูกหลานเหลนไม่มีประมาณ นั่นเป็นสมบัติกาฝากคอยดูดซึ่มผู้เป็นเจ้าของให้เสียคนไปโดยลำดับทั้งปัจจุบันและอนาคตไม่มีจบสิ้น นั่นคือสมบัติปลอมยอมเป็นโทษทัณฑ์แก่ผู้แสวงมามากน้อยเช่นเดียวกับธนบัตรปลอมที่มีมากน้อยในครอบครองนั้น แลอย่าไปหลงยินดีซึ่งเท่ากับหลงจับไฟ จะร้อนและแผดเผาเจ้าของไม่มีจบสิ้นลงได้

ถาม

คนที่มั่งมีเพราะการแสวงหาดังกล่าวมาก็เห็นเขาอยู่สบาย ยังมีหน้ามีตา มีคนเคารพนับถือมากมายนี่ปู่

ตอบ

การมีหน้ามีตา มีคนเคารพนับถือนั้น มิใช่ฐานะจะไปปล้ำล้างบาปกรรมที่เขาทำได้ หน้าต้องเป็นหน้า ตาต้องเป็นตา เคารพนับถือก็ทราบว่าเป็นคนเคารพนับถือ แต่ชั่วต้องเป็นชั่ว บาปต้องเป็นบาป ทุกจริตต้องเป็นทุกจริต โทษต้องเป็นโทษ ไฟต้องเป็นไฟ จะนำมาลบล้างกันไม่ได้ ถ้าได้ธรรมก็มีศีลธรรม ธรรมต้องเป็นบ่อของกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา ไปนานแล้ว บาปต้องไม่มี เพราะถูกการทำชั่วทุกจริตสังหารเอาเกลี้ยง สัตว์โลกไม่ต้องมีทุกข์มีบาปติดตัว นรกก็แตกถูกกิเลสทำลายหายสูญ แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น ความเสกสรรนั้น ต้องเป็นความจริงตลอดไป ไม่เป็นอื่น เพราะความจริงไม่เคยเป็นน้อยและอยู่ได้อำนาจของผู้ใด ฉะนั้น ธรรมจึงเป็นธรรมเสมอมา ไม่มีอะไรลบล้างได้

ด้วยเหตุนี้หลานปู่ จึงเป็นหลานปู่ อย่าเป็นหลานชั่ว หลานทุกจริต ทำลายบาปกรรม และหม้อนรกให้แตก และอย่าเป็นหลานของความโลภมาก ได้เท่าไรไม่พอ เทียวคดโกง ทุกจริต ริดไถด้วยเล่ห์กลต่างๆ เวลาตาย สมบัติปลอมกองมहींมา เท่าภูเขาจะตามเผาผลาญเข้าอีกให้ลงนรกหลุมไหน ใครๆ ไม่อาจมีญาณทราบได้ จึงรีบระวังตัวกลัวบาป เดินตามจอมปราชญ์ผู้มีปรีชาญาณ อันแหลมคมเสียแต่บัดนี้ ยังมีชีวิตอยู่ก็ดีเป็นสุขใจ เวลาตายไปก็เป็นสุข ความดีที่สร้างมาตามสนับสนุนให้มีแต่ความสุขความสำราญบานใจ ไม่มีพินไฟบาปกรรมตามแผดเผา เพราะความเชื่อพระพุทธเจ้าและทำตามศาสนธรรม อันเป็นทางราบรื่นดีงาม จัดเป็นคนฉลาดโดยธรรม นำตัวไปสู่คติ คือโลกทิพย์ ไม่สงสัย ดีกว่าคนเสียดัจฉัยโรหลายร้อยเท่าพันทวี ซึ่งดีแต่คุยโม้โอ้อวดด้วยลวดลายว่าฉลาดแหลมคม เวลาเข้าตาจนแล้วก็ไม่ผิดอะไรกับนักโทษในเรือนจำ

หลานจำไว้ให้ถึงใจ อย่าได้ลืมว่าไม่มีใครฉลาดแหลมหลักนักปราชญ์ชาติ
อาชาไนย มองเห็นการณ์ไกลและการณีกว้างกว่าพระพุทธเจ้า จงยึดท่าน
เป็นหลักชีวิตจิตใจ อย่าได้ลดละปล่อยวาง จะเป็นสิริอุดมมงคลแก่หลานเอง
และส่วนรวมไม่มีประมาณ ปุณนี้แก่มาแล้ว ไม่นานก็จะตาย ลูกหลานจะได้
สืบศาสนาไปนาน โลกจะไม่ว่างจากความสงบสุขและความเป็นปึกแผ่นมั่นคง
สืบๆ กันไป เอาละขอจบเสียที

กาม

ในธรรมท่านสอนพระว่า ให้นินดีในความสันโดษ มกน้อย ดังในสัลเลขธรรม
๑๐ ประการ ฆราวาสถ้าปฏิบัติตามธรรมสันโดษและความมกน้อย จะครองชีพ
ไปตลอดไหม บางครอบครัวมีลูกมาก ญาติ มิตรเพื่อนฝูงมาก ถ้าหาได้น้อย
ไม่พอกินพอใช้ จะไม่เดือดร้อนแก่ครอบครัวเช่นนั้นหรือปู่ ส่วนครอบครัวที่มี
ลูกน้อยคน ผู้เกี่ยวข้องที่ควรเลี้ยงดูมีน้อยก็พอทำเนาไม่เดือดร้อน โปรดชี้แจง
ให้หายข้องใจด้วยเถิด

ตอ

ธรรมท่านไม่ได้สอนให้คนขี้เกียจอ่อนแอท้อแท้เหลวไหลในการงานเพื่อหา
รายได้มาเลี้ยงตนและครอบครัว แต่ท่านสอนให้มีความขยันหมั่นเพียรและ
อดทนไม่เลื่องงานอันเป็นที่มาแห่งผลเพื่อรายได้เพียงพอกับความจำเป็นอยู่
ใช้สอยไม่ฟืดเคือง ท่านสอนว่า

จงเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ ไม่จับๆ
วางๆ เหยาะๆ แหยะๆ ในการทำงาน ๑

ได้สมบัติมากน้อยให้มีการเก็บรักษา ไม่จ่ายสุรุ่ยสุร่ายแบบหาขอบเขต
เหตุผลไม่ได้ ๑

การเลี้ยงชีพในครอบครัวให้พอเหมาะพอดีกับความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย
จนเลยฐานะและความจำเป็น ๑

ไม่คบเพื่อนฝูงที่เป็นพาล ผลาญทรัพย์ คอยแต่จะกัด จะแทะ จะเคี้ยว
จะกลืนสมบัติ และความประพฤติกุให้ลงเหวลงป่อ ๑

ธรรมที่ท่านสอนไว้อย่างมันเหมาะทุกแง่ทุกมุม ถ้าเราไม่คว่ำเอากิเลสตัวอวดดี
มาทำลายธรรมเหล่านี้ให้พินาศฉิบหายไป เราต้องตั้งตัวได้ด้วยความขยัน
หมั่นเพียร ด้วยการเก็บรักษาทรัพย์และจ่ายทรัพย์ตามความจำเป็น ด้วยการ
เลี้ยงชีพพอประมาณ ไม่ฝืดเคือง และฟุ่มเฟือย ด้วยความไม่สมรักรักชอบ
ในคนพาลสันดานเลว ความประพฤติกุเหลวแหลกแหวกแนว เราต้องเป็นคนดี
มีผลจากทรัพย์และศีลธรรมประจำตัว ไม่กลัวใครตำหนิและดูถูกเหยียดหยาม
โดยประการใดๆ ธรรมสันโดษ คือ ความยินดีในสมบัติมากน้อยที่มี และอยู่ใน
ความครอบครองของตน นี่ก็เป็นความพอดีเหมาะสมควรอย่างยิ่งแล้วสำหรับ
มนุษย์ที่อยู่ร่วมโลกกัน

คำว่า ความยินดีในสมบัติที่มีอยู่ของตนนั้น แม้สมบัติจะมีมากกองเท่าภูเขา
ธรรมท่านก็ไม่ได้ห้ามว่าไม่ให้ยินดีเพราะมากเกินไป แต่ท่านห้ามไม่ให้ยินดี
และเสาะแสวงสมบัติที่นอกไปจากของมีอยู่ของตัวต่างหาก เช่น ไร่นา ที่ดิน
สมบัติพัสดุของตน มีเท่าไรก็ให้ยินดีเท่าที่มีเท่านั้น ไม่ให้ไปเที่ยวยินดีในสมบัติ
ของคนอื่น ยิ่งเป็นเมียเขาด้วยแล้ว ถ้าไม่อยากหัวแบะ อย่าไปแหยมเป็นอันขาด
แม้แต่ปู่เองยังจะเป็นเพศฆราวาสฆ่าคนได้โดยไม่คาดคิดมาก่อนจะว่ายังไง
ยังเหลือเพียงเส้นยาแดงเท่านั้นจะพันคอคนให้ขาดสะบั้น แล้วก็ตกนรกทั้งเป็น
ในตาราง ครั้งเขามาเป็นชู้กับเมียปุณณะ จงทราบว่ามีอะไรจะเด็ดขาดและ
เฉียบขาดเท่าใจคน เมื่อถึงเหตุการณ์และเวลาอันเฉียบขาดแล้ว ปู่เคยประจักษ์
กับตัวมาแล้ว

ฉะนั้น จงเชื่อธรรมสันโดษ ยินดีเฉพาะเมียผัวของตัวเองเท่านั้น อย่าไปเยื่อใย
ใฝ่ใจกับเมียผัวของเขา ถ้าไม่อยากจะขาดและเป็นผีไม่มีเจ้านะ ปู่จะบอกชัดๆ

อย่างนี้ให้หลานๆ พวกกันจดจำธรรมสันโดษกับความมกน้อยในหญิงชาย ไปรักษาตัวและปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดด้วยธรรมสองข้อนี้ อย่าให้มันดินได้ เป็นอันขาด ยิ่ง **อปปิจจตา** ความมกน้อยด้วยแล้วยิ่งเหมาะมากกับพระวาสา ผู้โลเลในราคะตัณหา อิมไม่เป็น นำมาปฏิบัติ ธรรมนี้ท่านให้ยินดีเฉพาะคู่ครอง คือผัว-เมีย ของตนโดยเฉพาะเท่านั้น ไม่ให้ยินดีใฝ่ใจกับชายอื่นหญิงอื่นเป็น อันขาด ธรรมท่านช่วยรักษาหวัรรักษาคอของเราให้คงทนไปด้วยกัน ไม่ให้หวั กับคอพลัดพรากจากกันด้วยคมมีดคมขวานเพราะความมกมาก อยากไม่มี วันอิมพอทำลาย

ปกติมนุษย์หญิงชายในโลกมีหลายปากหลายใจก็มีปากเดียวใจดวงเดียวนั้นแล แต่มันกินไม่เลือกราวกับมีร้อยปากพันปาก อะไรๆ ก็กิน ก็กิน อะไรๆ ก็เอา ก็เอา ไม่มีคำว่าท้องเรามีท้องเดียว ปากชนิด ตัณหาถือบังเหียนกระตุกเชือกนี้มันไม่คำนึงถึงท้องและเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น มีแต่จะกินให้สมอยาก ปากดำให้สมกับความเคียดแค้นโมโห ทำเดียว ใจก็มีใจเดียวนั้นแหละ แต่ความคิดความอยากมันผลักดัน ให้แตกแขนงออกไปเป็นหมื่นเป็นแสนใจ จนไม่สามารถคัดเลือกได้ว่า ความคิดนี้เป็นดี ความคิดนี้เป็นชั่ว เพราะมันกลมกลืนกันจนมองหา ตัวจริงใจจริงไม่เจอ โน่น จึงต้องนำธรรมสองข้อคือ ความสันโดษ ยินดีใน สิ่งที่มีอยู่ของตน และความมกน้อยในอารมณ์แห่งราคะตัณหา มาปิดปาก ปิดใจ ไม่ให้มันดินรนขนทุกซ์มาเผาตนและครอบครัว เพราะไฟตัณหาที่ร้อน มากยิ่งกว่าไฟอื่นใด ร้อนเข้าถึงดับถึงปอดถึงขั้วหัวใจ เครื่องในพังทลาย เพราะมันไม่อาจสงสัย

หลานๆ จงจำไว้ให้ถึงใจ ปฏิบัติให้ถึงความจริงของธรรมสองข้อนี้ จะพากันอยู่ ด้วยความสงบสุขเย็นใจทั้งครอบครัวผัว-เมีย ลูกเล็กเด็กแดง สถานที่อยู่ สมบัติ เงินทอง สิ่งของใช้สอย จะเย็นไปตามๆ พ่อบ้านแม่เรือนที่เป็นคนดีมีธรรม ประดับใจ

ถาม

หลานๆ พอใจธรรมสองข้อนี้มาก ประทับใจจริง ๆ อยากให้คนอื่น ๆ เขาฟังบ้าง จะได้ธรรมนี้ไว้ป้องกันตัวในเวลาฉุกเฉิน เพราะเรื่องคนหลายปากหลายใจนี้ นับวันมีมาก ถ้าไม่มีธรรมนี้เป็นยาประจำบ้านก็น่ากลัวจุกพัง เพราะหวัด..... นี้ชุกชุม ไม่มีฤดูกาลสถานที่เลยทุกวันนี้ ทั้งไม่เว้นชาติชั้นวรรณะ ฐานะมีหรือจน คนโง่หรือคนฉลาด ตลอดเพศวัยเลย ต่างตั้งหน้าตั้งตาส่งเสริมหวัดประเภท หน้าด้านสันดานเลวนี้ อย่างออกหน้าออกตา แถมยังว่าเป็นเกียรติอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ระบาดทั่วดินแดนแทบไม่มีสถานที่กาลเวลาเหลืออยู่แล้วทุกวันนี้ น่าวิตกกต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจริงๆ เฉพาะเด็กวัยรุ่นนั้น น่าวิตกและนำเสนอสาร มากที่จะกลายเป็นเด็กเกเรไปตามโรคพรศนี้กันเสียหมด จึงอดคิดไม่ได้ เมื่อได้ฟังธรรมสองข้อนี้จากปู่แล้ว แล้วจะแก้ไขอย่างไรจึงจะมีผลดีต่อผู้ใหญ่ และส่วนรวม ตลอดเด็ก ๆ ที่ราวกับว่าเตรียมพร้อมเพื่อจะลงเผลลงป้อลิกกัน อยู่แล้วเวลานี้ ปู่โปรดด้วย

ตอบ

ใจที่หมดคุณค่าในธรรมที่มีคุณค่ามาก ย่อมทำได้ทุกอย่างบรรดาสิ่งต่ำทราม ทั้งหลายโดยไม่สะทกสะท้าน เวลาผลของความต่ำทรามเกิดก็ไม่สะทกสะท้าน เกิดได้กับบุคคลทุกชาติชั้นวรรณะและเพศวัย ไม่เลือกกว่าเป็นบุคคลเช่นไร เกิดได้ทั้งนั้น ไม่ลำเอียง ขอแต่ทำลงไปเท่านั้น ผู้จะแก้โรคหมดคุณค่าเหล่านี้ ก็คือคน ธรรมเครื่องแก้ที่ท่านสอนไว้ก็มีอยู่กับทุกคนที่จะนำมาแก้ ไม่มีอะไร ผู้ใดได้เปรียบเสียเปรียบ ถ้าตัวผู้ทำไม่ยอมเสียเปรียบให้ตัวเองเพราะความ ไม่เอาไหน ความไม่สนใจแก้สิ่งต่ำทรามที่เกิดที่มีอยู่ภายในตนเสียเท่านั้น ถ้าอย่างนั้นก็ไม่มีการช่วยได้ แม้พระพุทธรูปเจ้าก็ไม่ทรงช่วยได้ อย่างว่าแต่ปู่ที่ พุดน้ำลายฟุ้งปากแฉะอยู่ขณะนี้เลย เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน เมื่อช่วยใครไม่ได้ ก็จงหันมามองตัวเองช่วยตัวเอง อย่าให้เสียไปกับสิ่งไม่ดีทั้งหลายที่เขาเสียกัน

ถาม

ก็น่าจะเป็นอย่างนั้น ปู่ ตกลงก็ไม่ฟันคำว่า “ตัวใคร ตัวเรา” อยู่โดยดีแหละ ซึ่งก็น่าจะขัดต่อธรรมที่สอนให้มีเมตตากรุณาต่อกัน หรือปู่มีความเห็นอย่างไร ก็สุดแต่จะโปรด

ตอบ

เมื่อเขาไม่ยินดีกับการช่วยเหลือ ก็ยังจะหน้าด้านไปช่วยเขาอยู่หรือ มีธรรมหน้าด้านให้คนเมตตาหน้าด้านนำไปช่วยเขาไหมล่ะ ถ้าไม่มี อย่าหาญทำ ก็เลสตัวหยาบๆ จะหัวเราะเอา จะว่าปู่ไม่บอก

คนไข้เต็มโรงพยาบาล หมอช่วยไว้ได้ทุกคนไหม ยังมีรายเล็ดลอดตายไป ต่อหน้าต่อตาหมอจนได้เรื่อยมามีไข้หรือ โรคที่ทำให้คนตายต่อหน้าหมอนั้น มันฟังเสียงหมอเสียงยาเมื่อไร แล้วเมตตาเราเก่งกว่าพระเมตตาของพระพุทธเจ้าเขียวหรือ จึงจะสามารถช่วยใครๆ ได้ทั่วโลกทั้งที่เขาไม่สนใจกับการช่วยเหลือใดๆ เลย นี่แหละหลาน ที่สัตว์ไม่ไปนิพพานกับพระพุทธเจ้า ก็เพราะเหตุนี้ พิจารณาเองเถอะ อย่าให้แรงไปมาก ปู่แก่แล้ว มีแต่ลมหายใจ แฉม่วๆ อยู่เท่านั้นเอง

ถาม

ขอบพระคุณปู่มาก ที่นี้หลานพอเข้าใจวิธีปฏิบัติต่อตัวเองและผู้อื่นได้ พอประมาณ หลานยอมรับผิดที่หวังคนอื่นมากเกินไปเกินเหตุผลธรรมดาที่ควรเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้

พุดมาถึงตอนนี้ก็ทำให้สังสารปู่ ตลอดครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ที่ท่านอุทิศส่ำหเมตตาแนะนำสั่งสอนทั้งที่บางครั้งสุขภาพไม่ค่อยดี ยังอุทิศส่ำหต้อนรับสั่งสอน แต่คนที่ไปหาท่านมีหลายประเภท หลายนิสัย หลายความต้องการ ดังที่ท่านว่า นานาจิตตัง นั้นแล

ตอบ

ใช่ บางพวกก็ตั้งหน้าตั้งตาไปหาศีลหาธรรมจริงๆ ที่น่าสงสาร แต่บางพวกก็พากันไปเที่ยวตากอากาศเปลี่ยนอารมณ์ในวัด แล้วก็เที่ยวจู้จ้าน พูดคุยกัน ไม่อ้อมปาก ปล่อยตามอารมณ์ ส่งเสียงอีกทีก็ครีกโครมทั่วบริเวณวัด จนลืมนึกว่าที่นั่นเป็นวัดและมีครูอาจารย์พระเณรบำเพ็ญธรรมอยู่ที่นั่น ท่านอาจรำคาญได้ คิดแต่ความสนุกสนานรื่นเริงไปตามลัทธินิสัยของตน บางพวกก็ไปด้วยเสียงเล่าลือว่าท่านเก่งทางนั้นทางนี้ แล้วก็ตื่นข่าว พากันไปเพื่อได้ของดีจากท่านมาอวดกัน เมื่อไปก็รบกวบนขอนั้นขอนี้ท่านเมื่อท่านบอกว่าไม่มี ก็ดื้อรั้นเถียงท่านว่าท่านมี แล้วเข้าชี้ของจนนำรำคาญ เมื่อไม่ได้ตั้งใจ บางรายก็พาลทะเลาะกับพระแล้วกลับไป ก่อนไปก็พูดทิ้งท้ายในลักษณะบาดหมางสาปแช่งต่างๆ ว่า ต่อไปจะไม่มาเหยียบวัดนี้ อีกจนวันตาย พระอะไรอย่างนี้ ขออะไรๆ ก็ว่าไม่มีๆ จะหวงไว้กินสมบัติอะไรก็ไม่รู้

ตามธรรมดาของพระผู้มีธรรมประจำใจอยู่แล้ว ท่านไม่เห็นอะไรยิ่งกว่าธรรม ตลอดอิริยาบถท่านคิดฝึกฝนใคร่ธรรมอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่สนใจและเปลอไพลคิดไปโน้นไปนี้ ว่าคนนั้นจะมาหา คนนี้จะมาเยี่ยม จะมาหรือไม่ก็เป็นเรื่องเป็นอัธยาศัยของแต่ละคน ท่านไม่กังวลกับอะไรมากกว่าการแสวงหาธรรมด้วยการปฏิบัติ มีเดินจงกรมบ้าง นั่งสมาธิภาวนาบ้าง ยืนรำพึงในธรรมทั้งหลายบ้าง ให้สติอยู่กับตัว ไม่ปล่อยใจให้เลื่อนลอยไปตามอารมณ์ ท่านมีความสำรวมระวังอยู่ทุกอิริยาบถนอกจากหลับเท่านั้น นอกนั้นเป็นท่าแห่งความเพียรเพื่อละกิเลสแลกองค์ทั้งมวลโดยตลอด ท่านจึงไม่ต้องการสิ่งรบกวบต่างๆ

ถาม

ที่เขามาหาปู่ มีหลายพวกตั้งปู่เล่าเรื่องของคนมาวัดทั่วๆ ไปหรือเปล่า

ตอบ

ทำไม่จะมีไม่มี มีดังที่เล่าให้ฟังนี้แหละ อยากพูดว่าแทบทุกวันไป บางพวกก็มาขอบัตรขอเบอร์ เวลาพูดอรรถพุดธรรมให้ฟังเขาไม่สนใจ คอยแต่จะจับเอาไปตีเป็นเบอร์กันเท่านั้น พวกนี้พวกแสวงความร่ำรวยในทางลัด อยากเป็นเศรษฐี มีเงินล้านด้วยการถูกบัตรถูกเบอร์ อรรถธรรม บุญ-บาปอะไรไม่สนใจ บางพวกก็แบกคัมภีร์มาเที่ยวไล่พระให้จน ถือว่าตนรู้หลักนักปราชญ์ฉลาดพอตัว แต่ส่วนมากมักไม่กลัวบาป เพราะความทะนงตัวว่าเรียนรู้มากรู้หมด หาได้รู้ไม่ว่าตนกำลังเป็นช้างใหญ่ที่ถูกกิเลสตัวเยอหยิ่งจองหองคว่ำคอมาเป็นเครื่องมือ ถือเป็นพาหนะนั่งบนตะพองหลังมาอวดดีอวดเก่งกับพระ พระแม่แสนโง่ ท่านก็รู้ได้ เพราะท่านดูกิเลสต่อสู้กับกิเลสด้วยความเพียรอยู่ตลอดเวลา ไม่ลดละ มีสติปัญญาเป็นเครื่องมือสอดส่องและทำลายเข้าศึกบนหัวใจ ไม่ก้มหัวลงให้มันขึ้นนั่งอย่างง่ายดาย เมื่อเห็นกิเลสนั่งบนหัวใครก็ตามมาอวดดี อวดเด่น อวดมั่ง อวดมี อวดฉลาด หรืออวดอะไรก็ตามอันเป็นเรื่องของกิเลสพองตัว ท่านจึงอดสังเวชอยู่ภายในไม่ได้ ส่วนมากคนไปวัดมักจะไปดูและจับผิดพระไปคอยให้คะแนนพระและคอยตัดคะแนนพระด้วยวิธีการตีพระ ชมพระว่าวัดนั้นเป็นอย่างนั้น องค์นั้นเป็นอย่างนั้น แต่ไม่สนใจคอยสอดส่องดูตัวเองว่าดีหรือชั่วประการใดบ้าง ไม่คอยดีตัวเอง นอกจากหาเรื่องป้าๆ เกื่อนๆ มาชมตัวเองให้เขาว่าดีและนับถือกันไปลมๆ แล้งๆ คนเราถ้ามีการสังเกตสอดส่องความประพฤติกู้-ดีของตัวเองบ้าง ย่อมมีที่ดัดแปลงแก้ไขให้เป็นคนดี เป็นที่เคารพนับถือของผู้อื่นได้อย่างน่าชมและสนิทใจ บางพวกก็แต่งตัวพิถีพิถันรัดกุมเต็มอัตราศึก มองเห็นหมดกระทั่งขนนึ่งพับเพียบแบบชาวพุทธทั้งหลายไม่ได้ จะลดอัตราศึก คือกางเกงแตกกระเปิดเป็นอันตราาย ดูไม่ได้ เพราะพิสดารเกินมนุษย์ เมื่อแต่งเต็มยศแห่งอัตราศึกแล้ว ดูลักษณะท่าทางราวกับจะเหาะบินทั้งที่ไม่มีปีก

นี่แลหลาน กิเลสมันทำคนให้ผิดปกติและพิสดารเกินมนุษย์มนาเทวดาทังหลาย
อย่างนี้ หลานๆ ลูกชาวพุทธจงพากันทำความเข้าใจกับมันไว้เสมอ อย่าลืมตัว
ไม่งั้นเราต้องเป็นเครื่องมือให้มันขับขี่ราวกับยวดยานพาหนะหรือราวตุ๊กตา
เคลื่อนที่โดยไม่อาจสงสัย

ปู้นี่เกิดมานาน กิเลสขึ้นขี่รดบนหัวใจมานาน การต่อสู้กับมันมาทีนานและ
หนักมาก แทบไม่มีอะไรเทียบเท่าเสมอได้ในบางครั้ง จึงพอรู้เรื่องวิชากลาง
ของมันได้บ้างพอมานเล่าให้ลูกหลานฟังเพื่อเป็นคติและพยายามกำจัดมันบ้าง
แม้ยังมีกิเลสเช่นเดียวกับคนทั่วไป แต่ความมีธรรมแทรกในใจอยู่บ้างก็ยัง
มีหิริ-โอตตปบธรรม คนเราไม่ปล่อยตัวแบบลูกโป่งบนอากาศโดยถ่ายเดียว
ไม่ทราบจะตกทิศทางใด ไม่มีจุดมีหมาย นั้นมันกินไปสำหรับมนุษย์ที่โลกถือว่า
มีศักดิ์ศรีสูงกว่าสัตว์

จงพากันพยายามระมัดระวังตัวสมกับเราเป็นผู้รับผิดชอบเรา สมัยนี้สิ่ง
จะทำให้เสียคนมีมากจนพรรณนาไม่จบ ซิมซาบหลังไหลเข้ามาทุกทิศทุกทาง
จากทั่วโลก คนที่เขาทำสิ่งทำลายมนุษย์ผู้โง่เขลามานแจกจ่าย เขาได้เงิน
แม้ในเขาจะต่ำจะทราม แต่เขาก็ไม่เคยสนใจกับความต่ำความสูงยิ่งกว่า
สิ่งที่เขาต้องการอยู่แล้ว ฉะนั้น คนโง่จึงเสียเปรียบและเป็นเหยื่อของ
คนฉลาดรำไป ไม่อาจมีอะไรมาแก้ให้ตกไปได้ นอกจากผู้มีธรรม คือ สติธรรม
ปัญญาธรรม ซึ่งเหนือความฉลาดของโลกอยู่มากจนเทียบกันไม่ได้ เป็นเครื่อง
หลบหลีกผ่อนคลายสิ่งทำลายจิตใจและสมบัติให้เสียนั้น สังเกตดูก็รู้ก็เห็นเพราะ
มีเต็มไปหมดแม้ในป่าในเขา อย่างว่าแต่ในบ้านในเมืองที่มีคนมากเลย ขอแต่คน
มีอยู่ที่ไหน สิ่งทำลายเหล่านี้ต้องมีอยู่กับคนจนได้ ทั้งนี้เพราะคนไปเสาะแสวงหา
มันมาเอง สิ่งเหล่านี้แสดงออกได้หลายทาง โดยคนโง่อย่างพวกเราไม่อาจทราบได้
นอกจากเพลิดเพลินและเคลิ้มหลับไปกับเพลงกล่อมของมัน เพราะมีมากต่อมาก
จนพรรณนาไม่จบ ลบล้างไม่ลง เนื่องจากความชอบและติดใจมีมาก สิ่งดังกล่าวนี้
บางอย่างก็หยาบโหลนและลดหลั่นกันลงมาจนถึงขั้นสุภาพละเอียดลอบ สามารถ
กล่อมได้ทั้งผู้ใหญ่แลเด็ก ๆ ทำให้เสียคนได้ตามส่วนของมันและวัยของ

ชาวโกลโกล

หลวงปู่ชาวอนาโลโย

ผู้ถูกกล่อม มีอยู่ทั้งที่ลับและที่เปิดเผยธรรมดาทั่วๆ ไป โดยไม่อาจคิดว่ามันเป็นภัยหรือมีส่วนเป็นภัยต่อส่วนรวมไม่มีประมาณ ผู้นำสิ่งเหล่านี้เข้ามาส่วนมากมักมีแต่ผู้มีปัญญาหาเงินในทางนี้ ตลอดผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่แทบทั้งนั้น ตาสีตาสาไม่มีปัญญาแสวงหามาได้แหละ

ฉะนั้น ปู่จึงวิตกอนาคตของลูกหลานบ้านเมืองว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน เมื่อการพัวพันกับการทำลายไม่สมดุลงันดังที่รู้ๆ เห็นๆ อยู่ที่นี่ ส่วนมากมักมีแต่การทำลาย เพราะเป็นสิ่งที่ชอบและทำได้ง่าย ไม่ว่าจะสิ่งใดเมื่อชอบใจย่อมทำได้ง่ายแม้สิ่งนั้นจะทำยากเหมือนสิ่งดั่งามทั่วๆ ไปก็ตาม ทั้งนี้มันขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญ ถ้าลงใจได้ชอบและติดพันในทางใด สิ่งใด หรือผู้ใดแล้ว การใกล้ชิดติดพันและการกระทำหากเป็นคู่เคียงคู่ควรกันไปเอง เอาละปู่เหนื่อย ขอพักผ่อนชั้นนี้ที่ชราเต็มแก่แล้ว

หลาน

วันนี้เพื่อน ๆ พามาเยี่ยมปู่ ทราบกิตติศัพท์กิตติคุณของปู่ฟุ้งขจรมานานแล้ว เมื่อมีโอกาสได้มาหาทำงานทางนี้ เพื่อนเห็นว่าเป็นคนชอบอัมมะอัมโมเลยชวนมา จึงได้มีวาสนามากกราบปู่

หลวงปู่

มาหาทำงานอะไร

หลาน

ตามแต่จะได้อ่านทำ ส่วนมากก็ชอบทำงานสูงบ้างนั่นแหละปู่

หลวงปู่

งานอะไรที่สูงนะ

กาลาน

งานราชการแผนกต่างๆ ที่นิยมกันก็งานที่กินเงินเดือนหลวง นับแต่เป็นครูสอนนักเรียนขึ้นไปจนถึงนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นงานสูงส่งและมีเกียรติมาก นั่นแหละที่นิยมกันว่าเป็นงานสูงส่งและสูงส่งมากเพราะเป็นงานเด่นในแผ่นดิน

หลวงปู่

ในหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ท่านนิยมกันมาประจำแผ่นดินว่าเป็นงานสูงส่ง งานมีเกียรติสูง ได้แก่ งานที่ทำและการแสวงหาด้วยความสุจริต ยุติธรรม ไม่ฉ้อไม่โกง ไม่ฉกฉกปล้นจี้กดขี่รีดไถคดโกงใคร ไม่คอร์รัปชัน ฉ้อราษฎร์เบียดบังหลวง เหล่านี้จัดว่าเป็นงานสะอาด เป็นงานสูงส่ง เป็นงานมีเกียรติ เป็นคนมีเกียรติสูง แม้ตาस्ताทำอะไรทำนา ทำสวน คราดไถ ขุดดิน ฟันไม้ หาฟืน เผลอถ่านมาขาย ก็เป็นงานสูงส่งเพราะทำด้วยมือสะอาด ทำด้วยความสุจริต ยุติธรรม ไม่เบียดเบียนทำลายผู้ใด ใครๆ ไม่รังเกียจ ไม่เกลียดชัง นอกจากเห็นใจและสงสารไปตามๆ กัน

หลานน่าจะคิดผิดไป เพราะไม่แยกแยะงานว่างานใดเป็นไปเพื่อถูกหรือเพื่อผิด งานใดเป็นไปเพื่อสุจริต ยุติธรรม หรือเป็นไปเพื่อทุจริตผิดใจมนุษย์และทำลายชาติบ้านเมือง ควรแยกงานดังปุ่พูดไว้เบื้องต้นนั้นก่อนซิหลาน งานคดโกง รีดไถ ฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้นนั้น คืองานต่ำ งานไม่สะอาด งานสกปรกรกแก้อี้ งานเบียดเบียนทำลาย งานที่คนรังเกียจทั้งแผ่นดิน งานทำลายสมบัติและจิตใจมนุษย์ หนักไปกว่านั้นก็เป็นการทำลายชาติให้ล่มจม มีไซ่งานที่สูงส่งและน่าชมเชยสรรเสริญอะไรเลย ความจริงโลกเขาไม่นิยมหรอก หากแต่ผู้สกปรกเพราะมือและใจไม่สะอาดเขานิยมกันเองต่างหาก

ถาม

ทำไมโลกจึงนิยมรักชอบกันนักหนาว่างานราชการเป็นงานสูงส่ง เป็นงานมีเกียรติยศชื่อเสียงเล่าปู่

ตอบ

อันงานราชการตามหลักปกครองนั้นสูงส่งและมีเกียรติยศชื่อเสียงจริง แต่ผู้ทำงานในวงราชการเป็นสำคัญเพราะมีทั้งคนดีคนชั่ว คนมือสะอาดและมือสกปรก สลับปนกันอยู่ในวงราชการนั้นซิหลาน ถ้าผู้นั้นทำไม่ถูกต้องตามหลักปกครอง แห่งกฎหมายบ้านเมือง ก็ไม่จัดว่าผู้นั้นสูงส่ง มีเกียรติยศชื่อเสียง ตรงข้าม ประชาชนเรียกว่าเป็นผู้ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ประชาชนมอบความไว้วางใจให้ ยิ่งกลับทำลายสมบัติและจิตใจประชาชนได้ลงคอ จะเรียกว่าสูงส่งได้อย่างไร นอกจากเขาจะเรียกคนประเภทนั้นว่า ยักษ์ทำลายชาติอยู่ในวงราชการที่มีเกียรติ ที่น่าเสียดายให้คนสะอาดมือดีครองเท่านั้น **คนที่ทำงานสุจริต ไม่คิดคดทรยศต่อหน้าที่ต่างหากเป็นผู้สูงส่งและมีเกียรติยศชื่อเสียงในวงราชการงานแผ่นดิน**

หลานต้องเข้าใจตามธรรมที่ปู่อธิบายนี้ แล้วที่ไหน งานใด ถ้ามีรายได้เลี้ยงตัว ให้ทำเถิด อย่าเป็นคนเลือกงาน ผลรายได้จะผิดเคืองไม่คล่องตัว จะเกิดความอดอยากขาดแคลน หากินไม่ทันกับปากกับท้องที่รบกวนอยู่แทบตลอดเวลา ควรรับงานที่บริสุทธิ์สะอาดทำ จะไม่เป็นคนว่างงาน ปากท้องจะว่างงานไปด้วย แล้วจะเป็นทุกข์แก่เรานั้นแล

ถาม

ปู่ เวลาคนตายทำไมต้องนิมนต์พระมาสวด กุสลา มาติกา บังสุกุลให้ เมืองไทยเรามีทั่วประเทศ ไม่สวดไม่ได้หรือ หลานสงสัย ต้องขอประทานโทษถ้าเป็นความเข้าใจผิด แต่หลานมิได้ปักใจว่าที่ทำนั้นไม่ถูก เป็นแต่เพียงสงสัย จึงกราบเรียนถามปู่พอให้เข้าใจในเรื่องราวและหายสงสัยเท่านั้นเอง

ตอบ

ไม่สวดก็ได้ ใครจะทำโทษ คนที่เขาไม่นับถือศาสนาพุทธเราเขายังไม่เห็นสวด กุสลา มาติกา เวลาคนตาย

ถาม

สวดเพื่ออะไรปู่

ตอบ

สวดให้บุญคนตายยังงี้เล่า เวลาคนนั้นมีชีวิตอยู่ เขาชี้แจงทำบุญ เวลาเขาตายแล้ว ญาติๆ กลัวเขาดกนรก ก็ช่วยนิมนต์พระมาสวดส่งบุญให้เขา บางทีอาจพ้นนรกได้

ถาม

แน่ใจไหมล่ะปู่ว่าเขาจะได้บุญจากญาติๆ ทำสงให้ไม่ตกนรก

ตอบ

แน่หรือไม่แน่ก็เพราะความรักสงสารกัน จำต้องทำเพื่อไว้ดีกว่าปล่อยตามบุญตามกรรม

ถาม

ในครั้งพระพุทธเจ้า เวลาคนตายแล้วนิมนต์พระไปสวด กุสลา มาติกา ดังนี้ใหม่ปู่

ตอบ

มี แต่ท่านไปปลงกรรมฐาน พิจารณาซากศพที่ตายแล้วเป็นอสุภะอสุภัง อนิจจัง ทุกขัง อนตตา เกิดมาแล้วต้องตาย ไม่จีรังยั่งยืน กลายเป็นซากเป็นศพ เปื่อยเน่าผุพังหาสาระแก่นสารไม่ได้ แล้วนึกน้อมเข้ามาสู่ตัวว่าจะต้องเป็นเช่นเดียวกันเพื่อได้สติปัญญาจากซากศพนั้น ไม่ประมาท บางรายได้สำเร็จมรรคผลเพราะการพิจารณาซากศพนั้นก็ มี ท่านจึงสอนให้พระไปเที่ยวกรรมฐานตามป่าช้า ซึ่งถือเป็นธาตุคงควัตรเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้ นี้มีใน ธุดงค์ ๑๓ ข้อ คั่นดูก็ยังได้

ถาม

ทุกวันนี้ไม่เห็นพระไปเยี่ยมป่าช้าดังครั้งพุทธกาลท่านทำกัน เห็นเฉพาะเวลา คนตายแล้วเขานิมนต์ท่านมาสวด กุสลา มาติกา เท่านั้น

ตอบ

ถึงไม่ปรากฏเห็นก็ยังมี พระธุดงค์กรรมฐานท่านทำเป็นประจำมิได้ขาด แต่ท่าน มิได้เที่ยวประกาศให้ใครๆ ทราบ เนื่องจากเป็นงานของท่านโดยเฉพาะ มิใช่ งานสวดกินข้าวต้มขนมตามที่เขานิมนต์เวลาคนตายนี้

ถาม

สมัยนี้ยังมีพระไปกรรมฐานป่าช้าอยู่หรือปู้ นึกว่าหมดสมัยไปแล้ว

ตอบ

สมัยบ้าอะไร เอาอะไรมาพูด ธรรมมีสมัยเมื่อไร นอกจากพวกบ้าสมัย ตื่นสมัยเท่านั้น จึงจะอุทริพูดว่าเที่ยวป่าช้าหมดสมัยไปแล้ว พระธุดงค์กรรมฐานท่านมิใช่บ้าตื่นสมัย ออย่ามาพูดในที่นี้ เดี่ยวพระธุดงค์จะแตกวัดกันเสียหมด จะว่าไม่บอก โนอน ไปพูดกับพวกบ้าตื่นสมัยด้วยกันนอน

ถาม

ไอ้โฮ ตายจริง หลานพูดผิดไป ต้องขอประทานโทษมาก ๆ ด้วยปู้ มันหลุดปากออกมายังไง อันสมัยๆ บ้าๆ นี่ มันชินปากชินใจจึงหลุดออกมาอย่างง่ายตายราวกับไม่ได้คิด คล่องปากจริงสิ่งที่ไม่ให้คล่องอย่างนี้ บทพานั่งภาวนา พุทโธไม่เห็นได้เรื่อง คอยแต่จะคิดไปร้อยแปด นำโมโหจริงๆ ขอประทานโทษ ย้อนถามเรื่องสวด กุสลา มาติกา อีกลึกน้อย นั่นมีความหมายว่าอย่างไรปู้

ตอบ

มีความหมายได้หลายอย่าง การสวด กุสลา มาติกา ถือเป็นคติตัวอย่างมาจากพระพุทธรองค์เสด็จโปรดพระมารดาขึ้นดาวดึงส์สวรรค์ ฉะนั้น เวลาคนตายจึงนำธรรมที่พระองค์เคยสวดโปรดพระมารดามาสวดให้แก่ผู้ตายในสมัยนี้จนเป็นธรรมเนียมเรื่อยมา

ถาม

เวลาตายไม่สวดธรรมนี้จะขัดข้องประเพณีของชาวพุทธเราไหม

ตอบ

น่าจะไม่มีขัดข้อง ถ้าเจ้าของศพไม่ขัดข้องตัวเองว่าไม่ได้ทำตั้งชาวบ้านเขาทำกัน ส่วนผู้ตายไม่มาเกี่ยวข้องทั้งจะสวดหรือไม่สวดเพราะหมัดหนทางจะมาแสดงตน

ถาม

เวลาพระท่านสวด กุสลา มาติกา ให้ ผู้ตายจะได้รับไหมปู่

ตอบ

ปู่ยังไม่เคยตายและยังไม่เคยมีใครมาสวด กุสลา มาติกา ให้ปู่ จะไปรู้อย่างไร ว่าได้รับหรือไม่ได้รับ ถ้าถามเก่งๆ อย่างนี้ ก็ไปถามผู้ที่เขาตายแล้วดูซิว่าเขาได้รับไหม แล้วค่อยมาบอกปู่

ถาม

อีกแล้วปู่นี้ รวดเร็วจริง หลานก็เชื่อจริง หากถามไม่เข้าเรื่อง ความจริงคิดจะถามว่า ในธรรมท่านบอกว่าผู้ตายได้รับไหมต่างหาก

ตอบ

ในธรรมท่านมิได้บอกไว้ว่าเวลาคนตายแล้วให้ไปสวด กุสลา มาติกา ให้ บอกแต่การทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงผู้ตาย ผู้ตายที่ควรได้รับกุศลทานของญาติ ที่อุทิศให้ก็มี ไม่อยู่ในฐานะจะรับได้ก็มี

ถาม

ที่รับผลบุญของญาติไม่ได้เพราะเหตุไรปู่

ตอบ

เพราะฐานะที่จะได้รับไม่อำนวย เช่น ผู้ชายไปเกิดเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นเปรต ๑๑ จำพวก และไปสวรรค์ นิพพาน เสีย ก็ไม่ใช่ฐานะจะมารับ

ถาม

จำพวกไหนที่มารับได้ปู่

ตอบ

จำพวก **ปรทัตตูปชีวีเปรต** จำพวกเดียวที่อยู่ในฐานะมารับได้ นอกนั้นไม่ปรากฏ

ถาม

ถ้าญาติถวายทานอุทิศให้ผู้ตาย แต่ผู้ตายมารับไม่ได้ บุญที่ญาติอุทิศจะตกแก่ใครล่ะปู่

ตอบ

บุญจะไปตกแก่นักโทษในเรือนจำได้อย่างไร ก็ต้องตกเป็นของผู้ทำอยู่โดยดีละซิ เพราะบุญเป็นธรรมชาติละเอียดอ่อนมากเกินกว่าความคิดคาดคะเนต้นเดา จะตามรู้ตามเห็นได้ ดังนั้นท่านจึงสอนให้ทำบุญเสียแต่เมื่อยังมีชีวิตอยู่ บุญจะได้ติดตัวไปด้วย ไม่ต้องหวังพึ่งใครอันเป็นของไม่แน่นอน

ถาม

ที่นิมนต์มาสวด กุสลา มาติกา นั้นมีผลอย่างไรแก่ผู้ตายบ้างปู่

ตอบ

อย่าว่าแต่ผู้ตายจะได้รับผลจากการสวด กุสลา มาติกา เลย แม้คนเป็นที่นั่ง ห้อมล้อมอยู่ด้วยขวดเหล้าในบริเวณนั้น ไม่สนใจกับการสวด กุสลา มาติกา ของพระ ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมา การสวดต่างๆ ก็สักแต่สวดแต่ทำไป อย่างนั้นเอง ไม่ผิดอะไรกับนกขุนทองพูดว่า “แก้วเจ้าขา” ส่วนแก้วเป็นอย่างไร ก็ไม่สนใจทราบ ต่อไปจึงนำกลั้วศาสนาจะกลายเป็นเครื่องมือของโลกไปหมด ไม่มีธรรมคือความจริงแฝงอยู่เลยในพิธีต่างๆ จะมีแต่ประเพณีตามใจชอบ เกลื่อนไปหมดนั่นแล

เอาละถามมาก ตอบไปมาก เขาจะว่าปู่เป็นบ้ากันทั้งเมือง เรื่องก็จะไปกันใหญ่

ถาม

ปู่ครับ พวกหลานมาราบเยียมปู่ เพราะได้ยินกิตติศัพท์เกียรติคุณปู่มานาน แต่จะไม่ขอบกวนอะไรมาก มีข้อข้องใจอยู่อย่างหนึ่งที่คนเขาว่า “ตายแล้วสูญ” ไม่ได้เกิดเป็นอะไรต่อไปอีกเลยตลอดไป ความจริงที่ศาสนาสอนให้เป็นอย่างไรปู่

ตอบ

คัมภีร์ก็เลศสอนไว้ว่า บาบไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี นิพพานไม่มี สัตว์ทั่วโลกธาตุตายแล้วสูญสิ้นโดยประการทั้งปวง ไม่มีชิ้นส่วนเหลือเป็นสาระพอให้เกิดต่อไปอีกได้ เหล่านี้เคยมีผู้ถามมามากต่อมากแล้ว และได้ตอบไป มากต่อมากเช่นเดียวกัน

ในธรรมของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ตรัสสอนไว้เป็นแบบเดียวกันอย่าง ตายตัวว่า บาบมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี และนิพพานมี สัตว์ทั่วแดนโลกธาตุที่

ยังมีกิเลสวิชชาครองใจ เวลาตายแล้วต้องเกิดอีกวันยังค่ำ เว้นพระพุทธรเจ้า และพระอรหันต์ผู้สิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้วเท่านั้น นอกนั้นเป็นจำพวกตกอยู่ในแหล่งแห่งความเกิดแล้วตายเล่าตลอดไป จนกว่าจะทำใจซึ่งเป็นที่ฝังจมของเชื้อแห่งภพชาติให้สิ้นจากเชื้อนี้โดยสิ้นเชิงแล้ว จึงจะสิ้นสุดยุติการเกิด-ตายอย่างหมดเยื่อใย

ให้หลานเลือกเฟ้นเอาเอง จะเอาคัมภีร์กิเลสที่ชื่อว่า “คัมภีร์แสนปลิ้นปล้อน หลอกหลวงสัตว์” ก็ได้ จะเอาคัมภีร์ธรรมที่ชื่อว่า “คัมภีร์เด็ดเพชรน้ำหนึ่งในการสังหารกิเลส” ก็ได้ หรือจะเอาเป็นคาถาว่า กิเลสทุกประเภท ธรรม คุจฉามี ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้ว เราคว่ำหมดก็ได้ พุทธ ธรรม สงฆ์ ธรรม คุจฉามี ขึ้นชื่อว่าพระรัตนตรัยแล้ว เราน้อมรับหมดก็ได้

ถาม

ไอ้โฮ คัมภีร์ของปู่พิสดารจริง เพิ่งได้ยีนนี้เอง ไปเขียนมาจากไหนปู่ หลานไม่เคยได้ยีนใครพูดมาก่อนเลย

ตอบ

เรียนมาจากป่าจากเขา จากถ้ำ เจ้ามมพา ป่าช้า ป่าช้า ฆอกห้วย ริมธาร และจากความอดอยากขาดแคลน จากความเดนตายในการเรียนการปฏิบัติ ตามคาถาเหล่านี้ ไม่ใช่ได้มาอย่างสะดวกสบายดังผู้มาเยี่ยมทั้งหลายที่ถามเอาๆ ถ้าอยากรู้ประจักษ์กับตัวเอง ไม่ต้องแบกความสงสัยอันหนักหน่วงต่อไปว่าตายแล้วเกิดอีก หรือ ตายแล้วสูญ ก็ต้องปฏิบัติด้วยจิตภาวนาตามธรรมที่ท่านสอนไว้ เมื่อการปฏิบัติและผลสมบูรณ์แล้ว คำว่า ตายแล้วเกิด หรือ ตายแล้วสูญ จะไม่นอกเหนือไปจากการพิสูจน์ด้วยข้อปฏิบัติไปได้เลย ต้องรู้ต้องเห็นเพราะเป็นหนทางให้รู้ให้เห็นความจริงโดยตรง

ชาวโกลี

หลวงปู่ขาว อนาลโย

พระพุทธเจ้าแลพระอรหันต์ทั้งหลายเป็นจำนวนล้านๆ ล้วนพิสูจน์จากธรรมปฏิบัติจิตภาวนาทั้งสิ้น ท่านจึงรู้ได้เห็นได้โดยไม่ต้องถามกันและถามใคร แล้วนำธรรมเหล่านั้นมาสอนโลก โดยผลัดเปลี่ยนกันมาจนถึงพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันคือพระสมณโคดมของพวกเราชาวพุทธ ให้ได้กราบไหว้บูชาและปฏิบัติตามอยู่เวลานี้ จะสงสัยไปไหน ก็เลสเคยหลอกโลกให้สงสัยและลุ่มจมมามากต่อมากและนานแสนนานแล้ว ทำไมจึงไม่พากันเบื่อหน่ายอึดพอนในโทษของมันบ้างพอได้ลืมตาอ้าปากเข้าสู่ธรรมดวงประเสริฐเลิศในไตรภพ

ถาม

ที่ว่าตายแล้วสูญนั้นเป็นกลหลอกหลวงของกิเลสหรือปู้

ตอบ

ใช่ ร้อยทั้งร้อยล้วนเป็นกลหลวงของกิเลสทั้งนั้น ธรรมท่านมิได้หลอกหลวงใครนอกจากปลุกสัตว์โลกให้ตื่นจากหลับจากหลงไปตามกิเลสเท่านั้น ธรรมท่านไม่หลอกสัตว์ ธรรมท่านเมตตาสัตว์ ธรรมท่านจริงจังต่อสัตว์ผู้ทุกข์ยาก อยากรให้พ้นทุกข์พ้นภัยถ่ายเดียว

ถาม

การเกิด เกิดได้ทุกๆ ไปหรือเกิดได้ในคนในสัตว์ชนิดเดียวปู้ เช่น เคยเกิดเป็นคนแล้วต้องมาเกิดเป็นคนซ้ำๆ อีกอยู่ท่านองนั้น หรืออาจไปเกิดเป็นสัตว์อื่นๆ กำเนิดอื่นๆ เป็นเทวดา อินทร์ พรหม ก็ได้ โปรดเมตตาด้วยปู้

ตอบ

ตามแต่วิบากดี-ชั่ว ของสัตว์แต่ละรายทำไว้ผลักดันและหนุนค้ำให้ไปเกิดในกำเนิดต่างๆ ทั้งต่ำแลสูง อวิชชาคือกิเลสตัวฝังลึกอยู่ในใจเป็นเชื้อพาให้สัตว์เกิด

วิบากดี-ชั่วพาให้เกิดในกำเนิดต่ำสูง ทุกข์สุขมากน้อยตามกำลังวิบากนั้นๆ สัตว์จะไปเกิดเอาตามความต้องการของตนย่อมนิได้ ต้องไปตามวิบากดี-ชั่ว เรื่อยมาและเรื่อยไปอยู่ทำนองนี้ ถ้ามีบุญก็ไปสูงและเป็นสุข ถ้ามีบาปก็ไปต่ำ และเป็นทุกข์ ถ้ามีบุญมากก็ไปสูงมากและสุขมากตามวิบากบุญ ถ้ามีบาปมาก ก็ไปต่ำมากและทุกข์มากตามวิบากบาปผลักไล่ไป

จงทราบให้ถึงใจ ปู่พูดอย่างถึงใจว่า อวิชชาในจิตนั้นแล เป็นตัวยื่นโรงที่พาให้ สัตว์เกิด-ตาย เกิด-ตาย วกเวียนไปมาไม่มีเวลาจบสิ้นลงได้ ถ้าอยากจบสิ้น การเกิด-ตาย จงทำลายอวิชชาภายในใจออกให้หมด เมื่ออวิชชาสิ้นซาก การเกิด-ตาย ก็สิ้นซากไปตามๆ กันอย่างไม่มีปัญหา แต่การตายแล้วสูญนั้น มันเพลงอัศจรรย์ของอวิชชากล่อมสัตว์โลกให้ตาบอดต่างหาก ไม่มีความจริง แม้ ๑ เพอร์เซ็นต์แฝงอยู่เลย มันโกหก ๑๐๐ เพอร์เซ็นต์แท้ๆ จงจำจงชัดหลาย ในเพลงของมัน อย่าหาญไปลองถ้าไม่อยากตาบอดตลอดทั้งกัลป์ จะว่า ปู่ไม่บอก ปู่สงสารรีบบอกอยู่ได้ๆ นี้แหละ ฟังนะ คำว่า ตายสูญไม่มี อย่าเชื่อ อวิชชาอุตริร้ายมนต์โกหกสัตว์โลก แต่คำว่า ตายแล้วเกิด นั้นมีทั่วแดน โลกธาตุ พระธรรมท่านประกาศยืนยันเรื่อยมา จงเป็นที่ลงใจและมั่นใจ อย่างรวนเร เดี่ยวอวิชชาคว่ำไปต้มยำขยำกับน้ำพริก จะว่าปู่ไม่พูดไม่คว่ำ เอาไว้ ปล่อยให้จมไปกับมัน เอาละพอกินพอใช้ขนาดนี้แล้ว ไป ปู่เหนื่อย

ถาม

กราบเรียนถามปู่บ้างเล็กน้อย ขอประทานโทษด้วยที่มารบกวนเวลาและ ชาติขั้นนี้ปู่ เรื่องที่ให้สงสัยมีอยู่ว่า เมืองไทยเราเป็นเมืองพุทธศาสนา คนนับถือ ศาสนาพุทธอย่างน้อย ๘๐% แต่ผลที่แสดงออกทุกสถานที่กาลเวลามีแต่ผลลบ ที่ขัดแย้งกับคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ละวันเวลาแสดงออกแต่สิ่งไม่ดี เช่น การปล้นจี้ ล้วงกระเป๋า ระเบิด ยักยอก ดีชิงวิ่งราว คดโกง รีดไถ ร้อยแปด ล้วนเป็นของไม่ดีและขัดต่อศีลธรรมของชาวพุทธ จึงทำให้สงสัยว่าการนับถือ

ศาสนานั้นนับถืออย่างไรกัน เรื่องถึงได้เป็นอยู่อย่างนี้ จะแก้ไขอย่างไรจึงจะตรงกับเป้าหมายของพุทธศาสนาที่มุ่งหมายให้ผู้นับถือเป็นคนดีมีความสุขทั่วหน้ากัน กรุณาปุ่ช่วยเมตตาชี้แจงด้วย

ตอบ

คำว่านับถือศาสนากับการปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมนั้นมันต่างกันหลาย การนับถือนั้นคือความยอมรับว่าดี ไม่ขัดไม่แย้ง ไม่แข่งดีแข่งเด่น ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ความเทิดทูนไว้บนหัวหรือบนเศียรเกล้าแม้จะปฏิบัติตามไม่ได้ แต่ก็ไม่นำกิริยาที่แข่งกระด้างอวดอ้างว่าตัวดีตัวเก่งเข้าไปกล้ำกรายศาสนายกศาสนาไว้บูชาบนหัวใจอยู่เสมอ นี่เรียกว่าความนับถือศาสนา

ส่วนการปฏิบัตินั้น คือ ปฏิบัติตามหลักศีล หลักธรรม ด้วยกาย วาจา ใจ ไม่ล่วงเกินฝ่าฝืนหลักของศีลธรรมที่ห้ามไว้ ปฏิบัติตามสิ่งที่ศาสนานุญาตเท่านั้น เช่น อุบาสก อุบาสิกา และ พระ เณร ผู้ตั้งใจปฏิบัติรักษาศีลธรรมกันจริงจัง ท่านปฏิบัติตามจริงๆ ไม่ล่วงเกินฝ่าฝืนลึกลับทน่อยใหญ่โตๆ ทั้งสิ้น ท่านเคารพแทนองค์ศาสดาผู้ประสพาศาสนธรรมไว้ นี่เรียกว่าการปฏิบัติ

การนับถือแต่มิได้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม คนเราย่อมหลวมตัวทำในสิ่งนอกเหนือศีลธรรมได้ดังที่รู้ๆ เห็นๆ กันอยู่ นั่นคือเขามีได้ปฏิบัติศีลธรรม เป็นเพียงนับถือเฉยๆ เช่น เวลาเดินผ่านหน้าวัด หรือมองเห็นพระ ก็ยกมือไหว้เสียทีแล้วเดินผ่านไป มิได้ตั้งหมัดตั้งมวยวางลวดลายเสื่อโคร่งเสื่อดาวใส่ท่าน อันเป็นการดูถูกเหยียดหยาม กิริยาที่เขายกมือไหว้เป็นต้น เรียกว่าแสดงความนับถือ คนที่นับถือศาสนา แม้พกอาวุธเต็มตัวเดินผ่านวัด เขายังนั่งลงยกมือไหว้พระก่อนผ่านไป แต่กิริยาแห่งการนับถือเหล่านั้นมิได้ลบล้างความไม่ดีที่เขาจะทำและกำลังทำอยู่ได้เลย เพราะมิใช่กิริยาที่แสดงออกเพื่อความลบล้างเขาเพียงยอมรับนับถือเท่านั้น ไม่ได้ปฏิบัติตามศาสนา

ฉะนั้น เรื่องความเลวร้ายทั้งหลาย มีการปล้นจี้ เป็นต้น จึงมีอยู่ตามปกติ และอาจเพิ่มมากขึ้นตามคนประเภทนี้มีมากและความคล่องตัวแห่งการกระทำ ส่วนการ

ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมนั้น จะไม่มีเรื่องเลวร้ายนี้เกิดขึ้นได้เลยแม้เรื่องย่อยๆ นอกจากความผิดพลาดที่ไม่มีเจตนาเท่านั้นซึ่งอาจมีได้เพราะเป็นเหตุสุดวิสัย เช่น ยางรถระเบิดกลางทางขณะที่รถวิ่งสวนกันมา หรือรถที่ตามหลังมาติดๆ ห้ามล้อไม่อยู่ หรือระเบิดในที่ชุมนุมชนและรถรามาก ย่อมมีทางผิดพลาดและเกิดเหตุการณ์ได้ไม่เลือกกาลสถานที่ นอกจากเหตุสุดวิสัยแล้ว ผู้ปฏิบัติตามหลัก ศาสนธรรมจะไม่ทำ อันการปล้นจี้ซึ่งเป็นสิ่งเลวร้ายหยาบโลนมากนั้น นับว่า ห่างไกลกับผู้ที่มีศีลธรรมมาก ไม่ต้องพูดถึง อย่างไรก็ตามเหล่านี้จะไม่ลงใจทำได้ ลงคอเลย บ้านเมืองและทรัพย์สมบัติสงบเย็นทุกหย่อมหญ้า นั่นแล สมบัติ เงินทองของมีค่าจะทิ้งไว้ที่ไหนก็ทิ้งไว้ได้ราวกับบ้านเรือนของตนนั่นแล ต่างคน ต่างมีความรู้สึกและปฏิบัติอย่างเดียวกัน แบบเดียวกัน ตามหลักศีลธรรม อันเดียวกัน โลกย่อมสงบร่มเย็น มองเห็นหน้ากันทักทายกันด้วยความสนิท จิตใจเมตตาอารี ไม่ถือดีถือเด่นอันเป็นเรื่องของกิเลสพองตัวชั่วธรรมและความดี คนดีทั้งหลายมีความเชื่อใจไมตรีสนิทสนมราวกับอวัยวะอันเดียวกันด้วย **สมานัตตาธรรม** ความไม่ถือตัวเป็นเครื่องสมัครสมาน จะไปไหนไปได้ อยู่ไหนอยู่ได้ ไม่มีภัย เพราะต่างคนต่างมีจิตใจกลมกลืนไปด้วย **อภัยธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรม มุทิตาธรรม** ความพลอยยินดี ไม่อิจฉาริษยา เมื่อคนอื่นได้ดี **อุเบกขาธรรม** ให้ความสม่ำเสมอ ไม่มองกันในแง่ร้ายหมายโทษ โกรธเคือง มีความเคารพรักกันทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยตามลำดับลำดับ

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมจึงเป็นผู้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมและแก่โลกได้เป็นอย่างดี อย่างเด่นในปวงชน นี้แล การนับถือศาสนาเฉยๆ กับการปฏิบัติศาสนา มีผล ผิดกันดังที่กล่าวมา ถ้าอยากให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น ต่างคนก็จำเป็นต้องปฏิบัติตัว ตามหลักศีลธรรม ไม่ล่วงเกินฝ่าฝืน ซึ่งเป็นการทำลายตนและศีลธรรมไปด้วย ในตัวของผู้นั้น ถ้ามีแต่อยากให้บ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น ปราศจากโจรผู้ร้าย แต่ตัวเองกลับเป็นโจรผู้ร้าย เป็นผู้ก่อวินาศกรรมทำลายบ้านเมืองและทรัพย์สมบัติ ของประชาชนเสียเองแล้ว จะหาความสงบร่มเย็นมาจากไหน แม้แผ่นดินสลาย แต่ความชั่วจากคนชั่วก็ไม่สลายไปตาม สัตว์ บุคคล มีอยู่บนอากาศ พวกเลวร้ายนี้

ก็จะตามไปก่อกรวนทำลายให้สมบัติเงินทองและจิตใจคนและสัตว์ให้พินาศขาดสูญอยู่นั้นแล เนื่องจากความซุ่มมิได้ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ แต่ขึ้นอยู่กับคนโดยเฉพาะ คนทำดีคนจึงร่มเย็น โลกทำดีโลกจึงร่มเย็น เรื่องความจริงมีดังที่กล่าวมา

ดังนั้น ถ้าอยากเห็นความวิเศษศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา ผู้นับถือศาสนาจึงควรปฏิบัติตามหลักของศาสนา อย่าเพียงนับถือเฉยๆ ราวกับเด็กเล่นตุ๊กตา กลางสนามหญ้า เพราะศาสนามิใช่ตุ๊กตาพอจะถูกบีบถูกคั้นโยนไปเหวี่ยงมาอยู่เฉยๆ แต่ศาสนาเป็นธรรมศักดิ์สิทธิ์วิเศษสมนามจริง ๆ ถ้าอยากทราบความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาและของตัวเองก็จงปฏิบัติ จงพิสูจน์กันตรงนี้ อย่าถือศาสนาเพื่อเป็นข้อแก้ตัวและประดับเกียรติ จะไม่ผิดกับลิงได้แก้วเด็กได้ตุ๊กตา

เฉพาะพุทธศาสนากระเทือนโลกมาได้ ๒๕๖๐ กว่าปีแล้ว (นับเวลายังทรงพระชนม์เข้าด้วย) ได้กระเทือนจิตใจของเราชาวพุทธบ้างหรือยัง จงตั้งปัญหาถามตัวเอง อย่าไปถามใคร เพราะไม่มีใครรู้ยิ่งกว่าเรารู้เราว่าบกพร่องหรือสมบูรณ์ในด้านศีลธรรม ถ้าทุกคนสนใจตั้งปัญหาถามตนดังที่กล่าวมา ความดัดแปลงแก้ไขตัวเองและสังคมตลอดส่วนรวมจะตามมาเพื่อจุดสมบูรณ์พูนผล ผู้คนต่างจะค่อยสงบสุขเย็นใจขึ้นโดยลำดับไม่อาจสงสัย เพราะศาสนธรรมเป็นเครื่องยืนยันรับรองความสงบสุขของโลกมามากต่อมากแล้ว นอกจากผู้นับถือเก็บศาสนาเข้าตู้ตองไว้ราวกับผักและผลไม้เสียเท่านั้น ศาสนาจึงออกแสดงความจริงอันศักดิ์สิทธิ์วิเศษเต็มตามคุณภาพที่มีอยู่ของตนไม่ได้

ธรรมเครื่องทำลายสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายมีหลายประเภท กิเลสชนิดหยาบโหลน คือราคะตัณหา ความคึกคะนองน้ำล้นฝั่ง ก็นำศีลข้อ กามเมสุ มิจฉาจาร เข้าปราบซึ่งปราบได้ทุกประเภทของราคะตัณหา ไม่มีตัวตนตัวไหนจะเก่งกล้าเลยศีลข้อเด็ดๆ นี้ไปได้ถ้านำมาปราบ นอกจากปล่อยตัวให้ราคะตัณหามันปราบราบโดยไม่คิดต่อสู้ เพื่อภูชาติมนุษย์อันสูงศักดิ์ไว้เท่านั้น ก็ไม่มีใครช่วยได้ ปล่อยให้ เป็นเศษมนุษย์ไปต่อหน้าต่อตาที่น่าเสียดายและทุเรศ ข้อโลกมากปากกว้าง

พุ่งโตกว่าภูเขา ก็นำธรรมชาติธรรมสันโดษหรือความมั่งน้อยมาปราบก็อยู่เอง ไม่กล้าหือได้ หรือจะนำ มรณัสสติ ข้อระลึกถึงความตายมาปราบว่าจะมัวแต่โลภอยู่นั้น ไม่มองดูความตายที่อัปาทกจะกลืนหมดทั้งตัวอยู่ทุกลมหายใจบ้างหรือตายแล้วเคยเห็นใครรื้อขนครอบครัวสมบัติเงินทองกองมเหมาไปด้วยได้เล่า รู้หรือยังว่าความโลภมันหลอกให้ลืมตายลืมป่าช้ามันนะ ก็เลสตัวโลภมาก ๆ มันเคยพาผู้ใดให้มีความสุขสบายมีไหม เห็นแต่โลกมากเท่าไร ยิ่งทุกข์มากเท่านั้น ได้เท่านี้แล้วมันต้องหลอกว่าให้ได้เท่านั้น ๆ จนตาย ก็ตายไปเปล่า ไม่มีคำว่าอิมพอกจากกิเลสตัวโลภมาก กระตุกเจ้าของเพียงที่กล่าวมานี้ ก็เลสตัวโลภมหาภัยก็สยบลง ไม่กล้าลุ่มลามปามไปมากเลย นี่แลธรรมปราบกิเลสตัวโลภมาก

ถ้าอยากมีความสุข จงพากันนำไปปราบกิเลสตัวโพลามทุ่งให้ดับมอดลงใจจะเป็นสุขอย่างไม่คาดไม่ฝัน ที่จะให้มีความสุขเพราะความโลภมากจนให้เพียงพอนั้น จนวันตายก็ตายไปเปล่าทั้งที่หิวโหยด้วยความอยากความโลภอยู่นั้นแล จะไม่มีวันพอดตลอดกับกลับไปหรือเลยนั้นไปเป็นแสนกับล้านกลับไป เพราะสัตว์ในแดนโลกธาตุนี้ ไม่เคยมีสัตว์โลภรายใดมีความสุขเพราะความโลภมากและเพราะมันพอดตัว อิมตัว นอกจากลดความโลภลงด้วยธรรมโดยลำดับจนไม่มีเหลือภายในใจเท่านั้น จึงจะถึงหนองอ้อแห่งความสุขอันแท้จริงว่า อ้อ ใจไม่มีความโลภ สุขอย่างอัศจรรย์อย่างนี้ละหรือ ใจไม่มีความอิจฉาริษยาผู้อื่น มีความสุขอัศจรรย์อย่างนี้หรือ ใจไม่มีราคะตัณหาน้ำล้นฝั่งท่วมหัวใจ บีบบังคับขี้ขยำหัวใจ เป็นความสุขอัศจรรย์อย่างนี้หรือ หนองอ้อ อุทานความสุขจะผุดขึ้นที่ใจดวงนั้นเองในทันทีทันใดที่กิเลสตัวมหาภัยทั้งหลายเหล่านี้หลุดลอยไปจากใจ

ฉะนั้น การนำธรรมมาปฏิบัติ ธรรมก็ศักดิ์สิทธิ์ในตัวเรา แม้เราเองก็ศักดิ์สิทธิ์ต่อตัวเอง และยังเป็นทีเคารพนับถือและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของผู้อื่นอีกมากมายจนถึงขั้นหาประมาณไม่ได้โน่นแล นี่คือผลแห่งการปฏิบัติธรรมเห็นผล **อัยมกัณฑ์ตา** ผิดกับการนับถือเฉย ๆ ลอย ๆ อยู่มาก จงจดจำเอาไปปฏิบัติเพื่อความศักดิ์สิทธิ์แก่ตัวเองก็พอดแล้ว

ถาม

แห่ม ความโลภมาก อยากไม่มีความพอดีเป็นเบรคห้ามล้อนี้ มันทำคนให้เสียคนได้จริง ๆ นะท่านปู่ ธรรมวันนี้ถึงใจ นับแต่เกิดมาก็มีวันนี้ที่ปู้นำความโลภออกประกาศโทษให้กระผมรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งจริง ๆ

ตอบ

ราคา ตัณหา ความโลภ ความโกรธ เมื่อเทียบทางโลกแล้วก็คือตัวมหาภัย มหาอำนาจบีบหัวใจสัตว์นั้นแล จะเป็นบุญเป็นคุณอะไรเพราะมันทั้งสามนี้ที่มันสนุกเรื่องอำนาจก็เพราะสัตว์โลกเคารพบูชามันนั่นเอง เวลานี้ทั่วโลกกำลังเกิดทุนและบูชามันอย่างเปิดเผยและออกหน้าออกตา ไม่สะอูดใจระดากอาย ธรรมเครื่องปราบมันบ้างเลย อะไร ๆ ก็เป็นศิลปะไปหมด ปู่ก็ไม่ทราบว่าเป็นศิลปะมันคืออะไร มันคือการเห่าหอนอีกทีกที่บ้านในเมืองในฤดูเดือน ๑๒ นั้นหรือมันคือตัวโลภมาก ๆ จนหมดยางอายุ พลิกกินคว่ำกินหงายกิน กินทั้งสันทั้งคม กินทั้งขึ้นทั้งล่อง กินไม่อัดไม่อั้น ขอแต่มีช่องกินนั้นหรือ หรือมันคือตัวแดง ๆ ตาแดง ๆ เหมือนพริกสุก เวลามันแสดงฤทธิ์เต็มทีกับสิ่งที่ไม่พอใจนั้นหรือนี้หรือศิลปะ ๆ ที่โลกนิยมกันนะ

กล่าว

มิใช่ ท่านปู่ คำว่า ศิลปะ คือ ความฉลาดรอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว หรือเรียกว่า ศิลปวิทยา ความรู้ในแง่ต่าง ๆ เช่น ช่างจักสาน ช่างบ้านช่างเรือน ช่างวิชาชีพแขนงต่าง ๆ เหล่านี้รวมแล้วเขาเรียกว่าศิลปะ

หลวงปู่ถาม

อย่างนั้นหรือ ปู่เกิดมาแก้แค้นแก้ลมเปล่า ๆ ไม่รู้ศิลปะกับเขา ทางโลกก็เคยครองอยู่หลายปีก่อนออกบวช แต่สมัยนั้นไม่เคยสนใจกันในคำว่า ศิลปะละปะะ เหมือนคนสมัยปัจจุบันซึ่งรู้ไปเสียทุกแง่ทุกมุม แต่สังเกตดูคนสมัยปู่โน้นเขามี

ความสุขกันอย่างธรรมชาติ สุขเรียบๆ สุขไม่แพรวพราวผาดโผนเหมือนคนสมัยนี้ ดูแล้วผิดกันอยู่มาก ถ้าเป็นอาหารก็อาหารธรรมชาติ ไม่มีหลายรสหลายชาติ เหมือนอาหารในสมัยปัจจุบัน ซึ่งหลากหลายลึที่สุด คนโง่ๆ อย่างปุ่เลยไม่รู้จักกินกับเขา ทั้งไม่รู้เป็นคาวเป็นหวานด้วยที่สามารถปรุงอาหารหวานคาวได้ หลายรสหลายชาติเช่นนี้ก็เรียกว่าศิลปะ ไข่หรือเปล่า

กาลาน

ไข่ จัดเป็นแขนงหนึ่งของศิลปะแหละท่านปุ่

ทลวงปุ่

สำหรับปุ่เองซึ่งแก่จวนจะเข้าอยู่แล้วมันเฉยๆ ไม่กระตือรือร้นกับสิ่งเหล่านี้ มีอะไร กิน อะไรที่ไม่กังวลสิ้นเปลืองก่อความทุกข์ความฉิบหายมากเกินความพอดีแล้ว พอกินพอใช้ทั้งนั้น แล้วก็มีความสุข ไม่หมუნตัวเป็นเกลียวไปกับมัน คนเราเมื่อหาความสบาย อะไรมันสบายก็ควรใส่ใจและหมუნตัวไปทางนั้น ถ้าเห็นโทษของกิเลสตัวฟุ้งเพื่อเห่อเหิมตามทางของชาวพุทธ นอกจากจะเห็นคุณค่าของมันที่พาโลกให้เป็นกังหันหน้าซิดเซียว มองกันไม่ทั่วหน้า ฆ่ากัน รวากับใบไม้ร่วง ก็เป็นกรรมของสัตว์เอง แม้ธรรมเครื่องแก้กิเลสแลกองทุกข์ มีอยู่ก็ช่วยอะไรไม่ได้ถ้าเจ้าของไม่นำออกมาช่วยตัวเอง เช่นเดียวกับปืนมีอยู่แต่ไม่นำออกมาต่อสู้เสือที่กำลังคำราม ปล่อยให้เสือกัดตายเปล่าๆ ฉะนั้น

ถาม

ขอกราบถามปุ่เรื่องพระรัตนตรัย ได้ทราบเขาเล่าลือว่าพระรัตนตรัย สบายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ทางภาคอีสานมีมากกว่าภาคอื่นๆ ไข่ใหม่ปุ่

ตอบ

ดูจะมีมากตั้งคำเขาเล่าลือ เพราะป่าทางภาคอีสานยังมีอยู่มากพอหลบซ่อนตัว บำเพ็ญภาวนาได้สะดวก ประการสำคัญผู้ให้กำเนิดกรรมฐานในสมัยปัจจุบัน คือ ท่านหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านก็เป็นคนภาคอีสาน เวลาบวชแล้วท่านมักบำเพ็ญอยู่ทางภาคอีสานมากกว่าภาคอื่นๆ ยิ่งวาระสุดท้ายแห่งอายุท่าน ก็อยู่ภาคอีสานและมรณภาพที่ภาคนี้ทั้งสององค์ เวลาท่านยังมีชีวิตอยู่ก็ได้ให้การอบรมพระเณรเป็นจำนวนมาก ฉะนั้น พระอริยสงฆ์จึงมักมีอยู่ทางภาคอีสานมากกว่าภาคอื่นๆ

ถาม

เวลานี้ยังมีมากอยู่หรือเปล่า

ตอบ

ยังมีมากอยู่ แต่ครูอาจารย์ที่ประชาชนพระเณรเคารพนับถือรู้สึกวิ่งโรยไปมาก องค์นั้นวิ่งไป องค์นี้วิ่งไป ซึ่งมีแต่องค์สำคัญๆ ทางจิตภาวนาแทบทั้งสิ้น

ถาม

เวลานี้ยังมีองค์ใดบ้างที่สำคัญทางจิตภาวนา ปู่จะพอเมตตาบอกลูกหลาน

ตอบ

เรื่องเมตตาฉันเมตตา แต่ไม่อาจบอกได้ เพราะท่านไม่ใช่ปลาเน่าพอจะประกาศ ขายทอดตลาดนี้

ถาม

ก็เห็นท่านพูดกันอยู่ว่า องค์นั้นเป็นอย่างนั้น องค์นั้นดีทางนั้น องค์นั้นดีทางโน้น สำหรับปู่ทำไมบอกไม่ได้

ตอบ

ปู่ไม่มีภูมิในทางทำนายทายทักท่านผู้ใดได้ แม้ปู่เองยังไม่เห็นทำนายตัวเองได้ว่าจะตายเมื่อไร ร่างกายแก่มาขนาดนี้แล้ว ซึ่งน่าจะพอทำนายตัวเองได้ จะไปอวดเก่งเที่ยวทำนายท่านผู้อื่นอย่างไรกัน เพราะธรรมไม่เหมือนโลกไม่เหมือนภาพยนตร์พอจะประกาศโฆษณาให้คนมาชมแบบภาพยนตร์นี้

ถาม

เมื่อไม่ประกาศบ้าง พระอุดมกรรมฐานท่านจะรู้ได้อย่างไรว่าครูอาจารย์องค์ใดดีทางใด องค์ใดมีความรู้ความสามารถทางสมถวิปัสสนา วิชาวิมุตติ องค์ใดได้ชั้นใดภูมิใด พระอุดมคัมภีร์ทั้งหลายจึงจะมาศึกษาอบรมกับอาจารย์องค์นั้นๆ ได้ถูกต้องไม่ผิดพลาด

ตอบ

พระอุดมกรรมฐานผู้แสวงหาความรู้ความฉลาด แต่ถ้าจะโง่งขนาดนั้นก็ไม่ควรอยู่ให้หนักศาสนา เพราะพระพุทธรูปเจ้ามิได้สอนคนสอนพระให้โง่ แต่สอนเพื่อความฉลาดทุกแง่ทุกมุมแห่งธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว อย่างหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ไม่เห็นท่านประกาศตัวเองว่ารู้และฉลาดในธรรมแง่ใด ท่านชอบบำเพ็ญตนอยู่แต่ในป่าในเขาเป็นประจำจนเป็นนิสัยราวกับท่านไม่เคยเกิดที่บ้านอยู่กับเมืองเลย แต่ครูอาจารย์ใดละจะมีลูกศิษย์ลูกหาทั้งพระเณรและประชาชนฆราวาสมากกว่าท่านทั้งสองนี้ ท่านเหล่านี้รู้ได้อย่างไรจึงพากันหลั่งไหลไปศึกษาอบรมกับท่านจนกระทั่งท่านละชั้นนี้ ลูกศิษย์ท่านมีมากทั่วประเทศไทยกระทั่งประเทศลาวโน้น ท่านเหล่านั้นรู้ได้อย่างไร

ให้ตนไปรู้ไปเห็นเอง ฟังเอง สังกัดเอง ทุกแง่ทุกมุม บรรดาอาการที่แสดงออก จากท่านนั้นแล มันถนัดชัดเจนดี ดีกว่าตื่นข่าวกันแบบลมๆ แล้งๆ สุดท้าย ก็หาตัวหาตนไม่ได้เป็นไหนๆ พระธุดงค์กรรมฐานสายหลวงปู่มั่นมาตั้งเดิม นั้น ท่านเป็นธรรมไม่มีโลกเข้าแฝงเลย ไม่พูดพล่ามเรื่องอะไรๆ เกี่ยวกับบรรด กับธรรมอย่างง่ายตาย ท่านพูดเฉพาะพวกเดียวกันที่มีความรู้ทางจิตภาวนา คล้ายคลึงกันและไว้วางใจกัน ท่านจะพูดเรื่องธรรมปฏิบัติล้วนๆ ต่อกัน ใครรู้เห็น อย่างไรจากการปฏิบัติจิตภาวนา ท่านคุยธรรมปฏิบัติกันอย่างเอาจริงเอาจัง ฟังแล้วเพลินไม่อยากจะจบลงอย่างง่ายๆ เรื่องที่ท่านจะพูดธรรมภายในใจ เช่น สมถะ - วิปัสสนา สมาธิ สมาบัติ มรรคผลนิพพาน ที่ตนรู้ตนเห็นให้ ใครๆ ฟังแบบพล่ามๆ นั้น อย่าฝันลมฝันแล้งว่าจะได้ยินจากท่านง่ายๆ ก็ท่านไม่พูดนี้ ท่านทำตัวราวกับพระเชอ บัดชบนั้นแล ถ้ายังไม่สนิทกัน สมมุติมีใครไปตีสนิทในขณะที่ไปพบเห็นท่านครั้งแรก ปากบอ นอวดรู้ ดูพระไตรปิฎกเต็มพุง พูดคุยอวดท่านเรื่องสมาธิ สมาบัติ มรรคผลนิพพาน ทิพยโสตร ทิพยจักขุ ตลอดจนอภิญาพิสดารต่างๆ ท่านจะปิดปากอย่างสนิทเลย แต่จะคอยฟังแง่หนักเบาแห่งธรรมจากผู้มาคุยด้วยทุกๆ ระยะเวลา ไม่คลาดเคลื่อนเลื่อนลอยจนจบ หากเป็นธรรมเกิดจากภาคปฏิบัติจริงๆ และเจตนาเป็นธรรมของผู้มาคุยด้วย ท่านจะช่วยแนะให้ตามลำดับแห่ง จุดที่ผู้นั้นยังบกพร่องโดยที่ตนไม่รู้ไม่เข้าใจ แต่จะถามท่านสุมสี่สุมห้า นั้น ท่านไม่เล่นด้วย และหาทางออกตัวโดยอุบายต่างๆ เช่น ผมหรืออาตมา ไม่รู้ไม่เข้าใจ เป็นต้น และปิดปากเงียบ

นี่คือนิสัยของพระธุดงค์กรรมฐานที่ท่านเป็นธรรมและรักสงวนธรรม โดยมากท่านปฏิบัติกันอย่างนี้ แม้จะรู้เห็นธรรมมากน้อยลึกตื้น หยาบละเอียดเพียงไร ท่านจะพูดคุยในวงและคณะของท่านโดยเฉพาะ ท่านไม่ประกาศโฆษณาตนและธรรมแบบโลกๆ เพราะท่านทราบว่ โลกกับธรรมนั้นต่างกันแม้จะอยู่ด้วยกัน ท่านจึงรักสงวนธรรม

ส่วนพวกเราประเภทขายก่อนซื้อ เนื่อก่อนสุก สุกก่อนห้าม พล่่ามก่อนรู้ พอมาเจอกัน เป็นยังงใจติดถึงไหนแล้ว ถึงพรหมโลกหรือยัง ได้ไปเที่ยวสวรรค์ไหมคินนี้ ได้ไปดูสัตว์นรกบ้างไหมคินนี้ ได้ตรวจดูจิตผมไหมคินนี้ ได้ตรวจดูจิตคน..... นั้นใหม่ ที่เขามาขอให้ตรวจดูให้เนาะ ผมเองยังเลยเพราะยุ่งกับตรวจดูกรรมของ.....เขา เขามาให้ตรวจดูให้ คินนี้ยังจะต้องตรวจดูกรรมเวรของ.....เขา คนนี้กรรมหนามาก ะโยงระยางด้วยสายกรรมสายเวรจนแทบมองไม่เห็นตัวจริง คຸยเขี่ยติดพันกันยกใหญ่กว่าจะได้ความจริงออกมาบอกเขา คนนี้ต้องให้เขาทำบุญอุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร โรคเขาจึงจะบรรเทา แต่หายนั้นไม่หายแน่เพราะเขายังมีกรรมหนักมาก ปกติผมหรืออาตมาไม่ว่าง ต้องช่วยเพื่อนมนุษย์ตลอดทั้งวันทั้งคืน ต้องแนะนำต้องบอกให้เขาสะเดาะเคราะห์เพราะระยะนี้ดวงเขาไม่ดีเลย ดาวอะไรต่อดาวอะไรทับกันยุ่งหมด และต้องแนะนำต้องบอกหลายด้านหลายทาง เพราะคนหนึ่งๆ ล้วนหาบเคราะห์หาบกรรมมาให้เราดู เราช่วยแทบเป็นแทบตาย ท่านไม่ได้เหมือนพวกเราชาวฉลาดก่อนโง่ดั่งที่กล่าวมา

พระธุดงค์กรรมฐานองค์ใดรายใดก็ตามแสดงออก จะเป็นสมัยหลวงปู่มั่น ยังอยู่หรือปัจจุบันนี้ก็ตาม องค์นั้นรายนั้นจะอยู่กับหมู่คณะไม่ได้ พระท่านรังเกียจ อย่างน้อยท่านก็ซุบซิบกัน มากกว่านั้นก็ทำเรื่องขึ้นหาครูอาจารย์ เพื่อเรียกมาชำระอธิกรณ์ นรก - สวรรค์ ให้สิ้นไปจากวัดจากหมู่คณะ เพราะแบบนี้มันแบบหากิน มิใช่แบบหาอรรถหาธรรมดังพระพุทธองค์แลสาวกพาหา เข้าใจใหม่ อย่่าว่าปู่ดุนะ เราพูดตามความจริงของวงกรรมฐาน สายหลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่นท่าน

ถาม

แหมซึ่งมากปู่ วันนี้ฟังการปฏิบัติธรรมของวงพระธุดงค์กรรมฐานสายหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น อย่างถึงใจและเป็นคติไปนาน แต่ก่อนปู่ไม่เห็นเล่าวงพระธุดงค์เหล่านี้ให้หลานๆ ฟังบ้าง

ตอบ

ใครมาก็พูด ใครมาก็ปล้ำม ใครมาหากก็ฟุ้งบ้านน้ำลายทะเลลูฟ้า เรื่องพระธุดงค์กรรมฐานสายหลวงปู่เสาร์ ปู่มั่น ไม่ทราบเขามาหาเพื่อเรื่องราวอะไร ตะกี้นี้ก็พูดกันอยู่แล้วสดๆ ร้อนๆ ยังจะเป็นผู้รับเหมาเรื่องเหล่านั้นเสียเองอะไรกัน การพูดควรพูดเรื่องอะไรที่เหมาะสมกับกาลสถานที่บุคคลค่อยพูด ไม่ใช่ใครมาหากก็พูดแต่เรื่องเดียว เขาก็เอื่อมกันทั่วโลกละซิ นี่หลานๆ ถาม ก็พูดกันไปตามเรื่องราวที่อยากทราบอย่างนั่นเอง

ถาม

ครั้งพุทธกาลเที่ยวธุดงค์กรรมฐานกับสมัยนี้ที่คณะธุดงค์ของปู่เสาร์ ปู่มั่น และปู่เที่ยวต่างกันหรือเหมือนกันปู่

ตอบ

ถ้าดูตามพุทธประวัติ สาวกประวัติ ตลอดท่านจาริกไว้ในคัมภีร์ ก็คิดว่า เป็นปฏิบัติที่ลูกศิษย์เดินตามครู แต่จะพูดว่าเหมือนครั้งพุทธกาลนั้นปู่ไม่อาจเอื่อม เพราะระหว่างพญาราชสีห์กับหนูนั่นติดกันมาก จึงไม่ควรนำมาเทียบกัน การกราบไหว้ ท่านปฏิบัติตามธรรมที่ท่านทรงเมตตาสั่งสอนนั้น เห็นว่าเป็นสามิจิกรรรมเหมาะสมแล้ว จึงตะเกียกตะกายปฏิบัติกันไปตามที่เห็นๆ กันอยู่นี้แหละ

ถาม

ที่ปู่ว่าธรรมได้มาจากความอดอยากขาดแคลนและเดนนตายนั้น อดอยากอย่างไร ปู่ไม่มีใครใส่บาตรให้ฉันอย่างนั้นหรือ

ตอบ

เรื่องคนใส่บาตรนั้นมี พระกรรมฐานไปอยู่ที่ไหน ตามธรรมดาแล้วไม่อดอยาก ด้วยปัจจัยสี่ เพราะเขาเคารพเลื่อมใสเป็นพื้นเพของใจอยู่แล้ว ที่ว่าอดอยากขาดแคลนนั้น เป็นเพราะท่านฝึกท่านทรมานตนเองเพื่ออรธเพื่อธรรมที่ท่านมุ่งมันอยากรู้อยากเห็น ท่านจึงฝึกทรมานด้วยการปฏิบัติโดยวิธีต่างๆ เช่น เอาอาหารแต่น้อยแม้มีมาก ฉันน้อยๆ แม้อาหารมีมาก ไม่ฉันทิ้งไม่ไปบิณฑบาตเป็นวันๆ ไปเป็นครั้งคราวเพื่อเร่งภาวนาให้หนักขึ้น

ถาม

ไม่อดอาหาร ไม่ฝอนอาหาร ไม่อดอยากขาดแคลน ภาวนาไม่ได้หรือปู่

ตอบ

ภาวนาได้ แต่จะได้ผลเพียงไรหรือไม่นั้นเป็นอีกกรณีหนึ่ง ดังชาวบ้านเขาภาวนากัน เขาก็ไม่อดไม่ฝอนอาหารไม่ทรมานมาก เขาก็ภาวนาได้ แต่ผลของเขาเป็นอย่างไร ปู่ไม่ได้ถามเขา

ถาม

การฝึกกรรมฐานด้วยวิธีต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้นได้ผลอย่างไรบ้างปู่

ตอบ

การฉันทน้อยและการไม่ฉันทเป็นวันๆ ไปนั้น ทำให้ไม่โง่งมงาย ตั้งสติได้ดี ใจสงบได้ง่ายกว่าฉันทตามปกติ ปัญญาคล่องตัวดีกว่าปกติ นี่หมายถึงผู้ถูก กับจริตนิสัย ร่างกายลดกำลังลงกว่าปกติยอมไม่ทับจิตมาก การฝึกจิต ทั้งด้านสมณะและด้านวิปัสสนาก็น่าจะง่ายกว่ากัน ท่านจึงม้นกรรมฐานอยู่เสมอ เพื่อการดำเนินจิตได้สะดวกและรวดเร็วกว่าที่ไม่ฝึกกรรมฐานดังที่กล่าวมา

ถาม

พระอัฐตงครกรรมฐานท่านชอบฝึกกรรมฐานตอน อยู่แบบอดๆ อดยากๆ อย่างนี้ เหมือนกันหมดหรือ

ตอบ

ไม่หมด แต่ส่วนมากท่านมักกรรมฐานกันด้วยความพอใจ สมครใจ ไม่มีใครบังคับ การฝึกกรรมฐานดังที่กล่าวมา จิตใจสงบ ร่างกายก็เบา ไม่กดถ่วงใจให้คิด ฟุ้งซ่านไปในทางที่ผิดที่เป็นข้าศึกต่อธรรม เมื่อใจสงบ คนเราย่อมสะดวกสบาย ไม่ดิ้นรน สติปัญญาพอมิทางคิดอ่านไตร่ตรองอรรถธรรม ไม่เป็นความคิดความปรุงที่กิเลสควบคุมรุมกัดรุมทิ้งไปเสียหมด ยิ่งพอปรากฏเป็นอรรถเป็นธรรม ขึ้นมาให้ได้ชมบ้างสมกับมาแสวงธรรม

ถาม

ถ้าใจไม่สงบ ท่านคิดอรรถกถาธรรมไม่ได้หรือ จึงต้องฝึกให้ใจสงบก่อนแล้วค่อยคิดอรรถกถาธรรมตอนจิตสงบแล้ว

ตอบ

เรื่องคิดนั้นคิดได้ แต่พอคิดธรรมติดมือขึ้นมา ก็เลสที่รุ่มล่อมอยู่รอบหัวใจคว้าเอาไปกินหมด เจ้าของมองไม่เห็น เพราะกิเลสตัวสัญญาอารมณ์มันรวดเร็วมากเกินกว่าสติปัญญาธรรมดาโลกๆ จะตามทัน ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้ฝึกอบรมจิตให้สงบด้วยสมณะก่อน พอมีทางยับยั้งตั้งตัวได้บ้างแล้ว ก็สอนให้พิจารณาทางปัญญา การที่จิตสงบนั้นผลเป็นความเย็น ไม่ดีนร้อนกวัดแกว่ง จิตเชื่อง ถ้าเป็นน้ำก็สงบนิ่ง เมื่อนิ่งนานเข้าก็ใสสะอาด

จิตที่สงบจากอารมณ์กวนใจก็ทำนองเดียวกัน เมื่อนำออกพิจารณาทางด้านปัญญา ย่อมไม่ดีนร้อนกวัดแกว่ง ตั้งหน้าทำหน้าที่ตามสติที่ควบคุมและสั่งงานในการพิจารณา การพิจารณาส่วนมากถือกายเป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณา โดยความเป็น อสุภะ อสุภัง ปฏิกุโลโสโครก ไม่สวยงามบ้าง ในขั้นเริ่มต้น พิจารณา กลับไปกลับมาจนเป็นที่เข้าใจว่าเป็น อสุภะ ไม่งาม เป็นปฏิกุโลจริง ๆ ตามความพิจารณา หลายครั้งหลายหนใจย่อมยอมจำนนต่อปัญญาและเชื่อว่าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ จิตก็ยิ่งมีความสง่างามแพรวพราวและอาจหาญไปโดยลำดับของการพิจารณา เมื่อพิจารณาไปมาก จิตมีความอ่อนเพลีย ก็นำจิตเข้าพักสงบอารมณ์ในสมาธิ ทำสลับกันไปตามวาระของการทำงานและหยุดงาน

ถาม

มีบางอาจารย์สอนว่าให้พิจารณาปัญญาไปเลย ไม่จำเป็นในการทำสมณะคือความสงบใจก่อน นั้นจะไม่ขัดกันหรือป้

ตอบ

ถ้าเราไม่ไปขัดเขาและเขาก็ไม่มาขัดการปฏิบัติของเราก็ไม่มีอะไรขัด เขาชอบทำอย่างนั้นก็เป็นเรื่องของเขา เราทำเช่นนี้ก็เป็นการปฏิบัติของเรา และเพื่อเราเอง มิได้เพื่อใคร เพราะธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นสมบัติกลาง ใครจะแสวงหาด้วยวิธีใดก็ได้ ไม่มีใครไปห้ามและกีดขวาง ส่วนถูกหรือผิดนั้นต่างเป็นผู้รับผิดชอบของตัวเอง ผู้อื่นมิใช่ฐานะจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าเขาไม่ขอให้เกี่ยวข้องเรื่องก็มีเท่านั้น หลานสงสัยอะไรและเป็นกังวลกับใคร เวลานี้ปู่พูดกับหลานปู่สอนหลานต่างหาก มิได้สอนใครพอจะนำเรื่องของผู้อื่นเข้ามาเป็นกังวลใจให้ยุ่งไปเปล่าๆ

หลานตอบ

เห็นเขาสอนกันอย่างนั้น หลานสงสัยที่ไม่เข้ากันกับที่ปู่สอนอยู่เวลานี้ จึงได้เรียนถาม ถ้าผิดก็ขอประทานโทษด้วย หลานไม่เข้าใจจริงๆ ในเรื่องการภาวนานี้ปู่

ถาม

การทำทุกรกิริยาของพระพุทธเจ้า โดยทรงอดพระกระยาหารไม่เสวย ๔๙ วัน กับที่พระอัฐมครมฐานท่านอดอาหาร ไม่ฉันเป็นวันๆ และหยุดฉันเป็นพักๆ ไปนั้น ผิดกันกับที่พระองค์ทรงทำหรือไม่

ตอบ

พูดการอดไม่ฉันของพระอัฐมครมกับพระองค์นั้น ไม่ผิดกัน คือไม่ฉันเหมือนกัน แต่ที่ผิดกันนั้นผิดตรงที่พระองค์หวังความตรัสรู้ธรรมด้วยการอดพระกระยาหารอย่างเดียว ไม่มีจิตภาวนาเข้าช่วย ส่วนพระอัฐมครมท่านอดเพื่อภาวนาสะดวกและหวังรู้ธรรมจากการภาวนา มิได้หวังรู้ธรรมจากการอดอาหารอย่างเดียวต่างกันตรงนี้

ถาม

เวลาอดอาหารไม่ฉันนั้น ท่านอดกี่วันปู่ ท่านจึงฉัน

ตอบ

เอาแน่ไม่ได้ ตามแต่ละองค์ที่ท่านจะอดจะฉัน เพราะเป็นอัธยาศัยของแต่ละรายๆ ไป แม้องค์เดียวกันนั้น อดบางครั้งก็น้อยวัน เช่น ๓ - ๔ - ๕ วัน หรืออาทิตย์หนึ่ง บางครั้งท่านอดเป็นอาทิตย์ๆ จึงฉันก็มี องค์อื่นๆ ก็เช่นกัน เอาแน่ไม่ได้ ตามแต่ผลแห่งการภาวนาของท่านจะอำนวย

ถาม

เวลาอดอาหารเช่นนั้นหิวมากไหมปู่

ตอบ

ถ้าอยากทราบก็ลองอดดูซิจะรู้เอง ไม่จำเป็นต้องถามผู้อื่น แม้ถามก็ไม่เกิดประโยชน์ จึงไม่ตอบ

ถาม

โईโฮ น่าสงสารท่านจับใจ ของเคยกินไม่กิน ต้องเป็นทุกข์แน่ๆ ยิงอดหลายๆ วัน ด้วยแล้วน่าจะสลบไปในบางครั้งนะปู่

ตอบ

อาจเป็นไปได้ในบางรายและบางครั้งถ้าธาตุชั้นดีไม่สมบูรณ์ แต่ความสนใจของท่านไม่ได้อยู่กับความเมื่อยหิวอ่อนเพลียมากไปกว่าความมุ่งมั่นต่อการรู้ธรรมเห็นธรรมที่กำลังบำเพ็ญอยู่อย่างขะมักเขม้นในเวลาเช่นนั้น ซึ่งเหมือนเข้าสู่สงครามระหว่างกิเลสกับธรรมภายในใจ

ถาม

เวลาอดอาหาร ได้ฉันอะไรแทนบ้างไหมปู่

หลวงปู่ถาม

ฉันอะไร

หลาน

ก็ฉันน้ำอ้อย น้ำตาล ฉันโกโก้ กาแฟ หรือฉันผลไม้สดชนิดต่างๆ ที่พอมีพอหาได้นั้นแหละ

ตอบ

ถ้ายังจะกลัวตายเที่ยวฉันผลไม้ชนิดต่างๆ อยู่ ก็อย่าอดให้ขายหน้าตัวเอง และพระศาสนาละซี พูดอะไรอย่างนั้น ผลไม้ก็คืออาหารเราดี ๆ นี้เอง จะฉันได้อย่างไรในเวลาวิกาล แม้ที่ฉันได้ในเวลาวิกาล เช่น โกโก้ กาแฟ น้ำอ้อย น้ำตาล น้ำส้ม น้ำหวาน เพียงจะหาถ้ายรูปไว้ดูต่างหน้าเวลาหิว ก็ยังไม่มีจะว่ายังไง ยังจะบินไปหาคนที่ไหนให้ยุ่งเข้าไปอีก พูดกับคนไม่เคยอดเคยหิวนี้มันลำบาก เลยออกนอกกลุ่มออกทางไปกันใหญ่แล้วนี่

ถาม

ขอประทานโทษปู้มาก ๆ หลานไม่รู้จริง ๆ จึงถามซอกแซกออกนอกกลุ่มออกไป แล้วท่านจะฉันทอะไรพอเยียวยาธาตุชั้นดีในเวลาเมื่อยหิวอ่อนเพลียมากเพราะไม่ได้ฉันหลาย ๆ วัน

ตอบ

จะฉันทอะไรนอกจากน้ำในกาน้ำเท่านั้น ก็ท่านไม่รุ่มรวยเหมือนผู้ถามนี่นา ท่านอดเพื่อภาวนา ท่านจึงมีแต่ตั้งหน้าภาวนาอย่างเดียว ไม่ยุ่งกับอะไรทั้งสิ้นในเวลาเช่นนั้น เพราะท่านอดเพื่อทนเพื่อต่อสู้อ ท่านไม่ได้อดเพื่อความอ่อนแอ ท้อแท้ ล้มเหลว จิตท่านเข้มแข็งแม้ร่างกายธาตุชั้นดีจะอ่อนกำลังลงบ้าง ถ้าจิตท่านเหมือนที่ถามอยู่ขณะนี้ ท่านไม่อดให้เสียเวลาไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น

ถาม

เวลาอดหลาย ๆ วัน การภาวนาของท่านน่าจะดี ท่านจึงทนได้ ถ้าเป็นอย่างหลาน ต้องคว่ำใบไม้สดใบไม้แห้งเข้าใจว่าเป็นผักแน่ ๆ

ตอบ

ก็ท่านไม่ใช่พระใบไม้สดใบไม้แห้งละซี ท่านถึงอดถึงทนได้เพื่อประโยชน์อันไพศาล ซึ่งดีกว่าอาหารหวานคาวที่กินอยู่ทุกวันเวลาเป็นไหน ๆ พวกที่เห็นซีดีกว่าไส้ก็ทำไม่ได้ ผู้ที่เห็นไส้ดีกว่าซีกก็ทำไม่ห้วนไหว ตายเป็นตาย ขอให้ใครครองอรรถครองธรรมอย่างสมใจก็เป็นทีพอใจแล้ว พระอรุณงค์แต่ละองค์กว่าจะได้ธรรมครองใจก็แทบไปแทบอยู่นั้นแล จะว่าเป็นของง่ายตายหรือเวลาชีวิตท่านเหลือเดนตายออกมา ใคร ๆ จึงชมแต่ผลท่านว่าท่านดีอย่างนั้นคืออย่างนี้ บทเวลาท่านจะตายอยู่ในป่าในเขา ในทางจงกรม ในที่นิ่งสมาธิภาวนาในความเพียรท่าต่างๆ ไม่เห็นคิดกันบ้าง เราเป็นชาวพุทธต้องมองเหตุบ้างซี

มองแต่ผลอย่างเดียวจะเกิดประโยชน์อะไร เกิดมาทั้งชาติก็มีแต่กินกับนอนและเที่ยวเตร็ดเตร่ร่อนหาห้วนนอนปลายเท้าไม่ได้ เป็นอยู่อย่างจำเจ จะหาความอบอุ่นแก่จิตใจได้ที่ไหน ก็มีแต่ความร้อนร้อนเผาใจละซี วันคืนหนึ่งๆ ผ่านไปต้องคิดหาสารคุณ อยาามีแต่ความสนุกเฮฮา ตื่นลมตื่นแล้งกันไป ไม่มีสาระอะไรติดตัวติดใจ จะหวังพึ่งอะไร

มนุษย์เราซึ่งมิใช่ท่อนไม้ท่อนฟืน มันมีหัวใจดวงรู้ๆ ครองร่างอยู่กับทุกคนทำไมไม่เหลียวแล จะหวังพึ่งอะไรถ้าพึ่งใจตัวเองไม่ได้แล้ว พึ่งลมหายใจลมก็หมดไป พึ่งร่างกาย กายก็แตก พึ่งน้ำในกาย น้ำก็สลาย พึ่งไฟในกาย ไฟก็กระจาย กายทั้งร่างมีแต่เรื่องแตกกระจาย แล้วจะพึ่งอะไร พึ่งบ้านบ้านก็จะพัง พึ่งสมบัติเงินทองก็ล้วนแต่สิ่งจะพังทลาย ยังเพลिनเมาแก้วมั่วสุ่มอยู่หรือ มนุษย์เราตัวฉลาดแท้ๆ ไม่สมควรกับความปดิ่งที่กล่าวมา ความดีมีอยู่แสวงหาซี มนุษย์ทั้งหลายท่านหาความดีได้ ทำไมเราหาไม่ได้ เวลาไปหาความเลวทรามต่ำช้าทำไมหาได้ สิ่งเหล่านั้นมันวิเศษวิโสอะไร ถ้ามันพาคณให้วิเศษ มนุษย์พากันวิเศษเลิศโลกไปนานแล้ว ไม่จมปลักดั่งที่เห็นกันอยู่นี้เลย จึงไม่ควรเพลิดเพลिन ไม่ควรมั่วเมาไม่เข้าเรื่องอยู่เปล่าๆ อะไรดีมีสาระรีบแสวงหา เวลาตายจะมีที่ยึดที่เกาะ ไม่เป็นไฟทั้งกองไปเสียถ่ายเดียว คนหมดที่พึ่งหมดที่อาศัยเป็นคนดีวิเศษละหรือในโลกก็เห็นๆ กันอยู่ ยังจะสงสัยอะไรอยู่อีกถ้าไม่อยากจมนะ

เห็นไหม ปู่เวลาเผ็ดร้อนแผดเผาปู่เอาจริง เพราะสงสารมนุษย์ที่มั่วเพลิดเพลिनกับเงาไม่เข้าเรื่องราวกับเด็กอมมือ ตายแล้วก็ลุ่มจมกัน ที่น่าเสียดายและสงสารมากแต่ช่วยอะไรไม่ได้ พากันทำตัวเหมือนสัตว์ที่เขาขังไว้ต้มแกงเป็นอาหารยังมั่วเพลिनกันอยู่ ดูซี สัตว์ที่เขากำลังจูงไปฆ่า มันรู้ตัวเมื่อไร ยังเพลिनกัดหญ้าไปตามทาง ถ้ามันรู้จะไม่เพลिनกัดหญ้าเป็นอันขาด นอกจากมันจะไล่ขวิดไล่ชนคนที่จูงมันพุงทะลุไปในเวลานั้นเท่านั้น

คนที่เชื่อธรรมที่ให้ความปลอดภัยไว้ทุกข์แก่สัตว์โลก ก็เป็นคนประเภทสัตว์ที่รู้ตัวว่าเขากำลังจูงไปฆ่านั่นเอง จะไม่ประมาทนอนใจ รีดโลกอบโกยกันแบบ

สัตว์กัดกินหญ้าตามทางในเวลาที่เขาจูงไปฆ่า จะงดสิ่งเลวร้ายมหาภัยแก่ตน และผู้อื่นทันทีไม่ชักช้า ก้มหน้าทำแต่ความดีงามสุจริตยุติธรรมต่อกันถ่ายเดียว โลกก็สงบร่มเย็นเพราะต่างเห็นใจกัน

นี่พูดเรื่องพระชุตังค์ เลยชุตังค์เข้าบ้านเข้าเมืองไปหมด แทนที่จะชุตังค์เข้าป่า เข้าเขาอย่างเดียวกับพระชุตังค์กรรมฐานท่านเที่ยวไป เอาละ เห็น้อยมาก เพราะ เร่งเครื่องมาก ลืมความแก่ไป

กาลาน

อัครจริยธรรมปุณจนชนลูก ปู่ไปเอามาจากไหน เวลาพูดเป็นน้ำไหลไฟสว่างไป ทีเดียว ไม่มีติดมีข้องเลย และอัครจริยพระชุตังค์ท่านที่อดทนมากติดกับชาวบ้าน รวพ้ำกับดินทีเดียว

ถาม

วันนี้พวกลูกหลานมาจากกรุงเทพฯ มาขอพรปีใหม่เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ ครอบครัวและหน้าที่การงาน ขอหลวงปู่ได้โปรดพรปีใหม่แก่ลูกหลานด้วยเถิด

ตอบ

คำว่า **พร** ธรรมท่านแปลว่า **ประเสริฐ** สิ่งใดดี สิ่งใดประเสริฐ ขอให้ลูกหลาน พากันแสวงหาและชวนชวายเป็นให้เกิดให้มีขึ้นในตนและครอบครัวของตน ตลอด ส่วนรวมไม่มีประมาณ เพราะคำว่า ของดี ของประเสริฐ นั้นมีอยู่ที่ไหน มีอยู่กับ ผู้ใด มีอยู่กับครอบครัวใด สังคมใด ที่นั่น ผู้นั้น ครอบครัวนั้น สังคมนั้น ย่อมชุ่มเย็น เป็นสิริมงคล

ถาม

คำว่า ของดี ของประเสริฐ ที่ปู่กล่าวถึงนั้นได้แก่อะไรบ้างปู่ พวกลูกหลานยังไม่เข้าใจ ได้ยินแต่พ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่โบราณ พูดติดปากกันว่า ขอพรปีใหม่ หรือไปขอศีลขอพรกับคนเฒ่าคนแก่และพระตลอดครูอาจารย์ที่เคารพนับถือตามวัดต่างๆ ดังที่พวกลูกหลานมาขอศีลของพรกับหลวงปู่วันนี้แหละ ส่วนที่ลึกซึ้งยิ่งกว่านี้ยังไม่เข้าใจกันเลยปู่

ตอบ

หลักใหญ่ที่โลกยอมรับกันก็คือ **ธรรม** เช่น เขาขอความเป็นธรรม เป็นต้น เพราะธรรมเป็นที่ลงใจของโลก พอได้ยินว่าธรรมเท่านั้น ใจของแต่ละคนก็ชุ่มเย็น ทั้งที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจเลยว่าธรรมคืออะไร ฉะนั้นลูกหลานมาวันนี้ ปู่จึงจะมอบธรรมเป็นพรให้แทนพรทั้งหลาย เพราะคำว่า พรอันประเสริฐ นั้นก็ได้แก่ธรรมที่โลกยอมรับนับถือและกราบไหว้บูชาแน่ ปู่จะให้พรอย่างละย่อๆ พอดีกับเวลา ขอให้ลูกหลานรับไปปฏิบัติกันเถิด จะเกิดความสงบร่มเย็นแก่ตัวเรา และครอบครัวอย่างประจักษ์

ธรรมย่อที่จะให้ดังนี้คือ

การที่เราฆ่าเขา เขาฆ่าเรา และการฆ่าสัตว์ทุกชนิดที่ครองตัวอยู่ด้วยชีวิต เป็นอัมภมฺคฺลความลุ่มจมแก่ตนผู้ฆ่าและแก่เขาที่ถูกฆ่าเหล่านั้นอย่างยิ่ง ชนิดไม่มีอะไรเปรียบได้เลย เพราะทุกๆ ชีวิตมีคุณมากสำหรับตัวทุกๆ ราย ไม่ควรไปแต่ต้องทำลาย จงหยุดจงงดกรรมอันโหดร้ายทารุณต่อกันนี้เสีย **นี่เป็นพรข้อที่ ๑**

สมบัติเงินทองของคู่ใจ ใครก็รักสงวน การทำลายสมบัติของคู่ใจให้พลัดพรากจากตัวเขา เป็นความโหดร้ายทารุณของผู้ทำแก่สมบัติและจิตใจเขาอย่างยิ่ง ไม่มีอะไรเปรียบเทียบได้ แม้เคยทำมาก็จงหยุดจงงดอย่างเด็ดขาด อย่าทำต่อไป **นี่เป็นพรข้อที่ ๒**

ลูกหลานเขา เมียเขา ผัวเขา คือสมบัติในหัวอกที่รักสงวนอย่างยิ่งกว่าสิ่งใด
ไม่ควรล่วงเกินเป็นอันขาด จงรักษาอธิปไตยของกันและกัน ด้วยการเทียบหัวใจ
เขาหัวใจเราใส่กัน มนุษย์หัวขาดจากคอ ตับพุงทะลุแตกกระจายจากกันใน
ชั่ววินาทีก็เพราะโทษของการล่วงล้ำข่มขืนเป็นต้นเหตุอันสำคัญ จงเห็นโทษ
มหาวินาศนี้อย่างถึงใจและไม่สนใจใฝ่ดีกับกรรมอันลามกนี้ หัวกับคอจะได้
อยู่กันอย่างสนิทไม่พรากกัน **นี่เป็นพรข้อที่ ๓**

มุสา คือ การโกหก ตบหุดตบตาหลอกลวงผู้อื่นให้ผิดจากปกติคือความมีความ
เป็นจริง ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียหายแต่น้อยจนถึงขั้นล่มจมฉิบหาย เป็นคำไม่ควร
พูดไม่ควรโกหกอย่างยิ่งในวงมนุษย์ด้วยกัน ปากโกหกเป็นปากที่ขาดบาทสลึง
คนโกหกเป็นคนขาดบาทขาดเต็ง มนุษย์เต็มบาทเต็มเต็งไม่ควรพูดโกหกมุสา
จงพูดแต่ความสัตย์ความจริงเพื่อประโยชน์อันสมบูรณ์ต่อกัน **นี่เป็นพรข้อที่ ๔**

สุราของมีนเมา เคยทำมนุษย์ให้ขาดบาทขาดสลึง เสียผู้เสียคน เสียการเสียงาน
เสียสมบัติเงินทองมามากต่อมากแล้วจนประเมินโทษของมันไม่ได้ เราเป็น
มนุษย์เต็มบาทเต็มเต็ง มิใช่มนุษย์ขาดเพื่องขาดสลึง จึงไม่ควรนำสุรามาทำลาย
อวัยวะ สติปัญญาอันเป็นสมบัติมีค่าในตัวเราให้ด้อยลงและเสียไปอย่างยิ่ง
สุราเป็นสิ่งบั่นทอนและทำลายมนุษย์ สมบัติของมนุษย์ และการงานของมนุษย์
โดยถ่ายเดียว คือ เสียทรัพย์ ก่อความทะเลาะวิวาท เกิดโรค ถูกดำเนินคดี
กิริยามารยาทราวกับหมาขี้เรื้อนที่ใครๆ รังเกียจ ไม่สมควรแก่ปกติชนหญิง - ชาย
ไม่รู้จักอาย หน้าหนาหน้าชาหมดยางอาย ลดคุณค่ามนุษย์ หมดคุณค่าในตัว
มนุษย์ผู้กินสุรา เมาสุรา ความเป็นบ้าหาได้ง่ายในสุราและคนเมาสุรา หลานๆ
จงรู้ว่านี่คือยาพิษ ไม่ควรสนใจใฝ่ฝันกับสุราและนำมาดื่มมากเกินไป เป็นบ้ากัน
ทั้งโลก **นี่เป็นพรข้อที่ ๕**

ที่ปฐุมอบให้แก่หลานๆ วันนี้ซึ่งตรงกับวันขึ้นปีใหม่ และจงพากันเป็นคนใหม่
ต่อไปจากคนๆ เก่าด้วยการฝึกหัดเปลี่ยนแปลงตนใหม่จากที่เคยไม่ดีให้เป็น
คนดีต่อไป เอาละพอ

กาลาน

การตะเกียกตะกายมาหาหลวงพ่อดังนี้ เพราะข้าพเจ้าลืมนานว่าหลวงพ่อดังนี้เป็นพระองค์สำคัญทางภาคอีสานองค์หนึ่งและเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นด้วย อยากพบเห็น อยากกราบไหว้บูชา อยากฟังคำสนทนา อยากฟังธรรมเทศนา โปรดตามแต่หลวงพ่อดังจะสะดวกโปรดได้ กระผมยินดีทั้งนั้น ที่สำคัญและอยากพบเห็นอยากกราบไหว้อย่างยิ่งก็คือ องค์ท่านหลวงปู่ขาวนี่แล เพราะรำลืมนานาน วันนี้สนใจปลื้มปีติอย่างบอกไม่ถูกเลยทีเดียวแหละปู่

หลวงปู่

มาเห็นแล้วเป็นยังไง สมคำเล่าลือไหมล่ะ

กาลาน

สมอย่างบอกใครไม่ได้ แต่ตื่นตันหัวอกเลยขณะนี้ ทั้งนี้เพราะเคยทราบแต่ในตำราว่า พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ท่านบำเพ็ญและบรรลุมรรคผลนิพพานอยู่ในที่ต่างๆ กัน เช่น ในป่า ในถ้ำ ในเขา ในครั้งโน้น อ่านแล้วให้เกิดความคิดต่างๆ เกี่ยวกับมรรคผลนิพพานในครั้งโน้น และหิวกระหายอยากฟังการบำเพ็ญและการบรรลุมรรคผลนิพพานของพระในครั้งนี ว่ามีท่านผู้บำเพ็ญและบรรลุธรรมได้เหมือนครั้งโน้นหรือเปล่า

บุญยังพอมีกี่มาได้ยินเรื่องของหลวงปู่มั่น ปู่เสาร์ และได้ยินเรื่องครูอาจารย์ทั้งหลายสายของท่านปู่เสาร์ ปู่มั่นนี้ จนถึงเรื่องของหลวงปู่องค์ที่กราบเฝ้าอยู่เวลานี้ ทำให้เกิดความปลื้มปีติจนพูดไม่ออกบอกไม่ถูก มันเต็มตื่นอยู่ภายในนะปู่ เพียงได้โอกาสจะมาเยี่ยมหลวงปู่เท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างตลอดผู้เกี่ยวข้องสิ่งเกี่ยวข้องมันตกออกในทันทีทันใด ภายในภายในใจเบาไปหมดราวกับตัวจะเหาะลอย ที่เป็นทั้งนี้เพราะซาบซึ่งในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ประทานไว้แก่สัตว์โลก เป็นคำสั่งสอนเสมอต้นเสมอปลาย คงเส้นคงวา ทั้งฝ่ายมรรคและฝ่ายผล ไม่ผิดหวังแก่ผู้ปฏิบัติธรรมว่าจะไม่มีผลตอบแทนที่ควรแก่เหตุที่ยังมีข้อสงสัยอยู่บ้างก็ตรงที่คนสมัยโน้นกับคนสมัยนี้ ดูว่ามีกิเลสหนา - บาง

ต่างกันอยู่มาก เฉพาะอย่างยิ่งผู้สนใจปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงยังรู้เห็นธรรม ได้ยากกว่าครั้งพุทธกาลอยู่มาก ต้องลำบากลำบากมากกว่าจะรู้จะเห็นธรรม ดังในประวัติของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตตเถระ ที่ท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน เรียบเรียงไว้ กระผมได้อ่านจนจบหลายเที่ยว ไม่เคยเบื่อเลย หลวงปู่มั่นท่านลำบากมากกว่าจะรู้เห็นธรรม ทั้งนี้ก็กราบเรียนตามความรู้สึก เท่านั้น ส่วนความจริงจะเป็นอย่างไรนั้นก็ขอความเมตตาชี้แจงจากหลวงปู่ด้วย จะเป็นพระคุณอย่างสูงแก่กระผมด้วย

ตอบ

ฟังคุณพูดเกี่ยวกับศาสนธรรมที่ประทานไว้กับคนมีกิเลสหนาบางในสมัยโน้น กับสมัยนี้ต่างกันก็น่าฟัง เรายังไม่ต้องพูดถึงท่านผู้สนใจปฏิบัติธรรม แต่ขอพูด เรื่องผู้ไม่สนใจแสวงธรรม แต่สนใจแสวงหากิเลสมากกว่าธรรมก่อน

คนสมัยโน้น แม้ผู้ไม่สนใจแสวงธรรม แต่การแสวงสิ่งที่เป็นกิเลสมาพอกพูน หัวใจก็ไม่มากนัก ไม่แสวงหาหลายแง่หลายทาง หลายเล่ห์หลายเหลี่ยม หลายสันพันคม เหมือนคนสมัยนี้ ในสายตาดูว่าแสดงกันอย่างออกหน้าออกตา เด่นดังจริง ๆ ทั้งอยากมั่งมี ทั้งอยากเด่นอยากดัง ทั้งอยากให้คนเคารพนับถือ ทั้งอยากให้เขาร่ำลือว่าตัวเก่งกล้าสามารถหมดทุกด้านทุกทาง จนไม่เป็นอัน กินอยู่หลับนอนได้สนิท ทั้งสิ่งยั่วยวนกวนใจเพื่อเบิกทางกว้างของกิเลสโลภะ ราคะตัณหา ตาเป็นไฟ ก็นับวันขยายตัวมากขึ้นตาม ๆ กัน เมื่อเป็นเช่นนี้ แม้ผู้มีนิสัยสนใจต่อธรรมทั้งหลายพยายามเที่ยวเสาะและบำเพ็ญก็ย่อม แหวกว่ายสิ่งเกี่ยวข้องซึ่งรุ่มล่อมอยู่รอบตัวออก และบำเพ็ญด้วยความลำบาก อยู่เป็นธรรมดา

ฉะนั้น ที่ว่าคนครั้งโน้นกับครั้งนี้มีกิเลสหนา-บางต่างกัน ก็ไม่น่าจะผิด เพราะ สิ่งส่งเสริมให้ฝ่ายต่ำมีกำลังมีมากกว่าสิ่งส่งเสริมทางฝ่ายธรรมให้เจริญ คนจึง มีทุกข์มากลำบากทั่วดินแดน แม้ที่อยู่ในป่าในเขาก็ไม่เว้น เพราะสิ่งพาให้เป็น ฟินเป็นไฟมันวิ่งประสานทั่วถึงกัน ส่วนธรรมนั้นก้าวไม่ค่อยออกหรือก้าวไม่ออก

เพราะไม่มีใครพาก้าว สูดท้ายก็ให้กิเลสตัณยาเอาสด ๆ ร้อน ๆ ต่อหน้าต่อตาว่า มรรคผลนิพพานไม่มี มีแต่ชื่อในตำราที่สอนไว้และเขียนไว้เท่านั้น นั่น ฟังซิคุณ กิเลสมันออกกลดลายเห็นใหม่ ความจริงผู้เช่นนั้นมันมิได้มองดูธรรมพอ ชั่วกะพริบตาก็กว่าการเฝ้ามองกิเลสวิ่งตามกิเลสจนตาแห้งขาปูดบวมเลย แล้วก็ทำตัวเป็นเครื่องมืออย่างเอกของกิเลสให้ออกทำลายธรรมและทำลาย หัวใจประชาชนชาวพุทธโดยหารู้ตัวไม่ น่าทุเรศไม่น้อยเลยถ้าจะทุเรศนะ

ถาม

คนชนิดนี้ที่เป็นเครื่องมือของกิเลสเพื่อทำลายธรรมและหัวใจประชาชนมีอยู่ หรือปู้

ตอบ

จะไม่มีอย่างไร นอกจากไม่พูดกันว่ามีเต็มแผ่นดินเท่านั้น ก็อยู่ไปสังเวชไปใน วงผู้ดีมีธรรมและทรงธรรมคือมรรคผลนิพพานทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะคนมีธรรม ย่อมมีหิริโอตตปะปะไนใจ ไม่พูดสุมสี่สุมห้า ไม่พูดแบบสุมเดาเกาหมัดเพราะ ไม่มีชี้เรื่อนบ่อนทำลาย ไม่เหมือนคลังกิเลสที่ไม่สนใจในธรรม มันพูดได้ทั้งนั้น ในเรื่องเสีย ๆ หาย ๆ เพราะไม่มีหิริโอตตปะปะไนหัวใจ จะเอาอะไรมา กระดากอาย มีแต่ตัวหน้าด่านสันดานทำลาย ถือเป็นความสนุกให้เขามองหน้า แสบหนึ่งก็ว่าตัวเด่น ใครจะได้รับความเสียหายเพราะตัวเองไม่คำนึง

แม้ธรรมก็เป็นธรรม มรรคผลนิพพานก็เป็นมรรคผลนิพพานอยู่นั่นแล มิได้ เอนเอียงหรือถลอกปอกเปิกไปเพราะปากสกปรกก็จริง แต่ผู้กำลังสนใจธรรม ปฏิบัติธรรมเพื่อมรรคผลนิพพานซึ่งยังไม่เคยรู้เคยเห็นธรรมนั้นซิ มีส่วนเสีย ด้วยลมปากสกปรกอันนี้ได้ ท่านผู้รู้ผู้ทรงมรรคผลนิพพานอยู่เต็มหัวใจแล้ว ท่านจะหวั่นไหวอะไรกับปากกิเลสตัวทำลายนี้เล่า คนเราพอใจแสวงหาอะไรก็ได้ ก็มีสิ่งนั้น แสวงหากิเลสก็ได้ก็มีกิเลส แสวงมากก็มีมาก ขึ้นอยู่กับการเสาะแสวง

แสงธรรมก็ได้ก็มีธรรม แสงมากก็มีมากจนสมบูรณ์ในหัวใจ ดังพระพุทธเจ้า และสาวกท่านแสงกันและได้มาเป็นสรณะของชาวพุทธเรา คือท่านผู้แสงธรรมรู้เห็นธรรมและทรงธรรมแท้โดยหลักธรรมชาติ มิใช่ธรรมจดจำ แต่เป็นธรรมแท้จริงในหัวใจ

คำว่าธรรมมีอยู่ตลอดอนันตกาลนั้น พึงทราบว่ามีมิใช่ ดิน น้ำ ลม ไฟ แร่ธาตุต่างๆ มิใช่ อากาศ อวกาศ มิใช่สิ่งทั้งมวลในแดนสมมุติ ธรรม คือ ธรรม มิใช่สิ่งดังกล่าว เครื่องพิสูจน์ธรรมก็มีมิใช่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งเป็นวิสัยเพียงรูปรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง ซึ่งอยู่ในฐานะของคนที่รับรู้สัมผัสได้เท่านั้น มิได้ลึกซึ้งกว้างขวางพอจะสามารถหยั่งรู้เห็นธรรมดังกล่าวนั้นได้ สิ่งที่สามารถสัมผัสรับรู้ธรรมทุกชั้นทุกภูมิได้ มีใจดวงเดียวนี้เท่านั้น ใจจึงเป็นของคู่ควรแก่ธรรมทั้งหลาย ทั้งหยาบ กลาง ละเอียด จนถึงวิมุตติธรรม นอกนั้นไม่มีอะไรสามารถสัมผัสรับรู้ธรรมได้ พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระสาวกของพระพุทธเจ้าทุกๆ องค์ ทรงรู้ธรรมเห็นธรรมด้วยใจ มิใช่ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย เลย ใจจึงเป็นภาษาชนะอันเหมาะสมกับธรรมทุกชั้นทุกภูมิอย่างยิ่ง เมื่อได้รับการปรับปรุงแก้ไข และการบำรุงรักษาโดยถูกต้อง เช่น การปฏิบัติจิตภาวนา เป็นต้น

ถาม

คำว่าธรรมมีอยู่นั้น มีอยู่ที่ไหนปู

ตอบ

มีอยู่ที่ธรรม ถ้าใจปฏิบัติธรรม มีสมณะ - วิปัสณาธรรม เป็นต้น ธรรมก็สัมผัสที่ใจ รู้กันที่ใจ เกิดที่ใจ และธรรมก็อยู่ที่ใจ เช่น สมาธิ ผู้ปฏิบัติจิตภาวนา ต้องทำที่ใจและรู้สมาธิขึ้นที่ใจ จากนั้นใจนั้นก็มิใช่สมาธิ สมาธิก็อยู่ที่ใจดวงนั้น แม้วิปัสณาตลอดวิมุตติหลุดพ้นก็เป็นไปกับใจในทำนองเดียวกันกับสมาธิเกิด

ที่ใจนี้ ด้วยเหตุนี้ธรรมจึงไม่อยู่ที่ไหน นอกจากอยู่กับธรรมและอยู่กับใจของ
ผู้ทำให้เกิดให้มีเท่านั้น

ฉะนั้น ธรรมแท้จึงมิได้อยู่ในวงสมมุติ นอกจากสัญญาธรรม คือธรรมใน
ความจำและธรรมในขอบข่ายของสมมุติจึงอยู่ในสมมุติ เพราะสมมุติพาอยู่
พาไป พาให้เสื่อม พาให้เจริญ พาให้ทันสมัย พาให้ล้ำสมัย ธรรมแท้มิได้
อยู่ในขอบข่ายแห่งสมมุติ จึงไม่มีคำว่า ล้ำ หรือ ทันสมัย

ถาม

แหม ละเอียดและน่าอัศจรรย์มากนะปู่ ธรรมที่ฟังวันนี้กระผมยังไม่เคยฟังจาก
ที่ใดผู้ใดมาก่อนเลย เพิ่งได้ฟังวันนี้อย่างจุใจที่หิวกระหายมานาน ธรรมแท้ที่
กล่าวถึงนี้ ถ้าผู้ไม่รู้ก็พูดไม่ได้ พูดไม่ถูก พูดไม่เป็น เพราะไม่ใช่ธรรมคาดคะเน
ธรรมต้นเดา แต่เป็นธรรมของจริงจากใจโดยแท้ ดังธรรมในพระทัยของ
พระพุทธรเจ้าและธรรมในใจของสาวกท่าน อัศจรรย์จริง สมใจที่มาวันนี้ ธรรมนี้
คนกิเลสหนาๆ ดังพวกกระผมจะมีทางรู้ได้ไหมปู่

ตอบ

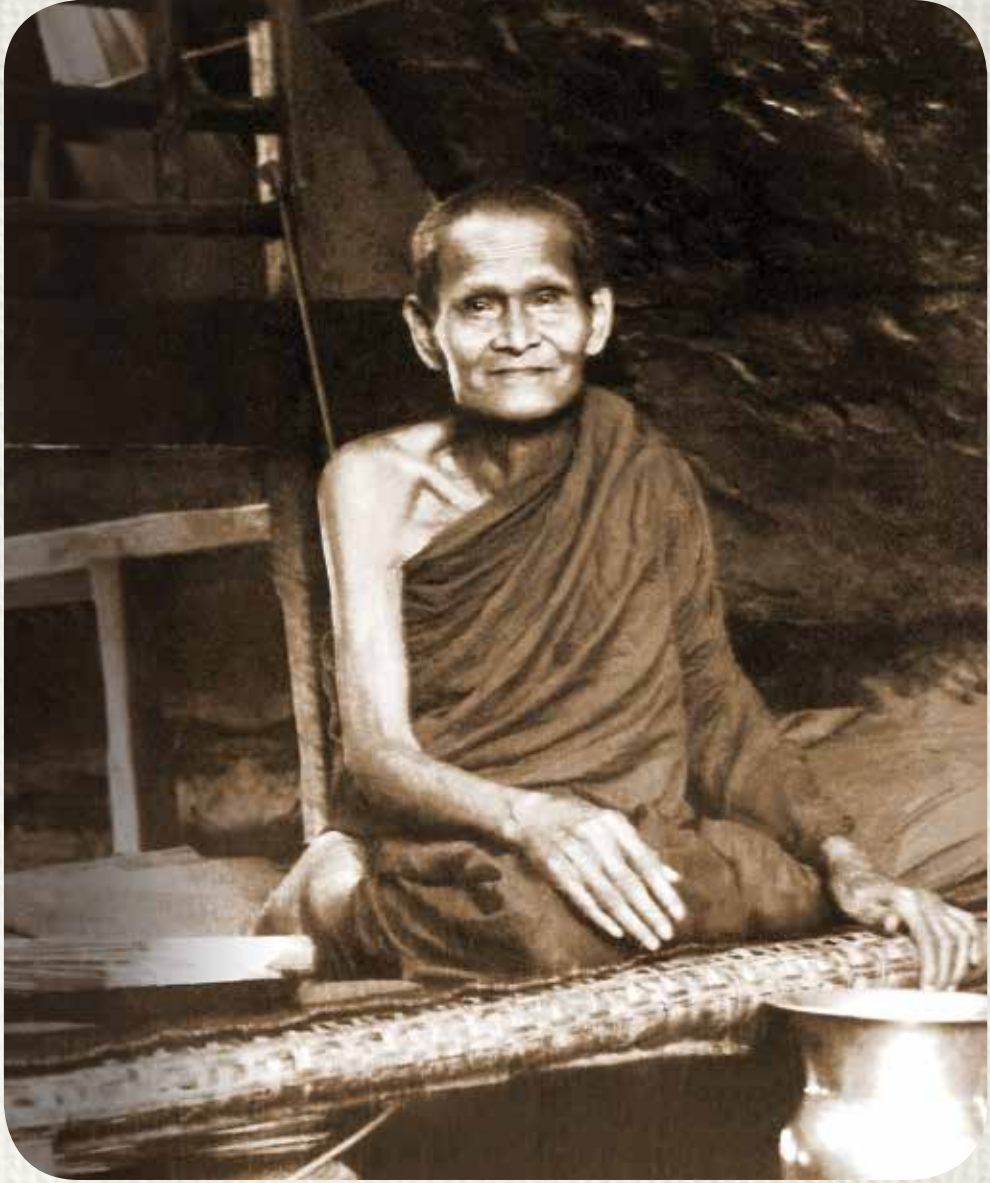
ขณะยังมีกิเลสหนาๆ ไม่ว่าจะใครๆ รู้ไม่ได้ทั้งสิ้น แม้พระพุทธรเจ้าก็ยังไม่รู้ไม่ได้
ขณะจะรู้และขณะรู้กิเลสต้องเบาบางและกิเลสต้องหมดสิ้นไปจากใจ
เพราะธรรมปฏิบัติสั่งการทำลาย ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้อบรมฝึกฝนจิตใจ
ชำระจิตใจซึ่งเป็นการชะล้างกิเลสในขณะเดียวกัน จนกิเลสสิ้นจากใจแล้ว
ย่อมรู้ได้ทุกคน เพราะธรรมไม่มีคำว่าล้ำเอียง

ธรรมะที่หลวงปู่ขาว อนาลัย

โปรดให้แก่ศิษย์ทั้งหลายของท่านแต่ละคนแต่ละกลุ่ม
จะหลากหลายกันไป โดยถูกกับจริตของเขาเหล่านั้น
นับได้ว่าหลวงปู่เป็นพระเถรอาจารย์ผู้มีความละเอียดอ่อน
ในญาณที่หยั่งรู้ถึงวาระจิตของมนุษย์และอมนุษย์
อย่างดีเลิศ จึงสมควรนำมาสรรเสริญเทิดทูนบารมีธรรม
ของท่านให้แก่อนุชนรุ่นหลังสืบไป

สืบต่อปฏิบัติ
หลวงปู่ขาว อนาลโย
จากรุ่นสู่รุ่น

พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ

วัดเจติยาคิรีวิหาร (ภูทอก)
อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ
(ข้อมูลจากหนังสืออัตตโนประวัติ
และพระธรรมเทศนา
พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ)

พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ
ประสบอุบัติเหตุเครื่องบินตก
ถึงแก่กรรมภาพ ณ อ.ลำลูกกา
จ.ปทุมธานี ในวันที่ ๒๗ เมษายน
พ.ศ. ๒๕๒๓

คำสั่งท่านพระอาจารย์ใหญ่มัน

ข้าพเจ้า (พระอาจารย์จวน) ได้ช่วยงานศพท่านพระอาจารย์ใหญ่ (หลวงปู่มัน ฐิริทตฺโต) อยู่เป็นเวลาเดือนเศษจึงเสร็จงาน หลังจากการถวายพระเพลิงแล้ว ได้ปรึกษากับท่านอาจารย์วัน อุตฺตโม หรือท่านเจ้าคุณอุดมสังวรวิสุทฺธิเถร แห่งวัดถ้ำอภัยดำรงธรรมในสมัยปัจจุบัน ปรึกษากันว่าเราหมดพ่อแม่ครูบาอาจารย์อันเป็นหลักชัยแล้ว ต่อไปเราควรจะไปเที่ยววิเวกที่ไหนดี ในที่สุดก็ตกลงกันว่าจะไปเที่ยวภาคใต้หรือป่าสักได้ด้วยกัน เพราะขณะนั้นท่านพระอาจารย์เทศก์เทศร์สี หรือท่านเจ้าคุณนิโรธรังสีคัมภีร์ปัญญาจารย์ แห่งวัดหินหมากเป้ง ในเวลาต่อมา ท่านจะไปประกาศศาสนาที่แถวจังหวัดภูเก็ต พังงา จึงคิดว่าจะตามท่านไป และขอรับการอบรมจากท่าน ด้วยท่านเป็นพระผู้ใหญ่ที่ได้รับการยกย่องจากท่านพระอาจารย์ใหญ่มันมาก ระหว่างข้าพเจ้าเป็นพระน้อย พรรษา ๓ พรรษา ๔ ได้ยินท่านพระอาจารย์ใหญ่กล่าวถึงท่านพระอาจารย์เทศก์ด้วยความนิยมยกย่อง และบางโอกาสก็ประกาศพยากรณ์ภูมิจิตของท่านไว้อย่างสูงมากด้วย

ข้าพเจ้าแต่งของเสร็จเรียบร้อยแล้ว เตรียมจะไปกับท่านอาจารย์วันอยู่แล้ว ก็มีเหตุการณ์ที่มาหักเหทำให้ข้าพเจ้าต้องเปลี่ยนความตั้งใจ กล่าวคือท่านพระอาจารย์ขาว หรือหลวงปู่ขาว อนาลโย แห่งวัดถ้ำกลองเพล ในปัจจุบัน ซึ่งมาในงานฌาปนกิจศพของท่านพระอาจารย์ใหญ่มัน ทราบจากเพื่อนภิกษุอื่นๆ ว่า พระครูบาจวนหรือข้าพเจ้าก็มาในงานนี้เช่นเดียวกัน

ท่านก็เลยให้คนไปเรียกข้าพเจ้าให้ไปหา ความจริงก่อนหน้านั้นข้าพเจ้ายังไม่เคยได้พบได้เห็นได้กราบนมัสการท่านเลย และท่านหลวงปู่ก็ไม่เคยเห็นหรือรู้จักตัวข้าพเจ้ามาก่อนเหมือนกัน แต่ท่านก็ได้ให้ความเมตตาข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง

หลังจากที่สนทนาปราศรัยกันพอสมควรแล้ว ท่านก็ได้ถามข้าพเจ้าว่า “เมื่อเสร็จงานศพแล้วจะไปไหนต่อไป”

ข้าพเจ้าเรียนท่านว่า “กระผมจะไปเที่ยวพักผ่อนที่จังหวัดภูเก็ต ตามท่านอาจารย์เทศก์ไปขอรับ”

ท่านห้ามว่า “อย่าไปเลย ให้ไปอยู่กับผมที่ถ้าเปิดเถอะ”

ข้าพเจ้าค้านท่านว่า “ผมจะไปพักผ่อนได้ครับ ผมนัดกับท่านวันไว้แล้ว”

ท่านก็ยืนยันไม่ให้ไป ไม่ว่าข้าพเจ้าจะกราบเรียนบายเบี่ยงเช่นไร ท่านก็ไม่ให้ไปทำเดี๋ยว ผลที่สุดท่านคงเห็นว่าข้าพเจ้าหัวดี๊อ ต้องการจะไปพักผ่อนที่กับท่านอาจารย์วัน ตามไปอยู่ด้วยท่านพระอาจารย์เทศก์จริงๆ พุดเท่าไรคงไม่ฟัง ท่านจึงต้องยอมขยายความนัยท่านกรุณาเล่าให้ฟังว่า

“เวลาผมมาจากจังหวัดเชียงใหม่แล้วเข้าไปนมัสการท่านพระอาจารย์มั่น ท่านพระอาจารย์มั่นถามผมว่า “ท่านขารู้จักท่านจวนไหม” ผมก็เรียนท่านว่า “ไม่รู้จัก” ท่านก็ว่า “ท่านจวนคนอำเภอนาแกเจริญจังหวัดอุบลฯ อำเภอดียวกับท่านขานะ ท่านจวนมาอยู่กับผมนี้ ต่อไปขอฝากท่านจวนด้วย ขอให้ท่านช่วยกำกับดูแลรักษาท่านจวนด้วย รักษาท่านจวนเนื้อ อย่าปล่อยให้ไป ให้รักษา...”

หลวงปู่ขาวบอก **“ท่านอาจารย์มั่นสั่งกำชับผมไว้แล้วไม่ให้ท่านไปไหนให้ท่านอยู่กับผม เมื่อผมมาพบท่านแล้วจึงไม่อยากให้ท่านไปที่อื่น ให้ท่านอยู่กับผมเพราะท่านอาจารย์มั่นสั่งอย่างนั้น”**

ระหว่างที่ข้าพเจ้านิ่งง ด้วยไม่ทราบว่าคุณผู้ใหญ่มากฝังกันไว้เสร็จแล้ว หลวงปู่ขาวก็อธิบายต่อไป **“ผมรับคำสั่งท่านอาจารย์มั่นแล้ว ถ้าปล่อยให้ท่านไปไหน ก็เหมือนผมไม่เคารพท่านอาจารย์มั่น และท่านจงนเองก็เหมือนไม่เคารพท่านอาจารย์ใหญ่อีก”**

เมื่อท่านบอกกล่าวถึงอย่างนี้ ข้าพเจ้าก็ใจอ่อนยวบลง เลยรับคำสั่งท่านว่าจะไม่ไปไหน แต่จะอยู่กับหลวงปู่ขาวด้วยความเคารพในโอวาทของท่านพระอาจารย์มั่นที่สั่งการไว้

หลวงปู่ขาวก็เลยรับรองทุกสิ่งทุกอย่าง ค่ารถ ค่าเรือ ท่านออกให้ข้าพเจ้าหมด แล้วข้าพเจ้าก็ตามท่านไปอยู่ที่ถ้ำเปิด อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร

พอถึงเวลาจะพิจารณาเข้าพรรษา หลวงปู่ขาว อนาลโย ก็ย้ายจากถ้ำเปิด

มาจำพรรษาที่เชิงเขาภูเหล็กบริเวณที่เรียกว่า หวายสะนอย ส่วนข้าพเจ้า หลวงปู่ท่านให้ไปจำพรรษาที่ถ้ำพวงหรือวัดบนหรือวัดถ้ำอภัยดำรงธรรมที่ท่านพระอาจารย์วันสร้างอยู่เดี๋ยวนี้

ถ้ำพวงนี้แต่ก่อนเป็นถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญมาก ท่านแต่งให้ข้าพเจ้าไปอยู่องค์เดียวในฤดูแล้ง ตั้งแต่เดือนมกราคม เดือนอ้าย จนถึงเดือนเจ็ด อยู่คนเดียวตลอด ตอนเข้าไปบิณฑบาตที่บ้านหนองบัว ซึ่งอยู่ห่างจากถ้ำลงไปที่ทุ่งข้างล่างถึง ๑๓๐ เส้น (ประมาณ ๕ กิโลเมตรเศษ) การบิณฑบาตต้องเดินลงจากเขา แหกทุ่งหญ้าเพ็กซึ่งสูงท่วมหัวไปโดยตลอด การจะไปการจะมากินเวลามาก ดังนั้นบางวันจึงฉันข้าวที่ตินเขาแล้วถึงกลับขึ้นไปอยู่ถ้ำพวง

อุบายอย่างนี้ชอบกลนักดีมาก

ขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ที่ถ้ำพวงนี้ปรากฏว่าที่สงบสงัดดี การภาวนาดีนัก จิตสงบเวลาภาวนาจิตรวมดี บางคืนจิตรวมถึงคืนละ ๓ ครั้งก็มี ข้าพเจ้าอยู่คนเดียวที่ถ้ำพวงจนกระทั่งจวนจะเข้าพรรษา

ก็มีสามเณรชลิต ซึ่งเดี๋ยวนี้เป็นมหาชลิตอยู่ทางวัด
ฝั่งธนบุรีไปอยู่ด้วย และต่อมาหลวงปู่ขาวได้แต่งท่าน
พระอาจารย์เพ็ง เตชพโล ซึ่งต่อมาท่านไปอยู่ภูลังกา
และมรณภาพที่นั่นเมื่อปี ๒๕๒๑ ให้ไปอยู่ด้วยอีก
องค์หนึ่งเป็นเพื่อนกันและรักษากัน

อยู่ต่อมาได้มีพวกญาติโยม พ่อออก แม่ออก
สีกาสาว ขึ้นไปเที่ยวชมถ้ำพวงมากขึ้น บางคนก็ไปส่ง
เสบียงอาหาร ญาติของสามเณรคนหนึ่งเป็นหญิงสาว
ไปส่งอาหารถวายพระทุกวัน เขาไม่ได้ส่งแต่อาหาร
หากแต่ส่งสายตามาให้ด้วย ทำตาหวานหยาดเอี่ยม
สายตาของเขาลิดๆ แรกๆ ก็ไม่รู้รู้สึกอะไร แต่มอง
ตาหวานทุกวันๆ ก็เกิดความรักความยินดีในหญิงนั้น
เห็นนัยน์ตาของเขาว่างามว่าสวย ความจริงเขาอาจ
จะมีกิริยาอ่อนหวานทำตาหวานเช่นนั้นเองตาม
ประสาหญิงสาว แต่ตัวเราไปหมายนัยน์ตาของเขาเอง
หลายวันเข้าจิตก็เกิดยินดีในสายตาของเขา

เวลาภาวนาเคยพิจารณากระดูกอกของข้าพเจ้าเอง
มองเห็นแจ่มชัด กำหนดลงไปทีไรก็เห็นกระดูกของ
เราชัดแจ่มอยู่ดั่งนั้น แต่คราวนี้ภาวนาไปพิจารณา
กรรมฐานไปกลับมองไม่เห็นกระดูกอกของเรา เห็นแต่
สายตาของสีกามาซึ่มซาบอยู่ในจิต เห็นแต่ความงาม
ของรูปร่างหน้าตาของเขาลอยวนเวียนแทนหมด
จิตไม่สงบ พยายามแก้ไขอย่างไรก็ไม่เป็นผล ภาวนา
ทีไรเห็นแต่ตาหวานของเขาทุกที จิตไปจดจ่ออยู่แต่
สายตาลิดๆ ของเขา

เผอิญมีโยมผู้ชายสองคนขึ้นมาสนทนาด้วย คือ พ่อออกเล็กและพ่อออกนิล มาเล่าว่ามีคนมาฆ่าช่างตายอยู่ไม่ไกลนัก และเวลานี้เขากำลังเผาซากช่างนั้น ข้าพเจ้าจึงถามว่า "มีกระดูกช่างเหลือบ้างไหม" เขาตอบว่า "มี" จึงบอกเขาว่าจะขอกระดูกขาข้างสักท่อนหนึ่ง จะเอามาทำยาแก้โง่ เขาก็รับคำและลาไปเอากระดูกข้างมาให้ ที่ซึ่งช่างตายนั้นอยู่ไม่ไกลจากถ้ำที่ข้าพเจ้าอยู่ ตั้งนั้นประเดี๋ยวเดียวโยมก็แบกกระดูกขาข้างกลับมาท่อนหนึ่งยาวสักศอกหนึ่งได้ ข้าพเจ้าจึงเอาฝ้ายมาพันทำเป็นเชือกร้อยกระดูกขาข้างท่อนนั้น แล้วก็เอาขึ้นมาแขวนคอตนเองไว้ แขนงไว้ตลอดเวลา เดินจงกรมก็แขวนไว้ที่คอ นั่งภาวนาก็แขวนไว้ที่คอ แขนงมันอยู่เช่นนั้น ไม่ยอมถอดออก แล้วก็สอนตัวเองว่า

“เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้นั่ง เอากระดูกมาแขวนคออย่างนี้แหละ ถ้าเธอภาวนาไม่เห็นร่างกระดูก ไม่เห็นกระดูกในตนของตนแล้ว เราจะไม่ปลด ไม่เปลื้องไม่แก้ออก ให้แขวนมันอยู่อย่างนี้ รู้จักไหมกองกระดูก กระดูกภายนอก กระดูกภายใน มันก็เหมือนกัน เราก็เป็นสัตว์ตัวหนึ่ง”

ข้าพเจ้าเทศน์ให้มันฟัง มันอยากจิตไม่สงบ มัวแต่ไปหมายสยตาศาของเขาอยู่อย่างนั้น และก็เกิดอุบายว่า “ธรรมดาถ้าควายตัวไหนมันดีมันดีมันดีไปบุกไร่เขา เข้าไปกินพืชผักในสวนของเขา ไม่เชื่อฟังเจ้าของ เขาก็จะต้องแขวนไม้ไผ่ ทรมาณมัน อย่างนี้แหละ เธอก็เหมือนกัน จิตมันดีมันดีมันดีไปหมายสยตาศาของเขา ว่าดีว่าสวยอย่างนั้นอย่างนี้ เราจึงต้องเอากระดูกข้างมาแขวนคอแก้จิตดีดีด้านของตัวเองบ้าง เดินจงกรมก็แขวนนั่งภาวนาก็แขวน แขนงมันอยู่อย่างนั้น เว้นเสียแต่นอน ถ้าเธอไม่แก้ไขตัวเอง ถ้าจิตเธอไม่สงบ ไม่ถอนจากสยตาศาของเขา เราเป็นไม้แก้อะไร”

ข้าพเจ้าให้อวาททรมาณมัน บางทีเวลาฉันหมาก บ้วนน้ำหมากไปถูกกระดูกข้าง กระดูกก็แดงเหมือนเลือด ข้าพเจ้าแขวนกระดูกข้างไว้เช่นนั้น จนกระทั่งจิตสงบ ไม่มีความรู้สึกในสีกาคนนั้นอีกแล้ว จึงยอมถอดกระดูกนั้นออกจากคอ

ระหว่างที่ยังคงเอากระดูกข้างแขวนคอเดินจงกรมนั่งภาวนา วันหนึ่งท่านอาจารย์เพ็งมาเห็นข้าพเจ้าเอากระดูกข้างแขวนคอเดินจงกรมภาวนา

ท่านก็หัวเราะก๊ากใหญ่เลย คงคิดว่าข้าพเจ้ามีสติวิปลาสไปแล้ว พอรุ่งเช้าลงไปบิณฑบาต ท่านอาจารย์เพ็งจึงไปกราบเรียนหลวงปู่ขาวที่จำพรรษาอยู่ตีนเขาภูเหล็กคือที่ห้วยสะนอย นั่นเองว่า “ครูบาจวนเอากระตูกข้างมาแขวนคอเดินจงกรมและนั่งภาวนา และก็เคี้ยวหมากบ้วนน้ำหมากลงรดกระตูกข้างเป็นสีแดงจ้ำ ครูบาจวนทำอย่างนั้นเห็นจะเป็นบ้าไปแล้ว วิปริตไปเสียแล้ว”

หลวงปู่ขาวได้ฟังดังนั้นจึงได้นิ่งพิจารณา และตอบว่า “ฮ้าย ไม่ใช่เป็นคนบ้า ไม่ใช่คนวิปริตหรอก อันนี้เป็นอุบายของท่านต่างหาก ท่านคงมีเหตุจำเป็นจึงต้องใช้อุบายนี้ คนบ้าคงจะไม่ทำอย่างนี้ นี่เป็นอุบายสำหรับธรรมานของท่านต่างหาก คงจะเพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง เราควรคอยรอฟังกันไปก่อนอย่าเพิ่งเข้าใจว่าท่านเป็นบ้าเลย”

ครั้นข้าพเจ้าจิตสงบเป็นปกติ จิตจิตจางจากสายตาทหวนของหญิงสาวผู้นั้น การภาวนาก็ดี จึงเอากระตูกข้างออกจากคอ แล้ววันหนึ่งก็ไปกราบนมัสการท่านหลวงปู่ขาว อนาลโย ท่านก็ทักและถามว่า “ท่านจวนทำไมจึงเอากระตูกข้างไปแขวนคอเดินจงกรมและนั่งภาวนา”

ข้าพเจ้าก็เลยเรียนถวายท่านว่า “ขณะนั้นสีกาสาวที่บ้านโพนสว่างเขามาส่งอาหารแทบทุกวัน เขามาส่งสายตาให้ ทำตาทหวนใส่ หลายวันเข้าก็ไปหมายสายตาของเขาทำให้จิตใจไม่สงบ ฉะนั้น กระผมจึง

หาอุบายเอากระดูกข้างมาแขวนคอเดินจงกรมและภาวนาเพื่อทรมานมัน ตอนก่อนนั้นกระผมพิจารณากระดูกของตัวเองได้ชัดเจน พอมาคิดถึงสายตาของสีกาสาวเข้า ทำให้ไม่สามารถพิจารณากระดูกอกของตัวเองได้ จึงเอากระดูกข้างซึ่งเป็นกระดูกสัตว์เหมือนกัน มาเป็นสักขีพยาน แขนงคอกภายนอกเพื่อน้อมเอากระดูกที่แขวนคอนั้นเข้าไปสู่กระดูกอกที่แขวนคอภายในของตนว่ากระดูกที่แขวนคอกอยู่ภายนอกและกระดูกที่แขวนคอกอยู่ภายในก็เป็นกระดูกสัตว์เหมือนกัน ทำไมท่านจึงไม่เห็น ถ้าท่านไม่เห็นเราก็ไม่แก้ออกให้ท่านไปหมายเอาสายตาของเขา โบราณท่านว่า...เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้นั่ง กระดูกแขวนคอต้องแต่ง - ต้องแต่ง...อย่างนี้และกระผมก็ได้อุบายสอนตนอีกว่า ธรรมดาควายตัวไหนมันห้าว มันคะนองมันคือ มันดำน มันไปบุกรุกทำลายเรียกสวนของคนอื่นเขา เขาต้องทรมานมันเอาไม้ยาวๆ มาแขวนคอมันเพื่อให้มันละพยศอันร้าย เมื่อมันละพยศอันร้ายแล้ว เขาจึงเอาไม้ออกจากคอมัน”

หลวงปู่ขาวท่านก็เลยย้อนถามว่า “เมื่อท่านทำเช่นนี้แล้วเป็นอย่างไร ได้ผลไหม สงบไหม”

ข้าพเจ้าจึงเรียนท่านว่า “ได้ผลครับ ได้ผลดี หายเลย จิตสงบดีแล้วผมจึงปลดออกแก้ออกจากคอตนเอง”

ท่านหัวเราะใหญ่และชมว่า “แหม อุบายอย่างนี้ชอบกลนัก ดีมาก ผมยังคิดไม่ได้เลย เมื่อท่านเพิ่งมาบอกผมว่าท่านจวนเป็นบ้า จิตวิปริตเอากระดูกข้างแขวนคอเดินจงกรมและนั่งภาวนา ผมก็ยังไม่เชื่อ อุบายอย่างนี้แปลกประหลาดจริงๆ ดีนักได้ผลดี”

สมณวิสัยพระธาตุงก์

เมื่อออกพรรษาแล้ว เสร็จกิจการงานทางสำนัก ก็ได้พากันไปนมัสการรำลาลหลวงปู่ขาว อนาลโย ออกวิเวกไปตามสถานที่ต่างๆ พรรษาที่๙ ได้มาจำพรรษาที่ภูสะโกฏ บ้านหนองเม็กนามน

ครั้นออกพรรษาแล้วก็พากันแยกย้ายออกเที่ยววิเวกตามสมณวิสัยของพระธาตุงก์ธรรมฐาน มุ่งหน้าไปสู่อำเภอ สกลนคร เมื่อไปถึงอำเภอสว่างแดนดิน ได้ข่าวว่าหลวงปู่ขาวมาอยู่จำพรรษาที่ถ้ำคือดงหลุบหวาย หลุบเทียน (เขตอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี) เลยพากัน

เดินขึ้นไปกราบนมัสการท่าน ท่านจำพรรษาอยู่ที่นั่น
๑ พรรษาแล้ว

ถ้าคืออยู่ไกลหมู่บ้านมาก ประมาณถึง ๓๐๐ เส้น
หรือ ๑๒ กิโลเมตร การขบฉันท่านได้อาศัยแม่ชีทำอาหาร
ถวายโดยให้ชาวบ้านช่วยกันทยอยส่งเสปียงอาหาร
ขึ้นไปถวายไว้ให้ท่าน ข้าพเจ้าไปพำนักอยู่ที่ถ้าคือ
กับท่านเป็นเวลาถึง ๒ เดือน เพราะเป็นที่วิเวกดี
มีถ้าชะเง้อมเขามาก

หลวงปู่ขาวเล่าให้ฟังว่าเมื่อมาอยู่ครั้งแรกที่
ถ้าคือนี้ เป็นถ้าสูงใหญ่ เห็นเป็นรูลึกลงไปในพื้นที่
มืดจนมองไม่เห็นว่ามีถ้ำลึกปานใด ท่านไปนั่งภาวนาอยู่
ปากถ้ำ วันหนึ่งมีงูเลื้อยออกมาจากปากถ้ำ เลื้อยมา
ใกล้ชิดกับขาของท่านทีเดียว ท่านลืมหูเห็นงูใหญ่
ขนาดเท่ากับขาคน ตัวดำเป็นมันละเอียดมาก ท่านว่าที่แรก
ท่านกลัวจนตัวแข็ง งูนั้นเมื่อเลื้อยมาถึงท่านแล้วก็
นิ่งเฉยเหยียดตัวอยู่อย่างนั้น ไม่ไปไม่มา คล้ายกับจะมา
ฟังพินิจดูอาคันตุกะใหม่แปลกปลอมเข้ามาในถิ่นของ
เขาให้เต็มตา เมื่อท่านได้สติก็พิจารณากำหนดความ
ตายและแผ่เมตตาให้ ไม่นานงูนั้นก็เลื้อยจากไปตาม
ประสาของสัตว์

ในบริเวณล้อมรอบถ้าคือนั้นเป็นป่าใหญ่ดงดิบ
มีสัตว์ป่า เช่น เสือ ช้าง หมู กวาง เก้ง ท้องเที้ยวกัน
เป็นแดน สมัยปัจจุบันนี้เข้าใจว่าป่าอาจจะเตียนกัน
ไปหมด และสัตว์ป่าก็คงจะลดน้อยถอยลงจนแทบ
ไม่เหลือหลง ข้าพเจ้าอยู่กับหลวงปู่ขาวเป็นเวลา

ประมาณ ๒ เดือน จึงได้กราบนมัสการลาท่านออกวิเวกเพราะเห็นว่าที่นั่นถ้าอยู่กันหลายองค์ลำบากเรื่องอาหาร ขบฉันเพราะอยู่ห่างไกลหมู่บ้านมาก ไม่มีที่บิณฑบาต ข้าพเจ้าได้ลาจากท่านไปหาที่วิเวกต่อไป

ตั้งแต่พรรษาที่ ๑๑ จนถึงพรรษาที่ ๑๓ ข้าพเจ้าจำพรรษาอยู่ที่ดงหม้อทอง โดยตลอด เพราะเป็นที่สงบสงัดดี สภาพของป่าดงดิบหนาทึบที่เต็มไปด้วยไม้ใหญ่ มีถ้ำ มีเงื้อมผา และพลาญหินพร้อมทั้งสัตว์ป่าอันดุร้ายที่จะช่วยกำราบกิเลสให้อ่อนราบลง เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องช่วยในการภาวนาทั้งนั้น การภาวนาดี จิตสงบ ร่มเร็ว

ช่วงที่ข้าพเจ้าอยู่ดงหม้อทอง หลวงปู่ขาวซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดอรุณรังษี จังหวัดหนองคาย แต่งคนให้มาหาข้าพเจ้าให้ไปรับท่านออกมาวิเวก ให้หาสถานที่ที่เหมาะสมก่อนแล้วค่อยไปรับท่าน ระหว่างนั้นข้าพเจ้ามีเพื่อนพระภิกษุอีกองค์หนึ่งแต่ท่านเป็นไข้ ระยะเวลาดงหม้อทองกันดารมาก จะมีพระอยู่มากก็ไม่ได้เพราะมีบ้านบิณฑบาตเพียง ๓ หลังคาเรือนเท่านั้น พอดีท่านพระอาจารย์สอน อุตตรปัญญา ชูตงค์มาถึง ข้าพเจ้า

จึงชวนให้อยู่เป็นเพื่อนเพื่อช่วยปรนนิบัติ หลวงปู่และช่วยทำเสนาสนะถวายให้หลวงปู่และหมู่พวกที่จะติดตามท่านมา

ข้าพเจ้าและท่านพระอาจารย์สอนจัดเสนาสนะพร้อมแล้วก็ไปรับหลวงปู่ขาวออกมาวิเวก ท่านพอใจความสงบเงียบ เงียบถ้ำและพลาญหินที่ดงหม้อทองมาก จึงอยู่ต่อไปกระทั่งถึงเวลาเข้าพรรษา หลวงปู่ขาวและพระติดตามอีก ๗-๘ องค์ ผ่าขาว ๒ คน และแม่ชีอีก ๔-๕ คน จึงตกลงอธิษฐานพรรษาอยู่ที่ดงหม้อทองด้วยกันทั้งหมด อาหารขบฉันก็ได้ชาวบ้านนำมาส่งเป็นเสบียงและอาศัยแม่ชีช่วยทำถวายเป็นหลักมากกว่าการบิณฑบาต เพราะระยะนั้นจำนวนญาติโยมมีน้อยกว่าพระมากนัก

สถานที่กำราบกิเลส

พรรษาที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งหลวงปู่ขาวมาจำพรรษาด้วยนี้ต่างพากันปรารภความพากความเพียรอย่างเต็มความสามารถของตน ฉันทเสร็จต่างองค์ต่างก็แยกกันไปทำความเพียร ประมาณบ่าย ๓ โมง กวาดตาด แล้วก็ร่วมกันสรงน้ำหลวงปู่ เสร็จแล้วต่างสรงน้ำ และ

บริเวณดงหม้อทอง จังหวัดสกลนคร

ฉันน้ำร้อน แล้วกลับไปเดินจงกรม ต่างองค์ต่างสวดมนต์
ตอนเย็นไปรวมกันที่ศาลา ถ้าใครมีปัญหา ก็เรียนถาม
หลวงปู่ บางวันท่านก็เทศน์ บางวันก็ไม่เทศน์ เพียงแต่
สนทนาธรรม แต่สำหรับวันพระนั้น พระ เณร ซี
มารวมกันฟังธรรมหลวงปู่หมดทุกองค์

ระหว่างอยู่ดงหม้อทองกับหลวงปู่ชาวนี กลางคืน
วันหนึ่งได้ลงอุโบสถ ปรากฏมีพวกเสือเขามากัดกัน
ข้างก้อนหินข้างกุฏิที่พระกำลังลงอุโบสถ ฟังจากเสียง
ที่กุดหยอกล่อกันนั้นคงจะมีเสือหลายตัวอยู่ มันกัดกัน
เล่นกันตั้งแต่พระเริ่มสวดปาฏิโมกข์ จนกระทั่งสวด
ปาฏิโมกข์จบมันก็ยังไมเลิกกัดกัน ร้องหยอกล่อต่อกัน
ต่อเมื่อภายหลังหลวงปู่ท่านคงจะรำคาญจึงตวาด
เอ็ดตะโรออกไป มันจึงค่อยสงบลง แต่ก็ครางอื้อต่อไป
อีกพักใหญ่

อีกวันหนึ่งตอนบ่ายเวลาประมาณบ่ายโมง
ข้าพเจ้ากำลังนั่งพักผ่อนอยู่บนกุฏิ เห็นช่างป่าโขลงใหญ่
พากันยกขบวนเข้ามาหากินในเขตวัด บ้างก็หักกิ่งไม้
ตั้งสนั่น บ้างก็ลงกินน้ำในห้วย ซึ่งอยู่เบื้องล่างกุฏิของ
ข้าพเจ้า เนื่องจากข้าพเจ้าและท่านพระอาจารย์สอนได้
เลือกชัยภูมิสร้างกุฏิกันเป็นอย่างดี โดยต่างสร้างกุฏิ
บนหลังพลาญหินก้อนสูงใหญ่ซึ่งต่างมีขนาดสูงใหญ่
ไล่เลี่ยกัน คือแต่ละก้อนต่างกว้างประมาณกว่าห้าเมตร
ยาวเกือบสี่เมตร และสูงถึงกว่าสี่ห้าเมตร พลาญหิน
ทั้งสองก้อนที่ข้าพเจ้าและท่านพระอาจารย์สอนตั้งกุฏิ
อยู่จึงเป็นเหมือนกำแพงแทนศิลาที่บยาวเหยียดตั้ง
ขนานกัน โดยตรงระหว่างกลางมีห้วยหนองน้ำคั่นอยู่

ซึ่งมีสัตว์ป่านานาชนิดชอบลัดเลาะเข้ามาหาอาหารและกินน้ำเป็นประจำเวลานั่งบนกุฏิหรือเดินจงกรมอยู่บนพลาญหินจึงสามารถเห็นแก่ง กวาง ช้าง เสือ หมูป่า หรือหมี เข้ามาเดินท่องไพรอยู่ข้างล่างได้อย่างถนัดตา สำหรับป่าวันนั้นช้างฝูงนั้นคงจะสำราญใจเต็มที มันจึงเข้ามาเดินเที่ยวกันอย่างเสรี เท่าที่เห็นด้วยตามันมาอยู่ที่เชิงริมห้วยก็ลืบกว่าตัวแล้วแต่ที่ยังอยู่ในป่าใกล้ๆ ก็คงจะมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อยเพราะฟังจากเสียงที่มันหักกิ่งไผ่กิ่งยางทิ้งถอนต้นไม้เล็กก็ดังสนั่นไปทั้งป่า

อย่างไรก็ดี เสนาสนะในดงหม้อทองนี้ใช้ว่ากุฏิทุกหลังจะปลอดภัยจากสัตว์ป่าเสมอไปก็หาไม่ บางหลังอาจจะอยู่ในชัยภูมิที่ปลอดภัยจากช้าง แต่ก็อาจจะมียูเสือเข้ามาเยี่ยมกรายได้ อย่างเช่นกุฏิของพระบุญทัน ท่านกำลังจะออกจากกุฏิมองออกไปเห็นเสือใหญ่ตัวหนึ่งเข้ามานั่งจงโคร่งอยู่ตรงบันไดทางขึ้นกุฏิของท่าน ท่านต้องรออยู่พักใหญ่จนเสือจากไปแล้วจึงสามารถออกจากกุฏิได้

วันหนึ่ง พระเณรฉันอาหารแล้ว ธาตุขันธุ์ไม่ถูกกันก็ต้องรีบเข้าส้วม ท่านพระอาจารย์สอนไปไม่ทันเณร

ซึ่งวิ่งถลันเข้าไปจับจองก่อน ธาตุขันธุ์ไม่ยอมรอเวลา ท่านจึงต้องเลี้ยงเข้าป่าไปปรากฏมีเสือกระโดดข้ามศีรษะท่าน พระอาจารย์สอนไปเลย ท่านว่าท่านรู้สึกเย็นวาบไปทั้งตัว เสือมันกระโจนเข้าไปทางส้วมที่เณรกำลังอยู่ พอรู้ว่าเสือเณรก็กระโจนแผ้ววิ่งออกมาปาราบเคราะห์ดีที่เจ้าเสือด่วนนั้นมันคงผ่านเข้าป่าไปแล้ว เณรจึงไม่ต้องประจัญหน้ากับมัน

กุฏิของหลวงปู่ขาวอยู่ห่างจากกุฏิของข้าพเจ้าและของท่านพระอาจารย์สอนเข้าไปในแนวป่าอีกด้านหนึ่ง ตั้งอยู่บนพลาญหินเช่นเดียวกัน แต่มิได้เป็นหินก้อนโดดๆ เหมือนเป็นภูเขาอุกย่อมๆ เช่นของเรา ด้านหนึ่งของพลาญหินของหลวงปู่อยู่ติดกับราวป่า ผ่าขาวที่ติดตามท่านมาปลูกกระต๊อบอยู่ลึกเข้าไปในป่าทางด้านนั้น ฉะนั้น วันหนึ่งช้างจึงเดินเล่นเลยขึ้นมาบนพลาญหินและต่อไปถึงกระต๊อบของผ้าขาวผู้นั้น มันเองวงหทัยบรองเท้าออกมาเล่นและโยนเข้าป่าไป ถอนบันไดกุฏิออกมาและโยนเข้าป่าไปด้วย มันเองวงควานหาของเล่นอยู่พักใหญ่ เห็นหมดเครื่องกีดหน้าขวางตาแล้วก็เตรียมลาจากไป แต่ก็ยังอดนึกสนุกไม่ได้ มันจึงเอางวงมาดุนฝาจนกุฏิ

แทบโยก ปกติผ้าขาวเจ้าของกระต๊อบนั้นเป็นคนหูหนวก อาจจะได้ยินเสียงผิดปกติระหว่างข้างมันยื่นวงเข้ามาหีบรองเท้า โยกบันได แต่เมื่อถึงคราวฝากระต๊อบของแกโยก ผ้าขาวก็อดที่จะรู้สึกไม่ได้ พอเห็นว่าเป็นข้างป่า แกก็กระโจนหนีไปหาหลวงปู่ที่กุฏิทันที ตัวลั่นนั่งงก พุดไม่ออกไปพักใหญ่ เสียเวลาซักไซ้ไล่เสียงกันนานกว่าจะรู้เรื่องและตั้งสติได้

การที่มีสัตว์ป่าเข้ามาเยี่ยมกรายเราบ่อยๆ นี้ ทำให้บรรดาพระเณรพากันระมัดระวังตัว ตั้งอกตั้งใจบำเพ็ญความเพียรอย่างขะมักเขม้น มิได้ประมาทเลย

ทุกขภัยย่อมไม่มีแก่ผู้สงบ

ออกพรรษา ข้าพเจ้าได้ลาหลวงปู่ขาวออกเดินวิเวก มาทางภูวี่ว พอกลับจากภูวี่วมาถึงดงหม้อทองก็ไม่ได้พบท่าน เพราะหลวงปู่ขาวท่านได้กลับไปวัดป่าแก้ว บ้านชุมพล แล้ว

พอออกพรรษาที่ ๑๓ ข้าพเจ้าได้เดินทางไปทางภูวี่วอีก ในระยะนี้หลวงปู่ขาวท่านได้จำพรรษาอยู่ที่บ้านเลื่อมทางทิศตะวันตกของจังหวัดอุดรฯ เพราะท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) ได้อาราธนาท่านให้ไปฉลองศรัทธาชาวบ้านเลื่อม ท่านจึงไปจำพรรษาที่นั่น เมื่อออกพรรษาแล้วท่านทราบข่าวข้าพเจ้ารู้ดังค์ไปที่ภูวี่ว ท่านก็แต่งญาติโยมให้มาหาข้าพเจ้าที่ภูวี่ว ให้ข้าพเจ้าไปรับท่านเพื่อจะไปจำพรรษาที่ภูวี่วด้วยกัน

ข้าพเจ้าจึงไปรับท่านจากที่อุดรฯ มาเพื่อไปจำพรรษาที่ภูวโน

ภูวโน เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนแผ่ยาวในทิศที่ขนานไปกับแม่น้ำโขงยาวนานนับเป็นสิบล้าน กิโลเมตร ติดต่อกันเป็นอาณาบริเวณอันกว้างใหญ่หลายสิบล้านตารางกิโลเมตร บนหลังเขาหลายตอนเป็นพื้นที่ราบ มีบริเวณกว้าง มีโขดเขาและพลาญหินกว้างใหญ่ไพศาล มีน้ำตกและแอ่งน้ำอย่างงดงาม ตอนที่เป่าดงดิบก็เต็มไปด้วยสิ่งสารพัด เช่น เสือ ช้าง กวาง เก้ง วัวกระทิง ลิง หมี เป็นที่ซึ่งพ่อแม่ครูบาอาจารย์แต่ก่อนเคยไปวิเวกบำเพ็ญความเพียรกันมามากแล้ว เช่น พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์วัง ฐิติสาโร ท่านพระครูอุดมธรรมคุณ (ทองสุข สุจิตโต) เป็นอาทิต่างล้วนแต่เคยขึ้นไปธุดงค์บำเพ็ญภาวนาบนภูวโนกันมาแล้วทั้งสิ้น

ในพรรษาที่ ๑๔ นี้ ข้าพเจ้าได้จัดสร้างเสนาสนะถาวรหลวงปู่ขาวที่บนหลังถ้ำแก้วตาดบ่อ เขตบ้านทุ่งทรายจกด้วยเห็นเป็นที่สงบสงัดและมีพลาญหินอันกว้างใหญ่ ด้านใต้ของถ้ำแก้วมี

ลำห้วยซึ่งมีน้ำตลอดปี เฉพาะบนหลังถ้ำมีแอ่งน้ำซับเล็กๆ ซึ่งแม้จะเล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงเมตรเดียวแต่ก็มีน้ำซับไหลรินมาตลอดไม่เคยอดไม่เคยหมด พระเณรอยู่จำพรรษารวมกันถึง ๑๔ องค์ แต่ก็สามารถอาศัยใช้น้ำจากแอ่งน้ำซับเล็กนั้นได้ตลอดเวลาสมัยนั้นภูวโนยังบริบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ดังนั้นจำพวกช้าง หมี เสือจึงเดินกรายเข้ามาในเขตวัดบ่อยๆ พวกงูจงอางและงูอื่นๆ ก็มีมากเช่นกัน

วันหนึ่งหลวงปู่ขาวไปภาวนาที่ถ้ำยาวบนหลังถ้ำฝุ่น ลืมตาเห็นงูใหญ่ตัวหนึ่งเลื้อยออกมาชูคอแผ่พังพานตั้งท่าจะฉกจะกัดท่าน หลวงปู่ก็ภาวนาเฉยอยู่และแผ่เมตตาให้มัน ท่านเล่าว่างูนั้นแลบลิ้นแผ่ล่บๆ ตั้งท่าฉกซ้ำๆ อยู่สุดท้ายก็กลับนิ่งเหมือนตกอยู่ในภวังค์อาการที่ชูคอแผ่พังพานของมันก็ค่อยลดต่ำลงและสุดท้ายมันก็ลดหัวต่ำลงจนจรดพื้นนิ่งเหมือนยอมคารวะอยู่พักหนึ่ง แล้วจึงเลื้อยหนีเข้าโพรงถ้ำหายไป หลวงปู่เล่าว่างูตัวนี้เป็นนาคไม่ถูกจริตนิสัยกับท่าน จึงมาหลอกล่อตั้งท่าจะกัด แต่ทำที่สุดก็ยอมอ่อนให้กับอำนาจการแผ่เมตตาของท่าน

บนตาดปอ นอกจากจะอุดมด้วยสัตว์ป่าแล้ว ยังมีพวกภูตผีปีศาจมารบกวนพระเณรด้วย พระเณรจะนอน ก็มาปลุกบ้าง ดึงแขนดึงขาบ้าง ให้ตื่น ทำความเพียร มีพระเณรเจ็บป่วยกันมากซึ่งอาจจะ เป็นเพราะผิดอากาศก็เป็นได้ ทางข้าง เลือ สัตว์ป่า ก็มาก เมื่อเป็นเช่นนี้หลวงปู่ขาวจึงให้ข้าพเจ้านำ เรื่องนี้ไปพิจารณาดู ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วได้ความ ว่า “เยสนุดา” แปลว่า ผู้สงบ ไม่เดือดร้อน ไม่มีความทุกข์ใดๆ ภัยอันตรายไม่มีแก่ผู้มีความสงบ

วันต่อมาเมื่อข้าพเจ้าเข้าไปกราบนมัสการหลวงปู่ ท่านจึงถามว่า “ได้ความไหม” จึงกราบเรียนท่านว่า “ได้ความ” ท่านว่า “ได้ความอย่างไร” ก็เรียนท่านว่า “เยสนุดา” แปลว่า “ความเป็นผู้สงบจะไม่มี ความเดือดร้อน ความทุกข์ใดๆ ความเดือดร้อน ความทุกข์ภัยใดๆ จะไม่มีแก่ผู้สงบ” ท่านจึงว่า “จริงๆ ถูก ที่เดียว” และท่านได้กล่าวบาลีต่อไปอีกว่า “นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ” ความสุขใดยิ่งกว่าความสงบไม่มี ผู้มีความสงบแล้วไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนอะไร ความทุกข์ความเดือดร้อนไม่มีแก่ผู้สงบ จึงว่า สุขอื่น ยิ่งกว่าสงบไม่มี จริงที่เดียว”

ในพรรษาที่ ๑๔ นี้ มีแม่ชีซึ่งเป็นลูกหลาน หลวงปู่ขาวมาจำพรรษาอยู่ด้วย ได้เป็นกำลังช่วยในการประกอบอาหารถวายพระเณรมาก เพราะตาดปอ อยู่ไกลหมู่บ้านมาก อาหารที่บิณฑบาตได้ไม่ค่อย พอขบฉัน ต้องอาศัยศรัทธาญาติโยมมาส่งเสียบ้างให้

แม่ชีช่วยทำอาหารถวายจ้งหันเพิ่มเติม
พรรษานี้มีแม่ชีคนหนึ่งชื่อ ชีหลอด ได้มา
ตายที่ภูวาว

ขณะจำพรรษา กลางคืนก็พากันไป
กางกลดหาที่วิเวกวานาตามปลาญหิน
ที่หลังตาดปอนั้นเป็นที่เว้งว่าง อากาศ
สงบสงบดีมาก มีที่วิเวกดีมาก กลางคืน
เดือนหงายก็แยกย้ายกันไปหาที่วิเวก
ตามชายป่าบ้าง ตามหน้าผาบ้าง หลัง
ปลาญหินบ้าง ต่อรุ่งสว่างจึงพากันกลับ
มาวัดแล้วไปบิณฑบาต หลวงปู่ท่านเป็น
ผู้นำหมู่คณะลูกศิษย์ไปบิณฑบาตเป็น
ประจำมิได้ขาด

เมื่อปวารณาออกพรรษาแล้ว ต่างก็
เตรียมแยกย้ายจากกัน พวกญาติโยม
ลูกหลานได้นิมนต์หลวงปู่ขาวให้กลับ
สำนักเดิม คือวัดป่าแก้ว บ้านชุมพล
ส่วนข้าพเจ้าได้รับนิมนต์จากญาติโยมทาง
นครเวียงจันทร์ ประเทศลาว ให้ไปช่วยงาน
ฉาปนกิจศพท่านพระอาจารย์อ่อนศรี
เมื่อเสร็จงานศพท่านพระอาจารย์อ่อนศรี
แล้วก็พากันเดินวิเวกขึ้นไปบนยอด
ภูเขาควาย ของประเทศลาว พักอยู่
พอประมาณหนึ่งก็เดินทางกลับมา
ประเทศไทยมาพักวิเวกบำเพ็ญภาวนา

ต่อที่ภูวาว พักอยู่จนใกล้จะเข้าพรรษาจึง
กลับไปจำพรรษาที่ตงหม้อทองเหมือนเดิม

เมื่อออกพรรษาที่ ๑๕ แล้ว ข้าพเจ้า
ก็กลับไปนมัสการหลวงปู่ขาว ฟังเทศน์
รับการอบรมจากท่านต่อไปตามเคย
เมื่อใกล้เข้าพรรษาที่ ๑๖ ข้าพเจ้าก็ชวน
ท่านพระอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภริโต
เจ้าอาวาสวัดถ้ำกลองเพลปัจจุบัน
กลับมาจำพรรษาที่ตงหม้อทองอีก
ครั้งออกพรรษา ข้าพเจ้าและท่านพระ
อาจารย์บุญเพ็ง กลับไปหาหลวงปู่ขาว
มาฟังเทศน์ฟังโอวาทจากท่านระยะหนึ่ง
ข้าพเจ้าก็กราบนมัสการลาท่านออกไป
วิเวกต่อเพียงผู้เดียว

จนกระทั่งพรรษาที่ ๒๖ นี้ (พ.ศ.
๒๕๑๑) ข้าพเจ้าได้กลับมาอยู่จำพรรษา
ร่วมกับหลวงปู่ขาวอีกวาระหนึ่ง ตอนนี้
ท่านได้จากวัดป่าแก้ว บ้านชุมพล มาอยู่
ที่วัดถ้ำกลองเพลแล้ว ได้อยู่ปฏิบัติท่าน
ฟังธรรมเทศนารับการอบรมจากท่าน
โดยใกล้ชิด ในระหว่างกลางพรรษาได้
มีการทำบุญฉลองอายุของหลวงปู่

ออกพรรษา เสร็จกิจการงานทาง
ถ้ำกลองเพลแล้ว ข้าพเจ้าก็นมัสการลา
หลวงปู่ออกเที่ยววิเวกต่อไป

พระครูวีรธรรมานุยุต (หลวงปู่พวง สุวีโร)

วัดป่าปูลูสันติวัฒนา
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
(ข้อมูลจากหนังสือสุวีโรเถรานุสรณ์)

หลวงปู่พวง สุวีโร มรณภาพด้วย
โรคหัวใจ ณ โรงพยาบาลตำรวจ
กรุงเทพฯ วันที่ ๒๒ มกราคม
พ.ศ. ๒๕๔๖

กำบุญกับพระอรหันต์ ช่วยโยมแม่ได้พันทุกข

หลังจากที่หลวงปู่พวงได้บวชแล้ว (พ.ศ. ๒๔๙๓) ท่านได้กราบลาหลวงปู่สีลา อีสสโร ไปอยู่กับหลวงปู่ขาว อนาโย ที่ห้วยสะนอย

วันหนึ่งเมื่อภาวนาแล้วจิตสงบ ปรากฏเห็นโยมแม่ ที่เสียชีวิตไปแล้วอยู่ในสภาพทุกข์ยากลำบาก พักอยู่ในเพิงหมาแหงน เสื้อผ้าขาดกระรุ่งกระริ่ง ตะกร้าหมากว่างเปล่า หลวงปู่จึงเกิดความสงสัยเพราะลูกก็เคยบวชหลายคน แล้วยังเคยทำบุญให้ท่านถวายจังหันถวายกฐินอยู่เป็นประจำอีกด้วย เมื่อพิจารณาหาสาเหตุ จึงรู้ว่าเพราะพระที่โยมแม่ทำบุญด้วยเป็นผู้ไม่รักษาศีล ให้บริสุทธิ์ ท่านที่โยมแม่ทำจึงได้บุญน้อย เมื่อจิตถอนออกมาจึงไหว้พระแล้วอธิษฐานว่า **เมื่อไปบิณฑบาต ขอให้คนใส่หมาก จะได้นำไปทำบุญอุทิศให้โยมแม่**

พอตอนเข้าไปบิณฑบาต หลวงปู่เดินเป็นรูปที่สาม มีโยมเอามาหมากมาใส่บาตรให้เฉพาะแต่หลวงปู่ ไม่ใส่ให้รูปที่หนึ่งและสอง เมื่อกลับถึงที่พัก ยังไม่ทันได้จัดอาหารฉัน หลวงปู่รีบนำหมากไปน้อมถวายหลวงปู่ขาว พร้อมกราบเรียนว่า **“ขอโอกาสพ่อแม่ครูจารย์ เคี้ยวหมากให้แถม อุทิศให้แม่”** หลวงปู่ขาวท่านก็รับว่า **“อื้อ”** แล้วท่านก็นำมาเคี้ยว

ครั้นตักกลางคืน หลวงปู่ภาวนาจิตสงบ เห็นโยมแม่ กินหมากปากแดง หมากพลูล้อมตัวเต็มไปหมด ทั้งยัง

ห้อยย้อยอยู่บนอากาศด้วย ท่านก็มาพิจารณาอีกว่า ทำอย่างไรโยมแม่ถึงจะมีผ้าถุง ผ้าห่ม เมื่อจิตถอนออกมาแล้วก็ไหว้พระแล้วอธิษฐานจิตว่า **ขอให้ได้ผ้า** วันต่อมาก็มีคนเอาผ้าขาวมาถวายในเวลาที่เป็นบิณฑบาต เป็นผ้าฝ้ายดิบทอเอง เมื่อท่านฉันภัตตาหารเสร็จแล้วก็นำผ้านั้นไปซักแล้วย้อมด้วยหินสีแดงแล้วนำไปตาก พอแห้งแล้วก็นำกลับมาย้อมอีกหลายครั้ง เสร็จแล้วพับผ้านำไปวางตรงหน้าหลวงปู่ขาว พร้อมกราบเรียนว่า **“ขอโอกาสพ่อแม่ครูจารย์ บังสุกุลแน อุทิศให้แม่”** หลวงปู่ขาว

ท่านก็ซักบังสุกุลให้ พอเวลากลางคืนหลวงปู่ก็ภาวนา เห็นโยมแม่นองผ้าใหม่และยังมีผ้าอีกมากมายห้อยย้อย เต็มไปหมด แล้วท่านก็พิจารณาอีกว่าทำอะไรโยมแม่ จะมีที่อยู่ ท่านจึงอธิษฐานจิต ขอให้ชาวบ้านมานิมนต์ หลวงปู่ไปสวดมนต์ทำบุญ

ต่อมาไม่นานก็มีชาวบ้านมานิมนต์หลวงปู่ขาว พร้อมทั้งหลวงปู่ฟองไปสวดมนต์ เสร็จพิธีก็ได้รับถวาย ปัจจัยมา พอตกเย็นหลวงปู่ขาวก็บอกกับพระทุกรูปว่า **“ปัจจัยที่ได้รับมาอย่าเอาไปซื้ออย่างอื่นเพราะ ไม่จำเป็น พวกเราที่อยู่ที่นี่ บริหารเครื่องใช้ก็มีพอใช้ กันอยู่ทุกรูป ให้ทำตามคำที่ท่านพออธิษฐาน ให้ไป จ้างเขาเลื่อยไม้ทำกุฏิและถาน (ส้วม) ให้แม่ท่าน”** หลวงปู่จึงไปจ้างคนญวนที่อำเภอสว่างแดนดินมาเลื่อย ไม้สร้างกุฏิและถาน เสร็จแล้วนิมนต์หลวงปู่ขาวรับเพื่อ อุทิศให้โยมแม่

คราวนี้ไปภาวนาตอนกลางคืน กลับไม่เห็นโยมแม่ บริเวณที่โยมแม่เคยอยู่ก็ว่างเปล่า ท่านจึงตามหาโยมแม่ อยู่ทั้งคืนจนกระทั่งสว่าง จิตก็ยังไม่ถอน จนได้เวลา บิณฑบาตแล้ว เพื่อนพระมาเคาะกุฏิเรียก จิตจึงถอน ท่านจึงรีบไปบิณฑบาต กลับมาฉันเสร็จแล้วก็นั่งสมาธิ เติณจงกรม ตามหาโยมแม่ทั้งวันทั้งคืน จนผ่านไป ๔ วัน ท่านอดไม่ได้จึงไปหาหลวงปู่ขาวที่กุฏิ ไปเคาะประตู ก๊อกๆ หลวงปู่ขาวถามว่า **“มาหยัง”** (มาทำไม) หลวงปู่ฟองกราบเรียนว่า **“ขอโอกาสพ่อแม่ครูจารย์ หาแม่บ่เห็น”** หลวงปู่ขาวท่านบอกว่า **“ขึ้นสูงๆ”**

หลวงปู่พวงจึงกราบลาแล้วไปภาวนาหาต่อ กำหนดจิตหาบทยอดไม้สูงๆ ก็ไม่พบหาบทยอดเขาสูงๆ ก็ไม่เห็น หาอยู่อีกหลายวันจึงมาคิดทบทวนที่หลวงปู่ขาวบอกให้ขึ้นสูงๆ มันคือที่ไหนกันแน่ หรือจะเป็นสวรรค์ ท่านจึงรวบรวมพลังจิตทั้งหมดที่มีอยู่ตามหาอีกครั้ง จิตก็วูบลง ปรากฏเห็นวิมานของโยมแม่บนสวรรค์ เห็นร่างกายที่เป็นทิพย์ของโยมแม่ จึงได้สบายใจว่าโยมแม่ได้ขึ้นสวรรค์พ้นจากทุกข์แล้ว

ครั้งตกเย็นไปกราบหลวงปู่ขาวที่กุฏิ หลวงปู่ขาวก็พูดขึ้นทันทีว่า **“บอกให้ขึ้นสูงๆ นานแล้ว เพิ่งขึ้นเมื่อคืนนี้แหละ”** หลวงปู่พวงกราบเรียนตอบท่านว่า **“ขอโอกาสพ่อแม่ครูจารย์ ขึ้นเมื่อคืนนี้”** หลวงปู่ขาวก็พูดเชิงบ่นว่า **“เฮ้อ ไร๋ตาย”**

ในพรรษา ๑-๓ หลวงปู่พวงไม่ได้อยู่จำพรรษาพร้อมกับหลวงปู่ขาว แต่ท่านยังคงหาโอกาสไปกราบนมัสการและศึกษาธรรมะกับหลวงปู่ขาว อนาลโย อยู่เสมอๆ เพราะสถานที่ที่ท่านจำพรรษาอยู่ไม่ไกลกันนัก พอเดินถึงกันได้ในวันเดียว ท่านได้มีโอกาสอยู่ร่วมจำพรรษากับหลวงปู่ขาว อนาลโย ที่ดงหม้อทอง จังหวัดสกลนคร ซึ่งตรงกับพรรษาที่ ๕ ของท่าน

หลวงปู่จันทา ถาวโร

วัดป่าเขาน้อย

อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

(ข้อมูลจากหนังสือ ๘๖ ปี และ
หนังสืออุบายภาวนา
หลวงปู่จันทา ถาวโร)

หลวงปู่จันทา ถาวโร มรณภาพ
ด้วยโรคชรา ณ วัดป่าเขาน้อย
อ.วังทรายพูน จ.พิจิตร วันที่ ๒๑
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

อานิสงส์ผลบุญของการ อุปัฏฐากพระอรหันต์

หลวงปู่จันทา ถาวโร ก่อนที่จะมาอยู่จำพรรษากับหลวงปู่ขาว อนาลโย ณ วัดถ้ำกลองเพล ท่านเคยพบและอยู่ร่วมกับหลวงปู่ขาว และพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ และพระอื่นๆ อีก ๗-๘ รูปด้วยกันที่ดงหม้อทอง อ.วานรนิวาส (ปัจจุบันคืออ.บ้านม่วง) จ.สกลนคร ในฤดูแล้ง ก่อนเข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ดังคำท่านเล่าว่า

“สมัยนั้นอายุสังขารของผมสามสิบกว่าเท่านั้น แข็งแรง ไม่อ่อนเหมือนทุกวันนี้ ไปปฏิบัติหลวงปู่ขาว ตั้งแต่เดือน ๓ เพ็ญ ตลอดวงไปถึงเดือน ๘ เพ็ญ คนเดียวนะ เอาขี้ปลงไปตักน้ำในเหวโน้นขึ้นมา มือสองข้างๆ ละใบนะขี้บ ขึ้นมาแล้ววิ่งไปใส่กุฏิโน้น วิ่งไปใส่กุฏินี้ แล้วก็ต้มน้ำร้อนสร่งหลวงปู่ขาว ต้มน้ำร้อนถวายครูบาอาจารย์ ปฏิบัติพระแกไม่ให้เกิดร้อน เรื่องน้ำทุกอย่างทำอยู่เป็นนิจ ปฏิบัติอยู่ ๕ เดือน ทำด้วยใจ เลื่อมใสศรัทธา ทำด้วยความอยาก “ได้บุญ” นั้นแหละ พอเดือน ๘ เพ็ญ จะได้ไปจำพรรษาอยู่ที่อื่น

วันจะออกเดินทางก็นึกในใจ “สาธุ ด้วยบุญกรรมที่ข้าพเจ้าปฏิบัติสมณชีพราหมณ์ผู้ตั้งมานี้ นั้น ขอจงเป็นเสปียงเป็นปัจจัยให้พ้นทุกข์เถิด”

พอไปถึงวัดโชติการามที่จำพรรษาแล้ว นั่งสมาธิ ตั้งแต่ ๖ โมงเย็น จิตรวมลงไปสว่างกระจ่างแจ้งเหมือนกลางวัน เห็นบุญตั้งอยู่ข้างหน้าโน้น บุญข้างหนึ่งเหลือ

ข้างหนึ่งขามน (กลม) งาม เห็นบาปตั้งอยู่ข้างโน้น
บาปนั้นข้างหนึ่งแดง ข้างหนึ่งดำ นั้นแหละ พอเห็น
อย่างนั้นพระธรรมก็พุดขึ้นในหัวใจว่า “นั่น บุญ-บาป
บุญให้ผลเป็นสุข บาปให้ผลเป็นทุกข์ ท่านจง
พิจารณาดู ไม่นานบุญก็เข้ามาเลย สวมกายพิบ
เย็นกาย เย็นจิต สบาย นี่แหละผลรายได้ที่ท่าน
ได้สะสมมา ๕ เดือน ปฏิบัติหลวงปู่ขาวและสงฆ์
ทั้งหลายนั้น”

จากนั้นก็ให้ผลเป็นสุขมาอีกตลอด ๓ ปีนะ
ฉันเข้าแล้ว ฉันน้ำเสด็จ คว่ากาเลย ไม่เอามาขึ้นกุฎิ
เดินจงกรมวันยังค่ำ ทำความเพียรอย่างนั้น ไม่ร้อน
ไม่หิว ไม่กระหาย สบาย ถึงวันใหม่ ฉันเข้าจึงได้ฉันน้ำ
นั้นแหละ ความสบายของการให้ท่าน เกิดเป็นบุญ ๓ ปี
นี่แหละ เห็นผลเป็นอย่างนั้น เห็นผลมาเป็นระยะ”

ลูกศิษย์ใกล้ชิดหลวงปู่ขาว

จากนั้น หลวงปู่จันทา ได้มีโอกาสเข้ามาอยู่ร่วม
จำพรรษาและได้ถวายตัวเป็นลูกศิษย์ในองค์หลวงปู่
ขาว อนาลโย ณ วัดถ้ำกลองเพล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑
เป็นต้นมา

“ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ขึ้นมาถ้ำกลองเพล มีหลวงปู่หลุย
จันทสโร และหลวงปู่ขาว อนาลโย เป็นประธานมา
ริเริ่มสร้างถ้ำกลองเพลครั้งแรก

ถ้ำกลองเพลเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยใดไม่ทราบ
ที่นั่นภาวนาดี จะไปนั่งที่ไหนไปอยู่ที่ไหนก็สบายดี

อากาศสดชื่น สมัยนั้นเสื่อมันยังหลายอยู่
ข้างมันก็ยังมีหลายอยู่ คำมาเสื่อร้อง
ข้างมันก็ร้องมาเป็นฝูงเดินตามป่าเขา
ลำเนาไพรมานั้นเหมือนป่ามันจะฟังนะ

เมื่อขึ้นมาอยู่ถ้ำกลองเพลกับ
ท่านแล้ว ก็เลยถวายตัวเป็นลูกศิษย์
ใกล้ชิดให้หลวงปู่ขาวไว้ใจ ไม่มีความ
เก้อเขินในการที่จะแนะนำพร่ำสอนใน
ข้อวัตรปฏิบัติ

คำสอนของหลวงปู่ขาว เรื่องความเพียรในการ ปฏิบัติ

“การทำ ความเพียรที่จะนำจิต
เข้าสู่ความสงบเป็นศีล เป็นสมาธิ
เป็นปัญญา เป็นบุญกุศล เกิดขึ้นนั้น
ทำอะไรหนักเบาอย่างไร ขอหลวงปู่
จงเมตตาเกล้ากระหม่อมพอใจยอมตัว
เป็นศิษยานุศิษย์ประพฤติปฏิบัติตาม
แล้วโดยไม่หวั่นไหว”

หลวงปู่ขาวก็ว่า “วิธีการกระทำนั้น เจริญสมถกรรมฐาน เดิน ยืน นั่ง วิปัสสนากรรมฐาน พิจารณา คั่นคว่ำในร่างกายนี้ น้อมลงสู่ไตรลักษณ์เห็นแจ้ง ประจักษ์ทุกเมื่อ” ท่านก็เน้นอีกว่า “การที่จะทำจิตให้เกิดสมาธิ ผลเกิดขึ้นอันแน่นอนมั่นคงนั้น ศิลต้องบริสุทธิ์ ทำความเพียร อดนอน อดอาหาร อันนี้จะนำจิตเข้าสู่ความสงบได้เร็ว อย่างช้าเดือนหนึ่ง อย่างกลาง ๑๕ วัน อย่างเร็ว ๗ วัน เห็นผลนั้นแหละ ถ้าใคร ทำความเพียรอดนอนอดอาหารได้ก็จะเป็นไป”

หลวงปู่ขาวท่านว่าไปอยู่เชียงใหม่ ๑๔ ปีกับ หลวงปู่มั่น คล้ายๆ กับไม่ได้นอนหรือ ๑๔ ปีนั้น เพราะ หลวงปู่มั่นท่านสอนว่า “ท่านขาว...จิตมันหยาบ อวิชชา ตัณหา มันเหนียวแน่นปกคลุมหุ้มห่อมาหลายภพ หลายชาติแล้วจิตนี้ ที่นี้ต้องทำความเพียรอย่างอุกฤษฏ์ ทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่ขาดวรรค ไม่ขาดตอน เหมือนลูกโซ่ไม่ขาดสาย ด้วยการอดนอน อดอาหาร หนักเข้าจิตกับสติปัญญาที่กายนี้มันจะเข้ามรรค สามัคคีกัน แน่นแฟ้นแล้วต่อไปจิตมันก็จะเข้าสู่ความสงบได้ แล้วจึงจะได้แสงสว่างและความรู้และกำลังของจิต และจะรู้ฉลาดต่อธรรมทั้งปวงได้ ถ้าทำ ความเพียรอ่อนก็ยากที่จะเป็นไปนะนักบวช” ท่านว่า

วันหนึ่งหลวงปู่ขาวนั่งภาวนาอยู่ห่างหลังล้มตั้ง ลงไปใส่ปากเลยนะ ฟันศาลาปุด้วยปาก พอลุกขึ้นมา ก็ไปเลย ท่านอาจารย์หนู คนร้อยเอ็ด ก็ว่า “ครูบาขาว ทำความเพียร อดอดกลมนุโยค ไม่ได้อะไรดอก” หลวงปู่ขาวก็ว่า “โอ้...โยคหรือไม่โยค ก็ตามเถอะ ไร่เจ้า ผู้ไม่โยค จงติดสุขอยู่นั้นเถอะ”

นี่ ผู้มีความเพียร ไม่หลงไปตามคำพูดของใครทั้งนั้น ๑๔ ปี ท่านได้บรรลุอรหัตต์พันทุกข์เพราะการทำความเพียรไม่ลดละทั้งวันคืนนั้นแหละ ที่นี้อาจารย์หนูไม่ได้อะไร เพราะทำความเพียรติดสุขนั้นแหละ

หลวงปู่จันทาได้ถามหลวงปู่ขาวว่า “วิธีการที่จะอดนอน ผ่อนอาหารนั้นทำอย่างไร”

หลวงปู่ก็บอกว่า “ต้องตั้งสติไว้ ตั้งสัจจะความจริงใจมันลงไปเสมอไม่หวั่นไหวในชีวิตสังขาร จะเป็นจะตายก็ไม่ว่า ตั้งสติไว้ไตรมาส ๓ เดือนนี้จะไม่นอน เอา ๓ อิริยาบถ คือ เดิน ยืน นั่ง เท่านั้น”

ที่นี้ก็ถามหลวงปู่ขาวต่อไปอีกว่า “การเดิน ยืน นั่ง อดนอน ผ่อนอาหารทำอย่างไร อะไรจะเป็นเครื่องแก้เครื่องปราบเจ้าถิ่นมิถตะ จึงจะไม่เผาให้เราร้อนสัปหงกเกิดขึ้น”

หลวงปู่ก็ว่า “อดข้าว ๒-๓ วัน ฉันทครั้งหนึ่ง ฉันทก็ป็นไว้เป็นคำๆ ๑, ๒, ๓ หยุด ถ้ามันเพลี่ยมากก็ให้ถึง ๕ คำก็หยุด ถ้าอดนอนต้องผ่อนอาหาร มันจึงจะเป็นเครื่องปราบถิ่นมิถตะ

ถิ่นมิถตะ ความง่วงเหงาหาวนอน มัวมิดง่วงซึ่ม เปรียบเหมือนน้ำอยู่ใต้จอกและแหน ถ้าเราไปกวาดจอกและแหนออกจึงรู้ว่าน้ำใสหรือขุ่น อันนี้ฉันทถิ่นมิถตะ จะเอาตั้งแต่คุณงามความดีมาปราบก็ไม่ไหว จะนึกถึงคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ก็ไม่ไหว เพราะการนอนเป็นอาหารของธาตุขันธ์ จะออกไปที่แจ่งๆ ลืมตาดูโลก ฟ้าอากาศสว่างไสวกี่ไม่ไหว จะเอาผ้าชุบน้ำมาปกศีรษะลูบทาทั่วกายก็ไม่ไหว เพราะเหตุใด เพราะอาหารของกายนี้ที่สำคัญก็คือ นอน ที่สองก็คือ กิน สิ่งที่จะปราบได้มีแต่อดนอน ถ้าอดนอนก็ต้องผ่อนอาหาร

ก็เลยตั้งสัตยาธิษฐานใจมันต่อหน้าครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ไตรมาส ๓ เดือนนี้จะอดนอน ผ่อนอาหาร ทดลองร่างกายและจิตใจดูว่าจะเป็นไปได้ไหม แต่ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยหนักๆ ก็ลดหย่อนผ่อนผันให้ตามธาตุขันธ์ ที่นี้เมื่อตั้งสัตยาธิษฐานแล้วก็ตั้งใจทำความเพียรเดิน ยืน นั่ง ตลอดไตรมาส ๓ เดือน

เดินจงกรมก้าวขวาว่า พุทโธ ก้าวซ้ายว่า ธัมโม ก้าวขวาว่า สังโฆ ทางเดินนั้นถ้าได้ยาวเป็นเส้นๆ ดีมาก แต่ถ้า

ไม่ได้ก็แล้วแต่สถานที่นั้น แต่หลวงปู่ขาวบอกว่าให้ไปทำทางเดินจงกรมไว้หลายแห่ง เดินที่นี้จิตไม่สงบ ฟุ้งซ่าน เพราะสถานที่นั้นเป็นอัมมมงคลไม่ดี ไปเดินที่อื่นนั้นจิตก็สงบเยือกเย็นดี ดึงดูด พอใจประพฤติปฏิบัติ เพราะสถานที่นั้นภูมิที่อยู่ที่นั่นเป็นสัมมาทิฐิ...

เดือนแรก จะเดิน ๑ ชั่วโมง ยืน ๑๐ นาที นั่งก็ต้อง ๑ ชั่วโมง อันนี้เป็นเกณฑ์ ตั้งสัจจะไว้ ฝึกให้ได้เสียก่อน เดือนแรก เมื่อเข้าสู่ทางเดินจงกรมแล้ว ยกมือขึ้นไหว้ครู “พุทโธ ธัมโม สังฆโม สรณัง คัจฉามิ ข้าพเจ้า จะฝึกจิต บูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ขอจงให้เป็นไปให้รู้ธรรมเห็นธรรมเกิดขึ้น” จากนั้นก็วางมือซ้ายไว้ได้พักผ้า เอามือขวาทับนี้ก็หลวงปู่ท่านสอน

ก้าวขวานึก พุทโธ ก้าวซ้ายนึก ธัมโม ก้าวขวานึก สังฆโม ไม่ให้เดินเร็ว ไม่ให้เดินช้า เดินพอหมดบาทก้าวขาของตัวเอง ไปถึงสุดทางเดินจงกรมทางโน้นแล้วก็เลี้ยวกลับทางขวา ทำอย่างนั้น ๓ รอบ รอบที่ ๔ หยุดเอาอารมณ์เดียว คือก้าวขวาว่า พุท ก้าวซ้ายว่า โธ เท่านั้น เมื่อครบชั่วโมงแล้วก็ยืน ยืนภาวนา ๑๐ นาที ยืนหันหน้าสู่ทิศตะวันออก หายใจเข้า พุท ออกว่า โธ ผ่อนลมให้ละเอียดเข้านะ เป็นที่สบายของผู้ภาวนา ให้มีสติอยู่กับกายสังขาร คือลมหายใจเข้าออกนั้น ถ้าหายใจเข้าแรงออกแรง เข้ายาวออกยาว ก็กระทบจิตจิตก็เลยไม่สงบ จะเกิดความฟุ้งซ่านเมื่อยืนครบ ๑๐ นาทีแล้วก็นั่ง

ถ้าเดิน ๑ ชั่วโมง นั่งก็ต้อง ๑ ชั่วโมง ให้สมดุลกัน ก่อนนั่งภาวนาก็ต้องไหว้พระย่อๆ ว่า “อรหังฯ สวากขาโตฯ สุปฏิปันโนฯ” แล้วก็ว่า “พุทัง ธัมมัง สังฆัง สรณัง คัจฉามิ” ถึงพุทัง ตติฯ ๓ จบ แล้วก็พอ

นี่เป็นวิธีการที่หลวงปู่ขาวสอนครั้งแรก ไม่ใช่เดาเอานะ การกระทำมานั้นต้องอาศัยครูสอน

หลวงปู่ขาวสอนเรื่องโทษของความอยาก

ที่นี่จะเข้านั่งสมาธิ ต้องชำระปล่อยวางความอยาก หลวงปู่ขาวย้ำแล้วย้ำเล่าเรื่องความอยากนั้น อยากให้จิตเป็นสมาธิ อยากรู้ธรรมเห็นธรรมไม่เป็นไป อันนี้ผมได้ประสบพบเหตุเภทร้ายมาแล้วถึง ๒ ครั้ง ในเรื่องโทษของความอยาก

ครั้งที่ ๑ อยู่ที่ถ้ำกลองเพล เดือน ๓ หนาวๆ นะ ฉันท้าแล้ว หลวงปู่ขาวพอไปภาวนาที่ผาบัง (บริเวณที่สร้างพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ในปัจจุบัน) ไปนั่งอยู่คนละฟากก้อนหินใหญ่ ๓ โมงเช้า เข้าที่ กำหนดเอาความอยาก

บังคับจิตให้จิตรวมลงสู่สงบ ความร้อนเกิดขึ้นเผากายและจิต ตั้งแต่ ๓ โมงเช้า ล่วงไปถึงบ่าย ๓ ผ่าเปียกหมดเพราะเหงื่อมันไหล เพราะความอยากมันเผาให้เราร้อนจิตไม่สงบจนถึงบ่าย ๓ ก็ออกจากที่มามาหาหลวงปู่ขาว ตำหนักถวายเป็น

หลวงปู่ขาวท่านก็รู้ เพราะท่านสำเร็จอรหัตต์แล้วนะ ไปถึงท่านก็พูดขึ้นก่อนเลยว่า “ทา (ครับ) ธรรมดาว่าเรานั่งสมาธิอยากให้จิตเป็นไป ให้จิตสงบนั้นไม่สงบดอกถ้าเอาความอยากบังคับ” ท่านว่าอย่างนั้นเพราะท่านรู้ เหมือนกับผลึกสุนัขลงน้ำ มันไม่ยอมลงเป็นเด็ดขาด อันนี้ฉันใด จงปล่อยวางความอยากอย่าให้มี และปล่อยวางความหึงหวงห่วงอาลัยในร่างกาย กลัวว่าจะเกิดโรคอย่างโน้นอย่างนี้ ถึงเราไม่ทำ ความเพียร มันก็เกิดอยู่เสมอธาตุขันธ์นั้น เพราะเป็นเรือนรังที่อยู่ของโรคไม่ซำก็เร็ว ไม่น้อยก็มาก”

นั่นแหละ ท่านให้ปล่อยวางเสมอทำใจให้เหมือนผ้าเช็ดเท้า และน้ำ หรือดิน ธัมมัญญุตตา ประกอบเหตุดีแล้ว อุตถัญญุตตา ผลดีจะเกิดขึ้นสนองให้ได้ รับผลข้างหน้า นี่ข้อสำคัญ

ครั้งที่ ๒ นิ่งตั้งแต่ ๖ โมงเย็น ไปถึง ๖ ทุ่ม หกชั่วโมงนะ ในฤดูหนาวเดือน ๑๒ อยู่บนก้อนหินใหญ่ เอาความอยากบังคับจิตใจให้จิตสงบ ก็ไม่สงบ มีแต่ร้อน กับร้อน ผ้าเปียกหมดเหงื่อมันไหล เพราะความอยากนั้น มันเผาภายในให้เราร้อน นับตั้งแต่ ๖ โมงเย็น ไปถึง ๖ ทุ่ม หกชั่วโมง ความเจ็บปวดอะไรไม่มีทั้งนั้น เพราะเอา ความอยากบังคับจนมันลืมปวดเพราะมันอยากได้ ความอยากได้เป็นเหตุทำให้ลืมปวดลืมเหนียวล้า

นั่นแหละไปถึง ๖ ทุ่มไม่ได้ ก็เลยวางความอยาก นิ่งเอามือค้ำแก้มสบายเพราะมันหมดแรงแล้ว พอวาง ความอยาก ทำใจให้สบายๆ จิตก็รวมพับเลย ไม่ได้ นิ่งสมาธิอะไรนะ ออกจากที่ภาวนาแล้วนั่งชันหัวเข่า ข้างเดียวขึ้น เอาศอกค้ำหัวเข่า มือค้ำแก้ม นั่นแหละจิต ก็รวมพับ แจ่มชะ (สว่างจ้า) ก็พูดขึ้นมาว่า การทำความเพียรนั้น เอาความอยากมาเป็นเครื่องกีดขวางอยู่ ข้างหน้าไม่เป็นไป ตายทิ้งเสียเปล่า การทำความเพียร ทุกประการต้องปล่อยวางความอยากเสมอ มันจึง จะเป็นไป เมื่อประกอบเหตุพร้อมแล้ว ผลจะเกิดขึ้น สมองอย่างไม่ต้องสงสัย นั่นแหละได้เห็นโทษของ ความอยากมาแล้วสองครั้ง

หลวงปู่ขาวสอนให้นิ่งกับทุกข์

ทีนี้เมื่อนั่งไปนานเข้า เวทนาชั้นธเกิดขึ้น มีนขา ปวดร้อน แล้วแต่มันจะเกิดขึ้นต่างๆ นานา ที่ขาทับขา หรือที่ก้น หรือเหมือนมีแมลงมาไต่ตามหน้าตามตา คันยุบๆ ยิบๆ หลวงปู่ขาวก็บอกว่า อย่าเพิ่งไปลูบคลำ อย่าเพิ่งเกา อย่าเพิ่งพลิก ให้นิ่งทับทุกข์ เอามันจน

ชนะทุกข์ การทำความเพียรมีทุกข์เกิดขึ้นเผากาย มันก็เผาจิตด้วย หลวงปู่ว่าอย่างนั้น

ข้อห้ามสำหรับนักภาวนา

หลวงปู่ขาวบอกว่า การทำความเพียรอดนอน ผ่อนอาหารนั้น ต้องกินน้อย นอนน้อย พุดน้อย

แล้วสิ่งทั้งปวงที่มันผิดในระยะเวลาที่ทำความเพียรนั้นมีอะไรบ้าง หลวงปู่ก็บอกว่า “อย่าเพิ่งเอาหนังสือมาอ่าน อย่าเพิ่งทำงาน การงานอะไรน้อยนิดไม่ให้ทั้งนั้น เว้นไว้แต่ข้อวัตร หาพิน ตัมน้ำร้อน เข็นน้ำใส่ตุ่ม อันนั้นไม่เป็นไร เป็นกิจวัตร แต่จะไปก่อสร้างอย่างโน้น อย่างนี้ไม่ได้ ไม่เป็นไปเรื่องภาวนา จะเอาหนังสือมาอ่านก็ผิด แปลว่าเราส่งจิตออกไปภายนอก อันนั้นผิด ยังมี ความสงสัยอยู่ เกิดวิจิกิจฉา หรือ สิลัพพตปรามาส ลูบๆ คลำๆ ของ ภายนอกอยู่ ถ้าทำอย่างนั้นจิตก็เลย ออกนอกไปเสีย ความเพียรนั้นไม่ดี ไม่ปลอดภัย เศร้าหมอง การทำความเพียรนั้นต้องเอาอารมณ์เดียว คือ พุทโธ ธัมโม สังโฆ เดิน ยืน นั่ง เท่านั้น ไม่หวั่นไหว มันจึงจะเป็นไป”

ผลจากการปฏิบัติ หลังได้รับอุบายจาก หลวงปู่ขาว

เดือนที่ ๒ ก็เร่งความเพียรให้ก้าวหน้าขึ้นอีก เดิน ๒ ชั่วโมง ยืน ๑๕ นาที นั่ง ๒ ชั่วโมง เดิน ยืน นั่ง ทั้งวันคืน อดนอน ผ่อนอาหาร ทำกันอยู่อย่างนั้น จิตกับกายกับสติกับปัญญาก็รวมกันเข้ามาเป็นมรรคสามัคคี แล้วไม่นานจิตก็สงบเฉียดๆ มันสุขกายเย็นจิต แสนสุข แสนสบายในขณะนั้น แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไรนะ รู้แต่ว่ามันสงบ ชื่อเสียงเรียงนามอะไรไม่ทราบ เมื่อมันถอนขึ้นมาแล้วก็ไปศึกษาหลวงปู่ขาว ท่านก็บอกว่า “จิตสงบเฉียดๆ ชั้นขณิกสมาธิ บางทีก็เกิดขึ้นนาน บางทีก็ไม่นาน”

นั่นแหละ ก็ได้ดีมีรสของความสงบสบาย โอ้ผลเป็นอย่างนี้ที่นี้ศรัทธาเกิดขึ้น อินทรีย์ ๕ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มันเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ในขณะนั้น แหม รู้สึกว่าจิตมันเปลี่ยนสภาพจะเอาแพ้อาชนะกับกิเลสและธาตุชั้นธต่อไปได้ จากนั้นก็ ปีติ ๕ เกิดขึ้นอีก ขุททกกาปีติ เกิดขึ้นขนพองสยองเกล้าจน น้ำตาไหล โอ้ ไร่ร้างบันเทิงดี ขณิกาปีติ

เกิดขึ้นเป็นระยะเหมือนแสงฟ้าแลบ โลกกันตึกาปิด
เกิดขึ้นเหมือนคลื่นน้ำกระทบฝั่ง อุพเพงคาปิด
เกิดขึ้นคล้ายๆ กับจะหอบกายเหาะฟ้าได้ แหม
มันสบาย **พรรณาปิด** เกิดขึ้นซึมซาบทั่วกายและจิต
ร่าเริง บันเทิงดี แสงสว่างเกิดขึ้นออกหน้าออกตา
สว่างจ้าทีเดียวนะแต่ไม่มากเท่าใด

เมื่อเกิดขึ้นอย่างนี้ก็ไปศึกษาหลวงปู่ขาวอีก ท่าน
ก็ว่า **“ปิดเกิดขึ้น แสงสว่างนั้นก็แสงบารมีธรรม
ใ้ให้น้อมเอาปิดและแสงสว่างนั้นมาเป็นกำลังของจิต”**
ก็ทำอยู่อย่างนั้นเป็นเดือน ก็ได้รับผลเพียงแค่นั้น คือ
ขณิกสมาธิ

เดือนที่ ๓ ก็เร่งความเพียรก้าวหน้าอีก เดิน ๓
ชั่วโมง ยืน ๒๐ นาที นั่ง ๓ ชั่วโมง เร่งกันอยู่อย่างนั้น
ทั้งวันทั้งคืน จิตก็สงบบ่อยๆ แต่ก็ได้แค่ขณิกสมาธิเท่านั้น
ไม่ก้าวหน้าไปไหน จวนจะออกพรรษาแล้ว ยังอีกราว
๑๐ วันก็เลยไปศึกษาหลวงปู่ขาว ท่านก็ว่า **“อินทรีย์อ่อน
บารมีธรรมก็อ่อน มันก็ไม่ก้าวหน้า เอ้า ที่นี้ต้อง
ฝึกอย่างอุกฤษฏ์ เป็นปรมัตถบารมี คือนั่งคินยันรุ่ง
อย่ากระดุกกระดิก อย่าพลิกไหว เอาให้ชนะทุกซ์
เป็นการสร้างอินทรีย์ธรรมบารมีธรรมให้แก่ขึ้น”**

เอ้า ตั้งสัตย์พับเลย เข้าที่นั่ง ที่นี้มันก็ปวดเกิดขึ้นที่
ขาทับขา ปวดที่ก้น ความปวดมันเผาขึ้นทั่วกายเหมือน
มันจะพังทั้งนั้นแหละ ก็ทนทุกซ์อยู่อย่างนั้น ไม่หวั่นไหว
ความสงบก็ไม่เกิดขึ้น ทำความเพียรคั่วแห้งเอาเลยนะ
เอาตายว่า ชนะกันได้คินยันรุ่ง พอแจ้งเป็นวันใหม่

มันก็ไม่มีอะไรจากนั้นก็ลุกขึ้นยืนแล้วก็เดิน
เดินแล้วก็ยืน ยืนแล้วก็นั่งอีก เข้าที่พับ
จิตสงบพับ ชั้นขณิกสมาธิ สงบเฉียดๆ
เย็นกาย เย็นจิต ไม่นานก็ดับปั๊บ
ดับไปเลย พอจิตดับปั๊บ สมาธิดับ ทีนี้
จิตกับกายรวมมรรคสามัคคีกันแล้ว
จิตก็ว่างพุทโธ จิตก็ว่างกาย ว่างเวทนา
ว่างขันธ รวมสู่ภวังคภพอันแน่นแฟ้น คือ
อุปจารสมาธิ ลงไปนั้น เร็วหรือช้า สติกับ
จิตนั้นติดตามกันทันอยู่ ลงไปถึงฐาน
ชั้นนั้นแล้ว ทีนี้ก็พูดขึ้นมาว่า “**นัตถิ สันติ
ปะรัง สุขัง**” ความสุขอื่นเสมอด้วยจิต
สงบไม่มี นี่เป็นผลรายได้จากการเจริญ
สมถกรรมฐาน เดิน ยืน นั่ง แต่แล้วก็พูด
ขึ้นมาอีกว่า “**อย่าติดสุข ความสุขนั้น
เป็นเครื่องปิดทูกข์ ไม่เห็นทูกข์ ไม่เห็น
ธรรม ไม่เห็นตน**”

เมื่อมาถึงขั้นนี้ หลวงปู่ขาวก็ว่า
“ให้พิจารณาสัจจะของจริงทั้ง ๔ คือ ชาติ
ความเกิดเป็นทูกข์ ชราความแก่เป็นทูกข์
พยาธิ ความปวดไข้เป็นทูกข์ มรณะ
ความตายเป็นทูกข์ ทูกข์จันตายนี้อะไร
เป็นเครื่องแก้ติดสุขในสมาธิ”

จิตก็เลยขึงขังตึงตังขึ้น โอ้ แม่่นจริง ๆ
เราจะมานั่งชบเซาเหงาอยู่ติดสุขใน
สมาธิก็ไม่มีมีความสำคัญมันหมายอะไร

ก็เลยเร่งพิจารณาเกิดทูกข์ แก่ทูกข์
เจ็บทูกข์ ตายทูกข์ อนุโลม ปฏิโลม
เดินหน้า ถอยหลัง อยู่อย่างนั้นจนถึง
สภาพตาย เรามาอยู่กับของตาย ตาย
แล้วก็เปื่อยเน่าไม่มีอะไร เหลือแต่ร่าง
กระดูก กำหนดเอาไฟเผา พับ ไม่ได้
เพราะอินทรีย์อ่อน บารมีธรรมอ่อน
ก็เฟ่งต่อไป เฟ่งนานเข้าๆ ก็เลยสาบสูญ
เป็นระยะ ร่างกระดูกนั้นหมดเข้าๆ ผล
สุดท้ายก็หมดสาบสูญ ว่างพับ ไม่มีอะไร

ทีนี้จิตก็เห็นว่าเรามาอยู่กับของ
ไม่เที่ยง เป็นทูกข์ เป็นอนัตตา ของแก่
เจ็บ ตาย สาบสูญ เปื่อยเน่า ไม่มีอะไร
หมดเพียงแค่นั้น จิตก็เลยยึดตาบเพชร
คือ สติปัญญา ถอนอาสวะ คือ สังโยชน์
๓ สังโยชน์ ๕ สังโยชน์ ๑๐ ก็แล้วแต่
จะถอนได้ทำลายได้ตามบุญพาวาสนาส่ง
**เมื่อถอนขาดจากใจแล้ว จิตนั้นเปลี่ยน
จากสภาพเดิม สภาพที่มีตมมโนนธการ
ไม่รู้เท่าสังขาร ให้เกิดรูปนามตาม
ยถากรรมทำไว้ให้ผลมาเป็นจิตที่มี
สภาพมั่นคง ถาวร เบิกบานสำราญใจ
นั้นแหละจิตก็เลยตั้งมั่นเชื่อมั่นใน
คุณแก้วทั้ง ๓ ประการ คือ พระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ และเชื่อมั่นใน
กรรมดี กรรมชั่ว ไม่หวั่นไหว**

พอออกพรรษาแล้วรู้สึกว่ใจนั้นมันเปลี่ยนจากสภาพเดิมมาเป็นสภาพที่มั่นคงถาวรในการเจริญสมถ-วิปัสสนาธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ละลด ก็ได้รับผล คือความสงบสุข เยือกเย็น สบาย เป็นอาหารของใจ เป็นของดีเลิศประเสริฐแท้ เป็นนิลย เป็นปัจจัย มั่นคงแล้วไม่หวั่นไหว ทุกวันคืน ยืน เดิน นั่ง ทำอยู่อย่างนั้นตลอดไตรมาส ๓ เดือน ถึง ๕ ปีนะ ไม่ใช่ทำครั้งเดียว ทำถึง ๕ ปี ปีที่ ๕ ทำถึง ๗ เดือน จึงพัก ทำไม่ไม่ตาย ไม่ตายดอก ผู้ทำความเพียรเป็นคนไม่ตาย ผู้ไม่ทำความเพียรเป็นคนตาย ตายจากมรรค จากผลอันวิเศษ เกิดมีแล้วก็ไม่ทำความเพียร ก็ไม่ได้รับผลนั้นแล

เจ้าคุณมหาไชสำเร็จพระอรหันต์ ด้วยโอวาทจากหลวงปู่ขาว

เจ้าคุณมหาไช ดิสุตตโต เป็นมหาเปรียญ ๖ ประโยค อยู่วัดมหาชัย อำเภอหนองบัวลำภู (ปัจจุบันเป็นจังหวัด) แก่กว่าหลวงปู่หลุย หลวงปู่ขาว เรียนจบแล้วได้เป็นเจ้าคุณก็ไม่ได้ปฏิบัติอะไรและสำคัญว่าจบเพียงแค่นั้นในการเจริญธรรม

กาลต่อมา สมัยนั้นมีผีใหญ่ตัวหนึ่งอยู่วัดมหาชัย มันก็ไปกำคอกำเอวจะฆ่าทิ้ง ผีมันกำคอกแน่นเข้าๆ จนจะตาย ถ้าไม่ไปภาวนามันจะเอาให้ตาย จึงยอมไปไหนเล่า คิดดูก่อน ตกลงใจว่าไปถ้ำกลองเพล

พอตื่นเช้าเตรียมของออกเดินทาง ไปเลย ไม่บอกใคร ไปแล้วก็ไปมอบตัว ให้หลวงปู่หลุย หลวงปู่ขาว สอนในด้าน สมถวิปัสสนา เพราะรู้แต่ตำรา แต่การ ปฏิบัตินั้นทำอย่างไรไม่รู้ หลวงปู่ขาว ก็เลยใช้ให้พาไปภาวนาที่ผาบัง ไม่มีกุฏิ มีก็หลังน้อยๆ ค้างอยู่บนก้อนหิน ไม่มีใครไปอยู่ ท่านว่าคิณนี้จะไม่นอน ท่านก็ เจริญในคิณนั้น ท่านเร่งรัดพัฒนาจน จิตรรวมใหญ่ ลงถึงฐานอุปะการสมาธิ อันแน่นแพ้น เสร็จแล้วท่านก็เดินวิปัสสนา ค้นคว้าในกายนี้ จนกระทั่งได้บรรลุ เอกพีชฌิกขุในคิณนั้น

ท่านบอกว่า “ผมเพิ่งได้บวชวันี่ คิณนี้ในศาสนาพุทธ บวชเป็นพระถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในคิณนี้ เพราะจิตได้บรรลุธรรมตัดสังโยชน์ ๓ ขาดจากใจ แต่ก่อนนั้นบวชก็เป็นโมฆะ ถึงได้เปรียญ ๖ ก็เป็นโมฆะ ๔๗ พรรษา ก็เป็นโมฆะ อะไรก็เป็นโมฆะทั้งนั้น ไม่ได้อะไร เมื่อมาภาวนาปฏิบัติคิณเดียว เท่านั้น ตัดสังโยชน์ ๓ ขาดจากใจได้ บรรลุพระโสดาปัตตผล เอกพีชฌิกขุ ท่านบอกว่ารู้ด้วยตนเอง ปัจจุบัน เห็นแจ้ง ท่านก็เลยปฏิญาณตน ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ไม่หวั่นไหวแล้ว ข้าพเจ้าเป็นคน ไม่ตายแล้ว” ท่านว่าอย่างนั้น

ต่อมาในฤดูแล้งปีนั้น ท่านก็ป่วย หนักขึ้น เป็นโรคดับ ไต เป็นมะเร็ง ไปหาหมอ เขาบอกไม่ไหวแล้ว จะสิ้นลม โดยเร็ว ให้กลับบ้าน สั่งให้หลวงปู่ขาว ลงไปเตรียมทางบอกทางให้

หลวงปู่ขาวก็ไปว่า “ตั้งใจดี ๆ นะ อารมณ์อดีตอนาคต ปล่อยวางให้หมด เอาปัจจุบันธรรม พิจารณาทุกข์ทุกลม หายใจเข้าออก เกิดก็ทุกข์ ตั้งอยู่ดับไป ก็ทุกข์ มีแต่ทุกข์เท่านั้นในโลกทั้งสาม นอกจากทุกข์ไปแล้วไม่มี นั่นแหละ มีสติปัญญากำกับจิตให้รู้ทุกข์อย่างนั้น มันจะได้เกิดความเบื่อหน่ายภพชาติ สังขาร เมื่อจะสิ้นลมนั้น จิตมันจะรื้อถอน เครื่องร้อยรัด อวิชชา ตัณหา สังโยชน์ ปัจจัย ให้หมดเสียสิ้นในขณะนั้น พระอริยเจ้าทั้งหลายในครั้งพุทธกาล โน้น ท่านก็ได้สำเร็จอรหัตต์ในขณะที่ เจ็บไข้ได้ป่วยก็มาก ได้สำเร็จอรหัตต์ ในระยะที่จะสิ้นลมหายใจก็นับไม่ถ้วน” หลวงปู่ขาวให้โอวาทบอกแนวทางแล้ว ท่านก็กลับวัด คิณนั้นหลวงปู่ขาวไม่นอนนะ ภาวนาเพ่งดู ช่วยอยู่

ท่านก็ตั้งใจภาวนา เมื่อจะสิ้นลม ปัญญาเกิดขึ้นเห็นพร้อมว่า “เราмаอยู่กั้บกองทุกข์ ดั้บขันธั้ไปกั้ทุกข์ ไปโลกหน้ากั้ทุกข์ มาแต่กั้ก่อนกั้ทุกข์” ท่านก็เลยปล่อยวางสังโยชน์ปัจจุจั้ย ๑๐ หมดลั้กั้เลสในระยะนั้น พอลั้กั้เลสพั้บ กั้รู้จั้แจ้งว่าลั้น พอดั้กั้ลั้นลม นั้นแหละ ได้ลั้สำเร็จอรหันต์ในคั้นนั้น

หลวงปู่ขาวว่า “พวกปรยั้ติ โดยมากทำให้อั้นทริยั้ อ่อน บารมีธรรมอ่อน ศั้กษาเล่าเรียนได้สำเร็จ เปรยั้ย ๙ กั้ดี แล้วกั้ไม่ปฏิบัติ บุญพาวาสนาส่งให้อั้ แล้วกั้ไม่เอา ลากกั้บยศ เจ้าฟ้าเจ้าคุณ และกั้วิชา ความรู้ นั้นกั้เปรียบเหมือคั้ลาทั้บหญ้า หญ้า นั้นกั้ งอกเงยไม่ได้ มีแต่เหี้ยวแห้งเจาดายเท่านั้น อั้ันนี้ ฉั้นใด พวกเรียนปรยั้ติแต่ไม่ปฏิบัติกั้ฉั้นนั้น” ท่านว่า เป็นอยั้างนั้นหมด

เจ้ายอดดอกตั้ญญู

ผม (หลวงปู่จันทา) อยู่กั้บหลวงปู่ขาวนะ ไปปฏิบัติ ท่านตอนเช้า ท่านบอกว้า “อั้ันนี้แหละ เจ้ายอดดอกตั้ญญู” ท่านว่าอยั้างนั้น ผมกั้ยังไม่รู้ พุดแล้วพุดเล่า

ผมกั้เลยถามว้า “ใคร หลวงปู่ ที่เป็้นเจ้ายอดดอกตั้ญญู ผมหรือเปล่า”

หลวงปู่ขาวกั้ว่า “อยั้ากรู้ ไปภาวนาดู คนอั้นหรือเรากั้ภาวนาไป”

ผมก็ตั้งใจภาวนา อดนอน ฝอนอาหาร ตลอดไตรมาส ๓ เดือน ปีที่จะรู้นั้นเป็นที่ ๕ นะ ทำอยู่ ๕ เดือน เดือนแรกก็ยังไม่รู้ เดือน ๒ เดือน ๓ จึงรู้ ผู้รู้พูดขึ้นมาเองนะ “โอ้ เจ้ายอดดอกตัณญาที่หลวงปู่ขาวพูดวันนั้นก็ได้แก่ กายนี้แหละ เจ้ากายนี้เป็นเจ้ายอดดอกตัณญาไม่รู้บุญคุณของใครทั้งนั้น จะเป็นผู้ดีมีหน้า ทุกข์จนค่นแค้นแสนกันดารทั่วหน้า จะถนอมกลม่อมเกลี้ยงเกลี้ยงดูปุเลื่อให้อยู่เย็นเป็นสุขทั้งวันคืนแล้วก็เป็นคนออกตัณญาอย่างนั้น ไม่มีเวทิตาธรรมตอบแทนแม้แต่ชนิดหนึ่ง มีแต่นำของที่ชั่วช้าลามก เนื้อเหี่ยวหนังเป็นเกลียวมาให้ ผมหงอก แก้มตอบ ฟันหักมาให้ ทุกอย่างนำแต่ของที่ไม่ดีมาให้ มากระแทกแตกดันให้เจ็บปวดร้าวไปทั่วกาย เจ็บแข้ง เจ็บขา เจ็บตา เจ็บหู นำแต่ของไม่ดีมาให้ทำลายอยู่เป็นนิจถึงเราจะให้สุขอยู่ทั้งวันคืน แต่แล้วเขาก็ไม่ดีทั้งนั้น ไม่มีความปราณีหายโกรธยกโทษใครแม้แต่ชนิดหนึ่งทั้งนั้น”

นี่แหละ จงรู้มายาสาไถยของเจ้ายอดดอกตัณญา นักปราชญ์ท่านผู้รู้ คือหลวงปู่ขาว ท่านรู้แล้ว ท่านได้แล้ว ท่านจึงมาพูดเป็นปัญหาสอนเราคือคนโง่

ปริศนาธรรม ของหลวงปู่ขาว

ผม (หลวงปู่จันทา) อยู่กับครูบาอาจารย์ คือหลวงปู่ขาว ท่านสอนอย่างไร ก็ประพฤติอย่างนั้น ท่านว่าบาปก็บาปจริง จงละ ท่านว่าบุญก็บุญจริง ก็ประพฤติปฏิบัติ ท่านสอนไม่ให้หวังโยอาลัย ในชีวิตสังขาร อย่าพึงยึดถือมากเกินไปนะ จะเป็นเครื่องผูกมัดให้หลงในภพชาติสังขาร ยึดถือเพียงแต่ว่าเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยชั่วคราว ร่างกายนี้เป็นโรงงานใหญ่ เราคือใจเป็นเจ้าของ สำหรับที่จะทำงานหาผลรายได้ คือบุญกุศล มรรคผล ธรรมอันวิเศษเกิดขึ้นจากโรงงานใหญ่นี้ทั้งนั้น

๑. ใฝ่ร้อนจะนอนเย็น ใฝ่เย็นจะเข็ญร้อน ภายหลังจะคืนตาย ท่านสอนบ่อยนะ ก็พิจารณาปัญหานี้ว่า

ใฝ่ร้อนจะนอนเย็น ให้รับประพฤติปฏิบัติทำคุณงามความดี อดนอน ฝอนอาหาร เผากิเลสให้เราร้อนทั้งวันคืน ไม่หวั่นไหวต่อร้อนหนาวและหิวกระหาย

ที่นี้เมื่อจิตสงบลงไปได้ ขณิกะ กิติ อุปลาระ กิติณะ หรือเจ็บไข้ได้ป่วยอะไร

ก็ดี ก็นอนเย็นสบาย หิวโหยกระหายก็ไม่มีก็นอนเย็นสบายดี เมื่อความตายมาถึงก็นอนเย็น เย็นใจ แม้กายมันจะร้อนก็เรื่องของกาย แต่ใจนั้นมันเย็น ใจเย็นอยู่กับพุทโธ ธัมโม สังโฆ อยู่กับคุณงามความดีที่ได้ทำไว้ นั่นแหละ จึงเรียกว่า **จิตเต อสงกิลิฏฺเฐ สุกติ ปาฏิกงฺขา** เมื่อจิตฝึกฝนอบรมได้ดีแล้ว สุกติเป็นที่ไป เบื้องหน้าโดยไม่ต้องสงสัย

ไฟเย็นจะเข็ญร้อน ภายหลังจะดับตาย เป็นผู้ประมาทอยู่นะ ประมาทไม่เร่งทำความเพียร ผัดวันปันเวลาอยู่เสมอ ฉะนั้น เมื่อไฟร้อนมาถึงภายหลังจะดับตาย คือว่าความเจ็บไข้ได้ป่วยมาถึงจะดับตาย หรือเหตุเภทร้ายเกิดขึ้นเผชิญหน้า มีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้น ก็ดับตาย ไม่มีสติปัญญาแก้ตนออกจากของชั่วช้าลามกได้ นั่นแหละจะดับตาย

ฟังธรรมะบทบาทนี้แล้วก็พอใจ ตั้งใจทำความเพียรอยู่เป็นนิจ นี่เป็นธรรมะที่หลวงปู่ขาวท่านสอนอยู่เป็นนิจ

๒. รีบพายเรือ ตะวันจะสาย ตลาดจะวาย สายบัวจะเนา

รีบพายเรือแม่ รีบพายเรือพ่อ ตะวันจะสาย ตลาดจะวาย สายบัวจะเนา รีบพายเรือ ท่านพูดเพียงแค่นั้น ท่านก็ไม่แปลให้ฟัง ที่นี้ก็มาทำความเพียร เมื่อจิตรวมลงไปในันถึงอุปัชฌาธรรมแล้ว ตั้งมั่น ก็กำหนดถามผู้รู้ คือใจนั้นแหละ

รีบพายเรือ ได้แก่อะไร ตะวันจะสาย ได้แก่อะไร ตลาดจะวาย สายบัวจะเนา ได้แก่อะไร พระธรรมพูดขึ้นที่หัวใจว่า **รีบพายเรือ** คือรีบเดินจงกรม เดินภาวนา ยืนภาวนา นั่งภาวนา อดนอนผ่อนอาหาร พิจารณาธาตุขันธ์น้อมลงสู่ไตรลักษณ์เห็นแจ้งประจักษ์ทุกเมื่อ จิตจะรวมลงสู่ภวังคภพอันแน่นแฟ้น แล้วเห็นของจริง อะไรบ้างอยู่ในตลาดนี้ ร่างกายนี้เปรียบเหมือนตลาด มีทุกอย่างทุกประการ รีบขายของ รีบซื้อถอนของ ออกจากใจ คือกิเลส เมื่อเก็บเอาได้แล้ว เป็นผู้ขายของขาด ถึงไม่หมดก็แปลว่าขาด นั่นแหละรีบพายเรือ

ตะวันจะสาย คือมันจะแก่ รีบทำคุณงามความดี ร่างกายนี้มันจะแก่ **ตลาดจะวาย สายบัวจะเนา** ก็คือตาย ร่างกายเปรียบเสมือนสายบัว วาย คือตาย สายบัวมันก็เนา เปื่อยเนาเท่านั้น เมื่อถึงสภาพเปื่อยเนาแล้วก็ไม่มีอะไรเป็นของๆ เราแท้

นี่แหละปัญหาธรรมะของจริงที่นักปราชญ์ท่านสอนคือหลวงปู่ขาวผมจำได้แล้วก็เร่งทำความดีอย่างนั้นไม่ลดละก็สบายนั้นแหละ

๓. บ้านใกล้ครึ่ง ย่อมครึ่งไม่แดง นอนตะแคงผิงแดดไม่อุ่น สวดจุ่มกุ่ม มีองุ่นไม่ถึง นี่ท่านก็พูดบ่อย

“แปลว่าอะไรหลวงปู่”

“ไปภาวนาแปลเอา แปลให้รู้แล้ว มันชี้เกี้ยวชี้คร้านทำความเพียร มันไม่สิ้นสงสัย”

ผมก็เร่งความเพียรอย่างนั้น อดนอนผ่อนอาหาร จิตรวมลงสู่ขณิกสมาธิได้ เย็นกาย เย็นจิต จิตลหุตา จิตเบา กายลหุตา กายเบา อันนี้เป็นผลรายได้จากการเจริญความเพียร โอ้ การเจริญธรรม ผู้ประกอบให้ทุกข์เกิดขึ้น นี่จะเป็นผู้เห็นธรรมได้ ผู้ใดทำความเพียรติดสุข ไม่เห็นธรรมนะ ผู้ใดทำความเพียรเอาทุกข์เป็นอารมณ์ของสติ เป็นอารมณ์ของใจ เผากิเลสให้ใจเร่าร้อนอย่างนั้น จะเห็นความเป็นไปในธรรมทั้งหลายนั้น ก็เลยกำหนดถามผู้รู้คือใจ

บ้านใกล้ครึ่ง ย่อมครึ่งไม่แดง ได้แก่อะไร ได้แก่ เราเป็นชาวพุทธถือศาสนาพุทธ แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามพุทธถือเฉยๆ แต่ไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตาม ก็เลยไม่รู้ธรรมเห็นธรรม ไม่เป็นไป จิตก็

ไม่ได้บรรลุธรรม ไม่ได้ดื่มรสของความสงบ พระโศดาปัตติผล พระสภิกาคามีผล พระอนาคามีผล พระอรหันต์ ไม่มีไม่เกิดขึ้น มีแต่กิเลสเผาใจให้เราร้อน อันนี้เรียกว่า **ข้อมครึ่งไม่แดง**

นอนตะแคงผิงแดดไม่อุ่น นี้ได้แก่ ผู้ซี้เกียจซี้คร้าน สะสมคุณงามความดีใส่ตนไว้ ไม่เจริญธรรม เมื่อความเจ็บไข้ได้ป่วยมาถึง ความตายมาถึงแล้ว หากความสุขอะไรไม่มี มีแต่ความเราร้อนเกิดขึ้น เผากายเผาจิตให้เราร้อนทั้งวันคืน ได้ชื่อว่า นอนตะแคงผิงแดดไม่อุ่น จะนอนผิงแดดมันก็ไม่อุ่น มีข้าวของเงินทองมากมายก่ายกองจุเมษ มันก็ไม่มาช่วยเหลือให้อบอุ่นได้ มีแต่เราร้อน กระวนกระวาย หิวกระหายอย่างนั้น

สวดจุ่มกุ่มมีองุ่นไม่ถึง ได้แก่ ลาก ยศ สรรเสริญ สุขทางฝ่ายโลก เขาได้เป็นนายร้อย นายพัน นายพล ข้าหลวง นายอำเภอ ตลอดจนนายกรัฐมนตรี ผู้นำของชาติ ประมุขของชาติ เขาได้กัน เราก็ไม่ได้ เพราะบุญน้อยวาสนาน้อย พลอยรำคาญ เล่าเรียนแล้วก็ไม่ได้ ทางฝ่ายธรรม เขาได้เป็นเจ้าของฟ้าเจ้าคุณ ตลอดจนสังฆราชา ประมุขของศาสนา อยากได้แล้วก็ไม่ได้ ทีนี้ทางฝ่ายธรรมเข้าไปอีก พระโศดาปัตติผล พระสภิกาคามีผล พระอนาคามีผล พระอรหันต์ผลก็ไม่ได้ไม่ถึง นั่นเพราะเหตุใด เพราะความซี้เกียจซี้คร้าน ไม่สะสมบุญกุศลใส่ตนไว้ ไม่รีบเร่งบำเพ็ญอินทรีย์ธรรม ให้แก่ ไม่บำเพ็ญบารมีธรรมให้เกิดมีขึ้นในตน เป็นผู้ติดสุข ลืมตน ประมาท ท่องเที่ยวเกิดดับภพน้อยภพใหญ่ โอ๊ย เขาผู้หมั่นขยันนั้น เขาได้กันสนั่นหวั่นไหว เราก็ไม่ได้ เพราะเราเป็นคนซี้เกียจซี้คร้าน ซี้เซาเหงานอน ครูบาอาจารย์

ท่านแนะนำพร้าสอนอย่างไรก็ไม่ยอมทำ
ทำได้แต่ความชั่ว นั้นแหละ ความชั่ว
ทำได้แต่ความดีทำไม่ได้ ผลสุดท้าย
ก็อับอายขายหน้า เอาแต่ความชั่วรอด
เขาทั้งนั้น ไม่ดี

ปฏิบัติที่ได้จากหลวงปู่ขาว

การขอขมาวันเข้าพรรษา

วันเข้าพรรษาอย่างวันนี้แหละ
ให้พากันขอขมาโทษซึ่งกันและกัน แล้วก็
ต่างองค์ก็ต่างอโหสิให้ซึ่งกันและกัน
ไม่ให้โทษไม่ให้เป็นบาปเป็นกรรมเพื่อ
ว่าการเจริญสมณธรรมนั้นจะนำมาซึ่ง
ความเจริญ ไม่ขัดข้อง อันนี้ข้อสำคัญ

ฉะนั้น ผมเองอยู่กับหลวงปู่ขาว
หลายปี ที่นี้หลวงปู่ขาวพาให้ทำวัตรหมด
นั้นแหละ ทำไปตลอดจนสุดปลายแถว
เมื่อมาอยู่ที่นี้ (วัดป่าเขาน้อย) ผมกับ
หลวงปู่อำปรึกษากัน พระเณรมันหลาย
จะทำอย่างไร ก็เห็นพร้อมกันแล้วว่า
ทำวัตรตั้งแต่พระเถระผู้ใหญ่แล้วก็พอ
พระผู้น้อยก็ให้นึกในใจเอาก็ดี นึกว่า
อโหสิซึ่งกันและกัน ไม่จองเวรจองกรรม
ซึ่งกันและกันได้

การไหว้พระสวดมนต์

ที่นี้ไหว้พระสวดมนต์ ทำวัตรเย็น
ทั้งพระใหม่และเก่าก็ดี ให้เลิกเสีย
ไม่ให้อีกต่อไป มันจะไปกีดขวางกัน
นั้นแหละ เวลาเย็นคนหนึ่งอยาก
เดินจงกรม อีกคนหนึ่งก็มาขัดชวนไป
ไหว้พระทำวัตร มันก็ไม่เรียบร้อย
มันขัดข้อง

ฉะนั้น ผมเองอยู่กับหลวงปู่ขาวนะ
เริ่มแรกไม่มีไหว้พระสวดมนต์ ผมก็ถาม
คืนไปว่า “หลวงปู่มันทำอย่างไร” ท่านก็
บอกว่า “ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ทำเอา
ใครเอามัน ต่างคนก็ต่างตั้งใจมาบวช
แล้วมาสะสมบุญ นั้นแหละ ทำเอาเลย
เช้า เย็น อยากได้มากก็ทำมาก อยาก
ได้น้อยก็ทำน้อย” นี่หลวงปู่มันสอน
หลวงปู่ขาว ผมอยู่กับหลวงปู่ขาวก็
ไม่มีการทำวัตรเช้า วัตรเย็น นั้นแหละ
ทำเอาใครเอามัน นี่ข้อสำคัญ

รักษาสমบัติของพระพุทธเจ้า และครูบาอาจารย์

เมื่อฉันเข้าเสร็จแล้ว ผมปฏิบัติ
หลวงปู่ขาวนะ ผมฉันเร็วนะ ฉันไม่มาก
พอเสร็จแล้วรีบล้างบาตรของตัวเอง
เสร็จแล้วเช็ดให้เรียบร้อย เก็บไว้ที่

เหมาะสม แล้วก็รีบไปรอปปฏิบัติหลวงปู่ขาว ท่าหมากร หรือ
ล้างบาตรล้างกระโถนให้ทุกอย่าง ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ
ทำอยู่อย่างนั้นนะทั้งวันคืน นี่แหละการทำคามเพียร

ที่นี้หลวงปู่ขาวอยู่ถ้ำกลองเพล ฉันเข้าแล้วฝึกสอนผมนะ
พาไปทำความเพียร ไปที่ผาบัง ที่แจ้จ้ง นะ ไปแล้ว ท่านเอา
ผ้าอาบน้ำคลุมหัวเท่านั้นแหละ พาเดินจงกรมแข่งแดดนะ
ผมเห็นท่านทำ ผมก็ทำด้วย นี่แปลว่าท่านสอน ผมว่า

“ขอโอกาสหลวงปู่ เดินจงกรมแข่งแดดมันไม่ร้อนหรือ”

“โอ๊ย มันจะร้อนอย่างไร ถือร้อนถือหนาวมันได้หรือ
อ้อพโภกาสิกังคะ เดินจงกรมอยู่ที่แจ้จ้ง ๆ หรืออยู่ที่แจ้จ้ง ๆ
นั่นแหละ เราก็เจริญรักษาสัมบัติของพระพุทธเจ้าและ
ครูบาอาจารย์ท่านผู้ดีทั้งหลายไว้ ท่านทำอย่างนี้”

หลวงปู่มันไปอยู่บางแห่งไม่มีร่มไม้ ท่านก็เอา
ผ้าอาบน้ำคลุมหัวเดินที่แจ้จ้ง ๆ นั่นแหละ ท่านก็ทำ ท่านจึง
ได้เป็นพระดี นี่ข้อสำคัญ ผมเองก็ทำกันอยู่อย่างนั้น ไม่ยึด
สถานที่ เมื่อเราตั้งใจทำคุณงามความดี อยู่สถานที่ใดก็ดี
ทั้งนั้น

ตั้งใจในไตรมาส ๓ เดือน เอาให้ได้นะ มรรคผล ๔ ชั้น
ไม่ได้ชั้นใหญ่ก็ได้ชั้นต้นดีมาก **สัตตักขัตตปุระระมะ**
(พระโสดาปัตติผลชั้นต้น) ก็ดีมากถ้าจิตได้บรรลุขั้นนี้
ต้องได้นะ ถ้าบุญพาวาสนาสง ถ้าไม่ได้เพราะอินทรีย์อ่อน
บารมีธรรมอ่อน ก็เร่งความเพียรต่อไปอีก ปีนี้ ปีหน้า
วันนี้ วันหน้า เดือนนี้ เดือนหน้า ต่อไปเป็นนิจ

ทีนี้เมื่ออินทรีย์แก่ขึ้น บารมีธรรมก็แก่ขึ้น จะได้
ในขณะที่ทำความเพียรอยู่นะ พิจารณาเห็นทุกข์เท่านั้น
ทุกลมหายใจเข้าออก จิตสงบลงไปพักเดียวเห็นแจ้งชัด
จิตจะได้บรรลุนิยโตธรรม ขั้นต้นขั้นแรก ถ้าไม่ได้ในขณะนั้น
แสดงว่าอินทรีย์อ่อน บารมีธรรมอ่อน ก็จะไปไม่ได้เมื่อเจ็บไข้
ได้ป่วย พิจารณาเห็นทุกข์จิตก็เบื่อหน่าย วางความกำหนด
วางอุปาทาน ได้บรรลุในขณะนั้น ถ้าไม่ได้ นั่นแสดงว่า
อินทรีย์อ่อน บารมีธรรมก็อ่อนอยู่ ก็ทำต่อไปอีก เมื่อมันจะ
ตายนะ โอ้ ตายจริงๆ หนอ พิจารณาคืนหลังก็มาเพียงแค่นี้
ไปหน้ามันก็ตาย สังขารที่เป็นที่พึ่งอาศัยมันก็ตายหนอ
เราหมดที่พึ่งแล้วจะไปไหนเล่า โอ้ ไม่รู้ทั้งนั้น นี่เห็นทุกข์ใน
ธาตุขันธ์เท่านั้น จิตสงบพบ ปล่อยวางอุปาทานเลย จิตจะ
ได้บรรลุนิยโตธรรมขั้นต้น นั่นแหละใน ๓ กาล นี่ข้อสำคัญ
หลวงปู่ขาวท่านสอน

ถ้าไม่ได้ในขณะนั้นเพราะอินทรีย์อ่อน บารมีธรรมก็อ่อน
ก็จะเป็นนิสัยเป็นปัจจัยต่อไปวันหน้า ซาติหน้า ภาวนาหน้าอีก
เมื่อเราสะสมอินทรีย์ธรรมบารมีธรรมนี้ไว้แล้ว ภาวนา
ซาติหน้าจะได้เร็วเหมือนแสงฟ้าแลบ

พระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลายในครั้ง
พุทธกาล หลวงชายนั้น ท่านได้บรรลุโดยเร็วพลัน
ดาษตีเต็มศาสนาเพราะท่านสะสมคุณงามความดีนั้น
มาหลายภพหลายชาติ ท่านจึงได้บรรลุมรรคผลธรรม
วิเศษอันเลิศ ตั้งแต่พระโสดาบันขั้นต้นขึ้นไปเป็นขั้นๆ
นี่ข้อสำคัญ

ครูนำใจ

ผมเองไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปะ วิชาความรู้ เขียนอ่านไม่เป็น ปริยัติของ ผมไม่มี มีแต่ปฏิบัติเท่านั้นแหละ ผมก็ ตั้งใจปฏิบัติล้วนๆ มาเสมอ ไม่เลิกละ ลงมือทำมาตั้งแต่ปี ๒๔๙๓ ปฏิบัติมา บางปีก็ได้อาจารย์ดีบ้าง บางปีก็ไม่ดี จนน้ำตาไหลนะ ธรรมยุตนี้ บางปีก็พอ ปานกลาง ต่อมาสุดท้ายจึงได้พบพระ ที่ดีคือ หลวงปู่ขาว อนาลโย และ หลวงปู่บัว สิริปุณโณ จังหวัดอุดรธานี พอได้พบก็ตั้งสัตย์อยู่กับท่านเลย

ดีอย่างไร แหม ผมนึกในใจ ท่านก็รู้ ผิดถูกท่านก็รู้ จริงหรือเท็จ ท่านก็รู้ ท่านเคร่งครัดดุจดวงศัตร์ ศีลวัตร นำอัครรรยัใจ ฉะนั้นผมก็ปฏิบัติอยู่กับท่าน ไม่ประมาท เจริญความเพียรอยู่เป็นนิจ กินน้อย นอนน้อย พุดน้อย นี่ข้อสำคัญ ไม่ห่วงใยกับใครทั้งนั้น เสร็จกิจแล้วเข้า ที่เลย ไม่ไปคุยกับใครทั้งนั้น

ถ้าครูบาอาจารย์ไม่รู้ธรรมเห็น ธรรมไม่ควรที่จะศึกษาผมก็ไม่ไปศึกษา เสียเวลานะ ไปศึกษากับพระผู้ดีเลย มันจึงได้ปัญญาความรู้ นี่ข้อสำคัญ

วัตรนอกสู่วัตรใน

ก่อนที่เราจะไปบิณฑบาต เราจะต้อง นุ่งห่มผ้าให้เป็นปริมณฑลนะ ถ้านุ่งเพื่อย หน้าเพื่อยหลังปรับอาบัติทุกกฐนะ ระวัง ให้ดี นุ่งผ้าให้นุ่งห่างจากหัวเข่าลงไป คืบหนึ่งพอดีนะ ถ้านุ่งเขินขึ้นมากกว่านั้น ปรับอาบัติทุกกฐนะ เห็นชาวบ้านเขา นุ่งกระโปรงเขินๆ ก็อย่าทำ อย่างนั้น มันผิด พระพุทธเจ้าไม่อนุญาตให้นะ

ที่นี้การนุ่งห่มจะออกไปบิณฑบาต ถ้าฝนไม่ตกและทางนั้นก็แห้ง ไม่เปียกและ ก็ต้องช้อนสังฆาฏิด้วย ทำให้ถูกต้องตาม ระเบียบ แต่ถ้าฝนตกแล้วไม่ต้องช้อน เพราะทางเปรอะเปื้อนไปด้วยโคลนตม ทั้งหลาย ต่อแต่นั้นลูกคุมต้องใส่ นะ ลูกคุมข้างล่างก็ต้องใส่ ถ้าไม่ใส่ปรับอาบัติ ทุกกฐ ในพระวินัยปิฎกว่าอย่างนั้น

ที่นี้ผมเองก็อยู่กับหลวงปู่ขาว อนาลโย ๒๐ กว่าปี ได้ศึกษาแล้ว หลวงปู่มัน ฐูริทัตตเถระ ทำอย่างนั้น ถ้าใครไปอยู่ ร่วมด้วยไม่ใส่ลูกคุมคองนะ ปรับอาบัติ ทุกกฐ หลวงปู่มันดุแต่เลย ถ้าไม่เชื่อฟัง ก็ไล่หนีเลย นั่นแหละทำให้มันถูก ถ้าทำ ถูกแล้ว การเจริญสมณธรรมก็เป็นไปได้ ไม่เศร้าหมอง

เมื่อออกจากวัดไปสู่ทางบิณฑบาตแล้ว อย่าเพิ่งคุยกันนะ เดินไปด้วยความสงบเสงี่ยม สำรวมระวังเพศสมณะไว้ ให้ดี เดินไปก็ไม่ช้าไม่เร็ว เอาพอดีๆ ผู้เดินก่อนมองผู้เดินหลัง อย่าห่างไกลกันมาก ไม่งาม ไม่สมกับสมณสารูป ผิดวิสัย เดินไปก็ไม่ให้คุยกันนะ ถ้าคุยกันหรือสูบบุหรี่ ปรับอาบัติ ทุกกฐนะ ไม่งาม มันเสียผลร้ายได้ ไม่ใช่จะไปบิณฑบาต ขอข้าวเขามากินเลี้ยงกิเลสให้มันใหญ่ นะ คุยกันไป สูบบุหรี่ไป บิณฑบาตเยี่ยงอย่างชาวบ้านผู้ไม่มีความสำรวมในเพศ ศีลของตนนั้น ปรับอาบัติทุกกฐนะ

การไปบิณฑบาต เราก็ต้องภาวนาไปด้วย ก้าวขวา พุทโธ ก้าวซ้าย ธัมโม ก้าวขวา สังโฆ อย่าให้เสียเวลา ขาดผลร้ายได้ อันนี้แหละการฝึกจิต เราต้องฝึกอยู่ ทุกเวลานะ ไปบิณฑบาตก็ต้องฝึก อยู่กับวัดก็ต้องฝึก จะฝึกเฉพาะตอนเดินจงกรมใช้ไม่ได้นะ มันไม่ทันกับกิเลส เป็นนักบวชมันต้องฝึกอย่างนั้นอบรมอยู่อย่างนั้น อย่าให้ กิเลสมันชักจูงจมูกไปในทางที่ผิด ใช้ไม่ได้ อันนี้ข้อสำคัญนะ

ผมเองได้ทำมาแล้ว กับหลวงปู่ขาว อนาลโย หลวงปู่บัว สิริปุณโณ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ได้ทำกันมาแล้ว และรู้สึกว่าย่อกเย็นดี ทำถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ของธุดงค์วัตรเรียบร้อย ต่อแต่นั้นจะเข้าสมาธิธรรม จิตก็สงบ หรือว่าขณะไปบิณฑบาตนั้นภาวนาไปๆ จิตก็ สงบเฉียดๆ นะ เพราะอำนาจความที่เคารพ ไม่ประมาท ล่วงเกินนั้นนำมาซึ่งความสงบได้และเป็นบุญเป็นกุศล บุญกุศลเมื่อเราสะสมให้พอแล้วนั้น สามารถบันดาลให้ จิตใจเข้าสู่ความสงบได้ เป็นสิริเป็นมิ่งขวัญของผู้เจริญ ให้มีแล้ว และบันดาลให้บรรลุมรรคผลธรรมวิเศษนั้นได้ นั้นแหละข้อสำคัญ

มีหนักมีเบาในธรรม

เมื่อเราจัดอาหารใส่บาตรและให้พรเสร็จแล้วลงมือฉัน สมาทานเอามั่นคงแล้ว อาหารมาภายหลังนั้นห้ามเอาเป็นเด็ดขาดนะ แต่แล้วให้มีปัญญาหลวงปู่ชาวจี๋สอนผมนะให้มีปัญญาอย่างไร เช่น ทายก ทายิกา บ้านเขาอยู่ไกลมาถึงสายแล้ว

“โอ้ ครูบาอาจารย์นิมนต์รอก่อนนะ บ้านอยู่ไกล มาไม่ทัน”

“เออ มา เอามา อาหารมาแต่ไกล อร่อยดีนะ” นั่นแหละให้มันรู้จัก อย่าเพิ่งเดินสายเดียวไปตลอด ใช้ไม่ได้ เราก็บอกให้ทายก ทายิกา อุบาสก อุบาสิกา เอาถ้วยชามมาให้ ตักใส่ถ้วยชามนั้น ทำท่าเหมือนจะกินนั่นแหละ แสดงความดีให้เขาดีอกดีใจ เขาก็เห็นว่าครูบาอาจารย์นี่ ถึงมาแต่ไกล ไม่ทัน มาทันระหว่างกลางทาง ท่านก็เมตตาอยู่นะ รับอาหารเอาให้เขาก็ดีใจ ความดีใจนั้นเป็นบุญ อันนี้ได้ชื่อว่าเราเป็นปราชญ์ฉลาด ยึดมั่นรักษาศรัทธาไทยเอาไว้ไม่ให้ขาดกัน ภายหลังเขาก็พลอยที่จะพยายามนำมาให้อีก นั่นแหละเราก็พูดปลอบโยนเขา

“โยมมาแต่ไกลดีแล้ว ตื่นตึก ลูกเข้าไหว้พระเจ้า ภาวนานะ นั่งข้าวเป่าไฟ รับประทานอาหารให้มันเสร็จแต่เช้า แล้วก็มาแต่เช้านะ บุญกรรมที่เราเมื่อก่อนก็ได้มาก ได้มากตามชอบพอใจนะ” นั่นแหละเขาก็พอใจ ให้มันรู้จักกาลสมัย รู้จักบุคคลที่เราพึงจะประสบพบปะ เข้าไปแล้วการพูดการกระทำของเรานั้นเป็นอย่างไร นี่ข้อสำคัญนะ แต่ถ้าเราพูดว่า

“โอ๊ย อาตมาไม่เอาหรอก อาตมาถืออุตงค์ข้อนี้แล้ว สมาทานขาดแล้ว อาหารมาภายหลังลงมือฉันแล้วไม่เอา” นั่นแหละ ได้ชื่อว่าเราฆ่าตัวเองให้ตายขาดจากลาภณะ ลาภเกิดขึ้นแล้วควรจจะรักษาให้เจริญขึ้นก็ไม่ได้ เรียกว่าพูดอย่างฆ่าตัวเองนะ ฉะนั้น อย่าเพิ่งทำอย่างนั้น ให้มีปัญญารอบรู้ รู้รอบนะ อันนี้ผมก็ผ่านมาหลายแล้ว เรื่องนี้พระบางองค์พูดว่า “โอ๊ย อาตมาสมาทานอุตงค์แล้ว ไม่เอาอาหารมาภายหลัง” ถ้าอย่างนั้นท่านไม่ต้องการไม่ต้องเอามาแล้ว โยมก็เลยไม่มาอีก เสียด้วย พระผู้ทำอย่างนั้นก็เห็นว่าขาดปัญญา โง่เขลา ทูริชาโน ปราบโก ปัญญาทรม ขาดการสังคัมกับพระผู้รู้ทั้งหลายมาก่อนก็เป็นเหตุให้ลามตกไป

ใช้ไม่ได้ เราจึงเป็นผู้มีปัญญาดี สุวิชาโน ภวัง โทติ
ใคร่ครวญหาเหตุผลแล้วจึงพูด พูดให้ถูกตามผู้ต้องการนั้น
อย่าไปพูดตัดรอน ไม่ดี อันนี้แหละ รักษาภกและศรัทธา
ในพุทธศาสนาไว้ก็จะเป็นผู้เจริญ

ทำจริงมีแต่ได้กับได้

สมัยผมอยู่กับหลวงปู่ขาว ไตรมาสสามเดือน ๕ ปีนะ
ผมตั้งใจขอศึกษากับหลวงปู่ขาว “หลวงปู่ทำความเพียร
อย่างไรมันจึงจะนำจิตเข้าสู่ความสงบได้เร็ว”

หลวงปู่ขาวก็ว่า ไปอยู่เชียงใหม่ ๑๔ ปีนะ ไม่นอน
ท่านว่าอย่างนั้น การที่จะทำจิตให้เข้าสู่ความสงบได้ คือ
อดนอน อดอาหาร ไตรมาสสามเดือนก็ดี นอกพรรษา
ก็ทำอยู่อย่างนั้น หลวงปู่ขาวว่านะ นั่นแหละจะนำจิต
เข้าสู่ความสงบได้ ใครทำได้ดีมาก เมื่อเป็นเช่นนั้น
ผมก็ชอบใจ

สมัยนั้นร่างกายผมผอมนะ แข็งแรงดี โรคภัยไม่มี
ผมก็ตั้งสัจจาธิษฐานใจมั่นต่อหน้าสงฆ์เลยทีเดียว
มีหลวงปู่ขาวเป็นประธาน แต่พรรษาแรก (ปี ๒๕๐๑)
หลวงปู่หลุยเป็นประธาน หลวงปู่ขาวรองลงมา นั่นแหละ
ก็เลยตั้งใจเอาธุดงค์วัตรข้อ เนสัชชิกังคะ ไตรมาส ๓ เดือน
ไม่นอน วันคืนเดิน ยืน นั่ง ๓ อิริยาบถ เท่านั้นแหละ

แต่การที่จะอยู่เนสัชชิก นั้นต้องกินอาหารน้อยนะ
กินมากไม่ได้เพราะอาหารมันทับธาตุ เมื่ออาหารทับธาตุ
ก็เลยเป็นเหตุให้ถีนมิทระ ความง่วงเหงาหาวนอนเกิดขึ้น
เผากาย มันก็เผาจิตอีกด้วย มัวมีดวงซึมเหมือนกับหมู
นั่นแหละ มันกินรำอ้อมแล้วก็นอนเท่านั้นแล

พอออกพรรษาแล้ว เดือนพฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม ภาคอีสานมันหมดฝนแล้วอากาศสบายดี ผมก็เอาทั้งแล้งทั้งฝนนะเรื่องจุดธูปขอเนสาชชิก ผมทำอยู่อย่างนั้นถึงห้าปี จำได้ ทำไปแล้วรู้สึกกว่า ๗ วัน ๘ วัน เท่านั้นแหละจิตสงบได้ เมื่อจิตสงบลงไปนั้น ความหิวโหยอาหารหรือหิวนอนของร่างกายนั้นก็ดีก็หายไปหมดสิ้น เหลือแต่ผู้รู้กับสติ ที่นี้เมื่อจิตสงบนั้น **ขณิกะ** ก็ดี **อุปจาระ** ก็ดี รู้สึกว่ามีความรำเริงบันเทิง เป็นอาหารอันเยี่ยม โอ่ แสนสุขแสนสบาย **ศรัทธา** **วิริยะ** **สติ** **สมาธิ** **ปัญญา** **อินทรีย์ ๕** เกิดขึ้นพร้อมโดยเร็วพลัน ทุกอย่างพร้อมกันหมด เป็นกำลังใจ ก็เลยมีปัญญาเห็นชอบว่า **การทำสมาธิเพียร** **อดนอน** **ผ่อนอาหาร** นี่ดีมาก **ถูกทาง** ที่จะเป็นเครื่องกลั่นกรองกิเลสเป็นเครื่องย่างกิเลสได้แท้สำหรับผู้ทำได้ เมื่อจิตสงบแล้ว โอ่ เกิดความรู้หลายอย่างหลายประเภท เกิดขึ้นนานาชนิด ก็สามารถบันดาลจิตใจให้ฉลาดรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง

ผมทำอยู่อย่างนั้นถึง ๕ ปีนะ ปีที่ ๕ นับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๑๕ คำไปถึงเดือนมกราคม แรม ๘ คำ จึงพัก เพราะมีเหตุเกิดขึ้นก็เลยหยุดพัก นั้นแหละทำมาแล้วอย่างนั้นก็ไม่เห็นตายนะ มีแต่ได้กับได้ ได้อะไร ได้บุญ ได้กุศล ได้ตน ได้คุณงามความดี ได้วิชาปัญญาความรู้ความฉลาดทุกสิ่งทุกอย่าง นั้นแหละมีแต่เสียกับเสีย เสียอะไร เสียบาป เสียกิเลส เสียของไม่ดี เสียความโง่เขลาเบาปัญญาทุกอย่าง

มีโอกาสนแล้วรีบบำเพ็ญ

หลวงปู่ขาวนะ ฉันทเช้าแล้วเอาผ้าอาบน้ำโพกหัวเดินจงกรมตากแดดนะเจ้า โอ้เดินจงกรมแข่งแดดนะ

“หลวงปู่ไม่ร้อนหรือ”

“อ้าว มันเป็นบ้าหรือพระนี่ไม่รู้หรือพระพุทธเจ้าว่า **อัมโภกาสิกังคะ** นี่พระพุทธเจ้าทำมาแล้วจึงได้ตรัสรู้ทุกอย่าง ที่นี้เราก็คงทำตามพระองค์เจ้า จะเลือกคัดจัดสรรสถานที่ไม่ได้นะ **หน้าที่**ของเราจะต้อง**ทำความเพียร** **ไม่ว่าร้อน** **หนาว** **หิว** **กระหาย** **พระองค์เจ้าไม่ยึด** **ไม่เลือกกาลสมัย** **และสถานที่ทั้งนั้น** **ได้โอกาสนแล้วทำเลย”**

นั่นแหละ หลวงปู่ขาวพาผมทำนะ เดินจงกรมแข่งแดด ก็เอาผ้าอาบน้ำโพกหัวเสีย หรือเรามีร่มอยู่ ฉันเข้าเอาบาตรขึ้นกุฏิแล้วกางร่มเดินจงกรมก็ได้เหมือนกันนะ ไม่ผิดหรอก ทำได้ดีทั้งนั้น ดีกว่าเราไม่ทำ กางร่มเดินจงกรม มือขวาจับร่ม มือซ้ายก็เอาไว้ได้พกผ้า ภาวนา พุทโธ ธัมโม สังโฆ ไปอย่างนั้น อันนี้ข้อสำคัญ

เดินจงกรมนี้เป็นบุญมากนะ เดินจงกรม ยืนภาวนา ไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ อดนอน อดอาหาร พิจารณา ธาตุขันธ์น้อมลงสู่ไตรลักษณ์เสมอ นี่แหละเรียกว่า **สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน** แปลว่า ฐานะอันเอก ฐานะอันเลิศนะ **วิปัสสนา**จะแจ้งซึ่งภพชาติสังขาร เป็นทางดำเนิน เป็นอาวุธอันทันสมัย จะนำจิตเข้าสู่ความสงบได้ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ อันนั้นเป็นผลเกิดขึ้นจากการที่เราเจริญธรรม ไม่ผัดวันปันเวลานะ จะได้ผลสมตั้งใจหมาย อันนี้ข้อสำคัญ

ฉะนั้น ทุกท่านเมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว ตั้งแต่วันนี้ไปนะ จงตั้งใจนะ จะเอาอย่างไรจุดงค์ ๑๓ ข้อนี้ พระองค์เจ้าทรงบัญญัติไว้ **ธุดงค์** เป็นเครื่องกลั่นกรองกิเลส เป็นเครื่องย่างกิเลส เราจะเอาธุดงค์ข้อใดในไตรมาส ๓ เดือนนี้ก็จงตั้งใจเอาให้ได้นะ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติต่อไป เว้นไว้แต่เจ็บไข้ได้ป่วย อันนั้นก็ยกไว้ก่อน ถ้าสังขารร่างกาย อำนวยผลให้อยู่ก็ทำไปอย่างนั้น ไม่หวังโยอาลัยสังขาร ตายเป็นตาย ต้องเอาอย่างนั้นนะ

หลวงปู่ขาวว่า ถ้าทำความเพียรไม่ได้ก็อย่าหวังว่าจะเป็นไป นั่นแหละ มั่งง่ายไม่พองาย ท่านว่าชี้ใกล้ทาง มันเหม็น มั่งง่ายไม่พองาย คือ ชี้เกียจชี้คร้าน นั่นแหละ

หลวงปู่บุญมา คัมภีร์ธัมโม

วัดป่าสีห์พนมฯ

อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

(ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์)

หายสงสัยในอาสนา

เมื่อหลวงปู่บุญมาอุปสมบทแล้ว ได้มาอยู่ศึกษาข้อปฏิบัติด้านจิตภาวนากับท่านพระอาจารย์สิงห์ สหธมโม ที่วัดธาตุฝุ่น จังหวัดสกลนคร โดยฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้น และช่วงเข้าพรรษาในตอนกลางคืนจะถือ ๓ อิริยาบถ เท่านั้น คือ ยืน เดิน และนั่ง จะไม่มีการนอน ซึ่งหลวงปู่บุญมาท่านเพียรปฏิบัติได้ด้วยดีตลอดมา

แต่หลังจากออกพรรษาที่สองแล้ว หลวงปู่บุญมา เกิดจิตฟุ้งซ่านอยากจะสึก ท่านพระอาจารย์สิงห์ จึงให้ท่านไปหาหลวงปู่ขาว อนาลโย ซึ่งขณะนั้นท่านพักภาวนาอยู่ที่ถ้ำคือ เพื่อจะได้ช่วยแก้จิตที่มีปัญหานี้ได้

“พอรุ่งเช้าขึ้นมา โยมพ่อแข่งก็มาจ้งหันเข้า พอฉัน บิณฑบาตเสร็จ ล้างบาตรเสร็จแล้ว เรากำลังนั่ง เช็ดบาตรอยู่ต่อหน้าหน้าท่านพระอาจารย์สิงห์ซึ่งท่าน กำลังล้างมือหลังจากเพิ่งฉันเสร็จ โยมพ่อก็เข้ามาถาม ขึ้นใส่หน้าท่านพระอาจารย์เลยว่า “**ได้ยินข่าวว่าอยาก จะลาสิกขาใช่ไหม**” พอติท่านพระอาจารย์ได้ยินก็ร้อง ขึ้นก่อนเลยว่า “**จะสึกก็สึก ตอนเข้ามาบวชเราก็ไม่ได้ ขอนิมนต์ให้ใครเข้ามาบวช**” แล้วท่านก็พูดต่ออีกว่า “**มีนาละ วันหนึ่งเห็นมันมาเล่นตะเกียงเจ้าพายุอยู่ในห้อง ก็ไม่ได้นึกอะไร ก็เห็นมันเร่งทำความเพียรดี ๆ อยู่ในป่าช้านะ**” ท่านพูดนะ ท่านคงจะได้อุบายเกี่ยวกับ เราแล้วก่อนหน้านี้ แล้วโยมพ่อก็พูดขึ้นอีกว่า “**ขอก่อน ขอให้ไปเที่ยววิเวกก่อน ถ้ามันอยู่ไม่ได้จริง ๆ พอถึง ฤดูที่เขาทำนา จึงค่อยสึกออกมาก็ได้**” ท่านพระอาจารย์

ถ้ำค้อ

ก็พูดส่งต่อเลยว่า “เออดี ถ้ำอย่างนั้นก็ให้ไปพร้อมกับพ่อออกดี แกจะเอาเสียบึงไปส่งให้หลวงปู่ชาวอนาลโย ที่ถ้ำค้อวันพรุ่งนี้” มันเลยพอดีเข้ากันกับอุบายที่เราได้วางเอาไว้

หลังจากฉันจ้งหันและเสร็จภารกิจทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว เราก็เข้าไปกราบลาท่านพระอาจารย์สิงห์ จากนั้นก็เดินทางไปเจอพ่อออกดีที่คำว้าว เดินทางสองวันกว่าจะไปถึงภูค้อ จากนั้นก็เข้าไปกราบนมัสการหลวงปู่ชาว ไปขอนิสัยนาเพื่อน พอท่านให้นิสัยเสร็จแล้วก็นั่งรับฟังโอวาทจากท่าน เราก็ยังไม่ได้เล่าอะไรให้ท่านฟังเพราะเพิ่งเดินทางมาถึง แต่หลวงปู่ชาวคงจะรู้แล้วเพื่อนก็ถามว่า “มันเป็นจ้งได้ จ้งอยากสึก” เว่าให้เพื่อนฟังว่า “มันสงสัยวาสนา” พอเพื่อนเทศน์ เพื่อนบได้เทศน์ธรรมดาเต้ ข้ามภูข้ามเขาไปอยู่กลางโคกภูโคกเพื่อนฮ้องใส่ (พูดใส่อย่างดัง)

“ออก มันกะออกมาจากหม่องหัน มันกะลีไปเข้าหม่องหันมันอีกบ้อ”

นี่พอเรามานึกถึงตรงนี้ขึ้นมาเมื่อใด มันก็เกิดสลดสังเวชใจขึ้นมาทุกที ธรรมปาครูปาอาจารย์มันมากระตุ้นหัวใจอย่างแรง ทำให้มีกำลังใจขึ้นมาทันที นี่ละธรรมของครูบาอาจารย์เปรียบเสมือนเป็นยาวิเศษรักษาคนไข้ที่ป่วยเป็นโรคใจให้หายได้ทันทีทันใจ จากนั้นท่านก็เทศนาให้โอวาท พอสมควรก็กราบลาท่านมาหาที่พัก

“มันบ่มีกฏีเต้ หลวงปู่เพิ่นก็อยู่ในถ้ำ ผู้ไปอยู่ก่อนก็ไปอยู่น่าแงบน้อยๆ ก็มี ถ้ำน้อยๆ แล้วก็หลังตานโลด ช่วงนั้นเป็น ฤดูหนาว ฝนไม่ตก ให้เณรเอาใบเป้ามา ปูรองพื้น แล้วก็เอาผ้าอาบน้ำปูทับอีกที ทำเป็นที่นอน เพราะอยู่บนภูมันไม่มีเสื่อ ส่วนกลดแขวนกับเชือกที่ซึงไว้กับต้นไม้ เป็นครั้งแรกที่เราออกธุดงค์ ไม่เคยอยู่ บนภูเขาป่าแบบนี้ และยิ่งหลวงปู่คำมี (พระลูกชายหลวงปู่ขาว บวชปีเดียวกับหลวงปู่บุญมาแต่ท่านอายุมากกว่า) ท่านพูดขู่ว่า “ระวังให้ดีเต้อ เสื่อก็มี ฝีก่องก้อยก็มี ให้ระวังข้อวัตรปฏิบัติ ให้ดีเต้”

พอดตกกลางคืน เสียงสัตว์ต่างๆ พวกนก ชะมด หมู สารพัดอย่างวิ่งหากิน มันวิ่งเหยียบใบไม้เสียงควกๆ คากๆ ตอนนั้นบพสวดมนต์มีเท่าไร เอาเก็บ มาสวดหมด กลัวตาย คนขี้ยาน ก่อนจะนอนก็เตรียมพร้อมมอยู่นะ แต่พอได้ยิน เสียงก็อกๆ แก๊กๆ ต้องได้ลุกขึ้นบู้บปั๊บ ลุกขึ้นมา นั่งภาวนาแต่ว่าเข้าไปใน มุ้งกลด มุ้งผ้าหนาคือจิวร เราอยู่ข้างใน แต่เห็นข้างนอกอยู่ แต่ผู้อยู่ข้างนอก เหลียวเข้าไปบ่เห็นดอก”

ตั้งนั้นสมัยก่อนพระเณรต้อง ระมัดระวัง จะไปทำผิดข้อวัตรไม่ได้ สิ่ง ที่มองไม่เห็นตัวนั้นมันเล่นงานเอาจริงๆ ข้อวัตรก็คือศีลสังวรนั่นละ ถ้ามีศีลแล้ว อุ่นใจ อยู่ที่ไหนก็อุ่นใจ ไม่กลัวอะไรทั้งนั้น ถึงกลัวก็อยู่ได้เพราะนึกถึงศีล แต่ว่า คนกลัวมันดีกว่าคนไม่กลัว ทำไมจึงเป็น อย่างนั้น ก็เพราะว่าคนที่กลัวมันจะได้หา ที่พึ่งทางใจ กลัวมากๆ ก็บิกรรมพุทโธๆ อัดเข้าไป พอจิตสงบลง ความกลัว มันก็หายไปเอง มันก็ดีอย่างนี้ ถ้าคนกลัว มันก็ไม่ขี้เกียจไหวพระสวดมนต์ นอนอยู่ กลางป่ากลางเขา บพสวดมนต์ที่เราท่องจำ มาได้มีก็สูตรๆ ก็เก็บมาสวดจนหมด มันก็ดีอย่างนี้ นี่ละการที่เราได้ไปเที่ยว วิเวกตามสถานที่ต่างๆ ได้ความวิเวก สงัด ก็มีสวนช่วยในการเจริญสมณธรรม ได้เป็นอย่างดี ที่ครูบาอาจารย์ท่านออกไปหาเที่ยวธุดงค์กรรมฐาน ท่านก็ไป เที่ยวหาสถานที่มันน่ากลัวๆ อย่างนี้ละ

เราไปช่วงนั้นมีพระและเณรอยู่กับ ท่านประมาณ ๗ รูป สมัยก่อนแถวภูคือ ไม่มีหมู่บ้านเลย ไม่มีวัวไม่มีควาย คนก็ ไม่มีเสียบ ไม่มีสถานที่ออกไปรับบิณฑบาต ท่านจึงต้องอาศัยอาหารจากแม่ชีซึ่งเป็น หลานของท่านเป็นผู้ทำถวายเท่านั้น

ระหว่างที่พักอยู่ได้ช่วยกันกับหมู่เพื่อนหามน้ำขึ้นไปใส่ตุ่มที่อยู่กลางลานหินดานไว้ให้หลวงปู่ได้ทรง เราได้พักศึกษาข้อวัตรปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่ขาวเจ็ดวัน ใจเราอยากจะอยู่นานๆ กว่านี้ แต่ก็ไม่ได้เพราะอาหารบิณฑบาตไม่พอฉันครุบาโตน พระที่เข้ามาอยู่ก่อนจึงได้ชวนหมู่เพื่อนไปภาวนาที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า ถ้าพวกเราอยู่กับครุบาอาจารย์ มันก็เหมือนกับเรามาชุดเนื้อเถื่อนหนึ่งท่าน เกรงว่ามันจะหนักครุบาอาจารย์ พอฟังเหตุผลอย่างนี้แล้ว จึงตกลงกันเข้าไปกราบลาหลวงปู่ขาวเพื่อจะออกไปหาที่วิเวกต่อไป

หลังจากนั้นมา หลวงปู่บุญมาได้มีโอกาสอยู่ศึกษาข้อปฏิบัติกับหลวงปู่ขาว อนาลโย ที่ดงหม้อทอง และที่วัดถ้ำกลองเพลในกาลต่อมา

ທາງໂຮມ
ຫລວງປູ່ຂາວ ອນາລ໌ຍ

หลวงปู่ชาน ฐานวโร

วัดป่าบ้านเหล่า

กิ่งอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

(ข้อมูลจากหนังสือชีวประวัติและปฏิปทา
ของหลวงปู่ชาน ฐานวโร)

หลวงปู่ชาน ฐานวโร มรณภาพ
ด้วยโรคไตวายเรื้อรัง เมื่อวันที่
๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

ได้พบครูบาอาจารย์อันเป็นที่พึ่ง

หลวงปู่ชาน อุปสมบทเป็นพระภิกษุในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อออกพรรษาในปีแรกแล้ว ท่านได้กราบเรียนปรึกษา กับหลวงพ่อชม เจ้าอาวาสวัดป่าโคกสำโรง ที่ท่านจำพรรษาอยู่ด้วยในเรื่องการออกวิเวก ซึ่งหลวงพ่อชมท่านก็ไม่ขัดข้อง

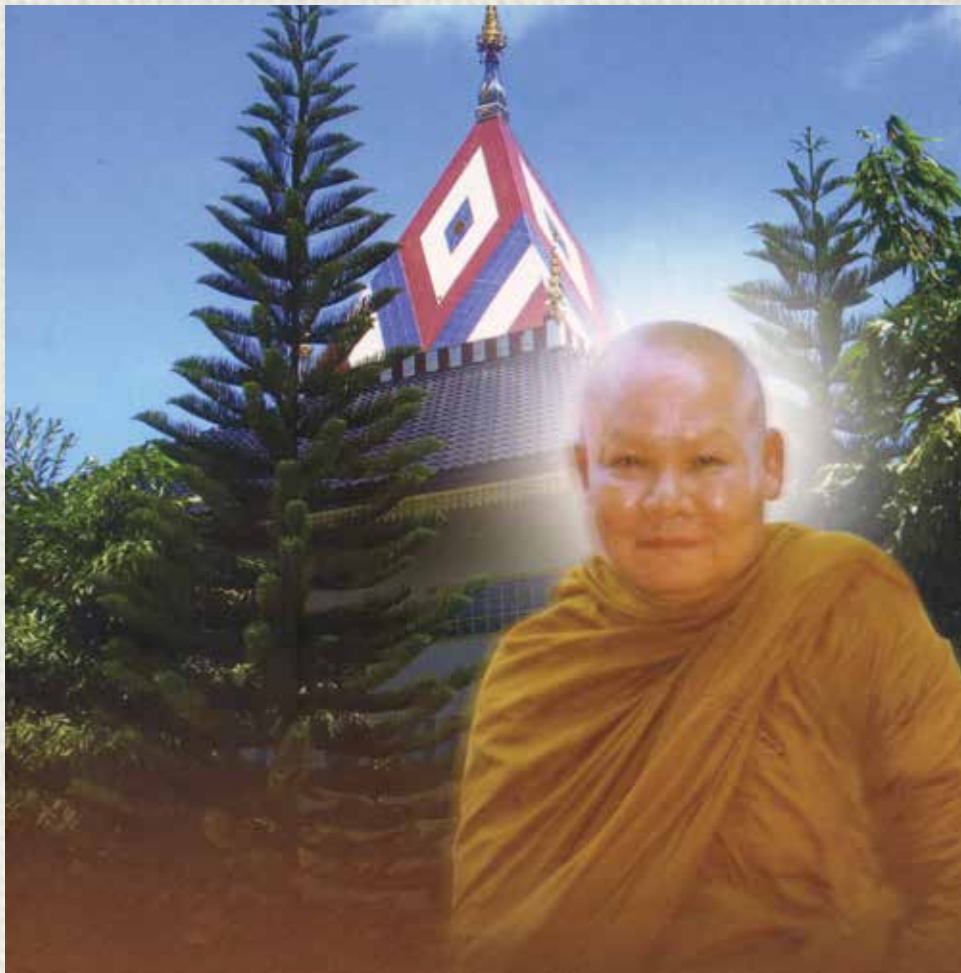
การไปธุดงค์ของหลวงปู่ชาน ท่านไปเพื่อแสวงหาความวิเวก แสวงหาการหลุดพ้น ท่านจึงไม่ย่อท้อต่อสิ่งใด บางครั้งท่านก็พักวิเวกอยู่ตามถ้ำตามผาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ปราศจากสิ่งรบกวน การบิณฑบาตก็แสนจะอดคัด อดบ้าง อิ่มบ้าง แต่การประกอบความเพียรนั้นหลวงปู่ชานก็บำเพ็ญอย่างไม่ลดละ ไม่กังวลกับสิ่งใด ๆ จะมีก็แต่การภาวนา บางครั้งเกิดติดขัดในสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นไป ท่านก็ยังไม่มีความวิตกกังวลที่พอจะชี้แนะแนวทางนั้นได้เลย ท่านจึงปรารถนาที่จะแสวงหาครูบาอาจารย์มาเป็นที่พึ่ง

พอใกล้จะเข้าพรรษาที่สอง หลวงปู่ชานจึงตัดสินใจเดินทางมุ่งหน้าไปยังวัดถ้ำกลองเพล อันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมของหลวงปู่ขาว อนาลโย ด้วยความต้องการที่จะรับฟังโอวาทธรรมจากท่าน

ภายในวัดถ้ำกลองเพลแห่งนี้เป็นที่สงบสงัด มีเนื้อที่กว้างใหญ่ เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาอย่างยิ่ง ในสมัยนั้นที่แห่งนี้ยังมีสัตว์ป่านานาพันธุ์ชุกชุมมากมาย เมื่อหลวงปู่ชานเดินทางมาถึง ท่านจึงเข้าไปกราบคารวะฝากตัวอยู่ศึกษาและจำพรรษาพร้อมกับหลวงปู่ขาวที่ถ้ำกลองเพล

หลวงปู่โหว

หลวงปู่ขาว อนาลโย

หลวงปู่ขาวได้เมตตาให้อุบายธรรมแก่หลวงปู่ชานมากมายจนท่านมีความปลาบปลื้มใจอย่างยิ่งอันเป็นกำลังใจในการปฏิบัติ การบำเพ็ญภาวนาของหลวงปู่ที่ถ้ำกลองเพลนี้ ท่านเร่งความเพียรอย่างหนัก ทั้งอดอาหารและอดนอน ทำความเพียรภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่ลดละทั้งกลางวันกลางคืน

มีสติอยู่ด้วยอิริยาบถทั้ง ๔ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน ตัดขัดสิ่งใดก็เข้าไปขอรับอุบายธรรมต่างๆ จากหลวงปู่ขาว นับว่าได้รับความอิมเอมใจอย่างมาก

วันหนึ่งหลวงปู่ขาวได้กล่าวแก่หลวงปู่ชานว่า “วันนี้เป็นวันพระ ไม่ต้องจำวัดหลับนอน” เมื่อหลวงปู่ได้ฟัง

ดังนั้นแล้ว ท่านก็ปฏิบัติตามที่หลวงปู่ขาวบอกทุกประการ วันนั้นหลังจากการทำวัตรสวดมนต์เสร็จ หลวงปู่ขาวได้เทศน์อบรมพระภิกษุสามเณรภายในถ้ำกลองเพลนานถึง ๒ ชั่วโมง เมื่อท่านเทศน์จบลง พระภิกษุสามเณรต่างก็แยกย้ายกันไปอยู่ที่พักของตน ส่วนหลวงปู่ชานยังคงปฏิบัติตามที่หลวงปู่บอกคือไม่ให้นอน ให้ทำความเพียรด้วยเนสัชชิก คือถือกิริยา ๓ คือ ยืน เดิน และนั่ง ไม่ยอมให้หลังแตะพื้นเป็นอันขาด ในคืนดังกล่าวหลวงปู่ชานนั่งสมาธิตลอดทั้งคืนจนถึง ๖ โมงเช้า ในระหว่างที่ท่านนั่งภาวนาไม่ว่าอากาศจะร้อน ยุ้งจะเยอะแค่ไหน ท่านก็ใช้ขันติคือความอดทนต่อสิ่งจนผ่านพ้นไปได้โดยไม่ยอมให้หลังแตะพื้นเลย เหตุการณ์ครั้งนั้นถือเป็นการทดสอบความอดทน ความเพียร อีกนัยก็คือข้อสอบโจทย์สำคัญที่หลวงปู่ชานนำมาทดสอบท่านได้เป็นอย่างดี

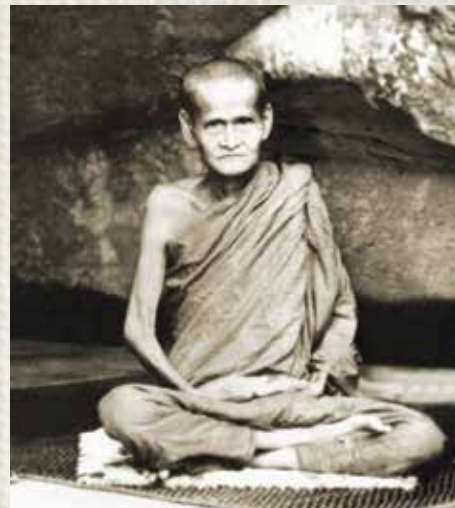
ในด้านข้อวัตร หลวงปู่ชานปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ มิได้ขาดในกิจวัตรใดๆ เลย ไม่ว่าจะเป็นการปิดกวาดทำความสะอาดลานวัด ศาลา กุฏิ และห้องน้ำ สมัยนั้นที่ถ้ำกลองเพลยังไม่สะดวกสบายอย่างเช่นปัจจุบัน ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีเครื่องปั้มน้ำ ดังนั้นเวลาจะใช้น้ำในการทำกิจวัตรต่างๆ จึงต้องไปตักน้ำจากลำธารมาใส่ตุ่ม ใส่อ่าง ล้างบาตร ใส่ห้องน้ำ และตามกุฏิของครูบาอาจารย์ หลวงปู่ปฏิบัติเช่นนี้มีได้เว้น

ในระหว่างพรรษาที่ ๓ นี้ หลวงปู่ชานได้พากเพียรพยายามท่องพระปาฏิโมกข์ หรือการสวดแจ้งพระธรรมวินัยทั้ง ๒๒๗ ข้อ เป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันเป็นเครื่องอยู่ของภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย แต่การจะสวดพระปาฏิโมกข์

ให้สำเร็จให้จำขึ้นใจนั้นยากแสนยาก พระบางรูปบางท่านที่มีบุญดีความจำดี ใช้เวลาเพียง ๓ เดือน ก็จำขึ้นใจ บางรูป ก็ ๓ ปี หน้าซ้ำบางรูปปาเข้าไป ๘ ปี ก็ยังสวดไม่สำเร็จ ส่วนหลวงปู่ขาวนั้น ท่านใช้เวลาท่องจำพระปาฏิโมกข์ด้วยความเพียรเพียง ๕๓ วัน ก็สำเร็จจำขึ้นใจ ท่านได้กล่าวว่าเหตุที่ท่านมุ่งมั่นจะท่องจำพระปาฏิโมกข์ให้สำเร็จให้จงได้นั้น เพราะมีอยู่วันหนึ่งหลวงปู่ขาว ได้กล่าวถามแก่ภิกษุทั้งหลายใน ถ้ำกลองเพลว่า “มีผู้ใดสวดพระปาฏิโมกข์ ได้บ้าง” แต่มิได้มีพระรูปใดเลยที่จะตอบท่านว่าตนสวดได้ แต่นั้นหลวงปู่ขาว จึงดำหนิว่าไม่มีความสามารถ

ตลอดระยะเวลาที่หลวงปู่อยู่ จำพรรษา กับ หลวงปู่ขาว ที่ ถ้ำกลองเพลนั้น ท่านได้ปฏิบัติภาวนา อย่างเข้มข้นและอุกฤษฏ์ยิ่งนัก ทั้งอดนอนผ่อนอาหาร บางครั้งก็ถือเนสัชชิก ท่านมุ่งมั่นทำความเพียร ไม่ยอมให้วันเวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ท่านปฏิบัติอย่างสันโดษไม่ละคนด้วยหมู่คณะ หลบหลีกปลีกเร้นหาสถานที่ภาวนา ตามถ้ำตามผาตามโขดหินผลาญหินบ้าง โคนไม้บ้าง

ในครั้งแรกหลวงปู่ขาวได้จำพรรษา อยู่ร่วมกับหลวงปู่ขาวที่ถ้ำกลองเพลนี้ สองพรรษา ในครั้งที่สองได้มีโอกาส กลับมาจำพรรษาที่ถ้ำกลองเพลกับ หลวงปู่ขาวอีกครั้งในพรรษาที่ ๘ และ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๘) การกลับมาอยู่ที่ ถ้ำกลองเพลในครั้งนี้ ท่านได้ตั้งใจ ปฏิบัติอภยปริยวัตรถวายพ่อแม่ครูบา อาจารย์อย่างเต็มกำลัง แม้ท่านจะมีธรรม อันประเสริฐรูประติชฐานอยู่ในใจแล้ว ก็ตาม ท่านก็มีได้ละทิ้งการปฏิบัติบำเพ็ญ ภาวนาตลอดทั้งในและนอกพรรษา ยังคง ปฏิบัติเฉกเช่นที่ท่านเคยปฏิบัติมา สถานที่ หลวงปู่เลือกใช้เป็นทีภาวนาภายใน อาณาเขตวัดถ้ำกลองเพลนั้นก็คือ ถ้ำผาบั้ง ท่านพำนักอยู่ในถ้ำนั้นเพียง ลำพัง

**พระครูญาณวราจารย์
(หลวงปู่วิไลย์ เขมियो)**

วัดถ้ำพญาช้างเผือก
อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

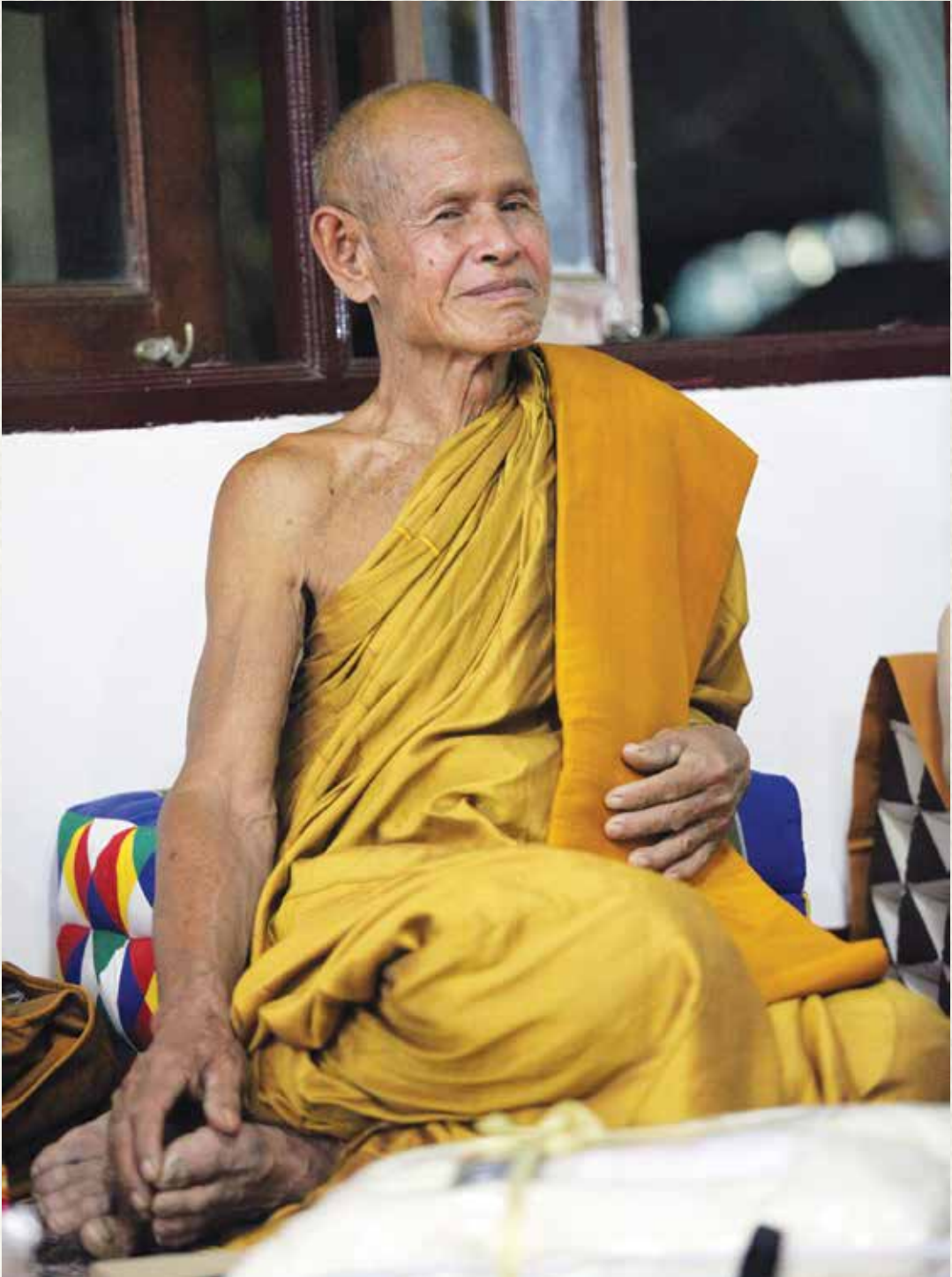
(ข้อมูลจาก facebook
กฎแห่งกรรม ธรรมจัดสรร)

ความเมตตาของครูบาอาจารย์

อาตมาออกบวชเป็นพระได้อยู่ได้ร่มกาสาวพัสตร์
เอาคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ไว้บนเศกเศกา
มาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๑ ซึ่งพ้นจากการเป็นทหาร
เกณฑ์มาแล้ว ๒ ปี เมื่ออายุ ๒๕ ปีเต็ม เขาว่าอะไรนะ
อายุย่างเข้าเบญจเพส ว่าตามเขา พอบวชมาปีที่ ๑
ก็จำพรรษาอยู่ที่บ้าน

พอออกพรรษาคิดอยากจะออกแสวงหาครูบา
อาจารย์ ก็คิดตำริในใจว่าครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติดี
ปฏิบัติชอบกว่าครูบาอาจารย์ที่อยู่ปัจจุบัน จะมีไหมหนอ
ในคืนหนึ่งก็เลยฝัน ฝันว่าเราเป็นพระได้ไปเที่ยวๆ ไปๆ
เดินทางไปทางทิศเหนือ เขาเรียกทิศอุดร เดินไปๆ
ไปเจอวัดๆ หนึ่ง ในบริเวณวัดมองเข้าไปเห็นเป็นธาตุ
ที่เขาใส่กระดูกอยู่ตามกำแพงวัด เราเดินเข้าประตู
ทางทิศเหนือ ไปเจอกุฏิหลังหนึ่งดูเป็นเชิงกุฏิคอนกรีต
ไม่ยกพื้น พอเข้าไปในกุฏิ มองเห็นตาผ้าขาวนั่งอยู่
หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เห็นแสงสว่างพุ่งขึ้นข้างบน
เหมือนเราส่องไฟฉายขึ้นข้างบนสว่างเป็นช่อขึ้น
ตาผ้าขาว เราเรียกว่าพ่อขาว พ่อขาวก็บอกว่าเสียงทวย
ดูวาสนา แต่เราไม่รู้วาวาสนาของใคร ที่เรามองเห็นนั้น
สว่างไสวดี พอเสร็จแล้วพ่อขาวก็บอกว่าจะเสียงดูวาสนา
ให้เรา แต่ปรากฏว่าแสงสว่างเหมือนกันแต่ไม่มาก
เหมือนอันก่อน แล้วก็รู้สึกตัวตื่นนอนขึ้น

พออยู่ต่อมาก็ดำเนินทางขึ้นไปทางจังหวัดอุดรธานี
นั่นแหละ เดินทางไปเรื่อยๆ ออกจากบ้านบัวใหญ่
ไปพักเมืองพล บ้านแฮด บ้านไผ่ ถึงอุดรธานีประมาณ

เดือนอ้าย เดือนธันวาคม ปี ๒๕๐๑ ไปถึงวัดถ้ำกลองเพล แต่ก่อนขึ้นกับจังหวัดอุดรธานี เดิมนั้นแยกเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งหลวงปู่ขาว อนาลโย อยู่ที่นั่น ซึ่งท่านก็เพิ่งมาอยู่ใหม่ในปีนั้นเอง พุทธศักราช ๒๕๐๑ อาตมาก็บวชในปีนั้นเอง ตอนนั้นอายุหลวงปู่ขาวประมาณ ๖๐ กว่าๆ ไปถึงวัดถ้ำกลองเพลในหน้าหนาว ชาวนาเก็บข้าวเสร็จใหม่ๆ ให้ท่านผู้อ่านคิดถึงคำฝันกับตอนมาถึงวัดถ้ำกลองเพลจะเป็นยังไง

พออาตมามาถึงวัดถ้ำกลองเพลแล้วก็เข้ามาบอบตัวกราบไหว้หลวงปู่ขาวด้วยความเคารพ ได้มอบกายถวายชีวิตในหลวงปู่เป็นลูกศิษย์ลูกหา เป็นลูกเป็นเต้าของหลวงปู่ ฝึกหัดข้อวัตรปฏิบัติ อุปัฏฐากด้วยหมุดด้วยคณะเป็นเวลาหลายปี วิสัยหลวงปู่ชอบสงบมาก ตอนเราเข้าไปอยู่ใหม่ๆ เวลานั่งฉันเป็นแถว ท่านนั่งอยู่ เวลาเราจะถามหรือพูดกัน ต้องกระซิบเบาๆ ไม่ให้มีเสียง ต้องมีสติระวังตัวอยู่ทุกเมื่อ เวลาเราทำผิด ท่านจะ "ฮือ" คำเดียวเท่านั้นแหละเหมือนเตือนเราให้มีสติ

เราเคารพท่านมาก เราชักท่านมาก เราถือเหมือนพ่อของเราจริงๆ ท่านให้ความเมตตา ให้ความสงสาร ให้ทุกสิ่งทุกอย่างในความฐิในธรรมคำสั่งสอน จนท่านพูดว่า "ถ้ามรรคผลที่เราทำมาเอาให้ได้ เราก็จะเอาให้เจ้าทุกคนแหละ" เราถือท่านเสมือนพ่อ เราสงสัยอะไรในธรรมข้อไหนลึกตื้นอย่างไร ท่านยินดีตอบ ยินดีแนะนำตลอด ให้ความรู้ ให้ความเห็น ให้อุปบายให้การแก้ไข จิตใจของเราคิดอย่างไรปรุงแต่งอย่างไร

เรานำไปเล่าให้ท่านฟัง เราไม่ต้องอายชายหน้ามันเลย มันคิดเข้าบ้านเรื่องของกิเลสตัณหา ท่านก็ช่วยแก้ไข ต้องทำแบบนั้น ต้องคิดแบบนั้น ต้องปฏิบัติแบบนั้น เราไม่ต้องอาย บางทีเรายกปัญหาขึ้นมาพูดแต่พูดไม่ให้มันถูก เรียกว่าพูดเป็นอุบาย เหมือนเราต้องการไข่มดแดง เราเอาไม้ไปแหงๆ เท่านั้นแหละ ไข่มดแดงก็จะร่วงหล่นลงมาให้เราได้กินเลย ฉะนั้นก็เหมือนกัน บางทีเราหวังจะแก้งลัฏฐาของท่านให้ติด ท่านก็ไม่ติด ถ้ามท่านหมดมรรคผลสวรัคฺนิพพาน หลวงปู่ขาวเป็นคนโบราณ หนังสือไม่ได้เรียน ท่านเขียนหนังสือไม่ได้ แต่อ่านออกท่องอ่านสวดได้หมด เราสู้ท่านไม่ได้ทุกอย่างเลย เรายอมท่านอย่างราบคาบเลย

อาตมาอยู่กับหลวงปู่ตั้งแต่ปี ๒๕๐๑ ถึงปี ๒๕๑๒ อาตมาจึงออกจากท่านไป เป็นเวลาที่อยู่กับท่าน ๑๑ ปี คำพูดที่ท่านพูดเป็นคำดู (ดำ) (อีตาอันนี้) มีคำเท่านั้นที่ว่าเรา คำอื่นไม่มี ท่านมีธรรมคือเมตตาดีมาก จึงรู้สึกเย็นอยู่ตลอดเวลา บางครั้งไปวิเวก จิตใจเดือดร้อน พอกลับมาหันหน้าเข้าหาวัดถ้ากลองเพลเท่านั้น รู้สึกจิตใจเย็นวาบเลย ที่อยู่กับท่าน ได้ยินได้ฟัง ได้รู้จักครูบาอาจารย์ หมู่มากคณะมากมาย ทั้งท่านมรณภาพไปแล้วก็มาก ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็มาก ก็เป็นอันสงสยอยู่อย่างหนึ่ง ดีกว่าที่เราไม่ได้อยู่กับครูบาอาจารย์เลย”

พระครูสันติวรญาณ (หลวงปู่่อ่า ธมฺมกาโม)

วัดสันติวรญาณ

อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

(ข้อมูลจากหนังสือหลวงปู่่อ่า ธมฺมกาโม
(พระครูสันติวรญาณ)

หลวงปู่่อ่า ธมฺมกาโม มรณภาพ
ด้วยอาการติดเชื้อในกระแส
โลหิต เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๕๘

ถวายตัวเป็นศิษย์ หลวงปู่ขาว อนาลัย

ด้วยบุญบารมีของหลวงปู่่อ่า ทำให้ท่านได้มีโอกาส
มาเป็นศิษย์พระอรหันต์ที่มีชื่อเสียงมากอีกรูปหนึ่ง คือ
หลวงปู่ขาว อนาลัย แห่งวัดถ้ำกลองเพล หลวงปู่ขาว
เป็นศิษย์หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต บรรลุธรรมในรุ่นแรก
หลวงปู่ขาวเป็นพระอาจารย์ที่ใจดี มีเมตตาสูงมาก
ทั้งต่อพระเณรและญาติโยมเท่าเทียมกันทุกคน

ครั้งแรกหลวงปู่่อ่าตั้งใจจะมาภวากับหลวงปู่ขาว
สัก ๗ คีน พอมาอยู่วัดถ้ำกลองเพลเข้าจริง ท่านภวากับ
เป็นสมาธิดี สมาธิที่เคยเสื่อมก็กลับคืนมาด้วยอำนาจ
บารมีของพ่อแม่ครูอาจารย์ หลวงปู่่อ่าเลยได้อยู่ศึกษา
ธรรมกับหลวงปู่ขาวต่อมา เวลาผ่านไปนาน ๓ ปี
เหมือนเพิ่งมาอยู่ได้ ๓ เดือน

หลวงปู่ขาวท่านบอกว่า เอาจริงอย่างเดียว
ทำให้มาก วิธีรักษาสมาธิไม่ให้เสื่อม ให้คบกับ
กัลยาณมิตร คือมิตรที่ดี มีศีลมีธรรม อย่าอยู่คนเดียว
๓ ปี เราเป็นสงฆ์สาวก เราไม่ใช่พระปัจเจก ต้องอยู่
รวมหมู่คณะครูบาอาจารย์ อย่าอยู่ลำพังคนเดียว
ไม่ต้องไปคบสมาคมผู้มีชื่อเสียง ให้คบกัลยาณมิตร
มิตรที่ดีมีศีลธรรม

หลวงปู่่อ่าได้ปฏิบัติตามคำสอนของหลวงปู่ขาว
ตั้งแต่นั้นมา จิตของหลวงปู่ไม่เคยเสื่อมอีกเลย ท่านได้
ตั้งสังจจฉฐฐานอยู่ปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ขาวนาน
ถึง ๖ ปี จนหลวงปู่ขาวมรณภาพ

ชาวอีสาน
หลวงปู่ขาว อนาลโย

สมัยอยู่กับหลวงปู่ขาว ในช่วงวันเข้าพรรษา พระภิกษุทุกรูปจะมากราบหลวงปู่ขาวพร้อมตั้งอธิษฐานจิตให้มีสติจะในการปฏิบัติธรรม และต้องปฏิบัติให้เข้มข้นกว่าช่วงนอกพรรษา พระทุกรูปจะตั้งสัจจะต่อหน้าหลวงปู่ขาวว่าจะเดินจงกรมนานเท่าไร นั่งภาวนานานกี่ชั่วโมงในวันหนึ่ง สำหรับหลวงปู่อ๋า ท่านตั้งสัจจะว่าจะเดินจงกรม ๑ ชั่วโมง นั่งภาวนา ๑ ชั่วโมง หลวงปู่ขาวให้นั่ง ๒ ชั่วโมง เมื่อท่านนั่งวันละ ๒ ชั่วโมง หลวงปู่ขาวให้นั่ง ๓ ชั่วโมง เมื่อท่านนั่งวันละ ๓ ชั่วโมง หลวงปู่ขาวก็ให้นั่ง ๔ ชั่วโมง หลวงปู่อ๋าปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเสมอมา ท่านเดินจงกรมวันละ ๑ ชั่วโมง จากเขื่อนถึงกุฏิ เป็นเวลา ๑ ชั่วโมงพอดี นั่งภาวนาตั้งแต่ ๒ ทุ่ม จนถึง ๖ ทุ่ม ท่านปฏิบัติภาวนาอย่างเข้มข้น จริงจัง ขยันหมั่นเพียร จนเป็นที่ยอมรับของหลวงปู่ขาว

หลวงปู่ขาวเป็นพระอรหันต์ ท่านจะเปิด ท่านรู้วาระจิต ท่านนั่งภาวนาเก่งมาก นั่งตลอดทั้งคืน จนถึงสว่าง หลวงปู่ขาวสอนให้ภาวนาทุกเวลา ทุกลมหายใจ ภาวนาไปจนวันตาย

หลวงปู่อ๋าเล่าว่าหลวงปู่ขาวรู้วาระจิตหลายเรื่อง เช่น

เรื่องงูเหลือม ครั้งหนึ่งขณะหลวงปู่อ๋าอยู่บนกุฏิ ในวัดถ้ำกลองเพล เป็นช่วงฤดูฝน เดือน ๖ เห็นงูเหลือมตัวหนึ่งตัวโตมาก ลำตัวยาว ๒ วา มันเลื้อยผ่านกุฏิท่านไป เป็นช่วงมันออกมาหากบหาเหยื่อเป็นอาหาร

ท่านเห็นงูเหลือมตัวใหญ่มาก ตั้งใจจะ
ไปล่าถวายให้หลวงปู่ชา ฟัง พอท่าน
ก้าวขึ้นกุฏิ หลวงปู่ชาพูดออกมาก่อนว่า
“เมื่อก็เห็นงูใหญ่หรือ” ท่านก็เลยเงย
ไม่ได้เล่าเรื่องงูใหญ่ให้หลวงปู่ชา ฟัง

อีกเรื่องหนึ่ง **เรื่องสามเณรเดิน
จงกรมแข่งกับหลวงปู่ชา** มีสามเณรหนุ่ม
รูปหนึ่งคิดในใจว่าจะเดินจงกรมแข่งกับ
หลวงปู่ชา เพราะเห็นว่าหลวงปู่ชา
ชราภาพแล้ว อายุขณะนั้นประมาณร่วม
๙๐ ปี คงเดินจงกรมได้ไม่นาน ตนเอง
เป็นหนุ่มแข็งแรงกว่าจะเดินให้นานกว่า
หลวงปู่ชา เมื่อเดินจงกรมไปหลาย
ชั่วโมง สามเณรเดินจนหมดแรงจึงต้อง
ออกจากทางจงกรม ยอมแพ้หลวงปู่ชา
ขึ้นกุฏิก่อน เช้าวันรุ่งขึ้นหลวงปู่ชาพูด
บนศาลาว่า “เมื่อคืนมีผู้เดินจงกรมแข่ง
กับหลวงปู่ แต่หลวงปู่ไม่ยอมแพ้หรอก”

อีกเรื่องหนึ่ง **เรื่องเห็นผีแม่ลูกอ่อน
ข้างทางเดินจงกรม**

หลวงปู่ชาถามหลวงปู่ว่า “เห็นผี
แม่ลูกอ่อนข้างทางเดินจงกรมไหม”

หลวงปู่ว่า “ว่าง ไม่เห็นครับ”

หลวงปู่ชาว่า “มีผีแม่ลูกอ่อน

กำลังไกวเปลให้ลูกนอนอยู่ข้างทางเดิน
จงกรมนั่น เสียงดังเตาะเตาะๆ”

ต่อมาหลวงปู่แม่เมตตาให้เด็ก
เหล่านั้นได้ไปเกิดเป็นคนหมด บ้างก็ได้
ไปเกิดเป็นเด็กอยู่หน้าวัดถ้ำกลองเพล
นั่นเอง

หลวงปู่ได้อาศัยปฏิบัติธรรมกับ
หลวงปู่ชาเป็นเวลา ๖ พรรษา จนถึงปี
พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งเป็นวาระสุดท้าย หลังจาก
หลวงปู่ชามรณภาพ หลวงปู่ได้มีส่วน
ร่วมเป็นหัวหน้าหมู่ในการจัดงานสวด
อภิธรรมให้แก่หลวงปู่ชาตลอดงาน
เมื่อเสร็จงานพระราชทานเพลิงศพ
เรียบร้อยแล้ว หลวงปู่ได้ออกจาก
วัดถ้ำกลองเพล ติดตามหลวงปู่จันทา
ถาวร มาอยู่วัดป่าเขาน้อย จังหวัด
พิจิตร ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ภาพจารึก
หลวงปู่ขาว อนาลโย

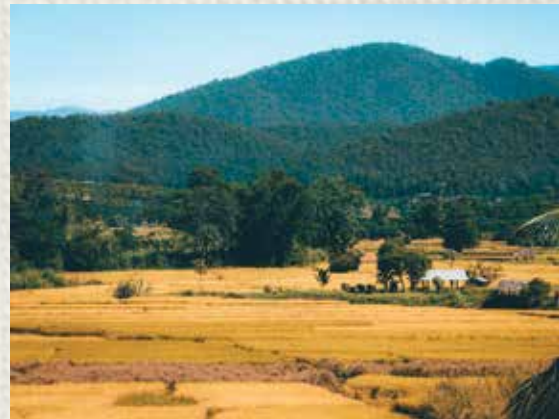

หลวงปู่ขาวท่านเล่าให้ฟัง ท่านบอกว่าโหล่งขอ อ.พร้าว ท่านไปสำเร็จอยู่ที่นั่น

ท่านเดินออกไป ท่านไปอาบน้ำ ท่านว่าอย่างนั้นนะ ไปเห็นข้าวเขากำลังสุก เขียวก็มี กำลังพอทำข้าวเม่านี ก็มี อ่อนอยู่ก็มี ท่านก็ดู นี่ละธรรมะจะโตไปตามนั้น ข้าวมีหลายประเภท คนที่มีบารมีแก่กล้าแล้วก็เหมือน ข้าวสุก ไม่เป็นอื่น จะสุกโดยถ่ายเดียว ผู้ที่บารมีลดลงมาก็เป็นอย่างนี้ๆ ท่านไล่ลงไปนะ ข้าวประเภทลดกันลงมาก บารมีอยู่ในขั้นนี้ๆ ท่านไล่ไปจนกระทั่งลงถึงรากถึงโคน ที่มันเป็นดอกเป็นผลไปแล้วก็เป็น ที่อยู่กับต้นมีแต่ใบเฉยๆ มันคอยจะตายอยู่กับต้นก็มีไซ้ไหมล่ะ ในต้นข้าวต้น นั้นแหละ ที่เป็นดอกเป็นผลไปแล้วก็มี ที่รองกันลงมาก็มี ที่ฝังอยู่กับโคนของมันก็มีคอยแต่จะตาย

ท่านพิจารณาไป จิตของเรามันเริ่มแรกมาตั้งแต่ต้นๆ ขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อได้รับการบำรุงเสมอก็เป็นอย่างนี้ๆ ท่านพิจารณา อาบน้ำก็มีแต่อันนี้เป็นอารมณ์ ท่านว่า

อย่างนั้นนะ อาบน้ำเสร็จ มันไม่เสร็จ ท่านว่า เข้าห้องไปที่นั่งภาวนาเลย เอาอันนี้เข้ามาเป็นสนามมวยเลย ชัดกันเลยฝังขึ้นในคืนวันนั้น อย่าง นั้นแหละธรรมะอัตโนมัตติ ท่านเล่า ให้ฟัง

จากเทศน์อบรมพราวาส วัดป่าบ้านตาด
โดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

ชาวอีสาน

หลวงปู่ขาว อนาลโย

จะมีอะไรในธาตุชั้นธอันนี้
จะไปเมื่อไรก็ได้วัดกวิจรรย์อาลัยเสียดายมันนี่
เพราะก็เห็นแต่ ดิน น้ำ ลม ไฟ
อันเป็นส่วนผสมของธาตุรวมตัวกันอยู่เท่านั้น
ถ้าผู้รู้คือใจไปปราศเสียเมื่อไร
เมื่อนั้นมันก็จะกระจายลงไปสู่ธาตุเดิมของตนทันที
ไม่รอฟังเสียงใครๆ ทั้งสิ้นเลยแหละ
คำว่า

อนาลโย

ที่เป็นฉายาของเรามาแต่วันเริ่มบวช
จะได้เป็นความจริงตัวจริงขึ้นมาอย่างสมบูรณ์